МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ПРЕДСТАВНИЦТВО В УКРАЇНІ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАВА ТА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених

29 березня 2018 року

За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова

МАРІУПОЛЬ 2018

УДК 34(063)
ББК 67Я431

Сучасний розвиток державотворення та право творення в Україні: проблеми теорії та практики: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених 29 березня 2018 року: Зб. тез наук.праць / за заг. редакцією К. В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2018. – 336 с.

Рекомендовано до друку кафедрою права та публічного адміністрування економікоправового факультету Маріупольського державного університету (протокол засідання кафедри права та публічного адміністрування економіко-правового факультету № 14 від 20.03.2018 р.)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К. В., член-кореспондент НАПН України, доктор політичних наук, професор

Члени колегії: Булатова О. В., д.е.н., проф. (заступник голови редакційної колегії); Толпежніков Р. О., д.е.н., професор; Свірський Б. М., к.ю.н., доцент; Ковейно Ю. В., ст. викладач.

Збірник містить матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, яка відбудеться 29 березня 2018 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлено актуальні питання сучасного державотворення та правотворення в Україні в умовах становлення та розвитку національної правової системи в галузях конституційного, адміністративного, міжнародного, цивільного, кримінального, господарського, фінансового, екологічного, трудового права, господарського та кримінального процесів, а також загальної теорії та історії держави і права.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за зміст та авторський стиль праць, опублікованих у збірнику.

Маріупольський державний університет, 2018

Агагаджиєв А. Т.,
студент 2 курсу ОС «Бакалавр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ У ПРОЦЕСІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ 2018 РОКУ

Правотворчість та державотворення є показником реального просування суспільства, демократична держава з кожним кроком покращує законодавство через реформи та зміни у всіх сферах суспільного життя. На сьогодні в Україні набирають чинності зміни до Кримінально процесуального кодексу (далі КПК) у процесі досудового розслідування. Можна навіть із впевненістю сказати, що початок кримінального провадження – це те питання, яке викликало найбільшу кількість спорів як під час обговорення проекту КПК України, так і після набуття ним чинності. Воно є тим складним питанням, щодо якого й досі немає єдності серед правозастосовників та науковців [1]. Законодавцем визначено механізм виконання завдань кримінального провадження через регламентацію практичної реалізації процедури доказування шляхом застосування відповідного інструментарію.

Серед дослідників, які теж працювали над питанням досудового розслідування слід відзначити Р. І. Благута, Н.І. Клименко, М. Є. Шумило, В. В. Молдован, В.О. Глушков, В. В. Максименко та інші науковці.

Зміни в КПК несуть за собою ряд серйозних новел. Так за п.1 ст. 219 КПК Строк досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня повідомлення особі про підозру становить: 1) шість місяців - у кримінальному провадженні щодо кримінального проступку; 2) дванадцять місяців - у кримінальному провадженні щодо злочину невеликої або середньої тяжкості; 3) вісімнадцять місяців - у кримінальному провадженні щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину. Досудове розслідування повинно бути закінчено: 1) протягом одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку; 2) протягом двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину. Також слідство можна буде продовжити з дозволу суду п. 2 ст. 219 Строк досудового розслідування може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати: 1) двох місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку; 2) шести місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості; 3) дванадцяти місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину [2]. З одного боку до цього справи «припадали пилом» роками, а тепер слідчі дії будуть укладені у часові рамки, також слідчий, прокурор зобов’язані закрити кримінальне провадження у разі, коли строк досудового розслідування, визначений статтею 219 цього Кодексу, закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру. І тут є свої мінуси, закриття кримінального провадження при не пред’явлені про підозру в строк ставить під сумнів ефективну роботу органів досудового розслідування. Але саме ці рамки дозволяють протидіяти корупції та бездіяльності зі сторони слідчих та діє правило - In dubio pro reo - сумніви тлумачаться на користь обвинуваченого.

Також за п. 2 ст. 234 КПК Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться (зареєстрований) орган досудового розслідування як юридична особа [2].

Обшук житла чи іншого володіння особи проводиться на підставі ухвали слідчого судді в обов'язковому порядку фіксується за допомогою аудіо- та відеозапису. Це дійсно покращую становище обвинуваченого та допомагає запобігти перевищення повноважень з боку органів досудового розслідування, але одразу виникає питання щодо самих носіїв інформації та де таку купу інформації зберігати.

Позитивною стороною є стаття 244 КПК. Розгляд слідчим суддею клопотання про залучення експерта. У разі якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання, сторони кримінального провадження мають право звернутися з клопотанням про проведення експертизи до слідчого судді [2]. Тобто слідчий суддя самостійно визначає експерта, якого необхідно залучити, або експертну установу, якій необхідно доручити проведення експертизи. Поправка до кодексу позбавляє слідчих монополії і вводить судовий контроль. Передача суду - органу незалежної судової влади, права давати органам розслідування дозвіл на проведення слідчих та інших процесуальних дій, пов'язаних з обмеженням конституційних прав і свобод громадян та ускладнюють доступ до правосуддя, дозволяє усунути суб'єктивізм при прийнятті відповідних процесуальних рішень, служить ефективною гарантією проти невиправдано широкого застосування примусових заходів і порушення процесуальних прав учасників процесу. Тим самим ця норма підвищує шанси принципу змагальності сторін.

Прикладом того, що можна запровадити у процесі досудового розслідування є практика зарубіжних країн, тому якщо посилатися на дослідження порівняльно-правових аспектів, яке провів науковець В. В. Максименко, то рішення про початок досудового розслідування може прийматися не тільки у формі внесення відомостей до ЄРДР, але й шляхом вчинення першої процесуальної дії. Так само не обов'язковою може бути попередня кримінально-правова кваліфікація діяння. Однак ці аспекти закордонного досвіду якщо і можуть запроваджуватися до кримінального процесу України, то тільки після їх належного аналізу
[3].

Отже, можна сказати, що для ефективної функції правотворчості важливо не тільки узагальнити та систематизувати норми, а й провести належний аналіз щоб ці норми не залишилися суто декларативними та були використанні в повному обсязі на практиці.

Література:

1. Максименко В. В. Початок досудового розслідування: порівняльно-правовий аспект/ В. В. Максименко // Журнал підприємництво, господарство і право. - 2017.- №5.-С.236
2. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ//№ 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua
3. Максименко В. В. Початок досудового розслідування: порівняльно-правовий аспект/ В. В. Максименко // Журнал підприємництво, господарство і право. - 2017. - №5.С.239

Анушкевич О. Д.,
студент 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ, ЯК ЄФЕКТІВНОЙ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Щоб виявити особливості правового регулювання лізингу, потрібно спочатку визначити, що ж таке лізинг. Лізинг - це особливий вид інвестиційної діяльності, при якому лізингодавець (лізингова компанія) купує у постачальника обладнання (предмет лізингу). Після цього вона за певну плату, на певних умовах і на певний термін здає його в оренду

лізингоодержувачу (клієнту). І все це передбачає подальший перехід права власності лізингоодержувачу.

В Україні відносини у лізингу регулюються:

- Цивільним Кодексом України
- Господарським Кодексом України (стосовно операцій лізингу між господарюючими суб'єктами)
- Закон України «Про фінансовий лізинг» застосовується до такого виду лізингу, як фінансовий
- Податковим Кодексом України
- Конвенція УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг

Договір лізингу є різновидом договорів майнового найму. Тому загальні положення про найм застосовуються і до договорів лізингу, з урахуванням спеціальних вимог, встановлених спеціальним законодавством про лізинг.

Законодавством України передбачені наступні види лізингу:

- прямий - в лізинг передається майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуте ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем;
- непрямий - в лізинг передається майно, придбане лізингодавцем спеціально для одержувача лізингу відповідно до встановлених останніми специфікацій та умов.
- фінансовий лізинг - лізингодавець зобов’язується придбати у власність майно у продавця (постачальника) відповідно до встановленої лізингоодержувачем специфікацією і умовами і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі).

Дещо інший підхід до поняття лізингу сформульований в податковому законодавстві.

Лізингові (орендні) операції здійснюються у вигляді оперативного лізингу (оренди), фінансового лізингу (оренди), зворотного лізингу (оренди). Лізингові операції поділяються на:

а) оперативний лізинг (оренда) - господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом (орендою);

б) фінансовий лізинг (оренда) - господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом згідно з цим Кодексом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов’язаних з правом користування та володіння об’єктом лізингу.

Лізинг (оренда) вважається фінансовим, якщо лізинговий (орендний) договір містить одну з таких умов:

Об’єкт лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менш як 75 відсотків його первісної вартості, а орендар зобов’язаний на підставі лізингового договору та протягом строку його дії придбати об’єкт лізингу з наступним переходом права власності від орендодавця до орендаря за ціною, визначеною у такому лізинговому договорі; балансова (залишкова) вартість об’єкта лізингу на момент закінчення дії лізингового договору, передбаченого таким договором, становить не більш як 25 відсотків первісної вартості ціни такого об’єкта лізингу, що діє на початок строку дії лізингового договору; сума лізингових (орендних) платежів з початку строку оренди дорівнює первісній вартості об’єкта лізингу або перевищує її;

майно, що передається у фінансовий лізинг, виготовлене за замовленням лізингоотримувача (орендаря) та після закінчення дії лізингового договору не може бути використаним іншими особами, крім лізингоотримувача (орендаря), виходячи з його технологічних та якісних характеристик [1].

Відповідно, якщо договір лізингу не містить жодного з вище перерахованих умов, лізинг вважається оперативним.

Для договорів фінансового лізингу дотримання письмової форми є обов’язковим.

Істотними умовами для договору лізингу є:

предмет лізингу (об'єкт, який передається в користування); термін, на який надається право використання предмета лізингу; розмір лізингових платежів. Лізингові платежі можуть включати: суму, яка відшкодовує частину вартості предмета лізингу; платіж як винагороду лізингодавцю за отримане в лізинг майно; компенсацію відсотків за кредитом; інші витрати лізингодавця, безпосередньо пов'язані з виконанням договору лізингу.

Законодавством визначено, що предметом договору лізингу може бути неспоживча річ, визначена індивідуальними ознаками, віднесена відповідно до законодавства до основних фондів [2].

До основних фондів відносяться матеріальні цінності, які використовуються в господарській діяльності протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів з дня введення в експлуатацію, вартість яких перевищує 1000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом.

Не можуть бути предметом договору лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, а також цілісні майнові комплекси державних (комунальних) підприємств та їх структурних підрозділів.

Майно, яке є державною (комунальною) власністю, може бути об'єктом лізингу тільки за погодженням з органом, що здійснює управління цим майном.

Відносно оподаткування лізингових операцій, то згідно з абзацом другим п. 153.7 ст. 153 ПКУ передача майна у фінансовий лізинг для цілей оподаткування прирівнюється до його продажу в момент такої передачі. При цьому орендар включає вартість об'єкта фінансового лізингу (без урахування процентів, нарахованих або таких, що будуть нараховані відповідно до договору) до складу основних засобів, з метою амортизації за наслідками податкового періоду, в якому здійснена така передача [3].

При нарахуванні лізингового платежу орендар збільшує витрати на таку частину лізингового платежу, яка дорівнює сумі процентів або комісій, нарахованих на вартість об'єкта фінансового лізингу (без урахування частини лізингового платежу, що надається в рахунок компенсації частини вартості об'єкта фінансового лізингу) за наслідками податкового періоду, в якому здійснюється таке нарахування.

Крім того, згідно з пп. 138.10.5 п. 138.10 ст. 138 ПКУ витрати на нарахування процентів за фінансовою орендою (фінансові витрати) відносяться до витрат, які враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування [3].

У разі якщо в майбутніх податкових періодах орендар повертає об'єкт фінансового лізингу орендодавцю без придбання такого об'єкта у власність, така передача прирівнюється для цілей оподаткування до зворотного продажу орендарем такого об'єкта орендодавцю за ціною, яка визначається на рівні суми лізингових платежів у частині компенсації вартості об'єкта фінансового лізингу, не сплачена за такий об'єкт лізингу на дату повернення.

Купівля в лізинг - швидка і проста можливість оновлення матеріально-технічної бази підприємства. А значить - можливість відновити або збільшити потенціал підприємства, привести якість продукції, що випускається у відповідність з сучасними вимогами, спланувати власний бізнес на кілька років вперед, знижуючи можливі ризики.

Також, знижуються ризики через обмежену відповідальність орендаря (в порівнянні з кредитом). Орендодавець має незаперечні права на володіння майном, а також бере на себе більшість зобов'язань, що стосуються об'єктів лізингу.

Література:

1. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов´язання. Навчальний посібник. - К.: КНТ, 2006.- 498 с.

2. ЗУ «Про фінансовий лізинг»., Офіційний вісник України від 22.01.1998 - 1998 р., № 1, стр. 34, стаття 8, код акта 4629/1998
3. Податковий кодекс України Голос України від 04.12.2010 - № 229, / № 229-230 /
4. Цивільний кодекс України Офіційний вісник України., от 28.03.2003 - 2003 г., № 11, стр. 7, стаття 461, код акта 24654/2003
5. Господарський кодекс України Голос України., від 14.03.2003 - № 49

Бабенко В. О.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

АДМІНІСТРАТИВНО - ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Невід'ємним та необхідним елементом розвитку громадянського суспільства та становлення правової, демократичної, соціальної, економічно розвиненої та авторитетної на міжнародній арені держави є реформування місцевого самоврядування шляхом децентралізації.

На сьогодні проблема децентралізації є передовою для України, адже є показником розвитку та впровадження реформи системи управління. В розвинених європейських країнах процедура децентралізації влади є важливим елементом адміністративного управління. Саме тому, проблема децентралізації влади є надзвичайно популярною та дискусійною останні декілька років, та широко оговорюється в наукових дослідженнях теоретиками та практиками.

Євроінтеграційний курс України, зміна суспільних відносин та останні події, які відбулись в Україні обумовлюють необхідність вдосконалення сучасної системи управління та перерозподілу системи владних повноважень в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Пошуки відносно нової та ефективної системи організації влади є ключовим завданням постсоціалістичних держав. Ефективність управляння залежить від раціонального поділу повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. Саме тому, в українській державі децентралізація розглядається як новий та перспективний феномен сучасної системи управління.

Децентралізації є складним та багатогранним процесом, яка торгається багатьох сфер суспільного життя. Як правило цей процес стосується питань взаємовідносини між різними рівнями державної влади стосовно різних питань (фінанси, контроль, звітність тощо).

Не дивлячись на покладені зусилля держави у питання реформування системи управління та децентралізації влади, цей процес ускладняється багатьма політичними та економічними чинниками.

На сучасному етапі розвитку України як демократичної правової держави важливу роль відіграє впровадження реформи з децентралізації влади, яка полягає в утвердженні демократичного управління, передачі владних повноважень територіальним органам, забезпечення широкої участі громадян в управлінні справами держави і суспільства в цілому. Проблема децентралізації на сьогодні є вельми актуальною і широко обговорюється в наукових колах, експертами та громадськістю.

Децентралізація означає такий спосіб визначення та розмежування завдань і функцій, за якого більшість з них передається з рівня центральних органів на рівень нижчий і стає власними завданнями та повноваженнями органів нижчого рівня [1, с. 9].

Децентралізація ставить за мету «підвищення ефективності роботи державного механізму й активізації розвитку регіонів на засадах демократії, а показниками такої ефективності й активізації є повноцінне забезпечення прав, законних інтересів та обов'язків

місцевого населення, структурованого в комунально-муніципальні та регіональні колективи, а також органи територіальної самоорганізації» [1, с. 9].

В дослідженнях наукової літератури та законодавчих актів можна виділити наступні основні типи децентралізації на рівні держави: політична, адміністративна, бюджетна (фіскальна), економічна (ринкова).

Політична децентралізація полягає в розподілі політичної влади, регіонального представництва в національному парламенті, надання громадянам або їх представникам більшого впливу на розробку та реалізацію законодавчої бази й політики держави, яке спрямоване на підвищення ефективності діяльності як центральних органів влади, так і органів місцевого самоврядування, створення передумов для економічного, соціального й культурного розвитку [2,с. 146].

Економічна, або ринкова, децентралізація втілюється в приватизації державних функцій і бізнесу. Її суттєвими особливостями є дерегулювання, скасування обмежень для приватних суб'єктів, які конкурують с державними структурами у сфері надання послуг та виконання робіт. Екологічна децентралізація полягає в наданні автономним державним структурам, органам місцевої влади або приватним компаніям права на використання природних ресурсів шляхом нормування цих процесів, зонування, встановлення екологічних обмежень і стандартів.

Адміністративна децентралізація - передача центральними органами влади функцій управління органам місцевого самоврядування, розширення повноважень підпорядкованих органів управління. Науковці виділяють чотири головні форми адміністративної децентралізації - деконцентрація, делегування, дивестування, деволюція [3,с.10].

Слід зазначити, що саме адміністративна децентралізаціє є найбільш розвиненою та пройшла складний шлях розвитку, була відома практично у всіх країнах.

Беззаперечним є те, що децентралізація є однією з форм розвитку демократії, що дає змогу за збереження єдності держави та її інститутів, розширити місцеве самоврядування, активізувати населення для забезпечення власних потреб та інтересів, звузити сферу впливу держави на суспільство, замінюючи цей вплив механізмами саморегуляції, виробленими самим суспільством, зменшити витрати держави й платників податків на утримання держапарату [4, с. 23].

Децентралізація має певні демократичні переваги, оскільки передбачає передачу управління максимальним числом справ в руки безпосередньо зацікавлених осіб або їх представників [5,с.93].

В. Гройсман наголошує, що держава, віддаючи повноваження місцевим органам управління, не втрачає свого центрального значення, а навпаки отримує можливості вибудовування більш стрункого й ефективного організму соціального управління [6, с. 29].

Саме на місцевому рівні, констатує І. Цурканова, де у людей є можливість безпосередньо впливати на прийняття рішень, що поліпшують їхнє життя, теоретичні основи демократії наповнюються практичним змістом, і це надає відчутний імпульс розвитку демократичних процесів у всьому суспільстві [7, с. 276].

Світові тенденції показують, що більшість країн тяжіють до децентралізованої влади. Це пояснюється, по-перше, децентралізація приймається як засіб надання різних етнічних та регіональних груп деякої автономії і контроль над своїми власними справами. Ідея полягає в тому, що якщо різні етнічні та регіональні меншини мають певну автономію, деяку здатність визначати свої власні місцеві справи стосовно освіти, культури та економічного розвитку, то вони будуть відчувати себе в більшій безпеці, і будуть готові прийняти повноваження і легітимність.

По-друге, децентралізація влади приймається як засіб поділу влади між великою кількістю різних політичних партій. Партії і групи, які не можуть отримати контроль центрального уряду, можуть виграти можливість здійснювати владу в управлінні нижчого

рівня. Це підвищує їх впевненість і прихильність до політичної системи, відчуття громадян, що система є справедливою.

По-третє, демократія прокотилася по всьому світу, як основна цінність та основа управління. І децентралізація розглядається як основоположний демократичний принцип. Це не досить для людей, щоб просто бути в змозі вибирати своїх національних лідерів в періодичних, вільних і справедливих виборах. У країнах помірного великого розміру хороша демократія вимагає, щоб люди змогли обрати своїх місцевих керівників та представників, і що ці місцеві органи влади матимуть деяку реальну владу реагувати на потреби людей [3,с.12-13].

У процесі реформи виникає декілька головних проблем, серед яких можна назвати:

- Непослідовність нормативного забезпечення.
- Нові кадри, нестача знань, брак відповідальності. Та й для досвідчених представників самоврядування, які опинилися в нових умовах, навчання та консультативна допомога не будуть зайвими.
- Також одним із чинників, які спричиняють затримки та неузгодженість дій, є складність, багатоплановість реформи. Концепція реформи вимагає узгоджених дій з боку різних секторів, різних міністерств та відомств - зокрема Міністерства освіти та науки, Міністерства соціальної політики, Міністерства охорони здоров'я тощо. Наразі з'явилися позитивні зрушення в такій координації, але про справжню зваженість у роботі говорити однозначно передчасно .

Література:

1. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – С. 175.
2. Бикадорова Н. У. Фінансова децентралізація місцевого самоврядування / Н. Бикадорова // Екон. вісн. Донбасу. - 2010. - № 2(20).- С. 145-151.
3. Гладка Т.І. Децентралізація влади в Україні : як засіб посилення демократії та підвищення її стабільності / Т.І.Гладка // Державне управління: удосконалення та розвиток .– 2015. – № 12.-С.10-1
4. Скрипнюк О. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика [Електронний ресурс] / О. Скрипнюк // Віче: громадсько-політичний і теоретичний журнал. – 2015. – № 12. – С. 22-24.
5. Роман В. Ф. Особливості децентралізації та деконцентрації влади: теоретичний аспект / В. Ф. Роман // Ефективність державного управління. – 2014. – Вип. 38. – С. 92-98.
6. Гройсман В.Б. Процеси централізації та децентралізації в сучасному державному управлінні / В.Б. Гройсман // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2015. – Вип. 2. –С. 26-37.
7. Цурканова И. А. Демократический политический процесс как фактор структурных изменений в системе исполнительной власти в современной Украине / И. А. Цурканова // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2014. – Вип. 8. – С. 273-276.

Балабан В. С.,курсант 106 навчального взводуфакультету №2Донецького юридичного інституту
МВС України
Науковий керівник:
Буга Г. С. – доцент кафедри
юридичних дисциплін факультету №2Донецького юридичного інституту
МВС України, кандидат юридичних наук.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Правовий статус Конституційного Суду України визначається Конституцією України [1] та Законом України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 р. [2].

З метою реалізації конституційних змін щодо правосуддя від 2 червня 2016 року Парламент лише 13 липня 2017 року ухвалив нову редакцію Закону «Про Конституційний Суд України». Для повноцінної діяльності Конституційного Суду відповідно до положень Конституції цей закон був необхідним ще з 30 вересня 2016 року. Проте він не реалізував в повній мірі реформаторські новели Конституції та очевидно в доступного для огляду майбутньому не породить формування нової якості Конституційного Суду, який буде здатен захисти Конституцію [3].

Слід зазначити, що згідно зі ст.1 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України [2].

Як зазначається у ст. 147 Конституції України діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків [1].

Необхідно зауважити, що згідно до законодавства України невід’ємними атрибутами Зали засідань Суду є Державний Герб України та Державний Прапор України.

Як доводиться в ст. 148 Конституції України, до складу Конституційного Суду України входять вісімнадцять суддів Конституційного Суду України. Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України. Відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах у визначеному законом порядку.

Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року не встановлює порядок проведення відбору кандидатів на посаду судді КСУ на конкурсних засадах як того вимагає нова ч.3 ст.148 Конституції. Фактично прописаний у Законі порядок відбору кандидатів кожним суб’єктом призначення на посаду суддів КСУ (Парламентом, Президентом, з’їздом суддів) не буде суттєво відрізнятися від існуючого. Так, за новим Законом відбір кандидатів здійснюється кожним суб’єктом самостійно через свої конкурсні комісії (у Парламенті через профільний комітет) та полягає у прийнятті заяв від кандидатів, оприлюдненні їх автобіографій і мотиваційних листів, вивченні документів та відомостей, наданих кандидатами, співбесіди з кандидатами, а також складання списку кандидатів, рекомендованих на посаду судді КСУ. Описана процедура відбору не містить конкурсних засад, вона не дає змогу виявити найгідніших. Нагадаємо значення терміну "конкурс" - змагання, яке дає змогу виявити найгідніших із його учасників або найкраще з того, що надіслане на огляд. Отже практика призначення політично лояльних суддів КСУ навряд зміниться [3].

Отже, діяльність Конституційного Суду України як єдиного органу конституційної юрисдикції держави спрямована на захист конституційних прав і свобод людини і громадянина, забезпечення верховенства Конституції на всій території країни, утвердження України як демократичної, соціальної та правової держави. Результатом діяльності Конституційного Суду є його рішення та висновки, в яких викладені правові позиції з конкретних питань, що виникають у практиці застосування Конституції та законів України [4].

Таким чином, необхідно зробити висновок, що Конституційний Суд України здійснює особливі лише йому притаманні функції, провідна роль серед яких належить функції конституційного контролю.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 35. – Ст.376.
3. Кириченко Ю. Новий Закон про Конституційній Суд України: недоліки та здобутки / Ю.
Кириченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.liga.net/ua/articles/politics/14787448noviy_zakon_pro_konstituts_yn_y_sud_ukra_ni_nedol_ki_ta_zdobutki.htm.
4. Конституційний Суд України. Завдання та принципи діяльності Конституційного Суду України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/12980108/pravo/konstitutsiyniy_sud_ukrayini.

Балджи К. В.,
студентка 3 курсу спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сьогоднішній день, в контексті інтеграційних процесів України до Європейського Союзу відбувається і реформування інституту державної служби. Про це свідчить, зокрема, новий закон України «Про державну службу», з прийняттям якого, інститут державної служби став на шлях євроінтеграційного становлення та розвитку. Але разом із такою зміною політичної орієнтації викривається проблема кадрового забезпечення державної служби, яка є однією з ключових проблем державотворення. Це зумовлюється тим, що існує безпосередня залежність результативності і ефективності управління в державі від його кадрового потенціалу. Більш того, хоча в країнах ЄС не існує певних жорстких норм, які відзначають модель управління, яка повинна бути запроваджена країнами-кандидатами на членство до Європейського Союзу. Замість таких норм існує певний набір критеріїв щодо проходження державної служби, яких повинні дотримуватись органи державної влади аби відповідати цінностям демократичного суспільства. У зв'язку із цим, стає очевидним, що сучасній Україні потрібна ефективна кадрова політика, з урахуванням європейського досвіду, що спрямована на залучення, закріплення й адекватне використання на державній службі висококваліфікованих фахівців, створення умов для реалізації ними свого професійного потенціалу задля успішного виконання ними посадових обов'язків. Оскільки проблема кадрового забезпечення державної служби не відповідає рівню управлінської науки та вимогам ЄС, вона є актуальною для нашої держави, що прагне інтеграції до міжнародної спільноти та потребує свого вирішення.

Таким чином, метою дослідження є аналіз існуючих практичних рекомендацій щодо формування кадрового складу органів державної влади з тим, щоб встановити найбільш обґрунтовану позицію відповідно до вимог сьогодення.

Питанням кадрового забезпечення органів державної влади займається досить значна кількість науковців. Серед них можна зазначити Г. М. Руденко, П. О. Фесеянов, В. О. Зозуля, Л. Корнута, С. В. Ківалов, В. О. Малиновський, М. Н. Міненко, А. І. Сохань, В. О. Лук'янихін, Т. Є. Кагановська, А. Ф. Мельник, Ю. В. Ковбасюк, Л. В. Лазоренко, А. Черемис, П. Б. Назимко, М. О. Лесечко, О. Лазор, О. Ласійчук, В. В. Лісничий, В. М. Олуйко, Н. Т. Гончарук, Г. М. Одинцов та інших.

У науковій та практичній середі не викликає сумнівів, що складовою ефективного функціонування органів державної влади є висококваліфіковані кадри – державні службовці, які є тією ресурсною складовою, що забезпечує виконання завдань розвитку держави та ефективного функціонування її інститутів. Звідси, у межах проблеми кадрового забезпечення державної служби, окремої уваги заслуговують такі невирішені проблемні питання як

відсутність ефективної системи оцінювання та стимулювання державних службовців; недосконала система відбору та просування по службі; підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

На думку багатьох науковців, з теоретичної та практичної точок зору, можливість вирішення окресленої проблематики полягає у виробленні системи вимог до державних службовців. Такі вимоги повинні відповідати стандартам суспільного розвитку, європейського досвіду, що у свою чергу, вимагає постійного підвищення вимог до компетенції, професіоналізму, продуктивності праці державних службовців, які виступають рушійним джерелом економічного, суспільного, політичного розвитку держави [1, с.63].

Сьогодні, серед науковців існує ціла дискусія стосовно того, які саме вимоги мають висуватися до державного службовця. Так, одні вважають, що основоположними є формальні критерії (документи, які дають підстави брати участь у заміщенні даної посади), соціальні, психологічні, професійно-кваліфікаційні [2, с. 22]. Інші ж, пропонують поділити такі вимоги на три групи: загальнокультурні (загальна підготовка, цільові і ціннісні життєві орієнтири, практика спілкування з людьми, відповідні етичні та естетичні знання, культура мовлення); ділові (професійні) – компетентність в питаннях управління відповідною сферою суспільного життя; трудова активність; стаж суспільної та державної діяльності; відчуття відповідальності за результати діяльності; особисті (моральна витривалість, чесність, самостійність, розвинута воля, рішучість, ініціативність, комунікабельність, надійність) [3, с. 64].

Якщо проаналізувати обидва погляди на це питання, то стосовно першої точки зору негативною рисою є те, що поза увагою залишаються особистісні характеристики, лідерство, комунікативні здібності. А тому, ми більш схильні до другої точки зору, оскільки вона передбачає, на наш погляд, найбільш повне врахування всіх якостей, якими має володіти справжній державний службовець.

Наступною кадровою технологією є проведення оцінювання державних службовців (у тому числі конкурс та атестація). З метою удосконалення конкурсних, атестаційних та оціночних процедур слід врахувати наступне: процедури повинні бути простими за структурою, легкими у застосуванні та не вимагати високих адміністративних витрат; кожен керівник чи службовець, який проходить конкурс або атестацію, має швидко використовувати систему та не витрачати багато часу на ознайомлення з нею; процедури мають бути гнучкими та швидко пристосовуватися до нових обставин [4, с. 22].

Також необхідно розглянути підготовку та підвищення кваліфікації як кадрові технології розвитку фахівців у сфері державного управління. Саме у цьому питанні та аспектах освіти і самоосвіти вважаємо доречним звернутися до досвіду європейських країн.

Варто підкреслити, що визначаючи особливості підготовки та розвитку державних службовців в окремих зарубіжних країнах, необхідно зазначити, що цікавим для України є дослідження й аналіз професійного навчання державних службовців у країнах Східної Європи, досвід яких може бути ефективно адаптований до традицій державної служби України. Зокрема, цікавим для нашої України є досвід Франції. Французька система державної служби є системою кар’єрного просування. Для державної цивільної служби існують неспеціалізовані школи та регіональні інститути адміністрацій, спеціалізовані школи в різних адміністративних сферах. Крім адміністративних шкіл у Франції також є департаменти з питань навчання всередині державних адміністрацій, що забезпечують підвищення кваліфікації. Початкова підготовка є важливою для найвищого корпусу державних службовців та керівників середньої ланки. Прийом до школи здійснюється через складання конкурсних іспитів. Студенти, які успішно складають вступні іспити, приймаються в школу в якості державних службовців. Протягом навчання студентам виплачується зарплата. Складання іспиту наприкінці навчання забезпечує довгострокове перебування на державній службі. Щодо основних форм підвищення кваліфікації державних службовців у Франції автори виділяють такі: 1) заходи вдосконалення, що мають на меті

збереження або вдосконалення професійних якостей, забезпечення пристосованості службовців до змін техніки й адміністративних структур, культурних, економічних та соціальних змін і перетворень, які з них витікають; 2) заходи підготовки до конкурсів, що організовуються для державних службовців, які вже обіймають посаду, до професійних іспитів та конкурсів, метою яких є зміна чину чи корпусу. 3) відпустки для підготовки. У Франції державні службовці не витрачають власні кошти на підвищення кваліфікації, крім того, одержують грошові компенсації на витрати й переїзд. Фінансування різноманітних заходів підвищення кваліфікації покладене на міністерства [5, с. 83].

Таким чином, французька система підготовки державних службовців відноситься до систем закритого типу. Вона має свої плюси і мінуси. До позитивних сторін можна віднести: чітке розуміння завдань державної служби, високопрофесійні кадрові ресурси, цілісність та ефективність. Проте є і недоліки, а саме – низький рівень мобільності такої системи, адаптивності до прогресивних змін. На нашу думку, аналіз французької системи освітньофахової підготовки управлінських кадрів показує, що передові кадрові технології можуть бути запозичені Україною, але з урахуванням національних особливостей. Із збереженням національної ідентичності держави.

Для досягнення високоефективного кадрового забезпечення державної служби, необхідно, щоб підвищення і конкретизація вимог до осіб, які претендують на посади державних службовців, з урахуванням специфіки роботи на цих посадах, співвідносилися з рівнем оплати праці та їх соціальної захищеності [6, с. 96]. Ці питання не вирішені і тому теж є актуальними. Тобто, першочерговими мотиваційними стимулами для діяльності в органах державної влади мають стати соціальна захищеність держслужбовців і підвищення оплати праці. Зокрема, на думку Г. М. Руденко, систему оплати праці державних службовців треба реформувати з урахуванням посадової диференціації та відповідальності, а умови оплати праці кожного працівника мають співвідноситися з результатами його атестації та оцінкою професійної діяльності.

Таким чином, проаналізувавши усе вищевикладене ми встановили, що сучасний успіх політичних і соціально-економічних перетворень в Україні насамперед залежить від ефективної роботи органів державної служби, яка є неможливою без вирішення проблеми кадрового забезпечення. Виявлено, що комплектування органів державної служби висококваліфікованими кадрами, спроможними забезпечити економічний і соціальний розвиток держави пов’язано із удосконаленням існуючих кадрових технологій. Також, стосовно освітньо-фахової підготовки держслужбовців, в аспекті євроінтеграції України, запропоновано врахувати досвід деяких європейських країн. А саме, досвід французької системи державної служби щодо основних форм підвищення кваліфікації держслужбовців: заходи вдосконалення професійних якостей і заходи підготовки до конкурсів.

Отже, головними стратегічними напрямками кадрового забезпечення державної служби є принципи професійного добору, просування по службі за діловими якостями, постійного навчання державних службовців та заохочення їх до службової кар’єри. Мається на увазі створення професійного, стабільного кадрового складу, який буде здатним забезпечити виконання визначених законом завдань і функцій державної служби в Україні.

Література:

1. Батан Т. Службовець державної установи та організації: поняття та характеристика правового статусу / Т. Баклан // Законодавство України. - №10. – с.63-81
2. Пархоменко-Куцевіл О. І. Проблем реалізації сучасних кадрових технологій в системі державної служби України: концептуальні засади / О. І. Пархоменко-Куцевіл // Новітні стратегії реформування державної служби в умовах європейської інтеграції. – 2014р.-с.22
3. Зозуля В. О. Кадровий потенціал органів державної влади як ресурсна складова державотворення / В. О. Зозуля // Новітні стратегії реформування державної служби в умовах європейської інтеграції. – 2014р.- с.64

4. Пархоменко-Куцевіл О. І Формування, розвиток та модернізація державних посад: концептуально-методологічні засади: монографія / О. І. Пархоменко-Куцевіл. – К. -с. 196
5. Корнута Л. Європейський досвід підготовки державних службовців для України: концепції та форми / Л. Корнута. –№6. -2016р.- с.83
6. Нечухрана Ю. Особливості оцінки результатів практичної діяльності персоналу державної служби в деяких країнах Європейської Співдружності / Ю. Нечухрана // Економіка та держава. -№7. – с.112

Барегамян С. Х.,
старший викладач кафедри права
та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

СУЧАСНИЙ СТАН КОДИФІКАЦІЇ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

За юридичною силою основним актом трудового законодавства є Конституція України, як Основний Закон, що має на території України найвищу юридичну силу. Це означає, що всі інші акти трудового законодавства мають їй відповідати. Норми Конституції України закріплюють такі трудові права: право на працю (ст. 43); право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів (ст. 44); право на відпочинок (ст. 45); право на соціальне забезпечення (ст. 46); право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (ст. 48) [1].

Головною галуззю законодавства, яка регулює трудові відносини, є трудове законодавство. Основним актом трудового законодавства є Кодекс законів про працю України, який був прийнятий 10 грудня 1971 року [2] і продовжує діяти сьогодні.

Після проголошення незалежності України формування трудового законодавства відбувається шляхом внесення змін та доповнень до КЗпП 1971 р., а також шляхом прийняття нових законів та інших нормативно-правових актів. Таким чином, сам КЗпП являє собою суміш правових норм, прийнятих за різних історичних та економічних умов, певна частина яких відповідає вимогам часу, а інша – застаріла і не може адекватно регулювати сучасні трудові відносини. Оскільки перехід до ринкових відносин представляється вельми тривалим, сучасне трудове право за своїм змістом є перехідним, іншим воно бути не може.

Питання реформування національного трудового законодавства комплексно або аспектно були розглянуті в працях таких учених як: В. С. Венедіктов, Д. М. Величко, М. М. Грекова, І. І. Копайгора, О. В. Лавріненко, І. І. Лукашук, В. С. Нерсесянц,
В. І. Прокопенко, М. М. Феськов, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанищева, О. М. Ярошенко та ін.

Метою статті є дослідження сучасного стану, проблем та перспектив кодифікації національного трудового законодавства.

Ситуація з законодавчим регулюванням трудових відносин в Україні не може вважатись нормальною. Характерною особливістю сучасного трудового права є те, що до нього належить значна кількість законів та підзаконних нормативно-правових актів. В них містяться тисячі норм трудового права, при цьому окремі нерідко вступають у суперечність з актами, вищими за юридичною силою рівнем.

Не слід забувати про те, що Кодекс законів про працю приймався в той період історії, коли держава була монополістом у всіх сферах життя суспільства, в тому числі і в галузі трудових відносин. Слід також враховувати, що у часи, коли був прийнятий Кодекс законів про працю, передбачалося покарання за валютні злочини, а те, що зараз ми називаємо підприємницькою діяльністю, вважалося спекуляцією і каралося кримінальним законом. Україна сьогодні знаходиться на новому етапі свого розвитку і тому існуюче законодавство в

усіх сферах суспільного життя повинно постійно вдосконалюватися та приводитися у відповідність до вимог часу. З часу прийняття КЗпП і по цей час, в країні відбулися докорінні зміни у всіх сферах життя суспільства, істотних змін зазнала і правова система держави: прийняті нові конституційні та звичайні закони, у тому числі Господарський кодекс, Цивільний кодекс, Кримінальний кодекс, Податковий кодекс, Митний кодекс та ін.

Крім того, стало необхідним послідовно відобразити в національному трудовому законодавстві положення міжнародно-правових документів з питань праці, що є обов'язковими для України, а також актів Європейського Союзу в зв'язку із здійсненням Україною зовнішньополітичного курсу в напрямку європейської інтеграції.

Важливою подією є розробка Трудового кодексу України (далі – ТКУ) №1658 від 27.12.2014 р. [3], проект якого останні 15 років «блукає коридорами» Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України. Проект ТК прийнято у першому читанні, вручено таблицю правок до нього і зараз він очікує на друге читання.

До проекту ТКУ, повністю інкорпоровані норми законів України «Про оплату праці», «Про відпустки» та частково Закону України «Про охорону праці».

Аналізуючи положення проекту, звернемо увагу на наступне. Порівняно із діючим трудовим законодавством в законопроекті включено регулювання питань щодо:

– формулювання вимог щодо забезпечення права працівників на повагу до їх честі й гідності у трудових правовідносинах;
– визнання цивільно-правових відносин трудовими;
– порядку укладення письмового трудового договору, його дії та припинення;
– уточнення щодо оплати праці за різних обставин виконання робіт, зокрема, у разі суміщення професій (посад), поділу робочого дня на частини, усунення дискримінації в оплаті праці за сумісництвом;
– установлення фінансової відповідальності роботодавця за несвоєчасну виплату заробітної плати працівникам та ін.

Включено положення, спрямовані на адаптацію трудового законодавства України до Європейської соціальної хартії (переглянутої)) і інших міжнародно-правових актів – Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, конвенцій і рекомендацій Міжнародної організації праці.

Передбачено, що акти трудового законодавства регулюють відносини з дня набрання ними чинності і не мають зворотної сили, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують матеріальну та дисциплінарну відповідальність особи.

Встановлено норму щодо застосування актів законодавства однакової юридичної сили у разі їх неузгодженості, якими регулюються трудові відносини. У цьому випадку застосовується акт, що є спеціальним для цих відносин. У разі неоднозначного трактування прав працівника чи роботодавця, коли є можливість прийняття рішення на користь того чи іншого, рішення приймається на користь працівника.

Передбачена аналогія права, згідно з якої у разі якщо відносини не врегульовані актами з питань праці, вони регулюються актами, трудового законодавства, що регулюють подібні за змістом трудові відносини.

Проект ТКУ порушує недоторканність робочого місця. Згідно зі ст. 30 ТКУ, роботодавець має право здійснювати контроль за виконанням працівниками трудових обов'язків, у тому числі з використанням технічних засобів (наприклад, відеоспостереження), якщо це зумовлено особливостями виробництва, при чому поняття «особливості виробництва» не конкретизоване. Нечіткість формулювання – підстава для зловживань та може призвести до невиправданого психологічного тиску на працівника у процесі праці.

Згідно ст. 68 проекту Кодексу, роботодавець має право у разі простою за домовленістю з іншим роботодавцем тимчасово перевести працівника за його згодою на роботу до іншого роботодавця. Проте, таке переведення на практиці буде примусовим, адже працівник може

надати згоду під тиском або боячись втратити роботу. Крім цього, строк такого переведення не встановлений.

Розширені, нечітко визначені й односторонні підстави для звільнення:

– за розголошення комерційної таємниці, згідно зі ст. 505 Цивільного кодексу України ними можуть вважатися відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру (п. 2 ч. 2 стаття 92). Таке широке формулювання надасть роботодавцю право звільнити працівника, наприклад, за розголошення розміру його заробітної плати;

– у зв'язку з недостатньою кваліфікацією працівника, що підтверджується результатами атестації, іншими доказами (стаття 93). Це дозволить роботодавцям проводити атестації, зокрема, для звільнення небажаних працівників, об'єктивність та неупередженість цих атестацій може бути сумнівною;

– у разі не здійснення профілактичного щеплення або не проходження медичного огляду працівник підлягає звільненню з роботи без попередження (стаття 74).

Згідно з проектом ТКУ, залучення до надурочних робіт здійснюється в односторонньому порядку, не потребує згоди профспілки. Згідно зі статтею 150 проекту ТКУ, потрібна тільки згода працівника, а профспілку лише повідомляють.

У статті 60 проекту ТКУ наведене розширене коло підстав для укладення строкових трудових договорів, зокрема, на час виконання певного обсягу чи виду роботи, строк закінчення якої не може бути визначений конкретною датою; для виконання робіт, пов'язаних з тимчасовим (до одного року) розширенням виробництва або обсягу послуг, що надаються відповідним роботодавцем, а також з педагогічними працівниками, призначення на посаду яких здійснюється за результатами конкурсу на визначений строк, що, як слушно зазначило Головне науково-експертне управління, автоматично не обумовлює строковий характер їхньої роботи.

Стаття 31 проекту ТКУ встановлює, що підставою для виникнення трудових відносин є трудовий договір. Поряд з обов'язковими умовами у трудовому договорі також можуть бути встановлені й додаткові, які стосуються умов роботи, терміну випробування, застережень щодо нерозголошення комерційної таємниці та іншої, захищеної законом інформації, професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівника тощо (ч. 3 статті 33). Запропонований механізм може мати негативні наслідки для працівника, оскільки роботодавець матиме змогу розробити вигідні для себе трудові договори, завідомо упереджені, оскільки одна із сторін практично позбавлена права вносити свої пропозиції. Наведене формулювання є занадто широким, що, швидше за все, призведе до того, що у трудовий договір в односторонньому порядку будуть включені умови, які поставлять працівника у дискримінаційне. залежне становище.

Таким чином, на підставі вищезазначеного, можна зробити наступні висновки. Черговий проект Трудового кодексу України майже нічим не відрізняється від попередніх варіантів і його ухвалення може призвести до звуження прав трудящих в України. Тому і ця редакція проекту ТКУ також заслуговує на досконале доопрацювання. У проекті ТКУ повинні бути сформульовані загальні принципи регулювання трудових відносин, встановлено мінімальний комплекс прав і гарантій працівникам, який може бути забезпечений роботодавцями в сучасних євро інтеграційних умовах. Конкретні умови праці повинні обумовлюватися вже в індивідуальних трудових угодах і колективних договорах і угодах. На основі принципу свободи праці і свободи трудового договору працівник і роботодавець вільні від вторгнення держави, діючи як юридично рівноправні суб'єкти.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] : Закон від 10.12.1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР – 1971. – Ст. 375. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/
3. Трудовий кодекс України [Електронний ресурс]: Проект від 27.12.2014 р. № 1658. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

Беспалов С. І.,
студент ОС «Магістр» спеціальності «Екологія»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Нині в контексті інтеграції України до Європейського союзу відбувається «екологізація» системи оподаткування України. Основними напрямами екологічного оподаткування в Україні є: подальше посилення стимулюючої функції екологічних зборів і платежів й орієнтації на досягнення оптимального співвідношення у витрачанні цільових фінансових ресурсів між загальнодержавними екологічними програмами превентивного і відновлювального характеру та їх децентралізованим використанням у реальному секторі економіки; поєднання стимулюючого характеру екологічних зборів та платежів з іншими фінансовими методами забезпечення заходів з підвищення екологічної безпеки виробництва, такими як: податкові пільги, надання екологічних позик, екологічне страхування, застосування штрафних санкцій за порушення чинного екологічного законодавства. Існуюча нині система податкового стимулювання підприємств та екологічного стимулювання не є прозорою, хоча і визначена чинним податковим законодавством України.

Дослідження існуючої системи екологічного оподаткування України показує, що вона потребує подальшого удосконалення та приведення до норм ЄС. Це зумовлено тим, що загальний механізм екологічного оподаткування, який застосовується вітчизняним податковим законодавством мало чим відрізняється від механізму, який використовується країнами-членами ЄС. При цьому екологічні податки в цих країнах виконують функцію стабільного джерела надходжень до бюджету та стимулюють підприємства до використання енергоефективних технологій.

Проблемам екологічного оподаткування приділяли увагу багато науковців. Так, Д. Серебрянський вважає, що «досвід країн із розвинутою ринковою економікою переконує, що основною метою екологічних податків (зборів) є не поповнення державного бюджету, а стимулювання платника до позитивного та відповідального ставлення до навколишнього середовища. Отримані при цьому кошти можуть спрямовуватися на стимулювання охорони навколишнього середовища споживачами, розроблення та впровадження безвідходних технологій, утилізацію відходів тощо» [1].

Науковці С.В. Антоненко та О.М. Тищенко акцентували увагу на тому, що «ефективність податкової політики у сфері охорони атмосферного повітря знаходиться на достатньо низькому рівні. Це свідчить про необхідність внесення низки коректив, які можуть позитивно вплинути на дієвість заходів податкового впливу, що неодмінно позначиться на рівні соціально-економічного розвитку в Україні» [2].

Приблизно цієї думки дотримується науковець І.В. Шевченко вважає, що «подальший успішний розвиток економіки будь-якої країни залежатиме від упровадження ефективної екологічної політики та нових підходів до вирішення глобальних проблем, зокрема запровадження інноваційних економічних механізмів» [3].

На думку Н.Л. Авраменко, «оптимізація господарської діяльності суб’єктів підприємництва та пошук ефективних економічних методів стимулювання до охорони НПС та раціонального використання природних ресурсів є одним із невирішених завдань для сталого екологобезпечного розвитку України» [4].

У роботі І. Базилевича [5] зазначається, що проявом ефективного екологічного оподаткування є рівень зростання обсягів екологічних зборів (платежів) і надходжень від них до бюджетів усіх рівнів.

Незважаючи на значні досягнення у сфері екологічного оподаткування, залишаються невирішеними питаннями реформування ставок екологічного податку в регіональному розрізі, впровадження (за прикладом країн ЄС) декількох нових видів екологічних податків для стимулювання суб'єктів господарювання до зниження забруднення навколишнього середовища.

Досліджуючи існуючу систему екологічного оподаткування України необхідно зазначити, що Податковим Кодексом України передбачені наступні види екологічних податків та зборів:

- екологічний податок (плата за викиди забруднювальних речовин стаціонарними джерелами забруднення; плата за викиди забруднювальних речовин пересувними джерелами забруднення; плата за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти; плата за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях; плат за утворення радіоактивних відходів; плата за зберігання радіоактивних відходів); - збір за спеціальне використання води; - утилізаційний збір.

Аналізуючи чинний Податковий кодекс України та законодавство ЄС необхідно зазначити, що чинне податкове законодавство України не приділяє уваги такому виду екологічних податків, як плата за продукцію, яка шкодить навколишньому середовищу.
Разом з тим кодексом передбачені податки за використання природних ресурсів, зокрема:

- збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію;
- плата за користування надрами, плата за землю;
- збір за користування радіочастотним ресурсом України;
- збір за спеціальне використання лісових ресурсів Тобто в Україні діють податки, які регулюють використання природних ресурсів, електроенергію, проте всі ці платежі не є складовими екологічного податку.

До того ж, необхідно зазначити, що частка екологічних податків у структурі ВВП України складає 1,3 %, а в структурі надходжень до державного бюджету складає 11,3 %. При цьому досвід країн членів ЄС показує, що наприклад, в Австрії дохід від екологічних податків склав 8,1 млрд євро в 2012 році, при цьому 61% від загального надходження складають енергетичні податки, 30% - транспортний податок. Крім того стягуються місцеві екологічні податки такі як: збори по збору відходів, збір за очищення стічних вод, плата за воду, дорожні збори, плата за паркування.

В цілому, аналізуючи Податковий Кодекс, зокрема екологічні податки, необхідно відмітити наступні недоліки, а саме:

- відсутні нормативи податку, який справляється за викиди в атмосферу забруднюючих речовин залізничним транспортом; не визначено умов щодо обчислення екоподатку в 10кратному розмірі у разі відсутності у платника збору затверджених у встановленому порядку лімітів скидів та розміщення відходів чи допущення понадлімітних обсягів скидів та розміщення відходів;
- відсутні норми щодо відповідальності за порушення природоохоронного законодавства.

Тому до складу інструментів податкової системи слід включити і надання податкових пільг для підприємств, які: забезпечують створення інфраструктури роздільного сортування, збору, утилізації і переробки відходів; використовують продукцію, отриману із вторинної сировини; здійснюють повторне використання тари та упаковки з екологічно безпечних матеріалів; дотримуються екологічних принципів на всіх стадіях життєвого циклу продукції; переходять на маловідходні, ресурсо- та енергозберігаючі технології; інвестують у розвиток

«чистих виробництв» та «екологічно безпечної продукції»; впроваджують новітні технології для повнішого видобування сировини в процесі розробки родовищ корисних копалин.

Також, для вдосконалення чинної системи екологічного оподаткування необхідно запровадити: екологічне оподаткування готової продукції, наприклад, енергоносіїв, холодильників, акумуляторних батарей та пакетувальних матеріалів; екологічний акцизний збір на екологічно шкідливі у виробництві та споживанні товари; штрафи за екологічні правопорушення; пільгове кредитування (шляхом зниження відсотка за користування кредитом або безвідсоткове надання кредитних ресурсів); використання стимулятивних цін та надбавок за екологічно чисту продукцію; пільгове оподаткування підприємств, які здійснюють екологічний аудит з подальшими інвестиціями у природоохоронні заходи та впровадження ресурсоощадних та безвідходних технологій.

Література:

1. Серебрянський Д.М. Європейський досвід запровадження та функціонування системи екологічного оподаткування: уроки для України / Д.М. Серебрянський, Ю.В. Ющенко // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 41. – С. 41–45
2. Тищенко О.М. Дослідження ефективності податкової політики у сфері охорони атмосферного повітря / О.М. Тищенко, С.В. Антоненко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 1(12). – С. 155–161
3. Шевченко І.В. Екологічне оподаткування: зарубіжний досвід і Україна / І.В. Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sp.niss.gov.ua/ content/articles/ files/10_21434110670.pdf
4. Авраменко Н.Л. Шляхи удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні / Н.Л. Авраменко, З.В. Шпильківська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/12.pdf
5. Базилевич І. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку / І. Базилевич, А. Борусевич, О. Веклич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org.ua/files/national_ecology.pdf

Бобкова А. Л.,
студентка 4 курсу, спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

НАЯВНІСТЬ ЧИ ВІДСУТНІСТЬ ОСВІТИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СКОЄННЯ ЗЛОЧИНУ

Освіта – це один з найдавніших соціальних інститутів, що викликана потребами суспільства відтворювати і передавати знання, уміння, навики, готувати нові покоління для життя, готувати суб’єктів соціальної дії для вирішення економічних, соціальних, культурних проблем, що стоять перед людством. У сучасному світі освіта – складне і багатоманітне явище. Освіта є певна система навчальних і виховних закладів, що стимулюють суспільство. З цього приводу доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України Олександр Костенко стверджує, що процвітання народів завжди забезпечують університети [1], тому у сучасному світі де рівень освіченості підвищується є актуальним питання впливу цього фактора на чисельність злочиннів.

Побутує думка, що рівень злочинності напряму залежить від освіти громадян. Але це твердження не є однозначним, наприклад, кримінологи безпосередньо не пов’язують рівень освіти зі вчиненням злочину. Освіта, будучи одним із інструментів накопичення соціального досвіду, є лише частиною, хоча і значною, тих умов, які прямо або опосередковано визначають весь процес формування особистості. Водночас у кримінологічній літературі і в дослідженнях особистості окремих категорій засуджених майже одностайно відзначається,

що рівень освіти осіб, що чинять злочини, нижчий, ніж у громадян цього віку з соціально схвалюваною поведінкою.

Цікавим, на наш погляд, є дослідження Ланс Лохнера з Університету Західного Онтаріо та Енріко Моретті з університету Берклі, які на основі ґрунтовного аналізу змін у законах різних штатів США у частині, що стосується збільшення тривалості обов'язкової середньої освіти, дійшли висновку, що збільшення тривалості обов'язкової освіти в середній школі на один рік приводить до зменшення ймовірності перебування молоді в місцях позбавлення волі в середньому на 12%. Зокрема, кількість арештів знижується на 11%, кількість вбивств і розбоїв зменшується на 20–30%, крадіжок – на 13–20% [2]. Також одним із засобів зменшення злочинності серед молоді, на думку вищевказаних правознавців, є виділення коштів на освіту. Так, долар, вкладений в отримання освіти, принесе суспільству 3,3 долара доходу від зменшення втрат від злочинів протягом життя [2]. Подібної позиції притримується і професор Чиказького університету Стівен Левітт, який, провівши порівняльний аналіз щодо доцільності вкладення коштів у збільшення чисельності поліції чи освіту, дійшов висновку, що долар, вкладений у збільшення числа поліцейських, приносить лише 2,5 долара доходу від зменшення втрат від злочинності. Отже, з позиції боротьби зі злочинністю американському суспільству більш вигідне додаткове вкладення ресурсів в освіту, ніж у правоохоронні органи [2].

Слід також зазначити, що при вчиненні навмисних злочинів особа не апелює до свого інтелекту, тобто до думки, яка виникає на основі певних інтелектуальних здібностей і спонукає до вчинення протиправної дії. Це дало змогу при проведенні даного дослідження простежити передування інтелекту певній дії. Так, результати анкетного опитування осіб, які відбували покарання, не пов'язані з позбавленням волі, засвідчили, що серед 20 % даної категорії злочинців жіночої статі, які вчинили злочини свідомо, 14 % мали середню освіту та 4 % – неповну середню. З вищою та середньою спеціальною освітою кількість навмисно вчинених злочинів є незначною і становила 2 %. Подібними є показники серед чоловіків, засуджених до аналогічних видів покарань. Із 17,4 % злочинців чоловічої статі, які вчиняли злочини навмисно, вищу та середню-спеціальну освіту мали 6,0 %, середню та неповну середню – 11,4 %. Дані результати дають можливість зробити висновок про те, що інтелект людини може бути причиною як правової, так і протиправної поведінки. Саме тому постає питання чи можна визначати освіту, як чинник який зменшує кількість скоєних злочинів проте в більшості, адже побутує і інша думка – високий інтелект може мати антигромадську спрямованість, а тверда воля може виявитися і злочинною. Тому не дивно, що більш освічений злочинець вчиняє часом більш небезпечні злочини. Так, В.Є. Ткачук, досліджуючи механізм протиправної поведінки осіб, засуджених до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, стверджував, що інтелект людини не стає на заваді протиправним діям осіб, засуджених до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі. Лише 16% жінок та 7,22% чоловіків, які були опитані під час відбування покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, мали вищу освіту; 46% жінок та 48,7% чоловіків мали середню освіту, але мотивація вчинення ними злочинів безпосередньо залежала від рівня безробіття. Зокрема, серед засуджених осіб із вищою освітою безробітні становили 50%, а з середньою освітою – 72,1%. Однак серед загальної кількості опитаних осіб, засуджених до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, безробіття явно домінувало серед осіб із середньою та неповною середньою освітою і становило 44%, середньою спеціальною (неповною вищою) – 17,5%, а з вищою – 4,6% [3].

Крім того, на основі проведеного аналізу встановлено тісний зв'язок між рівнем освіти та вчиненням рецидиву і повторністю злочинів певною категорією осіб. Так, рецидив та повторність злочинів серед загальної кількості опитаних осіб, які відбували покарання, не пов'язані з позбавленням волі, становили для осіб з вищою освітою 1,8%, середньою спеціальною – 32,1%, середньою 38,7%, неповною середньою – 8,0% [4].

Освіта має позитивний соціальний вплив та впливає на зниження рівня злочинності. Воно збільшує можливості для визначення видів працевлаштування тим самим створюючи менше причин для злочинів які зазвичай поширені в містах. Освіта також може вчити деяких громадян бути більш терплячими, несхильними до ризиків, таким як покарання за злочин.

Отже, дана проблема спонукає до пошуку шляхів її подолання і може бути частково вирішеною для осіб, які відбувають кримінальні покарання, за допомоги дистанційної форми здобуття ними вищої освіти. З огляду на це та з урахуванням правових положень, передбачених ст. 53 Конституції України та ст. 7 КВК, доцільно конкретизувати право засуджених на здобуття вищої освіти шляхом внесенням певних змін у ст. 8 КВК.

Література:

1. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу: монографія / О. М. Костенко. – К. : Атіка, 2008. – 352 с.
2. Ведомости – Будет ли следующее поколение криминальным: [Электронный ресурс] – Режим доступа: www.vedomosti.ru.
3. Ткачук В.Є. Вища освіта як один із чинників запобігання злочинності (на основі результатів дослідження…) // Часопис Київського університету права – 2013. – № 2.
4. Лібанова Е.М. Соціальна стратифікація українського суспільства: спроба статистичного визначення та вимірювання / Е.М. Лібанова // Український соціум. – 2003. – № 1 (2). – С. 146–164

Буга В. В., к.ю.н., доцент
кафедри юридичних дисциплін
факультету № 2
Донецького юридичного інституту МВС України

РЕФОРМА ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЯК РЕЗУЛЬТАТ СПІВПРАЦІ З КРАЇНАМИ ЄС

Одним із найважливіших показників ефективності роботи судової системи є показники реального виконання судових рішень. Україна ж в цьому питанні має низькі показники, що, в свою чергу, свідчить про неефективність існуючої судової системи взагалом і виконавчого провадження зокрема.

В свою чергу, Україна, з метою покращення ситуації та наближення до стандартів європейських країн почала активний процес співробітництва з ЄС.

Основними документами, що регламентують співробітництво між Україною та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки є План дій Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки. Його затвердили на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС 18 червня 2007 у Люксембурзі та План-графік його імплементації. Він був затверджений на засіданні Підкомітету № 6 «Юстиція, свобода та безпека» Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС 10 квітня 2008 р. Вони охоплюють співробітництво по 15 ключових напрямах, зокрема: міграція, притулок, управління кордонами, візи, безпека документів, боротьба з організованою злочинністю та тероризмом, боротьба з відмиванням грошей, включаючи протидію фінансуванню тероризму, боротьба з торгівлею людьми, наркотиками, корупцією, правове співробітництво у цивільних та кримінальних справах тощо. Це співробітництво координується Міністерством юстиції України. Аналіз виконання спільних заходів, визначених проводиться щорічно у рамках засідання Підкомітету № 6, які проводяться по черзі в Україні та Брюсселі [1].

Оновлений План дій встановлює ряд погоджених завдань і напрямів співробітництва та імплементації й щодо здійснення правосуддя: реформування судової системи для забезпечення її незалежності, неупередженості і ефективності та посилення правового співробітництва між ЄС і Україною у цивільних і кримінальних справах тощо [2].

Завдяки сприянню та активній участі у реформуванні державних та громадських організацій та установ, таких як Міністерство юстиції України, USAID-Україна, EU Project "PRAVO-Justice", Центр комерційного права (Україна), ЄБРР тощо вдається можливим докорінно змінити існуючу систему виконання судових рішень, наблизити її ефективність до європейських стандартів.

На теперішній час реформи щодо удосконалення судової системи та системи виконання судових рішень набирають обертів. Зроблено дуже багато, внесено відповідні зміни до Конституції України, низки законів та інших нормативно-правових актів, створюються електронні бази даних тощо.

Так, докорінно змінилась система, порядок та суб'єктний склад примусового виконання судових рішень, відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» та Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів».

Протягом року проводилася і досі триває реформа примусового виконання судових рішень. «Ми задоволені, що Мін'юсту вдалося провести перші етапи відбору нових приватних виконавців» - зазначив керівник проекту ЄС Довидас Віткаускас. Це посприяє більш швидкому, ефективному і якісному виконанню судових рішень, від яких залежить не тільки довіра суспільства до судової влади, а й довіра інвесторів та покращення бізнесклімату. Він відмітив, що новий проект ЄС «ПРАВО» буде надалі підтримувати реформу виконання судових рішень. Наразі 88 осіб внесено до Єдиного реєстру приватних виконавців України, вони уже розпочали свою роботу. Приватні виконавці створили свій орган самоврядування – Асоціацію приватних виконавців України, постійні Кваліфікаційну та Дисциплінарну комісії. Ми очікуємо, що з появою приватних виконавців значно зросте кількість виконаних рішень та скоротяться терміни виконання [3].

Викликає занепокоєння повільне втілення у життя процесу підготовки приватних виконавців. Так, відповідно до даних єдиного реєстру приватних виконавців України жодного приватного виконавця не зареєстровано у Вінницькій, Донецькій, Житомирській, Луганській, Рівненській, Чернівецькій областях, що по суті обмежує громадян у вільному доступі до правосуддя.

Дуже цікавими є рекомендації ЄБРР щодо розбудови потенціалу виконавчої служби України. Вони стосуються подальшої законодавчої реформи, розбудови кадрового потенціалу державних і приватних виконавців, питань інституційності реформи та розвитку, ось лише деякі з них:

- У ЦПК слід внести зміни і передбачити, щоб на визначений судом борг автоматично продовжували нараховуватися відсотки за ставкою НБУ плюс певний відсоток до моменту сплати заборгованості, крім певних винятків. Це слугуватиме фінансовим стимулом для боржників співпрацювати з приватними виконавцями.
- Суди повинні призупиняти виконавчий процес лише за виняткових обставин.
- У положеннях ЗУ «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження» слід виключити вимогу про підготовку кандидатів на посаду виконавця до їх призначення. Хоча тестування та перевірка анкетних даних мають бути умовами ліцензування, підготовку слід проводити після призначення.
- До зняття мораторію на виконавчі дії стосовно державної власності у деяких стратегічних секторах, уряд має розглянути питання про запровадження спеціального боргового інструменту з нарахування відсотків, який видається визнаним кредиторам замість здійснення виконавчого провадження щодо державної власності.
- Уряд повинен продовжувати співпрацювати з ЄС та іншими з питань модернізації та консолідації реєстрів майна.

- Уряд повинен завершити роботу з провадження єдиного електронного механізму, який дозволить приватним виконавцям автоматично арештовувати всі банківські рахунки визнаного судом боржника [4].

Отже, можна констатувати, що не зважаючи на певні недоліки та затримки у провадженні реформ виконавчого провадження, в цілому спостерігається збільшення ефективності системи виконання судових рішень. Дотримання цього курсу дозволить збільшити відсоток виконаних судових рішень, сподіватись на дотримання розумного строку виконання рішень, зменшити корупційні ризики за рахунок удосконалення механізмів контролю за діями приватних та державних виконавців, позбавитись монополії на ринку примусового виконання судових рішень та рішень інших органів.

Література:

1. Співробітництво між Україною та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://minjust.gov.ua/m/spivrobitnitstvo-mij-ukrainoyu-taes-u-sferi-yustitsii-svobodi-ta-bezpeki.
2. План дій Україна-ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://minjust.gov.ua/m/plan-diy-ukraina-es-u-sferi-yustitsii-svobodi-tabezpeki.
3. Співпраця з проектом ЄС: результати та плани на майбутнє [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://minjust.gov.ua/news/ministry/spivpratsya-z-proektom-esrezultati-ta-plani-na-maybutne.
4. Стислий огляд рекомендацій ЄБРР щодо розбудови потенціалу виконавчої служби України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://commerciallaw.com.ua/attachments/article/1069/%D0%A1%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B8%D0%B9%20%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%84%D0%91%D0%A0%D0%A0%20%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%83%20%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%BE%D1%97%20%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B8%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf.

Буга Г. С., к.ю.н., доцент кафедри юридичних
дисциплін факультету №2 Донецького
юридичного інституту МВС України

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ В РЕЗУЛЬТАТІ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ

Для кожної держави особливо гостро стоїть проблема відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортних пригод (далі – ДТП). З цією проблемою зустрічається практично кожна держава світу. Статистика з цього приводу дуже сумна, а саме – смерть у результаті ДТП - на дев’ятому місці серед причин смертності. Так, у США в результаті ДТП щороку гине 43 тис. осіб, в Західній Європі – близько 40 тис. Щорічний економічний збиток від ДТП в усьому світі сягає майже 500 млрд доларів США. Зрозуміло, що в даних умовах кожна країна намагається вирішити проблему відшкодування шкоди внаслідок ДТП комплексними заходами. Перше місце серед них обов’язково займають відповідні правові заходи, зокрема встановлення відповідних правових норм [1].

Законом України «Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» встановлений порядок, при якому потерпілий

звертається за страховим відшкодуванням до страховика, який застрахував відповідальність винного у скоєнні ДТП, при цьому страхувальник не має прямих стосунків із страховиком, у якого був придбаний страховий поліс. Зрозуміло, що при таких обставинах, страховик (якого потерпілий не обирав), не має ніякої зацікавленості при обслуговуванні такої особи.

Не дивно, що питання впровадження системи прямого врегулювання збитків внаслідок ДТП постало у правовому просторі України. Натомість, така система впроваджена і успішно діє у багатьох країнах ЄС, таких як Польща, Франція, Італія, Бельгія тощо. Пряме врегулювання збитків, заподіяних внаслідок ДТП, полягає у тому, що шкоду, спричинену пошкодженням або знищенням транспортного засобу потерпілому відшкодовує його страховик, тим самим виконуючи обов'язок страховика винної у ДТП особи на умовах, викладених в Угоді про пряме врегулювання збитків.

Досвід європейських країн, що перейшли до моделі прямого врегулювання демонструє також скорочення та спрощення процедури врегулювання збитків, оскільки страховик має стимул надавати якісні послуги, швидко і в повному обсязі виплачувати збитки «своєму» клієнту, з яким він пов'язаний договірними відносинами. Одним з ключових переваг системи прямого врегулювання є гарантія вчасного отримання страхового відшкодування потерпілим. Для гарантування виконання зобов'язань один перед одним, страховики сформують гарантійний фонд у розмірі 50% середньомісячного розміру страхових виплат
[2].

Отже, в Україні з 1 грудня 2016 року значно змінилася система регулювання виплат по обов'язковому страхуванню цивільної відповідальності. Нарешті запрацювала Угода про пряме регулювання збитків по обов'язковому страхуванню цивільної відповідальності, укладена між 18 страховими компаніями, які складають більше 50% ринку автоцивілки [3].

Суть його в тому, що потерпілому в ДТП відшкодовувати збиток буде своя страхова, де він купив поліс, а не компанія винуватця. Однак, слід відмітити, що на законодавчому рівні впровадити пряме врегулювання поки не вдалося [4]. Однак, існує цілий ряд обмежуючих факторів.

Як зазначає Сергій Зуб, керівник проектного офісу МТСБУ, по-перше повинно бути 2 автомобіля, повинно бути контактне ДТП. По-друге, кожен водій повинен мати поліс страхування від компанії, яка входить в пул прямого врегулювання. По-третє, повинен бути чітко зрозумілий винуватець ДТП. Близько 80% всіх ДТП підпадають під цю систему» [5].

Раз на місяць страхові компанії формують реєстр зустрічних вимог між собою і через розрахунково-клірингову систему в МТСБУ отримують компенсацію [6]. Тобто водій спочатку обирає компанію, котра у випадку чого і буде відшкодовувати йому збитки. Пряме врегулювання в тестовому режимі буде діяти протягом двох років. Працювати в такому режимі дали згоду тільки 18 страхових компаній з 323, які діють в Україні. Можливістю прямого врегулювання збитків зможуть скористатися тільки ті, хто буде дотримуватися наступних умов: учасників ДТП повинно бути не менше і не більше двох; страховики обох учасників ДТП повинні входити до числа 18 компаній, які приймають участь у проекті; ДТП повинно бути оформлено за правилами, тобто за участю поліції або по європротоколу; принцип прямого врегулювання буде стосуватися відшкодування майна; сума шкоди не повинна перевищувати 100 тисяч гривень [7].

Така схема не просто покликана зупинити неправомірні дії затримання страхових виплат недобросовісними страховиками, а й зобов'язує до свідомого вибору своєї страхової компанії власника авто [8]. Процедура врегулювання збитків та здійснення виплат має подвійну вигоду. Для страховика – це поштовх до покращення сервісу обслуговування та надання якісних та вчасних послуг, завдяки чому формується «свій» постійний клієнт з ймовірністю подальшої співпраці. Для клієнта – надійна компанія, якій він довіряє [8].

Таки порядок став можливим завдяки тому, що 25 березня 2016 року 18 страхових компаній – членів Моторного (транспортного) страхового бюро України (МТСБУ) підписали угоду про пряме врегулювання. Серед страхових компаній, які підписали угоду: АТ «СК

«АХА Страхування», ПрАТ СК«АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ», ПрАТ СК «ПЗУ Україна», ПрАТ «СК «ВУСО», ПрАТ «УАСК АСКА», ПАТ «НАСК «ОРАНТА», АТ «ПРОСТОстрахування», ПрАТ «СК «УНІКА», ПрАТ «СК «ПРОВІДНА», ПрАТ «АСК «ІНГО Україна», ПАТ «СК «Універсальна», ТДВ «Міжнародна СК», ТДВ «СК «КРЕДО», ПрАТ
«СК «АСКО-Донбас Північний», ПАТ «СК «Колоннейд Україна» (колишня «QBE Україна»), ПрАТ «СК «БРОКБІЗНЕС» ПАТ «СК «Країна», ПрАТ «Європейський страховий альянс» [9; 10].

Слід відмітити, що головними перевагами цієї системи є: вибір потерпілого в ДТП страхової компанії, в якій можна отримати відшкодування (винуватця ДТП або власної страхової компанії); скорочення термінів врегулювання збитків; гарантія своєчасного отримання страхового відшкодування [6].

Отже, слід зробити висновок, що скористатись прямим врегулюванням можна за наступних умов:

1) дорожньо-транспортна пригода стосується не більше і не менше як двох транспортних засобів, при цьому між ними наявне зіткнення, тобто, є контактним;

2) обидва транспортних засоби є застрахованими, тобто, у кожного учасника ДТП є діючий поліс обов'язкового страхування цивільно–правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;

3) обидва страховики є учасниками системи прямого врегулювання збитків;

4) Вина у скоєному ДТП покладена на одного з водіїв (тобто, відсутня часткова відповідальність).

Крім того, потрібно враховувати, що при прямому врегулюванні відшкодовується тільки шкода завдана майну.

Також, можна зробити висновок, що перші місяці роботи прямого врегулювання в Україні, показали перевагу роботи саме такої системи. Тим самим підтвердилася необхідність поширення саме такого порядку врегулювання на більшу частину, а то й на всі страхові компанії України. До того ж це дуже важливий крок до розвитку страхування в Україні і наближення страхового ринку до європейського зразка.

Література:

1. Відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок ДТП / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yurincom.com/ua/yuridichnyi_visnyk_ukrainy/overview/?id=1193.
2. В Україні стартує пряме врегулювання збитків / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://odo-msk.com.ua/novini/90/328.
3. С 1 декабря в Украине заработало прямое регулирование убытков по ОСАГО / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://5555.com.ua/index.php/8-news/52-v-ukrainezarabotalo-pryamoe-uregulirovanie-po-osago.
4. Межебицький М. Пряме врегулювання збитків по автоцивілці поки буде працювати на добровільних засадах / М. Межебицький // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ich.video/pryame-vregulyuvannya-zbitkiv-po-avtotsiviltsi-poki-bude-pratsyuvatime-nadobrovilnih-zasadah/.
5. Зуб С. Під дію прямого врегулювання підпадає 80% ДТП в Україні / С. Зуб // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ich.video/ru/pid-diyu-pryamogovregulyuvannya-pidpadaye-80-dtp-v-ukrayini/.
6. Як працює пряме врегулювання збитків по атоцивілці / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://itg.ua/uk/novyny/yak-pratsyuye-pryame-vregulyuvannya-zbitkiv-po-avtotsiviltsi/. 7. В Украине запустили «прямое» возмещение убытков при ДТП / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.finance.ua/ru/news/-/389991/v-ukraine-zapustili-pryamoevozmeshhenie-ubytkov-pri-dtp.

8. Пряме врегулювання збитків з автоцивілки: вже працює! / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.arsenal-strahovanie.com/news/press-reliz/104-pryame-vregulyuvannyazbitkiv-z-avtocivilki-vzhe-pracyu%D1%94.
9. 18 страхових компаній - членів МТСБУ підписали угоду про пряме врегулювання / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uainsur.com/our-news/50348/.
10. Список СК учасників угоди про пряме врегулювання збитків / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mtsbu.ua/ua/for_consumers/119428/.

Волік В. В.,
д.ю.н., доцент, професор кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

СТРАХУВАННЯ В СФЕРІ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ПАСАЖИРІВ МІСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ

Страхування застосовується в багатьох сферах людської діяльності від особистого страхування людини до страхування діяльності чи відповідальності юридичних осіб. Страхування, є важливим елементом ринкової економіки та покликано на захист майнових інтересів фізичних осіб, організацій і держави. Це обумовлено тим, що існує безліч ризиків, серед яких є і такі, які пов'язані з можливістю заподіяння шкоди здоров'ю чи майну фізичних або юридичних осіб під час здійснення різноманітних видів діяльності.

Не можна не відзначити, що певні ризики несе в собі і діяльність з перевезення пасажирів міським транспортом. Останнім часом питання страхування пасажирів на транспорті не раз ставили предметом наукового та практичного інтересу. Причому ці питання розглядаються науковцями та практиками як в економічному так і в юридичному сенсі. Так, слід відзначити роботи Диканя В.Л., Кондратенка Д.В., Залєтова О.М., Яковенка І., Деревянка Б.В., Колосова Р.В., Родіної В.В. та ін. [1-6].

Проте, проведені ними дослідження не дають одностайної відповіді чи є необхідним страхування пасажирів на міському транспорті. Між тим, саме це питання викликає багато дискусій серед учасників страхового ринку, перевізників та споживачів транспортних послуг. Це зумовлено тим, що міський транспорт є досить небезпечним, і в той самий час, не вирішено питання щодо порядку здійснення страхування, хоча страхування на авіаційному, залізничному та міжміському транспорті вже давно є загальнообов'язковим. На вказаних видах транспорту страхування здійснюється за рахунок пасажирів, проте багато авторів відзначає про неефективність такого виду страхування та несправедливість по відношенню до пасажиру [1, с. 89; 3; 7; 8].

Отже, слід з'ясувати чи є необхідним запровадження страхування пасажирів на міському транспорті. Як відзначають Б.В. Деревянко та Т.В. Яворська страхування пасажирів є обов'язковим з огляду на Закон України «Про страхування» [4; 9].

Відповідно до п.6 ст. 7 Закону України «Про страхування» до обов'язкового страхування відноситься особисте страхування від нещасних випадків на транспорті [10]. До складу міського транспорту входять: електротранспорт (трамваї, тролейбуси, фунікулери), автобуси, маршрутні таксі. Враховуючи, що в Законі України «Про страхування» не зроблено уточнення пункту 6 ст. 7 щодо видів транспорту на яких здійснюється страхування пасажирів, це дало підстави деяким авторам обґрунтувати необхідність страхування пасажирів на всіх без виключення видах транспорту [4, с. 616 – 617].

В той самий час, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті» від 14 серпня 1996 р. № 959 обов'язкове страхування не поширюється на пасажирів: автомобільного та електротранспорту на міських маршрутах [11].

Безперечно, всі перелічені в постанові страхові випадки можуть трапитися і з пасажирами під час користування ними міським транспортом. І ті хто стверджує, що страхування пасажирів на міському транспорті є необхідним, перш за все акцентують увагу на том, що це захистить людей, які користуються громадським транспортом.

Для того щоб дати відповідь про ефективність такого виду страхування слід вдатися до аналізу роботи страховиків на інших видах транспорту та з'ясувати співвідношення сум зібраних страхових платежів та здійснених страхових виплат. Як відзначає багато дослідників цього питання такий показник не перевищує 4% відсотків за різними видами транспорту [1, с. 87; 7, 8]. Отже, така діяльність для страховиків є ласим шматком і дозволяє отримувати надприбутки. В той самий час, така діяльність несе в собі певні ризики для суспільства серед основних з яких можна відзначити велику корумпованість та несправедливість по відношенню до пасажира. Корумпованість полягає в тому, що до страхування допускається обмежене коло страхових компаній, які іноді не мають ні розгалуженої мережі філій, ні навіть свого сайту, а виплат страхових сум від яких потерпілі особи не можуть отримати роками. Що стосується пасажирів, то як вірно відзначають В.Л. Дикань та Д.В. Кондратенко, шкода їх інтересам полягає в тому, що перевізниками заздалегідь закладено можливість додаткового отримання коштів за рахунок пасажирів, використовуючи механізм страхування [1, с. 89]. Така ситуація має місце з огляду на чинне законодавство, адже відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України у разі перевищення обсягів страхових платежів над виплатами страхових відшкодувань страховики відраховують перевізникам до 50 відсотків зазначених сум згідно з укладеними з ними договорами на фінансування запобіжних заходів, спрямованих на зменшення травматизму на транспорті [11].

Отже, беручи до уваги важливість у сучасному житті страхування та погоджуючись з тим, що особисте страхування від нещасних випадків на транспорті є суспільним благом, а враховуючи великий травматизм на вітчизняних дорогах, механізм страхування на транспорті є важливим та необхідним. Водночас, слід зазначити, що схема страхування, яка нині діє на різних видах транспорту є вкрай неефективною та несправедливою по відношенню до пасажира. З метою недопущення перенесення цієї схеми на перевезення пасажирів міським транспортом слід утриматися від запровадження страхування пасажирів на міському транспорті. З іншого боку, існує необхідність страхування ризиків, які несе в собі перевезення пасажирів міським транспортом.

Шляхи вирішення цієї проблеми полягають в тому, що по-перше, необхідно запроваджувати страхування відповідальності перевізника. Це буде стимулювати його до запровадження заходів профілактики безпеки перевезень, оновлення парку та т.п., а не отримувати додатковий дохід від відрахувань страхових компаній, як це робиться зараз.

По-друге, слід звернути увагу на те, що дедалі все більше людей страхує власне життя від різних нещасних випадків за власною ініціативою чи з ініціативи роботодавця. Запровадження обов'язкового страхування для цих людей буде виявлятися зайвим, більш того, відповідно до п.3 ч.1 ст. 989 Цивільного кодексу України якщо страхувальник не повідомив страховика про те, що об'єкт уже застрахований, новий договір страхування є нікчемним [12]. Тобто, укладення нового договору страхування втрачає свій сенс для пасажира, який вже застрахував своє життя, і водночас, він не може від нього відмовитися. А відповідно до ст. 21 Закону України «Про захист прав споживачів» якщо при наданні послуги, від якої споживач не може відмовитись, а одержати може лише в одного виконавця, виконавець нав'язує такі умови одержання послуги, які ставлять споживача у нерівне становище порівняно з іншими споживачами та/або виконавцями, то це є порушенням прав споживача [13]. Отже, пасажир повинен мати право на відмову від здійснення особистого страхування щодо нього на будь-якому виді транспорту, включаючи і міський.

Таким чином проблеми страхування пасажирів при перевезенні міським транспортом можливо вирішити впровадивши страхування відповідальності підприємств, що надають

послуги з перевезення пасажирів міським транспортом. Законодавство, що стосується страхування пасажирів при перевезенні міським транспортом потребує внесення відповідних змін.

Література:

1. Дикань В.Л., Кондратенко Д.В. Аналіз сучасного стану розвитку обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті в Україні. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 37. – С. 86-90.
2. Залєтов О. Обов'язкове страхування від нещасних випадків на транспорті: від профанації до реальних реформ / О.Залєтов // Страхова справа. – 2011. – №3(43). – С. 44-47.
3. Яковенко І. Можливості та передумови застосування обов'язкового страхування в Україні. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/041.htm
4. Деревянко Б.В., Родіна В.В. До механізму страхування життя і здоров'я пасажирів при перевезеннях міським електричним транспортом. // Вісник Донецького Національного університету. Сер. В: Економіка і право, вип.2, Т.2, 2010. С. 615 – 621.
5. Колосов Р.В. Правові аспекти страхового посередництва на транспорті С. 557 – 560. // Матеріали III Міжнар. наукової конференції «Транспортне право в XXI ст.». – Київ: Комп'ютерпрес. – 2013. – 608 с.
6. Родіна В.В. Господарсько-правове регулювання діяльності підприємств міського електротранспорту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / В. В. Родіна. МАУП. – К., 2012. – 20 с.
7. Залєтов О. Страхування пасажирів на транспорті – відверта профанація. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://blog.liga.net/user/azaletov/article/9416.aspx
8. В.Ковальова. Пасажири «Укрзалізниці» платять мільйони двом страховим. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/publications/2012/03/20/319076/
9. Яворська Т.В. Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті, Страхові послуги. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://libfree.com/115758279_strahova_spravaobovyazkove_osobiste_strahuvannya_vid_neschasnih_vipadkiv_transporti.html
10. Про страхування: Закон України. № 2745-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 7. - Ст. 50.
11. «Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті». Постанова Кабінету Міністрів України від 14 серпня 1996 р. № 959. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-96-п
12. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. №435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18. - Ст. 144.
13. Про захист прав споживачів: Закон України від 23 липня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 30. - Ст. 379.

В'юшкова Є. С.,
студентка 3 курсу спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Поява електронного урядування пов'язується з запровадженням наприкінці XX століття в багатьох розвинутих країнах змін у моделях державного управління, наблизивши їх адекватність до інформаційних, екологічних, економічних та соціальних наднаціональних

викликів часу. Основними критеріями цих моделей були вимоги оптимального співвідношення професійних і технологічних основ в адміністрації.

Так у контексті запровадження цифрового суспільства істотне значення має врахування як загальних підходів щодо реформування урядування взагалі, так і вдосконалення специфічних рис діючої на теренах держави моделі електронного урядування. Зараз на рівні доктрини та правозастосовної практики почали активно використовувати поняття урядування, поряд з адмініструванням, управлінням та іншими суміжними юридичними та загальними управлінськими категоріями. Також саме поняття електронне урядування є похідним від зазначеного вище поняття урядування, і має велику кількість трактувань ,що і робить його проблемним та необхідним для вивчення.

Отже, метою цієї роботи є дослідження сутності поняття електронного урядування та теоретичних аспектів функціонування електронного урядування у системі публічного управління.

Серед вагомих наукових праць з питань дослідження електронного урядування як в Україні, так і в інших країнах світу слід відзначити таких вчених: А. Барікова, К. Вознюк, О. Загаєцька, О. Ємельяненко, П. Клімушин, К. Линьов, В. Лур'є, А. Неділько, Я. Олійник, Н. Павлютенко, О. Поліщук, А. Серенок, Д. Кеттл тощо.

Наприкінці 70-х років минулого століття як відповідь на виклики традиційному державному управлінню з’явились теорії нового державного менеджменту та політичних мереж, які є теоретичною основою електронного урядування.

Суть концепції електронного урядування полягає в додаванні до концепції електронного уряду такої юридичної категорії, як залучення громадськості, приватного сектору та неурядових організацій в процеси управління. Авторами визначень електронного урядування застосовуються різні підходи, кожен з яких розкриває його особливості в залежності від сфери застосування.

Як вказує Д. Кеттл, урядування є способом опису зв’язків між урядом та його ширшим середовищем - політичним, соціальним та адміністративним [1]. Застосування електронних каналів зв'язку означає лише взаємодію між державою, громадянами та бізнесом, а також внутрішню діяльність уряду щодо спрощення та вдосконалення демократичних, управлінських і господарських аспектів урядування.

Н. Драгомирецька зазначає, що електронне урядування - це поєднання електронного уряду з електронною демократією, зокрема застосування інформаційно-комунікаційних технологій для прискорення демократичних процесів [2]. Звідси бачимо, що електронне урядування постає в загальному сенсі як форма організації публічного управління/ урядування, яка, завдяки широкому застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності публічної адміністрації, наданню в дистанційному режимі комплексу адміністративних послуг для людини, суспільства, держави та бізнесу.

Розглянувши різносторонність підходів до визначення "електронного урядування" потрібно зазначити, що більш коректним та таким, що найбільше відповідає сутності та змісту, насамперед, процесам широкої участі громадян та бізнесу в державному управлінню, виділення ним на ці цілі частки своїх ресурсів та взяття відповідальності за прийняті рішення, є поняття не "електронного уряду", а "електронного урядування". Ці та інші визначення є спробою з різних системних позицій (форма державного управління, система, процес, концепція, етап автоматизації тощо), підійти до сутності електронного урядування.

Державні службовці в своїй діяльності повинні використовувати офіційно визначені понять, дослідити складові цього терміну. Потрібно зазначити, також, що електронне урядування - це міжнародне явище, яке стосується всіх публічних органів - центральних, регіональних та місцевих. Зміни щодо впровадження цифрового суспільства впливатимуть і на потенціал національного міжнародного економічного процвітання (з урахуванням ролі

публічних органів у забезпеченні підтримки, моніторингу, регулювання та надання послуг комерційному сектору) [3].

До того ж застосування механізму електронного урядування дозволяє впорядкувати діяльність громадського суспільства в публічній сфері. Відповідно до визначення "електронного урядування" ЮНЕСКО зазначає, що електронне урядування містить нові стилі керівництва, нові способи обговорення та прийняття політичних рішень та інвестицій, нові шляхи доступу до освіти, нові способи врахування позиції громадян і нові способи організації та надання інформації та послуг. Впровадження електронного урядування - складний процес, що супроводжувався переліком факторів. Авторами визначаються різні фактори, часові рамки, передумови розвитку та впровадження електронного урядування, у тому числі, формування теорії електронного урядування та результати її практичного впровадження. Щодо останнього фактору, то відомий теоретик з проблем державного управління Дж. Вуд показав: якщо при розгляді будь-яких питань та викликів зберігається один і той же склад партій (політико-адміністративних коаліцій, команд експертів), то в результаті (навіть за умов високої кваліфікації цих осіб) посилюються ірраціональні підходи при вирішенні завдань [4]. А це обов'язково знижує якість рішень, що приймаються. В той же час, за умов використання нових різнотипних "посередників" (експертів, учасників, контрагентів) ситуація змінюється суттєво: такі актори хоча і ускладнюють та затримують розв’язання проблеми, але одночасно й збільшують якість та полегшують наступну реалізацію.

Підконтрольність та підзвітність органів влади громадянам та бізнесу є ознаками, насамперед, демократичного суспільства та правової держави, розвинутого громадянського суспільства. Тільки в таких суспільстві та державі повною мірою може бути впроваджено та ефективно застосовуватись електронне урядування, яке надає технічні та технологічні можливості здійснювати громадянський контроль за діяльністю влади [5].

Метою електронного урядування визначено розвиток електронної демократії задля досягнення європейських стандартів якості надання електронних державних послуг, відкритості та прозорості влади для громадянина, суспільства та бізнесу. Досягнення цієї мети передбачає реалізацію системи взаємопов'язаних цілей в рамках відповідної державної політики [6]. На жаль, ці цілі в існуючих в Україні офіційних документах представлені в основному в якісному вигляді без застосування чітких кількісних показників їх досягнення, що значною мірою ускладнює державне управління (регулювання) в цій сфері.

Узагальнивши наведені визначення поняття "електронне урядування", на нашу думку, під яким слід розуміти спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з ними громадян, юридичних осіб, неурядових організацій.

Таким чином, доходимо до висновку, що в Україні переважно активно застосовуються технології електронного урядування спрямовані на розвиток електронного уряду. Для максимально ефективного використання переваг від електронного урядування слід звести до мінімуму ризики від його впровадження. З цією метою слід налагодити активний діалог влади і громадян з метою подальшого розвитку електронної демократії, координацію зусиль органів державної влади і місцевого самоврядування щодо напрацювання механізмів розв’язання окреслених проблем і запобігання виникнення їх в майбутньому.

Література:

1. Кеттл Д.Ф. Трансформация управления: государственное управление в XXI веке в Америке (интерпретация американской политики) / Д.Ф. Кеттл. - С.Ш.А.: Издательство Джона Хопкинса, 2002. - 224 с.
2. Драгомирецька Н.М. Теоретичний аналіз комунікативної діяльності державного службовця: монографія / Н.М. Драгомирецька. - Одеса: Асторопринт, 2005. - 280 с.

3. Барікова А.А. Електронна держава: нова ефективність урядування: [монографія] / А.А. Барікова. - Київ: Юрінком Інтер, 2016. - 224 с
4. Вуд Д.Дж. Корпоративная социальная деятельность: пересмотр концепции / Д.Дж. Вуд // Вестн. СПбГУ. Сер. 8. Менеджмент. - 2009. - №3. - С. 38-74.
5. Друк В.В. Теоретична ідентифікація поняття "інформація" в державному управлінні / В.В. Друк // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 9. - С. 106-109.
6. Семчук І.В., Мазур В.Г. Електронне управління в органах місцевої влади: стан і шляхи вдосконалення / І.В. Семчук, В.Г. Мазур // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. - 2013. - Вип. 2. - С. 106-112.

Гадималиев А.,
кандидат юридических наук, доцент
кафедры правовых дисциплин
Академии государственного управления
при Президенте Республики Азербайджан

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПОНЯТИЮ «РЕФОРМА» В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Раздумывая об исторических и современных событиях можно увидеть, что определяющей точкой, вокруг которой и начинают развиваться действия, имеющие историческое значение, является не просто простая человеческая идея, а объективные предпосылки и необходимость развития общества и реализации его прогрессивных задач.

Политические события и их правовые события на 90-х годов XX в. и на рубеже XX и XXI, так кардинально изменившие судьбу государств бывшего СССР, инициировали процессы реформирования базовых социально-политических и экономических институтов общества. Понятие реформы стало употребляться в связке с понятиями социальнополитической модернизации, социальной трансформации. Одновременные преобразования в экономической, политической, социальной и правовой сферах за последние двадцать лет сформировали у исследователей различные точки зрения в понимании причин и движущих сил происходящих изменений. Вместе с тем, общество и социальная система в целом воспринимается исследователем как постоянно изменяемая категория. Детерминанты общественного развития постоянно нам напоминают и свидетельствуют о стремлении изменений тех обстоятельств, которые мешают ему полноценно развиваться в том пространстве, которое объективно определено его непосредственной жизнедеятельностью.

Для определения такого поступательного развития социальных систем нужна определенная информация и конкретные научные знания о предмете, на который направлена преобразовательная деятельность. Ведь сама идея преобразования окружающей действительности прямо пропорциональна формуле «хочу изменить» и «знаю и могу изменить». На историческом пути человеческого развития есть множество примеров поиска более совершенных форм общественного устройства. При этом мы постоянно наблюдаем и стараемся исследовать смысл той или иной цивилизационной эпохи, которая определяет те или иные идеи, концепции, теории, содержащих в себе современный дух социальной организации общества.

Разнообразие социальных изменений, произошедших в посткоммунистических странах (в том числе в Азербайджане) конца XX в., показало возможность особенных путей реформирования общества в ситуации кризиса. Такая вариативность во многом повлияла на неоднозначность восприятия реформационных процессов в обществе. Методологические трудности их анализа в рамках современных междисциплинарных дискурсов вызваны противоречивостью, неоднозначностью определения содержаний понятий реформы, реформатора, реформаторства. Идентификация их существенных признаков с

культурноисторическим разнообразием явлений реформационных изменений представляют собой проблему выбора методологического основания, позволяющего полноценно отражать в исследовании реальную практику реформ. Традиционное для марксизма философское понимание реформы как уступки господствующего слоя своему противнику, чтобы отсрочить свершение социальной революции, во многом обусловило отсутствие интереса у советских обществоведов к процессам реформирования общественных институтов, учреждений или отношений.

Вместе с тем, необходимо понять, каким образом происходит реформирование объекта социальной реальности как «мира самого по себе», какова гносеологическая диспозиция субъекта-объекта реформирования, позволяющая отразить формирование значений-смыслов у реформатора о социальной действительности. Понимание механизмов взаимодействия субъектов друг с другом, позволяющих осуществлять реформационный процесс на основе согласованной совместной деятельности в достижении поставленных целей реформы, не менее важно в анализе различия понятий «реформатор» и «субъект реформирования». Актуальность анализа личностных и социально-ролевых черт субъекта выделяет проблему соотношения индивидуального и социального в личности реформатора. Не каждый субъект деятельности может осуществлять реформирование, и не каждая целенаправленная деятельность будет реформированием. В этой связи важно выявить особенности, условия и критерии преобразовательной деятельности, определяющие ее как реформаторство.

Анализ социально-философского содержания данного понятия связан с проблемами исследования механизма преобразовательного воздействия на объект, со спецификой и разновидностями объектов реформирования, с изучением динамики жизнедеятельности социальных объектов, вызывающих реформационную активность субъектов социальной деятельности. В этой связи, неоспоримую важность приобретают вопросы: есть ли предел реформирования; должны ли публично объявлять о конце реформы; необходимо ли подводить итоги процесса и объявлять общественности о достигнутых результатах? Проблема социальной ответственности исполнительной власти за негативные последствия реформирования весьма актуальна для обществ, которые оказались в ситуации кризиса, вызванного некорректными реформами.

Таким образом, можно сделать обобщающий вывод о том, что реформа в современных социально-правовых условиях – это активно-действенный способ преобразования общественной реальности и социальных отношений, направленный на обновление политикоправовых институтов, иерархическую структуру органов государственной власти, функций системы объектов гражданского общества, осуществляемый властным субъектом на основе конкретного механизма реформирования, направленного на объект реформирования с целью его эффективного функционирования.

Галушко К. В.,
1 курс магистратуры специальности «Юриспруденция»
Учреждение образования «Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина»

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАВЕЩАТЕЛЬНЫХ РАСПОРЯЖЕНИЙ НА ДЕНЕЖНЫЕ СРЕДСТВА В БАНКАХ ИЛИ НЕБАНКОВСКИХ КРЕДИТНО-ФИНАНСОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

В настоящее время порядок составления завещательного распоряжения на денежные средства в банках или небанковских кредитно-финансовых организациях установлен ст. 1048 Гражданского Кодекса Республики Беларусь [1]. Специального нормативного правового акта, регулирующего процедуру составления и исполнения завещательных распоряжений на денежные средства в банках или небанковских кредитно-финансовых организациях, их

форму, хранение, нет. Не регламентирован порядок отмены и изменения подобных завещательных распоряжений, что порождает некоторые пробелы и коллизии в праве. Банки и небанковские кредитно-финансовые организации действуют на основании локальных нормативных актах, закон лишь регулирует общие положения, оставляя ряд вопросов без внимания.

Так, исходя из ст. 1048 Гражданского кодекса Республики Беларусь, завещательное распоряжение правами на средства в банке или небанковской кредитно-финансовой организации должно быть собственноручно написано и подписано завещателем [1], следовательно использование технических средств не допускается.

Данная норма, на практике, ставит людей с ограниченными возможности в неравное положение с остальными гражданами. Таким людям не представляется возможным составить завещательное распоряжение правами на средства в банке или небанковской кредитно-финансовой организации, ввиду их физической невозможности составить завещание собственноручно. В связи с вышеизложенным, необходимо рассмотреть возможность составления завещательного распоряжения не только в письменной форме, но и посредством аудио- и видеозаписи.

В практике работы банков, а так же судов, нередко возникают вопросы, связанные с удостоверением завещательного распоряжения.

Гражданский кодекс Республики Беларусь гласит, что завещательное распоряжение правами на средства в банке или небанковской кредитно-финансовой организации должно быть удостоверено служащим банка или небанковской кредитно-финансовой организации, имеющим право принимать к исполнению распоряжение клиента в отношении средств на его счете в порядке, определяемом законодательством [1]. Однако какой конкретно сотрудник банка обладает полномочиями по удостоверению завещательных распоряжений, а так же какими документами регулируется его деятельность законом не установлено. О.А. Тарасенко и Е.Г. Хоменко указывают, что удостоверить завещательные распоряжения можно даже в передвижном пункте кассовых операций, функционирующем на базе автотранспортного средства [4, с. 42 - 48].

Данный пробел наблюдается и в соседних странах. Известен случай, когда в судебной практике Российской Федерации, завещательное распоряжение было признано недействительным ввиду того, что было удостоверено заместителем руководителя другого отделения банка [2].

Однако интересен опыт Российской Федерации, в части принятия специального нормативного правового акта, а именно Постановления Правительства Российской Федерации от 27.05.2002г. №351 «Правила совершения завещательных распоряжений правами на денежные средства в банках», регламентирующего вопросы, составления, хранения, отмены и изменения завещательного распоряжения правами на денежные средства в банках, а так же его исполнения. Например, вышеуказанный акт, определяет, что завещательное распоряжение составляется в двух экземплярах, каждый из которых удостоверяется подписью служащего банка и печатью. Первый экземпляр выдается завещателю, а второй регистрируется в книге завещательных распоряжений и подшивается в специальную папку завещательных распоряжений, хранящуюся в несгораемом шкафу. Служащий банка на счете завещателя делает отметку о составленном завещательном распоряжении [3].

На наш взгляд, данный опыт можно признать положительным, закрепление на законодательном уровне единого порядка составления завещательного распоряжения на денежные средства в банках или небанковских кредитно-финансовых организациях позволит устранить определенные пробелы в праве.

Еще одна проблема в регулировании завещательных распоряжений на денежные средства в банках или небанковских кредитно-финансовых организациях, вызвана, тем, что до представления банку свидетельства о праве на наследство наследникам, указанным в

завещательном распоряжении, могут быть выданы со счета наследодателя средства, не превышающие в сто раз установленный законодательством размер базовой величины [1, п.3 ст.1048]. В связи с чем, открытым остается вопрос, как поступить с наследником, которому причитается обязательная доля, если после выдачи этих 100 (ста) базовых величин денег больше не осталось, кто возместит обязательную долю. Таким образом, вышеуказанные 100 (сто) базовых величин как бы законодательно исключены из наследования, хоть и входят в состав наследства.

Исходя из вышеизложенного, можно констатировать, что в Республике Беларусь существует ряд проблем в правовом регулировании завещательных распоряжений на денежные средства в банках и небанковских кредитно-финансовых организация, требующих законодательного разрешения.

Литература:

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь, 7 декабря 1998 г., № 218-З, в ред. 9 января 2017 года // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2018.
2. Единая база данных судебных решений Российской Федерации [Электронный ресурс].– Режим доступа: http://xn--90afdbaav0bd1afy6eub5d.xn--p1ai/. – Дата доступа: 15.02.2018.
3. Об утверждении Правил совершения завещательных распоряжений правами на денежные средства в банках [Электронный ресурс]: постановление Правительства РФ, 27.05.2002 г., № 351 // Консультант Плюс. Россия / ЗАО «Консультант Плюс». – М., 2017.
4. Тарасенко О.А., Хоменко Е.Г. Совершение завещательного распоряжения в банке: проблемы и преимущества // Расчеты и операционная работа в коммерческом банке. 2012. № 2. С. 42 - 48.

Годованик Є. В.,
к. ю. н., доцент, доцент кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НОРМА ПРАВА»

Комплексне теоретико-правове дослідження категорії «норма права» у контексті об’єктивно існуючих філософських, соціально-економічних, політичних, культурнодуховних, юридичних особливостей функціонування сучасних європейських правових систем передбачає проведення фундаментального концептуально-методологічного аналізу сутності та змісту норми права як центрального елемента правової системи суспільства з метою формулювання її загальної характеристики у діалектичній єдності з іншими основними інститутами правової дійсності.

Як вбачається, для побудови сучасної моделі розуміння сутності правової норми як елемента правової системи необхідно з’ясувати та скласти доктринальне уявлення про

декілька аспектів змісту та форми норми права, виходячи з загальних підходів до права як нормативної, системної, формально визначеної системи певних соціальних правил поведінки, створених для абсолютного кола адресатів.

По-перше, це цінність правової норми, тобто важливо зрозуміти, у чому саме полягає аксіологічне значення для суспільства та держави факту існування кожної окремої норми права як соціального регулятора конкретних правових відносин, що охоплюються відповідним нормативним приписом.

По-друге, це структура правової норми, що складає її формальну характеристику у механізмі правового регулювання.

По-третє, важливо встановити форми та методи реалізації правових норм у правових відносинах, тобто всебічно дослідити практично-праксіологічну (змістовну) домінанту функціонування правових норм у сучасному суспільстві.

У відповідності до зазначеного алгоритму розкриття загальних теоретикометодологічних особливостей категорії «правова норма», слід розглянути існуючі наукові концепції визначення відповідної дефініції, враховуючи системно-структурне місце позначеної нею категорії серед основних елементів правової системи у всьому її різноманітті та диференційованому вигляді, притаманному сучасному нормативно-правовому регулюванню.

У загальному значенні поняття «норма» (від лат. norma – «правило») має декілька етимологічних значень. Так, Словник іншомовних слів фіксує наступні три лексичні значення слова «норма»: 1) узаконена постанова, визнаний обов'язковим порядок, лад чогонебудь, наприклад, юридична норма, норма літературної мови; 2) встановлена міра, середня кількість чого-небудь, наприклад, норма вироблення; 3) у поліграфічному сенсі – надрукована дрібним шрифтом назва книги (часто – скорочена) або прізвище її автора, що поміщені знизу на першій сторінці кожного друкованого аркушу [1, с. 346].

При цьому слід зазначити, що сформоване у науці психологічне, медичне, біологічне, логічне, етичне та естетичне трактування норми як зразку досконалості, на наш погляд, становить значну цікавість і для правильного розуміння внутрішньої сутності соціальної, зокрема – правової, норми, оскільки правова норма так само відображає ідеальний, бажаний, правильний стан суспільних відносин, який є метою правового регулювання. Виходячи з подібних міркувань, до загального визначення правової норми можна застосувати комплексний підхід, що включає відразу декілька значень досліджуваної категорії.

На перший погляд, у правовому сенсі доцільно використовувати виключно перше значення, запропоноване класичним Словником іншомовних слів, на яке і вказується його упорядниками-філологами саме щодо поняття «юридична норма» (поняття «юридична норма» та «правова норма» є фактично синонімічними у загальноприйнятому науковопрактичному інструментарії теоретико-правової науки).

Погоджуючись з цим загальновизнаним підходом до правової інтерпретації дефініції «норма», зазначимо, що водночас норма права є мірою справедливості, істини, дотримання прав людини у суспільстві, що у сукупності є необхідними ознаками сучасної правової держави, а тому повне розкриття поняття «правова норма» з цієї точки зору повинна частково охоплювати і друге наведене значення, яке розглядає норму як «встановлену міру», що є ключовою позицією для подальшої розробки методики оцінки ефективності реалізації правових норм у суспільстві, і саме ця міра, встановлена в однаковій кількості для кожного члена відповідного соціуму, є своєрідним «лакмусовим папірцем» стану правової урегульованості суспільних відносин та загалом віднесення певної держави до категорії правових, адже держава має не тільки формально встановити правило поведінки, а ще й забезпечити його правовий характер, відповідність найважливішим цінностям цього суспільства, які неодмінно ґрунтуються на повному сприйнятті та практичній імплементації фундаментальних суспільно-правових уявлень про природні права людини, їх абсолютне

верховенство, невід'ємність та невідчужуваність у процесі формування національної правової системи.

Іншими словами, за прямою аналогією з медичним визначенням категорії «норма», у суспільних відносинах правову норму цілком справедливо розглядати як постулат досконалості суспільства, держави та правового регулювання суспільних відносин, але лише за умови відповідності конкретної норми принципам права, ідеям права, концепту-аксіоми пріоритету природних основних прав особи.

Отже, у сучасних європейських правових системах правова норма є різновидом соціальних норм, адже унормовувати є сенс та потреба виключно ті відносини, у яких присутні взаємовідносини між кількома або великою кількістю індивідів, які у сукупності складають єдиний соціум як соціокультурну сферу їх нормального повсякденного буття у відповідності до їх спільних уявлень про організацію суспільного ладу.

У цьому контексті слід проводити та чітко усвідомлювати різницю між поняттями «носій влади», «носій правотворчої функції» та «джерело влади», «джерело права», «джерело національної правової системи». Джерелом правової системи та усіх її елементів, включаючи правові норми, у подібному розумінні є виключно народ, який легітимізує державу (у контексті поглиблення процесів європейської міждержавної інтеграції можна констатувати наявність і такого відносно автономного поняття, як «правова система інтеграційного об'єднання») та її апарат у статусі носіїв публічної влади, включаючи повноваження щодо створення та подальшого забезпечення належної реалізації норм права в інтересах усього суспільства як своєрідного «роботодавця» будь-яких публічно-владних інституціональних структур.

Література:

1. Словарь иностранных слов. – 18-е изд., стер. – М.: Рус. яз., 1989. – 624 с.

Головізіна О. Є.,
студентка ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДЯНИНА

Зв'язки між особою та державою фіксуються у різних юридичних формах, які у своїй єдності складають правовий статус. Це пояснюється тим, що саме правовий статус розкриває зміст прав та обов'язків громадян України, а держава в свою чергу безпосередньо визначає зміст цих прав та обов'язків і встановлює межі їх здійснення. Різновидом правового статусу громадян є адміністративно-правовий статус, який дає можливість визначити роль та місце громадян в державно-управлінських та інших суспільних відносинах, які регулюються нормами адміністративного права [1].

Визначенням поняття адміністративно-правового статусу займалися такі учені, як В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, Т. О. Гуржій, Я. В. Журавель, В. В. Зуй, Д. С. Каблов, С. Ф. Константінов, Л. В. Крупнова, О. В. Литвин, У. І. Ляхович, О. О. Пабат, Ю. Н. Старілов С. В. Шестаков, Н. В. Янюк та інші. Не дивлячись на численні наукові дослідження із питань адміністративно-правового статусу, єдиного розуміння цього поняття не сформовано.

Метою цієї роботи є дослідження поняття адміністративно-правового статусу громадянина та з'ясування і характеристика його структурних елементів.

Більшість наукових праць щодо з'ясування суті правового статусу належить представникам теорії права. О. В. Зайчук та Н. М. Оніщенко вказують, що правовий статус – це система законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів та обов'язків суб'єкта суспільних відносин. Характерними ознаками правового

статуса вони вважають: 1) універсальність (він поширюється на всіх суб'єктів); 2) індивідуальність (він відображає індивідуальні особливості людини та її реальне становище у суспільних відносинах); 3) взаємозв'язок із іншими компонентами; 4) системність [2].

Відповідно до Конституції України людина, її права та свободи є найвищою цінністю. Визнання, дотримання та захист прав і свобод людини і громадянина є обов'язком держави. Кожний громадянин України володіє на її території всіма правами та свободами і несе рівні обов'язки, передбачені Конституцією України [3].

Ці конституційні положення є вихідними для адміністративно-правового статусу громадян, що визначається нормами конституційного, адміністративного та інших галузей права шляхом надання громадянам прав, свобод і покладання на них обов'язків у сфері публічного адміністрування, а також встановлення відповідальності громадян перед державою [4].

Адміністративно-правовий статус громадянина України встановлюється обсягом і характером його адміністративної правосуб'єктності, яку становлять адміністративна правоздатність і адміністративна дієздатність.

Під адміністративною правосуб'єктністю необхідно розуміти потенційну здатність суб'єкта мати права та обов'язки (адміністративна правоздатність) у сфері державного управління і їх реалізовувати в зазначеній сфері (адміністративна дієздатність).

Адміністративна правоздатність - це здатність суб'єкта мати права й обов'язки у сфері державного управління. Правоздатність з'являється з моменту виникнення суб'єкта (народження), припиняється - з моменту зникнення суб'єкта (смерті).

Правоздатність не може бути обмежена або відчужена, від неї неможливо відмовитися добровільно (оскільки така відмова не має юридичної сили).

Наступним елементом адміністративної правосуб'єктності є адміністративна дієздатність - це здатність суб'єкта самостійно реалізовувати надані йому права і виконувати покладені на нього обов'язки у сфері державного управління [5].

Разом із адміністративною правоздатністю та адміністративною дієздатністю доцільно виокремити адміністративну деліктоздатність, яка іноді розуміється як складова адміністративної дієздатності. Адміністративна деліктоздатність залежить від багатьох факторів, зокрема віку, стану здоров'я тощо. Адміністративна деліктоздатність являє собою здатність особи нести адміністративну відповідальність за вчинення адміністративного правопорушення [6].

Реалізацію прав і виконання обов'язків забезпечує держава через їх юридичне оформлення, а також відповідальність як самих громадян, так і державних органів, державних службовців за їх дотримання.

За своїм змістом права громадян можна поділити на три групи:

1) на участь у державному управлінні та соціально-політичну активність: право на державну службу, внесення пропозицій, одержання необхідної інформації та документів у встановленій формі, проведення зборів, мітингів, демонстрацій, створення громадських об'єднань чи належність до них тощо;

2) на одержання допомоги від відповідних компетентних організацій: право на медичну, санітарно-епідеміологічну допомогу, безкоштовне користування благами (бібліотеками, парками тощо), користування транспортом, одержання оплатних та інших послуг;

3) на права, які захищають: в адміністративному порядку (адміністративна скарга, адміністративно-юрисдикційне провадження), судовому порядку (скарга, позов), громадянин особисто (необхідна оборона).

Взаємодіючі з органами виконавчої влади, громадяни реалізують насамперед права: на участь в управлінні; на об'єднання; на проведення мітингів, демонстрацій, зборів; на особисті або колективні звернення до державних органів; на свободу й особисту недоторканність; на недоторканність житла; на пересування; на інформацію; на відшкодування шкоди, заподіяної

незаконними діями державних організацій, а також посадових осіб під час виконання ними службових обов'язків.

Обов'язки громадян у сфері державного управління можна поділити на дві групи.

Перша група - це так звані абсолютні обов'язки, які не залежать від конкретних обставин і випливають із норм законодавчих актів держави. До них належать обов'язки: додержуватися Конституції та законів України, державної дисципліни; охороняти інтереси держави, сприяти зміцненню її могутності й авторитету; захищати Батьківщину; оберігати природу, охороняти її багатства; сплачувати податки; сприяти охороні громадського порядку; оберігати історичні пам'ятки та інші культурні цінності.

Другу групу становлять відносні обов'язки, які виникають із правомірних, а в деяких випадках - неправомірних дій, спрямованих на придбання будь-яких прав чи їх збереження. Такі обов'язки не є постійними - права абітурієнта, власника транспортних засобів, читача бібліотеки тощо. До обов'язків громадян належать і такі, що виникають у зв'язку з правопорушенням (наприклад, сплатити штраф, відшкодувати збитки).

Деякі обов'язки громадян виникають у зв'язку з видом їх діяльності - державні службовці, члени громадських об'єднань та ін. Конкретний обсяг обов'язків регулюється багатьма нормативними актами адміністративно-правового характеру, в тому числі статутами, положеннями, кваліфікаційними характеристиками. Невиконання їх обумовлює застосування до винних громадян юридичної відповідальності [7].

Отже, можна зробити висновки, що адміністративно-правовий статус громадян України характеризується наступними ознаками: не є самостійною категорією, а є складовою загального правового статусу громадян України; поширюється на певне коло суб'єктів; відображає особливості держави та громадян як учасників адміністративно-правових відносин.

Під адміністративно-правовим статусом громадянина слід розуміти комплекс прав і обов'язків, передбачених нормами адміністративного права. Адміністративно-правовий статус громадянина України встановлюється обсягом і характером його адміністративної правосуб'єктності, яку становлять адміністративна правоздатність і адміністративна дієздатність.

Належність до громадянства України є найважливішою передумовою обов'язку держави захищати в повному обсязі права і свободи своїх громадян, які закріплені в Конституції та Законах України не тільки на території держави, а й за її межами.

Література:

1. Шляхтун П. П. Конституційне право України: Підручник / П. П. Шляхтун. – К.:»Освіта України», КНТ,2008. – 592 с.
2. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. − 1996.− № 30. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80
4. Коваленко В.В. Курс адміністративного права України: підручник / за заг. ред. Коваленка В.В. – НАВС, 2012. – 808 с
5. Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко; за ред. Ю. П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
6. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб./ С.М. Алфьоров, С.В.Ващенко, М.М. Долгополова, А.П. Купін. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.
7. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2-х т.: Т. 1. Заг. частина / Ред. кол.: В. Б. Авер'янов . — К.: Вид-во "Юридична думка", 2004. - 584 с.

Горгун Д. А.,
4 курс специальность «Правоведение»
Учреждение образования «Брестский государственный
университет им. А.С. Пушкина»

РЕШЕНИЕ СОБРАНИЯ КАК САМОСТОЯТЕЛЬНЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ ФАКТ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Решение собрания является одной из наименее изученных проблем в современной науке гражданского права, так как официально национальное законодательство не называет его в числе юридических фактов, не предъявляет требований к его правовым последствиям, не определяет условия ничтожности либо оспоримости.

В практической действительности к решениям собраний относят решения участников долевой собственности, решения коллегиальных органов управления юридического лица (общее собрание участников, советов директоров и т.д.), решения собраний кредиторов в процедурах банкротства и др.

По законодательству Республики Беларусь решения собрания официально не закрепляется в качестве юридического факта. Однако, исходя из общепринятого определения «юридического факта» как обстоятельства, с которыми закон связывает наступление определенных юридических последствий, решения собрания должны приравниваться и относиться к юридическим фактам, так как они порождают конкретные юридические последствия, их можно признать действительными и недействительными.

В науке гражданского права продолжаются дискуссии относительно сущности общего собрания. Так, высказываются мнения относительно общего собрания, которому присуще характер и форма сделки, в частности Мельникова Т.В. [8]. Другие, к примеру Купреенко Д.В., достаточно категорично отвергают данное мнение, определяя, что «решения собраний, безусловно, являются юридическими фактами и никакого отношения к сделке иметь не могут, в первую очередь, в силу того, что собрание не является субъектом гражданского права» [7, с.58].

В свою очередь Кузьмин А.И., анализируя вопросы возникновения, изменения и прекращения права участия в хозяйственных обществах в своей диссертации, приходит к выводу, что решения общего собрания участников корпорации, совета директоров, коллегиального исполнительного органа по своей природе относятся к одной группе юридических фактов, обособленных от иных юридических фактов. Автор выделяет особые признаки, позволяющие оформить их в обособленную группу, их процедурный характер, специфические основания признания недействительными, только им присущие правовые последствия [6, с. 10-11].

Гражданский кодекс Республики Беларусь указывает, что список юридических фактов, приведенный в ст. 8, не является исчерпывающим, так как для возникновения, изменения и прекращения гражданских правоотношений не требуется, чтобы порождающие их юридические факты были предусмотрены в законе. Признается возможным возникновение гражданских прав и обязанностей из «действий граждан и юридических лиц, которые хотя и не предусмотрены законодательством, но в силу общих начал и смысла гражданского законодательства порождают гражданские права и обязанности» (п.1 ст.8 Гражданского кодекса Республики Беларусь) [1].

Вместе с тем, обращая внимание на опыт и практику соседних государств, нельзя не отметить, что в Гражданском кодексе Российской Федерации закрепляется, а именно в главе 9.1 «решения собраний – это особый юридический факт, отличающийся от сделок и иных юридических фактов». В соответствии со ст. 181.1 Гражданского кодекса Российской Федерации, решение собрания, с которым закон связывает гражданско-правовые

последствия, порождает правовые последствия, на которые решение собрания направлено, для всех лиц, имевших право участвовать в данном собрании (участников юридического лица, сособственников, кредиторов при банкротстве и других – участников гражданскоправового сообщества), а также для иных лиц, если это установлено законом или вытекает из существа отношений [2].

Как следует из данного определения, законодатель сделал акцент на гражданскоправовых последствиях для определенных лиц, разграничил решения собрания на два вида – порождающие правовые последствия и не порождающие, при этом, не раскрыв его правовой природы.

Законодательство Республики Беларусь определяет нормативные требования к порядку проведения собраний, их оформлению в ряде нормативных правовых актов. Это прежде всего, закон Республики Беларусь «О хозяйственных обществах» (Глава 4) [5], Жилищный кодекс по вопросам работы организации застройщиков, товариществ собственников (ст.187191, 215, 2016) [3], закон «О потребительской кооперации (потребительских обществах, их союзах) в Республике Беларусь» (ст.16-21) [4] и др.

В Гражданском кодексе Республики Беларусь относительно хозяйственных обществ регламентируется, что высшим органом управления является общее собрание, в исключительную компетенцию которого входит издание решений о реорганизации или ликвидации хозяйственного общества. Далее – наблюдательный совет, к которому относится исключительная компетенция, которую ей наделяет общее собрание. Исполнительный орган может быть как коллегиальный, так и исключительный, и в его компетенцию относится вынесение решений по всем вопросам кроме тех, которые составляют исключительную компетенцию и выносятся наблюдательным советом [1].

Нельзя не отметить, что Закон Республики Беларусь «О хозяйственных обществах» в ст. 55 регламентирует возможность применения данного закона относительно участников хозяйственного общества, а именно «решения исполнительного органа хозяйственного общества обязательны для всех работников этого общества». Таким образом, решения исполнительного органа хозяйственного общества являются обязательными только для участников хозяйственного общества по законодательству Республики Беларусь. Такое же правило прописано и в законодательстве Российской Федерации.

Кроме того, в статье 63 Закона Республики Беларусь «О хозяйственных обществах» закрепляется, что решения хозяйственного общества являются документами хозяйственного общества, посредством которого общество осуществляет свою деятельность.

Между тем, «решения коллегиального исполнительного органа хозяйственного общества принимаются на его заседаниях и оформляются протоколом. Протоколы заседания коллегиального исполнительного органа хозяйственного общества подписываются возглавляющим его лицом и предоставляются общему собранию участников хозяйственного общества, совету директоров (наблюдательному совету), ревизионной комиссии (ревизору) по их требованию» [4]. Исходя из этого уже можно отнести решения общего собрания к юридическому факту, который наступает после определенных юридических действий.

Подводя итог всему вышесказанному, хотелось бы отметить, что решений собрания есть самостоятельный юридический факт, который нуждается в его закреплении на законодательном уровне. Считаем, что пункт 1 статьи 7 Гражданского кодекса Республики Беларусь, необходимо дополнить подпунктом 10 следующего содержания «из решений собраний в случаях, предусмотренных законодательными актами».

Литература:

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь, 07 декабря 1998 г., № 218-З: в ред. Закона Респ. Беларусь от 09.01.2017 г. // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «Юрспектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Брест, 2018.

2. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) [Электронный ресурс]: 30 нояб. 1994 г., N 51-ФЗ: принят Гос. Думой 21 окт. 1994 г.: в ред. Федер. закона от 08.03.2015 // Консультант Плюс. Россия / ЗАО «Консультант Плюс». – Брест, 2018.
3. Жилищный кодекс Республики Беларусь, 28 августа 2012 г., № 428-З: в ред. Закона Респ. Беларусь от 13.11.2017 г. // Консультант Плюс : Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «Юрспектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Брест, 2018.
4. Закон Республики Беларусь «О хозяйственных обществах» // Эталон [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Брест, 2018.
5. Закон Республики Беларусь «О потребительской кооперации (потребительских обществах, их союзах) в Республике Беларусь» // Эталон [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Брест, 2018.
6. Кузьмин, А. И. Возникновение, изменение и прекращения права участия в хозяйственных обществах [Электронный ресурс] / Электронная библиотека. – Режим доступа: https://elibrary.ru/download/elibrary_25310848_84478738.pdf. – Дата доступа : 2018.
7. Купреенкова, Д. В. Решение общего собрания – сделка? / Д. В. Купреенкова // Вопросы российской юстиции. – 2015. - №2. с. 57-58
8. Мельникова, Т. В. К вопросу о правовой природе актов органов юридического лица / Т. В. Мельникова // Консультант Плюс: Комментарии законодательства. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ЗАО «Консультант Плюс». - Брест, 2018.

Гречана Т. А.,
студентка групи 09-ПР-2016
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний технічний університет»
Науковий керівник: викладач ІІ категорії
Лузан А.В.

КАЛЕЙДОСКОП ПОГЛЯДІВ НА СУДОВУ РЕФОРМУ УКРАЇНИ

В будь-якому суспільстві неминуче виникають правові конфлікти, які на відміну від соціальних не так просто вирішити. Судова гілка влади, яка має бути незалежною та підкорюватися лише закону виходячи з концепції природних прав людини виступає єдиним юрисдикційним органом. Що вправі відновлювати порушені інтереси та захищати суб'єктивні права всіх учасників правовідносин. Від ступеня якості здійснення правосуддя в окремо взятій державі залежить сам факт гарантування конституційних, майнових та немайнових прав та інтересів як фізичних та юридичних осіб, так і держави й громадянського суспільства в цілому. На сьогодні в суспільстві домінує думка про неефективність всієї системи правосуддя, хоча на наш погляд більшість людей, які її підтримують навіть ніколи не зверталися до суду за захистом своїх прав, і знаходяться під впливом неосвіченої більшості. Тому актуальність і мета даного дослідження полягає у висвітленні питань, що стосуються судової реформи та аналізі її плюсів та мінусів ґрунтуючись на думках провідних спеціалістів з права, адвокатів. Правозахисників, депутатів, науковців тощо.

Минулий рік став вирішальним для запуску повномасштабної судової реформи. Внесено зміни до Конституції, прийнято нові закони «Про судоустрій і статус суддів» [2], «Про Вищу раду правосуддя» [1], два закони щодо виконання судових рішень. Закон «Про судоустрій та статус суддів» передбачає прийняття пакетом трьох кодексів - господарського, цивільного та адміністративного. Він дозволяє запустити новий Верховний Суд, вводить електронний судочинство, введення адвокатської монополії, підвищення судового збору і т.д. Вищу раду юстиції замінить «Вища рада правосуддя». На сьогоднішній день існує чітко сформульоване поняття що таке Вища рада правосуддя. Наприклад, як каже нам електронний

веб-ресурс Вікіпедія [4] «Вища рада правосуддя» - колегіальний, незалежний конституційний орган державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування доброчесного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів. Саме вона буде давати згоду на затримання, арешт і звільнення служителів Феміди. А серед ймовірних причин для звільнення зникне "порушення присяги".

Дослідивши думки провідних спеціалістів які досліджують питання здійснення правосуддя в порядку цивільного, господарського та адміністративного судочинства, складається враження, що прийняття цього закону абсолютно відірване від реальності, готували його малограмотні люди, а народні депутати голосували чи то під натиском, то чи в наслідок якихось корупційних мотивів. Переважна більшість із них одностайні в тому, що зміни до процесуальних кодексів України повинні були прийматися окремими законами, а не в комплексі, коли в одному законопроекті з'єднані кілька редакцій нових кодексів і десятки законів. Це все суперечить нормам законодавства, концепції нормортворчості, Конституції, і безпосередньо регламенту Верховної Ради. Реформа наділила суди відверто репресивними повноваженнями. За дії, які здадуться суду зловживанням або порушенням, суди отримали право накладати штрафи. В умовах високої корумпованості судової системи підсумок може бути тільки одним: цькування добросовісної сторони спору. Тепер українці фактично залишилися без доступу до правосуддя. Виною тому схвалена парламентом судова реформа. Віднині при подачі позову людині необхідно буде вносити свого роду «заставу» з метою компенсації відповідачу адвокатських послуг на випадок, якщо той переможе в суперечці.

Література:

1. Закон України №1798-VIII от 21.12.2016 «Про Вищу раду правосуддя» [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-19
2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19
3. Судова реформа в Україні 2017: головні зміни [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://znaj.ua/ru/society/sudebnaya-reforma-v-ukrayne-2017-glavnye-yzmenenyya
4. Електронна енциклопедія Вікіпедія. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вища_рада_правосуддя
5. Кравець: судова реформа закінчиться розвалом України [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://7dniv.info/analytics/95203-kravec-sudova-reforma-zaknchitsia-rozvalomukraiini.html

Курчин О. Г.,
кандидат юридичних наук

РОЛЬ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Онтологічний зв'язок сталого місцевого розвитку і розвитку місцевого господарства з активізацією містобудівної діяльності в територіальній громаді в сучасних умовах знаходить свій прояв, насамперед, у формуванні належної концепції просторового планування населених пунктів, що поєднує у собі як архітектурно-будівельні, так і земельні, екологічні, соціокультурні аспекти забудови.

Так, у державах-членах ЄС просторове планування формулює ключові принципи розвитку території, адже на сьогодні цивілізація створює для природи та життя й здоров'я

людини загрози, тому існує незаперечна необхідність здійснення заходів щодо просторового планування відповідно до принципів сталого розвитку.

Принцип сталого розвитку означає, що документація з просторового планування повинна правильно враховувати екологічні проблеми, належне управління водними ресурсами, стійку мобільність, захист культурної та природної спадщини, а також вимоги, що виникають у зв'язку з необхідністю адаптації до зміни клімату.

Просторове планування також є платформою, на якій необхідно розглянути, обговорити та збалансувати суперечливі державні та приватні інтереси, пов'язані з розвитком території.

Практично документація з просторового планування, яка визначає можливості розвитку території (і правила такого розвитку), є основою отримання адміністративних дозволів на здійснення інвестицій у цю територію.

Окрім цього, затвердження документації з просторового планування радою громади підвищує почуття стабільності серед мешканців (поінформовані, що може бути і що не може бути побудовано по сусідству), серед землевласників (мають конкретну основу для оцінки їх нерухомості), а також серед інвесторів (отримують чіткі та прозорі правила використання території).

Отже, для належного втілення принципів сталого урбаністичного розвитку в містобудівній діяльності, перед розробкою схеми планування території необхідно проаналізувати існуюче використання території громади.

Такий аналіз легше здійснювати, якщо в громаді уже проведено інвентаризацію земель. Над картою спільно з проєктувальником працюють УОМА, землевпорядник і старости ОТГ. На ній відображаються переважні види використання території, позначаються наявні об'єкти, виробничі, комунальні, міжселенної соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, природно-заповідного фонду, пам'ятки культурної спадщини, місця залягання корисних копалин, існуючі споруди інженерного захисту території, зрошені та осушені землі.

У місцях, де розташовані ці об'єкти, в санітарно-захисних та охоронних зонах діє відповідний режим використання території (тобто певні обмеження). З урахуванням таких планувальних обмежень в подальшій роботі формуються проєктні пропозиції щодо перспективного та найбільш ефективного використання території громади.

Також для формування проєктних пропозицій важливо визначити території розповсюдження факторів природної та техногенної небезпеки, а саме: наявність складних інженерно-будівельних умов забудови (крутий рельєф, затоплення, підтоплення карсти тощо); зони радіаційного та іншого техногенного забруднення довкілля, зони можливих надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру від потенційно небезпечних об'єктів.

Сформовані проєктні пропозиції щодо подолання несприятливих умов перспективного використання території відображаються на схемі інженерної підготовки та захисту території від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, що дозволяє майбутньому забудовнику визначити обсяги витрат при освоєнні таких територій.

На проєктному плані відображаються пропозиції щодо перспективного та найбільш ефективного використання території ОТГ (функціональне зонування території) з урахуванням проєктних рішень раніше затвердженої містобудівної документації державного (Генеральна схема планування території України), регіонального (схеми планування території області та району) та місцевого (генеральні плани населених пунктів, детальні плани території) рівнів, а також результатів обговорень із місцевими жителями.

У цьому контексті варто відзначити, що сталий розвиток (англ. sustainable development) – це загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між

задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Як сформулювала визначення сталого розвитку в своїй доповіді Комісія Брундтланд, це «…розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» .

Ряд теоретиків і прихильників сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією XXI століття і навіть усього третього тисячоліття, яка з поглибленням наукової обґрунтованості витіснить усі наявні світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації.

Іншими словами, сталий розвиток – це систематично керований розвиток. Основою його керованості є системний підхід і сучасні інформаційні технології, які дозволяють дуже швидко моделювати різні варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати та обрати найбільш оптимальний.

Водночас з'явились дослідження американського вченого Н. Джорджеску-Рогена, який пов'язує розвиток економіки з природними обмеженнями та робить спроби поєднати термодинаміку з економікою довкілля. Дослідження Н. Джорджеску-Рогена проводились незалежно від К. Боулдинга, який у 1966 р. був визнаний за обґрунтування довкільних проблем принципу рівноваги речовини, а також незалежно від Г. Айреса і Л. Кохрсена, які використовували підхід балансу матеріалів у вхідних і вихідних системах.

Отже, слід зазначити, що сталий розвиток – це модель соціально-економічного розвитку території, яка характеризується активною екологічною політикою та низьким рівнем втручання в природне середовище з метою його збереження для майбутніх поколінь.

Григорян А. С.,
студент 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток інноваційної діяльності є однією з найважливіших умов економічного росту кожної країни. В Україні, у зв'язку з економічною нестабільністю та науково-технічним відставанням, що уповільнює темпи розвитку промисловості, проблема активізації інноваційної діяльності стоїть особливо гостро.

Державна підтримка і регулювання рівня та інтенсивності інноваційної діяльності є вирішальною умовою для досягнення стабільних темпів зростання економіки. За допомогою державного втручання в інноваційну сферу, уряд забезпечує збалансованість промислової політики та підвищення інноваційної активності держави.

Державне регулювання в Україні здійснюється за допомогою регуляторів, які впливають на рівень та ефективність інноваційних процесів. Для активізації інноваційної діяльності в Україні передусім слід задіяти широкий спектр економічних регуляторів - податкових, кредитно-фінансових

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні складаються із стратегічних (розраховані на тривалу перспективу - не менше десяти років) та середньострокових (розраховані на реалізацію протягом найближчих трьох-п'яти років) [1, 1296 с.].

Ефективна державна інноваційна політика є однією з передумов успішного впровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Головною метою державної інноваційної політики в Україні є створення соціальноекономічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення,

розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції

Від здійснення державної інноваційної політики очікується досягнення таких результатів, як підвищення загального рівня соціально-економічного розвитку держави, зниження ресурсо - та енергоємності вітчизняної промисловості, зростання її конкурентоздатності в цілому та конкурентоспроможності її суб'єктів господарювання зокрема, а також безпосереднє поліпшення умов життя громадян через використання й розвиток наявного інтелектуального потенціалу шляхом розробки та впровадження нових технологій, процесів і продукції в різних галузях народного господарства, які відповідають загальним тенденціям, напрямам та досягненням світового науково-технічного прогресу.

Інноваційним підприємствам дозволяється прискорена амортизація основних фондів і встановлюється щорічна двадцяти відсоткова норма прискореної амортизації основних фондів групи 3. При цьому амортизація основних фондів групи 3 проводиться до досягнення балансовою вартістю групи нульового значення [2].

Для отримання фінансової підтримки суб’єкти інноваційної діяльності, інноваційні проекти яких занесені до Державного реєстру інноваційних проектів, подають до комунальної інноваційної фінансово-кредитної установи інноваційні проекти та всі необхідні документи, перелік яких визначається цією установою.

Комунальна інноваційна фінансово-кредитна установа організовує конкурсний відбір інноваційних проектів для їх фінансової підтримки. Конкурсні відбори інноваційних проектів здійснюються на засадах прозорості, відкритості, гласності.

Суб’єкт інноваційної діяльності, інноваційний проект якого пройшов конкурсний відбір, залежно від встановленого конкурсною процедурою рейтингу може отримати від комунальної інноваційної фінансово-кредитної установи один чи кілька видів фінансової підтримки.

Фінансова підтримка комунальною інноваційною фінансово-кредитною установою інноваційних проектів шляхом надання кредитів чи передавання майна у лізинг здійснюється за умови наявності гарантій повернення коштів у вигляді застави майна, договору страхування, банківської гарантії, договору поруки тощо.

Комунальна інноваційна фінансово-кредитна установа здійснює супроводження реалізації інноваційних проектів, які нею фінансуються, та контролює цільове використання суб'єктами інноваційної діяльності наданих нею коштів.

Фінансова підтримка реалізації інноваційних проектів може надаватися комунальною інноваційною фінансово-кредитною установою у формі послідовних траншів за результатами контролю ходу виконання проектів.

Важливим ланцюгом у державній системі інноваційної діяльності є державні інноваційні фінансово-кредитні установи, які створюються Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності для здійснення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності [3].

Обсяг прав та обов’язків учасників інноваційної діяльності не залежить від їх на-ціональної приналежності (резиденти чи нерезиденти). Проте з метою захисту національних інтересів законом можуть бути передбачені галузі або об’єкти інноваційної діяльності, в яких обмежується чи забороняється використання іноземних інвестицій (наприклад, це стосується військово-промислового комплексу, а саме тих його підприємств, які здійснюють діяльність, що становить монополію держави та/або містить державну таємницю). В окремих випадках можуть встановлюватися й інші обмеження для іноземних інвесторів. Так, відповідно до статті 29 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» у відповідь на дискриміна-ційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів або економічних угруповань щодо українських суб'єктів господарювання Україна може

застосувати адекватні заходи (в тому числі обмеження) стосовно суб'єктів господарювання цих країн (союзів, угруповань) [4].

Кошти Державної інноваційної фінансово-кредитної установи формуються за рахунок коштів Державного бюджету України, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний рік, залучених згідно з чинним законодавством вітчизняних та іноземних інвестицій юридичних та фізичних осіб, добровільних внесків юридичних та фізичних осіб, від власної чи спільної фінансово-господарської діяльності та інших джерел, не заборонених законодавством України.

Державне регулювання у сфері інноваційної діяльності здійснюється ВРУ, органами місцевого самоврядування, КМУ, Міністерством освіти і науки України як спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування у межах їх повноважень.

Розпорядженням КМУ від 10 вересня 2012 р. схвалено Концепцію реформування державної політики в інноваційній сфері, метою якої є удосконалення системи державного регулювання в інноваційній сфері, зокрема визначення концептуальних засад такого регулювання. Концепція визначає пріоритетні цілі та напрями реформування системи державного регулювання в інноваційній сфері та визначає очікувані результати від її реалізації [5, 672 с.].

Інноваційні проекти, що інвестуються за рахунок Державного бюджету України або місцевих бюджетів, а також проекти, замовниками яких є органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, підлягають обов'язковій державній експертизі відпо-відно до законодавства. Інноваційні проекти, що інвестуються за рахунок інших джерел, підлягають обов'язковій державній експертизі з питань додержання екологічних, містобу-дівних та санітарно-гігієнічних вимог.

Література:

1. Хозяйственный кодекс Украины: научно-практическийкомментарий [Текст] / под. общ. ред. А. Г. Бобкова, - Х.: Изд. СПД ФЛ Вапнярчук, 2008. -1296 с.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rada.gov.ua
3. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rada.gov.ua
4. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rada.gov.ua
5. Господарський кодекс України: науково-практичний коментар [Текст] / за ред. В. М. Косака. - К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. - 672 с.

Гузікова К. С.,
курсант 106 навчального взводу
факультету №2 Донецького
юридичного інституту МВС
України
Науковий керівник: Буга В.В.
к.ю.н., доцент кафедри юридичних
дисциплін факультету №2
Донецького юридичного інституту
МВС України

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ЯК ОСНОВНА ГАЛУЗЬ ПРАВА

Конституційне право як галузь права в будь-якій державі є основною складовою її національної правової системи. Ця галузь права, як і інші, охоплює сукупність правових норм, що встановлюються й охороняються державою. Проте конституційне право вирізняється серед інших галузей права специфічною сферою суспільних відносин, що регулюються його нормами [1].

Насамперед термін «конституційне право» вживається для позначення однієї із галузей в системі національного права, яка і називається «конституційне право». По-друге, цим терміном іменується наука конституційного права, яка вивчає дану галузь права, її норми, конституційно-правові інститути та конституційно-правові відносини, що формуються на основі норм даної галузі права. По-третє, конституційним правом іменується навчальна дисципліна в системі юридичної освіти, яка базується на досягненнях і даних науки і являє собою сукупність знань про дану галузь права і науку [2].

Слід відмітити, що формально наука конституційного права представлена не законами, а великою кількістю монографій, статей, книг, збірників, трактатів, доповідей. Наука конституційного права вивчає дію конституційного права, реалізацію його норм і принципів, знаходить закономірності його розвитку, формулює практичні поради з метою вдосконалення норм конституційного права та конституційно-правових відносин [3].

Основним предметом правового регулювання конституційного права України є суспільні відносини, які виникають і діють у процесі здійснення влади народом України.
Такі відносини регулюються правовими нормами, які становлять зміст найважливіших джерел конституційного права - Конституції України, Декларації про державний суверенітет України, законів України та ін. [1].

Наука конституційного права використовує для дослідження проблем правового регулювання суспільних відносин, що становлять предмет конституційного права, певні методи [3].

Об’єктом правопорушення за конституційним правом є відносини, які регламентуються нормами цієї галузі права. Сутність цих відносин полягає в тому, що це найважливіші, фундаментальні відносини, в основу яких покладено ідеї і практику повновладдя народу України. Ось чому об’єктом правопорушення можуть бути владовідносини у сфері реалізації прав і свобод громадян, видання актів державних органів, виборчих прав громадян тощо [1].

У конституційному праві важливим є поняття конституційного законодавства. Створення будь-якого нормативно-правового акта – надзвичайно важлива складова діяльності правотворчих структур, що забезпечують реалізацію державної волі українського народу, у якій концентруються об’єктивні вимоги економічного, політичного та національного розвитку суспільства [1].

На основі проведеного аналізу предмета і методів конституційно-правового регулювання можна сформулювати визначення галузі конституційного права України як провідної галузі національного права України, що являє собою систему правових норм, які регулюють базові суспільні відносини, що виникають у різних сферах життєдіяльності суспільства, закріплюючи при цьому належність публічної влади, засади її організації та форми здійснення, а також: невід’ємні права і свободи людини і громадянина, права інститутів громадянського суспільства та їхні гарантії [4].

Предмет галузі конституційного права відображений в її системі, важливим елементом якої визнано інститути. При цьому виділення у науці інститутів галузі має спиратися на зміст відповідних нормативних актів і слугувати його удосконаленню [5].

Загальні конституційно-правові інститути є комплексними нормативними утвореннями. їх загальний характер зумовлений універсальністю: відповідні нормативні утворення можна кваліфікувати за змістом галузі конституційного (державного) права майже в будь-якій країні [5].

Особливе місце серед джерел конституційного права України належить Конституції України, в якій закріплюються найбільш принципові правові норми загального характеру.

Вони мають установчий характер та вищу юридичну силу, стосуються всіх сфер життя суспільства: політичної, економічної, соціальної, духовної. Таким діапазоном змісту своїх норм Конституція України суттєво відрізняється від усіх інших джерел конституційного права. Важливо й те, що в самій Конституції України визначаються багато інших видів джерел цієї галузі національної правової системи. Норми Конституції України стосуються кожного громадянина, всіх суб'єктів суспільних відносин [6].

Отже, конституційне право відіграє дуже велику роль в житті суспільства. Воно являє собою сукупність конституційних норм, які регулюють політико-правові суспільні відносини, пов'язані з взаємовідносинами особи з Українською державою, реалізацією народного волевиявлення, організацією і здійсненням державної влади та місцевого самоврядування, закріпленням соціально-економічних основ владування, а також з визначенням територіальної організації Української держави.

Література:

1. Годованець В. Ф. // Конституційне право України: Навч. посіб. - К.: МАУП, 2005. - 360 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://radnuk.info/pidrychnuku/konst/257godovanets/3619----------2005-360----347-355.html.
2. Майданник О.О. Конституційне право України: Навч. посіб. – К: Алерта, 2011. – 380 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Maid_2011_1.pdf.
3. Конституційне право України: навч. посіб. / Н.К. Шаптала, Г.В. Задорожня. - Дніпропетровськ.: ТОВ "ЛізуновПрес", 2012. - 472 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://m.pidruchniki.com/1597012246857/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_nauka.
4 Фондова лекція з навчальної дисципліни «Конституційне право України» на тему: «Конституційне право – провідна галузь національного права України» [Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www.naiau.kiev.ua/files/kafedru/kmp/lectures/lekc1-kpy.doc].
5. Конституційне право зарубіжних країн: підруч. / В. М. Шаповал. – 10-те вид., переробл. та допов. – К.: Ін Юре, 2015. – 320 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://m.pidruchniki.com/83435/pravo/mistse_konstitutsiynogo_prava_sistemi_natsionalnogo_prava.
6. Основи держави і права України: Підручник / За ред. 075 проф. В. Л. Ортинського, проф. В. К. Грищука, М. А. Мацька. - К.: Знання, 2008. - 583 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15941024/pravo/osnovi_konstitutsiynogo_prava_ukrayini.

Давидюк Т. В.,
к.ю.н., старший викладач
кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЙОГО УЧАСНИКАМИ У ЗОВНІШНІХ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИНАХ

Товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ), як корпоративна організація, має коло власних інтересів, які потребують їх реалізації. Д. В. Ломакін інтереси корпорації визначає як її майнові і немайнові потреби, обумовлені метою діяльності корпорації, закріпленої в її засновницьких документах, задоволення яких реалізується шляхом здійснення такої діяльності [6, с. 145]. Слово «інтерес» з латинського перекладається як «має значення» [5, с. 319]. У свою чергу, успішна діяльність ТОВ пов'язана із усім комплексом прав, які воно має, та обов'язками, які на нього покладаються. Частина 1 ст. 92 ЦК України

закріплює, що юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону [2]. Однак, не завжди набуття прав та обов'язків реалізується у загальному порядку. Так, у випадках, встановлених законом, юридична особа може набувати цивільних прав та обов'язків і здійснювати їх через своїх учасників, передбачає ч. 2 ст. 92 ЦК України. Схожа норма міститься у ч. 1 ст. 89 ГК України і встановлює, що управління діяльністю господарського товариства здійснюють його органи та посадові особи, склад і порядок обрання (призначення) яких визначається залежно від виду товариства, а у визначених законом випадках – учасники товариства [1]. Отже, право учасників представляти інтереси товариства у зовнішньокорпоративних відносинах надане законом.

Загально-правові основи правового становища учасників ТОВ, закріплені у цивільному законодавстві – ч. 2 ст. 140, ч. 1 ст. 141, ст.ст. 142, 143, 147, 148 ЦК України; ст.ст. 50, 53, 55, 63, 64 Закону України «Про господарські товариства» [3].

Щодо представництва ТОВ у зовнішньокорпоративних відносинах його учасниками у ст. 62 Закону України «Про господарські товариства» законодавцем встановлено, що у ТОВ є виконавчий орган (колегіальний (дирекція) або одноособовий (директор)). Членами виконавчого органу можуть бути також і особи, які не є учасниками товариства. Генеральний директор має право без довіреності виконувати дії від імені товариства. Інші члени дирекції також можуть бути наділені цим правом.

Аналіз вказаної норми доводить, що законодавцем не встановлено, яким чином інші члени дирекції, в тому числі й учасники корпорації, можуть бути її представниками у зовнішньокорпоративних відносинах. Також, існує певна проблема неврегульованості представництва корпорації у зовнішньокорпоративних відносинах її учасниками, які не є членами виконавчого органу товариства. І чи мається на увазі представництво ТОВ його учасником без довіреності, чи йдеться про можливість виконувати дії від імені товариства на підставі довіреності.

Сьогодні членами виконавчого органу ТОВ, як правило, є його учасники, а значить вони, як члени дирекції, можуть бути наділені правом представляти інтереси товариства у зовнішньокорпоративних відносинах на підставі довіреності, яка видана директором ТОВ. Іншим членам товариства, які не перебувають у складі виконавчого органу, закон такого права не надає.

Триває робота по поліпшенню та адоптації до реалій сьогодення норм законодавства щодо правового статусу ТОВ, порядку їх створення, діяльності та припинення, прав та обов'язків їх учасників. Зокрема прийняття 06 лютого 2018 року Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [4], який набирає чинності через три місяці з дня його опублікування, крім ч. 2 ст. 23 цього Закону, яка набирає чинності через один рік з дня набрання чинності цим Законом. Частиною 2 глави VIII останнього визнається втрата чинності Законом України «Про господарські товариства» у частині, що стосується товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю.

У новому законі, також, передбачена наявність одноосібного чи колегіального виконавчого органу для управління поточною діяльністю товариства. Що ж до можливості представляти інтереси товариства його учасниками, то у спробі вирішити це питання, положення нової норми окреслили ще більше напрямів з цієї проблематики.

Так, ч. 10 ст. 39 закону № 2275-VIII встановлює, що одноосібний виконавчий орган товариства або голова колегіального виконавчого органу товариства може діяти від імені товариства без довіреності. Статут товариства може передбачати можливість кожного або окремих членів колегіального виконавчого органу діяти від імені товариства без довіреності або можливість усіх чи окремих членів виконавчого органу вчиняти дії від імені товариства без довіреності виключно разом. Якщо член виконавчого органу на час своєї відсутності призначив тимчасового виконувача обов'язків, такий член виконавчого органу несе солідарну відповідальність перед товариством разом із призначеною ним особою.

Вочевидь, йдеться про можливість представляти інтереси товариства у зовнішніх корпоративних відносинах тільки без довіреності. Натомість, чи є доцільним повністю відмовитись від довіреності як письмового документа, на підставі якого найчастіше і виникають правовідносини сторін, пов'язані із представництвом? Цей документ Н. О. Степанова вважає однією з підстав виникнення представницьких правовідносин [7, с. 10]. І яким чином реалізувати положення про можливість «усіх чи окремих членів виконавчого органу вчиняти дії від імені товариства без довіреності виключно разом?».

Щоб зменшити імовірність помилок та порушень під час реалізації повноважень з представництва інтересів ТОВ у зовнішніх корпоративних відносинах, слід звертати увагу на наявні прогалини в національному законодавстві, які ускладнюють належне правове впорядкування цілого кола питань, пов'язаних із реалізацією ТОВ повноважень як суб'єкта корпоративних відносин, так і його учасників. Приведення законодавства у відповідність до потреб сьогодення має відіграти чималу роль у подальшому просуванні реформ та економічному зміцненню держави.

З метою належного правового врегулювання правовідносин, пов'язаних із представництвом інтересів ТОВ його учасниками, слід вирішити наступні задачі:

1) визначити особливості представництва інтересів ТОВ його учасниками у зовнішніх корпоративних відносинах;

2) проаналізувати судову практику, яка торкається цієї проблематики з метою визначення необхідних змін або доповнень до існуючих норм;

3) запропонувати зміни до законодавства, які ефективно впорядкують представництво учасниками інтересів товариства у зовнішньокорпоративних відносинах.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436- IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, № 42. – Ст. 492.
3. Про господарські товариства: закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 683.
4. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/2275-19.
5. Большая Советская Энциклопедия : в 30-ти томах / [Под. общ. ред. А. М. Прохорова]. – 3е изд. – М.: Советская энциклопедия, 1969 – 1978 – Т. 10. – 1972. – 592 с.
6. Ломакин Д. В. Корпоративные правоотношения: общая теория и практика её применения в хозяйственных обществах / Д. В. Ломакин. – М.: Статут, 2008. – 511 с.
7. Степанова Н. А. Доверенность, как одно из оснований возникновения представительских правоотношений / Н. А. Степанова // Российская юстиция. – 2007. – № 6. – С. 10–13.

Дідик А. В.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Одним з найбільш актуальних питань, які виникають в процесі розслідування злочину є допит. Долучаємося до позиції В.Ю. Шепітька, який вважає, що допит – це процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами

інформаційнопсихологічний процес спілкування осіб, котрі беруть у ньому участь, спрямований на одержання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у кримінальному провадженні [4, с. 237].

В Кримінальному процесуальному кодексі України особливості проведення допиту регламентуються положеннями ст. 224-225, 232 [1]. Аналізуючи норми цих статей можна зробити висновок про те, що допитаними можуть бути свідки, потерпілі, підозрювані, підсудні, обвинувачені, експерти, тобто особи, які володіють певними відомостями щодо обставин справи. Особливу увагу КПК приділяє допиту малолітньої та неповнолітньої особи.

Тактика допиту - це вибір та застосування під час проведення допиту найбільш ефективних тактичних прийомів, що сприяють одержанню повних і об'єктивних показань від особи [2, с. 224]. На думку Н.П. Яблокова тактичні прийоми допиту – це розроблені криміналістикою і апробовані слідчою практикою оптимальні способи встановлення з допитуваним психологічного контакту, нейтралізації його негативного ставлення до розслідування й здійснення на нього психологічного впливу для отримання повних і достовірних показів [6, с. 345]. Наприклад, до тактичних прийомів допиту відносяться: постановка різних видів запитань; пред’явлення речових та письмових доказів; оголошення показань окремих осіб; допит на місці події; демонстрація перспектив ситуації, що склалася; переконання у необхідності надання допомоги органам розслідування та ін.

Заслуговує на увагу позиція А.Ф. Волобуєва, який стверджує, що тактика допиту залежить від його виду, найбільш суттєвим в цьому аспекті є поділ допиту на види за процесуальним становищем допитуваної особи, ситуацією допиту. На тактику допиту також впливають деякі інші чинники: особисті якості допитуваного, характер і обсяг інформації (доказової та непроцесуальної), що є в розпорядженні особи, яка допитує, тощо [2, с. 224].

Діяльність з організації та провадження допиту поділяється на декілька етапів. Найчастіше ці етапи включають: підготовчий, формування психологічного контакту, вільна розповідь, тобто виклад допитуваною особою всього того, що їй відомо у справі чи з окремих обставин, етап запитань та відповідей, оскільки як правило вільна розповідь не вирішує всіх завдань допиту. Стосовно кожного з цих етапів розроблені тактичні прийоми, що застосовуються практично під час будь-якого допиту з урахуванням його виду. Крім того, окремі тактичні прийоми можуть застосовуватися і щодо конкретної допитуваної особи. Тактичні прийоми можуть бути впорядковані відповідно до ситуації допиту. Дослідження типових ситуацій допиту дозволяє встановити такі їх види: 1) повідомлення правдивих показань; 2) добросовісна помилка допитуваного; 3) суперечності у показаннях допитуваного; 4) відмова від давання показань; 5) повідомлення неправдивих показань.

Системи тактичних прийомів можуть застосовуватися в залежності від поставленої мети:

1) встановлення психологічного контакту з допитуваним;
2) спонукання його до давання показань;
3) уточнення свідчень і усунення в них суперечностей;
4) актуалізацію забутого в пам’яті допитуваного;
5) викриття неправди;
6) усунення перекручень при добросовісній помилці допитуваного.

Під час допиту як тактичний прийом застосовується пред’явлення доказів. Криміналістична тактика передбачає певні способи пред’явлення доказової інформації: в залежності від характеру використання доказів у розслідуванні; характеру взаємозв’язку доказів; характеру демонстрації доказів на допиті; характеру послідовності пред’явлення доказів; характеру додаткових умов, що посилюють вплив на допитуваного доказів, які пред’являються.

Допит свідків і потерпілих є найбільш поширеною слідчою дією, одним з основних джерел отримання доказової інформації у кримінальному провадженні. У криміналістиці загальновизнано, що закономірності відображення злочинної події в свідомості свідків і

потерпілих складають теорію пізнання. На пізнанні зазначених закономірностей базується розробка прийомів допиту, тобто тактика допиту. Правильно побудований і тактично грамотно проведений допит дозволяє отримати важливий доказовий матеріал для встановлення істини в процесі розслідування.

Тактика допиту свідка залежить від того, до якої групи відноситься конкретний свідок. Так,, наприклад, у свідків-очевидців події злочину слідчий з'ясовує: коли і за яких умов вони спостерігали злочин; що їм відомо про злочин чи особу, яка його вчинила; у свідків, які можуть характеризувати підозрюваного (обвинуваченого), спосіб його життя, зв'язки, поведінку на роботі, у побуті, слідчий з'ясовує: чи знайомий свідок з обвинуваченим, якщо так, то за яких обставин вони познайомилися; як може охарактеризувати підозрюваного (обвинуваченого).

Потерпілих, за загальним правилом, треба допитувати про обставини події відразу після її скоєння, що дозволяє гарантувати точність і повноту їх показань. Але це можливо в умовах задовільного психічного і фізичного стану потерпілого.

Допит обвинуваченого має виняткове значення для одержання цінної доказової інформації про подію, яка розслідується, від її безпосереднього учасника та про характер і ступінь його вини або для встановлення непричетності допитуваного до цієї події, що не менш важливо.

На думку А.А. Мацоли тактика допиту багато в чому залежить від того, до якого соціального прошарку належить підозрюваний, яку посаду він обіймає, а також додаткових обставин перешкоджання: наявності кваліфікуючих ознак або поєднання з іншими, більш тяжкими кримінальними правопорушеннями [5, с. 96].

Допит обвинуваченого, який визнає вину частково, відрізняється від допиту обвинуваченого, який не визнає вини чи визнає її повністю тим, що, поряд з правдивими, він у межах одного допиту дає неправдиві показання, а отже, слідчому доводиться застосовувати тактичні прийоми, спрямовані на викриття брехні. Однак не можна виключати й таку ситуацію, коли обвинувачений дійсно вчинив лише частину з інкримінованих йому діянь, а в інших, участь у яких він заперечує, він є невинуватим. Можливість такої ситуації слідчий завжди повинен враховувати і перевіряти її з усією ретельністю під час детального допиту з аналізом інших доказів у справі.

Допит обвинуваченого (підозрюваного) може наштовхнутись на його відмову від дачі показань. Закон не зобов'язує обвинуваченого (і не повинен зобов'язувати) давати показання і не забороняє йому давати неправдиві показання. Відмова обвинуваченого є дуже небажаною ситуацією, оскільки відсутність цих показань, які, в принципі, є незамінними, негативно відбивається на ході розслідування, не дозволяє швидко встановити нові джерела доказів і перевірити інформацію, яка в них міститься. Тому слідчому необхідно вжити всіх законних заходів, щоб подолати відмову. Для цього використовуються тактичні прийоми спілкування з обвинуваченим, які спрямовані на:

- переконання обвинуваченого в хибності зайнятої ним позиції, яка зрештою йому ж і шкодить, оскільки обмежує його можливості щодо захисту своїх інтересів;
- повідомлення про показання співучасників взагалі і такі, що викривають обвинуваченого (лише у випадку, якщо такі показання є в дійсності);
- використання суперечностей інтересів співучасників;
- звернення до моральних цінностей, які може мати обвинувачений [3, с. 268].

Тактичні прийоми допиту свідків і потерпілих, підозрюваних та обвинувачених, які обирає слідчий, визначаються з урахуванням ситуацій, в яких проводиться допит, - конфліктних або безконфліктних. При допиті в умовах безконфліктної ситуації, коли допитуваний підтверджує правильність даних, основна увага має бути спрямована на одержання повних, докладних, деталізованих показань про всі обставини скоєного злочину. У конфліктній ситуації загальним правилом є використання можливостей вільного оповідання для встановлення психологічного контакту з допитуваним, більш глибокого

вивчення його особистості і отримання якомога повніших свідчень про всі обставини, які цікавлять слідство.

Таким чином, допит - ключова слідча (розшукова) дія під час розслідування будь-якого кримінального провадження. Спектр тактичних прийомів, що застосовуються в ході допитів досить широкий і різноманітний. Під час допиту застосовують різноманітні тактичні прийоми: постановку тих чи інших запитань, пред'явлення речових і письмових доказів, оголошення показань інших осіб, допит на місці події, роз'яснення суті наслідків вчиненого злочину, переконання у необхідності надання допомоги органам розслідування тощо.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 9-10, 11-12, 13. - Ст. 88.
2. Волобуєв А.Ф. Криміналістика: навч. посіб. / За ред. А. Ф. Волобуєва. - К. : КНТ, 2011. - 504 с.
3. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т.В.Варфоломеєва, В.Г.Гончаренко, В.І.Бояров [та ін.]. - К. : Юрінком Інтер, 2011. - 504 с.
4. Криміналістика: підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.; [за ред. В. Ю. Шепітька]. – [4-те вид., перероб. і доп.]. – Х.: Право, 2008. – 464 с/
5. Мацола А.А. Тактика допиту підозрюваного в кримінальних провадженнях про перешкоджання законній професійній діяльності журналістів / А.А. Мацола // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип.2. – С. 95-99.
6. Яблоков Н. П. Криминалистика: учебник / [под ред. Н. П. Яблокова]. – [3-е изд., перераб.
и доп.]. – М.: Юристъ, 2005. – 781 с.

Дроздова І. І.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Актуальність дослідження даної теми полягає в тому, що функції держави є головними напрямками її діяльності, обумовленими метою її існування та завданнями, які повинна виконувати держава згідно до своєї сутності.

Для розкриття актуальних питань щодо сутності і реалізації функцій держави необхідно розглянути теоретичні аспекти значення та класифікації функцій держави за різними критеріями.

Основою формування та реалізації функцій держави слугують суспільні, соціальні, потреби та інтереси, які потребують забезпечення основних матеріальних, соціальних та духовних благ людей, в першу чергу - громадян держави. Існування функцій держави обумовлене суспільними потребами, тому неналежне виконання цих функцій приводить до виникнення негативних змін в житті соціуму [1, с. 102].

Функції держави класифікують за різними підставами.

За принципами розподілу влади функції поділяють на:

- законодавчу;
- виконавчо-розпорядчу;
- судову;
- контрольно-наглядову.

За часом дії функції поділяють на

- постійні; тимчасові.

За значенням функції поділяють на:

- головні; другорядні.

За сферою дії функції поділяють на:

 внутрішні;

- зовнішні.

До внутрішніх функцій держави належать: економічна функція, екологічна функція, соціальна функція, правозахисна функція, фіскальна функція, правоохоронна функція, культурна функція, інформаційна функція.

До зовнішніх функцій держави належать: функція забезпечення безпеки держави та функція міжнародної співпраці та інтеграції до світової спільноти [2, с. 118].

До форм здійснення функцій держави відносять правові та організаційні заходи.

Правові форми пов’язані з діяльністю державних органів, правотворчістю та застосуванням правових актів.

Організаційні форми пов’язані з технічною, статистичною діяльністю та мають напрямом розв'язання завдань згідно до свого призначення. Виділяють організаційнорегламентуючу, організаційно-господарську та організаційно-ідеологічну діяльність.

На сьогодні також зростає роль договірної форми реалізації функцій держави. В основі демократичної, соціальної, правової держави знаходиться взаємна угода (договір) громадян, який укладається у багатьох сферах соціального життя. Проблема договірних відносин у державному управлінні пов’язана з його децентралізацією.

Для реалізації функцій держави необхідна взаємодія правових і організаційних форм.

Отже, виділяють такі форми здійснення функцій держави:

1) законодавча - має прояв у виданні органами законодавчої влади нормативних актів, де зазначаються мета та напрями дії окремих функцій держави та методи їх досягнення;

2) управлінська - має прояв у реалізації органами виконавчої влади норм законів і підзаконних актів в державному управлінні;

3) судова - має прояв у реалізації функцій держави судовими органами шляхом здійснення правосуддя;

4) контрольно-наглядова - має прояв у спостеріганні контрольно-наглядовими органам и держави за виконанням і застосуванням законів.

При здійсненні своїх функцій держава використовує також різноманітні методи: законності, інформаційного впливу, примусу, переконання та інші.

Основні функції держави визначенні в положеннях Конституції України і відображають напрямки діяльності держави в управлінні життям соціуму та в перспективах розвитку методів та форм управління приватними та публічними інтересами соціуму.

До актуальних проблем реалізації функцій держави слід віднести недостатньо високий рівень технічного прогресу та матеріальної стабільності держави на сьогодні.

Основною проблемою у цьому напрямку слід визначити недостатню ефективність функціонування державного апарату, застарілість або конфліктність нормативних актів.

Також стає питання про зменшення розбіжностей між нормами внутрішнього законодавства та міжнародних нормативних актів, які набирають вагу в правозастосуванні в умовах сучасної Євроінтеграції України.

Однією з причин недостатньо ефективної реалізації функцій держави також можна зазначити недостатній професіоналізм осіб, які уповноважені на виконання завдань та функцій держави, внаслідок чого серед громадян також зменшується довіра органам влади та до заходів реалізації функцій держави, які проводяться в різних сферах соціального життя.

До негативних факторів, які заважають підвищенню професіоналізації у державному управлінні можна віднести надмірний вплив політичних процесів на діяльність і стан державної служби, застарілість методів управління у державній сфері та нерозвиненість мотиваційних механізмів на діяльність службових осіб, що пов'язано також з менталітетом громадян та їх сприйняттям політичних явищ [3, с. 32].

Отже, головною функцією правової держави, яка визначає найбільший інтерес для юридичної науки та громадян держави, є функція забезпечення права.

Вона визначається в трьох основних аспектах:

• закріпленні та формалізації права,

• забезпеченні правових норм,

• охорона правових норм від їх порушення.

Ефективність реалізації функцій правової держави залежить від самодіяльності суспільства і народних мас, тому ще без активної заінтересованості та впливу на державні інтереси і політичні процеси, країна не може виступити запорукою реалізації мети і призначення правової соціальної держави.

Функції сучасної правової держави визначаються правом і випливають із правопорядку, який встановлюється і керується державою і суспільством.

Особливе значення в механізмі реалізації функцій держави має механізм поділу влади і система стримувань і противаг та взаємодія між всіма гілками влади.

Найважливішим способом виконання державою своїх функцій та впливу на життя суспільства є прийняття політичних рішень органів державної влади, тому що саме активна діяльність органів державної влади призводить до реалізації функцій держави, які є основними напрямками її діяльності.

Отже, основним питанням взаємодії теорії і практики щодо змісту і застосування функцій держави є практичність і ефективність відображення змісту функцій держави в діяльності органів державної влади та сприяння підвищенню рівня суспільного життя в цілому і зростання матеріального та духовного добробуту кожного окремого громадянина держави.

Література:

1. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
2. Крестовська Н.М. Теорія держави і права: Елементарний курс. Видання друге. - Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. - 432 с.
3. Білорусов С. Розвиток професіоналізму та визначення ділових якостей державних службовців // Вісн. Державної служби. - К.: Вид-во НАДУ, 2009. - № 2. – 60 с.

Тисячний Д. В.,
аспірант МАУП (м. Київ)

МНОЖИННЕ ГРОМАДЯНСТВО: ВИЗНАЧЕННЯ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

У сучасних умовах активізації глобалізаційних процесів дедалі більше зростає до такого феномена, як інститут множинного громадянства. Ставлення до подвійного громадянства – визначає певний зміст державно-правової політики держави у сфері громадянства в цілому. Зміст таких особливостей пов'язаний від історії, політики, культури, демографічної, етнографічної ситуації, географічного положення та інших чинників.

В широкому значенні, подвійне громадянство в міжнародному праві має назву «біпатризм» (лат. bi– двічі, та грец. patric – батьківщина). У буквальному розумінні йдеться

про те, що особи перебувають одночасно в громадянстві двох і більше держав. Термін «подвійне громадянство» став широковживаним у зарубіжній та вітчизняній юридичній літературі, де подвійне громадянство майже завжди ототожнюється з множинним громадянством.

Так, Ю.Р. Боярс пропонує наступне визначення подвійного громадянства: «Подвійне громадянство (біпатризм), або множинне громадянство є таким правовим статусом особи, за якого вона одночасно володіє громадянством більш ніж однієї держави». Інакше кажучи, український законознавець вживає термін «подвійне громадянство» щодо осіб, які перебувають у громадянстві двох держав. Але існують випадки, коли особа має більш ніж два громадянства. Тоді подвійне громадянство є окремим випадком множинного громадянства.

Термін «множинне громадянство» є ширшим за своїм значенням і відбиває сучасні підходи до розгляду цього питання. Цей висновок підтверджує п. 8 ст. 2 Європейської конвенції про громадянство від 1997 року, де поняття «множинне громадянство» визначено як наявність в однією особи одночасно громадянства двох чи більше держав.

Множинне громадянство, як свідчить зарубіжний досвід у цьому питанні, виникає з різних підстав як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

До об'єктивних чинників виникнення інституту множинного громадянства відносять історичні передумови: територіальні зміни, що спричиняють зміни юрисдикції держави; міграцію населення та наплив біженців; розбіжності законодавства різних держав щодо порядку набуття і припинення громадянства. Взаємодія цих та інших підстав приводить до того, що переважна частина осіб стають громадянами одночасно двох або більше держав.

Випадки подвійного громадянства мають місце внаслідок різноманітного вирішення законодавством окремих держав питань про набуття і втрату громадянства. Можна також сказати, що подвійне громадянство є результатом колізії законів про громадянство різних держав. Воно може виникнути, наприклад, при народженні дітей від батьків, що мають різне громадянство, при натуралізації або в інших випадках. Подвійне громадянство виникає, також, у разі одруження жінки, яка є громадянкою країни, законодавство якої не позбавляє жінку свого громадянства при її одруженні з іноземцем (наприклад, Франція, США, Швеція), або громадянином такої країни, що автоматично надає громадянство жінці-іноземці, яка одружилася з її громадянином (наприклад, Бразилія).

У світі є держави, які допускають можливість подвійного громадянства. Це, зокрема: Австралія, Бангладеш, Бельгія, Бразилія, В'єтнам, Канада, Колумбія, Кіпр, Домініканська Республіка, Сальвадор, Фінляндія, Греція, Гренада, Угорщина, Ісландія, Іран, Ірак, Ірландія, Ізраїль, Італія, Йорданія, Латвія, Ліван, Литва, Македонія, Мальта, Мексика, Чорногорія, Нова Зеландія, Сербія, Швеція, Сирія, Велика Британія, Сполучені Штати Америки.

У розглянутому історичному контексті цікавим уявляється американський досвід набуття подвійного громадянства. Так, у 1894-го і 1906 р. в Америці були ухвалені імміграційні закони, які забороняли американським громадянам перебувати в іноземному громадянстві. Слід зазначити, що нині ці закони не скасовано, але водночас вони й не охороняються жорстко органами влади.

Разом з тим, США 1940 р. було ухвалено Закон про громадянство, що обмежує права американських громадян, які беруть участь у політичних виборах іншої держави. При цьому чинна юридична практика дає можливість американському громадянину також залишати громадянство іншої країни. Наприклад, іноземець, який став громадянином США за допомогою натуралізації, може зберегти своє колишнє громадянство за умови, якщо його рідна країна не вимагає, щоб він відмовився від нього. Аналогічно, громадянин США може стати громадянином іншої країни і при цьому зберегти своє американське громадянство, але лише в тому випадку, якщо інша країна не зобов'язує його відмовитися від громадянства США. Прикладом такої суперечності є традиційний текст присяги для осіб, які отримують

американське громадянство, який вимагає від того, хто присягає, не лише вірності новій батьківщині, а й відмови від попереднього громадянства.

Водночас в американському законодавстві немає поняття «подвійне громадянство». Але американська влада не переслідує тих, хто прийняв присягу, зберігши при цьому за собою колишнє громадянство, а Державний департамент у інтересах розширення міжнародної співпраці не звертає увагу на те, що багато нових американців, які подорожують світом, також не відмовилися від старої батьківщини. Хоча в американському паспорті прямо вказано, що «власник його не визнає більше жодного громадянства».

Нині множинне громадянство найчастіше виникає в результаті колізії норм законодавства різних держав, коли одна держава при визначенні належності до свого громадянства дотримується виключно принципу «права крові», тобто визнає своїми громадянами осіб, батьками яких є його громадяни, а інша держава додержується виключно принципу «права ґрунту», тобто визнає своїми громадянами осіб, які народилися на її території (наприклад, Бразилія, Велика Британія). У цьому разі множинне громадянство виникає як об'єктивний юридичний факт незалежно від волевиявлення особи, а різних підходів у законодавствах конкретних держав.

Єлісєєв С. О.,
студент 4 курсу, спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОДИФІКАЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ В СФЕРІ ПРИРОДОРЕСУРСНОГО ПРАВА

За роки незалежності в Україні прийнято кілька десятків законів та кодексів що регулюють все різноманіття екологічних відносин у державі.

Кодифікація екологічного законодавства одне із актуальніших питань сучасної теорії екологічного права, її практичного застосування в реальній життєдіяльності і законотворчості. Це питання не сходить зі шпальт наукових публікацій та дискусій, щодо вдосконалення системи законодавства, його систематизації, формування системи екологічного права і законодавства. І не зважаючи на підвищений науковий, законотворчий інтерес, кодифікація екологічного законодавства не зникає з порядку денного науковопрактичних конференцій «круглих столів», інших подібних форумів вчених і практиків, що свідчить, про не вирішеність багатьох аспектів щодо удосконалення екологічного законодавства, наявності у ньому значних колізій, дублювання та наявності різноманітних підходів вчених і практиків щодо приведення екологічного законодавства в узгоджену і скоординовану систему, яка б унормувала наявні прогалини у регулюванні екологічних правовідносин [4, с. 121].

Необхідність проведення нової кодифікації екологічного законодавства України зумовлена тим, що Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» був прийнятий ще 25.06.1991 № 1264-XII і вже істотно застарів. Він не забезпечує системної екологізації усіх сфер суспільного життя. Існує нагальна потреба у екологізації господарської діяльності, посиленні ролі держави, впровадження, чітких і зрозумілих кожному, заходів спрямованих на забезпечення екологічної безпеки в країні, у тому числі законодавчих, які мають надати поштовх екологічній політиці України, активізувати діяльність у цій сфері суспільних відносин усіх органів державної влади й органів місцевого самоврядування, а також громадських об'єднань. Здійснення кодифікації екологічного законодавства передбачає його вдосконалення та оновлення застарілих нормативно-правових норм [1, с. 32]. Тому необхідно розробити і затвердити Екологічний кодекс України.

В Основних напрямах державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, затверджених Постановою Верховної Ради України від 05 березня 1998 року вперше офіційно йшлося про підготовку і прийняття кодифікованого законодавчого акту у формі Екологічного кодексу України на перспективу без визначення конкретного терміну його прийняття, що як показала практика, виявилося нездійсненною проблемою для нашої держави, хоча проектів такого кодексу не бракувало, але прийнятного варіанту так і не підготовлено у час для реалізації цього документу [3, с. 132]. Причин тут декілька. По-перше, не було створено належної робочої групи для опрацювання такого законопроекту. По-друге, не було вироблено концептуально ідей для щодо проекту кодексу як кодифікованого акту. По-третє, видається, що це мав би бути саме акт консолідації приписів щодо регулювання трьох блоків правовідносин – щодо забезпечення екологічної безпеки, якості ландшафтів, як життєзабезпечувальних елементів довкілля та ефективного використання природних ресурсів з чітким правовим режимом кожного із них відповідно до імперативів та пріоритетів державної екологічної політики попередньо опрацьованих за блоками правового регулювання екологічних правовідносин та інтегрованих у зазначений консолідований законодавчий акт. До певної міри процес кодифікації щодо підготовки проекту Екологічного Кодексу України проходив паралельно із кодифікацією інших актів екологічного законодавства, зокрема Закону України «Про екологічну мережу», ряду законів у сфері екологічної безпеки та законодавчих актів природоресурсового законодавства – Лісового, Водного кодексів України, Закону України «Про рослинний світ» та інших, які не були скоординовані у часі та конкретних розробниках. Очевидно, що серйозно бракувало фахівців – юристів щодо підготовки таких кодифікованих актів, розуміння системи екологічного законодавства та місця у ньому Екологічного кодексу України [2, с. 54].

В Екологічному кодексі потрібно прописати механізм державного управління і контролю в галузі охорони навколишнього середовища, забезпечення раціонального природокористування. Мова йде про екологічні повноваження Верховної Ради, Президента і Кабінету Міністрів України, інших державних органів і органів місцевого самоврядування [5, с. 217].

Отже, прийняття Екологічного кодексу України та проведення кодифікації сприятиме тому, що в подальшому нові закони та підзаконні нормативно-правові акти будуть апріорі відповідати основним принципам та вимогам міжнародного законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища. Що в свою чергу вдосконалить українську законодавчу екологічну базу та прискорить інтеграцію України з ЄС.

Література:

1. Адрейцев В.І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики. Дніпропетровськ, - НГУ, - 2011. – с.270;
Гетьман А. Методичні засади становлення правових основ охорони довкілля // Право України. – 2011. - №2 – с. 102;
2. Лисенкова О.С. Теоретичні проблеми консолідації, як форми систематизації законодавства // Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики. – К., - 1989. – с. 311; 3. Меленко С.Т. Визначення місця кодифікації та консолідації законодавства відповідно до суспільно-політичних реалій // Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики. – К., - 1999. – с. 178;
4.Попов В., Шульга В, Разметаев С. Нові підходи до кодифікації екологічного законодавства України // Право України. – 1992. - №3 – с. 435;
5. Шемшученко Ю. Актуальні проблеми кодифікації національного та міжнародного права // Право України. – 2011. - №2 – с. 340.

Єфесько В. С.,

студентка ОС «Магістр» спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Юридичними послугами прийнято вважати послуги із захисту прав та інтересів громадян, юридичних осіб, в тому числі держави, у державних органах і в судах, перед будьякими фізичними і юридичним особами. У даній сфері сформулювалась певна платформа – ринок юридичних послуг, на якій працює велика кількість спеціалістів: юристів, адвокатів, юрисконсультів, правозахисників. Дослідженнями різноманітних питань з приводу ринку юридичних послуг займаються багато як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Наукові праці таких авторів, як І. Акуліч, Н. Бреславцева, К. Вітерман, К.Лавлок, О. Пащук, Г. Разумовська, Б. Сербіновський, Л. Шевченко та ін. змальовують картину ринку юридичних послуг в цілому. Тому особливо актуальності набуває питання розробки наукових досліджень, які б поглиблено висвітлили поняття та структуру даного ринку, а також були присвячені комплексному вивченню особливостей і проблем ринку юридичних послуг в Україні.

З точки зору економічної науки, поняття «ринок» визначається як форма спілкування рівноправних осіб, фізичних і юридичних осіб, - виробників (власників) і споживачів (користувачів) економічних благ [5]. Поняття «ринок юридичних послуг» вимагає деякого перефразування, адже у даній сфері мова йде про споживачів, як клієнтів юридичних послуг та виробників, тобто виконавців цих послуг.

Юридичний ринок структурується наступним чином – нотаріальні, адвокатські послуги, юридичні консультації та інші юридичні послуги. На даний час юридичні послуги надаються як адвокатами (адвокатськими об’єднаннями, бюро), так і суб’єктами підприємницької діяльності – юридичними особами (юридичними фірмами, юридичними компаніями) та фізичними особами-підприємцями, які реєструють вид своєї економічної діяльності за кодом 69.1 «Діяльність у сфері права», що передбачає юридичне представництво, надання консультаційних послуг і захист інтересів в судах [6].

Ринок юридичних послуг, як повноцінний диференційований ринок сформувався з моменту становлення демократії в Україні та на початку розвитку економічних відносин, що супроводжувалось розвитком нормативно-правової бази та появи нових видів юридичних послуг, а саме: державна реєстрація підприємств, укладення господарських та інших договорів, супровід справ в судах, зокрема, господарських та адміністративних тощо [2]. Поряд з тим, слід зазначити, що той шлях розвитку правової держави, як необхідної умови існування ринку юридичних послуг, який розвинені країни проходили еволюційним шляхом протягом віків, наша країна намагається осягнути останні два десятиліття. Це суттєво впливає на становлення ринку юридичних послуг в Україні та визначає тенденції його подальшого розвитку.

Адже очевидним є той факт, що формування цілісної демократичної правової держави Україна проходить у прискорені строки та за допомогою активного реформування. За коментарями західних науковців, що займаються вивченням проблем перехідних суспільств (до яких, наразі, належить українське), успішним проведення реформ може бути лише за умов, якщо вони будуть базуватися на ефективному та розумно упорядкованому правовому фундаменті та високій правовій свідомості громадян. І якщо перший фактор – правова база – в цілому сформована, а почасти піддається постійному успішному розвитку, то з приводу правової обізнаності жителів України ситуація складніша. Правова свідомість українського суспільства знаходиться на критично низькому рівні. Прості українці: вчителі, лікарі, вихователі, робітники заводів, сільського господарства – люди, що складають більшість працеспроможного населення країни, не знають свої права, гарантовані Конституцією та

законодавством України, і на кожному кроці стикаються з порушенням особистих прав та інтересів. Таку ситуацію можна вважати позитивною лише з точки зору розвитку ринку юридичних послуг. Передумовою існування будь-якого ринку є попит, що, в свою чергу, породжує пропозицію. Відповідно, постійно існують споживачі, що мають певні потреби, та виконавці, хто ці потреби задовольняє. В юридичній сфері – це замовник (клієнт) та юрист або юридична компанія. Громадянам потрібна правова допомога и вони звертаються за нею до спеціалістів. Також, без сумніву, існують ще треті сторони – державні органи, суди, консалтингові компанії тощо, які, можливо, дещо опосередковано справляють певний вплив на формування цього ринку.

Не можу не погодитися зі словами керуючого партнера ТОВ «Юридичний радник», адвоката Вячеслава Кузьмука про те, що «сучасний стан ринку юридичних послуг в Україні характеризується прагненням учасників ринку знайти правильні механізми надання юридичних послуг у непростих економічних умовах. Старі стереотипи, методи пошуку та боротьби за клієнтів треба замінювати новими. Ринок юридичних послуг надзвичайно динамічний, умови ведення юридичного бізнесу змінюються, і все це спонукає його учасників бути гнучкими та спритними» [1].

Юридичний ринок не може розвиватись ізольовано та бути осторонь глобальних викликів. Технології розвиваються стрімкими темпами щодня, пропонуючи нові рішення для бізнесу, покликані спростити умови праці та автоматизувати бізнес-процеси. Отже, актуальною і визначною є думка М. Кріштона про те, що в майбутньому в умовах вільного доступу до інформації «потенційні клієнти, що потребують юридичних послуг, звертатимуться до тих юристів, які сприймають їх насамперед як людину, у якої виникли проблеми, а не просто проблему або джерело грошей»[3].

Я сподіваюсь, що теоретичні розробки та практики успішних іноземних спеціалістів ринку юридичних послуг позитивно вплинуть на динамічний та якісний розвиток і українського ринку. Скажімо є чому повчитися у американських колег, адже частка Сполучених Штатів Америки на світовому ринку юридичних послуг становить 60,3 % і лише у 2010 році заробив понад 240 млрд дол.США [4]. Головний виклик, який стоїть сьогодні перед українським ринком юридичних послуг – це розробка максимально ефективної стратегії роботи з клієнтом, при якій будуть враховані всі аспекти надання послуг, знань і досвіду, виходячи з економічної ситуації в країні. Це загалом посильні і актуальні задачі, що знаходяться в розробці у юристів. Тож і результати, безсумнівно, будуть незабаром.

Література:

1. Кузьмук В. Український ринок юридичних послуг. Погляд зсередини. // Юридична газета. – 2013. – № 26.
2. Михальчишин Н.Л., Сенів Л.А. Сутність прояву конкуренції на ринку юридичних послуг. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – випуск 1 (52).
3. Berry B. Geography of Market Centers and Retail Distribution / B. Berry. – Prentice Hall, 1967. – 146 p.
4. Глобальный рынок юридических услуг: некоторые тенденции и цифры, 2012 г. / [Александр Муранов, Александра Хизунова, Дания Зайнуллина, Мария Смирнова] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.ru/blogs/globalnyj_rynok_yuridicheskix_uslug_nekotorye_tendencii_i_cifry/6312.
5. Мікроекономіка в питаннях і відповідях. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://studme.com.ua/1354091113500/ekonomika/rynok.htm.
6. Професія юрист та реформування юридичних послуг в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/119186profesiya_yurist_ta_reformuvannya_yuridichnih_poslug_v_ukrai.html.

Захарова А. В.,
студентка групи 09-ПР-2016
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний
технічний університет»
Науковий керівник: викладач ІІ
категорії Лузан А.В.

ГАРАНТІЇ ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ОСОБИ НА ЖИТТЯ В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ У СХІДНОМУ РЕГІОНІ КРАЇНИ

Актуальність даної теми полягає в тому, що саме зараз, в умовах збройного конфлікту, населення нашої країни потребує певних гарантій щодо власної безпеки свого життя та необхідності громадського миру з ціллю реалізації своїх конституційних прав та забезпечення правових механізмів ефективного розслідування порушення цього права. Мета статті – проаналізувати сучасне положення східного регіону країни та дотримання і виконання обов'язків держави щодо забезпечення правового захисту особи. Конституційне право особи на життя є природним і невід'ємним правом, найвищою соціальною цінністю в будь-який демократичній країні (ст. 3 Конституції України). Перш за все воно передбачає недоторканність та безпеку особи у здійсненні своїх прав та обов'язків. Саме право на життя посідає велике значення і знаходиться під максимально правовим захистом, що базується на Конституції. Відмова від війни, пацифікація, відміна смертної кари, створення умов для гідного існування та всебічного розвитку людини – є фундаментальними принципами при реалізації даного права. Для цього особі надаються певні гарантії, які забезпечують фактичну реалізацію та всебічну охорону права на життя. Однією із таких гарантій є система охорони здоров'я, яка гарантує людині надання медичної допомоги для підтримання фізіологічного та психічного стану та для подальшого поліпшення якості життя людини.

Якщо взяти на розгляд сучасні реалії гарантій цього права на східному регіоні нашої країни, то можна побачити, як збройний конфлікт зміг вплинути та умовно «позбавити нашу країну конституційного ладу», тим самим привівши до погіршення і зменшення гідного рівня життя людей. Таким чином, більшість мирних громадян були позбавлені житла, постраждали від ушкоджень здоров'я та матеріальних збитків, що виникли у районах бойових дій, тобто позбавлені гарантії свого права. Споглядаючи на це, можна зрозуміти, як потерпає населення від порушення їх основоположних прав та існує в напруженні щодо постійної загрози їх життю та власності.

Слід відзначити ситуацію пов'язану зі здійсненням антитерористичної операції на сході України враховуючи учасників АТО, котрі захищають нашу територію і їх гарантії права на безпеку і захист життя що є пріоритетним завданням нашої країни. Перелік пільг реалізованих законодавством надає змогу військовослужбовцям покластися на захист правових і соціальних прав особи.

До таких пільг належить**:** безоплатне одержання ліків**,** першочергове безоплатне зубопротезування, безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням**,** 75-% знижка плати за користування житлом, комунальними послугами, вартості палива**,** безоплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, щорічне медичне обстеження, першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, використання чергової щорічної відпустки, переважне право на залишення на роботі при скороченні, першочергове забезпечення жилою площею, одержання позики на будівництво та ін. [1].

За оцінками Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, із початку конфлікту на Донбасі було задокументовано 33 тис. 146 загиблих і поранених серед цивільного населення, бійців Збройних Сил України та інших збройних формувань [2].

За даними Міністерства соціальної політики України, на початок 2017 року взято на облік майже 1,8 млн. внутрішньо переміщених осіб, які внаслідок тимчасової окупації частини території України були вимушені переселитися з Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, а також з Донецької та Луганської областей. За оцінками Дитячого фонду ООН (UNICEF), в Україні близько 200 тис. дітей виїхали в інші регіони України з території проведення антитерористичної операції. Наразі більше ніж 3% населення України є внутрішньо переміщеними особами - громадянами України, які вимушено залишили свої домівки, майно, звичний спосіб життя і вкрай потребують державної й недержавної допомоги [3].

Таким чином, все це вказує на те, що багато людей все ж таки потерпають від бойових дій і не можуть в зв'язку з недотриманням своїх економічних і політичних прав реалізувати більшість своїх гарантій щодо безпеки і охорони життя.

На сьогоднішній час для гарантування природних прав влада України розробляє низку нормативно-правових актів щодо розв'язання питань життєдіяльності людей на окупованих територіях та постраждалих від воєнних дій, наприклад Законопроект «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про боротьбу з тероризмом». Але незважаючи на це, досі існує багато невирішених питань пов'язаних із соціальним, медичним, психологічним та матеріальним відшкодуванням постраждалих родин.

Література:

1. Реалізація та захист прав учасників антитерористичної операції, членів їх сімей, а також внутрішньо переміщених осіб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dp.dsns.gov.ua/ua/Ostanni-novini/9095.html
2. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 листопада 2016 р. – 15 лютого 2017
р. Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UAReport17th_UKR.pdf
3. Більш докладно див.: Міністерство соціальної політики України. Офіційний веб-портал.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.msp.gov.ua/

Каверда Л. О.,
студент 1 курсу спеціальності «Екологія»
Маріупольського державного університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Проблеми накопичення та утилізації відходів сьогодні є основними не тільки для української економіки, а й для переважної більшості країн світу. Враховуючи галузеву специфіку вітчизняної економіки та переважання важких сфер промисловості, питання переробки, утилізації та знешкодження відходів набуває особливої актуальності. Тільки в м. Маріуполь за роки функціонування металургійних підприємств накопичено близько 3 млрд. тон промислових відходів. Відтак, дослідження питань врегулювання поводження з відходами, зокрема зарубіжного досвіду є своєчасним.

В Україні питання поводження з відходами регулює Закон України «Про відходи!, ключовими статтями якого є: Статті 2,3 «Про закони України» та «Про завдання законодавства», Стаття 5 «Основні принципи і напрями державної політики у сфері поводження з відходами», Стаття 31 «Заходи щодо запобігання або зменшення обсягів утворення відходів», Стаття 32 «Заходи щодо обмеження та запобігання негативному впливу відходів», Стаття 35-1 «Вимоги щодо поводження з побутовими відходами», Стаття 38 «Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення утилізації відходів і зменшення обсягів їх утворення».

Основними принципами державної політики у сфері поводження з відходами є пріоритетний захист навколишнього природного середовища та здоров'я людини від негативного впливу відходів, забезпечення ощадливого використання матеріальносировинних та енергетичних ресурсів, науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства щодо утворення та використання відходів з метою забезпечення його сталого розвитку.

До основних напрямів державної політики щодо реалізації зазначених принципів належить [1]:

а) забезпечення повного збирання і своєчасного знешкодження та видалення відходів, а також дотримання правил екологічної безпеки при поводженні з ними;

б) зведення до мінімуму утворення відходів та зменшення їх небезпечності;

в) забезпечення комплексного використання матеріально-сировинних ресурсів;

г) сприяння максимально можливій утилізації відходів шляхом прямого повторного чи альтернативного використання ресурсно-цінних відходів;

д) забезпечення безпечного видалення відходів, що не підлягають утилізації, шляхом розроблення відповідних технологій, екологічно безпечних методів та засобів поводження з відходами;

е) організація контролю за місцями чи об'єктами розміщення відходів для запобігання шкідливому впливу їх на навколишнє природне середовище та здоров'я людини;

є) здійснення комплексу науково-технічних та маркетингових досліджень для виявлення і визначення ресурсної цінності відходів з метою їх ефективного використання;

ж) сприяння створенню об'єктів поводження з відходами;

з) забезпечення соціального захисту працівників, зайнятих у сфері поводження з відходами;

и) обов'язковий облік відходів на основі їх класифікації та паспортизації;

і) створення умов для реалізації роздільного збирання побутових відходів шляхом запровадження соціально-економічних механізмів, спрямованих на заохочення утворювачів цих відходів до їх роздільного збирання;

ї) сприяння залученню недержавних інвестицій та інших позабюджетних джерел фінансування у сферу поводження з відходами.

В контексті активізації євроінтеграційних процесів цікавим є досвід врегулювання проблем поводження з відходами в країнах Європейського Союзу та їх нормативно-правове забезпечення з цього питання. Управління відходами в ЄС в даний час націлене на зниження кількості відходів та забезпечення того, що вироблені відходи використовуються і знешкоджуються способами, які не приводять до деградації навколишнього середовища.

Основою системи управління відходами в ЄС служить Концепція управління відходами та проголошені в ній принципи сталого розвитку. В ній задекларовані наступні принципи сталого розвитку в галузі поводження з відходами[2]:

- дотримання ієрархії поводження з відходами (пріоритетності). Пріоритети щодо поводження з відходами розставляються наступним чином: запобігання, мінімізація, вторинне використання, використання матеріального потенціалу, використання енергетичного потенціалу, поховання;

• принцип обережності. Там, де існує загроза серйозних або необоротних втрат для НС або здоров'я людини, відсутність всеосяжних наукових доказів не повинно бути причиною відмови від реалізації економічно ефективних заходів щодо запобігання деградації НС;

• принцип близькості. Відходи повинні перероблятися і знешкоджуватися якомога ближче від місць їх утворення. Це скорочує час, енергію, ймовірність аварій, фінансові витрати, вплив на НС від транспортування. Інакше негативний вплив перерахованих вище факторів може переважити переваги від рециклінгу, компостування і інших методів поводження з відходами;

• принцип «забруднювач платить». Забруднювач повинен нести всі витрати, пов'язані з проведенням заходів щодо забезпечення належної якості НС. Іншими словами, вартість цих заходів повинна відображатися у вартості товарів і послуг, які забруднюють НС (при виробництві та/або споживанні);

• принцип відповідальності виробника. Даний принцип базується на принципі "забруднювач платить" і встановлює фізичну і фінансову відповідальність виробника за весь життєвий цикл товару та його упаковки навіть після закінчення їх використання споживачем. Таким чином, тягар (в т.ч. фінансовий) переробки та утилізації продукції перекладається на виробника, що мотивує його розробляти менш небезпечні для НС продукти, які можуть бути піддані розбиранню, повторному використанню і рециклінгу.

Отже, враховуючи досвід європейських країн щодо врегулювання питань поводження з відходами, доцільним є заохочення виробників та/або власників відходів до[3]: розробки чистих технологій з ощадливим використанням природних ресурсів; технічної розробки і продажу виробів, сконструйованих таким чином, щоб за технологією виготовлення, використання та видалення по завершенні експлуатації вони не сприяли або сприяли у найменшій мірі збільшення ступеня шкідливості відходів і небезпеки забруднення середовища; розробки відповідних способів видалення після остаточного використання небезпечних для здоров'я речовин, що містяться у відходах, призначених для утилізації; утилізації відходів шляхом переробки, вторинного використання, відновлення або будьякого іншого процесу, що передбачає вилучення.

Література:

1. Закон України «Про відходи» Верховна Рада України; Закон від 05.03.1998 № 187/98-ВР
[Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр/
2. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 20132020 роки. Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Концепція від 03.01.2013 № 22-р. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/22-2013-%D1%80
3. Технічне регулювання в сфері поводження з промисловими відходами в Росії і Європі [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://recyclers.ru/modules/section/print.php?itemid=212

Кіор А. О.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАННОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Відповідно до статті 1 Конституції України Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Ґрунтуючись цією статтею можна впевнено

стверджувати, що з першого дня незалежного існування серед головних завдань України є охорона державної таємниці, захист державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Охорона державної таємниці, захист державних кордонів і забезпечення призову та мобілізації є домінантною основою забезпечення національної безпеки нашої країни, що, у свою чергу, передбачає необхідність врахування багатьох факторів та глибокого аналізу [1].

Необхідність дослідження кримінально-правових аспектів державної таємниці, державного кордону, призову та мобілізації визначається потребою численних досліджень цих явищ. Події, які сталися у нашій державі в останні роки (починаючи з 2014 року), свідчать про те, що в Україні є великі проблеми із територіальною цілісністю та недоторканністю кордонів, забезпеченням призову та мобілізації і охороною державної таємниці. Накопичення цих проблем призвело до того, що були зафіксовані випадки незаконного ухилення від виконання військового обов'язку, було порушено державний суверенітет, внаслідок чого українська держава втратила контроль над значною частиною своєї території.

Цьому питанню присвячені праці таких вчених, як: Г. О. Андрощук, Р. Р. Амірова, В. О. Боєчко, О. О. Ганжа, М. С. Дністрянський, Б. В. Захарчук, О. Й. Іоффе, П. В. Шумов та інші. Слід звернути увагу, що попри зацікавленість темою продовж тривалого часу, не було вирішено багато важливих та в той же момент спірних питань. Тому, на думку автора, тема є актуальною.

Метою дослідження є формування висновків щодо вдосконалення норм кримінального законодавства, які регулюють відносини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються наступні завдання:

1) Розглянути питання кримінально-правового захисту державної таємниці, державних кордонів, призову та мобілізації;

2) Проаналізувати злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації;

3) Визначити шляхи вдосконалення відповідного законодавства.

Вдосконалення інститутів державної таємниці, державного кордону, призову та мобілізації, а також відповідного законодавства є досить таки важливою але не новою проблемою. Функціонування цих інститутів регулюються низкою нормативно-правових актів. Зокрема, в чинному Кримінальному Кодексі України передбачено норми, які забезпечують кримінально-правовий захист державної таємниці, державного кордону, призову та мобілізації. Також регулюються такими Законами України, як: Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 року № 3855-XII, Закон України «Про державний кордон» від 04.11.1991 року № 1777-XII, Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 1993 року № 3543-XII,Закон України «Про військовий обов'язок та військову службу» від 25.03.1992 року № 2232-XII, Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 року № 2939-VI та інші. Слід звернути увагу, що в Україні для охорони державних таємниць встановлена загальнодержавна система організаційноправових, інженерно-технічних, криптографічних та оперативних заходів, які спрямовані на їх захист. Треба зазначити, що в нашій державі приділяється недостатня увага охороні та недоторканності державного кордону. На сьогодні в Україні ця проблема є однією із найважливіших. Тому, що державний кордон це не лише природний, а й дуже важливий політичний та правовий чинник у відносинах між державами. Охорона державного кордону України є невід'ємною складовою загальнодержавної системи захисту державного кордону і полягає у здійсненні Державною прикордонною службою України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах, а також Збройними Силами України у повітряному та підводному просторі відповідно до наданих їм повноважень заходів з метою забезпечення недоторканності державного кордону України. А стосовно призову та мобілізації, слід відзначити, що відповідно до чинного законодавства України посадові особи, винні в

порушенні законів України та інших нормативно-правових актів з питань військового обов'язку та військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також громадяни за невиконання своїх обов'язків щодо військового обов'язку та військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації несуть відповідальність згідно із законом [2]; [3]; [4]; [5]; [6].

Злочинами у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації є передбачені Кримінальним Кодексом України від 05.04.2001 року суспільно небезпечні діяння, які посягають на суспільні відносини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Усі ці злочини суттєво різняться між собою, оскільки вони не мають спільного родового об'єкта посягання. Виходячи з назви розділу XIV Особливої частини КК, можна говорити про різні родові об'єкти злочинів: режим державної таємниці чи конфіденційної інформації, що є власністю України; порядок перетинання державного кордону України та безпека міжнародних польотів; порядок забезпечення призову й мобілізації [7].

Указані родові об'єкти мають відповідні їм безпосередні об'єкти, причому останні можуть, або повністю збігатися за назвою з родовим об'єктом, частиною якого вони є, або мати свою специфіку**.** Додатковими факультативними безпосередніми об'єктами деяких із цих злочинів можуть бути життя та здоров'я людини, власність, установлений порядок у сфері створення зброї, військової та спеціальної техніки, інші блага. Деяким злочинам притаманний власний предмет (наприклад, документи чи інші матеріальні носії секретної інформації, що містять державну таємницю, - ст. 329 тощо) [8]. З об'єктивної сторони більшість аналізованих злочинів описана в законі як злочини з формальним складом. Суб'єкт аналізованих злочинів переважно спеціальний. Суб'єктивна сторона більшості злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації характеризується умисною формою вини [7].

На підставі викладеного, можна зробити наступні висновки:

1) Розглянуто питання кримінально-правового захисту державної таємниці, державного кордону, призову та мобілізації.

2) Проаналізовано злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

3) На нашу думку, є потреба уточнень термінологічного апарату з метою вдосконалення кримінального законодавства, також ми вважаємо за необхідне проводити більш детальні дослідження інститутів державної таємниці, державного кордону, призову та мобілізації.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996.– № 30.– Ст. 141
2. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - №16. – ст.93
3. Про державний кордон: Закон України від 04 листопада 1991 року № 1777-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. -№2. – ст.5
4. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. -№27. – ст.385
5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - №32. – ст.314
6. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - №44. – ст.416
7. Кримінальний Кодекс України від 05 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст.131

8. Олійник В. Понятійні проблеми інституту державної таємниці / В. Олійник // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. - № 4. – С. 129-135 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/8-2015/olijnyk.pdf

Кіор А. В.,
студентка 2 курсу, спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ЗА ОНОВЛЕНИМ КПК

У жовтні 2017 року Верховною Радою України було прийнято Закон України №2147VIII "Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів" (далі – Закон), який набув чинності 15 грудня того ж року. Деякі положення цього нормативно-правового акту найбільше піддалися критиці збоку громадськості та стали темою номер один для обговорення у засобах масової інформації та серед професійних юристів. Зокрема йдеться про зміни у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК), який мався на увазі під «іншими законодавчими актами». Більш ніж сорок підпунктів п. 7 § 1 Розділу 4 Закону було присвячено саме змінам, внесеним до КПК.

Актуальність даної теми є беззаперечною, адже положення, про які було сказано вище, вводяться в дію через три місяці після набрання чинності Законом, тобто 15 березня 2018 року. Вони не мають зворотної дії в часі та застосовуються до справ, за якими відомості про кримінальне правопорушення внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін. Якщо не скасувати ці зміни, або не адаптувати їх до реального життя, робота правоохоронців буде ускладнена в значній мірі. Окрім цього виникає реальна загроза масового порушення прав громадян на захист від злочинних посягань, уникнення відповідальності особами, що вчинили злочин тощо.

Одним з найбільш проблемних нововведень є зміни у порядку проведення обшуку. Раніше питання проведення цієї процедури, так би мовити «по-новому», вже були проаналізовані адвокатом, доктором юридичних наук Іриною Гловюк у статті «Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування»: Quo vadis?». Національна асоціація адвокатів України продовжила вивчення та аналіз якості нормативного регулювання даної слідчої дії.

Відповідно до положень оновленого КПК слідчі підрозділи не матимуть можливості звертатися до місцевого суду для отримання дозволу на проведення обшуку, тимчасового вилучення майна, накладення арешту, обрання запобіжних заходів, а замість цього матимуть право на обшук виключно на підставі ухвали слідчого судді місцевого суду за зареєстрованим місцезнаходженням органу досудового розслідування як юридичної особи. (ч.2 ст.132 КПК).

Також слідчий зобов’язаний обґрунтувати неможливість отримання органом досудового розслідування необхідної речі у добровільному порядку від особи, щодо якої планується проведення обшуку (п. 8 ч. 3 ст. 234 КПК). У статті не йдеться про письмову відмову особи, однак системний аналіз положень даної статті дозволяє зробити висновок, що саме письмова форма відмови є необхідною для задоволення клопотання про проведення обшуку. Після отримання відмови особи у добровільному порядку надати річ, слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням, яке розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або

прокурора (ч. 4 ст. 234 КПК). Винятком є випадки проведення обшуку з метою відшукання знаряддя кримінального правопорушення, предметів і документів, вилучених з обігу. У такому разі дозвіл слідчого судді не потрібен.

Небезпека цієї проблеми полягає в тому, що за той час, поки клопотання розглядається слідчим суддею, особа, у власності якої знаходиться необхідна слідству річ, буде мати достатньо часу для знищення, або зміни місця схову цього предмета, що може призвести до закриття щодо неї досудового провадження.

Окрім цього було розширено підстави для відмови слідчим суддею у задоволенні клопотання про обшук. Тепер, наприклад, слідчий або прокурор мають довести, що обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукання та вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанню в особисте і сімейне життя особи. (п. 5 ч. 5 ст. 234 КПК). Якщо ж врешті-решт слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, слідчий, прокурор не має права повторно звертатися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на обшук того самого житла чи іншого володіння особи, якщо у клопотанні не зазначені нові обставини, які не розглядалися слідчим суддею (ч. 6 ст. 234 КПК).

Задля вирішення проблем регулювання проведення обшуку за оновленим КПК народними депутатами України було подано законопроект №7547 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення кримінального судочинства» щодо внесення змін до КПК, які скасують положення кодексу, що набувають чинності 15 березня, а саме:

1) частину другу статті 132 викласти в такій редакції:

«2. Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування»; 2) у статті 234:

а) частину другу викласти в такій редакції:

«2. Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.»;

б) пункт 8 частини третьої та пункт 5 частини п’ятої виключити;

Отже, необхідність вирішення проблем регулювання проведення обшуку за оновленим КПК постає сьогодні дуже гостро. Це зумовлено тим, що прийняття положень Закону суперечить одному з основних принципів кримінального провадження - принципу забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду, а також тим, що набуття чинності описаних вище положень 15 березня 2018 р. можуть призвести до значного гальмування органів розслідування і прокуратури.

Література:

1. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ//№ 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

2. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства
України та інших законодавчих актів» - за станом на 14 бер. 2018 р. / Верховна Рада України. – Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 48, ст.436 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19

3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення кримінального судочинства №7547 від 05.02.2018р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63408

Ковальова В. В.,
студентка групи 09-ПР-2014
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний технічний університет»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УСИНОВЛЕННЯ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНОГО ЕЛЕМЕНТА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

В умовах сучасного розвитку українського законодавства, на нашу думку замало уваги приділяється усиновленню за участю іноземного елемента. Під час проведення процедури усиновлення суд та інші органи виконавчої влади які приймають у цьому участь керуються сімейним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами які потребують змін, через наявність колізій, прогалин та занадто поверхносних пояснень. Адже в трансформаційних процесах, які відбуваються в правовій системі України надзвичайно важливим є поворот до ціннісного аспекту права, та до пріоритетної орієнтації на проблему прав людей, що не здійснюється в повній мірі. Права громадян визначені діючим законодавством мають зокрема декларативний характер та відсутні реальні механізми впливу громадян на державу, що принижує значення особи перед державою.

Міжнародне усиновлення є досить поширеним явищем, в Україні воно набуло дуже важливого значення, адже це можливість дитини на отримання кращого майбутнього. Одним із центральних принципів усиновлення згідно з сімейним кодексом є дії спрямовані в інтересах дитини, але поняття «інтереси дитини» в сімейному кодексі не розкривається. Під ним законодавство пропонує розуміти умови, що обов’язково повинні бути дотримані при усиновленні – умови для нормального психічного, фізичного та духовного розвитку дитини, але ж насамперед треба зробити перевірку моральних та інших якостей усиновителя. Необхідно отримати інформацію про те як майбутній усиновитель веде себе на роботі та в побуті. Для чого це потрібно, це насамперед для забезпечення нормального психічного стану дитини при подальшому проживанні з майбутніми батьками.

Усиновлення саме по собі є великим стресом для дитини, адже дитину розглядають як товар [3], а перед нею постає іспит на вміння сподобатися майбутнім батькам. А уявіть яку травму отримують діти, яких вже вкотре «не вибирають», про неї можна лише здогадуватися. Цей побічний недолік усиновлення в сучасній України, за умов удосконалення законодавства до підвищення цінностей прав людини, повинен бути ліквідований. Необхідно, щоб не усиновлювачі обирали собі дитину, куруючись власними побажаннями стосовно віку, статі,зовнішності та ін., а дитині, яка потребує усиновлення шукали родину, яка найкраще підходить їй за більшістю критеріїв. Саме на цих позиціях розроблена Гаазька конвенція про захист прав дітей та співробітництво у галузі міжнародного усиновлення 1993 року, відповідно до положень якої усиновлювачі не беруть участі у пошуках дитини [1].

За задумом творців Конвенції, і в "державі походження", і в "приймаючій державі" створюються спеціальні органи, які, отримавши інформацію про всіх дітей, що потребують родини, та, відповідно, всіх осіб, котрі бажають усиновити, підбирають усиновлювачів для кожного з таких дітей . Отже трансформуючи законодавство в галузі усиновлення, необхідно або ратифікувати міжнародні акти, які б поліпшили ситуацію, або редагувати власні НПА виходячи з міжнародних норм.

Здійснюючи усиновлення, ми можемо спостерігати невизначеність окремих правових норм, що регулюють дане питання, через що і порушуються права усиновителів і дітей. Зокрема можна навести такі приклади: виходячи з сімейного кодексу роздільне усиновлення братів та сестер заборонено (крім окремих випадків) [2], водночас незрозуміло як має діяти суд у випадку, коли одна дитина перебуває на обліку можливого усиновлення і є бажаючі її усиновити, а брат чи сестра цієї дитини ще не поставлені на облік, оскільки не досягли двомісячного віку; на практиці можуть виникнути труднощі стосовно ст.218 СК стосовно

згоди дитини на усиновлення [2], адже не зрозуміло, як суд повинен перевіряти наявність такої згоди, та чи ознайомлена дитина з правовими наслідками усиновлення; ст.226 СК передбачає право усиновленої дитини, яка досягла чотирнадцятирічного віку на одержання інформації щодо її усиновлення, але не визначено, хто може надати таку інформацію без загрози притягнення до відповідальності за розголошення таємниці усиновлення [2]; ст. 219 СК надає можливість усиновлення дитини без згоди батьків, які позбавлені батьківських прав щодо дитини, яка усиновлюється. Виникає питання: як бути в тих випадках, коли суд надасть згоду на таке усиновлення, а батьки скористуються передбаченим ст. 168 СК правом на звернення до суду із заявою про надання їм права на побачення з дитиною. Законодавець забороняє лише поновлення батьківських прав у зв'язку з усиновленням їхньої дитини, але не можливості просити права на побачення з нею. Вочевидь, ст. 168 СК має передбачати можливість відмови у побаченні з усиновленою дитиною з метою захисту її інтересів; в ч. 1 ст. 211 СК зазначено, що усиновлювачем дитини може бути повнолітня дієздатна особа, віком не молодша двадцяти одного року, за винятком, коли усиновлювач є родичем дитини, що суперечить вимогам цивільного законодавства щодо набуття неповнолітніми повної дієздатності, наприклад при вступі їх в шлюб [4].

Прогалини, колізії, які наведені в даній роботі, потребують уваги насамперед задля покращення прав дітей та усиновлювачів, перехід України до держави для якої права та інтереси своїх громадян на першому місці, а правові норми знаходять своє відображення в міжнародних актах. На сьогодні в правовій літературі існує велика кількість робіт на тему усиновлення, міжнародного усиновлення, наприклад проблемам міжнародного усиновлення присвячені роботи Л. П. Ануфрієвої, В. Г. Храбскова, І. К. Городецької, Г. К. Матвеева, В. А. Рясенцева, це підтверджує актуальність даної теми та підкреслює важливівість негайного вдосконалення законодавства в даній сфері, але нажаль значних реформ у галузі усиновлення не відбувається, що недопустимо для країни, яка знаходиться на шляху до Європейської інтеграції, та має на меті становлення як правової та соціальної держави.

Література:

1. Конвенція про захист дітей та співробітництво з питань міждержавного усиновлення [Електронний ресурс] – режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU93382.html
2. Сімейний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135). [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/294714/page4
3. «КОЛІЗІЙНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО УСИНОВЛЕННЯ» Вісник Донецького національного університету [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.stattionline.org.ua/pravo/65/9792-kolizijni-pitannya-mizhnarodnogo-usinovlennya.html
4. «НАСЛІДКИ УСИНОВЛЕННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ» Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.lexline.com.ua/?go=full_article&id=1306

Ковейно Ю. В.,
старший викладач кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

ПРАВОВА ОХОРОНА ЛІСІВ

Ліс є одним із природних основ життєдіяльності окремої людини та суспільства у цілому. При цьому вбачається неоціненне соціальне значення лісів, що є основою людського

здоров'я. Вищевказане обумовлюється використанням лісових ресурсів у рекреаційних цілях, задоволенням естетичних та духовних потреб. Але, в умовах інтенсивного використання лісів, посилення антропогенного впливу на цей природний ресурс, недодержання правил поводження у лісах, наслідком чого є пошкодження або взагалі знищення лісу, погіршення екологічної ситуації, забруднення повітря, вод і земель промисловими викидами призводять до зниження стійкості лісових насаджень до дії хвороб і шкідливих комах. У таких умовах все більшої уваги набуває правова охорона лісів.

Окремих аспектів правового регулювання охорони та захисту лісів у своїх наукових працях торкалися: В.І. Андрейцев, М.М. Заверюха, А.П. Гетьман, Н.Р. Кобецька, В.М. Комарницький, О.В. Степська, Ю.С. Шемшученко, С.М. Шершун та інші.

У науці існують різні погляди вчених на визначення правової охорони. На думку Ю. С. Шемшученка правова охорона – це сукупність певних заходів, способів або засобів, передбачених у законодавстві [1, с. 6]. С. Н. Колотинська вважає, що правова охорона – це сукупність правових норм, встановлений державою об'єм прав і обов'язків та правила поведінки [2, с. 38]. М. Т. Осипова правову охорону розуміє як сукупність правових норм та правовідносин, що виникають під час їх реалізації [3, с. 22].

На рівні діючого законодавства питання охорони лісів регулюється перш за все по ресурсним нормативним актом – Лісовим кодексом України. Безпосередньо главою 16 закріплено правовий режим охорони та захисту лісів. Варто вказати, що законодавець не розрізняє поняття охорона та захист, а вказує лише на зміст. Так одні науковці вважають захист більш вужчим поняттям ніж охорона лісів, в той час, як інші вважають більш вужчим поняття охорона. Вбачається більш прийнятною позиція згідно з якою більш вужчим поняттям є захист. Ц обумовлено тим, що захист виникає тільки за наявності завданої шкоди. Так, правова охорона лісів також включає питання захисту.

Відповідно до ст. 86 Лісового кодексу України організація охорони й захисту лісів передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження лісів від пожеж, незаконних рубок, пошкодження, ослаблення та іншого шкідливого впливу, захист від шкідників і хвороб. власники лісів і постійні лісокористувачі зобов'язані розробляти та проводити в установлений строк комплекс протипожежних та інших заходів, спрямованих на збереження, охорону та захист лісів. Перелік протипожежних та інших заходів, вимоги щодо складання планів цих заходів визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства, органами місцевого самоврядування відповідно до їхніх повноважень. захист лісів від шкідників і хвороб забезпечується шляхом систематичного спостереження за станом лісів, своєчасного виявлення осередків шкідників і хвороб лісу, здійснення профілактики виникнення таких осередків, їх локалізації й ліквідації.

Нормами Лісового кодексу передбачено органи, які здійснюють охорону та захист лісів. Зокрема до таких органів відносяться: державна лісова охорона, яка має статус правоохоронного органу, лісова охорона інших постійних лісокористувачів та власників лісів. Вказано на основні завдання державної лісової охорони: здійснення державного контролю за додержанням лісового законодавства. Підзаконним актом, яким регламентовано правовий статус державної лісової охорони є Положення про державну лісову охорону, яке затверджено постановою Кабінету міністрів України від 16.09.2009 року №976.

Забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, захист від шкідників і хвороб, пошкодження внаслідок антропогенного та іншого шкідливого впливу. Суб'єктами забезпечення охорони та захисту лісів є: Державне агентство лісових ресурсів, органи місцевого самоврядування, власники лісів і постійні лісокористувачі.

Передумовою здійснення заходів правової охорони, які є чинниками негативного впливу на ліси вважаються: комахи хвоє листогризи, хвороби лісу, лісові пожежі, незаконна вирубка лісу тощо.

Правова охорона лісів здійснюється за допомогою певних прийомів, способів правового впливу на відносини, об'єктом яких виступають ліси. Дані прийоми і способи утворюють методи правової охорони лісів: адміністративно-правовий (імперативний), цивільно-правовий (диспозитивний) [4, с. 562].

Охорона лісів співвідноситься з раціональним використанням лісових ресурсів. Так, В. Л. Мунтян вважає, що охорона природи є елементом, аспектом більш ширшого і об'ємного поняття – раціонального природокористування і коли повною мірою здійснюватиметься раціональне використання природних ресурсів на науковій основі, то проблема охорони природи буде знято [5, с.450]. Тож здійснюючи використання даних природних ресурсів, лісокористувачі повинні не лише задовольняти свої споживчі потреби, але й піклуватися про сприятливий стан лісів, бережливо відноситися до них. Тим самим вони наділені обов'язком бережливого ставлення до лісових ресурсів. Охорона лісів пов'язана також із відновленням лісових ресурсів. Здійснення заходів щодо відновлення лісових ресурсів і підвищення їх продуктивності забезпечує тим самим охорону лісів.

Правова охорона лісів не обов'язково повинна супроводжуватися вчиненням правопорушення, а пов'язана в більшій мірі з раціональним використанням і відтворенням лісових ресурсів.

Таким чином, правова охорона лісів – це сукупність правових норм, а також правовідносин, яка пов'язана із раціональним використанням, відтворенням, підвищенням продуктивності та захистом лісів з метою збереження і підвищення екологічних (водоохоронних, захисних, санітарно-гігієнічних, оздоровчих, рекреаційних), естетичних, економічних та інших їх властивостей.

Література:

1. Шемшученко Ю. С. Государственное управление охраной окружающей среды : автореф.
дисс. … канд. юрид. наук / Ю. С. Шемшученко. – К., 1978. – С. 22.
2. Колотинская Е. Н. Правовые основы природноресурсовых кадастров в СССР / Е. Н. Колотинская. – М., 1986. – 250 с.
3. Осипова Н. Т. Проблемы правовой охраны окружающей среды в СССР / Н. Т. Осипова. –
Л. : Изд-во ЛГУ, 1979. – С. 196.
4. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. — К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. - 848 с.
5. Мунтян В.Л. Поняття та особливості правової охорони лісів [Текст] /В.Л. Мунтян // Держава і право : зб. наук. праць / Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України. – К., 2009. – Вип. 44 : Юридичні і політичні науки. – С. 448–452

Колосов Р. В.,
к.ю.н., доцент кафедри права та публічного адміністрування,
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДВІДОМЧОСТІ КОРПОРАТИВНИХ СПОРІВ

Корпоративні відносини регулюються Цивільним кодексом України (далі - ЦК) Господарським кодексом України (далі - ГК) та іншими нормативно-правовими актами, які відносяться до корпоративного законодавства. Внаслідок чого постає питання в порядку якого судочинства здійснюється захист корпоративних прав.

Одним з перших нормативно-правових актів, що врегульовував це питання є Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів» № 483-V від 15.12.2006

р. [1]. Цей закон продублював положення ГК щодо поняття корпоративних правовідносин (відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав), встановив їх підвідомчість (господарську-правову) та визначив виключну підсудність господарських справ. Зокрема до підвідомчості господарських судів віднесено справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських товариств, що пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства, крім трудових спорів.

Відповідно до п.3. Постанови Пленуму Верховного Суду України: «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24.10.2008 № 13 не підлягають розгляду в порядку господарського судочинства справи, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності інших суб'єктів господарювання, які не є господарськими товариствами (кооперативи, приватні, колективні підприємства тощо), якщо стороною у справі є фізична особа [2].

Встановлення підвідомчості корпоративних спорів господарським судам лише за участю господарських товариств видається недоцільним, оскільки такі самі спори можуть виникати за участю виробничих кооперативів, приватних підприємств, об'єднань підприємств та інших господарюючих суб'єктів. За нормою Господарсько-процесуального кодексу України, підвідомчість спорів за участю інших юридичних осіб, ніж господарські товариства, залежить від складу сторін: якщо позивач не є підприємцем, буде належатиме до юрисдикції загальних судів [3, с. 135]. Крім того, в юридичній літературі було запропоновано встановити єдину підвідомчість до всіх корпоративних спорів [Там саме].

Проте, у постанові Пленуму Верховного Суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» від 25.02.2016 № 4 вже спостерігається трохи інша позиція [4]. Так, відповідно до ч.1.1. господарським судам підвідомчі справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, членами), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи, пов'язаними із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи, крім трудових спорів. При визначенні підвідомчості справ цієї категорії судам слід враховувати, що корпоративні відносини виникають, зокрема, у господарських товариствах, виробничих кооперативах, фермерських господарствах, приватних підприємствах, заснованих на власності двох або більше осіб. Така позиція Верховного Суду України є вже більш виваженою і заслуговує на підтримку.

Крім того, п.4. ч.1. ст. 20 ГПК України уточнює, що справи у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах також належать до господарської юрисдикції [5].

Для кращого розуміння підвідомчості корпоративних спорів розглянемо окремі категорії справ, які прийнято вважати корпоративними або такими що належать до інших видів юрисдикції.

Відповідно до частини першої статті 167 ГК України, частини другої статті 147 та частини четвертої статті 151 ЦК України, частини третьої статті 53 та частини третьої статті 65 Закону України «Про господарські товариства» господарським судам підвідомчі справи за позовом учасника товариства з обмеженою відповідальністю (далі - ТОВ) або учасника товариства з додатковою відповідальністю (далі - ТДВ) про переведення на учасника прав та обов'язків покупця у зв'язку з порушенням його переважного права на купівлю частки (її частини) у статутному капіталі товариства.

Учасник, який вибув зі складу юридичної особи, може бути стороною корпоративного спору щодо визначення та стягнення належної йому до сплати вартості частки майна

юридичної особи, про визнання недійсними рішень про виключення його зі складу юридичної особи, а також про визнання недійсними інших рішень юридичної особи, якщо ці рішення прийняті в період до виходу (виключення) учасника, а відповідні вимоги обґрунтовуються порушенням його корпоративних прав на момент прийняття такого рішення.

Спори за позовами учасників юридичної особи про визнання недійсними установчих документів або їх частин, змін до них належать до корпоративних спорів, оскільки установчі документи юридичної особи затверджуються під час її створення, подаються для державної реєстрації та в подальшому регулюють відносини щодо управління нею. Корпоративними також є спори про ліквідацію юридичної особи чи скасування її державної реєстрації за позовами учасників (засновників, акціонерів, членів) до цієї юридичної особи.

Згідно з частиною третьою статті 7 Закону України «Про акціонерні товариства» спори за позовами акціонерів приватних акціонерних товариств (далі - ПрАТ) про переведення на них прав та обов'язків покупця акцій у зв'язку з порушенням їхнього переважного права на придбання акцій, що продаються іншими акціонерами товариства, є корпоративними та підвідомчі господарським судам.

В той же час, законодавець зазначає, що не належать до підвідомчості господарських судів трудові спори. Навіть у тому випадку, коли суб'єктами спірних правовідносин є учасники. Отже, якщо спір виник із трудових відносин (прийняття на роботу, звільнення, оплата праці, матеріальна відповідальність, компенсаційні випали), він належить до компетенції загальних судів.

Слід мати на увазі, що керівник товариства є одночасно і працівником, і виконавчим органом товариства, його посадовою особою. Тому особливості його праці, прийняття та звільнення з цієї посади, визначаються спеціальним законодавством (ЦК України та Законом «Про господарські товариства»). Законодавство про працю застосовується до цих відносин лише в тій частині, в якій воно не суперечить зазначеним нормам [3, с. 137].

До корпоративних спорів не належать та вирішуються загальними або господарськими судами залежно від суб'єктного складу сторін:

- спори про визнання недійсними рішень органів управління юридичної особи за позовом особи, яка не є учасником (акціонером, членом, засновником), у тому числі таким, що вибув, у разі оспорювання рішень органів управління юридичної особи, прийнятих після його вибуття;
- спори між акціонерами, АТ та депозитарними установами, пов'язані з укладенням, зміною, розірванням, виконанням або визнанням недійсними договорів про відкриття та обслуговування рахунків у цінних паперах, зазначених у статті 5 Закону України «Про депозитарну систему України»;
- спори, пов'язані з управлінням активами корпоративних інвестиційних фондів;
- спори, пов'язані з розподілом майна подружжя, вступом до юридичних осіб спадкоємців, правонаступників, осіб, яким було відчужено частку в статутному капіталі господарських товариств;
- спори про визнання права власності на акції, спори щодо укладення, розірвання, зміни, виконання, а також визнання недійсними договорів купівлі-продажу акцій, та спори щодо інших правочинів з акціями, крім спорів, пов'язаних з порушенням переважного права акціонерів на придбання акцій;
- спори між набувачем права власності на частку в статутному капіталі та учасниками ТОВ або ТДВ про право власності на частку.

Не належать також до корпоративних спори про визнання недійсними установчих документів та припинення юридичної особи за позовами суб'єктів владних повноважень, що здійснюють контроль за діяльністю юридичної особи, а також органів, які здійснюють державну реєстрацію юридичних осіб.

Таким чином, розмежування підвідомчості корпоративних, цивільних та трудових спорів має велике практичне значення, адже від цього залежить, яке законодавство застосовувати до спірних відносин: трудове, господарське або цивільне.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – N 9. – ст.77.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів» N 483-V від 15.12.2006 // Бізнес-Бухгалтерія-Право. Податки. Консультації від 22.12.2008 — 2008 р. – № 51. – стор. 32
3. Бутрин Н. С. Щодо підвідомчості корпоративних спорів. / Н.С. Бутрин // Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин (21–22 вересня 2012 р., м. ІваноФранківськ) [текст]: Всеукраїнська науково-практична конференція: Збірник наукових праць / Ред. кол.: О. Д. Крупчан, В. В. Луць, В. А. Васильєва, І. Б. Саракун. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. –с. 134-137.
4. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 4 від 25.02.2016 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» // Вісник господарського судочинства – 2016 р. – № 1. – стор. 72.
5. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України,
Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017 – № 48 – ст.436.

Котова А. В.,
студентка 2 курсу спеціальності «Переклад (українська, російська, польська)»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РИНКОВОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) НЕХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження визначена зростаючою увагою до проблем виявлення небезпечної нехарчової продукції на ринку України, оповіщення населення про наявність та заборону неналежної та небезпечної нехарчової продукції, а також невеликим обсягом наукових праць у досліджуваній сфері.

Одним із важливих завдань на шляху України до вступу в ЄС є реформування чинної в країні системи технічного регулювання відповідно до світової та європейської практики. Державний ринковий нагляд поступово впроваджується в європейську систему ринкового нагляду.

В Україні питання правових засад ринкового нагляду майже не вивчене, відчувається брак спеціалістів, які б взялись за вивчення цієї теми. У Європі це питання розглядається у більш значній мірі. Наприклад, великий попит має RAPEX (Rapid Exchange of Information System) – система оперативного оповіщення про небезпечні споживчих товарах (за винятком харчових продуктів, лікарських препаратів, хімічних речовин та медичного обладнання).

Зараз в Україні починає впроваджуватись система, за типом європейської системи RAPEX, де б українців сповіщали про шкідливі та потенційно шкідливі товари.

Державний ринковий нагляд – діяльність органів ринкового нагляду з метою забезпечення відповідності продукції встановленим вимогам, а також забезпечення відсутності загроз суспільним інтересам.

Метою здійснення ринкового нагляду є вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів з відповідним інформуванням про це громадськості щодо продукції, яка при її використанні за призначенням або за обґрунтовано передбачуваних умов і при належному встановленні та технічному обслуговуванні становить загрозу суспільним інтересам чи яка в інший спосіб не відповідає встановленим вимогам.

Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» визначає «технічне регулювання» як правове регулювання відносин у сфері визначення та виконання обов’язкових вимог до характеристик продукції або пов’язаних з ними процесів та методів виробництва, а також перевірки їх додержання шляхом оцінки відповідності та/або державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції чи інших видів державного нагляду (контролю)» [1].

Таким чином, державний ринковий нагляд і контроль продукції є складовою частиною системи технічного регулювання, мета якого – забезпечення відповідності продукції, що вже перебуває в обігу на ринку, вимогам технічних регламентів та відсутності загроз для безпечності, здоров'я або будь-якого іншого аспекту захисту суспільних інтересів.

При цьому, порядок здійснення державного ринкового нагляду, права, обов'язки, повноваження та відповідальність посадових осіб, які беруть у ньому участь, а також порядок вжиття заходів за результатами такого нагляду визначені законодавством країни.

Законодавство України про державний ринковий нагляд і контроль продукції складається з: Законів України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», «Про загальну безпечність нехарчової продукції», інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в цій сфері, у тому числі технічних регламентів. Зокрема, до таких нормативно-правових актів відносяться:

- постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1069 «Про затвердження переліку видів продукції, щодо яких органи державного ринкового нагляду здійснюють державний ринковий нагляд», розроблена відповідно до статті 10 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 921 «Деякі питання відшкодування суб'єктом господарювання вартості відібраних зразків нехарчової продукції та проведення їх експертизи (випробування)», розроблена відповідно до частини восьмої статті 27 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2011 р. № 1017 «Про затвердження Порядку здійснення контролю стану виконання рішень про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів», розроблена відповідно до частини дванадцятої статті 34 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції».

Отже, Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» встановлює правові та організаційні засади здійснення державного ринкового нагляду. При цьому, державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції не є додатковою системою державного нагляду та контролю у сфері господарської діяльності, а змінює колишню систему державного нагляду за продукцією, яка здійснювалася відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 8 квітня 1993 року № 30-93 «Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил».

Застаріла система державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил фактично копіювала радянську практику і не враховувала реалії ринкової економіки і сучасні підходи, що застосовуються у світі стосовно здійснення контролю характеристик продукції.

Уведена Законом система державного ринкового нагляду нехарчової продукції не має недоліків, притаманних відміненій системі державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил.

Основними принципами ринкового нагляду і контролю продукції є [2, ст.5]:

1) пропорційність заходів ринкового нагляду, що вживаються органами ринкового нагляду, рівню загрози суспільним інтересам;

2) об'єктивність, неупередженість та компетентність органів ринкового нагляду і органів доходів і зборів при здійсненні ринкового нагляду і контролю продукції;

3) прозорість здійснення ринкового нагляду і контролю продукції, доступність та відкритість інформації у цій сфері;

4) координованість дій органів ринкового нагляду і органів доходів і зборів та взаємодія між ними;

5) неприпустимість поєднання в одному органі повноважень органу ринкового нагляду та органу з оцінки відповідності;

6) неприпустимість дублювання державними органами функцій і сфер відповідальності щодо здійснення нагляду та контролю продукції;

7) додержання прав і захист інтересів суб'єктів господарювання, споживачів (користувачів) під час здійснення ринкового нагляду і контролю продукції;

8) сприяння прозорості ринку та усвідомленню суб'єктами господарювання своєї відповідальності перед споживачами (користувачами) та партнерами;

9) неприпустимість дискримінації суб'єктів господарювання та недопущення недобросовісної конкуренції;

10) рівність заходів ринкового нагляду і контролю продукції незалежно від країни походження продукції;

11) плановість та системність заходів ринкового нагляду і контролю продукції, їх постійне вдосконалення на основі регулярної оцінки та аналізу;

12) наявність законних підстав, визначених цим Законом та виданими відповідно до нього іншими нормативно-правовими актами, для вжиття заходів ринкового нагляду і контролю продукції;

13) запобігання виникненню конфлікту інтересів при проведенні експертизи (випробування) зразків продукції під час здійснення ринкового нагляду і контролю продукції;

14) забезпечення співпраці між суб'єктами господарювання та органами ринкового нагляду і органами доходів і зборів;

15) сприяння здійсненню суб'єктами господарювання ініціативного та самостійного контролю відповідності продукції встановленим вимогам і загальній вимозі щодо безпечності продукції, зокрема шляхом здійснення ними моніторингу безпечності введеної в обіг продукції;

16) забезпечення захисту конфіденційної інформації, одержаної під час здійснення ринкового нагляду і контролю продукції;

17) результативність та пропорційність відповідальності суб'єктів господарювання за порушення вимог цього Закону, Закону України "Про загальну безпечність нехарчової продукції" та інших встановлених вимог, її спрямованість на попередження вчинення суб'єктами господарювання порушень, а також можливість посилення санкцій у разі повторного вчинення суб'єктом господарювання того самого порушення;

18) відповідальність органів ринкового нагляду, органів доходів і зборів та їх посадових осіб, які здійснюють ринковий нагляд та контроль продукції, за шкоду, завдану

суб'єктам господарювання внаслідок непропорційного та неправомірного застосування заходів ринкового нагляду та контролю продукції.

Література:

1. Про технічні регламенти та оцінку відповідності [Електронний ресурс]: Закон України від 15.01.2015 № 124-VIII. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/
2. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції [Електронний ресурс]: Закон України від 02.12.2010 № 2735-VI. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

Красавін Р. В.,
студент 4 курсу, спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ

Стандарти розробляються і використовуються у зв'язку з тим, що відповідні круги суспільства (виробники, споживачі, торгівля) стикаються з проблемами, що вимагають загальних рішень. Стандарти базуються на загальновизнаних результатах науки, техніки і досвіду.

Стандарт - це документ, виданий і затверджений офіційним органом для постійного використовування, що містить керівництво, правила або характеристики, направлені на забезпечення оптимальних результатів.

Під час вивчення методологічних основ стандартизації у першу чергу слід з'ясувати значення терміна "стандартизація".

Стандартизація - це процес формування стандартів або ж інструмент управління якістю на державному рівні.

Стандартизація здійснюється з метою гарантування безпечності продукції, робіт і послуг для навколишнього середовища, життя, здоров'я та майна; якості продукції, робіт і послуг відповідно до рівня розвитку науки, техніки й технології; економії всіх видів ресурсів.

Важливими елементами механізму управління якістю продукції є стандартизація та сертифікація.

Стандартизація продукції - це встановлення і застосування єдиних правил з метою упорядкування, узаконення й запровадження показників і норм якості продукції, а також відпрацювання у сфері виробництва технологічних процесів і операцій відповідно до цих вимог. Вона є визначальним елементом специфічного менеджменту, що найбільше впливає на процес постійного забезпечення виробництва і постачання на ринок конкурентоспроможної продукції.

У сфері стандартизації та сертифікації функцію управління здійснює Державний комітет зі стандартизації, метрології й сертифікації. Його діяльність визначається і регламентується декретом Кабінету Міністрів України "Про стандартизацію і сертифікацію".

Стандартизація продукції здійснюється за певними принципами:

- урахування рівня розвитку науки і техніки, екологічних вимог, економічної доцільності, користі для споживачів і держави загалом;
- гармонізація з міжнародними, регіональними і, за необхідності, національними стандартами інших країн;
- взаємозв'язок та узгодженість нормативних документів усіх рівнів;
- участь у розробленні нормативних документів усіх зацікавлених сторін - розробників, виробників, споживачів і органів влади;
- відкритість інформації щодо чинних стандартів і програм робіт зі стандартизації з урахуванням вимог законодавств.

Усі нормативні документи стандартизації (стандарти, правила, норми, умови тощо) повинні бути спрямовані на результат стандартизації - продукцію, товари, роботи, послуги та ін. Для виробників стандарти є зразком і еталоном якості. Будь-які відхилення зумовлюють нестандартність продукції. Водночас стандарти передбачають класифікацію продукції за якістю, поділяючи її відповідно на категорії, сорти і класи. Продукція нижчого класу чи сорту має нижчу реалізаційну ціну, що негативно позначається на результатах господарської діяльності підприємства.

Залежно від важливості й рівня виробництва на продукцію можуть розроблятися різні види стандартів. Так, державні стандарти розробляють здебільшого на продукцію, яку використовують у машинобудуванні, для населення і народного споживання, а також на продукцію, що використовується як комплектуючі для інших галузей народного господарства. Особливі вимоги, котрі підлягають обов'язковому дотриманню всіма суб'єктами підприємницької діяльності, висуваються до продукції і тих її параметрів, які можуть загрожувати здоров'ю та життю людей, їх майну, не забезпечують достовірність і єдність вимірювань, технічні характеристики виготовлення й експлуатації тощо.

Галузеві стандарти розробляють лише тоді, коли відсутні державні, або за необхідності встановлення таких вимог, які доповнюють або поліпшують їх. Ці стандарти також важливі. Всі суб'єкти підприємницької діяльності певної галузі повинні безумовно дотримуватись їх.

Єпіфанов О. В.,
начальник управління охорони культурної спадщини
Міністерства культури України,
аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України

ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЯК ОБ'ЄКТ КОНСТИТУЦІЙНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

Охорона та збереження матеріальних свідчень минулих історичних епох нині постає поруч з такими глобальними проблемами, як екологічна, енергетична, продовольча, а також є одним із пріоритетних напрямів культурної політики усіх держав світу. Набуття Україною незалежності сприяло динамічному розвитку нормативно-правової основи щодо культурної спадщини, створенню та закріпленню системи публічного адміністрування в цій сфері. Ставлячи за мету досягнення світових стандартів з охорони та збереження її матеріальних об'єктів, Україна вдосконалює пам'яткоохоронне законодавство, проте й нині воно відрізняється своєю незавершеністю, фрагментарністю та недосконалістю.

Конституційно-правове регулювання охорони та збереження культурної спадщини в країні має тривалу історію, впродовж якої відбувалася еволюція його механізму, форм і методів регулятивного впливу на правові відносини у зазначеній сфері, повноважень суб'єктів правовідносин, удосконалювалася функціональна діяльність держави з метою підвищення його ефективності, забезпечення прав громадян на вільний доступ до об'єктів цієї спадщини. Однак, наявні чисельні недоліки та колізії цього регулювання, пасивне ставлення до культурної спадщини з боку населення можуть призвести до найбільш негативних наслідків, зокрема втрати чи знищення ряду таких об'єктів в Україні. У цьому контексті вбачається, що у сучасній правовій державі охорона культурної спадщини в частині її принципів, стандартів та об'єктивації у формі культурних прав людини і громадянина має знаходити відображення саме на конституційно-правовому рівні з подальшим розвитком та деталізацією на рівні спеціальних галузей національної системи права.

Слід зазначити, що у науковій суспільствознавчій літературі існує безліч трактувань поняття «культурна спадщина», діалектично та змістовно пов'язаного з визначенням таких категорій, як «історико-культурна спадщина», «культурно-природна спадщина», «об'єкти культурної спадщини», «історико-культурні ресурси», «пам'ятки історії та культури», «культурні цінності», «культурне надбання», «охорона пам'яток» тощо [1, с. 362].

Така термінологічна невпорядкованість ускладнює розуміння сутності суспільних і правових відносин у сфері охорони культурної спадщини, що ускладнюється відсутністю єдиної думки щодо її змісту серед сучасних науковців [2, с. 30].

Крім того, формування сучасного теоретико-методологічного розуміння комплексної категорії «культурна спадщина» як у культурологічній, так і в правовій парадигмі було історично детермінованим процесом, який доцільно розглядати у контексті загального розвитку людських уявлень про культурні цінності та необхідність їх всебічної охорони для теперішнього та майбутніх поколінь, а також про універсальний характер цивілізаційного значення таких матеріальних і культурних об'єктів.

Аналізуючи категорію «культурна спадщина», необхідно методологічно виходити з особливостей сприйняття культури взагалі як явища оточуючої дійсності у соціальній та правовій свідомості.

Як зазначає В. Г. Воропаєва, поняття «культура» тісно пов'язане з поняттям духовності [3, с. 257]. У подібному значенні термін «культура» виник у епоху античності, у Давньому Римі. Латинською мовою cultura означає обробіток, освіту, розвиток. Спочатку цей термін використовувався для визначення процесу обробки ґрунту. Давні греки розуміли його як свою відмінність від варварських народів. У середньовіччі культурою вважали прагнення ідеалу, бездоганності (релігійної – у Європі, особистої – на Сході). У Новий час цей термін стали вживати, визначаючи ступені виховання, освіти, інтелекту, спроможність дотримання норм етики та етикету, сукупність художньої та творчої діяльності. У Новітній час до нього також додали стиль, метод та рівень досконалості, які досягаються в опануванні тієї чи іншої галуззю знання чи діяльності, вміння, процес творення й розподілу матеріальних та духовних цінностей, їх використання [4, с. 134].

Зважаючи на те, що культура впливає на формування особистості, вона в значній мірі регулює поведінку людей. При цьому американський вчений-антрополог У. Гуденау виокремлює наступні елементи культури: 1) поняття, що означають спосіб організації людського досвіду; 2) уявлення про те, яким чином різні види досвіду пов'язані поміж собою; 3) цінності і загальноприйняті вірування відносно цілей, до яких повинні прагнути люди; 4) правила і норми, які регулюють поведінку людей [5, с. 116].

Іншими словами, культура – це діяльність людей по відтворенню і обновленню соціального буття, і включає у цю діяльність продукти і результати діяльності. Культура виявляється не у контексті логіки визначень, а в установленні еволюції форм, якими людина користується для збереження і обновлення соціального буття. Культура – це складне поняття, яке включає в себе продукти діяльності, вірування, мистецтво, звички людини, а також діяльності, зумовленої цими звичками. Більше того, антропологічне поняття «культура» представляє собою людське втручання у стан природи, будь-яку її зміну чи доповнення, а основним питанням культури є співвідношення відтворення і трансформації, обновлення людського буття [3, с. 258].

В українській науці теоретико-методологічний інструментарій культурознавства та культурозбереження почав досить інтенсивно розроблятися у 70-х рр. XX ст. [6, с. 77]. При цьому особливо гострою була дискусія стосовно термінів «пам'ятник» і «пам'ятка» з точки зору їх використання в історико-культурному контексті. Так, у 1988 р. С. Кот науково обґрунтував доцільність використання саме терміна «пам'ятка історії та культури» як базового, що за своїм змістом охоплював би і термін «пам'ятник» у значенні найвизначніших архітектурно-монументальних споруд, побудованих на честь подій чи осіб [7, с. 29].

Отже, у результаті означених наукових дискусій остаточно визначився теоретикометодологічний термінів «пам'ятник» і «пам'ятка». Відповідно до сприйнятої науковою спільнотою парадигми, скульптурні й архітектурні споруди, встановлені з метою увічнення певної події, на честь історичної особи, а також надгробки інтерпретовано як пам'ятники, а термін «пам'ятка» став усталеним як узагальнюючий для визначення предметів матеріальної та духовної культури, що мають наукове, історичне або художнє значення. Водночас, змістовно він охоплює і монументальні пам'ятники, що відповідають цим критеріям. **Література:**

1. Холодок В. Д. Сутність охорони культурної спадщини: соціокультурний аспект / В. Д. Холодок // Державне управління та місцеве самоврядування : тези XII міжнар. наук. конгресу. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2012. – С. 362-363.
2. Степанов В. Ю. Визначення поняття «культурна спадщина» в культурному просторі України / В. Ю. Степанов // Культура України. Серія : Культурологія. – 2015. – Вип. 48. – С. 29-39.
3. Воропаєва В. Г. Онтологічні засади культури як найвищої загальнолюдської цінності буття / В. Г. Воропаєва // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2013. – № 54. – С. 251-265.
4. Прокофьєва К. А. Поняття культури: методологія вивчення / К. А. Прокофьєва // Tertia : альманах. – Д. : НГУ, 2005. – С. 131-145.
5. Смелзер Н. Социология : пер. с англ / Н. Смелзер. – М. : Феникс, 1998. – 688 с.
6. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України (суспільно-географічне дослідження) : дис. ... канд. геогр. наук : спец. 11.00.02 / К. А. Поливач. – К., 2007. – 220 с.
7. Кот С. І. Пам'ятка чи пам'ятник? / С. І. Кот // Пам'ятки України. – 1988. – № 4. – С. 27-30.

Максимов М. А.,
студент 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СУДОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ

Судову владу представляють суди, які від імені держави, в порядку, встановленому законом, здійснюють правосуддя. Конституція України закріпила поділ влади за принципом поділу її на законодавчу, виконавчу і судову. Так як судова влада існує поряд із законодавчою і виконавчою, така держава є демократичною.

Судова влада України є самостійною, незалежною сферою публічної влади й становить сукупність повноважень по здійсненню правосуддя, тлумаченню норм права, з відповідними контрольними повноваженнями спеціальних органів – судів.

Судова влада реалізується через: здійснення правосуддя; конституційний контроль; контроль за додержанням законності та обґрунтованості рішень і дій державних органів і посадових осіб; формування органів суддівського самоврядування; роз'яснення судам загальної юрисдикції актів застосування законодавства; утворення державної судової адміністрації. [3]

Основними ознаками судової влади є:

- судова влада реалізується виключно спеціальними державними органами – судами;
- судова влада в Україні належить судам, які складають єдину судову систему;

- єдність системи судів загальної юрисдикції забезпечується єдиними засадами організації та діяльності судів, єдиним статусом суддів, обов'язковими для всіх судів правилами судочинства, єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності суддів, фінансуванням судів виключно з Державного бюджету України, вирішенням питань

внутрішньої діяльності суддів органами суддівського самоврядування;

- судова влада є самостійною та незалежною;
- для реалізації судової влади закон наділяє суди усіма необхідними повноваженнями;
- головними завданнями усіх судів є захист гарантованих Конституцією України і законами прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави;
- юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини у державі;
- вирішення судом справи означає, що суд застосовує норми матеріального права до конкретних правовідносин, які були предметом розгляду в судовому засіданні, та виносить на їх основі мотивоване рішення;
- судова влада здійснюється на основі та в чіткій відповідності з вимогами процесуального закону;
- судові рішення є обов'язковими на всій території України;
- повноваження суду мають владний характер;
- виконання вимог суду і виконання його рішень забезпечується силою держави.

Судова влада поділяється на конституційну юрисдикцію і суди загальної юрисдикції.

Єдиним органом конституційної юрисдикції є Конституційний суд. Конституційний Суд України є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Завданням Конституційного Суду України є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України.

До повноважень Конституційного Суду України належить:

1) вирішення питань про відповідність Конституції України: законів та інших правових актів Верховної Ради України; актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України; (Мета такої діяльності полягає в тому, щоб своєчасно виявити, чи не проігноровані законодавцем та іншими органами закріплені в Конституції принципи, проголошені нею права і свободи громадян, а виявивши такі факти вжити відповідних заходів щодо їх усунення. Цим самим забезпечується верховенство Основного Закону держави, усувається спроби обійти вимоги Конституції, проігнорувати її принципи. Здійснення таких повноважень сприяти попередженню зловживань владою, вирішення конфліктів між виконавчою і законодавчою властями, що виникають при здійсненні нормотворчих функцій.)

2) офіційне тлумачення Конституції України та законів України; (При практичному застосуванні того чи іншого положення Конституції чи іншого закону іноді виникають труднощі з визначенням і з'ясування змісту окремих положень правової норми, у зв'язку з чим необхідно керуватися офіційним тлумаченням для правильного і однакового його застосування).

Суди загальної юрисдикції само включають місцеві суди, апеляційні суди,

Апеляційний суд України, Касаційний суд України, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд України. Ці суди об'єднати єдністю цілей, завдань, а також принципами організації та діяльності судової влади.

До компетенції Апеляційних судів входить перевірка законності та обгрунтованості рішення лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції; може встановлювати нові факти, досліджувати нові докази, які, на думку осіб, що у справі, судом першої інстанції досліджувалися з порушенням порядку встановленого цим Кодексом. Тим

самим, дані суди дозволяють сторонам процесу домогтися виправлення помилок першої інстанції до набрання рішенням законної сили.

За час незалежності України (з 1991 року) було багато спроб провести зміни у системі правосуддя, які мали різну інтенсивність та наслідки. Фактично впродовж цього часу суди і система правосуддя були постійним об'єктом реформування. Але жодні зміни так і не одержали назву судової реформи не лише формально, а й у суспільній думці [4].

Кожен етап судової реформи характеризується своїми труднощами. Загальними можна назвати такі проблеми: консерватизм судової системи; недостатнє фінансування не лише реформи, а й поточної діяльності судів; намагання політичних сил використати судову реформу для посилення впливу на суди.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К., 1996.
2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів»// ВВР, 2010, № 41-42, № 43, № 44-45, ст.529.
3. Гриценко І.С. Судова влада в Україні /Право і суспільство. – 2012. - №2. – с 23.
4. Долежан В.В. Судова реформа і раціоналізація судової реформи/ Наукові праці НУ ОБА.
– с 101.

Малюкова Ю. В.,
студентка ОС «Магістр» спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

СУДОВО-ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

Серед важливих актуальних питань щодо розвитку та забезпечення судочинства, правосуддя, та правопорядку в Україні набуває актуальності вивчення, розвиток да удосконалення умінь та знань у сфері судово-експертної діяльності. А завдяки розвитку та появі нових технологій та удосконалення вже існуючих вчені мають можливість застосовувати свої спеціальні знання, що сприяє появі нових видів експертиз. Що є наслідком розвитку і удосконалення апарату в сфері державного урегулювання судочинства, правосуддя та правопорядку.

Зміст судово-експертної діяльності, як і будь-якого іншого виду діяльності, знаходить свій вираз у її завданнях:

- здійснення міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи;
- підвищення ефективності судово-експертної діяльності;
- вдосконалення правового регулювання;
- підвищення достовірності та обґрунтованості експертних висновків;
- удосконалення методології судово-експертних досліджень;
- підготовка нових кадрів;
- набуття нових знань та застосування вже набутих на практиці;
- поява нових видів експертиз;
- підвищення достовірності та обґрунтованості експертних висновків;
- формування відповідальності за виконання службового обов'язку та дотримання законності.

Дослідженню судово-експертної діяльності приділялася увага багатьма вченими, зокрема: Т. В. Аверьяновою, І. А. Алієвим, В. Д. Арсеньєвим, С. Ф. Бичковою, Р. С. Бєлкіним, М. Є. Бондарь, А. І. Вінбергом, Ф. Е. Давудовим, А. В. Дуловим,

А. А. Ейсманом, А. В. Іщенком, Н. І. Клименко, Ю. Г. Коруховим, В. М. Куйбіцьким, В. К. Лисиченком, Н. Т. Малаховською, М. В. Салтевським, Е. Б. Сімаковою-Єфремян, М. Я. Сегаєм, І. В. Пирогом, О. Р. Россинською, Ю. Д. Юрчишиним, А. Р. Шляховим, В. П. Бахін, В. Д. Берназ, В. Г. Гончаренко, Л. М. Головченко, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, І. П. Красюк, О. М. Моїсєєв, М. Я. Сегай, Е. Б. Сімакова - Єфремян, В. М. Шерстюк, В. Ю. Шепітько, М. Г. Щербаковський та інші. У працях науковців достатньо уваги приділено теоретичним проблемам судової експертизи та експертній практиці.

Наприклад, А. В. Іщенко, веде мову про «теорію судової експертології», та відносить її до фундаментальних теорій криміналістики, що сформувалися й продовжують формуватися у її межах [1, с. 116].

За словами М. Г. Щербаковського, нині можна вважати вже сформованою загальну теорію судової експертизи, що ґрунтується на єдності інтегрованої природи всіх родів та видів судових експертиз. Ця нова галузь виділилася із криміналістики і є самостійним науковим напрямом, що включає як теоретичні, так і практичні аспекти [2, с. 11-12].

М. Я. Сегай, веде мову про судову експертологію як юридичну науку про судовоекспертну діяльність, об’єктом якої є діяльність держави, юридичних та фізичних осіб по забезпеченню правосуддя незалежною і кваліфікованою експертизою, яку здійснюють професійні експерти, а предметом цієї науки є закономірності функціонування правових, методологічних і організаційних засад судово-експертної діяльності [3, с. 25-26]. Таким чином, в систему науки судової експертології входять як концептуальні основи судовоекспертної діяльності в цілому, так і особливості їх використання спеціальними судовоекспертними галузями знань. Перші складають загальну частину науки, другі – її особливу частину [3, с. 31-32]. Цю точку зору поділяє й Ю.Б. Форіс [4, с. 45-48].

Отже, кількісне зростання теоретичних знань про судову експертизу, власне, природній стан речей, викликав якісний крок вперед: виникнення проблемної наукової ситуації, вирішення якої стало можливим лише шляхом створення загальної теорії судової експертизи, яка була покликана об’єднати відкриті у даній сфері закони до єдиної об’єднуючої підстави [5, с. 258].

Основні положення судово-експертної діяльності розкриті у Законі України «Про судово-експертну діяльність в Україні. Цей закон регулює суспільні відносини щодо здійснення судово-експертної діяльності в Україні, визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності.

Ключові терміни згідно з цим законом: судово-експертна діяльність, судова експертиза, спеціальні знання, судовий експерт, предмет судової експертизи, об’єкти судової експертизи.

1) судово-експертна діяльність - діяльність держави, юридичних і фізичних осіб з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки, техніки, мистецтва та ремесла.

2) судова експертиза - дослідження судовим експертом на основі спеціальних знань в галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про фактичні дані та обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового слідства, суду, державної виконавчої влади.

3) спеціальні знання - професійні знання та вміння, якими володіють спеціалісти у тій чи іншій галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо, отримані у процесі навчання та практичної діяльності за тією чи іншою спеціальністю і необхідні для вирішення питань, які виникають в процесі досудового, судового слідства, виконавчого провадження.

4) судовий експерт - особа, якій доручено проведення судової експертизи;

5) предмет судової експертизи - встановлювані на підставі спеціальних знань судового експерта фактичні дані та обставини, що мають значення для вирішення кримінальної, цивільної, господарської, адміністративної справи, справи про адміністративне правопорушення або виконання рішень суду.

6) об'єкти судової експертизи - матеріальні та матеріалізовані носії інформації, що досліджуються експертом засобами спеціальних наукових знань в межах предмета експертного дослідження (речові докази, похідні речових доказів, зразки, документи, тіло й стан психіки людини, трупи (їхні частки), тварини (їхні частки), рослини (їхні частки), будівлі, споруди, ділянки місцевості тощо, а також відомості, що зафіксовані в матеріалах справи).

Змістом судово-експертної діяльності є судово-експертна діяльність, яка здійснюється в процесі судочинства судово-експертними установами та судовими експертами, полягає у організації та проведенні судової експертизи.

Судово-експертна діяльність включає:

- виконання судовими експертами на основі використання спеціальних знань в галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла судових експертиз у кримінальних, цивільних, господарських, адміністративних справах, справах про адміністративні правопорушення та у виконавчому провадженні;
- організацію проведення судових експертиз;
- проведення наукових досліджень та узагальнень в галузі судової експертизи (планування, проведення, апробація наукових робіт та впровадження їх результатів в експертну практику);
- науково-методичне та інформаційне забезпечення;
- профілактику правопорушень засобами судової експертизи;
- добір, професійну підготовку та процедури надання, підвищення та позбавлення кваліфікації судових експертів.

Судово-експертна діяльність безпосередньо пов’язана із практичною діяльністю судового експерта, тому слід розглянути його пізнавальну та практичну діяльність. У професійній діяльності судового експерта проявляються, по-перше, властивості, характерні будь-якій діяльності – її суспільний характер, цілеспрямованість, плановість, систематичність, засоби та прийоми здійснення [7, с. 26–83]; по-друге, властивості, які характеризують роботу судового експерта як особливий різновид, пов’язаний з проведенням судових експертиз.

Суспільний характер діяльності експерта проявляється насамперед у тому, що вона спрямована на зміцнення правопорядку та законності. Діяльність судового експерта є однією з ланок складної системи заходів з попередження та розслідування кримінальних правопорушень. Суспільний характер діяльності експерта надає можливість використовувати досягнення науки та техніки як для розробки спеціальних прийомів збору, дослідження та оцінки доказів, так і для наукової організації праці та керування діяльністю експерта. Через це судовий експерт повинен уміти випробовувати та оцінювати нові засоби та прийоми роботи з доказами, впроваджувати їх у практику своєї роботи.

У процесі здійснення своєї діяльності, експерт використовує свої спеціальні знання для проведення експертиз у кримінальних, цивільних, господарських, адміністративних справах, справах про адміністративні правопорушення та у виконавчому провадженні, що сприяє розслідуванню та розкриттю правопорушень у різних галузях.

Література:

1. Іщенко А. В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень: моногр. / за ред. І. П. Красюка. Київ, 2003. 359 с.
2. Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использова- ние: учеб.-практ. пособ. Харків, 2005. 544 с.
3. Сегай М. Я. Объект, предмет, природа и система криминалистики // Теорія і практика судової експертизи та криміналістики: зб. наук.-практ. матеріалів (до 80-річчя заснування Харківського НДІ судових експертиз). Харків, 2003. Вип. 3. С. 25-32.

4. Форис Ю. Б. О формировании судебно-экспертного права: постановка проблемы // Теорія і практика судової експертизи та криміналістики: зб. наук.-практ. матеріалів (до 80річчя заснування Харківського НДІ судових експертиз) Харків, 2003. Вип. 3. С. 45-48.
5. Аверьянова Т. В. Этапы развития судебной экспертизы // Ученые-криминалисты и их роль в совершенствовании научных основ уголовного судопроизводства: матер. науч.-практ. конф.(к 85-летию со дня рождения Р. С. Белкина): в 2-х ч. Москва, 2007. Ч.1. С. 257-266.
6. Про судово-експертну діяльність в Україні: Закон України від 30.03.2017
7. Кузьмічов В. С. Слідча діяльність: характеристика та напрями удосконалення: [монографія] / В. С. Кузьмічов, Ю. М. Чорноус. – К.: Нічлава, 2005. – 446 с.

Матях А. А.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Право, виражаючи норми врегулювання суспільних відносин, з філософської точки зору є абстрактною, безтілесною субстанцією. Абстрактність права визначає умовний характер його структури, яка, тим не менш, знаходить відображення у джерелах права і конкретизується в залежності від приналежності до національної системи права до тієї чи іншої правової сім'ї, а також ментально політичних традицій і соціально– економічних умов розвитку держави на тому чи іншому історичному етапі. Однією з поширених характеристик структури права є поділ його на дві сфери правового регулювання – публічне і приватне право.

Ще за часів римського права існувало проблемне питання розподілу права на приватне і публічне. Спочатку вони розглядалися у взаємозалежності, злитості того й іншого. У процесі розвитку суспільства поступово стало виділятися право публічне.

Доміцій Ульпіан публічним правом визнавав те, що відноситься до положення римської держави, а приватне – до користі окремих осіб. Говорячи про взаємозв'язок приватного та публічного права, він зазначав, що «норми публічного права регулюють відносини держави з приватними особами» [1,с.88]. Розмежовуючи приватне і публічне право, він звертав увагу на імперативність норм публічного права і наявність автономії волі суб'єктів приватного.

Фрідріх Карл фон Савіньї проводив класифікацію юридичних відносин залежно від їх мети «у публічному праві ціле є метою, а окрема людина займає другорядне значення, навпаки, у приватному праві окрема людина є метою, а ціле (держава) засобом, тобто одні юридичні відносини мають своєю метою, завданням, – задоволення потреб окремої людини, інші – з’єднання людей в одну вищу ціле і регулювання їх життя в цій єдності» [1,с.89].

Рудольф фон Ієринг до публічного права відносив все, що стосується загальних цілей. Римські юристи, ставлячи в розділ кута розходження охоронюваних законом інтересів, визначали публічне право як таке що «має на увазі інтереси держави як цілого, а приватне – інтереси індивіда як такого». [1,с.89]. Таким чином, поділ права на приватне і публічне, яке виникло в римському праві, було сприйнято правовими системами інших країн.

Незважаючи на давню історію проблеми співіснування і взаємодії публічного та приватного права, дискусії з приводу їх співвідношення і взаємодії не припиняються, а багато питань так і залишаються відкритими.

К. Д. Кавелін у своїй теорії предмета як критерій поділу права на приватне і публічне називає предмет правового регулювання. Предметом приватного права є матеріальні, речові цінності, незалежно від того, мають вони публічний або приватний характер. Реальна цінність виступає наочним показником цивільних прав і юридичних відносин. З точки зору

такі властивості права мають особистий, індивідуальний, одиничний характер і цим відрізняються від публічних прав і відносин, які носять загальний характер, так як мають справу з загальними юридичними основами та ідеями [2,с.33].

С. О. Муромцев бачив критерієм поділу права суб'єкта ініціативи по захисту порушеного права (теорія ініціативи захисту). Публічне право охороняється за ініціативою державної влади в порядку кримінального або адміністративного суду, а приватне право – за ініціативою приватної особи, його володаря, у порядку цивільного суду [2,с.33].

Є. М. Трубецькой вважав єдиною підставою для поділу прав на приватні і публічні характер самого правовідношення між окремою особою та тим чи іншим соціальним цілим. Коли приватна особа виступає самостійним суб'єктом права, ми маємо справу з приватними правами. Якщо ж окрема особа виступає лише як частина соціального цілого, то мова йде про публічні права [2,с.34].

І. О. Покровський поклав в основу поділу права на публічне і приватне ступінь обов'язковості норм. Норми публічного права носять строго примусовий характер, тому і права, надані в них окремим особам, які мають характер обов'язків. Норми ж приватного права мають не примусовий характер, а субсидіарний, додатковий, їх застосування може бути ослаблене або замінено з волі окремих індивідів [2,с.34].

Поділ права на публічне і приватне, їх співвідношення завжди представляло досить складну проблему. З одного боку, в публічному праві може використовуватися судовий порядок захисту інтересів громадян і бізнесу, однак, це властиво приватноправовому регулювання. З іншого боку, у сфері приватного права законодавець найчастіше застосовує імперативні правила, зокрема заборони, обмежуючи ініціативу і самостійність учасників економічних відносин.

Чітке розмежування публічного і приватного права спрямоване на забезпечення прав та інтересів громадян, створення такого порядку суспільного життя, який відповідав би інтересам як всього суспільства, так і окремого громадянина. Приватне і публічне право взаємопов'язані один з одним, що, у кінцевому рахунку, забезпечує або гальмує розвиток ринкових відносин.

Приватне право передбачає, що є певна сфера відносин, де втручання держави небажано, а, отже, обмежене або заборонено. Приватне право являє собою правові норми, що регулюють, охороняють і забезпечують відносини приватних власників у процесі виробництва, обміну, володіння, користування і розпорядження власністю. Ці норми захищають інтереси суб'єктів ринку, свободу приватної ініціативи, відрізняються від публічного права, де визначальними є відносини влади і підпорядкування [2,с.35].

Публічні норми направлені на закріплення, охорону і регулювання порядку організації і діяльності законодавчих, виконавчих, судових і контрольно – наглядових органів державної влади і місцевого самоврядування, на забезпечення інтересів суспільства, держави і права.

Поєднання норм публічного і приватного права, їх взаємне проникнення підвищують можливості права, ефективний вплив на економічні перетворення, прискорюють процес формування громадянського суспільства і правової держави.

Розмежування публічного і приватного права, по – перше, об'єктивно обумовлене наявністю в суспільстві публічних і приватних інтересів, а, по – друге, розмежування необхідно, для розробки ефективних організаційно – правових механізмів підтримання оптимального балансу між ними.

На сьогоднішній день, відкритими залишаються питання визначення критеріїв розмежування публічного і приватного права. Спроби провести розрізнення на основі якогось одного конкретного ознаки залишаються безрезультатними. Дискусійними є питання про сукупність ознак, що характеризують елементи публічного і приватного права, предмет і метод правового регулювання у публічно – правових і приватноправових сферах, про відмінність публічних і приватних правовідносин, про особливості їх суб'єктного складу, про

сумісність субординації суб'єктів у публічному праві та юридичної рівності сторін в приватноправових стосунках.

Поєднання приватноправового та публічно – правового регулювання, як в сфері приватних, так і у сфері публічних відносин є закономірним процесом правового розвитку. Всі елементи єдиної системи права тісно переплетені. Приватне право не може існувати без публічного, яке забезпечує і захищає нормальне функціонування приватного. При всій важливості поділу права на приватне і публічне, вони виконують спільне завдання – регулювання суспільних відносин для забезпечення прав і свобод їх суб'єктів, а тому в цьому сенсі вони єдині.

Разом з тим поділ системи права на публічне і приватне в чомусь носить умовний характер. І тут неминуче постає питання – які галузі права слід відносити до публічно–правової сфери, а які до приватноправової. У національних системах права романо–германської правової орієнтації, де право традиційно поділяється на приватне і публічне, не існує єдиного підходу до питання про те, які галузі входять до складу приватного права. Так, у Німеччині, Франції та інших європейських країнах, приватне право поділяється на цивільне і торгове з наявністю самостійних цивільних і торгових кодексів. При цьому торговельне право носить підлеглий характер по відношенню до цивільного, загальна частина якого поширюється на підприємницькі, господарські та комерційні відносини.

Сьогодні ж поділ права носить умовний характер, так як абсолютно чистих галузей права не існує. Публічне право спрямоване на задоволення потреб держави, суспільства в цілому, приватне – на задоволення потреб суб'єктів, але в ньому можна виявити волю держави. Прикладом можуть служити: встановлення публічних сервітутів, або наприклад, підприємницька діяльність, регулювання якої здійснюється нормами приватного права, у той же час реєстрація як підприємця, застосування до нього різних податкових режимів і т. д., визначаються нормами публічного права. Тут можна побачити взаємопроникнення приватного права в публічне, і навпаки. Тому слід говорити не про повний і чіткий поділ приватного і публічного права, та їх існування відокремлено один від одного, а навпаки, про взаємопроникнення цих галузей права, дії їх у сукупності. На цей рахунок Р. Еллінек зазначав: «Всі приватні права пов'язані з публічно – правовими домаганням на визнання і захист. Все приватне право тому спирається на публічне» [3, с. 374]; аналогічної думки дотримується І. Червонюк: «абсолютно приватно-правової або публічно-правової галузі не існує. Публічно– правові елементи присутні в галузях приватного права, так само як і навпаки [4, с. 361].

До публічного відносяться норми конституційного, фінансового, адміністративного, кримінального, процесуального права. Вони засновані на імперативних нормах і обов'язкові до виконання. До приватного належать такі галузі, як цивільне, сімейне, земельне, житлове і т. д. В приватному праві можна зустріти окремі імперативні норми, але більша частина з них побудована на диспозитивних засадах і автономії волі сторін. Але в даний час говорять і про комплексні галузі, що включають норми як приватного, так і публічного права (підприємницьке право).

Аналізуючи питання розмежування права, Д. Д. Грімм зазначав: «В даному випадку ми маємо справу з історично складеною проблемою, яка з наукової точки зору не має самостійної цінності і представляється ірраціональною, що об'єднує різнорідні і роз'єднує однорідні явища [5, с. 198].

Таким чином, незважаючи на величезну відмінність приватного і публічного права, їх протиставлення виглядає малопродуктивним. Слід не протиставляти ці галузі, а шукати найбільш оптимальне їхнє співвідношення. Не можливо визначити головну галузь права, але слід визнати, що публічне право більшою мірою базується на приватному, а не навпаки, так як приватне право спрямоване на задоволення інтересів індивіда, а інтереси всіх індивідів в сукупності дають основу для формування норм публічного права. Як правильно помітив О. Я. Курбатов, «основним завданням права на сучасному етапі є забезпечення балансу

приватних і публічних інтересів» [1, с. 198]. І саме за допомогою права можливе досягнення оптимального співвідношення між двома галузями права.

Виходячи з вищезазначеного, слід особливо підкреслити, що в сучасній національній системі права взаємовідношення публічного права і приватного права найбільш яскраво виражено у статті 3 Конституції України, де визначено «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [6]. У цей час ця ж стаття, висловлюючи публічні інтереси, встановлює, що «дотримання та захист прав і свобод людини і громадянина – обов'язок держави». До цього можна додати, що Цивільний Кодекс України називають Другою Конституцією України, так як він є юридичним фундаментом приватного права, закріплює право приватної власності і виступає основою ринкової економіки.

Література:

1. Курбатов, А.Я. Обеспечение баланса частных и публичных интересов – основная задача права на современном этапе / А. Курбатов // Хозяйство и право. – 2001. –№ 6. – С. 88–97.
2. Селіванов В. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права в системі права України / В. Селіванов // Право України. – 1996. – № 12. – С. 30– 37. 3. Еллинек, Г. Общее учение о государстве. – СПб., 2004. – 1050 с.
4. Червонюк, В.И. Теория государства и права. – М.: Инфра – М, 2005. – 704 с.
5. Гримм Д. Д. Лекции по догме римского права / под ред. В. А. Томсинова. – М.: Зерцало, 2003. – 496 с.
6. Конституція України прийнята 28. 06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. –№ 30. – Ст.141.

Мацишина О. М.,
студентка 3 курсу спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР ЯК РІЗНОВИД ЦИВІЛЬНИХ ДОГОВОРІВ У СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Соціально-економічний розвиток в українському суспільстві, еволюція сімейних відносин та ставлення до шлюбу цілком об’єктивно й закономірно зумовлюють необхідність існування інституту шлюбного договору в сімейному законодавстві України. Введення договірного режиму майна подружжя може не лише сприяти впорядкуванню майнових відносин, а й поліпшувати взаємодовіру між чоловіком і дружиною. До набрання чинності Сімейним кодексом України (далі – СК України) урегулювання сімейних правовідносин здійснювалося переважно в нормативно-правовому (імперативному) порядку.

Актуальним є визначення можливості віднесення шлюбного договору до різновидів цивільно-правових договорів у сімейному праві, визначення, відповідно, поняття та правової природи цього інституту, особливостей і недоліків його нормативної регламентації.

Метою дослідження є комплексний науковий аналіз шлюбного договору.

Одним із нечисленних випадків, коли подібні відносини, а саме відносини між подружжям, могли регламентуватися на договірній основі, є укладення шлюбного контракту. Інститут шлюбного контракту введено до Кодексу про шлюб та сім’ю України (далі – КпШСУ) Законом України від 23 червня 1992 р. № 2488-12, де йому присвячувалася єдина норма – ст. 27 [1].

Шлюбний договір за своєю природою є особливим різновидом цивільного договору, специфіка якого полягає, зокрема, у тому, що за своїм суб’єктним складом, який визначається СК України, він є сімейно-правовим, а предмет регулювання, основу якого

складають відносини власності, має переважно цивілістичні риси. Шлюбний договір регулюється главою 10 СК України. Відповідно до ст. 92 СК України шлюбний договір може бути укладено не лише дружиною та чоловіком (тобто подружжям), а й особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (нареченими) [6]. Однак слід зазначити, що на відміну від шлюбного договору, укладеного подружжям, який набирає чинності того ж дня, коли його реєструє нотаріус, шлюбний договір, укладений між нареченими, набуде чинності лише в день реєстрації шлюбу [6]. Точаться дискусії та висловлюються різні погляди з приводу правової природи шлюбного договору. Цим питанням займалися такі науковці, як О.А. Явор, І.Є. Красько, М.В. Антокольська, І.В. Жилінкова, О.В. Дзера, Ю.С. Червоний та інші. Окремі юристи вважають шлюбний договір різновидом подружніх договорів [7, с. 45]. На думку Ю.С. Червоного, шлюбний договір є сімейно-правовим договором, оскільки його суб'єктами є лише подружжя [8, с. 175]. Позицію О.А. Явор щодо шлюбного договору як договору про спільну діяльність подружжя було піддано критиці [9, с. 8]. Із цього приводу І.Є. Красько зазначив, що договору про спільну діяльність не притаманне зустрічне надання сторонами певних матеріальних благ. Інтереси сторін у цьому договорі є однорідними, чого не можна сказати про шлюбний договір, де кожна сторона має свій майновий інтерес [8, с. 80–81]. І.В. Жилінкова зазначила, що шлюбний контракт, як і будь-який інший цивільно-правовий договір, має особливості, які дають змогу розглядати його як один із видів договорів, що укладаються подружжям [3, с. 109].

За результатами аналізу позицій згаданих учених наголосимо, що шлюбний договір є різновидом цивільно-правових договорів, якому притаманні як загальні для будь-якої угоди ознаки (має відповідати основним вимогам, що висуваються до цивільно-правових правочинів, і за формою укладення, і за змістом), так і специфічні (особливий суб'єктний склад, зміст і предмет договору).

Щодо особливостей суб'єктного складу цього виду правочинів слід зробити певні зауваження. Оскільки шлюбний договір може бути укладено як до державної реєстрації шлюбу, так і в будь-який час перебування в зареєстрованому шлюбі, то суб'єктами шлюбного договору можуть виступати як подружжя, так і особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (наречені). У разі, коли шлюбний договір укладається особами, що мають намір одружитися, він набирає чинності з дня реєстрації шлюбу, тобто вважаємо за доцільне розглядати його як умовний правочин із відкладальною умовою. Якщо сторони відмовляться від наміру одружитися, то жодних правових наслідків із факту укладення шлюбного договору не настає. Також цікавим питанням є вік, з якого особи можуть самостійно укладати шлюбний договір. Він співпадає зі шлюбним віком та встановлюється, відповідно до ч. 1 ст. 22 СК України, для чоловіків і для жінок у вісімнадцять років. Однак в особливих випадках шлюбний вік може бути знижено. Так, згідно з ч. 2 ст. 23 СК України особа, яка досягла шістнадцяти років, має право подати відповідну заяву, і за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб. Проте це можливо лише за умови, що укладення шлюбу в такому випадку відповідає її інтересам. Неповнолітня особа, яка отримала дозвіл на укладення шлюбу, має право укласти шлюбний договір. Проте для цього необхідна, згідно з ч. 2 ст. 92 СК України, письмова згода її батьків або піклувальників, засвідчена нотаріусом. Інша справа, якщо така особа вже знаходиться в зареєстрованому шлюбі. У цьому разі згода батьків або піклувальників не потрібна, оскільки неповнолітній, укладаючи шлюб, набуває дієздатності в повному обсязі з моменту його укладення [5]. Умови дійсності шлюбного договору такі ж, як умови дійсності будь-якого цивільно-правового договору, проте зміст його не повинен суперечити закону.

Зокрема, шлюбний договір не може обмежувати права подружжя, містити інші умови, які ставлять одного з подружжя у вкрай несприятливий матеріальний стан або су- перечать основним засадам сімейного законодавства [6]. Сімейний кодекс України не вказує на те, які саме умови визнаються істотними. Однак із суті й змісту ст. 153 ЦК України та самого шлюбного договору постає, що суттєвими визнаються такі умови, які необхідні для цього

виду договору. Маються на увазі умови, що відображають його природу. Враховуючи те, що шлюбний договір має комплексний характер, істотними для нього є умови, які стосуються його предмета, а також строку виконання (якщо умови договору мають ознаки строкової угоди). Крім того, слід зважати на те, що кожна зі сторін має право наполягати на узгодженні таких умов, які за своїм характером не є необхідними для шлюбного договору. Ці умови також визнаються істотними. Крім істотних умов, виокремлюють також умови звичайні й випадкові. Звичайними визнаються такі умови, згадка про які в тексті договору не є обов'язковою, оскільки вони передбачаються законодавством і стають обов'язковими для сторін внаслідок самого факту укладення шлюбного договору. Так, наприклад, не обов'язково включати до шлюбного договору умову про неприпустимість односторонньої відмови від виконання умов шлюбного договору або зміну його умов в односторонньому порядку, оскільки неприпустимість односторонньої відмови від виконання зобов'язання передбачається законодавством, зокрема ст. 162 ЦК України. На відміну від звичайних, випадкові умови характеризуються тим, що за погодженням сторін договору змінюють положення диспозитивних норм законодавства. Так, у сімейному законодавстві закріплюється принцип спільної сумісної власності на майно, набуте подружжям за час шлюбу. Подружжя змінює це своєю угодою (шлюбним договором) і встановлює режим роздільної власності на все майно.

Порівняно із законодавчими вимогами про спільність майна подружжя ця умова виявляється випадковою. Проте слід пам'ятати, що незалежно від характеру умов, тобто незважаючи на те, чи були вони істотними, звичайними або випадковими, після укладення шлюбного договору, як, до речі, і будь-якого іншого договору, вони стають однаково обов'язковими для сторін, які мають їх дотримуватися. Таким чином, права й обов'язки сторін виникають у подружжя з моменту досягнення ними обопільної згоди за всіма істотними умовами договору. Головну мету шлюбного договору становить надання подружжю можливості врегулювання майнових відносин за взаємною згодою сторін. Це означає, що пара може визначити свої взаємні права та обов'язки (як подружжя між собою та/або як батьків між ними й дітьми) винятково матеріального характеру, а саме: правовий режим належного подружжю майна, порядок користування житлом, питання надання утримання. Як зазначає із цього приводу М.В. Антокольська, основна правова мета шлюбного договору – визначення правого режиму майна подружжя та інших майнових взаємовідносин на майбутнє. А.С. Іванов визначає мету шлюбного договору так: змінити законний режим майна подружжя для максимального пристосування цього режиму до потреб подружжя. У результаті зміни законного режиму виникає режим договірний, який дещо інакше визначає майнові права та обов'язки подружжя [4, с. 166].

Підсумовуючи сказане, вважаємо за доцільне розглядати шлюбний договір як особливий різновид цивільно-правого договору зі специфічними ознаками, притаманними сімейно-правовому правочину, а саме:

а) шлюбний договір має специфічний суб'єктний склад. Так, його учасниками можуть виступати особи, що вже перебувають у шлюбі (подружжя), а також ті, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (наречені);

б) об'єктом шлюбного договору виступає не лише те майно, яке подружжя має на момент укладення контракту, а й майно, яке буде придбано подружжям у майбутньому;

в) шлюбний договір має комплексний характер. Так, ця угода може містити положення, які стосуються не лише правового режиму майна, а й умови про надання утримання подружжям, а також умови щодо утримання дитини й виплати аліментів.

Література:

1. Ромовська З.В. Коментар до глави 9 «Права та обов'язки подружжя по утриманню» Сімейного кодексу України / З.В. Ромовська // Законодавство України: науково-практичні коментарі. – 2005. – № 5. – С. 12–35.

2. Гражданское право / под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого. – СПб.: Теис, 1996. – 552 с.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 1308.
4. Энциклопедический словарь: в 82 т. / под ред. И.Е. Андреевского. – СПб.: Изд-во Ф.А. Брокгауза и И.А. Эфрона, 1890–1907. – Т. 4: Битбург-Бинчук. – 1895. – 939 с.
5. Сімейний кодекс України : Закон України від 1 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
6. Дзера О.В. Укладення подружжям угод щодо їх спільного майна / О.В. Дзера // Радянське право. – 1978. – № 11. – С. 45–47.
7. Явор О.А. Функції шлюбного контракту в сімейному праві України: автореф. дис. … канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О.А. Явор; Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1996. – 18с.
8. Жилінкова І.В. Шлюбний контракт: чинне законодавство та перспективи його розвитку / І.В. Жилінкова // Право України. – 2000. – № 6. – С. 108–111.
9. Новицька І.В. Шлюбний договір та його особливості / І.В. Новицька // Нотаріат для вас. – 2010. – № 7–8. – С. 72–77.

Мишак А. В.,
студентка 3 курсу спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОЦЕДУРА ІМПІЧМЕНТУ ТА ЇЇ РОЛЬ В УКРАЇНІ

Актуальність даної теми полягає в тому, що сучасна конституційна процедура імпічменту в Україні є внутрішньо суперечливою й незавершеною з правової точки зору.

На сьогоднішній день існує багато розбіжностей стосовно законодавчого оформлення імпічменту, які полягають у тому, що деякі підкреслюють відсутність чітко врегульованого механізму імпічменту та бачать необхідність прийняття окремого закону, інші ж, вважають, що ст. 111 Конституції України та глава 30 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» (далі – Регламент) достатньо чітко висвітлюють процедуру імпічмента. Однак актуальним залишається питання: чи можливо реалізувати таку процедуру в Україні взагалі.

Отже, метою даної роботи є вивчення питань про механізм процедури імпічменту в Україні, його реалізація та нормативне врегулювання.

Питання механізму процедури імпічменту безпосередньо випливають із конституційноправового статусу Президента України. Процедура імпічменту отримала послідовний аналіз у працях А. Б. Зеленцов, Л. Т. Кривенко, О. О. Майданник, В. Ф. Погорілко, В. І. Шаповал, Ю. С. Шемшученко та ін.

Отже, імпічмент – це процедура відсторонення від посади високопоставленого державного чиновника, аж до глави держави, зазвичай парламентом. Початок процедури імпічменту пов’язен зі звинуваченнями представника влади в незаконних діях, які, на думку ініціаторів, роблять його перебування на своїй посаді неможливим.

Імпічмент можна інтерпретувати як критерій розвиненості демократії в тому випадку, якщо цей інститут діє в реальній практиці. Сенс імпічменту полягає в контролі за діяльністю вищої державної еліти з боку населення і демократичних політичних інститутів.

Політичні події в нашій країні за останні роки зробили затребуваним питання про цю процедуру, яка раніше, здавалося, була властива тільки західним країнам. Конституція України в ст. 111 говорить про те, що «Президент України може бути усунений з поста Верховною Радою України в порядку імпічменту у разі вчинення ним державної зради або

іншого злочину» [1]. Але першим кроком для цього згідно ст. 173 Регламенту має стати створення в парламенті спеціальної тимчасової слідчої комісії з цього питання.

Паралельно з роботою Тимчасової слідчої комісії свої позитивні висновки щодо імпічменту повинні дати Конституційний Суд України, а також Верховний Суд України. Так, згідно зі ст. 186 Регламенту, якщо висновок Верховного Суду України свідчить про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину, а висновок Конституційного Суду України свідчить про додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент, народні депутати - члени спеціальної тимчасової слідчої комісії невідкладно готують і вносять на розгляд Верховної Ради проект постанови Верховної Ради про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту [2].

Необхідно зазначити, що, по-перше, згідно зі ст. 111 Конституцією України, при наявності підстав Верховна Рада України не менш як двома третинами від її конституційного складу приймає рішення про звинувачення Президента України, а рішення про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту приймається Верховною Радою України не менш як трьома четвертими від її конституційного складу після отримання висновку Конституційного Суду України та висновку Верховного Суду України. Багато хто вважає, зокрема Олександр Москалюк, що такої норми немає в жодній європейській Конституції. Свого часу Венеціанська комісія підкреслювала, що потрібно змінити цей момент і зменшити кількість депутатів, необхідних для того, щоб Президента можна було усунути з посади в порядку імпічменту. В іншому випадку, в парламенті просто не вистачить голосів, щоб втілити приписи українського законодавства в реальність.

Як приклад, у деяких країнах остаточне рішення щодо усунення Президента з поста в порядку імпічменту приймає не парламент, а народ (виборці) шляхом голосування на референдумі. Так, у разі вчинення тяжких діянь, якими порушуються положення Конституції, Президент Румунії може бути усунений з посади Палатою Депутатів і Сенатом на спільному засіданні більшістю голосів депутатів і сенаторів після консультації з Конституційним Судом. Пропозицію про усунення з посади можуть висувати не менше однієї третини від числа депутатів і сенаторів [3].

По-друге, як ми вже згадували, згідно з Конституцією Президент може бути усунений з поста в порядку імпічменту за державну зраду або скоєння іншого злочину, проте в деяких Конституціях інших країн передбачено, що Президент, наприклад, усувається з посади в порядку імпічменту за інші порушення законів, а не лише за скоєння злочину.

Наприклад, коло підстав для імпічменту Президента найширшим є в США, до яких Конституція відносить державну зраду, хабарництво або інші тяжкі злочини та проступки. У США в контексті конституційного інституту імпічменту проступок тлумачиться досить широко. Тобто для імпічменту достатньо звинувачення в некомпетентності, поганому управлінні, моральній невідповідності посаді.

Як підставу для усунення президента з поста в порядку імпічменту Конституції таких держав як Австрія, Італія, Литва, Польща, Словаччина, Угорщина, ФРН також передбачають не тільки державну зраду чи інший тяжкий злочин, а й навмисне (чи грубе) порушення ним Конституції і законів. У такому разі притягнення Президента до відповідальності в порядку імпічменту є більш реальним, оскільки до «навмисного порушення Конституції і законів» він вдається значно частіше, ніж до скоєння кримінального злочину. Однак випадки усунення президента з поста і на такій підставі є рідкісними. У 2004 році за «грубе порушення Конституції» в порядку імпічменту був усунений з поста Президент Литви Р. Паксас. Це єдиний випадок у Європі. Загалом відомі ще два випадки усунення президента з поста в порядку імпічменту: в кінці XX ст. Президента Бразилії Ф. Колора і Президента Індонезії А. Вахіда [3].

Таким чином, в Конституції України щодо підстав для імпічменту відсутнє чітке визначення. Більш того, усунення Президента з поста в порядку імпічменту передбачено

тільки за кримінальні злочини, тому, на нашу думку, доцільно перейняти досвід зарубіжних країн і розширити коло цих підстав.

Отже, процедура імпічменту в даний період не може бути реалізована в принципі, оскільки коли в 1996 році приймалася Конституція України, складна процедура імпічменту стала одним з компромісів і умовою тодішнього президента Леоніда Кучми. Сергій Головатий наголошує, що: «питання тоді стояло просто - імпічмент повинен бути прописаний в Конституції так, щоб його не можна було здійснити" [4].

Здійснивши аналіз вищевикладеного, ми дійшли висновків про те, що для того, щоб процедура імпічменту стала реальною в нашій країні, необхідно, перш за все, змінити Конституцію. Оскільки ст. 111 Конституції передбачає, по-перше, лише загальні підстави для усунення Президента України у порядку імпічменту та по-друге, таку кількість голосів, яку практично неможливо втілити в реальність.

Таким чином, вдосконалення інституту імпічменту Президента України, на нашу думку, в подальшому має відбуватися на шляху розширення правових підстав імпічменту, а також спрощення самої процедури імпічменту за рахунок зниження голосів, необхідних для усунення глави держави з поста.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996 р. - № 30. – ст. 141. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр
2. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 15.12.2017 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-17
3. Імпічмент Президента: міф і реальність [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://vuzlib.com/content/view/1286/89/
4. "Народний імпічмент" Порошенко: чи можна це зробити [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-42234241
5. Зеленцов А. Б. Контроль за діяльністю виконавчої влади в зарубіжних країнах: навч. пос. // А. Б. Зеленцов - М.: Вид-во РУДН, 2002.
6. Кривенко Л. Т. Верховна Рада України.К.: ін Юре, 1997 (Б-чка «Нова Конституція України»). // Л. Т. Кривенко - С. 22 – 41
7. Майданник О.О. Конституційно-правова відповідальність: ознаки, підстави, суб'єкти. // О. О. Майданник. - 2001. - № 2. - С. 92-96.
8. Шаповал В. І. Парламентаризм в Україні: пошуки парадигми чи рух до нового // В. І. Шаповал . - Віче. - 1997. - № 5. - С. 17.

Моїсеєнко В. С.,
студентка ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Служба в органах прокуратури, дивлячись на правове становище інституту прокуратури України, його місця в системі державних органів та повноважень, відзначається своїм особливим характером. Служба в органах прокуратури – вид державної служби, а працівники прокуратури є державними службовцями, які виконують обов’язки за державною посадою.

Проблемні питання організації діяльності органів прокуратури України були предметом наукових досліджень О.М. Бандурки, А.С. Васильєва, В.І. Малюги, С.І. Нечипоренко та ін. Наукові праці цих вчених служать фундаментальною базою для подальшого дослідження різноманітних питань діяльності органів прокуратури.

Правову основу служби в органах та установах прокуратури складають Конституція України, Закон України «Про прокуратуру», Закон України «Про державну службу», також накази Генерального прокурора України та інші закони. Так, в Конституції України ст. 131-1 встановлені 3 основні функції прокуратури, організація та порядок діяльності прокуратури та правовий статус Генерального прокурора [1].

Невідворотний процес формування державності на демократичних засадах обумовлює необхідність розбудови основ діяльності органів прокуратури у напрямку формування такої діяльності, як гарантії законності і правопорядку. Серед основ діяльності органів прокуратури важливе місце посідають відносини у сфері проходження служби, адже у їх межах реалізується службова складова діяльності прокурорів, яка впливає на ефективність реалізації повноважень прокуратури.

Реформування багатогранного інституту публічної влади, одним з яких є прокуратура, не можливо без проведення глибокого вивчення проблем, що виникають в конкретних напрямах її діяльності і організації, а також проблем проходження служби в органах прокуратури. Якісного результату в дослідженні поняття та змісту проходження служби в органах прокуратури можна досягти через дослідження складових понять, а саме:

- поняття «служба» у її управлінській та правовій площинах;
- поняття «проходження служби», як складової юридичної діяльності посадових осіб органів прокуратури, та визначення співвідношення останньої з категоріями «державна служба», «публічна служба», «несення служби» тощо.

Термін «служба» давно використовується у лексиці правових та управлінських наук, однак трактується по різному. Вільна енциклопедія «Вікіпедія» пояснює його, як:

1. Дія за значенням служити. Обов’язок визначений посадою.
2. Праця, заняття як засіб існування. Місце, де хтось працює, служить.
3. Перебування в армії, відбування військового обов’язку [2].

Тлумачний словник Даля В.І. ототожнює це поняття зі словом «служити», яке в свою чергу означає бути на державній чи громадській службі, займати місце з певними обов’язками, бути потрібним, необхідним. [3, с.256].

Дослідник юридичної природи державної служби професор О.Ю. Оболеньський, з огляду на поліфункціональну природу державної служби розглядає її також як: вид діяльності людини, соціально-правовий інститут, професію, як галузь юридичних наук, як галузь законодавства, як галузь права, як навчальну дисципліну. Крім цього учений характеризує державну службу, як спеціалізовану сферу діяльності державних службовців, що виникає разом з державою та властива для неї як складова. Таким чином, розвиваючи думку О.Ю. Оболенського зазначимо, що державна служба може проявлятися і в формі державного апарату.

Досліджуючи поняття «служба» в площині діяльності, варто виокремити її таксономічну категорію – професійну діяльність – діяльність людини за ознаками певної сукупності професійних завдань та обов’язків (робіт), які виконує фахівець. Поняття «служба в органах прокуратури» не визначається ні відповідним статутним законом, ні іншими правовими актами. Хоча термін «служба» зустрічається у Законі України «Про прокуратуру» досить часто.

Норми закону, які за своїм змістом пояснюють сутність поняття «служба в органах прокуратури», відсилають нас до Закону України «Про державну службу», у відповідності до якого служба в органах та установах прокуратури є одним з видів державної служби, що регулюється саме цим законом, з особливостями визначеними Законом України «Про прокуратуру». Однак згідно із Законом України «Про державну службу» формулюванням «регулювання правового становища державних службовців, що працюють в органах прокуратури, здійснюється відповідно до цього Закону, якщо інше не передбачено законами України», породжує колізію та неможливість чіткого розуміння правової природи служби в органах прокуратури [4].

Я також розглядаю службу в органах прокуратури, як державну служби, з позиції характеристик посадової особи – службовця, діяльність якого, з метою реалізації управлінських функцій, має владно-розпорядчий характер.

Треба також звернути увагу на тлумачення поняття «державна служба», яке розглядалося В.Б. Авер'яновим і Ю.П. Битяком. Вчені виділяли два різних підходи. Перший з них відповідає вітчизняним традиціям трактування державної служби, а саме як «служби в державі», яка включає службу в усіх без винятку державних органах та службу в державних установах, підприємствах і організаціях, яка не пов'язана з реалізацією повноважень державної влади. Інший підхід тлумачення поняття «державної служби» визначає державну службу як складову частину більш широкого явища – інституту «публічної служби», до якої включаємо службу в органах виконавчої влади, їх апараті та апараті інших державних органів, яку проходять державні службовці, що не мають спеціальних звань і здійснюють звичайну управлінську(адміністративну) діяльність [5, с. 305].

Наступною правовою категорією, що підлягає з'ясуванню – це поняття «проходження служби». Для цього звернемося до джерел тлумачення поняття «проходження». У Словнику української мови слово «проходження» вживається у значенні «дія за значенням проходити», яке в свою чергу, поряд з багатьма іншими змістами, означає «виконувати певну роботу, завдання».

Проходження державної служби – це сукупність юридичних фактів, пов'язаних з виникненням, зміною та припиненням державно-службових відносин, а саме з прийняттям на державну посаду, службовою кар'єрою та припиненням служби. З врахуванням таких обставин найбільш вдале визначення, на мою думку, є таким: «Проходження державної служби – процес діяльності державного службовця на посадах, які він обіймає починаючи від моменту складання присяги державного службовця та завершуючи припиненням державної служби».

Слід зазначити, що термін «публічна служба» не використовувався в законодавчих актах та не був достатньо обґрунтованим в правовій доктрині. Це означає, що немає усталеного погляду на його сутність і зміст. Наслідками доктринальної та законодавчої невизначеності стали проблемні питання застосування норм законодавства при проходженні служби в органах та установах прокуратури України.

Зазначу, що проходження служби передбачає собою сукупність юридичних фактів, пов'язаних з виникненням, зміною та припиненням державно-службових відносин, а саме з прийняттям на державну посаду, службовою кар'єрою та припиненням служби.

Одне з питань, яке потрібно розглядати, це незалежність прокуратури. На мою думку, незалежність прокуратури найбільше може бути реалізована в системі органів судової влади. Незалежність системи органів прокуратури має декілька аспектів. Перший – це незалежність від зовнішнього впливу, гарантії якої визначені у ст.16 закону України «Про прокуратуру». Другий аспект незалежності пов'язаний зі стабільністю та законністю проходження служби співробітниками органів прокуратури. А отже, важливим є питання правового регулювання служби в органах і установах прокуратури.

З вищезазначеного можна підсумувати, що проблема полягає в відсутності окремого поняття «прокуратури» та «проходження служби в органах прокуратури», яке не встановлено ні в Конституції України, ні в Законі України «Про прокуратуру». Поставлені мною питання є маленькою частиною проблем, які потрібно вирішити на рівні закону. Вирішення цих питань, з приводу реформування прокуратури України цілком залежать від законодавця. Як на мене, питання проходження служби в органах та установах прокуратури України, яке зазначено в Законі України «Про прокуратуру», потрібно вдосконалити, щоб більш детально і чітко встановити просування службовою кар'єрою та її припинення.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР // Відомості

Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 14
2. Служба. Wikipedija. Вільна енциклопедія. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://uk.wikipedia.org/wiki/Служба
3. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля / В.И. Даль // Тип. М.О. Вольфа. – 1882. – С. 254-567
4. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року (зі змінами та доповненнями) № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – С. 490
5. Битяк Ю.П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія / Ю.П. Битяк. – Х. : Право, 2005. – С. 304-307
6. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 р. / / Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №53. – С. 793

Носирева І. М.,
студентка ОС Магістр спеціальності «Екологія»
Маріупольський державний університет

ПРАВОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Розвиток науки і суспільства спричинив впровадження все більш новітніх технологій і паралельно з цим збільшив навантаження на земельні ресурси. Це призвело до того, що стан земель України наблизився до критичного рівня. Майже на всій території України поширені процеси деградації земель. Найбільш поширеними з них є ерозія, забруднення, підтоплення. Згідно з дослідженнями українських вчених 40% розораних земель потерпають від ерозії та втрати гумусу. Все більше територій земель підлягають змінам і все менше залишається не зворушеними. Внаслідок цього порушується природна рівновага у природі, а через прямий або опосередкований вплив довкілля і підвищується негативний вплив на людину та сфери її діяльності. Щоб уникнути подальшого погіршення земельних ресурсів необхідні радикальні та дієві заходи, які допоможуть здійснити охорону земельних ресурсів не тільки з точки зору екології але і з боку права. Тому з зазначеного виникає потреба у розгляді питання саме правової охорони земельних ресурсів.

Основну законодавчу базу у сфері охорони земельних ресурсів становлять: Конституція України, Земельний кодекс України, Закони України: «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону земель», «Про землеустрій», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про пестициди та агрохімікати».

Відповідно до Закону України «Про охорону земель» охорона земель – це система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історикокультурного призначення [1]. Завдання охорони земель – забезпечити збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель.

Охорона земель включає:

а) обґрунтування і забезпечення досягнення раціонального землекористування;

б) захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб;

в) захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів;

г) збереження природних водно-болотних угідь;

ґ) попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів;

д) консервацію деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь [2].

Землі України найбільше страждають від антропогенного впливу. До антропогенного забруднення можна віднести викиди автотранспорту (землі забруднюються відпрацьованими мастилами та паливом), техногенне забруднення від промислових підприємств, хімічне забруднення (а саме забруднення пестицидами та агрохімікатами) та ін..

У законодавстві України у сфері правової охорони передбачені заходи які сприяють охороні земельних ресурсів. Так, наприклад, у зв'язку з надмірними викидами небезпечних речовин від промислових підприємств у Земельному кодексу України ст. 167 передбачено, що господарська та інша діяльність, яка зумовлює забруднення земель і ґрунтів понад встановлені гранично допустимі концентрації небезпечних речовин, забороняється [2].

Також з метою здійснення контролю за динамікою родючості ґрунтів систематично проводиться їх агрохімічне обстеження, видаються агрохімічні паспорти, в яких фіксуються початкові та поточні рівні забезпечення поживними речовинами ґрунтів і рівні їх забруднення [1].

Законом України «Про пестициди та агрохімікати» регулюються правові відносини, пов'язані з державною реєстрацією, виробництвом, закупівлею, транспортуванням, зберіганням, торгівлею та безпечним для здоров'я людини і навколишнього природного середовища застосуванням пестицидів і агрохімікатів, визначає права і обов'язки підприємств, установ, організацій та громадян, а також повноваження органів виконавчої влади і посадових осіб у цій сфері [3].

У ст. 46 Закону України «Про охорону земель» вказані норми пов'язані з охороною земель від забруднення відходами. Так, наприклад, згідно цієї статті при здійсненні господарської діяльності, пов'язаної із зберіганням, обробленням, утилізацією та видаленням, знешкодженням і захороненням відходів, забезпечуються:

- виконання заходів щодо запобігання або зменшення обсягів утворення відходів та екологічно безпечне поводження з ними;
- максимальне збереження ґрунтового покриву на основі обраного оптимального варіанта територіального розміщення об'єктів поводження з відходами;
- зняття родючого шару ґрунту, його складування, збереження та використання при рекультивації земель, покращенні малопродуктивних земель і благоустроюнаселених пунктів;
- запобігання негативному впливу об'єктів поводження з відходами, що використовуються для збирання, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів на ґрунтовий покрив прилеглих територій;
- рекультивація земельних ділянок після ліквідації об'єктів поводження з відходами.

Також згідно Закону України «Про охорону земель» забороняється несанкціоноване скидання і розміщення відходів у підземних горизонтах, на території міст та інших населених пунктів, на землях природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, у межах водоохоронних зон та зон санітарної охорони водних об'єктів, в інших місцях, що може створювати небезпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людини [4, с. 115].

Таким чином, наслідком псування земель слід вважати втрату ними можливості для використання за цільовим призначенням як внаслідок господарської діяльності людини, так і в результаті природних процесів. Процес псування земель внаслідок господарської діяльності можливо попередити або зупинити, оскільки людству під силу передбачити виникнення негативних явищ, обумовлених результатом власної діяльності.

Незважаючи на значну кількість нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини в умовах вітчизняної земельної реформи, земельне законодавство є недосконалим і

потребує вдосконалення. Більше того, процес реформування земельних правовідносин незавершений, передусім у сфері охорони земель.

Література:

1. Про охорону земель: Закон України від 27.06.2015р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua
2. Земельний кодекс України: Закон від 25.10.2001 р. № 2768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua
3. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 18.12.2017р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua
4. Шувар І. А. Екологічні основи збалансованого природокористування: навчальний посібник / І. А. Шувар, В. В. Снітинський, В. В. Бальковський. – Львів – Чернівці: Книги – XXI, 2011. – 760 с.

Носова Ж. В.,
курсант 106 навчального взводу
факультету №2
Донецького юридичного інституту
МВС України

Науковий керівник: Буга В. В. к.ю.н., доцент кафедри
юридичних дисциплін факультету №2
Донецького юридичного інституту
МВС України

СТАНОВЛЕННЯ НАУКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Дослідження науки конституційного права неможливо проводити у розриві з історією конституційного права та історією держави взагалі. Конституційне право, як незалежна наука сформувалася у другій половині XIX століття та у наш час перебуває на етапі становлення.

Витоками конституційно-правової думки України є, насамперед, правові пам'ятки Київської Русі, документи Козацької доби, конституційні проекти членів КирилоМефодіївського товариства. Як відомо, надбання протоконституційної думки України мали надзвичайно великий вплив не лише на теренах України, а й в усьому світі. Неодноразово вони бралися за взірець передових на той час джерел конституційного права держав Європи
[1].

Наука конституційного права - галузева юридична наука, що являє собою цілісну систему знань, висновків та ідей щодо основ повновладдя народу, правового статусу людини

і громадянина, організації та діяльності органів державної влади, засад місцевого самоврядування тощо [2].

Конституційно-правова наука є порівняно молодою у системі юридичних наук України. Вона почала формуватися у другій половині XIX ст., коли вже тривалий час існували наука цивільного, кримінального та інші галузеві юридичні науки. З часу свого формування до сьогодення наука конституційного права в Україні пройшла складний історичний шлях, що характеризувався занепадом і злетами [1].

Історія розвитку конституційно-правових доктрин в Україні налічує не одну сотню років. Їхня доля (умови виникнення, становлення, розвиток), подібно до долі самої національної державності, є непростою, часом досить складною та суперечливою, а інколи й трагічною. Часом зародження основ, закладенням підвалин конституційно-правових доктрин в Україні, справедливо вважається період Гетьманщини. Україну того часу окремі вчені вважають першою національною державою в сучасному розумінні цього поняття, а Богдана Хмельницького нині називають «фундатором українського конституціоналізму» як такого [3].

На жаль, національна наука конституційного права не була сформованою до початку XX ст. через відсутність національної державності, а після 1922 р. Україна ввійшла до складу колишнього СРСР на правах союзної республіки [1].

Серед документів періоду національного відродження насамперед привертають увагу конституційні проекти Григорія Андруського «Начерк Конституції Республіки» (1848-1850), Михайла Драгоманова «Проект основаній Устава украинского общества «Вольный Союз» – «Вільна Спілка» (1884), Миколи Міхновського «Основний Закон Самостійної України» (1905), Михайла Грушевського (викладений в його статті «Конституційне питання і українство в Росії», 1905 р.) та інші [4].

За радянської доби наука конституційного (державного) права України розвивалася в контексті загальносоюзної юридичної науки. Утім вітчизняні вчені-державознавці займали чільне місце в радянській юридичній науці. Так, вчені-конституціоналісти В. Є. Бражников, І. П . Бутко. А. П. Таранов, В. М. Терлецький були включені до складу робочих груп із підготовки проекту Конституції УРСР 1978 р., а також проектів багатьох законодавчих актів, зокрема закону про вибори депутатів Верховної Ради УРСР і місцевих Рад республіки, закону про місцеве самоврядування і місцеве господарство. Регламенту Верховної Ради УРСР та ін. Після проголошення незалежності України в нашій державі сформувалася повноцінна наука конституційного права. Учені-конституціоналісти Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Академії правових наук України, Інституту законодавства Верховної Ради України та вищих закладів освіти України внесли значний вклад у теорію конституційного права та сприяли науковому забезпеченню конституційних процесів в Україні. З перших років існування Академії правових наук України її члени стали активними учасниками конституційного процесу. Так, президент Академії В. Я. Тацій, віцепрезидент Ф. Г. Бурчак, академіки М. В. Костицький та І. А. Тимченко були включені до складу Конституційної комісії [1].

З прийняттям Конституції України 1996 р. увага науки конституційного права концентрується на проблемах реалізації її положень, взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства, ролі політичних партій у поглибленні демократичних процесів в українському суспільстві [2].

1999 р. було видано перший вітчизняний підручник «Конституційне право України» за редакцією В. Ф. Погорілка, який витримав декілька перевидань. Ґрунтовні підручники та навчальні посібники у сфері конституційного та муніципального права були підготовані О. М. Баймуратовим, Ю. Г. Барабашом. Ю. М. Бисагою, А. З. Георгіцою, В. С. Журавським, В. В. Кравченком, О. В. Совгирею, В. Я. Тацієм, О. Ф. Фрицьким, Ю. С. Шемшученком, Н. Г. Шукліною та ін. [1].

Сучасна українська наука конституційного права перебуває на етапі становлення, що пов'язане з намаганням подолати стереотипи й догми радянської науки державного права, яка, власне, зводилася до «наукового» обгрунтування конституційності існуючих за часів тоталітаризму державного ладу, партійної диктатури, насилля та обмеження прав людини [2].

Формально наука конституційного права представлена не законами, а великою кількістю монографій, статей, книг, збірників, трактатів, доповідей. Наука конституційного права вивчає дію конституційного права, реалізацію його норм і принципів, знаходить закономірності його розвитку, формулює практичні поради з метою вдосконалення норм конституційного права та конституційно-правових відносин [5].

З урахуванням сучасного державотворення в Україні великого значення набуває осмислення таких проблем, як верховенство права, економічний, політичний та ідеологічний плюралізм, поділ влади, взаємодія владних структур, пріоритет загальнолюдських цінностей, роль конституційного законодавства в становленні в Україні демократії, правової держави, дієздатного громадянського суспільства, уникнення державно-правових конфліктів, яким наука конституційного права приділяє значну увагу. Наука конституційного права України - цілісна система знань [2].

На сучасному етапі розвитку науки конституційного права їй притаманна низка взаємопов’язаних тенденцій: а) збільшення кола питань, які вона аналізує; б) розширення методологічного інструментарію наукових досліджень; в) орієнтація на усебічне врахування позитивного досвіду наукових досліджень конституційної теорії і практики інших країн світу; г) більша орієнтація на забезпечення практичних проблем державотворення; ґ) використання у своїх рекомендаціях результатів політологічних і соціологічних досліджень; д) розширення експертних можливостей науки конституційного права в законотворчому і в цілому в нормотворчому процесі [5].

Підсумовуючи зазначимо, повноцінна наука конституційного права сформувалася в Україні лише після отримання незалежності. Українські вчені-державознавці займали чільне місце в радянській юридичній науці. Наразі наука конституційного права перебуває на етапі становлення, що пов'язане з намаганням подолати стереотипи й догми радянської науки державного права. Вчені-конституціоналісти зробили значний вклад у розвиток конституційного права та сприяли науковому забезпеченню конституційних процесів в Україні. У наш час перед конституційним правом як наукою постає ряд нових питань та низка нових тенденцій.

Література:

1. Погорілко В. Ф. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна [Електронний ресурс] / В. Ф. Погорілко. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://westudents.com.ua/glavy/61803-4-konstitutsyne-pravo-yak-nauka-navchalna-distsiplna.html.
2. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навчальний посібник.-Вид. 3-тє, виправл. та доповн. / В. В. Кравченко. – Київ: Атіка, 2004. – 512 с.
3. Стецюк П. Б. Конституційне право періодизація розвитку та еволюція змісту конституційно-правових доктрин в Україні (до постановки проблеми) [Електронний ресурс] / П. Б. Стецюк. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: https://www.lawyer.org.ua/?w=p&i=12&d=323.
4. Конституційно-правові доктрини в Україні [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9198/.
5. Шаптала Н. К. Конституційне право України [Електронний ресурс] / Н. К. Шаптала – Режим доступу до ресурсу: http://westudents.com.ua/glavy/62028-16-konstitutsyne-pravo-ukraniyak-nauka.html.

Орлова В. Є.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»,
Маріупольського державного університету

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Інтенсивний характер соціально-економічного розвитку промислово розвинених країн зумовлений їх переходом до економіки нового - постіндустріального, інформаційного - типу, основою якої стали широка підтримка та стимулювання проведення наукових розробок, випуск на їх основі продукції четвертого і п'ятого технологічних укладів, створення умов для залучення приватних інвестицій в інтелектуальний капітал, підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників та їх продукції шляхом якісного вдосконалення техніко-технологічних характеристик виробничих процесів і споживчих властивостей товарів. Актуалізація питань, пов'язаних із створенням, комерціалізацією та впровадженням інновацій, зумовила виникнення нового вектора у правотворчій діяльності держави - розробка і прийняття нормативно-правових актів з питань регулювання інноваційної діяльності з метою активізації та напрями інноваційних процесів в необхідному для країни напрямі. Основні принципи правового регулювання інноваційної діяльності в Україні визначаються низкою нормативно-правових актів. Згідно ст. 332 ГК України відносини, що виникають у процесі здійснення інноваційної діяльності, регулюються цим Кодексом та іншими законодавчими актами. Таким чином, правові норми загальної дії, які регулюють відносини, що виникають у зв'язку з організацією і здійсненням інноваційної діяльності, містяться в главі 34 ГК України. Зокрема, в ній закріплено визначення інноваційної діяльності та її видів, форми інвестування та принципи державного регулювання інноваційної діяльності, зміст договору на створення і передачу науковотехнічної продукції [1].

Норми ГК України з питань регулювання інноваційної діяльності встановлюють загальні принципи регулювання відносин в інноваційній сфері. Основні правила здійснення інноваційної діяльності закріплені в Законі України «Про інноваційну діяльність», який містить спеціальні правові норми. Крім того, відносини, які складаються в інноваційній сфері, регулюються та іншими законами України: «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» та іншими.

Значне навантаження у врегулюванні відносин, що складаються у зв'язку з організацією і здійсненням інноваційної діяльності, припадає також на підзаконні нормативно-правові акти, серед яких Постанови КМ України «Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів», Постанова КМУ «Про затвердження порядку розробки та виконання Державних цільових програм», Розпорядження КМ України «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» та інші.

Крім того, згідно ст. 332 ГК України до відносин, що виникають у процесі здійснення інноваційної діяльності, в частині, не врегульованій цим Кодексом, застосовуються відповідні положення ГК України. Зокрема, ГК України містить два основних блоки статей, пов'язаних з інноваційним процесом: положення про виникнення та реалізації прав на об'єкти права інтелектуальної власності та виконання науково-дослідних, дослідноконструкторських і технологічних робіт. Для регулювання відносин, що виникають на стадії виконання науково-дослідних, конструкторських, технологічних робіт в рамках інноваційного процесу, а також відносин, пов'язаних із створенням і використанням об'єктів права інтелектуальної власності, основне значення мають положення ГК України, які

виступають нормами загальної дії. Але вони повинні застосовуватися з урахуванням відповідних норм спеціального характеру, що містяться в ГК України та інших законах України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та ін.

Таку думку було висловлено і Вищим господарським судом України, зокрема у Листі «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності».

При вирішенні питання про регулювання договірних відносин, що виникають у зв'язку з виконанням НДДКР, необхідно враховувати положення ч. 7 ст. 179 ГК України, відповідно до якої господарські договори укладаються за правилами, встановленими ГК України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами щодо окремих видів договорів. Таким чином, договірні відносини, які виникають у зв'язку з виконанням НДДКР, повинні відповідати загальним положенням ГК України про зобов'язання та про договір. Але вони повинні застосовуватися з урахуванням особливостей регулювання цих відносин, встановлених ГК України, зокрема ст. 331, що стосується договірних відносин щодо створення і передачу науково-технічної продукції [2, ст. 179;ст. 331].

Таким чином, законодавство України з питань правового регулювання інноваційної діяльності охоплює нормативно-правові акти, що регулюють відносини, які складаються в процесі організації і здійснення інноваційної діяльності. При цьому загальні положення містяться в гл. 34 ГК України, основні правила здійснення інноваційної діяльності - в Законі України «Про інноваційну діяльність», відносини, пов'язані з обігом майнових прав інтелектуальної власності, врегульовано нормами кн. 4 ГК України, питання, пов'язані з організацією і здійсненням інноваційної діяльності, вирішено на підзаконному рівні.

Література:

1. Атамась П.А. Економіка та організація інноваційної діяльності. /навч. посібн. – Сімферополь: УЕУ, 2007. – 77 с.
2. Господарський кодекс України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 436-IV, 2003.
3. Постанова «Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів»/ КМУ, №1474, 2003.

Оробченко Д. В.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ З НАПРАВЛЕННЯМ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ДО СПЕЦІАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ УСТАНОВИ ДЛЯ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ

Примусові заходи виховного характеру – гуманний вид звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування, основною метою якого є економія репресії, що проявляється в максимальному уникненні застосування до неповнолітнього будь-яких обмежень його прав та свобод. Суть звільнення неповнолітнього від покарання із застосуванням заходів виховного характеру полягає в наданні судом можливості виправитися власними силами, самостійно зробити висновок щодо злочинності своєї поведінки та обсягу тієї шкоди, якої було завдано неправомірними діями. Саме з цією метою неповнолітній злочинець звільняється від необхідності перебування у виправних установах. З урахуванням вищезазначеного треба розглянути більш детально такий примусовий захід, як направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків. Негативні наслідки цього заходу пов'язані з позбавленням волі, з ізоляцією від суспільства,

позначаються на неповнолітніх більшою мірою, ніж на дорослих, оскільки мають застосовуватися до неповнолітнього на початковій стадії розвитку його особистості. Тому мета покарання повинна полягати в багатоаспектному обмеженні тримання у виправних установах: у кількісному (крайній захід) і часовому (мінімальний строк). Крім того, фактично перевага повинна надаватися «відкритим» установам перед «закритими».

Перелік навчально-виховних закладів, до яких може бути направлений неповнолітній, звільнений від покарання, надано в Законі України від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей». Так, згідно зі ст. 8 Закону спеціальними навчально-виховними закладами для дітей, які потребують особливих умов виховання, є загальноосвітні школи та професійні училища соціальної реабілітації, вони підпорядковуються центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки. До цих закладів можуть направлятися особи, які вчинили кримінальне правопорушення у віці до 18 років або правопорушення до досягнення віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Дійсно, заклади, зазначені в п. 5 ч. 2 ст. 105 КК України, не належать до установ кримінально-виконавчої служби, а є одиницями, що входять до системи Міністерства освіти та науки України. Така позиція законодавця з приводу поміщення підлітка до спеціальної установи дає підставу думати про існування нормативної фікції, звичайної підміни понять, наприклад, виховної колонії на навчально - виховний заклад. І в одному, і в іншому випадку до неповнолітнього будуть висуватися певні вимоги, викликані встановленим у закладі режимом, які той матиме виконувати, а його права та свободи будуть обмежені. Останнє викликає тривалі дискусії між вченими щодо недоцільності вважати розглядуваний вид звільнення від покарання як такий. У частині 3 ст. 501 Кримінального процесуального кодексу зафіксовано, що при застосуванні до неповнолітнього примусового заходу у виді направлення до спеціального навчальновиховного закладу на уповноважений підрозділ органів Національної поліції покладається обов’язок доставити неповнолітнього до спеціального навчально-виховного закладу. А ст. 502 зазначає, що ухвалою суду, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться спеціальна навчально-виховна установа, неповнолітній може бути достроково звільнений від примусового заходу виховного характеру. Ухвала суду може бути постановлена за наслідками клопотання неповнолітнього, його захисника, законного представника або прокурора, якщо поведінка неповнолітнього під час перебування в навчально-виховній установі свідчить про його перевиховання. Під час розгляду клопотання суд з’ясовує думку ради спеціальної навчально-виховної установи, в якій перебуває неповнолітній, щодо можливості його дострокового звільнення від примусового заходу виховного характеру.

У постанові Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 р. № 2 «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру», також зазначено, що до спеціальних навчально-виховних установ відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 105 КК направляють неповнолітніх, котрі вийшли з-під контролю батьків чи осіб, які їх заміняють, не піддаються виховному впливу та не можуть бути виправлені шляхом застосування інших примусових заходів виховного характеру. До таких установ не можна направляти осіб, визнаних інвалідами, а також тих, кому згідно з висновком відповідних спеціалістів перебування там протипоказане за станом здоров’я через наявність певних захворювань .

Неповнолітнього правопорушника не слід позбавляти особистої свободи, якщо тільки він не визнаний винним у вчиненні серйозного діяння із застосуванням насильства проти будь-якої особи або в неодноразовому вчиненні інших серйозних правопорушень, а також за відсутності іншої відповідної міри впливу.

Отже, направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи є видом звільнення від покарання, який повинен застосовуватися до неповнолітніх злочинців, які вчинили особливо тяжкі злочини вперше та для неповнолітніх рецидивістів. Даний

примусовий захід потребує законодавчого перегляду та редагування в частині визначення порядку та умов його застосування до неповнолітнього.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та доповненнями на 20.09.2013 р. – К.: Алерта, 2013. – 184 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х. : Одіссей, 2012. – 360 с.
3. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: 1963–2009 рр. – Вид. 6-те, зі змін. та допов. – Х.: Одіссей, 2010. – 456 с.
4. Про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ: Положення № 384 від 13.07.1996 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0434-96.

Пихтіна А. В.,
студентка ОС «Магістр», спеціальності «Екологія»
Маріупольського державного університету

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

На наш час збереження середовища проживання людини стало однією з найважливіших проблем людства. Різке зростання екологічних проблем нині властиве більшості країн світу. Його обумовили нинішній рівень науково-технологічного прогресу та стрімке збільшення населення на земній кулі.

Протягом усього XX століття створювалися міжнародні організації та комісії з охорони навколишнього середовища, з'являлися політичні партії «зелених», проводилися міжнародні конференції. Одним з результатів їх діяльності стала розробка спільних шляхів вирішення екологічних проблем, формувалась екологічна політика.

Під екологічної політикою можна розуміти систему цілей та заходів органів влади, спрямованих на гармонізацію господарської діяльності людини та стану навколишнього природного середовища.

Метою національної екологічної політики є стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку України для гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем [1].

З часом економіку і навколишнє природне середовище почали розглядати у більш широкому розумінні – з позицій якісного зростання, яке отримало назву сталий розвиток.

Сталий розвиток – це соціально-економічна модель, спрямована на збереження миру на всій планеті, розумне задоволення потреб людей при одночасному поліпшенні якості життя поколінь, дбайливе використання ресурсів планети і збереженні природних багатств.

Сталий розвиток включає такі основні аспекти:

- економічний – подальший гармонійний розвиток виробництва, продуктивних сил суспільства;
- екологічний – задоволення життєво необхідних потреб нинішнього та прийдешніх поколінь, гарантування екологічної безпеки економічного розвитку, збереження та поліпшення навколишнього природного середовища;
- соціальний – підвищення умов життєдіяльності та добробуту населення.

Основним документом екологічної політики у 90-х роках минулого століття вважалась Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. № 188/89-ВР «Основні напрями

державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки». Але, з 1998 року відбулося багато суттєвих змін як на міжнародному рівні, так і в Україні, насамперед стосовно економічної діяльності, тому був розроблений проект нового стратегічного документа, який вже реалізується в країні – Стратегія національної екологічної політики України на період до 2020 року.

Стратегія національної екологічної політики України на період до 2020 року розроблена на основі «Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 року № 880-р.

На сьогодні Міністерство екології та природних ресурсів розробляє новий законопроект «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року», який має стати інструментом змін екологічного курсу країни на європейський. Як зазначає міністерство, стратегія має залишатися поза політикою і бути головною платформою для майбутнього сталого розвитку України.

У концепції серед основних цілей національної екологічної політики визначено:

- покращення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки;
- удосконалення системи інтегрованого екологічного управління шляхом включення екологічної складової до програм розвитку секторів економіки;
- поліпшення регіональної екологічної політики, зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище;
- підвищення рівня громадської свідомості з питань охорони довкілля та інше [2].

Екологічний розвиток – це багатофакторний процес, який визначає еволюцію суспільства, його духовну і матеріальну культуру, рівень і якість життя людей. Факторами екологічного розвитку повинні стати екологічна безпека, переважання екологічних потреби в інтересах людей.

Сьогодні в Україні усвідомлюється перспективність стимулюючого стилю прийняття управлінських рішень та спроба його впровадження у практику. Так, загальною тенденцією розвитку структури економічного механізму екологічної безпеки є розширення сфери застосування ринкових еколого-економічних інструментів стимулюючого типу, які створюють конкурентні перевагу еколого-безпечним виробництвам, – системи екологічного страхування, екологічних субсидій, дотацій, кредитів та грантів, а також екологоорієнтованих цінових інструментів прямої та непрямої дії.

В кінцевому підсумку, для вирішення екологічних проблем необхідний синтез соціально-економічних можливостей, зміна соціальної політики і свідомості людей. Глобальне екологічне майбутнє залежить від того, наскільки всі вжиті заходи будуть здійснюватися на практиці, як будуть поєднуватися загальні економічні рішення зі специфікою екологічної ситуації.

Література:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Відомості Верховної Ради України від 21.12.2010 р., № 26. // Верховна Рада України. – 2818-VI.
2. Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р., № 880-р. // Кабінет Міністрів України. – 880-2007-р.

Пієнко С. О.,
студент ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Розвиток суспільних відносин стає підгрунтям реформуванню кримінального процесуального законодавства і як наслідок правоохоронних органів. Зумовлюється це явище безперервнім вдосконаленням навиків злочинця, можливості ретельно сховати сліди злочину і залишитися непокараним. В світлі розв'язання даної проблеми криміналістика визначає за необхідне вдосконалюватись на базі попереднього досвіду та впроваджувати передові технології в роботу слідчих та оперативних підрозділів. Певним чином своє відображення ця ідея знайшла у прийнятті Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році [1].

Питанню щодо використання науково-технічних засобів, під час досудового розслідування приділялась увага таких вчених як: В.П. Бахін, Р.С. Бєлкін, Г.І. Грамович, І.А. Ієрусалимов, А.В. Іщенко, Н.С. Карпов, М.І. Клименко, В.В. Коваленко, М.В. Салтевський, В.Ю. Шепітько та ін. Проте, незважаючи на певну наукову розробленість використання науково-технічних засобів у досудовому розслідуванні, цей напрям неодмінно потребує подальшого наукового дослідження, зокрема щодо впровадження в арсенал можливостей слідчого та оперативного співробітника найсучасніших технічних засобів, таких як поліграф та ін.

На відміну від КПК 1960 року, в якому про науково-технічні засоби закріплення доказів йшлось лише як про звуко-, відеозапис, фотографування і кінозйомку та визначався загальний порядок їх застосування при провадженні слідчих дій (частина четверта ст. 85, ст.ст. 851, 852). В свою чергу чинний кримінальний процесуальний кодекс України не має вичерпного переліку технічних засобів дозволених для використання під час провадження досудового розслідування. Такий підхід недаремно відстоював В.К. Лисиченко [3, с. 95], оскільки у слідчій практиці часто з'являлася потреба у використанні тих засобів, які не згадувалися у КПК 1960 року, а через їх ігнорування у законі щоразу виникало питання про допустимість і правомірність їх використання для фіксації доказів і обставин кримінального провадження. Дійсно, навести у законі вичерпний перелік усіх допустимих для доведення науково-технічних засобів неможливо через їх безперервне оновлення. Водночас органам досудового розслідування слід мати на увазі, що регулюванню порядку дослідження звуко-, відеозаписів, на відміну від результатів використання інших технічних засобів, у чинному КПК України окремо присвячено ст. 359, яка вказує на їх провідне значення у кримінальному провадженні. До іншої групи науково-технічних засобів, які використовуються органами досудового розслідування при розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів, для застосування яких необхідна спеціальна процедура – слід віднести технічні засоби які використовуються в рамках проведення негласних слідчих (розшукових) дій. До таких засобів відносять: технічні засоби проникнення у публічно недоступні місця; технічні засоби аудіо- і відеоконтролю; технічні засоби зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж й електронних інформаційних систем; засоби фотографування, відео- та звукозапису; технічні засоби встановлення місця знаходження конкретних матеріальних об'єктів; технічні засоби зв'язку, оптичні прилади, транспортні засоби. Законодавець визначив умову для проведення негласних слідчих (розшукових) дій – спеціальний дозвіл особи уповноваженої на виконання функцій держави – слідчого судді. При цьому характерним є те, що дозвіл на застосування технічних засобів НС(Р)Д може надати лише суддя Апеляційного суду області. Це зроблено для можливості уникнення розголошення інформації по місцю проведення НС(Р)Д. Процесуальне використання таких приладів забезпечує «Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», затверджену спільним наказом МВС, ГПУ, МФУ, СБУ, ДПСУ, МЮУ №114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16.11.2012 р. [2]. Разом з тим, потрібно врахувати, що є багато технічних засобів, які можуть бути використані при проведенні звичайних слідчих дій так і різних негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема це: засоби фотографування, відео- та звукозапису (засоби фіксації); технічні засоби встановлення місця знаходження

конкретних матеріальних об'єктів (у теорії ОРД – пошукова техніка); технічні засоби зв'язку, оптичні прилади, транспортні засоби та ін. Використання зазначених засобів у публічно доступних місцях не можна вважати втручанням у приватне спілкування та особисте життя [4, с. 44-45], що дає підстави для унормування їх застосування без спеціальних дозволів при проведенні всіх НСРД.

Безперечно, сьогодні є всі підстави для виокремлення ще однієї групи технічних засобів, а саме організаційно-процесуальних, оскільки у КПК України визначено засади функціонування автоматизованої системи документообігу суду (далі - АСДС) та Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі - ЄРДР), детальні правила використання яких регламентовано у підзаконних нормативно-правових актах і з належним функціонуванням яких пов'язана можливість проведення слідчих та інших процесуальних дій і застосування заходів із забезпечення кримінального провадження під час досудового розслідування. Поява нормативних положень, які визначають засади функціонування АСДС і ЄРДР, та їх правове значення для початку і розвитку кримінальних процесуальних відносин у КПК стало природним наслідком поширення інформаційних (комп'ютерних) технологій у кримінальному провадженні. Саме важливість впливу цих технологій на швидкість і об'єктивність результатів кримінального процесуального доведення і зумовлює потребу їх регулювання за допомогою кримінальних процесуальних норм. А яскрава спрямованість АСДС і ЄРДР на забезпечення ефективного прокурорського нагляду, процесуального керівництва і судового контролю за додержанням законності у діяльності органів досудового розслідування дає підстави для утворення й відповідної нової групи науково-технічних засобів [5, с. 91].

В повсякденному житті використання технічних засобів стає непомітним, такі засоби як: комп'ютер, журнал, записник, фотофіксація, відеофіксація, звукозапис – зустрічаються на кожному кроці, проте використання тих самих засобів в рамках проведення досудового розслідування і як наслідок покладення в складові доказової бази потребує дотримання певної процедури. Так 15 грудня 2017 року набрали законної сили зміни до КПК України, відповідно до яких під час проведення обшуку необхідно обов'язково застосовувати відеофіксацію. В попередній редакції цього кодексу законодавець давав диспозитивне право на використання правоохоронцями цього виду технічного засобу, проте наразі ввів у дію імперативну норму. Це набуває вагомого значення під час вирішення питання допустимості цього доказу. Відповідно до ст. 86 КПК України докази є допустимими, якщо вони отриманні в порядку, встановленому КПК України. Оскільки процедуру обшуку видозмінили, доповнивши обов'язковою відеофіксацією, на слідчого/прокурора лягає обов'язок забезпечити таку відеофіксацію, при цьому необхідно вести протокол обшуку та залучити 2 свідків. В свою чергу особі яку обшукують, дозволили вести відеозапис самостійно та користуватися допомогою захисника, що в контексті реалізації концепції розвитку кримінального процесуального законодавства та приведення національного законодавства до європейських стандартів є чутливим кроком вперед.

Дана тенденція безумовно є позитивною, з огляду на необхідність осучаснити досудове розслідування та перейти від паперової форми протоколу, до сучасної – відеозйомки. Проте залишається проблемним питання забезпечення правоохоронних органів цими приладами відеофіксації та процедура їх ліцензування. Поряд з цим, необхідно зазначити, що виросте попит на проведення експертизи відеозвукозапису, оскільки сучасні технічні пристрої здатні до монтажу високої якості, який можна визначити лише за допомогою експертного дослідження.

З розвитком суспільства розвивається і злочинність, тому держава повинна слідкувати, щоб засоби якими користуються злочинці не були досконалішими і кращими ніж ті технічні засоби, якими користуються правоохоронці. З прийняттям оновленого кримінального процесуального кодексу України, законодавець став на американську процесуальну модель, що отримало своє втілення у процедурних нормах. Звичайно неможливо перейняти у 100%

вигляді досвід правоохоронних систем таких розвинутих країн як США, Німеччина, Іспанія, Бельгія, Швейцарія, та ін. Проте можна брати до уваги певні технічні особливості, які втілені у життя в кримінальних процесуальних нормах інших країн. Так, вважаю за необхідне дослідити та впровадити у практичну діяльність правоохоронних органів поліграф. З урахуванням специфіки правоохоронних органів і напрямку їх діяльності доречно було б запропонувати проводити психофізіологічні дослідження не прокурору, слідчому або оперативнику, а спеціально досвідченій людині експерту-поліграфологу.Таким чином ми мали б можливість на досудовому розслідуванні залучити для проведення психофізіологічної експертизи поліграфолога. Ініціативу для проведення психофізіологічної експертизи вважаю доречно надати як стороні обвинувачення (за клопотанням слідчого, погоджено з прокурором; клопотанням прокурора) так і стороні захисту (підозрюваний, захисник); для реалізації принципу верховенства права та доступу до правосуддя в справах приватного обвинувачення ініціативу поширити також на потерпілу особу. Вирішувати проводити психофізіологічну експертизу чи ні повинен вирішувати слідчий суддя. Ця можливість дасть змогу не зловживати правами, та забезпечить в подальшому використання, як доказу, висновка експерта психофізіолога під час розгляду кримінального провадження в суді. Звичайно для впровадження таких ідей в дію необхідно мати кваліфікований персонал та обладнання, яке коштує чималих коштів, проте на моє власне переконання дана ідея має з часом втілюватись у життя та реалізовуватись.

У контексті викладеного приходжу до висновку, що використання науково-технічних засобів підвищує та розширює тактичні можливості слідчих під час проведення слідчих (розшукових) дій. Сьогодні науково-технічні засоби надають можливість учасникам слідчих (розшукових) дій реалізувати надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки. Розвитку науки повинен відповідати розвиток кримінального процесуального законодавства, тому впроваджуватись нові науково-технічні засоби як під час досудового розслідування так і під час судової стадії.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України / Відомості Верховної Ради / 2013 р., № 910/ар. 474, стаття 88;
2. «Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» затверджена спільним наказом МВС, ГПУ, МФУ, СБУ, ДПСУ, МЮУ №114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16.11.2012 р. / Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12;
3. Лисиченко В.К. Зауваження та окремі пропозиції до проекту нового Кримінального процесуального кодексу України / В.К. Лисиченко // Вестник Дніпропетровского університету. Правознавство. -Дніпропетровск, 1996 р. - Вип. 3. - С. 90 - 100.
4. Грібов М. Л. Теоретичні та практичні засади діяльності підрозділів оперативної служби МВС України: дис. доктора юрид. Наук / Грібов Михайло Леонідович. – К., 2014 р. – 741 ар.
5. Баулін О.В., Лящ А.О. Використання науково-технічних засобів під час розслідування / Криміналістичний вісник №1 / - К., 2013 р. ар. 88-93.

Подсікера С. С.,
студент 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ВПЛИВ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ

Важливим фактором стійкого економічного розвитку України стає формування і розвиток адекватної сучасним умовам державної земельної політики, що забезпечує підвищення ефективності державного управління земельними ресурсами на регіональному рівні і дозволяє активізувати створений інститут приватної власності на землю. Ефективність такої політики забезпечується дотриманням основних принципів її формування та реалізації – цілеспрямованості, інтегрованості в державну правову й економічну політику, системності, послідовності, науково - економічної обґрунтованості. Питання ролі місцевого самоврядування у сфері земельних відносин досліджено в працях М. Баймуратова, Л. БойкоБойчука, П. Ворони, Ю. Лебединського, О. Охрія, В. Погорілка, М. Пухтинського, О. Шапоренко та ін. Місцеве самоврядування в Україні здійснюється лише в адміністративних межах населених пунктів, а більша частина території України перебуває поза межами юрисдикції територіальних громад та її органів, що суперечить принципу повсюдності місцевого самоврядування. Крім того, подібний підхід до визначення територіальної основи місцевого самоврядування суперечить практиці зарубіжних країн, в першу чергу європейських, де місцеве самоврядування, у тому числі й на низовому рівні, здійснюється в межах територіальних одиниць, що містять як територію населеного пункту, так і прилеглу територію. Земельні відносини – це відносини між громадянами, юридичними особами, органами місцевого самоврядування та державної влади з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ресурсами (ділянками землі). Земельні відносини – результат тривалого суспільного розвитку, практики використання і охорони земель, форм власності і господарювання, пріоритетних способів облаштування території. Вони визначаються національними, соціальними, економічними і природними особливостями реалізації функції землі як природного об’єкта, основного засобу виробництва в сільському господарстві і об’єкта майна. Упорядкування і підвищення дієвості впливу органів місцевого самоврядування на земельні відносини складає важливий сектор діяльності у системі регулювання та управління майновим комплексом країни в цілому. Суть і форми нових земельних відносин у населених пунктах нерозривно зв’язані з різними формами власності на землю та процесом містобудування, задоволенням відповідних житлово-побутових, виробничо-комунальних, оздоровчих та інших потреб населення. Тут органи місцевого самоврядування, застосовуючи земельне законодавство, повинні регулювати земельні відносини з урахуванням необхідності створення умов для рівноправного розвитку різних форм власності на землю і господарювання, раціонального використання й охорони земель, збереження та поліпшення природного середовища, охорони прав громадян, підприємств, установ та організацій на землю. Управління процесами територіального розвитку міста може бути успішним лише в тому випадку, коли прийняті рішення стосовно поточних проблем землекористування базуються на стратегічних, довгострокових програмах розвитку, поступальності планувальних ідей, забезпеченні послідовності реалізації землеохоронних заходів. Визначаючи зміст регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування на стратегічну перспективу, необхідно орієнтуватися на те, що земельні перетворення повинні здійснюватися з необхідним економічним обґрунтуванням. Це може бути забезпечено шляхом розробки відповідної планово-проектної документації і надання необхідних консультаційних послуг, у тому числі і державним підприємствам, за рахунок засобів державного бюджету, бюджету міста, а також за рахунок засобів громадян і юридичних осіб. Слід виходити з того, що по відношенню до земельних та інших природних ресурсів, що розташовані на їх території, органи місцевого самоврядування здійснюють права власника або права суб’єкта управління. Тому питання землекористування, землевпорядкування, регулювання земельних відносин, контролю над раціональним використанням земельних та інших природних ресурсів у тому чи іншому обсязі будуть вирішуватися органами місцевого самоврядування. З метою виключення дублювання функцій останніх і місцевих органів виконавчої влади, імовірно, має сенс створити відповідні структури у виконавчих органах місцевого самоврядування з передачею їм державних

повноважень. Органи місцевого самоврядування самостійно управляють комунальною власністю, формують і поповнюють місцевий бюджет за рахунок земельних платежів, установлюють місцеві податки і збори, здійснюють охорону земель. Разом з тим не виключена можливість наділення їх деякими державними функціями з установленням відповідних адміністративно - правових відносин з вищестоящими органами державного управління. Причому реалізація переданих функцій і повноважень підконтрольна державі.

Польщиков В. В.,
к. ю. н.,доцент,
доцент кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ПИТАННЯ ПРО ПРИЧИННИЙ ЗВ'ЯЗОК

По питанню про те, в яких випадках слід призначати експертизу для встановлення причинно-наслідкових зв'язків, в літературі є такі точки зору: «в скрутних і складних випадках», «при атиповому перебігу подій, що утворюють причинний ланцюг» та інші.[1,с.202] На нашу думку при визначенні необхідності призначення експертизи для встановлення причинного зв'язку слід виходити із загальних вказівок закону (ст. 242 КПК України) про те, що експертиза призначається, якщо для вирішення виниклого питання необхідні спеціальні знання. Ця необхідність визначається слідчим або судом залежно від конкретних обставин.

Під спеціальними знаннями в даному випадку потрібно розуміти отримані в результаті спеціальної освіти відомості про закономірності розвитку явищ, що визначають причинний зв'язок. Якщо ж зазначені закономірності вивчаються в межах загальної, а не спеціальної освіти, то причинний зв'язок повинні встановлювати самі слідчі або суди, обходячись без призначення експертизи. Лише в одному випадку обов'язковість проведення експертизи для вирішення каузальних (причинних) питань визначає сам законодавець: призначення судово - медичної експертизи для встановлення причини смерті.

Хоча діяльність слідчого та суду по встановленню причинного зв'язку і відповідна діяльність експерта мають багато спільного, ставити між ними знак рівності було б неправильно. Справа не в тому, що встановлення причинних зв'язків у висновку експерта носить попередній характер, а остаточно це вирішується слідчими та судовими органами. Такий стан аж ніяк не специфічний для даного виду досліджень, а стосується всіх експертиз. Не можна погодитися також з думкою про те, що на відміну від слідчого та суду, які встановлюють причинний зв'язок в повному обсязі, а експерт робить це лише на певному відрізку причинного ланцюга, який охоплюється спеціальними знаннями експерта. Те, що експерт не має права вирішувати питання, що виходять за рамки його спеціальних знань, - безперечно. Але чи може цими рамками охоплюватися весь причинний ланцюг, що цікавить слідчого та суд, тобто всі події від діяння підозрюваного (початкова ланка) до наслідків, що настали (кінцева ланка)? Для відповіді на це питання потрібно встановити, чи однаково повинні тлумачити поняття «діяння підозрюваного» і «наступили» слідчий та суд, з одного боку, і експерт, з іншого. Коли мова йде про причинний зв'язок як умови кримінальної відповідальності, початковою ланкою причинного ланцюга є поведінка підозрюваного. При цьому під поведінкою розуміють не тільки рух його тіла, зовнішні дії, а й свідоме, психологічну сторону дії, усвідомлення мети, мотиву, вольові моменти. Психологія знає спеціальне поняття людського вчинку як усвідомленої дії: «коли дія усвідомлюється самим діючим суб'єктом, в цій своїй якості воно стає вчинком». Таке тлумачення дії людини як початкової ланки ланцюга причинності цілком зрозуміло: наявність причинного зв'язку між дією людини і наслідками може служити умовою кримінальної відповідальності, лише коли

воно було вольовим актом. Якщо ж та чи інша дія людини або, навпаки, утримання від неї мало місце в результаті фізичного впливу зовнішніх сил, або в стані психічного примусу, або в стані афекту, то вольовий момент дії виявляється пригніченим і його зв'язок з наступаючим результатом не може розглядатися в якості умови кримінальної відповідальності.

На відміну від слідчого та суду, для яких вчинок людини - це завжди єдність об'єктивних і суб'єктивних моментів, експерт повинен строго відмежовувати інтелектуальну, вольову сторону вчинку від зовнішньої дії, рухів тіла і досліджувати тільки останні. При вирішенні питання про наявність причинного зв’язку між вчинком людини і наслідками може бути дві самостійних і незалежних одна від одної ділянки причинного ланцюга: 1) зв’язок між психічним станом людини і рухами тіла або утриманням від них і 2) зв’язок між рухом тіла і наслідками. Необхідно окремо вирішувати питання про причинний зв’язок в межах самого вчинку підозрюваного і про причинний зв’язок між його зовнішньою поведінкою (його діями або бездіяльністю) і шкідливими наслідками.

Чи можуть застосовуватися спеціальні знання при встановленні причинного зв’язку в межах першої ділянки причинного ланцюга? Інтелектуальна, вольова, психологічна сторона вчинку повинна, як правило, визначатися безпосередньо слідчим, судом, але не експертом. Виняток становлять лише експерти-психіатри (якщо є припущення про порушення психіки у підозрюваного) і експерти-психологи, які можуть залучатися до дослідження і цієї ділянки причинності. Всі інші види спеціальних знань можуть використовуватися виключно при вирішенні питання про причинний зв’язок - між зовнішньою поведінкою (дією) людини і наслідками.

Слід, однак, відзначити, що це положення не завжди правильно тлумачиться на практиці. Наприклад, експерти-автотехніки, керуючись тим, що дослідження психічної та вольової поведінки водія не входить до їх компетенції, відмовляються вирішувати питання про причинний зв’язок між діями підозрюваного водія, який перебував в стані сп’яніння, і наслідками. «Авто-технічна експертиза - не досліджує механізмів події у випадках, коли водії автотранспортних засобів перебували в стані алкогольного сп'яніння» вказується в одному з висновків експертизи. З такою думкою погодитися неможливо. Причинний зв’язок є об’єктивною категорією, її наявність або відсутність абсолютно не залежить від того, в стані сп’яніння або тверезому стані водій скоїв натискання на акселератор, гальмівну педаль або поворот керма, яке викликало певні наслідки. Причинний зв’язок не змінює свого характеру в залежності від ступеня сп'яніння водія, який порушив правила дорожнього руху.[2, с.48]

При розслідуванні злочинів і розгляді кримінальних справ нерідко виникає необхідність встановлювати причинний зв’язок між бездіяльністю підозрюваного та небезпечними наслідками. Такі питання часто ставляться перед експертами. На прикладі бездіяльності як початкової ланки в ланцюзі причинності особливо добре видно різницю меж, в яких питання про причинний зв’язок вирішують слідчий та суд, з одного боку, і експерт, з іншого. Відповідальність за бездіяльність може наступити, якщо підозрюваний діяв тоді, коли був зобов’язаний вживати заходів щодо запобігання небезпечних наслідків. Але питання про обов’язок діяти, якщо він ставиться в правовому та в вольовому аспектах, не може аналізуватися експертом (крім психіатра і психолога). Це виключно компетенція слідчого та суду.

В причинному ланцюзі «діяння підозрюваного - настали наслідки» кінцевою ланкою для слідчого та суду будуть суспільно небезпечні наслідки, тобто зміни, викликані поведінкою підозрюваного, які зачіпають об’єкт, що охороняється законом. Слідчого та суд цікавлять ті зміни, які настали «не тільки в сфері фізичної природи, але і факти, що належать до технічної або моральної сфери». На відміну від цього експерт, перед яким поставлено питання про причинний зв’язок поведінки підозрюваного з наслідками, повинен розглядати останні лише як матеріальні зміни в конкретній речі, предметі, явищі, незалежно від суспільної небезпеки цих змін. Іноді перед експертами прямо ставиться питання про безпечність тій чи іншій ситуації. Це має місце, в основному, у випадках, коли закон

встановлює кримінальну відповідальність не тільки за реально завдані збитки, а й за створення умов, в яких виникає реальна можливість їх настання. Але тоді під небезпечною ситуацією розуміються такі умови, створені діянням підозрюваного, при яких подальший безперешкодний розвиток подій може призвести до прямого, реального збитку. Отже, і «небезпечні наслідки» як кінцева ланка причинного ланцюга можуть мати різний зміст для слідчого, суду та для експерта.

Таким чином, постанова перед експертами питання про причинний зв'язок між діянням підозрюваного та небезпечними наслідками є цілком правомірною.

Література:

1. Соколовский З.М. Понятие специальных знаний // Криминалистика и судебная экспертиза. 1969. № 6. с. 202.
2. Соколовский З.М. Экспертное исследование по уголовным делам (Методическое пособие) Киев, 1970. – с.48 .

Резницька В. О.,
к.ю.н, доцент кафедри права та
публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ НІМЕЧЧИНОЮ

Одним із найважливіших компонентів ефективного функціонування економіки та системи охорони здоров'я є медичне страхування. Медичне страхування - це гарант здорової нації в майбутньому. Таким чином, введення обов'язкового медичного страхування як додаткового джерела фінансування охорони здоров'я дозволить збільшити рівень та якість медичної допомоги населенню. Згідно закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», що прийнято 19 жовтня 2017 року, Кабінет Міністрів України протягом 3-х місяців з дня набуття чинності цим Законом повинен опрацювати питання запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування [1]. Тобто законодавець не просто не виключає, але й стимулює запровадження обов'язкового медичного страхування. Залишається лише обрати найприйнятнішу для українських реалій модель такого страхування. Ще з 14 січня 1998 року діє Закон України про «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», в якому передбачено медичне страхування, як один із видів загальнообов'язкового державного страхування». Але за стільки часу законотворець не прийняв жодного законопроекту стосовно загальнообов'язкового медичного страхування. На сьогоднішній день у Верховній раді існує декілька законопроектів стосовно цього питання. Принципова різниця між законопроектами полягає у статусі та суб'єкті, що буде страховиком, в колі страхувальників та застрахованих осіб, порядку формування та розміру страхового платежу, джерел формування коштів загальнообов'язкового державного медичного страхування. Для того щоб обрати найефективнішу модель соціального страхування для нашої держави, потрібно використати досвід розвинутих держав світу.

Проблеми медичного страхування досліджували такі науковці як, А.Аркінсон, В.Базилевич, Дж.Р.Болл, О. Виноградова, Н.Внукова, О.Гаманкова, Ю.Гришан, А.Загородний, М.Мних, Б.Надточій, С.Осадец, М.Папієв, Р.Пікус, І.Плиса, Н.Приказюк, В. Рудня, В. Черненко, І.Яковенко, Н.Ярош та інші. Слід зазначити, що питання теорії і практики медичного врахування в українській науковій думці досліджено не достатньо. В сучасних умовах трансформаційних процесів розвитку нашої країни виникають нові

актуальні напрямки, які потребують подальшого дослідження, наукового обґрунтування, практичного вирішення і розвитку.

У світовій практиці існує дві форми медичного страхування: обов'язкове й добровільне. Обов'язкове медичне страхування (ОМС) - один з найбільш важливих елементів системи соціального захисту населення в сфері охорони здоров'я й одержання необхідної медичної допомоги у випадку захворювання. Держава в особі своїх законодавчих і виконавчих органів повинна визначати основні принципи організації ОМС, встановлювати тарифи, коло страхувальників та формування спеціальних державних фондів для акумуляції внесків на обов'язкове медичне страхування. Загальність ОМС полягає в забезпеченні всіх громадян рівними гарантованими можливостями одержання медичної, лікарської й профілактичної допомоги в розмірах, встановлених державними програмами ОМС [2, с. 98104]. Обов'язкове медичне страхування знаходиться під жорстким контролем держави й характеризується бездохідністю. Ця форма організації страхового фонду дає можливість планувати медичну допомогу завдяки стабільній сплаті страхових внесків у страховий фонд
[3, с.73].

Добровільне медичне страхування (ДМС) є комерційним страхуванням, на відміну від обов'язкового. ДМС належить до сфери особистого страхування (цивільного страхування). За договором добровільного медичного страхування застрахований одержує ті види медичних послуг і в таких рамках, у яких і була сплачена страхова премія. У межах (ДМС) передбачається оплата медичних послуг понад програми обов'язкового медичного страхування. В Україні сьогодні функціонує лише добровільне комерційне медичне страхування.

Фінансове забезпечення охорони здоров'я у розвинених країнах здійснюється з різних джерел: державного бюджету, коштів підприємств і внесків приватних осіб. Базуючись на цьому, виокремлюють такі базові моделі фінансування охорони здоров'я: державна, заснована на беверіджевській концепції, що фінансується переважно (до 90 %) з бюджетних джерел (системи, що фінансуються за рахунок оподаткування). Оплату медичних послуг проводять з основних прибутків держави. Виділення фінансування на всі здійснювані послуги розглядають як частину процесу планування загальних урядових витрат. За першою формою фінансуються, наприклад, системи охорони здоров'я Великобританії, Канади, Ірландії; бюджетно-страхова (бісмарковська концепція), що фінансується за рахунок цільових внесків підприємців, трудящих громадян і субсидій держави (системи соціального страхування). Медичні послуги оплачуються за рахунок внесків в фонд охорони здоров'я. Найпростішим є внесок, який робить наймач і працівник. Внески залежать від платоспроможності, а доступ до послуг - від потреби. Медичний фонд (або фонди) зазвичай незалежний від держави, але діє в рамках законодавства. За соціальним страхуванням гарантується право на точно зумовлені види послуг і встановлюються такі частки внесків і на такому рівні, які дають гарантію використання такого права. Фінансування з позабюджетних фондів медичного страхування переважає в Німеччині (78 %), Італії (87 %), Франції (71 %), Швеції (91 %), Японії (73 %) та інших країнах; приватнопідприємницька, що фінансується за рахунок реалізації платних медичних послуг, а також за рахунок коштів добровільного медичного страхування. Населення, що страхується, виплачує премію страхувальнику, сума якої визначається очікуваною середньою вартістю послуг, що надаються ним, причому схильні до більшого ризику, платять більше. Пряма оплата послуг пацієнтами не належить до страхування. Пацієнти сплачують медичні послуги відповідно до тарифів. Така система діє в таких країнах, як США, Південна Корея, Нідерланди [4]. Системи фінансування охорони здоров'я з використанням механізмів медичного страхування набули поширення в більшості країн світу. При цьому передбачається більша або менша участь урядів у фінансуванні страхових фондів, регулюванні страхової моделі, що склалася сторіччями.

Однією з перших країн, де було запроваджено медичне страхування, є Німеччина. Уряд канцлера Бісмарка, побачивши основну причину росту робітничого руху та пов'язаних з цим

гострих соціальних проблем, приймає соціальні закони та одночасно закони, що забороняли робітничий рух, які одержали назву «Виняткові закони проти соціалістів 1878-1890 років». До системи соціального страхування, як його найважливіша частина, увійшло обов'язкове медичне страхування, а система охорони здоров'я, що виникла на його основі, отримала в історії назву «система охорони здоров'я Бісмарка», або страхова медицина.

Результати дослідження Т.Стенюк показали, що українська держава вже мала певний досвід з організації медичного страхування в минулому. На теренах України воно здійснювалося ще у XIX ст. у обов'язковій формі. Джерелом фінансування медичного страхування були фонди соціального страхування. Їх кошти формувалися із внесків роботодавців та внесків робітників. Особливістю допомоги, що надавалась, був її комплексний характер, що включав матеріально-грошову компенсацію втраченого заробітку та лікування [5, с.8]. З 1912 року почала роботу система соціального страхування, заснована на німецькій системі Бісмарка. До Великої Жовтневої Соціалістичної революції в Росії була розвинена (порівняно із західними країнами) система охорони здоров'я. Вона включала розгалужену систему лікарень, сільських амбулаторій, приватних міських лікарів, медичну (вищу і середню) освіту.

На сьогоднішній день в Німеччині, як і в Україні, існує так зване загальне обов'язкове медичне страхування (GKV) та приватне медичне страхування (PKV). Медичне страхування повністю або частково відшкодовує страхувальнику витрати на хворобу, материнство та лікування. Це двоблокова системи охорони здоров'я в системі соціального забезпечення Німеччини [6]. З 1 січня 2009 року в Німеччині існує так зване загальне медичне страхування. Таким чином, існуюча з 1 квітня 2007 року медична страховка для деяких страхових компаній була поширена на всіх німців. З тих пір кожен громадянин Німеччини зобов'язаний обирати медичну допомогу незалежно від того чи застрахована особа за законом або приватним сектором. Обов'язок медичного страхування застосовується до всіх осіб та професійних груп працівників, державних службовців, самозайнятих осіб, студентів, пенсіонерів та одержувачів соціальних пільг. Типовою рисою німецької системи медичного страхування є те, що уряд не бере на себе відповідальність за фінансування охорони здоров'я (за винятком деяких сегментів), а створює умови для функціонування фондів медичного страхування та контролює їх діяльність. Система медичного страхування Німеччини вирішує свої завдання досить автономно і незалежно від державного бюджету. Головними учасниками системи є державні лікарняні каси та приватні лікарняні каси. Членство в лікарняних касах є обов'язковим для всіх найманих працівників. Якщо особи не мають медичного страхування, але все ще хворіють, їх будуть лікувати. Лікар не може відмовити в лікуванні через відсутність страхового покриття. Проте витрати на лікування покриваються та стягуються як звичайні.

Особи без попереднього медичного страхування, як правило, повинні застрахуватися в системі медичного страхування, в якій вони були останнім часом застраховані. Це правило застосовується також до одержувачів, які раніше були застраховані в приватному медичному страхуванні. Тобто якщо, особа раніше була зареєстрована в приватному медичному страхування вона не може перейти до державного медичного страхування. Навидь, якщо застраховані особи PKV знаходяться у фінансовій ситуації і більше не можуть сплачувати свої внески, застосовується так званий аварійний тариф. Щомісячний внесок складає близько 100-125 євро. Аварійний тариф надає страхувальникам можливість сплачувати заборгованість із внесків. Протягом цього часу члени залишаються застрахованими. Проте приватна медична страховка покриває лише витрати на невідкладну медичну допомогу [7].

Критиці часто піддається і той факт, що близько 10 % найбагатших німців не вносять свій внесок у державну систему охорони здоров'я, а вносять у приватну систему, таким чином порушуючи принцип страхування: багаті платять за бідних, здорові – за хворих. Проте і приватна, і державна системи процвітають, а право вибору створює ще жорсткішу конкуренцію між страховими касами. Ця система служила і служить моделлю для систем

медичного страхування у світі. Нашій державі обов’язково треба використати довід Німеччини для подальшого поширення медичного страхування, поєднавши обов'язкове та добровільне медичне страхування.

Література:

1. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» - [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2168-19
2. Внукова Н.М. Соціальне страхування: навч. посібник / Н.М. Внукова, Н.В.Кузьминчук. – К.: Кондор, 2006. – 352 с.
3. Яковлєва Т. Соціально-правові передумови запровадження обов'язкового медичного страхування // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 11. – С. 71-74.
4. Заруба О.Д. Страхова справа : підручник О.Д.Заруба. – К.: Тов. "Знання", 1998. – 321с.
5. Стенюк Т.І. Медичне страхування та його роль у забезпеченні соціального захисту громадян: автореф. дис. на здобуття наук. ступення канд. економічн. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Т.І. Стенюк; Київський нац. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2007 – 22 с.
6. Jeder muss sich Krankenversicherungspflicht Zuletzt aktualisiert: 20. Dezember 2017, Von: Finanztip-Redaktion, Annika Krempel [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.finanztip.de/gkv/krankenversicherungspflicht/
7. Krankenversicherungspflicht [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.verivox.de/themen/krankenversicherungspflicht/

Решетняк А. С.,
студентка 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

З дня прийняття Господарського кодексу України (далі - ГКУ) [1] та Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ) [2] серед науковців точаться дискусії щодо самостійності господарського права України як галузі права та його місця в правовій системі нашої держави.

Представники цивілістичної школи критикують ГКУ, помилково вважаючи, що за допомогою ЦКУ й галузевих господарських законів можна врегулювати здійснення підприємницької діяльності. З прийняттям ЦКУ та ГКУ загострилася дискусія щодо доцільності існування двох кодексів, унаслідок чого висловлювалися найрізноманітніші пропозиції щодо їх співіснування, найбільш радикальною з яких є пропозиція взагалі скасувати Господарський кодекс України. При цьому аргументи й висловлювання, до яких вдаються деякі представники цивілістичної науки, що підтримують ідею скасування ГКУ, а також висновки, до яких вони доходять, спираючись на наведені аргументи, не завжди характеризуються науковою коректністю. Так, на нашу думку, безпідставно стверджується, що ГКУ створено нібито для опосередкування певного виду діяльності, унаслідок чого робиться такий висновок: «З кожного виду діяльності потрібен кодекс, без якого неможливо визначити, що і як регулювати. Стає очевидною безглуздість прийняття й існування Господарського кодексу України».

На жаль, через деякі об’єктивні й переважно суб’єктивні причини здійснити кодифікацію господарського законодавства так, як вона задумувалася розробниками проекту Господарського кодексу України, не вдалося. Головне, що не вдалося зробити, - чітко розмежувати предмети правового регулювання двох кодексів (на причини цього вказав

академік НАН України В.К. Мамутов) [3], у зв'язку із чим значна частина норм господарського законодавства (переважно тих, що регулюють окремі види господарських договорів: поставки, енергопостачання, контрактації сільськогосподарської продукції, оренди, лізингу, будівельного підряду, перевезення вантажів, експедиції, факторингу, комерційної концесії тощо) нині включена до Цивільного кодексу України. Натомість Господарський кодекс України містить частину норм, які багато в чому повторюють положення Цивільного кодексу України, проте не відображають особливостей правового регулювання господарської діяльності.

Наступним доказом на користь самостійності господарського права можна вважати наявність у господарському праві власного предмета правового регулювання й певних методів, за допомогою яких здійснюється регулюючий вплив норм господарського права на поведінку суб'єктів господарювання [4].

Україна на сьогодні є єдиною країною серед 15 країн, що утворилися на основі республік колишнього СРСР, яка поряд із ЦК має окремий ГК. Наявність ГКУ є першим кроком на шляху вирішення протиріч у сучасних глобалізаційних процесах. Саме ГКУ регулює відносини за участі комерційних і неприбуткових суб'єктів господарювання в усіх сферах економіки України. На основі норм ГКУ та спеціального господарського законодавства визначаються права й обов'язки учасників господарських договірних і позадоговірних відносин. Саме положення господарських договорів і нормативно-правових актів, що спираються на норми ГКУ, є відправною точкою під час прийняття рішення господарськими судами під час вирішення господарських спорів. Існування кодексу матеріального права зазвичай вважається необхідною запорукою для ефективної реалізації норм кодексу процесуального права.

Складно уявити ситуацію, за якої в країні існував би кримінально-процесуальний кодекс, проте був відсутній кримінальний. Однак чомусь нормою для нашої держави була ситуація, коли за наявності Арбітражного процесуального кодексу України (пізніше - Господарського процесуального кодексу України) не було Господарського кодексу України.

На сьогодні в більшості країн Європи діють господарські кодекси. Частково відрізняються вони між собою предметом регулювання й назвою. Так, у ФРН діє Торговий кодекс; в Австрії - Підприємницький кодекс і Кодекс корпоративного управління; у Чехії й Словаччині - Торговий кодекс Чехії та Торговий кодекс Словаччини (у ЧССР діяв Господарський кодекс); у Франції - Торговий (Комерційний) кодекс; у Польщі, Монако, Іспанії, Португалії й деяких інших європейських країнах - торгові кодекси. Є відповідні кодекси й у багатьох неєвропейських країнах. А отже, аргумент окремих цивілістів про те, що через наявність ГКУ правова організація України не відповідає європейським і світовим стандартам, не витримує критики.

Викладене зумовлює необхідність подальшого вдосконалення господарського законодавства, яке б адекватно відображало явища, що відбуваються в процесі розвитку ринкових відносин в економіці.

При цьому мова може йти, на нашу думку, про два головні напрями вдосконалення господарського законодавства:

1) удосконалення норм ГКУ шляхом:

- уникнення невиправданого дублювання в ГКУ положень ЦКУ, якщо це не викликано особливостями правового регулювання певних господарських відносин;
- розширення сфери правового регулювання господарських відносин нормами ГКУ (у тому числі через вилучення норм господарсько-правового спрямування із чинного ЦКУ та включення їх до ГКУ) як акта прямої дії;
- максимально можливого скорочення кількості актів чинного законодавства; 2) удосконалення норм актів чинного господарського законодавства шляхом:
- приведення їх у відповідність до положень ГКУ;
- врахування норм ГКУ під час розробки та прийняття нових законопроектів [5].

Література:
1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-ГУ (станом на 20 вересня 2015 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-ГУ (станом на 12 серпня 2015 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15.
3. Мамуток В.К. Развитие хозяйственного законодательства и хозяйственно-правовой мысли в суверенной Украине: [научный доклад] / В.К. Мамутов. - Донецк: Б. в., 2004. - 356 с.
4. Щербина В.С. Господарське право: [підручник] / В.С. Щербина. - К.: Юрінком Інтер, 2012. - 527 с.
5. Щербина В.С. Актуальні проблеми господарського права / В.С. Щербина. - К.: Юрінком Інтер, 2013. - 392 с.

Романова К. О.,
студентка 3 курсу спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІНІСТЕРСТВА ЯК ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Виконавча влада є найбільш видатним інститутом політичної системи суспільства, діяльність якої безпосередньо пов'язана з повсякденним життям громадян. Вона не тільки втілює в життя різноманітні політичні рішення, але часто є ще й ініціатором, що організовує їх ухвалення, набуваючи при цьому значну роль в житті українських громадян та суспільства в цілому. Ефективністю цієї влади і мірою контролю над нею з боку суспільства визначається ступінь його демократизму.

Проблеми виконавчої влади, детальне їх вивчення та питання щодо реформування та покращення завжди цікавило вчених-правознавців. Дослідженням актуальних питань функціонування виконавчої влади займалися такі фахівці як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.Б. Коліушко, М.І. Ославський, О.В. Петришин та інші.

Аналіз наукових праць з питань забезпечення виконавчою владою злагодженого та ефективного функціонування державного механізму свідчить про те, що на сьогодні існує доволі гостра необхідність у нових сучасних і поглиблених дослідженнях діяльності центральних органів виконавчої влади, зокрема міністерств. Перш за все, потрібно приділити увагу правовому статусу міністерства як центрального органу виконавчої влади. Адже його дослідження має значення через те, що саме правовий статус відображає головні особливості органу, його місце в системі державних органів влади, мету, завдання, функції, повноваження, компетенцію, відповідальність. Також треба визначити яке місце та роль грають міністерства у вирішенні питань у різних сферах держаного управління для чіткого та однозначного підходу до розуміння системи органів виконавчої влади в цілому та центральних органів виконавчої влади, зокрема. Окрім цього, доцільним буде розгляд проблеми професіоналізації, адже неможливо проводити якісне державне управління людьми, які не є справжніми професіоналами своєї справи.

Тож, метою даної роботи є дослідження адміністративно-правового статусу міністерств, визначення їх (міністерств) ролі та місця у системі органів виконавчої влади, аналіз проблеми професіоналізації, що нині існує в органах державної влади та в міністерствах, зокрема.

Дослідження поняття адміністративно-правового статусу має значення через те, що саме правовий статус відображає головні особливості органу, його місце в системі державних органів влади, мету, завдання, функції, повноваження, компетенцію, відповідальність [1, с. 118].

Органи виконавчої влади, як у своєму дослідженні вважає О. Синкова, - це первинні елементи апарату державного управління, що утворюються державою для здійснення від її імені завдань і функцій державної виконавчої влади [2, с. 61]. В. Авер'янов визначає, що кожний окремий орган виконавчої влади виконує діяльність, яка характеризується чітко визначеною державою спрямованістю, цілями, завданнями та функціями, певним обсягом компетенції (прав і обов'язків) [3, с. 84], які в цілому можна вважати складовими елементами адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади.

Серед адміністративістів досі існує розбіжність поглядів на структуру адміністративноправового статусу центрального органу виконавчої влади, що зумовлено відсутністю єдиного підходу у визначенні основного структурного елемента - компетенції [2, с. 61].

Свідченням неоднозначності визначення поняття є багатоманітність наукових думок. Зокрема, Д. Бахрах вважає компетенцію «основною частиною правового статусу, яка складається із сукупності владних повноважень відносно певних предметів відання». Автор поділяє зміст компетенції на дві складові: перший елемент – обов’язки та права, пов’язані зі здійсненням влади, участю у владних відносинах, у тому числі і право видавати певні акти. Другий елемент - підвідомчість, правове закріплення кола об'єктів, предметів, справ, на які поширюються владні повноваження [4, с. 178].

А. Альохін визначає компетенцію, як «систему повноважень цього органу щодо здійснення державної влади, що містить в собі обов'язок і право виконувати визначені завдання та функції...» [5, с. 132].

Ю. Козлов визначає базовий елемент компетенції - наявність визначеного об’єму юридично-владних повноважень [6, с. 148].

Тож, на нашу думку, найбільш точним є положення щодо того, що основним складовим елементом компетенції є повноваження, які в цілому визначаються як сукупність прав та обов'язків. Та досліджуючи визначення поняття повноваження, виникає проблема ототожнення та розмежування повноваження як окремої правової категорії і сукупності інших прав та обов’язків.

В цілому «компетенцію» можна визначити як сукупність повноважень центрального органу виконавчої влади для виконання покладених на нього завдань. Однак питання щодо визначення лишається відкритим та дискусійним.

Деякі з дослідників виділяють інші складові елементи адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади, до яких можна віднести: мету, завдання, функції, а також відповідальність.

В. Тацій визначає функції як комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових впливів органу, який служить напрямком для досягнення мети, поставленої перед системою управління [7, с. 34].

Д. Мандичев пропонує розмежовувати функції та завдання органів державної влади через їх природу. Автор вважає, що функціям властиві безперервність і постійність, не обумовленість конкретними подіями і діями стосовно завдань, а від так вони по суті мають тимчасовий характер. Завдання ж передбачають сталість змісту, його незмінність. Він вважає можливим чітке закріплення функцій в статусі органу державної влади шляхом визначення завдань, які поставлені перед ним [1].

Іншою складовою адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади є відповідальність, яка, як зазначає О. Синкова, відносно центральних органів виконавчої влади розуміється як конституційно-правова, державно-правова, публічно-правова, що може бути пояснено різним розумінням дослідників об’єкта й об’єктивної сторони відповідальності в публічно-правовій сфері [2, с. 63].

Зазначимо, що у широкому розумінні юридична відповідальність визначається як покарання, державний примус до виконання вимог права, тобто застосування до особи винної у порушенні юридичних зобов’язань, передбачених законом санкцій [8, с. 605].

Ці види відповідальності можна практично застосувати відносно особи, забезпечивши при цьому виконання певної мети. Таким чином, аналізуючи викладене вище, можна дійти висновку про те, що розуміння визначення та змісту адміністративно-правового статусу центрального органу виконавчої влади дозволяє певним чином його виокремити поміж ряду інших державних органів, визначивши особливості його організації, функціонування та взаємодії з іншими органами державної влади.

Таким чином, аналізуючи викладене вище, можна дійти висновку про те, що розуміння визначення та змісту адміністративно-правового статусу центрального органу виконавчої влади дозволяє певним чином його виокремити поміж ряду інших державних органів, визначивши особливості його організації, функціонування та взаємодії з іншими органами державної влади.

Визначення та з'ясування місця та ролі міністерства є не менш вагомим завданням.

Міністерства - це особливий вид, який принципово відрізняється від інших центральних органів виконавчої влади, займаючи провідне місце серед цих органів.

При визначенні поняття «центрального органу виконавчої влади», на наш погляд, слід враховувати наступні теоретико-методологічні позиції. Органи виконавчої влади називаються "центральними", оскільки їх компетенція є загальнодержавною, поширюється на всю територію України. Ці органи у своїй діяльності покликані представляти інтереси всієї держави, а не окремих її регіонів. Разом з тим, має чітко визначатись різниця між центральними органами виконавчої влади та Урядом, компетенція якого також є загальнодержавною. І така різниця полягає в тому, що Уряд є органом загальної компетенції, відповідальним за реалізацію державної політики в усіх сферах державної політики, а центральні органи виконавчої влади мають компетенцію у конкретних (спеціальних) сферах державної політики.

Також для визначення поняття «центрального органу виконавчої влади», з точки зору правового регулювання, слід виходити з норм Конституції України та Закону України «Про Кабінет Міністрів України», які визначають порядок утворення, реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади, призначення та звільнення їх керівників, основу взаємовідносин з вищим органом виконавчої влади – Урядом.

Міністерства України є провідними органами у системі центральних органів виконавчої влади, які здійснюють функції з формування та реалізації державної політики у відповідних секторах державного управління, спрямованої на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України.

Між міністерствами розподіляються всі питання державної політики, відповідальність за які покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та законами України, за винятком віднесених до компетенції членів Кабінету Міністрів України, які не очолюють міністерств.

Міністерства безпосередньо підзвітні та підконтрольні Кабінету Міністрів України, а також Президенту України в частині його конституційних повноважень.

«Ці органи (центральні органи виконавчої влади) є складовою частиною єдиної системи органів державного управління. Тому для них притаманні насамперед риси, загальні для ланок системи, що розвиваються як частини цілого, в якому інтегруються якості складових елементів. Кожен з них має свою специфіку. Тут діє закономірність співвідношення загального та спеціального, цілого й частини. Будучи частиною системи, органи адміністративно-політичного управління утворюють водночас відносно самостійні підсистеми у сфері (галузі) державного управління» [9, с. 5].

Як вже було зазначено вище - однією зі складових системи центральних органів виконавчої влади в Україні є міністерства, які відіграють провідну роль у забезпеченні здійснення державної політики у різноманітних сферах політичного та соціальноекономічного розвитку держави. У своїй діяльності міністерства керуються Конституцією України, законами України, актами та дорученнями Президента України,

щорічним посланням Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства України.

Напевно, чи не найголовнішим нормативно-правовим актом, що регламентує діяльність міністерств є Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [10].

Варто зазначити, що прийняття даного закону стало важливим кроком в формуванні правового поля міністерств, оскільки до того часу не існувало єдиного документу, щоб законодавчо регулював діяльність цілого ряду органів виконавчої влади, в тому числі і міністерств в цілому [11, с. 128].

Згідно з положеннями, закріпленими в ст. 7 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», основними завданнями міністерства як органу, що забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох сферах, є: 1) забезпечення нормативно-правового регулювання; 2) визначення пріоритетних напрямів розвитку; 3) інформування та надання роз'яснень щодо здійснення державної політики; 4) узагальнення практики застосування законодавства, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення та внесення в установленому порядку проектів законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України на розгляд Президентові України та Кабінету Міністрів України; 4-1) забезпечення здійснення соціального діалогу на галузевому рівні; 5) здійснення інших завдань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України [10].

Більш уточнено загальні правові засади діяльності центральних органів виконавчої влади визначено у «Загальному положенні про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України». Відповідно до даного Положення кожен центральний орган виконавчої влади розробляє своє власне Положення про Міністерство, яким затверджує вичерпний перелік заходів та завдань своєї діяльності. Положення затверджуються указами Президента України [11, с. 128].

Міністерство стало неодмінною частиною вертикалі виконавчої влади у всіх державах світу.

Не менш актуальною проблемою на сьогоднішній день є проблема професіоналізму членів міністерств. Люди, що виконують свої повноваження у сфері державного управління, безумовно повинні бути справжніми фахівцями у своїй справі, бо саме вони втілюють політику держави в різноманітних сферах суспільно-політичного життя України, забезпечують конституційно проголошені права, свободи та законні інтереси осіб, які мешкають на території нашої держави. В основі цієї професіоналізації має бути фундаментальна академічна підготовка (на рівні бакалавра, магістра, кандидата і доктора наук), доповнена періодичним оперативним і ситуативним підвищення кваліфікації та стажуванням тощо. З метою уточнення потреб у професійному навчанні слід зробити розроблення посадових інструкцій. Більш того, на нашу думку необхідно зробити відбір в міністерства більш жорстким, якісним і багатоетапним задля того, що це може допомогти значно знизити ризик корупції. А призначення на посаду молодих та перспективних спеціалістів та фахівців допоможе країні виходити на більш сучасний рівень, активно розвиватися та покращувати правову систему нашої держави, рівень життя українського суспільства в цілому.

На жаль, зараз в Україні органи виконавчої влади і державні службовці, які в них працюють, ще не додержуються принципу служіння народу, поліпшення його добробуту, захисту прав і свобод громадян. Є ще багато нарікань на формально-бюрократичне ставлення до громадян державних службовців, прояви неповаги і байдужості до людей. Проте слід відмітити, що останнім часом у нашій державі таки відбуваються позитивні зміни, спроби реформування багатьох сфер життя суспільства, пропонуються різні ідеї, способи для поліпшення життя громадян і виведення України на новий рівень на міжнародній арені.

Отже, підводячи підсумок потрібно зробити деякі висновки.

По-перше, адміністративно-правовий статус міністерств допомагає виділити їх серед ряду інших державних органів, визначивши особливості їх організації, функціонування та взаємодії з іншими органами державної влади.

По-друге, міністерства є особливим видом органів виконавчої влади, які принципово відрізняються від усіх інших органів влади, займаючи провідне місце серед них. Вони грають неабияку роль у вирішенні питань у різних сферах державного управління. Нині міністерство стали неодмінною частиною виконавчої влади не тільки в Україні, а й за кордоном. Виокремлення та дослідження місця та ролі міністерств, які вони посідають у системі органів виконавчої влади, з'ясування призначення зазначених органів, порядку їх організації, реорганізації та побудови діяльності міністерств, взагалі, дає можливість зрозуміти в яких напрямах необхідно здійснювати реформування такого органу виконавчої влади як міністерства, адже переоцінити їхню роль у функціонуванні всієї системи виконавчої влади в Україні не можливо. Від результатів діяльності органів виконавчої влади, зокрема міністерств, понад усе залежить соціально-економічний та політичний стан України, оскільки з кожним роком масштаби, складність і розмаїття завдань держави все зростають.

По-третє, слід сказати, що Україна потребує більш кваліфікованих кадрів, потребує залучення до органів виконавчої влади молодих та перспективних спеціалістів з новими та сучасними ідеями, поглядами, які допомогли б країні виходити на більш сучасний рівень, на новий рівень на міжнародній арені, допомогли б активно розвивати та покращувати правову систему нашої держави, рівень життя українського суспільства в цілому.

По великому рахунку всі зміни, які відбулися, відбуваються та ще будуть відбуватися в системі органів виконавчої влади мають бути спрямовані безпосередньо на український народ, на покращення його добробуту. Але поки все це відбувається дуже повільними темпами, з огляду на те, що немає чітких вироблених методів і способів щодо поліпшення функціонування та діяльності органів виконавчої влади.

Література:

1. Мандичев Д. Поняття адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади // Право і суспільство. - 2010. - № 5.
2. Синкова О. До питання правового статусу органу виконавчої влади // Правничий часопис Донецького університету: наук. журн. - 2008. - № 1.
3. Державне управління в Україні / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. - К., 1999. - 266 с.
4. Бахрах Д. Н. Административное право России: учеб. для вузов / Д. Н. Бахрах. - М.: Изд. группа НОРМА-ИНФРА-М, 2000.
5. Алехин А. П. Административное право Российской Федерации: учебник / А. П. Алехин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов. - М.: Зерцало, 1997.
6. Административное право: учебник / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. - М.: Юристъ, 2000.
7. Грошовий Ю. М. Актуальні проблеми законодавчого процесу в Україні / Ю. М. Грошовий, В. Я. Тацій // Концепція розвитку законодавства України: матеріали наук.-практ. конф. - К., 1996. - С. 33-35.
8. Большая Советская Энциклопедия. В 30 т. Т. 18. Н-О / гл. ред. А. М. Прохоров. - Изд. 3е. - М.: Сов. энцикл., 1974.
9. Советское административное право: Управление в области административнополитической деятельности / Ю. М. Козлов, Б. М. Лазарев, А. Е. Лунев, М. И. Пискотин, А. В. Серегин; руковод. авт. кол. А. Е. Лунев. – М.: Юрид. лит., 1979. – 344 с.
10. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 року № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 38, ст.385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17

11. Чернишевич О. В. Міністерство як орган в системі центральних органів виконавчої влади в Україні: конституційно-правовий аспект / О. В. Чернишевич // Часопис Київського університету права. - 2013. - № 4. - С. 127-130.

Рябов С. М.,
студент групи 09-ПР-2014
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний технічний університет»

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕДИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНОЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Основна ідея медичної реформи – «гроші йдуть за пацієнтом». На даний момент існує принцип «є лікарня – тримайте гроші», отже пропонується ввести зміни, тобто, гроші виділятимуться тільки на пацієнта. Таким чином, заробітна плата лікаря буде залежати від кількості пацієнтів, які до нього ходитимуть.

Пропонується ввести нововведення – ставка для лікаря. Лікар за пацієнта буде отримувати близько 210 гривень на рік і в середньому доктор отримуватиме 420 тисяч гривень на рік (35 тисяч гривень на місяць).

Залишається важливим аспектом реформи завантаження лікарів роботою. Лікарі, які втрачають практичні знання чи давно їх втратили та тривалий час не практикують, то таких лікарів небезпечно підпускати до пацієнтів.

Також, вибір сімейного лікаря залежить від пацієнта. Пацієнт в праві обрати собі будьякого лікаря, будь-то з державних чи приватних клінік, а лікар, в свою чергу, не має жодного права відмовити в цьому. Весь цей процес контролюватиме окремий орган - Національна служба здоров’я України (далі – НСЗУ).

Тариф 210 гривень залежатиме від віку, тому що в середньому літній людині потрібно лікуватися частіше чим звичайному студенту. За літнього пацієнта лікар отримає трохи більше. Скільки - поки невідомо.

Таким чином хочуть припинити фінансування "порожніх лікарняних ліжок" і лікарень, куди ніхто не ходить. Також це дасть свободу лікарям, які можуть відкрити власний ФОП і вести свою практику.

Що включає в себе медична реформа в Україні та з чого вона починається:

1) реформа передбачає зміну моделі фінансування системи охорони здоров’я;

2) державні гарантії оплати наданих пацієнтам медичних послуг та лікарських засобів за рахунок коштів держбюджету будуть здійснюватися за принципом «гроші ходять за пацієнтом»;

3) 1 січня 2018 року розпочнуться зміни на первинній ланці. Пацієнт зможе отримувати первинну допомогу безоплатно в обраного ним сімейного лікаря;

4) оплата за надану медичну послугу пацієнту за єдиним тарифом на вторинній та третинній ланці буде впроваджуватися з 2019 року;

5) до 2020 року вся система охорони здоров’я перейде на прямі оплати від Національної служби здоров’я України лікарям та медичним установам усіх напрямків спеціалізації;

6) середня ставка для сімейного лікаря за приписану людину у 2018 році - 370 гривень;

7) річний тариф на літню людину (65+) та малюка - вдвічі більший за тариф на чоловіка віком 25 років;

8) власний прибуток лікаря ефективної сімейної практики з 2000 пацієнтами в статусі ФОП - до 18 тисяч гривень, медсестри - 12 тисяч гривень. При цьому у групових практик менші витрати і більші доходи;

9) пільги, що вже існують у сфері медичного обслуговування, залишаються чинними та реалізуються у відповідності до тих законів, якими вони впроваджені;

10) буде розширений перелік ліків, вартість яких за рецептом від сімейного лікаря відшкодовується державою повністю або частково за програмою «Доступні ліки» [5].

Влітку 2017 року Верховна Рада України проголосувала за історичний законопроект, за яким медицина в Україні повинна змінитися до найкращого.

Для того, щоб зміни в медичній системі почали рухатися народні депутати прийняли 19.10.2017 р. проект Закону «Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів» [3], мета якого визначає державні фінансові гарантії надання необхідних пацієнтам послуг з медичного обслуговування (медичних послуг) та лікарських засобів належної якості за рахунок коштів Державного бюджету України за програмою медичних гарантій. Однак, другий проект Закону «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення законодавства України з фінансування охорони здоров'я» було відхилено та знято з розгляду, проте цей проект Закону визначає наступне:

1. Підпункт 8) пункту 1 статті 87 викласти у такій редакції:

«8) охорону здоров'я – програму державних гарантій у сфері охорони здоров'я, затверджену Кабінетом Міністрів України, яка включає:

а) екстрену медичну допомогу;

б) первинну медичну допомогу;

в) вторинну (спеціалізовану) медичну допомогу;

г) третинну (високоспеціалізовану) медичну допомогу;

ґ) паліативну допомогу;

д) медичну реабілітацію;

е) стоматологічну медичну допомогу;

є) реімбурсацію;

ж) послуги громадського здоров'я;

з) інші програми в охороні здоров'я, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій».

2. У пункт 1. статті 91 додати підпункт 4) такого змісту:

4) охорону здоров'я – місцеві програми у сфері охорони здоров'я:

а) первинну медичну допомогу, вторинну (спеціалізовану) медичну допомогу, третинну (високоспеціалізовану) медичну допомогу, паліативну допомогу, медичну реабілітацію, стоматологічну медичну допомогу та інші програми в охороні здоров'я;

б) програми медико-санітарної освіти;

в) інші програми та заходи медичної та санітарної допомоги;

г) інші програми і заходи у сфері охорони здоров'я [2].

Проте, лобісти медичної реформи вважають, що крок до вдосконалення та приближення медичної системи в Україні до медичних системи розвинутих країн, зроблено.

Вперше в України буде створено новий орган – Національну службу здоров'я України. Головна задача цього органу розділити ролі: розробка політики здоров'я залишається в Міністерстві охорони здоров'я, а реалізація цієї політики перейде до НСЗУ.

За висловом Уляни Супрун, це буде "сильний національний закупник", який від імені людей буде оплачувати медичні послуги, що надаються за міжнародними протоколами. І якщо ці послуги повністю оплатили реальними ставками, але надали неякісно, або від пацієнта вимагають хабарі, то клініка залишиться без контракту з НСЗУ. Це дуже важливо, тому що зараз МОЗ і фінансує, і перевіряє, і контролює, і інформує, - вказала в.о. міністра [1].

Також, в.о. Міністра охорони здоров'я України – Уляна Супрун виступає за прискорення прийняття закону про трансплантацію органів:

«У мене є хороший друг, який вже 16 років чекає трансплантації. Я особисто докладатиму всіх зусиль, щоб якнайшвидше цей закон ухвалили. Зараз люди вмирають,

хворіють і їм потрібна якась дія. Я буду працювати з ВР як можу, з комітетом, щоб цей закон ухвалили якнайшвидше»[4].

Одна з особливостей закону є зміна «презумпції незгоди» - заборони вилучення органів у разі констатації смерті людини без згоди на те її родичів, на «презумпцію згоди» — надання права вилучати в померлого будь-які органи у разі коли він за життя не залишив письмової заборони того. Подібний підхід суперечить підходам, які використовують у Німеччині, США, Греції, Великій Британії, тощо, де трансплантацію можна проводити тільки за згодою родичів померлого (і не суперечить підходам котрі використовують в РФ, Іспанії, Португалії, Бельгії, Італії, Австрії, Норвегії, Фінляндії, Франції, Швеції, тощо), зокрема «Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини».

Література:

1. Супрун Уляна Надія. [Електронний ресурс] – https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D0%BF%D1%80%D1%83%D0%BD_%D0%A3%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%B0_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D1%96%D1%8F.
2. Проект Закону «Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів» від 10.04.2017 № 6327.
3. Проект Закону «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення законодавства України з фінансування охорони здоров'я» від 25.04.2017 № 6329-1.
4. Медицинская реформа рождается: какие изменения ждут Украину. [Електронний ресурс] – https://24tv.ua/ru/medicinskaja_reforma_v_ukraine_2017_izmenenija_v_medicine_ukrainy_n827950.
5. Супрун заявила, що у МОЗ готові сприяти якнайшвидшому прийняттю закону про трансплантацію. [Електронний ресурс] – https://ua.112.ua/polityka/suprun-zaiavyla-shcho-umoz-hotovi-iakomoha-shvydshe-pryiniaty-zakon-shchodo-transplantatsii-328770.html.

Садовнича О. О.,
курсант 106 навчального взводу
факультету №2 Донецького
юридичного інституту МВС України

Науковий керівник: Буга Г.С.
к.ю.н., доцент кафедри юридичних
дисциплін факультету №2
Донецького юридичного інституту
МВС України

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

У системі цінностей демократичного суспільства на першому місці стоїть людина. В сучасних умовах у зв'язку із здійсненням кардинальних демократичних перетворень, утвердження соціальної, правової держави проблема особи набуває особливо важливого значення.

Становлення прав людини пов’язане з генезою правових норм, в яких формулювалися (встановленням конкретних правил поведінки) можливості людини вільно користуватися відповідними благами з метою задоволення своїх різнобічних потреб [1].

У багатьох конституціях розмежування прав людини і прав громадянина закріплено у формулюваннях відповідних статей. Так, для позначення суб'єкта прав людини зазвичай

використовують формули: «кожний», «всі», «кожна людина», «ніхто», «жодна людина» або безособистісні формулювання на зразок «визнається право», «гарантується свобода» тощо. Щодо прав громадян, то в статтях конституцій зазначається «громадяни мають право», «громадянин може» тощо [2].

Розбіжності випливають із розмежування громадянського суспільства і держави. Після утвердження у світовій суспільній думці невід'ємних прав людини як прав особистості, а саме: життя, свобода, власність, безпека особи, прагнення до щастя – розуміння цієї гуманітарної категорії отримало закріплення в міжнародних документах та внутрішньодержавному законодавстві окремих країн. Природні (невід'ємні) права стали символом та адекватним юридичним аналогом індивідуальної свободи людини, її твердої захищеності від свавілля влади. Більш того, вперше за всю історію людства право отримало реальну можливість за допомогою розробки ідей невід'ємних прав людини піднятися над владою та спробувати вирішити проблему стримування та приборкання політичної державної влади [3].

Схоже, слушною виглядає точка зору Лукашевої О.А., за якою слід обмежити поняття правового статусу категоріями прав та обов'язків, що дозволяє чітко визначити його структуру. Всі інші елементи є або передумовами, або другорядними по відношенню до основних [4].

Права людини – це певні можливості людини, які необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (економічним, духовним, соціальним) і мають бути загальними та рівними для всіх людей [5].

Отже, це, по-перше, – певні можливості людини діяти певним чином або ж утримуватися від певних вчинків з тим, щоб забезпечити своє нормальне існування, свій розвиток, задоволення тих потреб, що сформувались. До того ж, якщо йдеться про основні права, то це саме такі можливості, без яких людина не може нормально існувати. Що означає «нормально»? Відповідь на це питання зумовлюється біологічною і соціальною обґрунтованістю потреб людини. Самі ж потреби як результат історично-природного та соціального розвитку людини не є незмінними. По-друге, зміст і обсяг можливостей людини залежать, насамперед, від можливостей усього суспільства, переважно, від рівня його економічного розвитку. І з цього боку права людини – явище передусім соціальне, що породжується самим суспільством. По-третє, ці можливості за їх основними, «стартовими» показниками мають бути рівними, однаковими в усіх людей. Лише тоді вони будуть правові (етимологічне – від слів «правильний», «справедливий», «праведний» тощо). Тому, почетверте, вони не повинні відчужуватися, відбиратися будь-ким, не можуть бути і предметом «дарування» з боку держави або будь-якої іншої організації чи особи [6].

Головна ж проблема в сучасних українських умовах - забезпечення реалізації, здійснення у життя наданого особистості правового статусу. Звідси такий істотний її аспект, як захист та охорона прав людини і громадянина України. Справа в тому, що людина, здійснюючи протиправні дії, створює ситуацію, при якій державна влада змушена йти на обмеження його основних прав і свобод (наприклад, особистої недоторканності, недоторканності житла, а в передбачених законом виняткових випадках і права на життя). У цих та інших випадках влада не завжди слід нею ж прийнятих законів, тобто допускаються порушення законності [1].

Сама людина повинна співвідносити здійснювані їм права та свободи з правами і свободами інших осіб. Іншими словами, кожному надається свобода вибору шляхів і способів здійснення своїх групових та індивідуальних інтересів в певних межах наявної свободи. Інші правила призвели б до зіткнення інтересів і конфліктів. Звідси завдання захисту прав, свобод і законних інтересів особистості не тільки від влади, але й від інших осіб - таких же громадян [7].

Корінною проблемою реалізації правового статусу особистості є поляризація суспільства, тобто соціальне розшарування, що вимагає коригування майнового стану тих чи інших верств населення (військовослужбовців, ветеранів, інвалідів і т. д.) в адміністративноправовому порядку, залежно від ситуації [8].

Не можна не зазначити і таку актуальну проблему, як реальність конституційної відповідальності депутатів перед виборцями, Президента - перед населенням і т. д.) вирішення якої дозволило б істотно зміцнити правовий статус особистості [9].

Отже, слід зробити висновок, що такого роду зміни мали свої позитивні моменти. В їх ряду - рівність громадян перед законом і судом, політичний плюралізм, свобода слова і волевиявлення, набуття інформаційної незалежності і т. д. Основу ідей про права людини становлять принципи свободи, рівності, гуманізму, особистої недоторканості та ін. Проблема прав людини трансформується в цілі, устремління і життя людей. Її значення вимірюється не тільки і не стільки гносеологическими, скільки соціально-практичними цінностями.

Література:

1. Поняття конституційно-правового статусу особи в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://vuzlit.ru/123768/osnovi_pravovogo_statusu_lyudini_gromadyanina.
2. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. / О.В. Совгиря, Н.Г.Шукліна. - 2ге вид., перероб. і допов. - К.: Юрінком Інтер, 2012. - 544 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1280052846803/pravo/konstitutsiynopravoviy_status_lyudini_gromadyanina_ukrayini.
3. Поняття правового статусу особи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://come.unoreferat.ru/01216947.html.
4. Тарасова А. Сутність поняття конституційно-правового статусу особи та його структура / А, Тарасова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://naub.oa.edu.ua/2012/sutnistponyattya-konstytutsijno-pravovoho-statusu-osoby-ta-joho-struktura/.
5. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навчальний посібник. - 3-тє вид., змін, й доп. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002.- 247с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lawbook.online/page/tgp1/ist/ist-16--idz-ax238--nf-32.html.
6. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник. - К: Юрінком Інтер. – 2003. – 536 с. – Режим доступу: http://pravolib.pp.ua/ponyattya-vidi-osnovnih-prav-svobod-obovyazkiv9211.html.
7. Права людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8.
8. Конституційно-правовий статус особистості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uareferat.com/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81_%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.
9. Поняття конституційно-правового статусу особи. [Електронний ресурс] // Хмельницький університет управління та права. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://studfiles.net/preview/5483743/.

Садовнича О. Г.,
студентка ОС «Бакалавр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Метою дослідження є з’ясування сутності та змісту поняття права власності та його класифікація.

Правом власності є право особи на річ або майно, яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб.

Слід виділити 3 складових права власності - це право володіння, користування і розпорядження своїм майном.

Власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд, а також має право вчиняти щодо свого майна будь-які дії, що не суперечать закону: продати, подарувати, обміняти тощо

На зміст права власності не впливають місце проживання власника та місцезнаходження майна.

Суб’єктами права власності є український народ, фізичні особи та юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади та інші суб'єкти публічного права.

Всі суб’єкти права власності рівні перед законом.

Право власності українського народу:

Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу.

Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, встановлених Конституцією України. Кожен громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності українського народу відповідно до закону.

Право приватної власності:

Суб’єктами права приватної власності є фізичні та юридичні особи.

Фізичні та юридичні особи можуть бути власниками будь-якого майна, за винятком окремих видів майна, які відповідно до закону не можуть їм належати.

Склад, кількість і вартість майна, яке може бути у власності фізичних та юридичних осіб, які не є обмеженими.Однак слід зауважити, що законом можуть бути встановлені обмеження розміру земельної ділянки, яка може бути у власності фізичної та юридичної особи.

Право державної власності:

У державній власності є майно, у тому числі грошові кошти, яке належить державі Україна. Від імені та в інтересах держави Україна право власності здійснюють відповідні органи державної влади.

Право комунальної власності:

У комунальній власності є майно, у тому числі грошові кошти, які належать територіальній громаді. Управління майном, що перебуває у комунальній власності, здійснюють безпосередньо територіальна громада та утворені нею органи місцевого самоврядування.

Власність зобов'язує. Власник не може використовувати право власності на шкоду правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі. Держава не втручається у здійснення власником права власності. Діяльність власника може бути обмежена чи припинена або власника можуть зобов'язати допустити до користування його майном інших осіб лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

Особливості здійснення права власності на національні, культурні та історичні цінності встановлюються законом. Власник має право використовувати своє майно для здійснення підприємницької діяльності, крім випадків, встановлених законом. Законом можуть бути встановлені умови використання власником свого майна для здійснення підприємницької діяльності.

Право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

Святодух І. С.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Міжнародний кооперативний альянс (МКА) у своєму Статуті 1966 року закріпив визначення кооперативу. Згідно з ним будь-яка асоціація осіб або товариств буде визнана кооперативом за умови, якщо вона ставить за мету покращання економічного й соціального становища своїх членів шляхом використання підприємства, заснованого на взаємодопомозі [3].

У сучасній юридичній літературі поняття «кооператив» визначається як самостійне, самоврядне об'єднання громадян, які на основі добровільності, відкритості членства і взаємодопомоги з додержанням кооперативних принципів об'єднуються для спільної господарської чи іншої статутної діяльності з метою поліпшення свого економічного і соціального стану (для споживчих та обслуговуючих кооперативів) або отримання прибутку (для виробничих кооперативів), об'єднуючи для цього частку свого майна (майновий пай) чи землі (земельний пай).

Переважна більшість дослідників, говорячи про основні ознаки сільськогосподарського підприємства, кооперативу, називають передусім використання землі як основного засобу виробництва, ведення сільськогосподарської діяльності, його розташування в сільській місцевості, а також задоволення потреб переважно сільського населення, наявність внутрішньогосподарських відносин, участь у кооперативній діяльності без нанесення збитку власному господарству. Таким чином, ознакою сільськогосподарського кооперативу є ведення сільськогосподарської діяльності [4].

Розвиток кооперативного руху за Указом Президента України «Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах» від 19 грудня 2000 р. № 1348/2000 визнано «одним із важливих напрямів реалізації структурних змін в економіці України та формування її багатоукладності» [2]. Земельна та аграрна реформи, а головне - радикалізація відносин земельної власності в Україні сприяли відновленню справді демократичних принципів в організації та діяльності сільськогосподарських кооперативів. За їх сучасним значенням та характером землекористування (пріоритетної категорії земель сільськогосподарського призначення) сільськогосподарські кооперативи посідають провідне місце серед інших кооперативів (житлових, садівницьких, гаражних тощо). 20 листопада 2012 року Законом України «Про

внесення змін до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» за № 5495-VI Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 р., № 469/97-ВР було викладено у новій редакції. У чинній редакції Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» існує декілька приписів щодо земельних ділянок сільськогосподарських кооперативів. Так, передусім його ст. 2 вказує, що діяльність сільськогосподарських кооперативів базується, серед іншого, і на нормах Земельного кодексу України. Відразу треба зауважити, що вказаний Кодекс згадує названих суб'єктів лише у п. 8 розділу X «Перехідні положення», де вказано, що члени сільськогосподарських кооперативів, які на час набрання чинності 39 цим Кодексом не приватизували земельні ділянки шляхом оформлення права на земельну частку (пай), мають право на їх приватизацію в порядку, встановленому ст. ст. 25 та 118 Кодексу. Інших приписів, що безпосередньо стосуються сільськогосподарських кооперативів, у Земельному кодексі України немає [6]. Пунктом 3 ст. 9 Закону визначено, що право власності на землю та право користування земельною ділянкою набуваються сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом відповідно до Земельного кодексу України та зберігаються за ним у разі входження до складу кооперативного об'єднання. Тобто цей припис фактично відсилає до Земельного кодексу України, згідно ст. 82 якої юридичні особи можуть набувати у власність земельні ділянки для здійснення підприємницької діяльності у разі: а) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами; б) внесення земельних ділянок її засновниками до статутного капіталу; в) прийняття спадщини; г) виникнення інших підстав, передбачених законом. Звідси можна заключити, що жодних особливостей формування земельного масиву сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів національне земельне законодавство не встановлює [1].

Я вважаю, що на сучасний момент земельні відносини в сільськогосподарських кооперативах законодавчо врегульовано неповно.

У юридичній літературі питання історії виникнення, становлення виробничих сільськогосподарських кооперативів та їх правового положення досліджували вчені Т.Є. Абова, В.Г. Андрійчук, Б.Л. Беренштейн, В.Ф. Жаренко, А.Д. Криворак, С.Л. Маслов, С.Н. Прокопович, А.В. Чаянов та інші [5].

Юридична природа власності на землі в сільськогосподарському кооперативі залишається дискусійною. Професор В. І. Семчик небезпідставно послідовно відстоює колективну природу цієї власності. Проте, відсутність такої юридичної форми власності в сучасному законодавстві України дає можливість говорити лише про колективну сутність відносин кооперативної власності як про економічну категорію, яка відповідає колективній формі організації праці в сільськогосподарських виробничих кооперативах. А законодавчо йдеться про приватну власність кооперативу на землі сільськогосподарського призначення як юридичної особи.

Слід окремо зазначити, що законодавець зробив спробу врегулювати відносини щодо повернення земельних ділянок членам сільськогосподарського кооперативу. Так, згідно ст. 16 Закону, у разі виходу, виключення з кооперативу чи ліквідації кооперативу фізична чи юридична особа, яка внесла свій майновий пай у кооператив у формі земельної ділянки, отримує свій майновий пай виключно у формі земельної ділянки, тобто в натурі (на місцевості) [7]. У разі ліквідації кооперативу майновий пай у формі земельної ділянки не може бути використаний для виплати заробітної плати працівникам, виконання зобов'язань перед бюджетом, банками та іншими кредиторами. Наведені приписи також породжують багато запитань.

Так, Закон не встановлює юридичної підстави (відповідної угоди, правочину) повернення такої земельної ділянки сільськогосподарським кооперативом, порядку оформлення її приймання-передачі від кооперативу його колишньому члену. Більше того, відсутні відповіді на питання щодо характеристик земельної ділянки, що повертається (її місцезнаходження, цільове призначення, розмір, вартість). З аналізу законодавчого припису

про те, що у разі ліквідації кооперативу майновий пай у формі земельної ділянки не може бути використаний для виплати заробітної плати працівникам, виконання зобов'язань перед бюджетом, банками та іншими кредиторами, можна заключити, що така ділянка має повертатися членам кооперативу, які свого часу робили відповідні пайові внески. Проте не виключається ситуація, коли на момент ліквідації сільськогосподарського кооперативу таких земельних ділянок у кооперативу вже просто не буде, як і відповідних членів кооперативу в його складі (їх членство буде припинено раніше ліквідації кооперативу з якихось підстав). На питання що робити із такими земельними ділянками, переданими свого часу як пайові внески, законодавство відповіді не дає.

Викладене дозволяє підсумувати, що чинна редакція Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» має певні недоліки що стосується забезпечення належної правової регламентації земельних відносин, які виникають при функціонуванні сільськогосподарських кооперативів. Така ситуація не може бути визнана задовільною, оскільки не стимулює формування земельних масивів сільськогосподарських кооперативів, у тому числі й за рахунок земель їх членів.

Література:

1. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39.– Ст. 261
2. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років: Закон України від 18 січня 2001 року № 2238-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 11.– Ст. 52
3. Крашенников А. И. Международный кооперативный альянс. – Москва: Экономика, 1980, - 193 с.
4. Горбонос Ф. В. Кооперація як форма прояву відносин /Ф. В. Горбонос //Економіка АПК. – 2004. - №9. – С. 42-57.
5. Семчик В. І. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності /За ред. В. І. Семчика. – Київ: Наукова думка, 1998; - С. 170 - 171.
6. Гайворонський В. М., Душман В. П. Аграрне право України: Підручник, /За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Душмана. – Харків: «Право», 2003. – 236 с.
7. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – К.: Логос, 2001. – 380 с.

Серпик В. Д.,
студент 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРЇНІ

Активне реформування національного законодавства в різних галузях суспільного життя, розбудова правової держави та розвиненого громадянського суспільства, одним із важливих складових якого є інститут нотаріату, роль і місце якого в правовій системі країни стає дедалі більш значимим в умовах подальшого розвитку приватної власності та ринкових відносин, з одного боку, та з іншого, оновлення адміністративного права та основних засад державного контролю в контексті взаємодії публічного та приватного, аналіз потреб юридичної практики, зумовлюють потребу вивчення проблематики державного контролю за нотаріальною діяльністю.

Державне регулювання нотаріальної діяльності є обов'язковим і необхідним елементом належного функціонування інституту нотаріату. Регулювання допуску до нотаріальної

діяльності дозволяє здійснювати відбір фахових спеціалістів для її здійснення, перевірка нотаріальної діяльності, зокрема належного виконання нотаріальних процедур, спрямована на недопущення порушень законодавства з боку нотаріусів при реалізації ними своїх повноважень, а регулювання порядку припинення нотаріальної діяльності спрямоване на забезпечення схоронності архіву нотаріуса, що включає у себе важливу інформацію, яка входить до предмета нотаріальної таємниці.

Державне регулювання нотаріальної діяльності полягає у встановленні порядку допуску громадян до здійснення нотаріальної діяльності, порядку зупинення і припинення приватної нотаріальної діяльності, порядку вчинення нотаріальних дій; визначенні органів та осіб, які вчиняють нотаріальні дії та які здійснюють контроль за організацією нотаріату і нотаріальною діяльністю в Україні, перевірки організації нотаріальної діяльності нотаріусів та виконання ними правил нотаріального діловодства; визначенні ставок державного мита, яке справляється державними нотаріусами; встановленні розмірів плати за надання додаткових інформаційно-технічних послуг та порядку її справляння.

Державне регулювання здійснення нотаріальної діяльності передбачає:

- визначення випадків і порядку зупинення і припинення діяльності;
- встановлення порядку вчинення нотаріальних дій, правил ведення нотаріального діловодства;
- визначення порядку здійснення перевірок нотаріальної діяльності і дотримання правил ведення нотаріального діловодства, застосування заходів стягнення у разі виявлення порушень;
- затвердження штату державних нотаріальних контор та ін.

Наявність суб’єктів державного контролю за нотаріальною діяльністю, які формуються державою (або діють за дорученням держави) та наділені необхідними владними контрольними повноваженнями в межах, встановлених відповідними нормативними правовими актами, є прямим свідченням державно-правового характеру контролю за нотаріальною діяльністю.

Сукупність суб’єктів державного контролю за нотаріальною діяльністю, з одного боку, становить певну організаційно-правову систему, з іншого боку − ця система є важливим структурним елементом всього механізму державного контролю за нотаріальною діяльністю, і поряд із об’єктом, є основною, визначальною ланкою у зазначеному механізмі.

Державний контроль за нотаріальною діяльністю можна визначати як функцію відповідних органів виконавчої влади – опосередковану (наприклад, для органів податкової служби, органів суду тощо) або профільну, одну з основних для Міністерства юстиції та органів юстиції на місцях. Як відомо, контроль може бути зовнішнім, коли він здійснюється органом, що не входить у систему відомства, що перевіряється, і внутрішнім, коли перевірка здійснюється власними силами міністерства, відомства, установи.

Контроль за організацією нотаріату, перевірка організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства здійснюються Міністерством юстиції України, Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головними управліннями юстиції в областях, містах Києві та Севастополі.

Одним із найважливіших елементів державного контролю за нотаріальною діяльністю є відповідні методи його здійснення, оскільки саме за допомогою методів втілюється в життя та реалізуються на практиці суб’єктами контрольної діяльності держави у зазначеній сфері і мета, і завдання, і принципи. Не потребують доведення тези про те, що «вдалий вибір та використання методів та форм контролю – важливі складові організаторської роботи контрольних органів, вони суттєво впливають на результати контролю», а також те, що для успішного контролю, крім знання нормативного матеріалу в даній конкретній галузі, необхідним є практичний досвід роботи з питань перевірки, а також володіння методикою та технікою її проведення.

Основними методами державного контролю за нотаріальною діяльністю, як і взагалі контролю, можна визнати перевірки, які полягають у зібранні інформації про виконання нормативних актів з питань, що перевіряються, та встановленні фактичних даних про те, що і як виконано з тих практичних завдань, що були покладені на орган чи посадову особу, яка перевіряється.

Узагальнення та систематизація результатів перевірок пов'язані з питаннями дієвості, результативності державного контролю за нотаріальною діяльністю взагалі та відображенням відповідних показників стану державного управління нотаріатом.

Крім перевірок, використовуються також такі методи контролю, як інспектування (переважно в управлінських службових відносинах, наприклад, інспектування працівників відділу нотаріату, працівників державної нотаріальної контори тощо), ревізія, обстеження, експертиза (останні три методи використовуються для більш поглибленого вивчення діяльності підконтрольного суб'єкта або окремих її напрямів, носять комплексний характер, здійснюються, як правило, комісійно, наприклад, експертиза цінностей документів при передаванні їх на зберігання до державного нотаріального архіву проводиться нотаріусом разом із експертною комісією, створеною при обласному управлінні юстиції, або правова експертиза документів для отримання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю, що здійснюється органами юстиції), спостереження за діями підконтрольних суб'єктів, заслуховування звітів, інформації та повідомлень; вивчення ділових та особистих якостей кандидатів на заміщення відповідних посад тощо.

Принциповим для нотаріальної діяльності є той факт, що контроль за законністю вчинення нотаріальних дій може здійснювати виключно суд як єдиний орган, що своїм рішенням може визнати незаконним: нотаріальну дію, відмову у вчиненні нотаріальної дії, нотаріально посвідчені правочини, заповіти тощо. Тільки суд також може визнати нотаріуса зобов'язаним відшкодувати шкоду, заподіяну внаслідок незаконних дій нотаріуса.

Визначення основних шляхів реформування інституту державного контролю за нотаріальною діяльністю та вдосконалення законодавства у зазначеній галузі суспільних відносин тісно пов'язане з питаннями формування найбільш оптимальної його організаційно-правової моделі, яка б забезпечувала максимальну ефективність і результативність такого контролю.

Існуюча законодавча база щодо організації та діяльності нотаріату не завжди вчасно відповідає змінам, що відбуваються у правовій, економічній і соціальній сферах.

На сьогодні залишається непритаманний розвиненим суспільствам поділ нотаріусів на державних і приватних нотаріусів та відмінності в оплаті їх послуг. Потребує законодавчого уточнення визначення нотаріату як публічно-правового інституту, закріплення принципів нотаріальної діяльності, врегулювання порядку оплати нотаріальних дій та інших послуг нотаріусів, визначення основних засад допуску громадян до здійснення нотаріальної діяльності та забезпечення прозорості цих механізмів, визначення статусу та повноважень професійної самоврядної організації нотаріусів.

Література:

1. Коротюк О. В. Науково–практичний коментар Закон України «Про нотаріат» / О. В. Коротюк. – Київ: 2013. – 776 с.
2. Фурса Є. Питання к законопроекту «Про нотаріат» / Є. Фурса // Юридична практика. – 2010. – № 32. – С. 16.
3. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425–XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383
4. Судовий розгляд справ, пов'язаних із нотаріальною діяльність (частина перша) [Електронний ресурс] // Юридичний радник. – 2015. – №2 (80). – Режим доступу: http://yurradnik.com.ua/stati/sudoviy–rozglyad–sprav–pov–yazanih–iz–notarialnoyu–diyalnistyu–chastina–persha/. – Заголовок з екрана.

Сєдих В. І.,
студент 2 курсу спеціальності «Системний аналіз»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ТРУДОВИХ КОНТРАКТІВ ЗІ СПОРТСМЕНАМИ

Актуальність дослідження полягає в науковій і практичній важливості визначення особливостей укладення трудових контрактів та їх закріплення у єдиному кодифікованому акті. Недосконалість трудового законодавства України, зокрема Кодексу законів про працю України, неузгодженість між загальними, спеціальними та локальними правовими нормами потребують подальшого упорядкування цих норм з метою посилення рівня правового захисту окремих категорій працівників.

Метою статті є на основі аналізу норм чинного трудового законодавства, виявлення особливостей укладення трудового договору зі спортсменами.

Правові, організаційні, соціальні та економічні основи спорту та фізичної культури визначені спеціальним законодавчим актом у сфері регулювання спортивних відносин – Законом України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року.

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» встановлено, що спортсмен – це фізична особа, яка систематично займається певним видом спорту та бере участь у спортивних змаганнях (ст. 1). Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, укладає трудовий договір (контракт) із спортсменами та фахівцями штатної команди національних збірних команд України з олімпійських, неолімпійських та національних видів спорту, а з видів спорту інвалідів – Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів. Спортсмени – члени штатної команди національних збірних команд України беруть участь у міжнародних змаганнях або інших спортивних змаганнях, не включених до Єдиного календарного плану фізкультурнооздоровчих та спортивних заходів України, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, відповідно до умов трудового договору (контракту) (ст. 37) [1].

Відповідно до ст. 21 Кодексу законів про працю України, особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. Сфера застосування контрактної форми трудового договору визначається виключно законами України. Разом з тим, у Законі «Про фізичну культуру і спорт» не закріплено визначення поняття «трудовий договір (контракт) спортсмена», порядок його укладення та вимоги до змісту.

Правовий аналіз положень основного нормативно-правового акту в сфері регулювання трудових відносин, Кодексу законів про працю України, показав, що він не закріплює особливостей працевлаштування спортсмена [2]. У Кодексі законів про працю України відсутня окрема глава за назвою «Особливості регулювання трудових відносин за участю окремих категорій працівників і роботодавців».

Законом «Про фізичну культуру і спорт» встановлено, що діяльність у професійному спорті регулюється не тільки законодавством України, а й статутними та регламентними документами відповідних суб’єктів сфери фізичної культури і спорту та міжнародних спортивних організацій [1].

Трудовий контракт спортсмена, у порівнянні зі звичайним трудовим договором, має багато особливостей, пов’язаних зі сферою його застосуванням – спортом.

По-перше, клуби та спортсмени обмежені строком, на який можуть укласти контракт.

По-друге, вступаючи у трудові відносини з клубом, спортсмен приймає на себе ряд специфічних зобов'язань та обмежень. Зокрема, спортсмен не має права вступати в переговори з іншим клубом щодо свого працевлаштування без офіційної згоди роботодавця; спортсмен не має права займатись самолікуванням і може використовувати медичні препарати лише з дозволу клубного лікаря; спортсмен зобов'язаний брати участь в громадських заходах, які проходять під егідою клубу; лише з дозволу керівництва клубу спортсмен може брати участь в рекламних заходах; спортсмен не може робити заяви, зокрема в соціальних мережах та в мережі Інтернет, які можуть завдати шкоди репутації клубу та ін.

По-третє,особливістю трудового контракту спортсмена є визначення робочого часу спортсмена.

Відповідно до Типової форми контракту між Професіональним футбольним клубом та Футболістом-професіоналом роботою футболіста є тренування та участь у змаганнях. Тренування спортсмена складаються зі щоденних практичних та теоретичних занять. Крім цього спортсмен проходить регулярні медичні огляди, приймає учать в передсезонних зборах, виконує інші обов'язки пов'язані з підготовкою до змагань [2].

Крім цього, робочий час спортсмена регулярно припадає на вихідні та святкові дні, що прямо заборонено трудовим законодавством України, а також на нічні години (з 22 до 6), адже багато міжнародних змагань з футболу та інших видів спорту розпочинаються близько 22 години вечора.

Таким чином, робочий час спортсмена не може бути конкретно встановленим в контракті, оскільки інтенсивність тренувань та кількість змагань змінюється в залежності від календаря змагань та інших обставин, а тому і кількість робочих годин спортсмена коливається в більшу і меншу сторони протягом строку дії контракту.

По-четверте, спори, пов'язані з трудовими контрактами, повинні розглядатися в позасудовому порядку [3].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що в Україні регулювання працевлаштування спортсменів відбувається на нормативному та договірному рівнях. Проте законодавство щодо укладення трудових договорів (контрактів) зі спортсменами не вирізняється системністю та детальністю та послідовністю викладених положень.

Однак, аналіз перспективного законодавства показав, що специфіка спортивних трудових відносин, які часто виходять за рамки звичайних трудових відносин, знайшла своє відображення в проекті Трудового кодексу України в якому вже є норми, які встановлюють можливість укладення строкового трудового договору з професійним спортсменом; дозволяють працю професійних спортсменів в нічний час, в загальний вихідний день та в дні державних і релігійних свят та ін.

Література:

1. Про фізичну культуру і спорт [Електронний ресурс]: Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/
2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]: Закон, Кодекс від 10.12.1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР – 1971. – Ст. 375. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/
3. Величко Л. Компаративістське дослідження поширення сфери дії трудового права на правове регулювання праці професійних спортсменів [Електронний ресурс] / Л. Величко // European Political and Law Discourse. – 2018. – Volume 5. – Режим доступу: https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2018/2018-5-1/39.pdf

Скриннікова А. О.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ РЕФОРМУВАННЯ

Питання конституційної модернізації завжди були актуальними та ставали предметом наукових досліджень багатьох вчених. Проте нині в умовах, коли в Україні конституційна реформа вийшла на якісно новий рівень, ці питання набули особливої ваги. Встановлено, що питання про реформування (перегляд) конституцій виникло одночасно із провадженням перших конституцій.

Питання про Конституцію як об'єкт реформування, постало в юридичній науці досить давно, але сьогодні його актуальність підвищується у зв'язку із поширенням конституційних реформ як невід'ємного явища сучасної конституційної дійсності. Так, до цього питання у своїх працях звертались такі вчені, як: Ю. Г. Барабаш, В. П. Колісник, Н. М. Пархоменко, В. Ф. Погорілко, О. В. Скрипнюк та інші. Разом з тим, історичний розвиток дає розуміння зв'язку суті конституції і особливостей процедур її реформування.

Від існуючих у державі численних законів конституція відрізняється тим, що вона є головним джерелом конституційного права, у якому в систематизованій формі закріплені найважливіші правові норми держави і яка стоїть над усіма іншими законами через значення норм, правил, що в ній містяться, і особливих гарантій їх реалізації [1, 416 с.].

Конституція, повинна поєднувати в собі дві якості – стабільність і динамізм. Конституція і закони повинні бути стабільними, щоб вони могли реалізовуватись і позитивно впливати на розвиток політичної і правової систем. Водночас із розвитком та зміною суспільних відносин законодавство повинно оновлюватись, оскільки виникає потреба в усуненні суперечностей шляхом внесення змін і доповнень [2, С. 75-78].

Діалектика зв'язку конституції і конституційної реформи полягає у тому, що конституція визначає засади і порядок запровадження конституційної реформи, а конституційна реформа забезпечує стабільність конституції.

Потреба стабільності й оновлення основного закону держави виявляє всю складність досліджень проблематики конституційно-правової реформи та вимагає особливої уваги дослідників до причин і умов конституційних перетворень та прогнозування їх наслідків. Адже конституція – це не тільки основний правовий та важливий політичний, але й ідеологічний та програмний документ.

Сучасні конституції демократичних держав закріплюють як найвищу цінність людину її права і свободи. Конституція України визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини – головним обов'язком держави. Поряд із цим Конституція закріплює інші демократичні цінності: принцип народного суверенітету та народовладдя і парламентаризм як засоби реалізації влади народом, верховенство права, розподіл влади на політичну, економічну й ідеологічну багатоманітність суспільного життя як необхідні умови розвитку демократичної правової держави. В процесі здійснення конституційних перетворень такі цінності потребують особливої уваги, щоб не допустити їх здійснення та нівелювання. А всі конституційні новації повинні реалізовуватись на основі цих базових цінностей суспільства та бути спрямовані на їх реалізацію [3, 732с.].

Як результат політичного консенсусу конституція забезпечує єдність і верховенство державної влади і розвиток суспільства допоки не виникає необхідність зміни умов цього договору. Конституційна реформа стає головним способом вирішення суперечностей між потребами розвитку суспільства й удосконалення його державної організації та рамками власне суспільного договору – конституції.

Викладене дає підстави для попереднього висновку, що головне призначення конституційної реформи полягає у вирішенні суперечностей між потребами розвитку

суспільства та можливостей між потребами розвитку суспільства та можливостями, заданими в рамках основного закону держави.

Систему Конституції України, формують конституційно-правові акти вищої юридичної сили, які регулюють найважливіші суспільні відносини політичного характеру. Структура Конституції України є внутрішньою побудовою єдиного цілісного нормативно-правового акта найвищої юридичної сили.

Деякі вчені слушно звертають увагу на існуючу в Україні та в зарубіжних країнах проблему системи конституції – проблему узгодження змісту і форми конституційних актів, що є елементами системи Конституції. У такому контексті конституційну реформу можна розглядати як спосіб вирішення суперечностей між елементами системи основного закону – його змістом і формою.

Конституційний лад як певний тип конституційно-правових відносин відображає рівень і стан розвитку суспільства, держави та права. Нинішній конституційний лад України переважна більшість вчених-конституціоналістів характеризує як перехідний, змішаний, що зумовлено відповідним характером суспільства, держави і права, які поєднують у собі риси різних соціально-економічних формацій, різних типів держави і права [5,468 с.]. Такий перехідний характер конституційного ладу України знаходить підтвердження як у змісті Конституції, так і в перманентному характері конституційної реформи в Україні.

У науковій літературі слушно звертається увага, що за своїм змістом Конституція України 1996 року має неоднозначний характер, зумовлений сутністю цього політикоправового акта як результату тимчасового політичного компромісу різних політичних сил України у боротьбі за владу. «З одного боку, в ній закріплено відносно високий рівень конституційних прав і свобод людини і громадянина навіть у порівняні з так званими «розвиненими демократіями» світу, а з іншого боку, конституційна організація державної влади не здатна забезпечити і гарантувати більшості з цих прав і свобод». Фахівці відзначають не лише суперечливість і непослідовність викладення основних засад Конституції, а й відсутність відповідного розвитку або навіть і заперечення цих засад у наступних положеннях Основного закону. «Насамперед це стосується положень про суверенітет народу, відповідальність держави перед людиною, поділ державної влади на законодавчу, виконавчу і судову, принципу верховенства права тощо» [6, с. 616].

Відповідно маємо підстави для твердження про існування проблеми взаємообумовленості низки конституційних принципів, норм та інститутів, слабкості зв’язку різних інститутів та основних конституційних принципів. Це дозволяє констатувати існування проблеми форми Конституції, а точніше «конфлікту» форми і змісту Основного закону. У такому контексті можна вести мову про необхідність узгодження формального і матеріального у змісті конституції та вирішення проблеми юридичної та фактичної конституції та підтверджує необхідність конституційних перетворень в Україні.

Конституція відтворює відповідну програму розвитку суспільства і держави та визначає засоби її досягнення. Невідповідність або неефективність таких засобів зумовлює потребу їх удосконалення, що визначається шляхом формулювання мети та постановки конкретних завдань конституційного реформування.

Отже, конституція як об’єкт реформування є багатоплановим і багатофункціональним феноменом, тому всі основні аспекти її сутності, особливості характеру і засобів її впливу на державу і суспільство мають прямий вияв у змісті та порядку її перетворення та, з іншого боку, самі можуть піддаватися перетворенню в результаті конституційної реформи.

Література:

1. Колісник В. П., Барабаш Ю. Г. Конституційне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред.. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Харків: Право, 2010. – 416 с.
2. Пархоменко Н. М. Стабільність конституції України як чинник формування та ефективного функціонування політичної системи / Н. М. Пархоменко // Правові основи

розвитку сучасних політичних систем: матеріали Міжн. наук. конф. – Київ: Інститут держави і права ім.. В. М. Корецького НаН України, 2013. – С. 75-78.
3. Погорілко В. Ф. Конституційне право України / за ред.. В. Ф. Погорілко. – [4-е вид.]. – Київ: Наукова думка, 2003. – 732с.
4. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України: Академічне видання / О. В. Скрипнюк. – Харків:Право, 2009. – 468с.
5. Ющик О. І. Конституційні основи та загальна концепція правової реформи / О. І. Ющик // Проблеми теорії конституційного права України / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – Київ: Парламентське видавництво, 2013. – 616 с.

Скрипченко А. С.,
студентка 2 курсу спеціальності «Системний аналіз»
Маріупольського державного університету

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Саме завдяки нормативному регулюванню наша держава забезпечує життєдіяльність суспільства як системи через використання влади. Вона це робить завдяки принципам волі та справедливості. Сама ж сфера правового регулювання – це деяка система суспільних відносин, які необхідно впорядкувати за допомогою правових засобів.

Питання вищої освіти в Україні є найважливішим в процесі підготовки фахівців різних галузей. За останні роки сама система вищої освіти змінювалась відповідно до вимог та інтересів молоді, через впровадження Інтернету, інформаційних комунікацій.

Зараз, не зважаючи на комплекс модернізаційних реформ у сфері вищої освіти в Україні, який впроваджується останнім часом, варто зазначити, що зв'язок української вищої школи зі світовою залишається не найкращим. Навіть провідні українські університети вкрай обмежено присутні в глобальних рейтингах, індекси публікацій та цитування їх академічного персоналу значно нижче аналогічних показників закордонних університетів. Низький рівень інтернаціоналізації українських університетів і української науки, а також стрімке старіння наукових ресурсів, накопичених переважно у радянські часи, знижують якість освітньонаукового процесу в українських вищих навчальних закладах.

Варто відзначити відсутність узгодженої позиції дослідників та політиків щодо стану та перспектив розвитку вищої школи країни: сучасна українська вища освіта характеризується дуже суперечливо. З одного боку політики наполягають на минулих здобутках, значному потенціалі її розвитку, справедливо звертаючи увагу на те, що українські фахівці з вищою освітою часто знаходять достойне місце на світовому ринку праці. З іншого боку зустрічаємо значне незадоволення суспільства, у першу чергу – студентів та роботодавців якістю університетської підготовки, слабким зв'язком з ринком праці та наукою, про що свідчать різноманітні опитування, міжнародні порівняння, рейтинги та моніторинги [1].

Основна нормативно-правова база проведення реформ національної системи вищої освіти України мало б стати чітке виконання як національних стратегічних актів у сфері освіти, так й актів Європейського Союзу. Фактично певні орієнтири реформ освітньої політики встановлювались Державною національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття) Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., затвердженою Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 тощо.

Національною доктриною розвитку освіти України, затвердженою Указом Президента

України від 17.04.2002 р. № 347, визначено: «Мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти» [2].

Разом з тим, у побудові та виконанні цих документів є певні не доопрацювання. Дуже слушно зауважують про стан виконання цих актів дослідники: «у документах з освітньої політики нечітко окреслені термінологічне поле базових понять, зміст і часові межі змін в освіті, тому системний моніторинг якості освіти практично не здійснюється, а відтак об'єктивних даних для державного управління розвитком галузі бракує. Хоча концептуальних та нормативних напрацювань багато, темпи і глибина перетворень в освітній галузі відчутно не задовольняють потреби держави, суспільства та особистості» [3].

Громадяни України висловлюють достатньо скептичне відношення як до результатів – якості вищої освіти, так й до процесів, що відбуваються в системі – самого проведення освітньої діяльності вищої школи. Так, за даними загальнонаціонального опитування студентів, проведеного 5-12 березня 2015 р. Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та фірмою «Юкрейніан соціолоджі сервіс» 21 (для порівняння наводяться результати загальнонаціонального опитування студентів, проведеного у березні 2011 року, та загальнонаціональне опитування населення України, проведеного у грудні 2014 року) абсолютна більшість студентів – 87% – вважає важливою проблему вдосконалення вищої освіти, із них 36% відносять це соціальне завдання до першочергових.

Найбільш серйозними проблемами вищої освіти, які потребують першочергового розв'язання, 51 % студентів вважало невизнання дипломів більшості вітчизняних ВНЗ у світі 41 % – невідповідність викладання вимогам ринку 390 % – корумпованість викладацького складу ВНЗ 32% – низький рівень якості освіти в українських ВНЗ порівняно зі світовим рівнем (населення – 15 %). Водночас студенти не вбачають серйозної проблеми у низькому професійному рівні викладачів (9 %) та у відсутності студентського самоврядування (8 %) [4].

Підсумовуючи, слід зазначити, що першочергові заходи, які слід здійснити для покращення якості освіти, це – боротьба з усіма проявами корупції і нечесності у закладах вищої освіти, налагодження співпраці з кращими світовими університетами, підвищення оплати праці викладачів, стимулювання наукової діяльності у закладах вищої освіти та тісніший зв'язок викладання з потребами майбутньої професії.

А ще треба зазначити, що на сучасному етапі розвитку світового суспільства освіта стає найважливішим елементом соціальної сфери держави, що забезпечує стійке економічне зростання, соціальну стабільність, розвиток інститутів громадянського суспільства та національну безпеку держави. Освіта забезпечує процес отримання конкретною особою систематизованих знань, умінь та навичок з метою їх ефективного використання в професійній діяльності, тому рівень освітньої підготовки населення є головним показником, який характеризує конкурентоспроможність нашої України у світі.

Література:

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Андрущенко Віктор Петрович, Бех Іван Дмитрович, Кремень Василь Григорович та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя; НАПН України. – Київ: Пед. думка, 2011. – С. 11.
2. Про Національну доктрину розвитку освіти [Електронний ресурс]: Указ Президента України від від 17.04.2002 р. № 347/2002.. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
3. Биков Ю. І. Теоретико-методологічні проблеми моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології

і засоби навчання. – 2006. – № 1. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/ITZN/em1/emg.html.
4. Реформа Вищої освіти в Україні: що зроблено, буде зроблено і коли [Електронний ресурс]
: – Режим доступу: https://www.eduget.com/news/reforma_vysshego_obrazovaniya_v_ukraine_chto_sdelano_budet_sdelano_i_kogda-177. – Назва з екрану.
5. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-18. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

Старостенко А. І.,
студентка 2 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ЕЛЕКТРОННИЙ ЄВРОПРОТОКОЛ В КОНЦЕПЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ

В адміністративній науці даються різні визначення поняття адміністративного примусу. На думку Д. Н. Бахраха, адміністративний примус - це особливий вид державного примусу, який полягає в застосуванні суб'єктами функціональної влади передбачених нормами адміністративного права примусових заходів у зв'язку з неправомірними діями.

Ю. П. Битяк визначає адміністративний примус як систему засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин в рамках закону, забезпечення правопорядку і законності.

Слід зазначити, що адміністративний примус характеризується своїми власними рисами, які дають можливість відрізнити його від кримінально-правового, дисциплінарноправового, цивільно-правового та інших видів державного примусу.

Переважно адміністративний примус використовується в сфері державного управління, для охорони державно-управлінських відносин. Застосовувати заходи адміністративного примусу уповноважене досить широке коло державних органів і посадових осіб; застосування заходів адміністративного примусу регулюється нормами адміністративного права. Припинення адміністративних правопорушень, на відміну від кримінально-правового, застосовується як до фізичних, так і юридичних осіб; на відміну від дисциплінарного, застосовується в рамках позаслужбового підпорядкування, при відсутності організаційної підпорядкованості між сторонами правовідносини.

На підставі усього вищезазначеного, адміністративний примус – вид державного примусу, який застосовується правомочними державними органами (посадовими особами) з метою попередження і припинення адміністративного проступку, а також забезпечення залучення винного до адміністративної відповідальності.

Проблематика інституту адміністративно-правового примусу як виду державноправового примусу активно розроблялася в науці адміністративного права. Зокрема, визначенням сутності, ролі, меж і цілей застосування адміністративного примусу займалися
Ю. Є. Аврутін, Д. Н. Бахрах, О. І. Бекетов, К. С. Бєльський, І. А. Галаган, М. І. Еропкин , А. І. Каплунов, А. П. Клюшниченко, П. І. Кононов, А. П. Коренєв, І. В. Максимов, М. Я. Масленніков, Б. В. Россинський, В. Е. Севрюгин, Ю . П. Соловей, В. Д. Сорокін, Ю. Н. Старілов, Ю. А. Тихомиров, А. Ю. Якимів та ін.

Актуальність: введення електронного Європротоколу - переведення відносин з формату «держава-людина» в приватні відносини між автомобілістами. Що само по собі вже досить

серйозна «реформа ментальності». Звички оформляти аварії без залучення поліції немає, хоча можливість така є вже давно.

У країнах Європейського Союзу оформлення ДТП без участі представників дорожньої поліції стало використовуватися ще в 50-х роках минулого століття. Зараз в більшості країн ЄС водіям, які потрапили в ДТП, достатньо заповнити бланк європротоколу для того, щоб оформити цю подію. Європротокол - спеціальний бланк, уніфікованого по всій Європі зразка, який заповнюється водіями-учасниками ДТП на місці аварії. Надалі заповнений європротокол пред'являється в страхову компанію і служить підставою для виплати страхового відшкодування.

Механізм спрощеного оформлення ДТП без залучення поліції в разі аварії був введений в Україні з 19 вересня 2011 року з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дорожньо-транспортних пригод та виплати страхового відшкодування» від 17.02.2011 №3045-VI, який містить норми щодо страхового відшкодування при ДТП.

В європейських країнах водії за допомогою європротоколів залагоджують більшість аварій, в яких не постраждали люди. У Польщі та Чехії 25% випадків регулюються за допомогою електронних, а не паперових європротоколів. Сучасні українські водії вже давно можуть починати оформляти ДТП без виклику поліції і заповнення паперів. Як іноземні колеги - за допомогою безкоштовного додатку для смартфона. За допомогою програми водії будуть реєструвати обставини аварії, фіксувати координати місця по GPS, фотографувати пошкодження машин і, після збору даних, - інформувати страхову компанію про подію.

Сьогодні європротоколом для фіксації ДТП користується лише 14% автомобілістів. Це пояснюється, перш за все, невпевненістю водія в правильності заповнення бланка, що призведе до несплати. Підказки в додатку зведуть ризик вказати некоректні зведення до мінімуму. Страх зробити помилку при заповненні паперової анкети, яка дає страховику привід відмовити клієнту в отриманні виплати, залишиться в минулому.

Оформити ДТП без виклику поліції можна у разі, якщо пригода відповідає наступним умовам:

- Немає травмованих або загиблих людей;
- Транспортні засоби отримали пошкодження;
- Сума збитків не перевищує 50 000 грн;
- Учасники ДТП мають поліси автоцивільної відповідальності;
- У водіїв відсутні ознаки алкогольного сп’яніння чи перебування під дією речовин, які знижують увагу та реакцію;
- Сторони дійшли повної згоди щодо обставин пригоди та готові оформити її за спрощеним варіантом, без виклику поліції, тобто, власне, за допомогою Європротоколу.

Слід також зазначити, що водії-учасники ДТП (що відповідає переліченим вимогам), які скористались електронним Європротоколом, незалежно від його типу звільняються від обов’язку викликати поліцію, а також звільняються від адміністративної відповідальності (тягне за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року, ст. 124 КУпАП) за вчинення ДТП, яке призвело до пошкодження транспортних засобів.

Насамперед варто кожному з водіїв бути обережними та уважними під час руху; не ставати учасником дорожньо-транспортної пригоди, оскільки подія ця вочевидь не з найприємніших. Власне, є три варіанти розвитку подій без виклику патрульних: перший - з порушенням закону, коли учасник пригоди тікає з місця ДТП, що явно не найкраща ідея. Другий - розійтись «полюбовно», якщо, наприклад відбулось легке зіткнення автомобілів і учасники пригоди не мають претензій один до одного, або ж винуватець компенсував збитки на місці власними коштами. Але ж цікавий і найбільш сучасний третій варіант, який

дозволить зафіксувати факт ДТП офіційно, також допоможе обійтись мінімальними власними витратами при компенсації заподіяної шкоди постраждалому. Окрім цього, цей спосіб застрахує сторони від можливих проблем у майбутньому, якщо хтось із учасників ДТП наступного дня вирішить звернутись до поліції із «новими ідеями».

Терещенко С. І.,
доцент кафедри екології, охорони навколишнього середовища
та збалансованого природокористування
Маріупольського державного університету

ОСНОВНІ ЗАКОНИ І ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

У лютому 2011 року Україна приєдналась до договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Він має чіткі правові рамки, в межах яких Україна ратифікує відповідні норми законодавства Європейського Союзу. Одним із зобов'язань України згідно з Договором та відповідних рішень Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства є імплементація Директиви 2006/32/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 5 квітня 2006 р. щодо енергетичної ефективності кінцевого використання енергії та енергетичних послуг, а також Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС від 23 квітня 2009 р. про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлювальних джерел. Завдяки цьому вносяться зміни, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС.

Отже, Директивою 2006/32/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 5 квітня 2006 р. щодо енергетичної ефективності кінцевого використання енергії та енергетичних послуг передбачається підвищення і вдосконалення рентабельності раціонального кінцевого використання енергії у державах-членах шляхом забезпечення необхідних орієнтовних планових показників, а також механізмів, заохочень та інституційних, фінансових і юридичних систем для усунення існуючих бар'єрів на ринку, а також недоліків, які перешкоджають раціональному кінцевому використанню енергії. Необхідно створювати умови розвитку і сприяння ринку енергетичних послуг, а також здійснювати всілякі сприятливі умови з покращення раціонального використання енергії кінцевими користувачами.

Завдяки цій Директиві передбачається вжиття певних дій, виконання завдань, які впливають на поведінку споживачів у зв'язку з енергоспоживанням, їх бажанням застосовувати методи енергозбереження та користуватися приладами з метою економії енергії. Якщо держави-члени зобов'язалися робити спроби для досягнення планового показника у 9%, то економія енергії на державному рівні є орієнтиром.

Пріоритетними напрямами енергетичної політики більшості країн світу є енергоефективність та енергозбереження. Україна має значний енергетичний потенціал, започаткований при колишньому Радянському Союзі і споживає утричі більше енергоресурсів, ніж, наприклад, Польща. Досить низькі ціни на енергоносії в минулому не були стимулом для раціонального використання енергетичних ресурсів.

Тому в нашій країні енергоефективність і енергозбереження є першочерговими завданнями. До теперішнього часу прийнято велику кількість нормативно-правових актів (більше 250!) та запропоновано безліч заходів з врахуванням досвіду європейських країн.

Важливими законами, які регулюють відносини щодо розвитку політики у сфері енергоефективності є наступні:

Закон України «Про електроенергетику», який прийнятий у 1998 р. Він визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності в електроенергетиці і регулює відносини в сфері виробництва, передачі, постачяння і використання енергії, забезпечення енергетичної безпеки України, конкуренції та захисту прав споживачів і працівників галузі.

Законом встановлюється «зелений» тариф, за яким закуповується електроенергія, яка вироблена на об'єктах електроенергетики з відновлювальних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів), а з використанням гідроенергії – виробленої лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями.

Закон України «Про енергозбереження» був першим законодавчим актом в галузі енергоефективності, який був прийнятий у 1994 р. Законом закладено правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території України, у тому числі і громадян. Законом визначені поняття енергозбереження, енергозберігаючої політики, енергоефективних продукції, технології, обладнання, нетрадиційних та поновлюваних джерел енергії.

Закон України «Про альтернативні джерела енергії», прийнятий в 2003 р., встановлює правові, економічні та організаційні положення використання альтернативних джерел енергії та сприяння розширенню їх використання у паливно-енергетичному комплексі. Був прийнятий для стимулювання галузі відновлюваних джерел енергії в Україні.

В Законі України «Про альтернативні види палива» розроблені правові, соціальні, економічні, екологічні та організаційні напрямки виробництва (видобутку) і використання альтернативних видів палива, стимулювання збільшення частки їх використання до 20 % від загального обсягу споживання палива в Україні до 2020 р. У Статті 1 – визначені види біопалива, Статтях 4, 5, 5-1 пояснюється, які види палива вважаються альтернативними, Статті 6 – наведено порядок визначення альтернативного палива.

Закон України «Про теплопостачяння» визначає основні правові, економічні та організаційні засади діяльності на об'єктах сфери теплопостачяння та регулює відносини, пов'язані з виробництвом, транспортуванням, постачянням та використанням теплової енергії з створенням умов енергетичної безпеки України. Закон передбачає підвищення енергоефективності функціонування систем теплопостачяння, створення і удосконалення ринку теплової енергії та захисту прав споживачів і працівників сфери теплопостачяння.

Закон України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу», в якому визначені правові, економічні та організаційні засади діяльності суб'єктів відносин у сфері енергозбереження щодо використання когенераційних установок. Закон регулює відносини, пов'язані з особливостями виробництва, передачі, розподілу і постачяння електричної та теплової енергії від когенераційних установок.

Не менш важливими у сфері енергоефективності та енергозбереження є наступні розпорядження, постанови, накази:

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.05.2015 № 499-р «Про схвалення розробленого Державним агенством з енергоефективності та енергозбереження плану імплементації деяких актів законодавства ЄС»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 1150-р «Про схвалення розроблених Міністерством економічного розвитку і торгівлі планів імплементації деяких актів законодавства ЄС»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 1014-р «Про затвердження плану коротко- та середньострокових заходів щодо скорочення обсягу споживання природного газу на період до 2020 року»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 791-р «Про затвердження плану заходів з імплементації Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 902-р «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 1071-р «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1567-р «Про програми підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 676 «Про затвердження Положення про Державне агенство з енергоефективності та енергозбереження України»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2011 № 1056 «Деякі питання використання коштів у сфері енергоефективності та енергозбереження»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 9.07.2014 № 293 «Про стимулювання заміщення природного газу у сфері теплопостачяння»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 № 453 «Про стимулювання заміщення природного газу під час виробництва теплової енергії для установ і організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 22.10.2008 № 953 «Про організацію державного контролю за ефективним (раціональним) використанням паливно-енергетичних ресурсів»;

Наказ Держенергоефективності України від 21.06.2013 № 79 «Про затвердження Галузевого класифікатора енергозберігаючих товарів»;

Наказ НАЕР від 20.05.2010 № 56 «Про затвердження Типової методики «Загальні вимоги до організації та проведення енергетичного аудиту»;

Наказом Мінрегіону від 31.12.2014 № 389 прийнято з наданням чинності з 01 жовтня 2015 року національний стандарт ДСТУ-Н БВ.3.2-3:2014 «Настанова з виконання термомодернізації житлових будинків»;

Наказом Мінекономрозвитку від 16.09.2014 № 1111 з набранням чинності з 01.01.2015 прийнято ДСТУ ISO50001:2014 «Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту. Вимоги та настанова щодо використання (ISO 50001:2011, IDT)» [1].

У 2012 р. ухвалено Рішення Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства D/2012/04/MC-EnC «Про впровадження Директиви 2009/28/ЄС і внесення змін до Статті 20 Договору про заснування Енергетичного Співтовариства», де прописані рекомендації введення в дію законів, нормативно-правових та адміністративних положень, необхідних для виконання вимог Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС 2009 р. про заходи до використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел, якою скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС. Згідно цієї Директиви визначаються обов'язкові національні цілі у сфері відновлюваної енергетики з метою надання певних гарантій інвесторам та заохочення розвитку новітніх технологій та інновацій у цій сфері. Паралельно впроваджуються жорстокі вимоги щодо критеріїв сталого виробництва біопалив та зменшення викидів парникових газів в атмосферу. В результаті прийняття Рішення D/2012/04/MC-EnC Україна взяла на себе зобов'язання до 2020 р. досягти рівня 11 відсотків енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії в загальному енергоспоживанні країни, що буде потужним стимулом для подальшого розвитку використання перспективних джерел альтернативної енергетики в Україні [2, с. 35].

Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 р. за № 791-р затверджено План заходів з імплементації Диретиви Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 902-р затверджено Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 р. і, швидше за все, цей період буде продовжений.

Отже, законодавча база безпосередньо має вплив на реальні результати у сфері енергоефективності, підвищення якої неможливе без сприятливого нормативно-правового середовища. Тому існує необхідність в створенні ефективної системи законодавства, узгодженої з Директивами Європейського Парламенту і рішеннями Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства.

Література:

1. Екологія промислового краю // № 8 (8) листопад 2015. – С. 2-7.

2. Сафранов Т.А., Губанова О.Р., Лукашов Д.В. Еколого-економічні основи природокористування: навчальний посібник. – Львів: «Новий світ-2000», 2015. – 350 с.

Томін А. Л.,
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНЕ ПРИРОДООХОРОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ

Екологічні проблеми хоча і мають локальний характер, але їх наслідки можуть відчуватися на всій планеті. Тому такі питання, як екологічна безпека, захист навколишнього середовища треба вирішувати на міжнародному рівні.

Українські науковці, Н. В. Коржунова, В. С. Міщенко, О. Д. Краєвий, вважають, що у світовому механізмі охорони навколишнього природного середовища координаційна роль належить міжнародному праву. Причини цього такі:

1) загальна екологічна небезпека;
2) загроза масштабної транскордонної шкоди національним системам навколишнього природного середовища;
3) необхідність розробки та прийняття універсальних імперативних норм поведінки держав.

Вона відбувається через діяльність і рішення міжнародних природоохоронних організацій: ЮНЕП, ЮНЕСКО, ВООЗ, МАГАТЕ, МСОП, ФАО, ММО (Міжнародна морська організація), ВМО (Всесвітня метеорологічна організація), ЮНДРО (бюро по наданню допомоги у разі стихійного лиха).

Під час використання міжнародних ресурсів особливо важливими є наявність та дотримання міжнародних домовленостей, їх спільне використання має супроводжуватися співробітництвом, а не протиборством. Розвідка, видобуток і раціональне використання невідновлюваних ресурсів, охорона та відтворення відновлюваних ресурсів у міру їх вичерпання та забруднення дедалі більше будуть перетворюватися з внутрішньої справи кожної країни на загальнолюдську проблему забезпечення виживання [1, с. 355].

8 квітня 2017 року Указом Президента України була затверджена «Річна національна програма під егідою Комісії Україна - НАТО на 2017 рік». За цією програмою середньострокові цілі з забезпечення екологічної безпеки:

- забезпечення виконання військовими формуваннями України Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджених Законом України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI;
- забезпечення взаємодії з НАТО у питанні впровадження в Україні передового досвіду держав – членів НАТО у сфері екологічної безпеки з метою відновлення деградованих земель, що перебувають у користуванні Міністерства оборони України, та щодо створення природоохоронних об’єктів на земельних ділянках, що перебували у користуванні Міністерства оборони України;
- продовження реалізації в рамках Програми «Партнерство заради миру» другого етапу проекту Трастового фонду НАТО з утилізації стрілецької зброї й легких озброєнь, звичайних боєприпасів та протипіхотних мін типу ПФМ-1 в Україні, а також другого етапу проекту Трастового фонду перезахоронення радіоактивних відходів, що утворилися внаслідок виконання військових програм колишнього СРСР.

Пріоритетне завдання на поточний рік – продовжити роботу з розвитку сучасної системи прогнозування, спостереження, оповіщення та ліквідації наслідків шкідливої дії вод та створення інформаційно-вимірювальної системи контролю, формування та прогнозу повеней і паводків на річках.

Основні заходи у рамках Річної програми були покладені на відповідальні державні органи: Державну службу з надзвичайних ситуацій, Міністерство екології та природних ресурсів України, Державне агентство водних ресурсів. А саме забезпечити участь України у міжнародному обміні даними щодо радіаційного стану навколишнього природного середовища через Європейську он-лайн платформу обміну радіологічними даними (EURDEP), провести моніторинг стану навколишнього природного середовища прилеглих територій зони проведення антитерористичної операції [2].

На сучасному етапі розвитку суспільних відносин в сфері міжнародно-правової інтеграції України більшість уваги приділяється до обороноспроможності країни, реформуванню судової системи, місцевого самоврядування. Але, як видно з законодавчих актів, відбуваються зміни і щодо екологічної безпеки та міжнародного співробітництва в напрямку охорони природи. Розроблення та реалізація нових цілей національної екологічної політики, виконання міжнародних зобов'язань є важливим кроком для вступу України в ЄС і НАТО та сприятиме зростанню ролі держави на міжнародній арені.

На даний момент актуальним є питання перейняття досвіду світових держав у сфері екологічної безпеки. Таким чином, законодавство України приймає міжнародні екологічні напрямки і пріоритети.

Література:

1. Екологія. Підручник / С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін. - К.: КНЕУ, 2005. - 371 с.
2. Про затвердження Річної національної програми під егідою Комісії Україна - НАТО на 2017 рік: Указ Президента України від 08.04.2017 № 103/2017 п. 1.4.1. / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/103/2017

Турбін Д. О.,
курсант 107 навчального взводу
факультету №2
Донецького юридичного інституту МВС України

Науковий керівник: Буга В. В., к.ю.н., доцент кафедри
юридичних дисциплін факультету №2
Донецького юридичного інституту
МВС України

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ

Метою цього дослідження е аналіз матеріалу стосовно проблем розвитку парламентаризму в Україні. Дослідження розвитку парламентаризму неможливо проводити у відриві від розвитку держави в цілому. Розвиток парламентаризму залежить від розвитку демократії в державі. Розвиток парламентаризму в Україні відбувався у руслі загальносвітових процесів.

Парламентаризм - система політичної організації держави, за якої чітко розмежовані функції законодавчої та виконавчої влад за привілейованого становища парламенту [1].

Розвиток українського суспільства на початку XXI ст. характеризується трансформаційними процесами і кризами в політичній і фінансово – економічній сферах, в системі політичного управління і державної влади [2].

Розвиток парламентаризму прямо пропорційно залежить від розвитку демократії. У сучасних умовах для розвитку парламентаризму важливо чітко розмежувати гілки влади, їхні контроль та відповідальність за результат діяльності. У більшості демократичних держав

світу можливість здійснення суспільного контролю діяльності уряду, як і функціональність інститутів парламентського контролю, індивідуальної та колективної відповідальності уряду, випливає зі свободи діяльності засобів масової інформації та демонополізованості інформаційного простору [3].

Парламентаризм передбачає наявність у парламенту статусу і повноважень вищого представницького і законодавчого органу, наявність системи партії парламентського типу; захист прав і свобод громадян . Відсутність стали парламентських традицій негативно впливає і на формування громадянського суспільства яке виявляється недостатньо сприйнятливим до цінностей та інститутів представницької демократії [4].

Становлення і розвиток парламентаризму в Україні відбувалися у руслі загальносвітових процесів. Втім, важливо зазначити, що розвиток українського парламентаризму безпосередньо залежить від розвитку демократії в нашій державі.
Виходячи з того, що парламентаризм – це система організації влади, яка базується на активній ролі парламенту в її здійсненні, то парламент і парламентаризм є обов’язковими атрибутами демократичної держави [2].

При цьому парламентаризм не зводиться винятково до наявності вищого представницького і законодавчого органу. Парламентаризм обов'язково пов'язаний: 1) із демократичним способом формування парламенту, як повноцінного органу загальнонаціонального представництва; 2) активною або й домінуючою роллю парламенту в системі органів державної влади; 3) налагодженням взаємовідносин (взаємодії, діалогової взаємодії) з усіма інститутами громадянського суспільства [4].

Характеризуючи парламентаризм в Україні, на наш погляд, ми маємо модель незавершеного парламентаризму, оскільки наявні основні ознаки даної моделі. В нашій країні парламент тільки-но починає набувати рис ефективного політичного інституту; парламент формує уряд, але відсутня його політична відповідальність перед вищим представницьким органом; механізми реалізації народовладдя мають багато недоліків: відсутня ефективна співпраця парламенту з президентом; недосконале виборче законодавство. Для реалізації повноважень законодавчої влади доцільно створити структуру парламентської коаліції не на принципах політичної доцільності, а на основі реальної відповідальності за прийняття рішень і законів. Важливо також законодавчо закріпити інститут опозиції з його впливовими механізмами контролю за урядовою і президентською діяльністю. Доцільним є надання опозиції права критикувати діяльність всіх гілок влади і доводити свої пропозиції як до влади, так і до громадськості через всі засоби інформації. Вона повинна мати можливість впливати на кадрову політику, на звільнення з посад певних чиновників, представників уряду тощо [2].

На жаль, сьогодні український парламентаризм перебуває на стадії постійної політичної боротьби за владу і сфери впливу; парламентська коаліція виявляється нестійкою і неефективною у вирішенні державницьких проблем; відсутність ротації політичної еліти і, як наслідок, зміна поколінь політичної еліти майже відсутня; розподіл політичних сил і депутатів за регіональним принципом і, як наслідок, їх політико-ідеологічне розмежування; відсутність авторитетної домінуючої політичної сили, яка б змогла представляти парламентську більшість та мала б абсолютну більшість голосів у Верховній Раді України; невідповідність політичної, національної свідомості і політичної культури у значної більшості української політичної еліти новим вимогам часу і дієздатній політичній системі; відсторонення народних депутатів від широких соціальних верств населення [3].

Важливий аспект, необхідний для розгляду інституту парламентаризму в Україні, – це конституційний розвиток. Конституція країни віддзеркалює, яких принципів дотримується країна (демократичних чи авторитарних), чи є держава правовою. В Україні парламент нині відіграє особливу роль у зв’язку з необхідністю створення законодавчої бази для нового суспільства. Українське суспільство вже пройшло перший етап свого становлення як громадянського. При цьому варто відзначити, що однією з проблем, що перешкоджає

розвитку парламентаризму в Україні, є відсутність сталих традицій парламентаризму. Крім цього, є проблеми, пов'язані з кризовими явищами практично в усіх сферах життя. Тому Верховна Рада України змушена постійно вносити зміни до великої кількості законів, які було прийнято останнім часом, або взагалі змінювати їхню концепцію. Аналіз діяльності Верховної Ради України показує, що вона ще не стала справжнім парламентом у найвищому розумінні цього слова, тобто інституцією, яка була б незалежною та здійснювала б свою діяльність у найкращих традиціях народовладдя, законотворчості на благо розвитку всього суспільства [2].

Проявами політичної корупції та кризи парламентаризму в сучасній Україні є "тушкування" і "кнопкодавство".

У широкому значенні політичний термін «тушка» застосовується до тих політиківвисокопосадовців, хто з кон'юнктурних міркувань змінив свої політичні погляди та (або) силу, яка забезпечила йому місце у парламенті або іншу високу посаду. Широке розуміння «тушки» охоплює не лише депутатів-опозиціонерів, що голосують у Верховній Раді України за провладні законопроекти. Термін допускає можливість як виняток, так і добровільного виходу з політичної партії (блоку) політика, втрату ним статусу «тушки», а також «міграцію» політиків від однієї партії до іншої в межах одного виборчого блоку [5].

Термін «кнопкодав» вживається щодо депутатів ВР України, котрі, з особистої зацікавленості, на виконання рішення фракції та/або її керівника або із інших причин на пленарних засіданнях голосують за іншого відсутнього народного депутата (депутатів) за його(їх) згодою та/або за дорученням. Термін «кнопкодавство» — ширший термін, що вживається до явища, яким є практика неособистого голосування. Вживаються інші назви цього явища — «голосування в темну», «заочне голосування», «багатоверстатне голосування», «голосування за себе й за того хлопця», «рояльне голосування», «піанізм». Наряду з «тушкуванням», кнопкодавство є одним із проявів політичної корупції та кризи парламентаризму в Україні. Явища неособистого голосування беруть початок ще з 2000-х років [6].

Український шлях становлення парламентаризму повинен бути шляхом до розвиненого громадянського суспільства і повноцінної демократії. Важливою рушійною силом в цьому є саме парламент. Необхідно зміцнювати його авторитет, підвищувати роль у державі та суспільному житті. Водночас сам парламент повинен ставати більш кваліфікованим, організованим, відображати більшою мірою у своїй діяльності інтереси та сподівання людей, які обирають чергову когорту парламентарів і чекають від них сумлінної праці на благо народу [7].

Підсумовуючи зазначимо, сьогодні парламентаризм в Україні знаходиться на етапі політичної боротьби за владу і сфери впливу. В Україні парламент нині відіграє особливу роль у зв'язку з необхідністю створення законодавчої бази для нового суспільства. В нашій країні парламент починає набувати рис ефективного політичного інституту. Необхідно зміцнювати авторитет парламенту, підвищувати його роль у державі та суспільному житті.

Література:

1. Парламентаризм [Електронний ресурс] // Вікіпедія - вільна енциклопедія. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: uk.wikipedia.org/wiki/Парламентаризм.

2. Колісніченко А. Актуальні проблеми розвитку українського парламентаризму / А. Колісніченко // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. - К., 2009. - Вип. 16. - С. 14-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26573/02-Kolisnichenko.pdf?sequence=1 3. Мироненко Є. Політологічний аналіз теорії дослідження парламентаризму: умови розвитку в сучасній Україні /Є. Мироненко.// Персонал: журнал інтелектуальної еліти – 2007. – № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://personal.in.ua/article.php?ida=515.

4. Гончар В. Передумови становлення парламентаризму в незалежній Україні / В. Гончар // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – №2. – С. 27–32 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2016_2_5.
5. Тушкування [Електронний ресурс] // Вікіпедія - вільна енциклопедія. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: uk.wikipedia.org/wiki/Тушкування_(політика).
6. Неособисте голосування [Електронний ресурс] // Вікіпедія - вільна енциклопедія. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: uk.wikipedia.org/wiki/Неособисте_голосування.
7. Плющ І. Парламентаризм в Україні – шляхи і тенденції розвитку / І. Плющ. // Парламентаризм в Україні: теорія та практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.. – 2001. – С. 3–12.

Утянський К. К.,
студент ОР «Магістр» спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ

Людина незалежно від майнового стану, національності, посадового становища, своїх переконань гідна суспільної поваги. З появою на світ нею придбаваються непорушні права на власні гідність і честь. У нашому світі важливо знати ще й про те, що таке захист честі, гідності та ділової репутації.

В умовах розширення демократії і гласності, становлення ринкових відносин і розвитку підприємницької діяльності питання про цивільно-правовий захист честі, гідності та ділової репутації набуває все більшу актуальність і гостроту.

Кожен громадянин України має право на захист своєї честі, гідності та ділової репутації.

Питання цивільно-правового захисту честі, гідності та ділової репутації займає важливе місце в дослідженнях таких науковців як: Білявський А.В., Придворов Н.А., Мутузов М.Л., Вершинин А.П., Харитонов Є.О., Старцев О.В. Штефан М.Й.

Честю в громадянському суспільстві прийнято називати соціально-етичну оцінку з боку суспільства, якою визначається міра духовних та соціальних якостей людини.

Гідністю людини є уявлення власної цінності як особистості, і визнається державою для всіх членів суспільства, не виключаючи при цьому, визнання заслуг одних перед іншими в більшій чи меншій мірі [1, с. 23].

Ділова репутація – є об'єктивна думка суспільства щодо конкретного громадянина або юридичну особу. Ділова репутація людини визначається рівнем її професіоналізму, а юридичної особи – рівнем та оцінкою її виду діяльності з урахуванням правового статусу організації [1, с. 32].

Честь, гідність і ділова репутація – соціально-правові цінності, що займають важливе місце в життєдіяльності будь-якої держави і суспільства. Також, як і довіреність, поняття честі, гідності та ділової репутації мають прямий зв'язок з правовим інститутом, і в разі їх втрати або обмеження зменшують певний статус у правовідносинах з іншими суб'єктами [1, с. 42].

З цивільно-правової точки зору поняття честі, гідності та ділової репутації є нематеріальними соціальними благами, захист яких є важливим обов'язком держави, яка встановлює заборону на посягання на ці блага з наданням судового захисту, якщо вони були порушені. Фізична або юридична особа, наділена певними правами, отримує від держави систему гарантій, що дозволяє реалізовувати ці права на умовах законності в Україні, а також передбачає відповідальність зобов'язаних осіб.

Право на захист честі, гідності та ділової репутації закріплено Конституцією України (ч. 4 ст. 32), Цивільним кодексом України (ст. 277). Питання процедури захисту честі,

гідності і ділової репутації також роз'яснив Верховний Суд України у своїй постанові пленуму № 1 "Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи" від 27 лютого 2009 р.

Судовий захист нематеріальних благ громадян і юридичних осіб, зокрема, їх честі, гідності та ділової репутації являє собою систему законодавчих заходів, спрямованих на охорону прав і свобод людини, а також, на ліквідацію їх наслідків. Право на судовий захист розглядається як суб'єктивне конституційне право фізичної або юридичної особи, що реалізовується в цивільному судочинстві рядом повноважень. На підставі законодавчої бази України будь-яка особа, зацікавлена в захисті своїх прав та інтересів, вправі звернутися в суд, в тому числі і з позовом про спростування поширеної інформації, що не відповідає дійсності і порочить честь, гідність та ділову репутацію. У випадках нанесення особисто громадянину відомостей і дій, що принижують і ображають його права, він має право звернутися до суду з позовом про притягнення винної особи до кримінальної відповідальності [3].

При розгляді позовної заяви позивач зі свого боку повинен довести, що факт розповсюдження компрометуючих відомостей мав місце, а відповідач, в свою чергу, довести достовірність поширених ним відомостей. Зазначимо, що судове рішення може бути виконане вже в період прийняття і розгляду цивільного діловодства, в тому числі це стосується позовів про захист честі, гідності та ділової репутації. Так, судом, ще до моменту винесення остаточного рішення, може бути заборонено подальше поширення відомостей, що ганьблять честь і гідність позивача. Разом з тим, судом повинні бути вжиті всі заходи до врегулювання спору, не ущемляючи прав і законних інтересів всіх сторін.

Отже, захист честі, гідності та ділової репутації - право, яке гарантують не тільки при житті громадянина, а й після його смерті. У цьому випадку реалізувати його можуть родичі померлого потерпілого або інші зацікавлені особи. Деякі труднощі можуть виникнути лише при бажанні нащадків отримати компенсацію моральної шкоди - вона допускається виключно щодо осіб, безпосередньо які перенесли страждання.

Література:

1. Вершинин А.П. Способы защиты гражданских прав в суде: автореф. дис. на збиття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / А.П. Вершинин. – СПб, 1998. – 46 с., С.11; Кройтор В.А. Гражданский процесс / Кройтор В.А. – Х. : Эспада, 2006. – 288 с
2. Харитонов Є.О., Старцев О.В. Цивільне право України: Підручник. – К.: Істина, 2007. – 816 с.
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №43-44. – ст. 356.
4. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 41. – ст. 492.
5. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України / Штефан М.Й. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2005. – 624 с.

Хотлубей О. М.,
студентка ОС Магістр спеціальності «Екологія»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЛІСІВ В УКРАЇНІ

Ліси є національним багатством країни і за своїм призначенням та місцем розташування виконують екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні та виховні функції. Загальновідомо, що ліси є «легенями Планети». До того ж більшість людей полюбляють проводити дозвілля в лісі, який є чудовим місцем для відпочинку, збирання грибів, ягід і лікарських рослин. Ліси також є джерелом сировини для деревообробної, целюлозо-паперової, хімічної, харчової й фармацевтичної промисловості, меблевого виробництва й майстрів народних промислів тощо. Крім того, ліси є територією для здійснення господарської діяльності, яка передбачає створення робочих місць і виготовлення продукції, а з тим – формування ВВП. Ліси України підлягають державній охороні [1, с. 142].

Актуальність цієї проблеми все більш зростає у зв'язку з науково-технічним прогресом, ростом виробничих сил, які потребують залучення в господарське користування все більше лісових ресурсів.

Проблематикою даної теми займались такі вчені: В. І. Бабенко, О. В. Головкін, Б. В. Кіндюк, Н. Р. Кобецька, О. В. Кобець, А. А. Матвієць, О. М. Шумило, С. О. Боголюбова, М. М. Брінчук, Ю. А. Вовк, П. М. Єрмолінський, Б. В. Єрофеєват та інші.

Головну роль у системі екологічного законодавства, в тому числі і про охорону лісів, відіграє Конституція України. Питання охорони довкілля посідають вагоме місце у тексті Основного Закону України. Відповідно до ст. 13 Конституції України земля та інші природні ресурси є об'єктами права власності Українського народу. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу[2]. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначає правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь [3]. Він є базовим, системоутворюючим законом у сфері екологічного законодавства України. Відповідно до нього розроблено законодавчі акти земельного, водного, лісового законодавства, законодавства про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та інші спеціальні законодавчі акти.

Згідно із Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» за площею лісів та запасами деревини Україна є державою з дефіцитом лісових ресурсів. Ліси займають більш як 15,9 відсотка території України (9,58 мільйона гектарів) і розташовані в основному на півночі (Полісся) та заході (Карпати). Оптимальним, за європейськими рекомендаціями, є покажчик лісистості 20 відсотків.

Досліджуючи нормативну базу правового регулювання охорони лісів необхідно окремо зупинитися на положеннях Лісового кодексу України [4, с. 157] . Лісовим кодексом України визначається, зокрема, поняття лісу, як екосистеми, землі лісогосподарського призначення, лісові ресурси, врегульовуються питання права власності на ліси, права користування лісами, державного регулювання та управління у сфері лісових відносин, організації лісового господарства, нормативно-правових актів з ведення лісового господарства, функціонального поділу лісів, встановлення віку стиглості деревостанів, норм використання лісових ресурсів, лісовпорядкування, державного лісового кадастру та обліку лісів, моніторингу лісів і лісової сертифікації, зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства, ведення лісового господарства, використання лісових ресурсів, відтворення лісів, підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів та збереження біорізноманіття в лісах, охорони і захисту лісів та інші питання.

Відповідно до поняття, закріпленого положенням статті 3 Лісового кодексу, ліс – це сукупність землі, деревної та чагарникової рослинності, тварин, мікроорганізмів та інших біологічно взаємопов'язаних природних компонентів.

Треба звернути увагу, що поняття «лісові ресурси» істотно відрізняється від поняття «ліс». Лісовими ресурсами є деревні, технічні, лікарські та інші продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб населення і виробництва та відтворюються в процесі формування лісових природних комплексів (ст. 6 ЛК України). Суб'єктами лісових відносин є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні особи і громадяни, які діють відповідно до Конституції і законів України

Усі ліси на території України, а також земельні ділянки, не вкриті лісовою рослинністю, але надані для потреб лісового господарства (такі, що підлягають залісенню, зайняті лісовими шляхами, просіками, протипожежними розривами, спорудами, сільськогосподарськими угіддями для потреб лісового господарства, болотами, водоймами в межах цих ділянок) становлять її лісовий фонд.

Окремою главою Лісового кодексу визначено відповідальність за порушення лісового законодавства. Так, згідно із ст. 105 ЛК України порушення лісового законодавства тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність [5].

Складовою лісового законодавства є також акти Кабінету Міністрів України, зокрема: Санітарні правила в лісах України, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р.; Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних земельних ділянок, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 р.; Порядок спеціального використання лісових ресурсів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 р. Так, Санітарні правила в лісах України, являють собою сукупність норм здійснення санітарно-оздоровчих заходів та санітарних вимог, які встановлюються з метою охорони та захисту лісів при веденні лісового господарства, використанні лісових ресурсів та здійсненні робіт, не пов'язаних з веденням лісового користування. Дані заходи повинні проводитися з метою збереження стійкості насаджень, запобігання розвиткові патологічних процесів у лісі, зменшення шкоди, котра завдається лісам шкідниками, хворобами, стихійними природними явищами та техногенними впливами.

Природа планети не знає адміністративних меж і розвивається за єдиними законами. Тому й зусилля однієї окремої країни в царині лісокористування навряд чи увінчаються успіхом, якщо вони не будуть поєднуватися з інтернаціональними заходами, спрямованими на охорону лісів. Потреба в міжнародному співробітництві у сфері екології, навколишнього природного середовища та лісокористування обумовлена глобальністю проблеми взаємовідносин суспільства і природи [6, с. 27]. Ідея такої необхідності була усвідомлена та проголошена ще до першої конференції в Берні з охорони навколишнього природного середовища у 1913 р., а згодом вона одержала закріплення й розвиток у міжнародних правових документах.

Однією з правових форм міжнародного співробітництва України у сфері лісокористування є міжнародні договори. Ст. 9 Конституції України закріплено положення, згідно якого чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Значно вплинули на розвиток лісових відносин міжнародні договори, що присвячені проблемам збереження біологічного різноманіття, зокрема, Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином, як середовища існування водоплавних птахів 1971 р., Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин 1979 р., Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі 1979 р., Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 р., Конвенція про охорону біологічного різноманіття 1992 р., Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 р. тощо. Міжнародні договори підкреслюють значення лісів у забезпеченні функціонування екосистем і з огляду на це й визначають заходи щодо збереження біорізноманіття, окремих складових природного середовища, включаючи дерева та ліси загалом [7, с. 133].

Таким чином, основними нормативно-правовими актами вітчизняного лісового законодавства є Конституція України, Лісовий кодекс України , Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закон України «Про рослинний світ», ЗУ «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року». Однією з правових форм міжнародного співробітництва України у сфері лісокористування є міжнародні договори та міжнародно-правові угоди між державами відповідного регіону. Крім того, слід зазначити, що міжнародне співробітництво в галузі охорони лісів здійснюється на трьох рівнях: міжнародному (світовому), європейському та регіональному.

Література:

1. Каркаш І. І. Природноресурсове право України : підручник / І. І. Каркаш.– Київ: Істина. – 2005р. –520 с.
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к / 96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – № 30. – Ст. 141.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон Верховної Ради від 25 червня 1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/page
4. Екологічне право України: підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / [А. П. Гетьман, В. М. Шульга, В. К. Попов та ін.]; за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. – Х.: Право, 2014. –256 с.
5. Лісовий кодекс України : Кодекс України від 21 січня 1994 р. № 3852-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3852-12
6. Томіленко. І. Правове регулювання охорони лісів в Україні / І. Томіленко // Повітряне, космічне, екологічне право. – 2015. – № 2. – С. 27–30.
7. Лазаренко. Я. Розвиток лісового законодавства України / Я. Лазаренко // Право України.
– 2003. – № 2. – С.132 –135.

Черних Є. М., к. ю. н., доцент кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

СПОНТАННІСТЬ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВА

Відкритий характер сучасної методології загальної правової теорії та неповнота знань щодо природи права спонукає до подальшого пошуку та обґрунтування його визначальних рис. В різних концептуальних підходах до права виявлялася така правова характеристика, як спонтанність. Вона привертає увагу і сучасних вітчизняних учених, зокрема П. Пацурківського та Р. Гаврилюк, які в статті «Спонтанність права: кроки за горизонт» [1] ставлять за мету осмислення поглядів та методології визначних теоретиків, завдяки яким було відкрито спонтанний характер права. На думку авторів, це доцільно, оскільки ця характеристика виводить наше знання за узвичаєний горизонт розуміння права.

1. Поділяючи наукову зацікавленість авторів в предметі їх роботи, вважаємо за необхідне висказати окремі критичні зауваження та доповнення. На наш погляд, саме ключове поняття «спонтанність» потребує уточнення його значень, яке, на жаль, автори не наводять. Термін «спонтанність» визначається через поняття «внутрішній»: як викликаний внутрішніми причинами, без впливу або діяння ззовні. Враховуючи специфічну сутність права, яка містить суб’єктивний елемент раціональності і, за висловом Гегеля, є сферою духу, «спонтанність» права розкривається також в значені такого, що свідомо не сплановане, без спеціального задуму, що виключає фактор свобідної волі, як мимовільне. Це значення передає дуже важливу та дискусійну характеристику права, як такого, що не залежить від

творчої свідомості та волі людей. Таким чином, характеристика спонтанності права повідомляє той смисл, що право у своєму походженні та розвитку рухається своїми внутрішніми причинами і не керується свідомістю та свобідною волею людей. По відношенню до раціональності людей тут проявляється ідея самодостатності та в певному сенсі саморозвитку права. Роль людей в такому разі зводиться до того, щоб знаходити та розкривати в собі – в свідомості або через вроджене почуття чи емоції – внутрішню розумність права та слідувати їй. Можна побачити, що ідея спонтанності виводить праворозуміння далеко за межі узвичаєних уявлень про створеність права людьми, і є передумовою пошуку розумних джерел права поза людським інтелектом та волею. Право в такому розумінні виявляє себе як явище, що не є продуктом людської розумності та його керованої волі. З погляду розумності, яка властива праву, воно в такому разі є явищем, яке хоча і зв'язане тісним чином із раціональністю або психологією людей, але не створеним людьми, а скоріше заданим. Важко переоцінити сміливість, далекосяжність та навіть величність цієї концептуальної ідеї в теоретичному і в практичному аспекті, оскільки ідея спонтанності підносить право на трансцендентальний рівень - Божого розуму, абсолютного духу, вищої до людини розумності всього сущого, або внутрішньої необхідності у людських відносинах, або ж, принаймні, апріорних моральних начал, які можна вважати частиною біологічної програми людини як моральної істоти.

2. Цей теоретичний напрямок в різних проявах розвивається в багатьох ученнях про право. Автори статті пов'язують ідею спонтанності права із новітніми ученнями XX сторіччя, як відносно нове слово в історії правової науки. Проте, вважаємо, це не так. Ідею спонтанності можна побачити в ученнях про право і раніше. Так, теорія природного права, яка формувалася в XVI- XVII сторіччях, і до речі, вважається однією з класичних теорій, заснована на принципі, що спростовує походження права від розуму людини. В окремих різновидах концепція природного права стверджує скерованість вищим, абсолютним або божим розумом, але в інших варіантах цієї концепції право відкривається, відшуковується людьми (наприклад, в розумності природи, або в етичних апріорних началах, що розвивав І. Кант) тож може характеризуватися як спонтанне за походженням. Дуже виразний прояв ідея спонтанності знаходить в історичній теорії (Гуго, Савіньї, Пухта), яка набула широкої популярності на початку XIX сторіччя. В правовому історизмі право рухається та керується законом внутрішньої необхідності, якому підкорюється суспільне життя народу. Об'єктивність цієї необхідності виключає суб'єктивні людські чинники, будь-яку випадковість або свавілля [2, с. 74]. К. Савіньї приходить до крайнього висновку, який виключає будь-яке втручання людської волі або влади в історичний розвиток права. Тож, в цьому контексті спірним є підхід авторів статті до спонтанності, як до характеристики, яка виводить розуміння права за горизонт класичних учень. Ми вважаємо, що початок історії розвитку ідеї спонтанності права потрібно перенести на більш ранні учення та розширити перелік учень, в яких ця ідея відбивається.

3. Ми вважаємо, що у питанні спонтанності права потрібно чітко розрізняти такі аспекти, як спонтанність самого права та спонтанність зовнішніх до права чинників, що його обумовлюють. Якщо у першому випадку йдеться про характеристику самого права, то у другому – про характеристику його детермінант. У поглядах про спонтанність, які аналізуються авторами статті, на жаль, таке розмежування не проводиться.

4. Особливістю аналізу спонтанності права, що наводиться авторами статті, є відсутність критики щодо наведених учень та методологій. Це важливе упущення, як на нашу думку, оскільки наукові погляди, якщо не є самоочевидними, набувають переконливості коли вони змагаються із протилежними ідеями, тим більше, що в цьому випадку такі ідеї є. Жоден продемонстрований в статті погляд, в якому розвивається спонтанність права, не позбавлений ґрунтовної критики, відомої науковому суспільству. Кожна концепція, що розвиває ідею спонтанності права, переживала в більшій або меншій мірі недовіру або скептичне ставлення, що в окремих випадках здавалось доходило до знищення. Тому

критична частина цих концепцій заслуговує на уважний аналіз. Замовчування критики породжує враження про відсутність слабких місць в наведених теоретичних та методологічних поглядах. Проте, питання керівної методології проаналізованих поглядів в свій час не аби як розбурхали наукове товариство, проти кожного з них висовували досі актуальні і не зняті аргументи, які відбивають суттєві недоліки методологічного характеру.

Таким чином, ідею спонтанності права можна вважати сміливим та видатним теоретичним досягненням, що виразно розходиться із звичними уявленнями про природу права, яка походить від людини. Тож, «спонтанність» є дуже змістовною та важливою концептуальною характеристикою права, яка виводить право на рівень філософського осмислення. Проте, не слід і перебільшувати значення цієї характеристики, оскільки складна природа права не може бути пояснена виходячи виключно із його «внутрішніх» причин та чинників.

Література:

1. Пацурківський П., Гаврилюк Р. Спонтанність права: кроки за горизонт / П. Пацурківський, Р. Гаврилюк // Право України. – 2016. – № 5. – С.101 – 112.
2. Новгородцев П.И. Историческая школа юристов / П.И. Новгородцев. – СПб.: Издательство «Лань», 1999. – 192 с.

Чечета Н. О.,
асистент
кафедри
раціонального природокористування
та охорони навколишнього середовища
Маріупольського державного університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Останнім часом в Україні спостерігається тенденція до збільшення не тільки загального числа нещасних випадків, а й кількості виникнення небезпечних подій і надзвичайних ситуацій, які призводять до людських жертв, погіршення умов життєдіяльності, забруднення довкілля, значних економічних збитків.

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід’ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

Діяльність людства сформувала глобальні небезпеки, більшість з яких екологічного характеру: зміни клімату; дефіцит питної води; знеліснення/опустелювання; забруднення прісних вод; низька якість управління; утрата біорізноманіття; зростання і міграція населення; зміна соціальних цінностей; утилізація відходів; забруднення повітря. Тому одним із напрямів діяльності держави повинно бути вирішення реальних екологічних проблем, орієнтованих на забезпечення екологічної безпеки.

Законодавство щодо екологічної безпеки включає законодавство України: про охорону навколишнього природного середовища, про основи національної безпеки України, про об'єкти підвищеної небезпеки, про оцінку впливу на довкілля, про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку, про поводження з радіоактивними відходами.

Певним чином безпека людини при експлуатації нею атмосферного повітря, земельних та водних ресурсів, надр, лісових масивів, відбита у Законі України «Про охорону атмосферного повітря», «Земельному кодексі України», «Водному кодексі України», в кодексі України «Про надра», «Лісовому кодексі». Перечислені законодавчі акти регулюють проблеми безпеки людини у сфері використання природних ресурсів. Також дуже важливими є Санітарні правила і норми.

В ст. 16 Конституції України проголошено, що екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави [1].

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» основним документом у природоохоронному законодавстві. Ст. 50 визначає екологічну безпеку як такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. В аналізованому законі обговорення питання забезпечення екологічної безпеки зустрічається доволі часто [2].

Недотримання вимог екологічної безпеки створює екологічно небезпечну ситуацію, яка загрожує стану навколишнього природного середовища та здоров'ю людини, спричиняє різноманітні наслідки. У зв'язку з тим, що антропогенне і технічне перевантаження на довкілля постійно зростає, закріплено на законодавчому рівні існує перелік видів діяльності і об'єктів (33 категорії), що являють собою підвищену екологічну небезпеку [3].

В залежності від екологічно небезпечних видів діяльності, екологічна безпека залежить від хімічної безпеки, біологічної безпеки, радіаційної безпеки, техногенної безпеки.

Варто звернути увагу, що чинне законодавство України не тільки визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів, гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності, але й визнає пріоритетні національні інтереси. Одним із пріоритетів національних інтересів України є забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів [4].

А також одним з основних принципів охорони навколишнього природного середовища є пріоритетність вимог екологічної безпеки [2].

Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» визначає правові, економічні, соціальні та організаційні основи діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, і спрямований на захист життя і здоров'я людей та довкілля від шкідливого впливу аварій на цих об'єктах шляхом запобігання їх виникненню, обмеження (локалізації) розвитку і ліквідації наслідків. Згідно цього Закону небезпечна речовина – це хімічна, токсична, вибухова, окислювальна, горюча речовина, біологічні агенти та речовини біологічного походження (біохімічні, мікробіологічні, біотехнологічні препарати, патогенні для людей і тварин мікроорганізми тощо), які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей та довкілля, сукупність властивостей речовин і/або особливостей їх стану, внаслідок яких за певних обставин може створитися загроза життю і здоров'ю людей, довкіллю, матеріальним та культурним цінностям [5].

Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» встановлює правові та організаційні засади оцінки впливу на довкілля, спрямованої на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів [6].

Закон «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» встановлює пріоритет безпеки людини та навколишнього природного середовища, права і обов'язки громадян у сфері використання ядерної енергії, регулює діяльність, пов'язану з використанням ядерних установок та джерел іонізуючого випромінювання, встановлює також правові основи міжнародних зобов'язань України щодо використання ядерної енергії [7]. З цим законом пов'язаний закон України «Про поводження з радіоактивними відходами», який спрямований на забезпечення захисту людини та навколишнього природного середовища від шкідливого впливу радіоактивних відходів на сучасному етапі та в майбутньому [8].

Закон «Про охорону атмосферного повітря» спрямований на збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки та запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та навколишнє природне середовище та визначає правові і організаційні основи та екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря
[9].

Також варто відмітити ще закони України «Про пестициди і агрохімікати», який регулює правові відносини, пов'язані з державною реєстрацією, виробництвом, закупівлею, транспортуванням, зберіганням, торгівлею та безпечним для здоров'я людини і навколишнього природного середовища застосуванням пестицидів і агрохімікатів, визначає права і обов'язки підприємств, установ, організацій та громадян, а також повноваження органів виконавчої влади і посадових осіб у цій сфері [10], «Про правовий режим території, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», який регулює питання поділу території на відповідні зони, режим їх використання та охорони, умови проживання та роботи населення, господарську, науково-дослідну та іншу діяльність в цих зонах. Закон закріплює і гарантує забезпечення режиму використання та охорони вказаних територій з метою зменшення дії радіоактивного опромінення на здоров'я людини та на екологічні системи [11].

Але слід зауважити, що в галузі забезпечення екологічної безпеки потрібно удосконалення законодавства, адже аспекти екологічної безпеки відображено у багатьох окремих нормативно-правових актах.

Література:

1. Конституції України [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу:
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-
%D0%B2%D1%80
2. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою УРСР 25.06.1991 № 1264-XII // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/126412
3. Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку [Електронний ресурс]: Постанова Кабінет Міністрів України: затверджена 28 серпня 2013 р. № 808 // Кабінет Міністрів України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/808-2013-%D0%BF
4. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою України від 19.06.2003 №964-15 // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15
5. Про об'єкти підвищеної небезпеки [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою України від 18.01.2001 № 2245-III // Верховна Рада України.
Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2245-14 6. Про оцінку впливу на довкілля [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою України від 23.05.2017 // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19
7. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою України від 08.02.1995 № 39/95-ВР // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/39/95-
%D0%B2%D1%80
8. Про поводження з радіоактивними відходами [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою України від 30.06.1995 № 255/95-ВР // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/255/95-

%D0%B2%D1%80
9. Про охорону атмосферного повітря [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою України від 16.10.1992 № 2707-XII // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2707-12
10. Про пестициди і агрохімікати [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою України від 02.03.1995 № 86/95-ВР // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80
11. Про правовий режим території, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи [Електронний ресурс]: Закон України: прийнятий Верховною радою УРСР 27.02.1991 № 791а-XII // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12

Шевченко С. С.,
студент ОС «Магістр»
спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАСИЛЬНО-АГРЕСИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Насильницька злочинність проти життя і здоров’я - це сукупність умисних посягань, спрямованих на втручання у фізичну і психічну цілісність жертви злочину з метою заподіяння їй смерті або тілесного ушкодження. Тілесні ушкодження і навіть смерть потерпілого від необережних злочинів не пов´язані з поняттям насильства, оскільки злочинець не мав на меті їх настання. Тому вони не входять до складу насильницьких злочинів. Крім вбивств і тілесних ушкоджень до насильницької злочинності іноді відносять і розглядають їх разом ще й хуліганство і згвалтування. Безперечно, ці злочини мають деякі спільні кримінологічні риси, а вбивство із хуліганських мотивів чи поєднане із згвалтуванням підвищує суспільну небезпечність злочинів. Але водночас не можна не бачити істотних відмінностей в їх природі, мотивації, у різній патології особи злочинців, обставинах, які обумовлюють цей специфічний вид злочинного насильства. Крім того, запобігання таких злочинів також має свої особливості. Ось чому вони розглядаються самостійно.

Найбільша кількість злочинів учиняється під час сварок, які переходять у взаємні образи і бійки. При цьому основою криміногенної поведінки і злочинця, і потерпілого є побутові взаємовідносини, оскільки переважну більшість вбивств і тілесних ушкоджень, мордувань вчинено у квартирі, будинку, дворі, гуртожитку тощо. Близько 80 % таких злочинів учиняється у вечірні та нічні години, під час та після вживання спиртних напоїв, шляхом заподіяння потерпілому побоїв руками і ногами, побутовими предметами та іншими речами. Значна частина цих злочинів учиняється із застосуванням різної вогнепальної зброї, утому числі й воєнного зразка, та вибухових речовин.

Кримінальна активність має і вікові особливості: по умисних вбивствах за обтяжуючих обставин вона припадає на 19–25, 30–40 років; по умисних вбивствах - 30–40, 41–50 років; по тяжких тілесних ушкодженнях - 26–40 років. Висока кримінологічна активність зазначених вікових груп по вбивствах за обтяжуючих обставин пояснюється мотивами вчинення злочину в молодому віці: корисливість, хуліганські мотиви, вчинення інших злочинів і протиправних діянь. Для вікової групи 30–40 років характерні алкогольне обтяження, сімейно-побутові свари, судимість за аналогічні злочини тощо. Що ж стосується характеристики іншої категорії вбивць, то тут кримінальна активність охоплює в основному вікові групи від 30 до 50 років, взаємовідносини яких із середовищем, де вони проживають, характеризуються сталою криміногенністю, хронічним алкоголізмом, психопатіями тощо.

Серед морально-психологічних рис особи злочинців помітні такі: алкогольне обтяження (70–90 %), імпульсивність, психопатичність, примітивність потреб, різні психічні аномалії, які мають соціальне і біопсихологічне походження. Так, за даними судовопсихіатричних експертиз у кримінальних справах, більше як третина злочинців-убивць мали травми голови, наслідком чого стали відхилення психіки (агресивність, мстивість, надмірна підозрілість, грубість, брутальність тощо). Не виключено, що ці явища мають своїм джерелом хронічний алкоголізм, наркотизм, а також неодноразову судимість та ін.

Зміст мотивів злочинців стає конкретним, якщо аналізувати види зв'язків між злочинцем і потерпілим. Майже 50 % потерпілих при вбивствах без обтяжуючих обставин - це подружжя, у тому числі колишні, особи, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах. Таке не є характерним для кваліфікованих видів убивств, хоча й тут кожний шостий потерпілий - подружжя або розлучені. Основна маса потерпілих припадає на осіб, знайомих із злочинцем (спільна робота, місце проживання і проведення дозвілля). Часто їх соціальний стан і морально-психологічні риси збігаються із рисами злочинців. Однак ці риси різняться, якщо жертвами злочинів стають інші категорії населення (підприємці, бізнесмени, заможні громадяни, пенсіонери та ін.). Збільшується кількість потерпілих серед людей похилого віку, пенсіонерів, інвалідів.

Шелухин Н. Л., д. ю. н., профессор, профессор
кафедры права и публичного
администрирования
Мариупольского государственного университета

ХОЗЯЙСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И БЕЗОПАСНОСТЬ: ПРАВОВОЙ ДИСКУРС

Украинские предприятия и организации подвержены воздействию многочисленных внутренних и внешних угроз, иногда криминального характера, что приводит к негативным последствиям для всей хозяйственной системы. Поэтому обеспечение экономической безопасности предприятий является одним из приоритетных направлений в системе экономической безопасности Украины

Изначально понятие «экономическая безопасность» впервые было введено в употребление как составляющая другого термина «национальная безопасность». Начиная с 1934 года, в США функционировали правительственные органы, деятельность которых была направлена на обеспечение национальной безопасности государства: Комитет по экономической безопасности; Национальный экономический комитет и т.д. В Европейском союзе термин экономическая безопасность в основном применяется для характеристики позиции ЕС в мировой экономической системе. Вместе с тем полноценная научная категория экономической безопасности, как части национальной безопасности, в США и ЕС так и не сформировалась [1].

В результате исследований, под руководством профессора В.К. Сенчагова, теоретических проблем категории экономической безопасности следует, что обеспечение экономической безопасности требует создания специальных механизмов: экономических, правовых и организационных. Это должно стать одной из функций социального управления, как на макро, так и на микроуровне [2, с.19].

Рассматривать эти специальные механизмы в отдельности невозможно и методологически неверно, так как общественные отношения в сфере производства, обмена и распределения продукции, которые собственно и являются экономикой – определяются и регулируются нормами права, а в случае развития, изменения либо трансформации этих отношений - они сопровождаются либо закрепляются правовыми нормами.

Рассматривая правовые и организационные механизмы обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности, необходимо еще раз подчеркнуть, что, прежде всего, они функционируют в соответствии с нормами хозяйственного,

административного и гражданского права. Причем нормы хозяйственного права заметно превалируют над другими правовыми нормами. Хозяйственное право устанавливает общий хозяйственный порядок применительно к экономике в целом и к отдельным ее секторам, включая реальный сектор [3, с.9].

В Украине исследованиями в области экономической безопасности проводились, прежде всего, учеными-экономистами и благодаря их усилиям решением ВАКа Украины в перечень научных специальностей для защит диссертаций на соискание степеней кандидата и доктора экономических наук была введена отдельная специальность 21.04.02 «Экономическая безопасность субъектов хозяйственной деятельности».

Необходимо отметить, что еще в 1975 году вышло в свет коллективное монографическое исследование под редакцией докторов юридических наук В. К. Мамутова и Ю. С. Цимермана «Организация хозяйственно-правовой работы на предприятии», в котором в рамках плановой экономики и применительно к условиям социализма была раскрыта и обоснована стройная система обеспечения субъектом хозяйственной деятельности своей экономической безопасности [4]. Эта система включала в себя организацию хозяйственноправовой работы субъекта хозяйствования, направленной на:

- сохранность собственности;
- борьбу с хищениями, растратами и недостачами имущества;
- обеспечение исполнения договоров;
- сохранность железнодорожных и автомобильных перевозок;
- контроль за правильным применением цен, за количеством и качеством поступающей продукции, за своевременностью расчетов.

В монографии так же рассматривались особенностям хозяйственно-правовой работы в областях капитального строительства, энергоснабжения, сбора и сдачи металлолома.

Именно в научных трудах В.К.Мамутова, В.В.Лаптева, В.С.Мартемьянова, М.И.Клеандрова, Ю.С.Циммермана и др. была обусловлена необходимость правовой регламентации внутрихозяйственных отношений субъектов хозяйственной деятельности как залог их успешной работы [5-7]. Правовая регламентация внутрихозяйственных отношений субъектов хозяйственной деятельности обеспечивает хозяйственный (экономический) правопорядок и является важнейшей составляющей механизма самообеспечения экономической безопасности.

В дальнейшем изучение правового механизма обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности Украины стало предметом исследования представителей правовой науки Бандурки А.М., Камлика М.И., Корыстина А.Е., Ортынского В.Л., Подоляки А.Н. и др., которые являются авторами и руководителями авторских коллективов базовых учебников по курсу «Экономическая безопасность» [8-12].

Анализируя содержание этих учебников необходимо отметить, что авторы рассматривают процесс обеспечение экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности с двух сторон. С одной стороны - как комплекс мероприятий, направленных на соблюдение действующих правовых норм, регулирующих хозяйственные отношения. С другой стороны - как комплекс мероприятий (в рамках действующего законодательства), направленных на противодействие незаконному вмешательству в хозяйственную деятельность.

В систему институциональных отношений по обеспечению экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности все исследователи-юристы включают государственное регулирование экономической деятельности.

Принимая во внимание научные исследования в области экономики и права, с учетом множественности различных подходов к определению термина «экономическая безопасность» сформулируем понятие «обеспечение экономической безопасности субъекта хозяйствования» как комплекса мероприятий проводимых органами государственной власти, местного самоуправления и субъектами хозяйственной деятельности направленных на

соблюдение действующих правовых норм, регулирующих хозяйственные отношения; на противодействие незаконному вмешательству в хозяйственную деятельность, а так же на минимизацию влияния внешней среды как основного источника опасностей для субъектов хозяйственной деятельности.

Противодействие экономическим правонарушениям и преступлениям на любом предприятии предполагает создание многоцелевой системы управления, учет норм международных стандартов, применение более совершенных технологий в принятии управленческих решений, обоснование новых направлений кадровой политики, многопрофильную подготовку кадров.

Учение об экономической безопасности субъектов хозяйствования можно рассматривать как новое междисциплинарное направление, которое базируется на теории хозяйственного права и развивается на стыке права и экономики и подчинено разрешению насущных проблем хозяйственной деятельности.

Литература:

1. Лепешкина М. Н. Эволюция понятия «экономическая безопасность» в США, Западной Европе и России / М. Н. Лепешкина // Экономическая наука и практика: материалы междунар. науч. конф. - Чита: Издательство «Молодой ученый», 2012. - С. 7-9.
2. Сенчагов В. К. О сущности и основах стратегии экономической безопасности России / В.
К. Сенчагов // Вопросы экономики, 1995. - №1. - С. 98-101
3. Лаптев В.В. Предпринимательское (хозяйственное) право и реальный сектор экономики / В.В.Лаптев, Рос. акад. наук, Ин-т государства и права. – М.; Инфотропик Медиа; 2010. - 88с.
4. Организация хозяйственно-правовой работы на предприятии / Бабикова Л.И., Гноева Г.Д., Липницкий Д.Х., Мамутов В.К. и др.; Отв. ред.: Мамутов В.К., Цимерман Ю.С. - М.: Юрид. лит., 1975. - 280 с.
5. Клеандров М.И. Экономическое правосудие в России: прошлое, настоящее, будущее. М.: Волтерс Клувер, 2006. - 367 с.
6. Мартемьянов В.С Правовые вопросы создания новых структур при переходе к рынку / В.С.Мартемьянов // Предприятие: внутренняя и внешняя хозяйственная деятельность (правовые аспекты). - сборник статей М. : Изд-во ИГиП АН СССР, 1991. – С.24-31
7. Мартемьянов В.С Стратегические пути правового регулирования хозяйственной деятельности / В.С.Мартемьянов // Документы и научно-информационные материалы международного юридического симпозиума «Сотрудничество по вопросам правового регулирования хозяйственной деятельности», М.: Издательство Социоцентр, 1994. - С.105107
8. Основи економічної безпеки: підручник. / [Бандурка О. М, Духов В. С, Петрова К. Я., Червяков І М.] ; за ред. О. М Бандурки - Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 436 с.
9. Кампик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльности. Економіко-правовий аспект:
навч. Посібник / М.І. Кампик. – К. : Атіка, 2005. – 432 с.
10. Економічна безпека :навч. посібник / [О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко, Л. М. Доля та ін.] ; за ред. О. М. Джужі ; М-во освіти і науки України. – К.: Всеукр. асоціація вид. «Правова єдність», 2010. – 368 с.
11. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посібник [для студ. ВНЗ] / [В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живкотаін] ; за ред. В.Л. Ортинського. – К.: Вид-во «Правова єдність», 2009. – 544 с.
12. Підприємницьке безпекознавство в Україне: навч. посібник / [Е.І.Низенко, П.Д.Біленчук, Г.С.Семаков, В.Б.Міщенко]; за ред. А.Н.Подоляки. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010. – 352 с.

Шеремета А. С.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

Власність становить економічну основу життя суспільства і виражається у вигляді відносин між суб'єктами з приводу матеріальних та інших благ.

Право власності є юридичним вираженням, формою закріплення економічних відносин власності і являє собою врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, використання та розпорядження об'єктами власності [1, с. 127].

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі проблеми власності були і залишаються найбільш дослідженими, але до теперішнього часу є дискусійними. При цьому, як наукова категорія власність розглядається в економічному і юридичному розумінні, хоча вона має також свій філософський, психологічний, моральний та інші аспекти. Тому її зміст не вичерпується дослідженням тільки економічних і юридичних сторін такого невичерпного явища, як власність. Проблема власності до теперішнього часу в найменшому ступені розроблена стосовно об'єктів природно-ресурсного потенціалу.

Актуальність проблеми формування різноманіття форм власності на об'єкти природноресурсного потенціалу визначається такими факторами, як:

- дія нових політичних, економічних і соціальних умов;
- формування щодо сприятливої законодавчої бази;
- недоліки монопольного положення державної власності на
- природно-ресурсний потенціал країни;
- подальше загострення економіко-екологічної ситуації в природокористуванні; - наявність позитивного закордонного досвіду.

Формування ринкових відносин у сфері природокористування обумовлює потребу перетворення відносин власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу. Відносини власності становлять основу господарської системи й реалізуються через всю гаму економічних відносин. Власність на об'єкти природно-ресурсного потенціалу в економічному змісті є система внутрішньо необхідних стійких і визначальних соціальноекономічних зв'язків і відносин між людьми із приводу присвоєння об'єктів природноресурсного потенціалу й створюваних при їх використанні матеріальних благ.

Метод правового регулювання екологічних відносин базується на поєднанні імперативних та диспозитивних способів та прийомів впливу норм екологічного законодавства на суб'єктів таких відносин [2, с. 11].

Аналіз економічних проблем щодо власності природних ресурсів досліджували у своїх роботах А.Сміт, Д.Рікардо, Д.С.Мілль, К.Маркс, А.Маршалл та ін. Інституціональні концепції щодо належності природних ресурсів розглянуто в роботах Д. Бромлі, Р. Хардіна, Г. Демзетца. Нові умови функціонування української економіки обумовлюють всебічний інтерес учених і фахівців до природних ресурсів країни, можливостей їх раціонального використання, теоретичних напрацювань. Ці проблеми проаналізовано у монографіях, статтях, дослідженнях Ю.П.Белова, К.Г Гофмана, А.Д.Думнова, С.І.Івановського, В.І.Канона, С.А.Кимельмана, Д.С.Львова, Н.Д.Найдьонова, П.Д.Половинкина та ін.

До теперішнього часу законодавством України, як найбільш типове рішення в області права власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу, закріплена загальнонародна власність. У той же час, суперечливим цій юридичній нормі є правове закріплення загальнодержавної власності на об'єкти лісового фонду України і об'єкти тваринного миру України.

Декларування і юридичне оформлення загальнонародної власності з делегуванням прав і повноважень власника державним органам влади - Верховній Раді України й місцевих Рад народних депутатів, не створює умов для раціонального природокористування, дотримання вимог екологічної безпеки.

Погіршення якості навколишнього природного середовища та нераціональне використання природних ресурсів викликано низкою різноманітних екологічних проблем, однією з основних є збільшення чисельності випадків порушення норм Конституції України та екологічного законодавства [3, с. 3].

Подальше загострення економіко-екологічної ситуації й наближення до граничних критеріїв екологічної ємності регіонів України (Донбас, Причорномор'я й ін.) визначають потребу пошуку шляхів і методів відновлення екологічної рівноваги, усунення економікоекологічних конфліктів, вироблення стратегії гармонійного стійкого економіко-екологічного розвитку, оптимізації антропогенного навантаження. Так, на Україні досить гостро стоїть завдання відновлення родючості землі та збереження прісноводних ресурсів, як однієї з вагомих життєзабезпечуючих сфер. Одним з кардинальних шляхів вирішення цих проблем, виходячи з досвіду розвинених країн, є трансформація форм власності й реалізація концепції введення різноманіття форм власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу [4, с. 38].

У цивілізованих країнах поряд з державною існує приватна власність на об'єкти природно-ресурсного потенціалу (землю, ліси, водні об'єкти, морський шельф тощо). Вона характеризується різними формами - від індивідуальної, сімейної до групової, акціонерної, корпоративної, при цьому відносини власності в природокористуванні для всіх суб'єктів його права регулюються законодавством [5, с. 81]. Рішення питань різноманіття форм власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу України дозволяє розвиток ринкових відносин у сфері природокористування: купівлі-продажу й утворення ринку об'єктів природно-ресурсного потенціалу, визначення їхньої ціни, удосконалення механізму плати за ресурси тощо. Застосування системи прав власності, заснованої на ринкових механізмах, є відносно новим явищем. Перевагою системи власності з використанням ринку (приватної власності) є те, що вони, подібно адміністративно-командним системам, чи системам нормативного регулювання на місцевому рівні, здатні реалізовувати екологічні цілі, але на відміну від них, вони передають складні проблеми розподілу (призначення) ресурсів на розсуд ринку. Це означає, що адміністратори тільки встановлюють стратегічні напрямки політики і не повинні робити вибір між конкуруючими ресурсокористувачами. Такі ринкові системи змушують адміністраторів формувати попереджувальну політику в керуванні ресурсами, і прийняті ними рішення часто важко змінити [6, с. 137].

Законодавство України визнає більшість розташованих на території країни природних ресурсів об'єктом права власності, однак встановлює для них різний статус. Більшість природних ресурсів, які перебувають у природному стані, є об'єктом права власності держави (українського народу) і не підлягають приватизації. До природних ресурсів, які не підлягають приватизації і можуть перебувати лише у державній власності, належать води, корисні копалини.

Таким чином, право власності на природні об'єкти доцільно розглядати як комплекс прав (від права на користування до права продажу), і важливим у цьому комплексі є наявність можливості у випадку змін окремих прав одержувати відповідну компенсацію.

Право власності на природні ресурси має ряд специфічних особливостей, пов'язаних з їх екологічним змістом.

По-перше, це формування ринкових відносин у сфері природокористування обумовлює потребу перетворення відносин власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу.

По-друге, природні ресурси, хоча і є самостійними об'єктами права власності, проте нерозривно взаємопов'язані. Тому вилучення природної речовини в процесі використання даних об'єктів (видобуток корисних копалин, заготівля деревини, споживання води, відстріл

та відлов тварин тощо) не припиняє права власності на відповідні елементи природного світу, а лише є підставою виникнення права власності на продукти праці, отримані шляхом експлуатації природних ресурсів.

І, нарешті, по-третє, природні ресурси як об'єкти природного походження складають національне багатство України і, на відміну від товарно-матеріальних цінностей, не мають вартості. Вони не є майном у власному значенні цього слова. Ціна у разі оцінки землі та інших ресурсів природи виступає у вигляді капіталізованої рентні. При продажу природного об'єкта, власник по суті продає право на одержуваний з нього прибуток, продає право на ренту.

Література:

1. Екологічне законодавство України: Збірник нормативних актів та судової практики/ Укл. Євген Бердніков, Ладимир Бондар; Ред. Олексій Погрібний. - Х.: Одіссей, 2002. – 926 с.
2. Екологічне право: Особлива частина: Повний академічний курс: Підручник для студ. юрид. вузів і фак./ Київський нац. ун-т ім. Т. Г.Шевченка. Юридичний фак.; За ред. В.І.Андрейцева, - К.: Істина, 2001. – 543 с.
3. Екологічне право України: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 438 с.
4. Екологічне право України: Навчальний посібник для вузів/ М-о освіти і науки України, Нац. юридична академія України ім. Ярослава Мудрого; Ред. В. К. Попова, А. П. Гетьман. - Х.: Право, 2001. – 478 с.
5. Малишко М. Екологічне право України: Навчальний посібник/ Микола Малишко; Ред. В. З. Янчук. - К.: Юридична книга, 2001. – 391 с.
6. Природноресурсове право України: Навчальний посібник/ Е. А. Бавбекова, Л. О. Бондар, Н. С. Гавриш та ін.; За ред. І. І. Каракаша; Одеська нац. юридична акад.. - К.: Істина, 2005. – 374 с.

Якубовський Е. М.,
здобувач Донецького національного університету

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сьогодні судова система України в цілому забезпечує виконання основної своєї функції – виконання правосуддя, але наявність певних проблем обумовлює реформування цієї галузі.

Серед основних проблем, що потребують негайного вирішення, слід відзначити втручання інших гілок влади в діяльність судової системи, вплив органів прокуратури та служби безпеки на суддів і корупція в судах. Як наслідок, рівень громадської довіри до діяльності судової системи є дуже низьким: за даними соціологічного опитування, проведеного Центром Разумкова у 2016 році, судам довіряють трохи більш як 10% опитаних.

20 травня 2015 року Указом Президента України № 276/2015 затверджено Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки (далі – Стратегія) [1]. Основними цілями Стратегії оголошено підвищення якості послуг судової системи для громадян, дотримання європейських стандартів і наближення до кращих практик відправлення правосуддя.

Реальним початком сучасної судової реформи можна вважати 2 червня 2016 року, коли Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», а також Закон «Про судоустрій і статус суддів» у новій редакції. Ці закони вступили в силу з 30 вересня 2016 р. і запровадили зміни не лише в системі судоустрою держави, але й змінили підходи до призначення суддів на посади. Ці закони також стали своєрідною дорожньою картою подальших змін у судовій системі, впровадження яких відбувалось протягом 2017 року:

1. Ухвалено закони України «Про Конституційний Суд України» і «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів».

2. Завершено перший відкритий конкурс до Верховного Суду, що полягав у проходженні кандидатами новітньої процедури – кваліфікаційного оцінювання.

3. Вищою кваліфікаційною комісією України оголошений добір кандидатів на посади суддів місцевих судів.

4. У системі судоустрою створено два вищих спеціалізованих суди – Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд.

5. Створено Громадську раду доброчесності як орган, покликаний сприяти Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності.

6. Завершений конкурс на посади приватних виконавців у рамках впровадження реформи системи виконання судових рішень, та інші.

Незважаючи на те, що судова реформа ще не завершилася і говорити про її ефективність сьогодні ще зарано, у науковій літературі та засобах масової інформації ведеться широка дискусія про напрями та можливі наслідки її реалізації. Свою точку зору на реформування судової системи висловили такі провідні вітчизняні вчені та фахівці, як Голова Верховного Суду України Я.М. Романюк, академік НАН України Тацій В.Я., членкореспондент НАН України Копиленко О.Л., академік НАН України Шемшученко Ю.С.

Шемшученко Ю.С., враховуючи фундаментальність сучасної судової реформи, вказує на низку проблем, що можуть виникнути при її практичній реалізації. Зокрема, як істотний недолік нової моделі реформованого правосуддя вчений відзначає недостатнє використання системного методу. Системний підхід до реформування Конституції міг би знайти своє відображення у відповідній науковій концепції, але Конституційна Комісія обмежилася внесенням точкових змін до Конституції, у тому числі й до тих розділів, що стосуються судової влади. Академік нагадує, що свого часу Конституційною Асамблеєю, у складі якої працювало понад 20 фахівців НАН України, було розроблено проект Концепції змін до Основного Закону. Проте напрацювання цієї Асамблеї не були достатнім чином використані законодавцем, що позначилося на системності майбутніх змін до Конституції [2, с. 38].
Відзначимо, що про необхідність в ході судової реформи взаємодії науки і практики на вищому, більш цивілізованому рівні висловлюється також академік В.Я. Тацій [2, с. 46].

Також Ю.С. Шемшученко ставить під сумнів обрану модель судової спеціалізації. За статтею 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суди в Україні спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення. Поряд з цим передбачається, що в системі судоустрою діятимуть вищі спеціалізовані суди як суди першої інстанції з розгляду окремих категорій справ. До цих судів належатимуть Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд. При цьому практика, свідчить, що кількість судових справ з питань інтелектуальної власності є не такою великою для того, щоб утримувати спеціальну систему судів для їх розгляду. Крім того, як Вищий суд з питань інтелектуальної власності, так і Вищий антикорупційний суд, не вписуються в чинну систему принципів підсудності й територіальності. До того ж, діяльність таких судів потребує прийняття окремих кримінально-процесуальних кодексів. Тому, на погляд вченого, до справ антикорупційного характеру слід значно посилити увагу, але цього не можна робити в контексті існуючої системи судових органів. В іншому випадку є загроза виникнення надзвичайних і особливих судів, створення яких заборонено ст. 125 Конституції України [2, с. 38].

Ключове місце в судовій реформі займає реформування Верховного Суду України, на базі якого створюється новий Верховний Суд, що діятиме у складі Великої палати та 4-х

касаційних судів. Складатиметься Верховний Суд із 200 суддів, 21 з яких працюватимуть у Великій палаті.

На думку фахівців, створення такого Верховного Суду значно ускладнює систему судоустрою. Зокрема, наведена структура суду вищої інстанції видається не лише дивною (оскільки суд складається з інших судів), але й неконституційною. По-перше, Закон України «Про судоустрій і статус суддів» позбавляє Верховний Суд конституційного статусу єдиного найвищого суду в системі судоустрою України, адже наділяє цим статусом одразу 5 судів – Верховний Суд та Касаційні адміністративний, господарський, кримінальний і цивільний суди. По-друге, визначення такої структури суперечить п. 11 Перехідних положень Конституції України, який чітко розмежовує Верховний Суд та суди касаційної інстанції.

Не залишаються поза увагою і незвичні для української судової системи повноваження Верховного Суду самостійно переглядати прийняті ним же рішення. Такі повноваження визначені у ст. 45 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», згідно з якою Велика Палата Верховного Суду діятиме як суд апеляційної інстанції у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції.

Хоча наразі Велика палата не здійснює вказані повноваження з підстав відсутності законодавчого визначеного порядку їх здійснення, дослідники прогнозують, що такі зміни призведуть до значної завантаженості вищого судового органу та, як наслідок, можуть негативно позначитися на якості правосуддя. Це може проявлятися як у поверхневому перегляді справ Верховним Судом в апеляційному порядку, так і безпідставному поверненні ним апеляційних скарг.

Треба також звернути увагу на конституційні зміни, якими запроваджується обов’язковий досудовий порядок врегулювання спорів у випадках, встановлених законом. Мотивами їх розробки було зменшення навантаження на суди та забезпечення належного підґрунтя для розвитку альтернативних методів врегулювання спорів. Проте, переймаючись завантаженістю судів та розвитком альтернативних методів вирішення спорів, законодавець знівелював значення прав людини, утвердження та забезпечення яких є головним обов’язком держави, відповідно до ст. 3 Конституції України. Хоча Конституційний Суд України не визнав такі зміни неконституційними, очевидно, що вони не відповідають ст. 8, 55 Конституції України щодо права на судовий захист [3].

Важливим кроком в реформуванні судової системи є консолідація судів – ліквідація районних судів та створення замість них окружних судів. Такі зміни передбачено Законом України «Про судоустрій та статус суддів», який встановлює, що місцевими загальними судами є окружні суди, які утворюються в одному або декількох районах чи районах у містах, або у місті, або у районах і містах. Формування суддівського корпусу окружних судів покладається на Вищу кваліфікаційну комісію суддів, Вищу раду правосуддя і Державну судову адміністрацію. Саме таким шляхом при створенні судової системи йшли такі європейські країни як Польща, Італія, Австрія.

Однак у такої консолідації існують критики. Наприклад, адвокат Ростислав Кравець вважає, що такі зміни ведуть до одного результату – узурпації влади Президентом, оскільки суддів позбавляють незалежності і самостійності. До того ж, перехідний період передачі справ від місцевих судів до окружних на законодавчому рівні не врегульовано. Це може призвести до того, що всі справи, які у нинішній час знаходяться у розгляді в судах, будуть розглядатися заново [4].

Межі нашого дослідження не дозволяють проаналізувати все широке коло дискусійних питань, пов’язаних з реформуванням судової системи України. Відзначимо, що така реформа є об’єктивним процесом, необхідність якого не викликає сумнівів. Однак не варто проводити «реформу заради реформи», намагаючись в короткі строки скопіювати систему, яка в інших країнах створювалася десятиріччями. Всі реформи необхідно проводити зважено, з урахуванням сьогоднішніх реалій української держави.

Ключовими завданнями всіх перетворень повинно бути подолання корупції в судовій системі, поступове обмеження та усунення впливу на її діяльність інших гілок влади. Саме це допоможе створити необхідні умови для ефективного відправлення правосуддя і гарантованого захисту прав всіх учасників судового процесу.

Література:

1. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015 // Офіційний вісник Президента України. – 2015. – № 13. – С. 33. – Ст. 864.
2. Судова влада в Україні: сучасна доктрина, механізми та перспективи реалізації. Стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 21 грудня 2016 року // Вісник НАН України. – 2017. – №2. – С. 37-47.
3. Кучерук Н. Судова реформа: 10 ключових новацій / Ніна Кучерук // Юридична газета online. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yurgazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/sudova-reforma-10-klyuchovih-novaciy.html. 4. Вуєць П. Районні суди ідуть у минуле. Яким буде правосуддя у 2018-му / Павло Вуєць. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://glavcom.ua/publications/rayonni-sudi-idut-uminule-yakim-bude-pravosuddya-u-2018-mu-462685.html.

Яскевич О. Є.,
студент ОС «Магістр»
спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРАВОСВІДОМОСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СУЧАСНУ ПРАВОВУ СИСТЕМУ

Неухильний розвиток суспільних відносин в різних галузях завжди викликає необхідність їхнього регулювання та закріплення нормою закону. Особливості суспільних відносин різнятьсязалежно від правової норми закріпленої у тому чи тншому суспільстві, соціальному угрупуванні, етнічній єдністі, тощо. Останнім часом спостерігається додалі активніша взаємодія між соціальнимі групами та, відповідно, асиміляція розуміння права як регулюючого механізму соціальних взаємовідносин.Законотворчі та корегувальні процесистають дедалі актуальнішим питанням та відповідно усталеною практикою для будьякої держави.

Одним з найважливіших питань в галузі законодавтсва і права як регулюючого механізму соціальних відносин постає питання визначення норми: норма як узагальнена модель людської поведінкиє наскрізним у сучасній парадигмі правознавчих дисциплін та носить дозвільний, забов’язальний або заборонний характер та приймаються уповноваженим на це органом. Дотримуватися таких моделей поведінки, здавалося б, нескладно, і не повинно викликати спротиву суспільства чи окремих громадян.

Однак треба зазначити, що світосприйняття та, відповідно, правосвідомість як один з його аспектів, має свій індивідуальний характер для кожної особи, що частопризводить до роздвоєння права на природнє та позитивне у свідмості людини. Такий станіндивідуальної та громадської свідомості спричиняє конфлікт права: право, яке встановлюється певним авторитетом наразі протистоїть праву, сформованому у свідомості індивида або індивидів природним шляхом, на інстинктивному рівні. Особа може вбачати зловживання позитивним правом або нехтування його вищої цілі, яку прямо може не усвідомлювати. Своєю внутрішньою природою особа ставить на чаші терезівправа, з одного боку, об'єктивну справедливість, а на іншу, те що зручно тут і зараз, задовольняє хвилинні інтереси або інтереси організовані. За таких обставин питання полягяє в тому, що саме в цьому випадку переважить,чи використання релятивістських поглядів на право як інструмент прикриття

дефектів духовного безсилля може мати місце в сучасній правосвідомості, чи не зробить таке ставленняправояк таке «відносним» та не дозволить йому втратити об'єктивну цінність.

Зважаючи на вищезазначене, вважаємо за доцільне розглянути питання правосвідомості та її впливу на сучасну правову систему. Таким чином,мета нашого дослідження полягатиме у визначенні ступеню вливу правової свідомості на якісні зміни існуючої правової системи.Задля вирішення цього питання вбачаємо необхідним розв'язання наступних завдань:

1. Розмежувати позитивне та природне право з точки зору світогляду суб'єкта права та окреслити взаємозв'язок між ними.
2. Встановити термінологичний апарат дослідження.
3. Висвітлити теоретико-методологичні засади наукового дослідження правосвідомості
4. Узагальнити підходи до визначення правової модернізації.
5. За допомогою методу діахроничного та математичного аналізу визначити ступень впливу правової свідомості на якісні зміни існуючої правової системи на прикладі сучасної Української держави.

Об'єктом дослідженняє правосвідомість як імпліцитний фактор розвитку правових відносин у суспільстві.

За предмет дослідження приймаємо закономірності впливу правосвідомості на якісні зміни у правовіїсистемі.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці провідних вітчизняних та зарубіжних дослідників з проблемправосвідомості, таких як І. А. Ильїн, П. І. Новгородцев, Л. І. Петражицький, тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у всебічному і комплексному дослідженні таких юридичних категорій як правосвідомість, правова поведінка і правова активність особистості з позиції руху суспільства до права.

Структура роботи передбачає чотири основні частини, такі як Вступ, теоретичний розділ, де ми плануємо окреслити основний термінологічний апарат, описати засади дослідження, спланувати заходи перевірки отриманих результатів. Третя частина міститиме опис безпосередньо впроваджених практичніх досліджень та отриманих результатів. Остання частина узагальнюватиме висновки, отримані під час дослідження та викладені у попередніх частинах. Також робота міститиме ілюстративний матеіал у вигляді схем, діаграм та зведених таблиць.

Перспективою дослідження вбачаємо більш комплексне та структурне дослідження такого феномену як правосвідомість громадян в різноманітних аспектах та вивчення її розвитку у діахронічному аспекті з метою порівняння загального ступеню освідченості громадян з ціллю визначення способів її подальшого корегування за допомогою вдосконалення правової системи.

Література:

1. Байниязов Р. С. Роль правосознания в выработке и реализации государством правовой политики [Текст] / Р. С. Байниязов // Правоведение.–1997.–No 4.–С. 38–47.
2. Волковицька Н. Онтологічний та аксіологічнийелементи у сучаснійправовійсвідомості [Текст] / Н. Волковицька // Юрид. Україна.–2010.–No 3.–С. 33–38.
3. Гранат Н. Л. Правосознание и правовая культура [Текст] / Н. Л. Гранат // Юрист. – 1998. – No 11 –12. – С. 170 –181.
4. Дидье Ж. Философский словарь [Текст] / Ж. Дидье. – М. : Междунар. отношения, 2000. – 565 с.
5. Ильин И. А. О сущности правосознания [Текст] / И. А. Ильин. –М. : Рагортъ, 1993. – 225 с.

6. Ромашов Р. А. Правовая культура и правовой нигилизм в молодёжной среде /Р. А. Ромашов // История государства и права.–2006.–No 2.–С. 2–9
7. Юрашевич Н .М. Эволюция понятия правового сознания [Текст] / Н. М. Юрашевич // Известия вузов. Правоведение. – 2004. – No 2. – С. 178 –187.

Яценко А. О.,
студентка групи 09-ПР-2014
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний технічний університет»

ПРАКТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ОСОБИ НА ДОНОРСТВО

Найбільша проблема в нашій державі взагалі, і служби збору донорської крові зокрема - це корупція. Також велика проблема - відсутність системи, стратегії, статистики та даних у вільному доступі.

Ми беремо статистику на сайті ВООЗ, згідно з якою в Україні в 2012 році було 8 донацій на тисячу населення в рік. У Польщі - 30, в Західній Європі - 35-40. У нас для того, щоб нормально функціонувала медична галузь, потрібно 13 донацій на 1 тисячу населення. Тобто у нас менше ніж мінімум, і набагато менше, ніж на заході. Я вважаю, що повинна існувати національна служба крові, повинна бути автоматизація та уніфікація всіх процесів. Повинна бути відкрита статистика, і не повинно бути планів з донорства. В Україні декларується ринкова економіка, але за фактом вона планова. Наприклад, є план підрозділам МВС за кількістю зареєстрованих правопорушень, так само і по донорам є бюджети обласних служб охорони здоров'я. У Києві з цим менше проблем, а в регіонах набагато складніша ситуація. Наприклад, якщо екстрена ситуація виникне у Львові, то я з Києва буду там непотрібний, оскільки зареєстрований тут. Це прояв бюрократії. Іноземці в Україні не можуть бути донорами. Все це зав'язано на наш бюджет і на планування. А повинно бути навпаки: донор повинен ставитися в вершину кута. На донора повинні орієнтуватися всі - від міністра до працівника лабораторії.

Насправді галуззю, яка є основою національної безпеки, ніхто не займається. Відсутня відповідний відділ в міністерстві охорони здоров'я. Всі управляється на рівні заступників начальників департаментів і фінансується за залишковим принципом. Відповідно, дуже часто не вистачає найнеобхідніших речей. Я вважаю, що це ненормальна ситуація.

Метою даного дослідження є всебічне дослідження донорства та трансплантації, проблеми даного інституту, та шляхи можливого вирішення проблем.

Предметом дослідження є діючі нормативно-правові акти України, а саме Конституція України, Цивільний кодекс України, наукова література та інші законодавчі акти.

Розпочнемо з того, що через недосконалість медичного законодавства така важлива галузь як трансплантологія не має можливостей для розвитку. В результаті цього в Україні недостатня кількість донорів і тисячі хворих людей які потребують у лікуванні, вимушені витрачати великі кошти на операції за кордоном, ще більше людей помирає, не назбиравши кошти. Це спричинено із-за деяких низок проблем: 1)постійне недофінансування цієї галузі; 2)відсутністю необхідної кількості органів для проведення операцій(трупних органів); 3) відсутність єдиного державного органу з питань трансплантації, відсутність механізму координації роботи закладів охорони здоров’я та відсутність стандартів, згідно я якому дозволяється лікування хворих шляхом пересадки органів; 3)недосконалістю медичного законодавства.

Для розвитку донорства потрібен, по-перше, системний підхід, а по-друге, стратегія розвитку цієї галузі. Це основа медицини, адже альтернатив донорської крові немає. Зараз в Україні волонтери рятують солдатів і тяжкохворих дітей. Ви помітили, що дуже багато питань, які має вирішувати держава, у нас в країні вирішують волонтери? І саме такі

волонтери організували організацію «Свіжа кров», мета якої створення сучасної служби крові в Україні, і вирішення проблеми нестачі донорської крові.

Також існує сайт donor.ua - це організація молодих донорів України. Там є інформація про всі відділення переливання крові в країні. Там же можна подивитися, як себе підготувати до донорства, що необхідно перевірити, дізнатися тимчасові і абсолютні протипоказання.

Можемо визначити практичні проблеми сучасної трансплантології, які виникли через недосконалість законодавства в цій сфері. Недосконалість означає невідповідність міжнародному сучасному законодавству, не адаптованість до потреб сучасного суспільства і не є характеристикою його неповноцінності з юридичної точки зору. Деякі труднощі викликає лише не достатньою мірою врегульоване питання про порядок надання згоди донора. В наказах Міністерства охорони здоров'я зазначено лише, що це має бути письмова згода. Медики визначають, що основною проблемою на сьогодні є застосування принципу незгоди в Україні. Це унеможливлює розвиток трупного донорства, що в свою чергу не дозволяє врятувати тисячі життів. Пацієнти змушені продавати своє майно, просити допомоги суспільства для збору величезних сум коштів, до того в іноземній валюті, для здійснення операцій із трансплантології за кордоном в той час, коли в Україні є всі можливості для проведення такого типу операцій, однак чинне законодавство не дає використати дані можливості. Навіть проведення операцій із трансплантації в тих межах, які зараз є дозволеними чинним законодавством, через його недосконалість, стає проблемним. Не маємо єдиної інформаційної системи потенційних донорів України, не працює вузькоспеціалізований заклад, який би врегульовував практичні питання трансплантології.

У 2016 році був внесений на розгляд ВРУ законопроект донорство від живих осіб. Основні зміни стосуються саме трупної трансплантації, адже запроваджується принцип згоди особи. Пропонується запровадити, щоб кожен громадянин, який не дав своєї письмової згоди за життя ставав донором після своєї смерті. Разом з тим зберігається правомочність відмовитися у проведені операції з вилучення органів. Пропонується запровадження інформаційної мережі, яка вміщатиме в себе показники потенційних донорів. Також розширити коло лікувальних закладів, які будуть проводити операції трансплантації за рахунок додаткового навчання медичного персоналу, фінансування закупки технічного обладнання для лікарень. В Україні не має єдиного медичного органу, який займався б питанням трансплантології, а його формування та забезпечення також потребує фінансування з державного бюджету. Основна проблема законопроекту полягає у тому, що держава не готова до його реалізації.

Не менш важливою проблемою є відсутність регламентуючих документів, які б зобов'язували лікувальні заклади інформувати координаційний центр і трансплантаційні центри про наявність потенційних донорів. Прописана в Законі презумпція незгоди (система, яка вимагає дозволу родичів на взяття органів після смерті донора) зменшує можливість використання трупних донорських органів на 80%. Операції зі взяття анатомічних матеріалів у померлих донорів у 2009 році зроблено тільки в Донецьку та Запоріжжі. В той час, як американські лікарі щорічно виконують 10 000 пересадок нирок, 4 000 – печінки, 2 000 – серця.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що сучасне медичне законодавство дійсно потребує реформ. Виходячи з того, що законопроект, який пропонує запровадити принцип згоди, має всі передумови до збереження тисячі життів, його потрібно запровадити в Україні. Однак потрібно враховувати, що в умовах недостатнього бюджетного фінансування, неналежного технічного та професійного забезпечення, чекати швидких новацій у медичному праві не варто, але якщо правотворці добряче призначать цьому питанню увагу, будуть виконувати усі інструкції по вирішенню цього питання, в майбутньому Україна може

увійти до тих країн Європи, де даний інститут буде розвинений і громадянам не спаде на думку їздити поза кордонам на лікування.

Література:

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). [Електронний ресурс] – режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.
2. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131). [Електронний ресурс] – режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.
3. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356). [Електронний ресурс] – режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15.
4. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів» від 16.07.1999 №1007.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА У СВІТЛІ МІЖДЕРЖАВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Арапова А. С.,
студентка ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ: СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб’єкти укладають різноманітні договори, пов’язаними із цією сферою, виходячи з того, що умови цих договорів будуть сумлінно та добросовісно виконуватися кожною стороною. Проте практика показує, що дуже часто у відносинах, які виникають між сторонами виникають конфлікти та суперечки. Виходячи зі специфіки міжнародних комерційних спорів, міжнародна спільнота дійшла до висновку про необхідність створення особливого механізму вирішення таких спорів. Мова йде про міжнародний комерційний арбітраж.

Відповідно до Закону України (далі - ЗУ) «Про міжнародний комерційний арбітраж» [1], арбітраж є міжнародним, якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін спору розташоване за кордоном або стороною спору є підприємства з іноземними інвестиціями, міжнародні об’єднання та організації, створені на території України, якщо спір виник між їх учасниками.

Можна вважати, що міжнародний комерційний арбітраж є проявом приватного правосуддя, що має своєю основою певну угоду, яка укладається спеціально сторонами спору, в якій прописуються повноваження арбітражу, які є фактично аналогічними повноваженням судді [2, с. 111]. Арбітраж – це процес, у якому нейтральна третя особа чи непарна група нейтральних сторін приймає рішення по сутності справи. Сторони арбітражу можуть підтримувати певний контроль над арбітражним процесом. У деяких випадках обсяг правил арбітражного процесу визначається уставом чи контрактом, в інших обставинах сторони працюють разом, щоб розробити правила арбітражу, відповідних їхньому спору. Наприклад, у деяких випадках сторони можуть обирати арбітра, можуть обмежувати тривалість вступних заяв чи можуть вирішити, що усного прослуховування спору не буде. Таким чином, цей процес може бути адаптований для задоволення потреб сторін. Коли сторони встановили параметри арбітражного процесу, арбітр приймає на себе повний контроль над процесом.

Діяльність міжнародного комерційного арбітражу в Україні регулюється, головним чином, ЗУ «Про міжнародний комерційний арбітраж», який майже повністю відповідає Типовому закону ЮНСІТРАЛ 1985 р., ЗУ «Про третейські суди», деякі питання регулюються Цивільним процесуальним кодексом, Господарським процесуальним кодексом. Україна з 08 січня 1961 р. є учасником Нью-Йоркської конвенції «Про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень» 1958 р., і Європейської конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 р.

Стаття 2 ЗУ «Про міжнародний комерційний арбітраж» [1] визначає спори, які можуть бути передані до міжнародного арбітражу, зокрема, це будь-які торгові угоди про поставку товарів або надання послуг чи обмін товарами або послугами; будівництво промислових об'єктів; інвестування; фінансування; банківські послуги; страхування тощо.

Українське законодавство не встановлює особливих строків давності для арбітражного розгляду. Відповідно до статті 35 ЗУ «Про міжнародне приватне право» [3], це обмеження є питанням матеріального права та визначається законодавством, що застосовується до суті спору. Загальний строк давності становить 3 роки з дати, коли людина дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, відповідно до ст. 257 Цивільного кодексу України [4].

Окрім інституційних (постійно діючих) арбітражів, таких як, наприклад, Міжнародний комерційний арбітражний суд (МКАС) і Морська арбітражна комісія (МАК) при Торговопромисловій палаті України (ТПП), сторони можуть утворити арбітраж спеціально для розгляду їхнього спору, так званий арбітраж ad hoc.

Правовою підставою розгляду спору в арбітражному порядку є арбітражна угода, яка укладається у письмовій формі. ЗУ «Про міжнародний комерційний арбітраж» [1] у ст. 7 встановлює два різновиди арбітражної угоди – це арбітражне застереження в контракті або окрема угода.

Якщо сторони не домовляться про інше, є три арбітра, і закон не встановлює жодних особливих вимог щодо їх кваліфікації, характеристик або національності. Проте певні обмеження автономії сторін щодо вибору арбітрів встановлюються міжнародними арбітражними інституціями. Відповідно до Регламенту МКАС при ТПК України від 01.01.2018 р. [5] сторони можуть призначати лише тих арбітрів, які перелічені в Рекомендаційних списках арбітрів, затверджені Президією ТПК України. Такі рекомендаційні списки арбітрів включають арбітрів, які мають необхідні спеціальні знання у врегулюванні спорів, що підпадають під юрисдикцію МКАС при ТПК, і відповідають високим морально-етичним вимогам.

Міжнародний комерційний арбітраж вирішує суперечку відповідно до застосовного законодавства, узгодженого сторонами. Якщо сторони не можуть обрати застосовні норми права, арбітражний суд визначає їх відповідно до колізійних норм, визначених, зокрема, в ЗУ «Про міжнародне приватне право» [3].

Окрім процедурних правил, встановлених законом, сторони можуть самі узгоджувати процедуру арбітражу. За відсутності такої угоди між сторонами арбітраж може проводити арбітражне провадження у спосіб, який він вважає за доцільне у відповідності до закону.

Існують також Регламенти постійних арбітражних установ України (МКАС та МАК при ТПП України), що передбачають більш конкретне регулювання арбітражних процесів, які здійснюються зазначеними установами.

З урахуванням згоди сторін, арбітражний суд вирішує, чи слід проводити усне слухання для подання доказів чи ні. Свідки, експертизи, документи є допустимими джерелами доказів згідно з ЗУ «Про міжнародний комерційний арбітраж» [1].

Арбітражне рішення виноситься в письмовій формі і підписується більшістю арбітражного суду. Рішення, яке було датовано та підписано арбітрами, повинно бути передане кожній стороні, тоді як точні терміни такого надання не передбачені.

Після багатьох років дискусій та активної роботи різних робочих груп та українського парламенту, наприкінці 2017 року Україна остаточно реформувала процесуальне

законодавство. Арбітражна реформа є частиною більш масштабної судової реформи в Україні, запровадженої Законом № 2147-VIII («Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів») [6], що вносить зміни, зокрема, до ЗУ «Про міжнародний комерційний арбітраж» та відповідних положень процесуальних кодексів, що стосуються арбітражу.

Закон № 2147 [6] передбачає, що юрисдикція лише двох судових інстанцій має право розглядати питання міжнародного арбітражу – апеляційні суди як суди першої інстанції за місцезнаходженням арбітражу та Верховний Суд України.

В редакції Цивільно-процесуального кодексу (далі – ЦПК) встановлені нові спеціальні процедури визнання та виконання арбітражних рішень в Україні незалежно від того, в якій країні воно було винесено.

Для того, щоб уникнути паралельного провадження щодо відміни та виконання одного й того ж арбітражного рішення, яке було надано в Україні, змінений ЦПК тепер дозволяє розглядати заяви про скасування арбітражних рішень та виконання рішень у єдиному судовому процесі.

Процесуальна реформа частково вирішила проблему добровільного дотримання арбітражного рішення про стягнення грошових коштів. Тепер боржник, який бажає сплатити відповідну суму, може подати відповідну заяву до суду та пройти спрощену судову процедуру. Стара норма, яка зобов'язувала суд змінити присуджену суму в національну валюту України, була змінена, і тепер суд може конвертувати її лише за заявою стягувача, а якщо така заява не поступила, то він вказує в своїй ухвалі суму стягнення у валюті, зазначеній в рішенні міжнародного комерційного арбітражу.

За допомогою відповідних змін до Господарського процесуального кодексу України, Закон № 2147 виправляє існуючі в ньому правила арбітражу.

Так, корпоративні спори, що виникають з договорів на основі арбітражної угоди, укладеної відповідною юридичною особою та всіма його учасниками, визнаються арбітрабельними.

Цивільно-правові аспекти спорів про конкуренцію, а також спори, що виникають з державних закупівель або договорів про приватизацію, визнаються арбітрабельними.

Всі інші аспекти таких суперечок, а також суперечки стосовно державної реєстрації прав на нерухоме майно, прав інтелектуальної власності, прав інтелектуальної власності, прав на цінні папери, спори про банкрутство, а також суперечки щодо майнових вимог до боржника, що перебувають у процесі банкрутства, визнані неарбітрабельними.

Обидва процесуальних кодекси тепер мають чіткі правила, згідно з якими позовна заява має бути залишена судом без розгляду, якщо відповідач надав заперечення про те, що суд не може вирішувати цю справу внаслідок укладення угоди про передачу даного спору на вирішення міжнародного комерційного арбітражу. Таке заперечення потрібно подати не пізніше початку розгляду справи по суті. Однак суд може визнати, що арбітражна угода є недійсною, чи такою, яка втратила чинність або неможливою для виконання.

До судової реформи, ЗУ «Про міжнародний комерційний арбітраж», прийнятий у 1994 році, залишався стенографічною копією Типового закону ЮНСІТРАЛ 1985 року з незначними відхиленнями. З метою узгодження цього закону з новими редакціями процесуальних кодексів та запровадження певних нових положень Типового закону ЮНСІТРАЛ 2006 року, ЗУ «Про міжнародний комерційний арбітраж » був оновлений.

Зокрема, ЗУ зараз прямо передбачає можливість укладання арбітражної угоди шляхом обміну електронними повідомленнями, якщо інформація, що міститься в них, є доступною для подальшого використання.

Положення закону про забезпечувальні заходи арбітражного суду доповнено новими положеннями. Тепер арбітраж може вимагати відповідні гарантії від сторони, яка вимагає прийняття забезпечувального заходу за відповідною заявою. Суд може зобов'язати сторони

розмістити відповідну суму арбітражних витрат, пов'язаних із розглядом справи, на депозитний рахунок.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що процесуальна реформа вирішила низку проблем та заклала основу для створення Україною більш привабливої арбітражної юрисдикції та привабливого місця для міжнародного арбітражу.

Комерційний арбітраж в Україні отримав широке визнання, хоча він ще не став переважним способом вирішення спорів між комерційними сторонами. Міжнародний комерційний арбітраж є найвидатнішою процедурою вирішення комерційних спорів на міжнародному рівні. Арбітраж фактично виконує таку ж функцію, як і судовий процес у державних судах, тобто він призводить до прийняття остаточного та обов'язкового рішення для врегулювання спору.

Література:

1. Про міжнародний комерційний арбітраж: [Електронний ресурс]: Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII (зі змінами) // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1994. – № 25. – 198 с. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4002-12/parao165#o165
2. Назаренко В. Розгляд спорів, які виникають між суб'єктами зовнішньоекономічних відносин міжнародним комерційним арбітражем / В. Назаренко // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 5. – С. 111–115.
3. Про міжнародне приватне право: [Електронний ресурс]: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV(зі змінами) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 32. – 422 с. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2709-15/paran2#n2
4. Цивільний кодекс України: [Електронний ресурс]: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435- IV. З подальшими змінами // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 40–44. – 356 с. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/435-15
5. Регламент міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій Палаті України [Електронний ресурс] // Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій Палаті України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://arb.ucci.org.ua/icac/docs/ICAC_Rules_New_ua.pdf
6. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: [Електронний ресурс]: Закон України від від 03.10.2017 р. № 2147-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017.– № 48. – 436 с. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2147-19/page?text=%E0%F0%E1%B3%F2%F0%E0%E6

Бобкова А. Л.,
студентка 4 курсу, спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

УКРАЇНА І КІОТСЬКИЙ ПРОТОКОЛ

Глобальні кліматичні зміни проходять прискореними темпами. Якщо раніше торнадо та циклони були для українців чимось зовсім далеким і ми чули про них з новин з далеких нам Індії, Гаїті, Мьянми, Техасу і т.д. , то літня «негода» в цьому році прийшла й до нас. Буревії в центральній та Західній Україні, потопи на Тернопільщині, Полтавщині, в Чернівцях стали яскравим тому підтвердженням. Перед лицем серйозних загроз уже в найближчому майбутньому світовий політикум приділяє цій проблемі постійну увагу. Одним з найважливіших напрямків боротьби зі змінами клімату є Кіотський протокол.

Кіотський протокол – міжнародна угода про обмеження викидів в атмосферу парникових газів. Головна мета угоди: стабілізувати рівень концентрації парникових газів в атмосфері на рівні, який не допускав би небезпечного антропогенного впливу на кліматичну

систему планети [1.] Для впровадження Кіотського протоколу ЄС та інші країни, що ратифікували Кіотський протокол, розробили систему обмеження промислових викидів, а саме:

– торгівля викидами. Цей механізм дозволяє країнам купувати квоти в інших країнах. Тут в принципі все ясно – охорона навколишнього середовища є вельми витратною діяльністю. Тому в деяких випадках для підприємств, які виробляють особливо велику кількість викидів парникових газів, просте придбання квот на вільному ринку може виявитися дешевше, ніж інвестиції в очисні споруди або вдосконалення виробничих технологій. Але, на мою думку, весь час так відбуватися не може. Рано чи пізно все рівно оновлення обладнання має стати першочерговим завданням кожної країни.

– механізм чистого розвитку. Він дозоляє країнам здійснювати проекти по скороченню викидів у країнах «виключення» звичайно, мова йде не про «альтруїстичну» допомогу багатих країн бідним. В результаті проектів МЧР генерується нова одиниця – сертифіковані скорочення викидів (ССВ). Країни, які мають кількісні зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів, виступають інвестором і реалізують проекти зі скорочення викидів в країнах, «виключення» Кіотського Протоколу. По закінченню проекту країни забирають згенеровані ССВ, а приймаюча сторона – користується ефектом від реалізації проекту (приплив інвестицій в країну, розвиток інфраструктури та впровадження екологічно чистих технологій).

– спільне впровадження. Механізм, який дає країнам можливість здійснювати проекти по зниженню кількості викидів в атмосферу або проекти по збільшенню одиниць скорочення в інших країнах. Суть механізму полягає в тому, що сторони (одна з яких Приймаюча сторона – країна, де проект безпосередньо реалізується) ініціюють спільний проект щодо зниження викидів або збільшення поглинання парникових газів, в результаті якого генеруються одиниці скорочення викидів (ОСВ), що підлягають подальшій передачі від однієї сторони іншій і продажу [2].

Україна одна з небагатьох країн світу, яка з 1990 по 2000 рік різко скоротила викиди парникових газів через низьке завантаження промисловості, а за наступні вісім років зростання так і не наблизилося до показників 1990-го. Ратифікувавши Кіотський протокол у 2004 році, Україна отримала можливість реалізувати невикористані нею квоти на викид вуглекислого газу. Згідно з інформацією Національного екологічного центру (НЕЦ), у державний бюджет України у 2009-2010 рр. надійшло 470 млн євро у результаті продажу надлишку квот за Кіотським протоколом. При цьому Україна взяла зобов'язання реалізувати на ці кошти проекти зі скорочення викидів парникових газів.

Але слід зазначити, що наша держава не повною мірою використовує можливості, які надаються Кіотським протоколом. Так наприклад, найбільшим покупцем українських квот стала Японія. Для використання отриманих коштів була створена схема зелених інвестицій, а головним координуючим органом було назначено Державне агентство екологічних інвестицій. В угоді з Японією було прописано, що кошти можуть бути використані тільки на проекти, які спрямовані на зменшення викидів парникових газів. Хоча процес обрання проектів за схемою зелених інвестицій повинен бути прозорий, на низку запитів від екологічних організацій, на які проекти пішли кошти і які плануються скорочення викидів отримується неодноразово, було отримано відповідь «конфіденційна інформація». Тобто в нашій державі не розроблено належних механізмів контролю за продажами квот та їх використанням в державній екологічній політиці. Ці контрольні механізми повинні бути прописані на законодавчому рівні. Наразі ж основним нормативно-правовим актом в даній сфері є постанова Кабінету Міністрів України № 206 від 22 лютого 2006 року «Про затвердження Порядку підготовки, розгляду, схвалення та реалізації проектів, спрямованих на скорочення обсягу антропогенних викидів парникових газів».

Також протягом усього періоду реалізації проектів жодного разу з боку Державної казначейської служби не відбувалося вчасних виплат. Це в свою чергу призводить до

значних затримок в рамках виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань. Ці дії можуть мати відчутні міжнародні наслідки. Наприклад, згідно з умовами договору, Японія може вимагати повернення всієї суми, сплаченої за квоти на викиди в атмосферу, навіть якщо частина проектів в Україні вже профінансовано, але не доведено до кінця або закінчено не вчасно [3].

Крім того, пріоритетним напрямком для України може стати не продаж квот, а реалізація механізмів спільної діяльності. Наприклад, завдяки цьому механізму вдасться широкого запровадити ресурсо- та енергозберігаючі технології, а також технології з використанням альтернативних джерел енергії. Додатково це дасть змогу зробити Україну менш енергозалежною від імпорту російського газу. Таким чином, в контексті практичної реалізації положень Кіотського протоколу акценти мають бути зміщені від продажу квот на використання коштів для впровадження новітніх технологій в промисловості та енергетиці. Це дасть змогу не лише механічно поповнювати державний бюджет, але й вирішувати реальні екологічні проблеми, які стають дедалі гострішими для України.

Література:

1. Kyoto Protocol to the united nations framework convention on climate change.
2. Маслюківська О. П. Фіскальний потенціал надходжень до бюджету від введення податку на двоокис вуглецю / О. П. Маслюківська // Наукові записки Острозької академії. Сер. «Економіка». – 2008. – Вип. 10.
3. Ходико Д. Аналіз сценаріїв скорочення викидів СО2 у пром. виробництві України / Д. Ходико // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 34 (1). – С. 126–134.

Дудар Н. І.,
студентка ОС «Бакалавр», спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ЗБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЗІ СТАНДАРТАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗА ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Проблема відходів - це істотний фактор екологічної кризи у світі. В атмосферу викидається тонни токсичних відходів, а у грунт, особливо у великих містах, скидаються відходи, які мають у своєму складі тяжкі метали, радіоактивні речовини та інші токсичні компоненти. Дуже швидко отруюються морські та прісні води. Усі ці проблеми виникли через стрімке збільшення населення та швидку індустріалізацію. Різке зростання впливу людини на «природне життя» включаючи скиди відходів, призвели до того, що навколишнє середовище перестало бути стійким фундаментальним фактором. Підривається баланс матеріально енергетичного та інформаційного обміну, особливу в силу формування усе більш складної штучної середи та безмежного нарощування вторинних потреб.

Україна за рік виробляє майже 45 млн м3 сміття. Лише 5% від цього об'єму переробляється. Якщо порівнювати з країнами Європейського Союзу, де переробляється 40 % місцевих відходів, показники України дуже низькі. Велика кількість різноманітного сміття кожен раз розподіляється між 700 офіційними звалищами. Окрім того існують також і нелегальні звалища. Такими нелегальними звалищами користуються понад 22% від 45мільйонного населення України. Облік сміття, що безвідповідально викидається уздовж доріг, у лісах або деінде, не ведеться. Неофіційні та нелегальні звалища становлять значну загрозу здоров'ю людей і стану навколишнього середовища, вони погіршують якість питної води, забруднюють атмосферу та мають руйнівний вплив на санітарні та гігієнічні умови ґрунту.

Особливість екологічної ситуації України характеризується забрудненням токсичними, побутовими та іншими відходами значних площ через їх техногенне перенавантаження і

нераціональне природовикористання. Задля того, щоб зберегти свою екологію та здорове населення, влада України намагається змінити законодавство та наблизити його до стандартів ЄС.

Великий внесок у дослідження питань адаптації законодавства України до стандартів ЄС здійснили такі українські науковці, як А.П. Гетьман, М.М. Микієвич, В.І. Муравйов, В.І. Лозо, В.С. Міщенко, Г.П. Виговська та ін. Проте дослідження цих авторів торкались адаптації законодавства в загальному контексті, лише деякі з них стосувались екологічних питань та проблем поводження з відходами.

Так як Україна обрала вступ до Європейського Союзу своїм головним пріоритетом, то вона прагне зблизити екологічне законодавство з нормами ЄС. Країни – кандидати для вступу в ЄС практично реалізували апроксимацію законодавства подаючи позитивний приклад. Оновлення згод про партнерство додатково стимулюють діяльність України у цьому напрямку. Таке реформування сприяє здійсненню подальших проектів у екологічній сфері, формуванню фінансових ресурсів та нової нормативно-правової бази в сфері економіки. Проте мета такого зближення повинна складатися не у прямому перенесенні директив ЄС у наше законодавство, а у поетапній адаптації основних нормативно-правових вимог ЄС із одночасним закріпленням інституційної бази, яка необхідна для здійснення екологічних реформ. Лише у такому випадку забезпечиться максимальна ефективність, яка направлена на досягнення стратегічних пріоритетів.

Як свідчить досвід недавніх членів ЄС, впровадження в Україні ринкових методів ціноутворення та виробництва продукції матиме позитивний вплив на показники обсягів викидів, а також призведе до появи вільних фінансових коштів, доступних для здійснення нових капіталовкладень, оскільки зростання ефективності використання ресурсів веде до економії фінансових коштів на промислових підприємствах. Результати ряду різних досліджень, проведених в країнах ЄС, показали, що посилення екологічної політики не гальмує економічне зростання, хоча і потребує суттєвого реструктуризації окремих галузей економіки (особливо енергоємних). Методи і способи впровадження нової екологічної політики в Україні, а також строки здійснення необхідних інвестицій будуть визначатися в залежності від ходу загальних економічних перетворень.

До основного недоліку політичних інструментів і законодавчих актів України, який стоїть на заваді реформування екологічного законодавства, відноситься невідповідність між теоретичною основою стандартів якості навколишнього середовища, що відрізняється детальністю і масштабністю, і системою їх забезпечення на практиці. Як результат - регулюючі органи не здатні здійснювати моніторинг або забезпечувати дотримання цих стандартів в повному обсязі. З тієї ж причини суб’єкти регулювання вважають, що досягнення відповідності їм є технічно неможливим або вимагатиме надмірних витрат, і, отже, не прагнуть їх дотримуватися, оскільки стандарти сприймаються як невиправдані і обтяжливі. При цьому не беруться до уваги ні технічні, ні економічні сторони діяльності підприємства. Більш того, відсутність гнучкості системи допустимих відходів сильно обмежує можливості поступового впровадження методів їх скорочення або запобігання. На практиці використовують тимчасово узгоджені (але регулярно продовжується) дозволу на відходи в обсягах, що перевищують встановлені нормативи. Такі дозволи видаються в індивідуальному порядку регулюючими органами, які мають широкі повноваження визначати умови дозволів на свій розсуд а, значить, можуть бути схильні до корупції.

Ефективність механізмів забезпечення дотримання вимог чинного законодавства ще більше знижується через те, що у цих органів немає достатніх ресурсів для застосування економічних механізмів стимулювання дотримання вимог або ж правових або фінансових санкцій до порушників. Природоохоронні контрольно-регулюючі органи часто знаходяться в невигідному становищі по відношенню до місцевих органів влади і промисловим підприємствам і не отримують належної підтримки з боку судової системи, яка мало пристосована до розгляду справ, пов'язаних з охороною навколишнього середовища. Штрафи

часто застосовуються до дрібних порушників, в той час як великі залишаються безкарними через надання політичного або економічного тиску на ці органи. У будь-якому випадку розміри штрафів зазвичай занадто малі, щоб служити стримуючим фактором.

В даний час необхідно визначити законодавчі акти ЄС у сфері поводження з відходами, що будуть найбільш корисними орієнтирами для України. Також визначити нормативні акти, концепції і підходи, що стосуються ключових інструментів екологічної політики, які потребують реформування для забезпечення ефективного вирішення пріоритетних екологічних проблем України, сформульованих в урядових політичних документах. Основну увагу слід приділити забезпеченню механізмів і принципів екологічного управління в ЄС, які зможуть допомогти у формуванні правової бази для реформ в державі. Важливо, щоб пропоновані механізми були спрямовані на вирішення питань, які визначені пріоритетними самим урядом України, а не урядами ЄС або третіх країн, і тоді уряд України буде з більшою ймовірністю докладати зусилля і виділяти ресурси для вирішення зазначених проблем.

Таким чином, одним з основних завдань зближення законодавства України щодо поводження з відходами з принципами та стандартами ЄС є визначення правових аспектів і методів впровадження нових принципів і концепцій до чинного законодавства. При цьому слід брати до уваги протиріччя національних законів, недолік практичних процедур транспозиції нових законодавчих положень, ризик виникнення невідповідностей в правовій базі в силу введення нових правил. Необхідним кроком на шляху вирішення цих завдань буде проведення повномасштабного аналізу існуючих прогалин в законодавстві за допомогою порівняння положень екологічного законодавства України та ЄС, відібраних для зближення. На підставі цього огляду можна визначати подальші шляхи реформування національної законодавчої бази та впровадження правових положень ЄС в законодавство України.

Література:

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004.- № 29. - ст. 367.
2. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Закон України від 21.11.2002 № 228-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2002.- № 3. - ст. 12.

Жолболдин Т. К.,
консультант Представительства ООН
в Республике Казахстан

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ ТЕРРОРИЗМУ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ

В настоящее время под установлением юрисдикции понимается определение: пространства, в пределах которого государство считает возможным и допустимым ожидать и требовать осуществления своих правомочных велений; круга лиц, которым адресуются такие веления; времени, в течение которого они действуют; вопросов или предметов, по поводу которых веления сформулированы. Под осуществлением юрисдикции - реализация государством возможности и допустимости обеспечения своих правовых велений посредством принятия мер принуждения. Однако эти проявления предписательной и исполнительной юрисдикции взаимосвязаны Территориальная юрисдикция основывается на территориальном принципе действия норм в пространстве, и является основной в международном праве и практике государств.

Действие территориального принципа, например, устанавливается в Токийской Конвенцией «О преступлениях и некоторых других актах, совершаемых на борту воздушных судов» от 14 сентября 1963 года, преступность и наказуемость деяния, совершенного в полете, определяется уголовным законом государства регистрации воздушного судна. Данное положение действует на все время полета, следовательно, и в период нахождения иностранного судна в воздушном пространстве другого государства.

Исключением из этого правила являются случаи, предусмотренные ст. 4 Токийской Конвенции, когда на виновного распространяется уголовно-правовая юрисдикция государства, в воздушном пространстве которого совершено преступление:

- преступление создает последствия на территории такого государства;
- преступление совершено гражданами или в отношении гражданина такого государства, или лицом, постоянно проживающим в таком государстве, или в отношении такого лица;
- преступление направлено против безопасности такого государства;
- преступление заключается в нарушении действующих в государстве правил или регламентов, касающихся полетов или маневрирования самолетов;
- привлечение к суду необходимо для выполнения любого обязательства государства в соответствии с многосторонними государственными соглашениями.

Принцип реальный (защиты или безопасности) заключается в том, что уголовная юрисдикция государства распространяется на всех лиц за совершенные ими за пределами этого государства определенные деяния независимо от государственной принадлежности виновных лиц. Обычно к этим деяниям относятся наиболее опасные преступления, направленные против интересов государства, личности и другие тяжкие преступления. Реальный принцип действия правовой нормы предусматривается в ст. 5 Международной конвенции о борьбе с захватом заложников от 18 декабря 1979 года предусматривает, что государство-участник принимает такие меры, какие могут быть необходимыми для установления его юрисдикции в отношении любого из указанных в статье 1 преступлений, которые были совершены в отношении заложника, который является гражданином указанного Государства, если это Государство считает это целесообразным.

В казахстанском законодательстве данный принцип закреплен в ст. 8 УК РК следующим образом: «положения настоящего Кодекса применяются независимо от места совершения преступления в отношении граждан Республики Казахстан, лиц без гражданства, постоянно проживающих на территории Республики Казахстан, в случаях совершения террористического преступления…».

Особую актуальность приобретает такой вид уголовной юрисдикции, применяемый в международном праве, как принцип универсальности (универсальная юрисдикция). Универсальная юрисдикция является видом уголовной юрисдикции, который основан исключительно на характере совершенного преступления безотносительно места совершения преступного деяния, гражданства лица, совершившего преступление, гражданства жертвы преступного деяния или другой связи с государством, применяющим подобный вид юрисдикции.

В настоящее время в отечественном уголовном и уголовно-процессуальном законодательстве (наряду с другими видами юрисдикции) не содержится принцип универсальности. Так согласно, п. 4 ст. 8 УК Республики Казахстан «иностранцы, а также лица без гражданства, постоянно не проживающие на территории Республики Казахстан, совершившие преступление за пределами Республики Казахстан, подлежат уголовной ответственности по настоящему Кодексу в случаях, если это деяние направлено против интересов Республики Казахстан, и в случаях, предусмотренных международным договором Республики Казахстан, если они не были осуждены в другом государстве и привлекаются к уголовной ответственности на территории Республики Казахстан». В соответствии с этой статьей Республика Казахстан применяет экстратерриториальную юрисдикцию, а в части

формулировки «в случаях, предусмотренных международным договором Республики Казахстан» невозможно установить законодательное закрепление принципа универсальности, поскольку соответствующие положения международных договоров должны быть имплементированы в отечественное законодательство, а сам принцип универсальности явно указан наряду с процессуальными условиями осуществления.

Таким образом, с позиции международного права важна не только фактическая или правовая связь государства с преступлением, но и характер самих преступных деяний, затрагивающих интересы всего мирового сообщества. Однако при осуществлении универсальной юрисдикции могут возникнуть проблемы процессуального характера, и одной из таких проблем является применение универсальной юрисдикции в отсутствие подозреваемого на территории государства, осуществляющего такой вид юрисдикции (так называемая универсальная юрисдикция in absentia). Применение универсальной юрисдикции in absentia заключается в проведении расследования, следственных действий, но не всегда затрагивает судебное заседание как таковое, поэтому, согласно мнению некоторых авторов, оно относится к другому процессуальному институту - заочному производству и, следовательно, не может быть включено в понятие принципа универсальности in absentia. Подобная дифференциация была осуществлена доктринально в объединенном Особом мнении судей Международного суда в Деле, касающемся ордера на арест от 11 апреля 2000 г. (Демократическая Республика Конго против Бельгии; далее - дело «Об ордере на арест»): «Некоторые юрисдикции предусматривают судопроизводство in absentia, другие - нет. Если утверждается, что лицо должно быть в пределах юрисдикции в момент судопроизводства, то это может быть разумной гарантией справедливого суда, но это мало относится к основаниям юрисдикции согласно международному праву.

Таким образом, нормы, регламентирующие вопросы установления универсальной юрисдикции в борьбе с террористическим преступлениями, находят свое отражение в международном праве. Однако следует отметить, что институт универсальной юрисдикции сталкивается с проблемой отсутствия юридических основ в национальном законодательстве для его дальнейшего внедрения и развития. Представляется, что данный вопрос требует более тщательного изучения, поскольку распространение универсальной юрисдикции в отношении террористических преступлений позволяет более эффективно бороться против международного терроризма.

Загородня Н. В.,
старший викладач кафедри права та
публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД 1950 РОКУ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Інтеграційні процеси задають нормативно-ціннісні параметри розвитку національної правової системи, у тому числі і національного законодавства. Вони впливають не тільки на розвиток правотворчої діяльності, а й на організацію судової влади та порядок здійснення прав суб’єктів господарювання. Сьогодні саме відбувається процес реформування судової системи України, так 2 червня 2016 року був прийнятий Закон України «Про судоустрій та статус суддів», який на якісно нових правових засадах визначив організацію судової влади та порядок здійснення правосуддя в Україні. Цим Законом було кардинально змінено основи добору суддів, їх відповідальність, а також основи діяльності судів з відправлення правосуддя в межах усіх юрисдикцій. Розроблені та прийняті зміни до Цивільного

процесуального кодексу, Кримінального процесуального кодексу та, зокрема, Господарського процесуального кодексу.

Так, зміни, які внесені до ГПК України, торкнулися і джерел господарського процесуального права, що застосовуються господарським судом. Закон був доповнений ст. 11 «Верховенство права та джерела права, що застосовуються», відповідно до якої:

1. Суд при розгляді справи керується принципом верховенства.
2. Суд розглядає справи відповідно до Конституції України, законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.
3. Суд застосовує інші правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.
4. Суд застосовує при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.
5. Суд застосовує норми права інших держав у разі, коли це передбачено законом України чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.
6. Якщо суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії.

У такому випадку суд після ухвалення рішення у справі звертається до Верховного Суду для вирішення питання стосовно внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності закону чи іншого правового акта, вирішення питання про конституційність якого належить до юрисдикції Конституційного Суду України.

7. У разі невідповідності правового акта правовому акту вищої юридичної сили суд застосовує норми правового акта вищої юридичної сили.
8. У разі невідповідності правового акта міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, суд застосовує міжнародний договір України.
9. Якщо спірні відносини, в тому числі за участю іноземної особи, не врегульовані законодавством, суд застосовує звичаї, які є вживаними у діловому обороті.
10. Якщо спірні відносини не врегульовані законом і відсутній звичай ділового обороту, який може бути до них застосований, суд застосовує закон, що регулює подібні відносини (аналогія закону), а за відсутності такого виходить із загальних засад і змісту законодавства (аналогія права).
11. Забороняється відмова у правосудді з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює спірні відносини [1].

Треба відзначити, що протягом 2013-2017 років господарські суди при розгляді справ більш активно застосовують Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, а також практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) як джерело право. Якщо за шість років, починаючи з 01.01.2006 року до 01.01.2013 року господарські суди прийняли близько 7000 рішень, в мотивувальній частині яких є посилання на Конвенцію, протоколи до неї та практику ЄСПЛ, то за період з 01.01.2013 року до 01.01.2017 року – вже налічується близько 17000 рішень. Більш за все судді застосовують ч. 1 ст. 6 (право на справедливий суд), ст. 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту), ст. 17-1 (заборона зловживання правами) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, ч. 1 ст. 1 (захист власності) Першого протоколу Конвенції та окремі пункти так званих «модельних рішень» ЄСПЛ, які винесені як проти України, так і інших держав (п. 21 Рішення ЄСПЛ у справі «Федоренко проти України» від 30.06.2006 р., п.п. 32-35 Рішення ЄСПЛ у справі «Стретч проти Сполученого Королівства» від 24.06.2003 р., п. 145 Рішення ЄСПЛ у справі «Чахал проти Об'єднаного Королівства» від

15.11.1996 р., п. 75 Рішення ЄСПЛ у справі «Афанасьєв проти України» від 05.04.2005 р. та інші).

При застосуванні в господарському процесуальному праві України Конвенції, необхідно мати на увазі та враховувати її суттєві особливості. Головна особливість проявляється в тому, що майже всі положення Конвенції, як відомо, містять оціночні (абстрактні) поняття. Тому зміст її норм - розуміння закріплених нею прав людини і основоположних свобод - розкривається через їх тлумачення ЄСПЛ, тому рішення ЄСПЛ мають надзвичайно важливе значення в аспекті конкретизації норм Конвенції. Також, аналізуючи особливості Конвенції, не слід забувати про об'єктивний обов'язок, який стосується «реалізації міжнародно-правових зобов'язань не тільки державою, а й іншими суб'єктами права» [2, с. 12–19], зокрема господарськими судами України. У цьому контексті потрібно звернути увагу на положення Постанови Пленуму Вищого господарського суду України «Про судове рішення» від 23.03.2012 р. № 6, де встановлено, що «якщо суд застосував у розгляді справи як джерело права Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод і практику Європейського суду з прав людини (стаття 17 Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"), то про це також зазначається в мотивувальній частині рішення. Суди повинні мати на увазі, що саме лише посилання в мотивувальній частині на положення законодавства без належного наведення мотивів застосування певних норм права або незастосування інших норм, на які посилається сторона при обґрунтуванні своїх вимог, не може вважатися належною юридичною кваліфікацією. Тобто господарські суди мають обґрунтовувати доцільність посилання на рішення ЄСПЛ у кожній конкретній справі.

В. П. Паліюк, досліджуючи питання щодо особливостей застосування судами України Конвенції про захист прав та основних свобод, розробив методику застосування положень Конвенції та практики ЄСПЛ. Він доводить, що методика щоразу удосконалюється, але сутність її полягає в усвідомлені того, що ЄСПЛ захищає лише ті права, які передбачені Конвенцією та розвинуті практикою ЄСПЛ. До того ж рішення ЄСПЛ, яке розвиває абстрактні, оціночні положення Конвенції, повинно бути аналогічне з обставинами справи, що розглядається судами України. Лише після цього положення Конвенції та практика ЄСПЛ застосовуються: 1) у разі невідповідності національного господарського процесуального законодавства положенням Конвенції та практиці ЄСПЛ; 2) за наявності в господарському процесуальному законодавстві правових «прогалин» щодо прав людини та основоположних свобод які, водночас, визначені в Конвенції та практиці ЄСПЛ; 3) у випадках використання в судовій практиці України таких основних принципів Конвенції, як «верховенство права», «справедливий розгляд справи», «незалежний і безсторонній суд», «розумний строк розгляду справи» тощо, які є в українському законодавстві, але не розкриваються; 4) для кращого розуміння тих положень національного законодавства, до яких були внесені зміни або доповнення на підставі рішень ЄСПЛ [3, с. 138].

Таким чином, якщо буде встановлено, що національне законодавство не відповідає положенням Конвенції та практиці ЄСПЛ, то суд зобов'язаний застосувати відповідну статтю Конвенції та певне рішення ЄСПЛ, в якому розвинуте те чи інше право кожного. Як приклад, в своєму рішенні від 13 листопада 2012 року по справі № 019/1627/12 Господарський суд Рівненської області послався на:

1) ст.1 Першого протоколу Конвенції, відповідно до якої «кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права»;

2) п. 21 рішення Європейського суду з прав людини у справі "Федоренко проти України" від 30.06.2006 року, яким визначено, що відповідно до прецедентного права органів, що діють на підставі Конвенції, право власності може бути "існуючим майном" або коштами, включаючи позови, для задоволення яких позивач може обґрунтовувати їх

принаймні "виправданими очікуваннями" щодо отримання можливості ефективного використання права власності;

3) п.п. 32-35 рішення Європейського суду з прав людини "Стретч проти Сполученого Королівства" від 24.06.2003 року відповідно до якого майном у значенні ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції вважається законне та обґрунтоване очікування набути майно або майнове право за договором.

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6 – ст. 56.
2. Рабінович П. М., Раданович Н. М. Європейська конвенція з прав людини: проб леми національної імплементації // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина. - Сер. І. Дослідження та реферати. - Вип. 4. - Л.: «Астрон», 2002. - 192 с.
3. В. П. Паліюк Загальні питання застосування судами загальної юрисдикції України Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод / Паліюк В. П. // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2013. - № 4(13) с. 129-142

Кондратенко А. В.,
студентка 2 курсу спеціальності «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЙ РЕЖИМ АРКТИКИ ТА АНТАРКТИКИ

Актуальність дослідження даної проблеми полягає в тому, що Арктика і Антарктика історично є предметом постійних військово-стратегічних, політичних, екологічних, геополітичних та економічних суперечностей на міжнародній арені. Це пов'язано з прагненнями багатьох держав розширити зону свого політичного впливу.

З огляду на те, що в Арктиці є величезні запаси нафти, газу, міді, кам'яного вугілля та інших природних ресурсів, а в Антарктиці вчені припускають знайти запаси не тільки нафти, але й алмазів, не дивно, що ці частини земної кулі часто є зіткненням інтересів багатьох держав світу.

Довгий час територія Арктики була розділена між Росією, Данією, США, Канадою і Норвегією за секторальним принципом, проте даний принцип не передбачав поділу акваторії Арктики, тому в 1982 р. була прийнята Конвенція Організації Об’єднаних Націй з морського права, згідно з якою позашельхова зона є міжнародною.

У статті 76 Конвенції ООН стверджується, що кордони шельфу рівні 200 морським милям, проте держава має право претендувати на шельф, що виходить за рамки 200 миль, в разі якщо ця держава не матиме спірних питань з сусідніми державами і має подати заявку в Комісію ООН з меж континентального шельфу [1]. На території Арктики діє безліч конвенцій: Договір про Заборону випробувань ядерної зброї в трьох середовищах 1963 р., Угода про Збереження білих ведмедів 1973 р., тощо, проте Арктика не має міжнародноправового акта, який визначив би її статус.

Згідно з Договором про Антарктику 1959 р. який визначив її правовий статус, Антарктика є територією з міжнародним режимом, Антарктика використовується тільки в мирних цілях (ст. 1), на її території заборонено будь-які ядерні вибухи (ст. 5) [2].

Договір про Антарктику також охоплює Конвенцію про збереження морських живих ресурсів Антарктики (1980 р.), яка забезпечує раціональне використання всіх морських організмів, які знаходяться на даній території. З метою забезпечення схоронності морських живих ресурсів була створена Комісія зі збереження морських живих ресурсів Антарктики. Комісія є юридичною особою і користується на території кожної Договірної Держави такою право- і дієздатністю, які можуть бути необхідні, щоб дозволити їй виконувати свої функції і досягти цілей Конвенції. Привілеї та імунітети, якими користується Комісія та її співробітники на території будь-якої Договірної Держави, визначаються угодою між Комісією і зацікавленою Договірною Державою [3].

У зв'язку з розвитком науки і техніки, які дозволили видобувати ресурси з надр Антарктики, в 1991 р. був прийнятий Протокол про охорону навколишнього середовища, стаття 2 якого проголосила Антарктику природним заповідником, призначеного для світу і науки. Згідно зі статтею 7 Протоколу про охорону навколишнього середовища на території Антарктики забороняється будь-яка діяльність, пов'язана з мінеральними ресурсами, за винятком наукових досліджень [4].

Таким чином, на підставі вищезазначеного, можна зробити висновки, що режим Антарктики базується на принципі свободи наукових досліджень і співпраці в цих цілях.
Станом на сьогодні діє система договорів про Антарктику, яка регулює правовий режим Антарктики. Антарктика є природним заповідником, на якому дозволена тільки наукова діяльність.

Міжнародно-правовий статус Арктики закріплений в міжнародних угодах по Арктиці. На її територію претендує відразу ряд держав, а її точні межі не визначені, через що Арктика є предметом постійних суперечок. Статус Арктики регулюється нормами міжнародного права, національного законодавства арктичних держав і двосторонніми угодами.

Література:

1. Конвенція Організації Об’єднаних Націй з морського права [Електронний ресурс]: Конвенцію ратифіковано Законом України № 728-XIV від 03.06.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 31. – Ст. 254. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
2. Договір про Антарктику [Електронний ресурс]: Міжнародний документ від 01.12.1959 р. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
3. Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики [Електронний ресурс]: Міжнародний документ, Конвенція ООН від 20.05.1980 р. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
4. Протокол про охорону навколишнього середовища до Договору про Антарктику [Електронний ресурс]: Міжнародний документ, Протокол ООН 04.10.1991 р. / Протокол про охорону навколишнього середовища від 4 жовтня 1991 р. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/

Красінський В. М.,
студент 2 курсу ОС «Бакалавр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

«М’ЯКЕ» МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕСИ МІЖДЕРЖАВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У світі досить активно йдуть процеси міждержавної інтеграції, найчастіше економічної, а, отже, між державами з’являються домовленості. Задля виконання цих домовленостей

підписуються договори, які породжують права та обов'язки держав-сторін міжнародних правовідносин. Невиконання обов'язків, прописаних у них, вважається їх порушенням. Саме тому міжнародні договори є складовою так званого «жорсткого» міжнародного права. Проте в сучасних міжнародних відносинах дедалі частіше використовуються акти, та прописані у них норми, «м'якого права».

Дослідженням зазначеного питання займалися такі юристи як М. Н. Шоу, Р. Р. Бакстер, К. А. Бекяшев, К. Чинкін та ін. Між усіма юристами немає єдиної думки щодо «м'якого права», а точніше щодо обов'язковості його актів.

Метою дослідження є вивчення сутності «м'якого права» та з'ясування його значення для міжнародних відносин у світлі міждержавної інтеграції.

Для початку потрібно з'ясувати зміст терміну «м'яке право». У Великому юридичному словнику Додонова В. Н. під «м'яким правом» розуміються рекомендаційні норми міжнародних актів, а появу цього терміну пов'язують з прийняттям Генеральною Асамблеєю ООН великої кількості резолюцій, що згідно зі Статутом ООН носять рекомендаційний характер і не є нормами міжнародного права [1]. О. В. Дьомін же у своїй монографії писав, що термін «м'яке право» з'явився перш за все стосовно міжнародно-правових відносин і регуляторного інструментарію гармонізації законодавств держав-членів ЄС. М'яке право – це такий регуляторний інструмент, що схожий на звичайне право, але держави сприймають його норми як зобов'язуючі [2].

Як уже було сказано, серед юристів немає єдиного погляду на сутність та значення актів «м'якого права». Зазвичай усі погляди на дане питання умовно поділяють на три категорії. Перша група юристів, зокрема М. Н. Шоу, вважають акти «м'якого права», що прийняті у формі рекомендаційних, основою для укладання та підписання нових більш важливих документів, наприклад міжнародних договорів, які будуть зобов'язувати сторони до виконання домовленостей.

На думку представників другої групи норми «м'якого права» хоча і є рекомендаційними, проте певний обов'язковий характер для сторін, що домовляються, вони мають, отже і юридичні наслідки для них також створюють.

І, нарешті, третя група юристів, включно з К. Чинкін, поєднують перші два підходи щодо визначення сутності та обов'язковості «м'якого права» та вважають, що укладання одних актів призводить до утворення обов'язків між сторонами та наслідків стосовно їх виконання чи недотримання, а укладання інших актів, які носитимуть більш рекомендаційний характер і юридичних наслідків для сторін не матимуть.

Неможливо заперечувати жоден з підходів. Перші два, хоча і є неповними, проте є вірними. Третій же підхід, що поєднує їх, є більш повним та цілком вірним, адже характер актів «м'якого права» визначають сторони, укладаючи ті самі акти.

Ян Р. В. у своїй науковій статті зазначає, що «доцільно вважати, що «м'яке» міжнародне право діє там, де врегулювання відносин неможливе шляхом укладання договорів, вирішення спорів іншими засобами і жорсткої регламентації поведінки суб'єктів міжнародного права. Тож оскільки дія норм зазначеного правового явища не підкріплена обов'язковістю їх додержання , можна стверджувати, що «м'яке» право сприяє розвитку довірчих відносин між суб'єктами міжнародного права, що не може не вплинути позитивно на відносини між суб'єктами міжнародного права» [3].

Що ж таке міждержавна інтеграція? Волошин Ю. О. у своїй праці зазначає, що це добровільне й взаємовигідне співробітництво або об'єднання окремих її частин (суб'єктів – держав) у певну самостійну цілісність (спільність, спільноту) і далі цитує В. М. Бобкова: «така міждержавна інтеграція дає змогу отримати такі матеріальні, інтелектуальні та інші ресурси, які жодний з учасників не мав би, якби діяв автономно» [4].

Щодо застосування актів «м'якого права» під час процесів міждержавної інтеграції також думки неоднозначні. Доволі часто така інтеграція є економічною й тому переслідує

відповідні цілі, а отже держави-сторони таких правовідносин зацікавлені у дотриманні домовленостей. Через це домовленості укладаються у формі договорів «жорсткого права».

Про «м'яке право» у процесах міждержавної інтеграції можна говорити, наприклад, стосовно Організації Об'єднаних Націй чи Рада Європи, документи яких є здебільшого рекомендаційними для держав-членів. Проте ці норми дотримуються та навіть імплементуються в національне право держав-членів шляхом включення аналогічних норм в національне законодавство. О.М. Шпакович зазначає: «Це пояснюється тим, що норми «м'якого права» мають вагому політичну та моральну значимість і зазвичай створюються організаціями, що мають значний авторитет» [5].

Отже, «м'яке право» – це рекомендаційні норми, які по суті не є правовими, але дотримуються сторонами міжнародних правовідносин. У сфері міжнародної інтеграції воно притаманне діяльності міжнародних організацій, таких як: ООН, Рада Європи тощо. На нашу думку «м'яке право», хоча і не є частиною міжнародного права, проте суттєво впливає на його формування, а також, у деяких випадках, на приведення у відповідність до нього національного законодавства держав-учасниць міжнародних відносин. Також «м'яке право» можна використовувати як засіб для встановлення довірчих відносин між державами, які укладають акти такого «права», адже в такому випадку дотримання обов'язків між ними не забезпечується нормами звичайного права, наприклад, міжнародними договорами.

Література:

1. Большой юридический словарь Додонов В. Н., Ермаков В. Д., Крылова М. А и др. – М.: Изд-во Инфра, 2001. – 790 с.
2. Дёмин А. В. «Мягкое право» в эпоху перемен: опыт компаративного исследования. Монография. – М.: Изд-во Проспект, 2015. – 298 с.
3. Р. В. Ян. Проблема визнання юридичної сили і правових наслідків в результаті укладання норм «м'якого» міжнародного права // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права: зб. наук. ст. за матеріалами II Харк. міжнар. прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В.
Яновського і В. С. Семенова, Харків, 21 листоп. 2016 р.: у 2 ч. / редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк, В. І. Самощенко та ін. – Х., 2016. – Ч. 2. – 490 с.
4. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти: Монографія / За ред. М. О. Баймуратова / Ю. О. Волошин. – К.: Логос, 2010. – 428 с.
5. Шпакович О. М. Вплив актів міжнародних організацій на внутрішні правопорядки держав-членів: теорія і практика: [монографія] / О. М. Шпакович. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 415 с.

Лафазан І. М.,
студент ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АССОЦІАЦІЄЮ З ЄС

У 2014 році Європейський союз та Україна підписали Угоду про Асоціацію, що являє собою новий етап у розвитку європейсько-українських договірних відносин, маючи на меті політичну асоціацію та економічну інтеграцію.

Після підписання політичної частини Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною на саміті Україна - ЄС 21 березня 2014 року обидві сторони підписали економічну частину угоди 27 червня 2014 року.

З 01 листопада 2014 року набуло чинності часткове застосування деяких частин Угоди про Асоціацію, а саме: щодо поваги до прав людини, основних свобод та верховенства права; політичного діалогу та реформ; правосуддя, свободи та безпеки; економічної співпраці та співпраці в таких галузях, як охорона навколишнього середовища, інфраструктура та сільське господарство; фінансової співпраці. 15 грудня 2014 року відбулося перше засідання Ради з питань асоціації.

Угода про Асоціацію містить положення про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (далі – ГВЗВТ). ГВЗВТ забезпечить Україні умови для модернізації її торговельних відносин та для економічного розвитку шляхом відкриття ринків та поступової ліквідації митних тарифів та квот, та всеохоплюючого процесу гармонізації законів, норм та правил у різних сферах, пов'язаних із торгівлею. Це створить умови для приведення ключових секторів економіки України у відповідність до стандартів ЄС.

Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про Асоціацію, Угода) [1] є важливим документом у системі законодавства України. Вона відіграла значну роль у процесі євроінтеграції, та, що не менш важливо, стала рушієм змін та перетворень всередині української правової системи.

Після ратифікації Угода стала частиною національного законодавства. Її норми є обов'язковими для виконання на території України. З огляду на пріоритет норм міжнародних договорів над іншими актами національного законодавства, Угода про Асоціацію в цілому ввійшла в українську систему права. Відтак, говорити про правову складову окремо складно, адже кожна норма, не зважаючи на її характер, є частиною права України. Більше того, переважно, на виконання кожної норми Угоди приймаються акти внутрішнього законодавства.

Проте, відійшовши від теоретичних та термінологічних аспектів питання, необхідно висвітлити ту частину Угоди про Асоціацію, що стосується виключно правових питань, наприклад, питань якості законодавства, закріплення прав людей на законодавчому рівні тощо.

Відтак, співпраці у сфері права України та країн – членів Європейського союзу присвячений, в основному, розділ III Угоди про Асоціацію, який має назву «Юстиція, свобода та безпека».

Традиційно європейське товариство звертає увагу на необхідність забезпечення прав і свобод людини. Інститут верховенства права повинен реалізовуватись не лише на теоретичному рівні, але й на практичному. Варто нагадати, що для українських судів обов'язковим є застосування практики Європейського суду з прав людини при вирішенні справ у якості джерела права. І в цьому напрямку судова система рухається впевнено і наполегливо. При чому, якщо раніше використовувались переважно рішення щодо України, то тепер все частіше звертається увага на знакові рішення, прийняті судом щодо інших країн.

На рівні юристів-практиків та науковців, увага приділяється також і практиці Суду ЄС, який дає тлумачення щодо застосування норм права різних галузей. Висновки суду можуть інтерпретуватися і застосовуватись і до українського законодавства.

В цьому розділі також доцільно звернути увагу на реформування судової влади в Україні, а також процесу здійснення правосуддя. Цікавими новинками є запроваджене згідно з конституційними змінами кваліфікаційне оцінювання майбутніх суддів реформованого Верховного суду України та інших судів на предмет компетентності, доброчесності і дотримання етичних стандартів; запровадження антикорупційних судів тощо.

Нещодавно були опубліковані нові проекти процесуальних кодексів – Цивільного процесуального України, Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України. Ці акти, не зважаючи на деякі питання щодо деталей змісту, мають головну перевагу – спрямованість на покращення процесу здійснення правосуддя.

Угода про Асоціацію покладає на українську сторону обов'язок забезпечення належного рівня захисту персональних даних відповідно до європейських та міжнародних стандартів, зокрема відповідних документів Ради Європи. Варто зазначити, що ЄС послідовно підходить до захисту персональних даних та постійно реформує законодавство з цього приводу. На сьогодні, спротив європейського співтовариства вчергове викликав Google – його ініціативи щодо більш детального збору інформації про кожного користувача для індивідуального підбору реклами викликали жваве обговорення антимонопольних органів.

Щодо співробітництва у сфері міграції, притулку та управління кордонами, руху осіб, у цьому аспекті найбільш актуальним на сьогодні питанням є запровадження безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом. Цей режим передбачає вільний перетин міждержавних кордонів країн Шенгенської зони та країн, що взяли на себе зобов'язання виконувати Шенгенське законодавство. Серед перших, зокрема, Іспанія, Франція, Німеччина, других – Болгарія, Хорватія тощо.

Для того, аби мати можливість без віз подорожувати Європою, українці повинні мати на озброєнні біометричні паспорти. Ця вимога є обов'язковою, у разі відсутності саме такого виду паспортного документа необхідне оформлення візи.

Для власників біометричних паспортів європейські кордони будуть відкриті протягом 90 днів протягом 180-денного періоду протягом року. Ціллю відвідин має бути туристична мета, ділова мета чи сімейні справи.

Більше того, Угода декларує можливість запровадження більш сприятливого становища щодо навчання українців за кордоном, надання робочих місць.

У наступних розділах на Україну покладається обов'язок імплементації міжнародних стандартів боротьби з фінансуванням тероризму, відмиванням грошей, боротьби з наркотиками, тероризмом. Окрема увага присвячена корупції та її проявам – незаконним переправленням нелегальних мігрантів, економічним злочинам тощо.

Подальша ціль України щодо набуття повноправного членства в ЄС – наповнення та реалізація відносин політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС, пов'язані на сьогодні із впровадженням цілей та змісту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС – є настільки всеосяжною, що її належне впровадження можливе лише за умови забезпечення належної інституційної спроможності усіх суб'єктів європейської інтеграції в Україні, зокрема, державних органів, бізнесу та громадянського суспільства.

Інтеграція України в європейський політичний, економічний та правовий простір з метою набуття членства в ЄС закріплена як ціль у Законі України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» [2].

На сьогодні для успішної реалізації поставленої цілі потрібно завершити формування інституцій та правил їх взаємодії, що пов'язано з динамічною трансформацію євроінтеграційної політики від одного з напрямів зовнішньої політики до повноцінної складової внутрішньої державної політики. Більше того, євроінтеграційна складова врешті повинна остаточно оформитись як невід'ємна складова державного управління та йти пліч-опліч із реформуванням системи державного управління в цілому.

Важливим кроком до практичної реалізації положень Угоди стало ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2014 р. № 346 «Про Урядовий офіс з питань європейської інтеграції». На її виконання було утворено Урядовий офіс з питань європейської інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, який є його окремим структурним підрозділом.

Основними завданнями офісу є забезпечення діяльності у сфері європейської інтеграції, зокрема, щодо координації діяльності органів виконавчої влади з розроблення та здійснення заходів, спрямованих на виконання Угоди про Асоціацію [3].

Зазначене потребує першочергового завершення формування нормативно-правової бази процесів європейської інтеграції України.

Як висновок правової складової угоди надана вказівка на подальше правове співробітництво між Україною та Європейським Союзом.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page
2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики [Електронний ресурс]: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст. 527 – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17
3. Про Урядовий офіс з питань європейської інтеграції: постанова Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2014 р. № 346 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/346-2014-п

Мітько Н. В.,
студентка ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЕВТАНАЗІЮ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ

На сьогоднішній день у міжнародному праві все більш дискусійним питанням є право людини на евтаназію. В національному законодавстві – це питання ще не врегульоване. Лише постановка питання проблеми легалізації евтаназії одразу виявляє всю її гостроту та актуальність.

Проблема евтаназії – є одною із найдискусійніших тем сучасності і безперечно залишиться такою в майбутньому. Розгляд евтаназії з точки зору теорії права – відносно новий підхід до даної проблеми. У сучасній юридичній науці відсутні однозначні і безперечні підходи до самої евтаназії, її поняття, рамок здійснення.

Однак практична потреба в розв'язанні цієї проблеми та її актуальність в сучасному суспільстві роблять цей напрям перспективним для дослідження.

Правові аспекти евтаназії розглядали такі вчені, як А. Н. Воронін, І. А. Алієв, А. Ф. Коні, Е. А. Дубова, В. В. Ворона, С. Ю. Бикова, В. А. Глушков, Н. А. Ардашева, А. А. Андрєєва, М. Н. Кузнєцова, С. В. Бородін, С. М. Вульф, М. І. Ковальов. Вивченню проблем евтаназії за кордоном приділяли увагу такі вчені, як Б. Джерги, Дж. Галіфакс, М. Дженіс, С. Гроф, Р. Кей, О. Мінойс, Дж. Ренгелс, Ж. Судо та інші.

Термін «евтаназія» вперше був використаний англійським філософом Ф. Беконом для позначення легкої безболісної смерті.

Якщо розглядати цю проблему з національного законодавства виникає багато питань:

По перше: чи потрібно легалізувати евтаназію в Україні? Відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1].

Міжнародний захист права людини на життя, регламентується положенням статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року, яка містить заборону умисного позбавлення життя. Так, частина 1 ст. 2 Конвенції проголошує: «Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання». Українське законодавство не передбачає смертну кару. Перше речення частини 1 ст. 2 Конвенції покладає на державу зобов'язання охороняти право кожної людини на життя законом.

По друге: проблема застосування евтаназії виникає тоді, коли мова йде про невиліковний стан хворого, але варто зазначити, що будь який прогноз захворювання є лише вірогідністю, який в першу чергу залежить від внутрішнього стану хворого до його захворювання, довіри лікарів та його бажання вилікуватись. Треба зазначити, що більшість хворих байдуже відносяться до лікування хвороби та у всьому покладаються на лікарів. І тут виникає проблема, чи може лікар вирішити сам позбавити людину життя? У цьому випадку можна навести цитату Гіппократа: «Я не дам нікому смертельного засобу, якого в мене просять, та не покажу шлях для такого задуму», яку дають медики. На скільки цей вислів актуальний на сьогодні? У практиці лікарі постають перед вибором: до останнього підтримувати життя в тілі невиліковно хворого чи здійснити евтаназію – покласти край мукам.

Щодо питання проблеми евтаназії в Україні варто зауважити, що попри незаперечне право будь якої людини на гідну смерть, українське суспільство ще не скоро буде готовим до його закріплення на законодавчому рівні. Адже рівень розвитку системи охорони здоров'я у державі ще далекий від стандартів високо розвинутих постіндустріальних країн світу. Тож небезпека помилкового діагнозу і, як наслідок цього, неправомірне застосування евтаназії, є особливо вірогідними. Більше занепокоєння викликає небезпека можливих зловживань у цій сфері. Юристам поки що й справді важко розмежовувати поняття самогубства, вбивства та евтаназії, адже безпосередньою причиною смерті людини у випадку застосування активної евтаназії буде не хвороба, а отруєння на фоні невиліковної хвороби. Представники християнських конфесій України також проти практики втілення евтаназії в Україні. Вони вважають, що так звана «легка смерть» – це лише один з різновидів вбивства чи самогубства. А збоку церкви це не прийнято.

З огляду на це можна зробити такі висновки:

Юридична проблема полягає в розробці правової процедури здійснення евтаназії у разі, якщо даний акт буде дозволений законодавством. Потрібна ретельно розроблена юридична та медична реформа процедури допомоги вмирання, зокрема, дозвіл на здійснення акту евтаназії тільки лікарям, а також отримання попереднього, добровільної згоди пацієнта, яка допомогла б забезпечити хворій людині гідну смерть і одночасно значно знизити можливість зловживань. Перш за все, здійснення евтаназії має строго відповідати порядку, який повинен бути розроблений як юристами, так і медиками.

У правовій базі, що дозволяє евтаназію, необхідно чітко описати не тільки умови її виконання, а й гарантоване виключення всіх можливих зловживань з якихось мотивів.

З медичної точки зору можна зробити, щоб право на евтаназію давав не один лікар, а зробити консиліум лікарів з різних областей країни, а також щоб хворий сам міг зробити це.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від
04.11.1950 р. № 475/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 32. – Ст. 270 3. Ворона В. Право на евтаназію як складова права людини на життя/ В. Ворона // Право України. – 2010 – № 5. – С. 199–205.

Пилипчук В. В.,
студентка 4 курсу, спеціальності «Право»
Національний університет «Одеська морська академія»

МІЖНАРОДНА УНІФІКАЦІЯ ПИТАННЯ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ МОРЕПЛАВСТВА

Сьогодні людський фактор залишається одним з визначальних факторів морського флоту та забезпечення безпеки мореплавства. Практично не існує аварій, які не містили б елементи помилкових дій людини. Виключення складають лише аварії, у основі яких є сховані дефекти судна чи двигунів, а також вплив нездоланних сил природи. За своєю природою умови роботи моряків такі, що вимагають міжнародно-правового регулювання та уніфікації певних стандартів. Особливе значення в цьому процесі належить Міжнародній організації праці (МОП), яка була заснована в 1919 р. згідно Версальського мирного договору в рамках Ліги Націй [2, с.132]. Загалом МОП прийнято 36 нормативних документів міжнародного характеру, що безпосередньо регламентують умови та стандарти охорони праці, соціального забезпечення, оплати праці стосовно громадян, що працюють на суднах торговельного флоту. До міжнародних актів МОП, які регулюють питання охорони праці моряків необхідно віднести такі, як: Конвенції МОП «Про працевлаштування моряків», «Про трудові договори моряків», «Про заробітну плату, робочий час на борту суден та склад суднового екіпажу» (переглянута у 1958 році), «Про безперервність зайнятості моряків», «Про інспекцію умов праці та побуту моряків», «Про найм та працевлаштування моряків», «Про робочий час моряків і склад суднового екіпажу», «Про зобов'язання судновласників у разі хвороби, травми або смерті моряків», «Про медичний огляд моряків», «Про запобігання виробничим нещасним випадкам серед моряків», «Про мінімальні норми на торговельних суднах», «Про соціально-побутове обслуговування моряків в морі та в порту», а також Рекомендації МОП: «Щодо забезпечення судновласниками суднового екіпажу постільними, столовими та іншими речами», «Щодо заробітної плати, робочого часу на борту суден і складу суднового екіпажу», «Щодо безперервності зайнятості моряків», «Щодо захисту молодих моряків», «Щодо заробітної плати моряків, робочого часу та складу суднового екіпажу», «Щодо найму і працевлаштування моряків».

Ще одним міжнародним документом, що наразі визначає стандарти праці моряків є Міжнародна конвенція МОП 2006 р. про працю в морському судноплавстві. Цей документ був проголошений «біллем про права моряків» і «четвертим стовпом» законодавства в сфері морського судноплавства, покликаним доповнити міжнародні конвенції з охорони людського життя на морі (SOLAS), про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (STCW) та про запобігання забруднення з суден (MARPOL) [3, с.26].

Міжнародною морською організацією (IMO) були прийняті Міжнародні конвенції: «Про підготовку і дипломування моряків та несення вахти», «Про пошук і рятування на морі», Міжнародний кодекс по управлінню безпечною експлуатацією судів і запобіганням забруднення, прийнятий Резолюцією, Кодекс по розслідуванню морських аварій та інцидентів, прийнятий IMO [1, с. 113].

У 1978 році Міжнародна морська організація (IMO) розробила та прийняла Конвенцію STCW, яка стала першою спробою встановити на світовому рівні мінімальні професійні стандарти для моряків, яким повинні слідувати держави у здійснені підготовки та дипломування моряків. Згідно з п. 2 ст. 1 Конвенції STCW, «сторони зобов'язуються видавати усі закони, декрети, накази і правила та вживати усіх інших заходів, які можуть бути потрібні для повного здійснення положень Конвенції з метою забезпечення того, щоб з точки зору охорони людського життя і збереження майна на морі, а також захисту морського середовища моряки на суднах мали належну кваліфікацію і були здатні виконувати свої обов'язки» [4, с. 190-191]. Згідно з преамбулою Конвенції STCW, вона приймалася з «бажанням сприяти посиленню охорони людського життя і збереженню майна на морі, а також захисту морського середовища», від її застосування очікувалося забезпечення належної компетенції капітанів та членів екіпажів морських суден з різних країн та безпеки їхньої експлуатації. Але, як показала практика, Конвенція не досягла поставленої мети. Роль

людського фактора в морських аваріях залишалася незмінною: за різними оцінками вона дорівнювала 80 %.

Питанням впливу людського фактору на стан аварійності на морському транспорті присвячені резолюції ІМО, зокрема А.772 «Фактор втоми при укомплектуванні суден екіпажами і забезпеченні безпеки» та «Принципи та цілі організації відносно концепції людського елементу». В 2003 році ІМО був прийнятий документ під назвою «Бачення людського фактору, принципи і цілі» (Human Element Vision, Principles and Goals), в якому людський фактор був визнаний в якості головної причини, що значно погіршує рівень безпеки сучасного морського мореплавства.

У листопаді 1993 року Резолюцією А.741(18) був затверджений Міжнародний кодекс з управління безпечною експлуатацією суден та попередженням забруднення, який увійшов до нової Глави IX SOLAS 74 та став обов'язковим для виконання. Цей найважливіший міжнародний стандарт безпеки передбачає створення системи управління безпекою мореплавства та відсторонення впливу людського фактора на експлуатацію суден, що дозволить зменшити ймовірність аварійних ситуацій та число помилок людини при діях у таких ситуаціях. МКУБ роз'яснює, що термін «людський фактор», який звичайно асоціювався тільки з екіпажем, має відношення й до берегових служб.

Конвенція про працю в морському судноплавстві 2006 року встановлює мінімальні міжнародні вимоги, що стосуються майже всіх аспектів умов праці та проживання моряків на судні: мінімального віку, придатності за станом здоров'я, професійної підготовки, умов найму, включаючи питання, що стосуються оплати праці, оплачуваної щорічної відпустки, репатріації, тривалості часу роботи і відпочинку. Конвенція встановлює стандарти житлових приміщень і умов для відпочинку на борту, харчування і столового обслуговування, охорони здоров'я, медичного обслуговування тощо. Вона також містить норми, що регулюють роботу служб найму та працевлаштування моряків. В угоді встановлено вимоги, що стосуються попередження впливу шуму і вібрації у виробничих і житлових зонах, що здійснює вагомий вплив на зниження впливу людського фактора на безаварійність мореплавства та стане вагомим важелем підвищення безпеки мореплавства в усьому світі [3, с. 26-27].

Таким чином, Міжнародна морська організація заклала правові засади забезпечення безпеки судноплавства шляхом встановлення єдиних міжнародних норм. Кожна країна світу, яка взяла на себе зобов'язання виконувати вимоги міжнародних домовленостей повинна керуватися принципами і нормами цих угод. Отже, тільки проведення єдиної державної політики у сфері безпеки мореплавства, надійна та вмотивована законодавча база і ефективний державний контроль за її дотриманням дозволить забезпечити безпечне функціонування морського та річкового транспорту як важливої умови охорони людського життя.

Література:

1. Гольбін М. І. Характеристика конвенцій МОП у сфері захисту трудових та соціальних прав моряків // Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. – 2016. - №4. – С. 113-116.
2. Єлізаров О. П. Деякі аспекти правового захисту праці моряків за міжнародним і національним законодавством / Єлізаров О. П. // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. - №3. – С. 132-135.
3. Іванова А. В. Правовий аналіз Конвенції про працю у морському судноплавстві 2006 року та національного законодавства з питань працевлаштування моряків / А. В. Іванова // Митна справа. - 2010. - № 6(72). - С. 26-31.
4. Плачкова Т. М. Людський фактор у забезпеченні безпеки мореплавства: правові засоби зменшення впливу / Т. М. Плачкова // LEX PORTUS. – 2017. - №2. – С. 182-197.
5. Стадниченко С. М. Людський фактор на морі: навч.-метод. посібник С. М. Стандиченко. - О.: Астропрінт, 2003. – С. 192.

Русаневич А. Т.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ «ГІБРИДНИХ» ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Сьогодні у міжнародному праві забороняється використання збройної агресії однією суверенною державною проти іншої. Це, насамперед, виражається через існування таких принципів як суверенної рівності держав, незастосування сили або погрози силою, мирного вирішення міжнародних спорів, територіальної цілісності держав та непорушності державних кордонів. Так, Статут ООН у п. 4 ст. 2 зазначає, що «...Всі Члени Організації Об'єднаних Націй утримуються в їх міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будьякої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з Цілями Об'єднаних Націй...» [1]. Однак, не дивлячись на ці основоположні ідеї сучасного міжнародного права, збройна агресія продовжує існувати у сучасному світі. На початку XXI століття такі конфлікти представляють дуже велику небезпеку для всього людства.

Як зазначає В. Ю. Кравченко «В останні роки стрімкий технологічний розвиток, доступність зброї і посилення процесів глобалізації спричинили трансформацію політичної боротьби» [2, с. 139]. У зв'язку з наявністю нових потужних видів зброї (в т. ч. масового знищення), які є небезпечними, як для самого агресора, так і для всього світу; бажання агресора применшити свою роль у розв'язанні конфліктів задля уникнення санкцій з боку інших країн та міжнародних організацій, а також для недопущення втрати свого авторитету та позицій на світовій арені відбувається трансформація методів та засобів ведення війни. І такі трансформовані (нетрадиційні) засоби ведення війни у сучасних умовах отримали нову назву – «гібридна війна» або «гібридні засоби ведення війни».

Перш за все, необхідно визначитись із дефініцією основних понять, їх основними ознаками, характерними рисами. Історично першим видом збройних конфліктів була війна. Але на сьогодні існують певні складнощі щодо визначення та застосування такого терміну. З початком міжнародно-правового регламентування збройних конфліктів термін «війна» з'явився та був закріплений в Гаазьких конвенціях 1907 р. та в Женевському протоколі про заборону застосування на війні задушливих, отруйних та інших побідних газів та бактеріологічних засобів 1925 р.

Не можна не погодитись з думкою А. П. Ладиненко, що термін «війна» став дедалі частіше використовуватися до ситуацій, які не можуть кваліфікуватися як збройний конфлікт [3, с. 141]. Дійсно, сьогодні війна перестала асоціюватися виключно зі збройним протистоянням двох держав і використовується в таких словосполученнях як інформаційна війна, ідеологічна війна, економічна війна.

У зв'язку зі зміною підходу до розуміння терміну «війна», замість нього починають використовувати термін «збройний конфлікт», яке є ширшим за змістом і включає в себе економічну, інформаційну, релігійну складові, що найбільш точно виражає зміст «гібридності» конфлікту.

Щодо терміну «гібрид», то він має первісно біологічне значення – зрощування двох чи більше різних організмів. У сучасному світі «він набув нового змістовного наповнення в інших науках, як ми встановили, сьогодні має ще й інноваційний компонент стосовно війни як політичного явища. Йдеться про «зрощення» стану «озброєного миру», політики «ні війни, ні миру», використання м'яких та жорстких засобів у міжнародних справах, поєднання стратегій силового тиску та «не прямих дій», особливо через засоби «інформаційної війни», «зомбування» населення через одержавлені ЗМІ тощо» [4, с. 63].

На підставі вищезазначеного більш доцільним є використання терміну «гібридні збройні конфлікти», адже поняття «збройного конфлікту» є ширшим за поняття «війна», яка включає в себе тільки фізичний вимір протистояння.

М. Требін одним з перших українських дослідників дає визначенні «гібридної війни», як: «Комбінації з партизанської і громадянської війни, заколоту і тероризму, головними дійовими особами яких є нерегулярні військові формування, бойовики, кримінальні банди, міжнародні терористичні мережі, спецслужби іноземних держав, приватні військові компанії, військові контингенти міжнародних організацій» [5, с. 366].

Сутність та специфіка «гібридної війни» найкраще відображається через термін «конвергенція» (злиття), під яким ми розуміємо злиття в єдине ціле збройних потужностей і цивільного населення, військової сили та інформаційної пропаганди, психологічного тиску та фізичного насилля.

На основі вищезазначеного пропонуємо виділити декілька складових «гібридних війн». Це – збройно-технічний компонент, інформаційна та економічна складові, релігійний та соціальний аспекти. Наразі необхідно проаналізувати збройний конфлікт, який сьогодні розгортається на території України в контексті цих елементів.

Що стосується збройно-технічного компоненту, то М. Цюрупа вказує цифри, які характеризують участь військових РФ у «гібридній війні» на Сході України. Це – 6-9 тис. осіб, 150-200 танків, 500-600 бойових машин [4, с. 60]. Окрім цього ворог використовує заборонену тактику ведення війни (завдає удари по незахищеним містам, селищам і будівлям) та заборонена чи обмежена зброя та боєприпаси (протипіхотні міни та мініловушки).

Інформаційну складову «гібридного» конфлікту в Україні характеризує Є. Магда: «Головний фронт гібридної війни – інформаційний, для наступальних дій на якому Росія інтенсивно використовує приватно-державне партнерство різноманітних медіа» [6, с. 135]. Інформаційна агресія РФ проти України почалася ще за довго до вторгнення Росії в Україну. І не завжди така інформація вирізнялася логічністю, системністю та послідовністю. Це свідчить про незлагодженість російських інформаційних центрів в проведенні інформаційної «атаки» на українське суспільство.

Важливим елементом ведення «гібридної війни», що наочно продемонструвала російська агресія, є і вплив на життєдіяльність суспільства. Це проявляється через економічну складову такої агресії, основним елементом якої є саме енергетичний напрям. «При цьому енергетична інфраструктура стала предметом особливої уваги з боку агресора, оскільки її захоплення (чи руйнування) завдає не тільки значних економічних збитків, а й загрожує сталому функціонуванню системи життєзабезпечення суспільства загалом» [7, с. 8].

Релігійний аспект «гібридної війни» також знайшов свій прояв у конфлікті на території нашої держави. Використання християнської риторики щодо захисту «православної цивілізації», «русского мира» на Донбасі та в Криму хоча б на символічному рівні показує полікультурну складність феномену «гібридної війни».

Щодо соціального компоненту збройного конфлікту в Україні, то він ведеться як представниками збройних сил РФ, добровольцями-активістами, місцевими жителями, серед яких є і представники правоохоронних органів, які раніше підтримували В. Януковича, так і антисоціальними силами – маргіналами, декласованими елементами, найманцями, добровольцями, серед яких можна зустріти також представників різних національностей, зокрема, чеченців, осетинів чи вірменів.

Терміном «асиметрична війна» можна описати конфлікт, який характеризується істотною різницею у військовій силі або можливостях використання стратегій і тактик сторонами-учасниками. Збройний конфлікт в Україні справедливо можна віднести до асиметричних. Адже, дійсно, Україна офіційно втратила ядерний статус 2 червня 1996 року після приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Навіть не говорячи про

ядерний статус РФ, на сьогоднішній день країна-агресор перевершує Україну в чисельності кадрового складу ЗС та техніки.

Отже, слід погодитися, що існуючий конфлікт в Україні можна схарактеризувати як «гібридний» та «асиметричний».

Та найбільшою проблемою є відсутність визначення «гібридної війни» в Воєнній доктрині України, що є найголовнішим внутрішнім документом поглядів на причини виникнення, сутність та характер збройних конфліктів у сучасному світі. Більш того, такого поняття не існує, як вже зазначалося, і в міжнародно-правових актах.

Можна зробити висновок, що норми міжнародного права щодо врегулювання такого роду конфліктів та притягнення до відповідальності винних на сьогодні є безсилими. Для протистояння та стримування агресора потрібні спільні злагоджені дії не тільки українського суспільства, а й усього світового співтовариства.

Маючи на меті протидію «гібридним війнам» та стримування держав-агресорів потрібно:

- дати правове визначення поняттю «гібридна війна» (англ. Hybrid war) у межах міжнародного права та відповідно доповнити існуючу Воєнну доктрину України таким терміном. Таким чином, таке явище буде введене в правове поле і буде можливість міжнародним інститутам кваліфікувати відповідний акт агресії однієї держави проти іншої як «гібридна війна»;
- задля притягнення до відповідальності винного суб'єкта міжнародного права за вищезгаданий акт агресії необхідно доповнити перелік злочинів, у відношенні до яких Міжнародний кримінальний суд має юрисдикцію (ст. 5 Римського статуту Міжнародного кримінального суду), таким злочином як «гібридна війна». Це надасть змогу притягти до відповідальності винного суб'єкта, адже буде існувати чітка вказівка на те, що «гібридна війна» являє собою міжнародний злочин;
- в рамках ООН виробити в якості рекомендації єдину стратегію протистояння та боротьби з «гібридними війнами» та стримування держави-агресора. Такі уніфіковані норми сприятимуть більш ефективній як міжнародній, так і внутрішній політиці в сфері захисту національної безпеки та суверенітету держав;
- кожна держава повинна розробити власну стратегію забезпечення економічної, в т.ч. енергетичної, та інформаційної безпеки на основі тієї стратегії, розробленої в рамках ООН, з урахуванням специфіки у відповідній сфері. Так, очевидно, що для України захист об'єктів енергетичної інфраструктури (особливо в зоні, наближеній до АТО) має стати одним із пріоритетів;
- а також слід формувати відповідну соціальну культуру громадян та військових у контексті поваги до миру як до найвищої цінності, збереження гуманітарних надбань, які накопичені людством. Наукова спільнота, гуманітарії, соціально-політична думка має також «мобілізуватися» на осмислення змісту, тенденцій, закономірностей подальшої еволюції збройної боротьби, яка не вщухає у світі, робити свій внесок у формування «миростверджуючої культури».

Отже, протистояти у «гібридних війнах» важко, адже держави-агресори готуються до такого протистояння роками. Але держава та світова спільнота мають навчитися протидіяти таким викликам. І тільки мобілізувавши свої зусилля можна перемогти та затвердити мир в цілому світі.

Література:

1. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010
2. Кравченко В. Ю. Теорія «гібридної війни»: український вимір / В. Ю. Кравченко // Вісник Дніпропетровського університету. – 2015. – № 2. – С. 139-148
3. Ладыненко А. П. Виды вооруженных конфликтов и применимое к ним право / А. П.

Ладыненко. // Альманах международного права. – 2009. – № 1. – С. 136-150
4. Цюрупа М. Питання визначення сутності «гібридної війни»: на прикладі збройної боротьби на Сході України (середина 2014-кінець 2015 рр.) / м. Цюрупа // Наукові записки. – 2015. – № 5-6(79-80). – С. 56-65
5. Требін М. Феномен «гібридної» війни / М. Требін // Гілея. – 2014. – Випуск 87 (8). – С. 366-371
6. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти. / Є. В. Магда – Х.: Віват, 2015. – 304 с.
7. Горбулін В. П. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В. П. Горбулін // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 4 (33). – С. 5-12

Tykhomyrova G.
Candidate of Sciences (Law), Assistant Professor of Law
and Public Administration Chair of Mariupol State University

INTERNAL INSTITUTIONAL MECHANISM OF THE EUROPEAN PARLIAMENT FUNCTIONING

Under conditions of the European interstate integration the European Parliament is not only one of the principal institutions of the European Union but it is the center of making political and legal decisions. All the mentioned above is determined by its representative character, the direct method applied in the general election and the individual status of the Parliament's members who are not the official representatives of their states but act in the common European interests setting up factions according to some political principles.

It is necessary to highlight the role of the parliamentarism in the process of the contemporary constitutionalism development that undergoes deep internationalization. In other words, classical constitutional and legal institutions obtain international and legal nature within the framework of the integrational unions with the common values and legal toolkit.

In this regard it seems essential to examine individually the organization of the European Parliament activity, its structure and internal interaction of the special structural elements taking into account necessity of the widespread application of the system and structure-based method of analysis in order to reveal the essence of any constituent of the contemporary institutional system.

As concerns the structure of the European Parliament, in our opinion, we should refer to its quantity specified by the existing rules of law. In accordance with paragraph 2 of article 14 of the Treaty of Lisbon and the Treaty establishing the European Union of 13 December of 2007 [1] the European Parliament consists of the European Union citizens representatives, their number is not to exceed 750 and the President. Citizens' representation is ensured in accordance with the downward proportionality method having the minimum threshold of 6 members per every state but not more than 96 seats per one EU member state.

However, due to the initiation and adoption of the European Parliament the final decision stating the European Parliament representatives is made unanimously by the EU Council. Paragraph 3 of article 14 of the Treaty of Lisbon establishes the procedure of the European Parliament members' election for a term of five years at the general election by direct free secret voting. It should be noted that early dissolution or self-dissolution during the term indicated by the rules of the European law are not provided for. Organizational conditions for functioning of the European Parliament including those concerning its structure and members are established also by its Internal Rules of Procedure [2] defined as a rather extensive document of about 250 pages long that includes 10 annexes and according to its legal nature represents the procedural rules for this body.

The cited basic provision of the Constituent Instrument of the European Union enables to characterize the members of the European Parliament according to several technical, institutional and instrumental aspects.

Firstly, the membership of the European Union following the existing rules of the European law is equal to 751 members; the President of the European Parliament is elected from among its members (paragraph 4 of article 14 of the Treaty of Lisbon). It means that in the Parliamentary election candidates cumulatively seek precisely 751 seats. It should be mentioned that for the first time such number of members was elected on 22–25 of May, 2014 as the previous Treaty of Nice of 6 February 2001 [3] established the membership equal to 736 members (article 190 of the Treaty on European Union). Although actually as early as in the elections of 2009 there were elected 18 members representing the EU countries and the Constitutional Committee of the European Parliament approved temporary increase in the Parliament members without an appropriate legal and regulatory basis by means of continuing the mandates of the representatives of the countries the quota of which was to be decreased in concordance with the Treaty of Lisbon which was in force but didn't have the retroactive force. Simultaneously it accepted the presence of new 18 members at the Parliament session as observers. In the election of 2014 the provisions of paragraph 2 of article 14 of the Treaty of Lisbon were fully implemented in practice both as to the total number of members and the quota system of the Parliament mandates distribution among the EU countries. The number of seats achieved by the certain EU country was distributed as follows: Germany – 96 members, France – 74, Italy – 73, Great Britain – 73, Spain – 54, Poland – 51, Romania – 33, the Netherlands – 26, Belgium – 21, Greece – 21, Portugal – 21, the Czech Republic – 21, Hungary – 21, Sweden – 19, Austria – 19, Bulgaria – 17, Denmark – 13, Finland – 13, Slovakia – 13, Lithuania – 11, Ireland – 11, Croatia – 11, Latvia – 8, Slovenia – 8, Luxembourg – 6, Cyprus – 6, Estonia – 6, Malta – 6.

Secondly, the membership and quote system of the European Parliament are directly affected by the absence in the Treaties establishing the European Union of any rules of law concerning equality as the principle of the Parliamentary election as opposed to the provisions on generality, freedom and secrecy of voting and direct expression of the will. Thus as L. Entin duly notes that the granted representation in the Parliament of Germany or Great Britain is 15–20 times less than the quote of representation for Luxembourg [4, p. 186]. It means that there is some unconformity between the certain EU country's population quotes and this quote varies from 6 to 96 members with the total European Parliament membership of 751.

Thirdly, within the period from 2009 to 2014 the unique organizational and legal model was functioning in the European Parliament that enabled to partially implement the provision of the Treaty of Lisbon on increasing members' number before the next regular election peculiarly "circumvented" in such way the generally admitted legal postulate that a regulation cannot have the retroactive effect.

With respect to the European Parliament structure it's necessary to mention foremost that in its general (external) sense it is a classic single-chamber one (unicameral – comes from the English uni – 'one' and Latin camer(a) – 'chamber') as well as the Parliaments of the most countries in the world including ¾ of unitary states and four federal states. Another common feature with the most Parliaments in the world is functioning of the single-chamber European Parliament on a permanent basis that provides for establishing system of the permanent internal units which as a whole represent the internal organizational structure.

The internal organizational structure of the European Parliament is determined by its Rules of Procedure following the provisions of which it's relevant to specify several structural units of this representative body organization structure.

The European Parliament activity is managed by its President who is chosen from among the members elected in the regular elections for a term of 2,5 years, in other words, for a half of a term of the legislature itself.

The President of the European Parliament following the existing regulatory rules (article 19) monitors debates and activities of the Parliament (administrative function) and represents it both in the relations within the EU and abroad (representative function). Only the President has the power to allow a member to take the floor on one question more than twice and can express condemnation

towards those who break the Rules of Procedure in the form of prohibiting the presence at the meeting for 2–5 days (disciplinary function). Besides the President of the European Parliament has quite important power to sign most of the laws and the EU budget (standard-setting function).

At the same time granting the President of the Parliament broad powers during the meetings of the session the Rules of Procedure state that the President can take the floor in the course of discussion only aiming at informing members about the content of the issue. If he wants to take part in the discussion he must leave the President's seat and return to his place only when the debate on this issue has been finished. It means that regulatory rules aim at preventing administrative impact of the President on political stance of the members while debating and making decisions if this impact has no connection with legitimate use of the disciplinary powers. It is a fairly useful practice of the contemporary European Parliamentarism based on the democratic foundations of its organization and activity.

Thus on the basis of the mentioned regulatory powers the President of the European Parliament may be defined as the highest official of the Parliament chosen from among the members for a term of 2,5 years and having a certain range of powers to implement administrative, representative, disciplinary and standard-setting function within the institutional mechanism of the European Union.

In this regard it should be noted that in total from 1952 to 2012 there were 29 Presidents of the European Parliament, 12 of them were chosen after the first general election of 1979. It's interesting to mention that only two times women were chosen for this important position although generally the principle of the gender equality is significant in the content and essence of the generally recognized European standards in the sphere of ensuring human rights. Thus since 1 June, 2014 the President of the Parliament was Martin Schulz, a member of the Party of European Socialists, a famous German politician and experienced EP member since 1994 who was chosen for the second time. Since 17 January, 2017 this EU institution is headed by an Italian politician, former EU Commissioner Antonio Tajani.

The candidacies of the President and Members of the Bureau had to be proposed with the consent of the candidates themselves on behalf of one of the political groups or no less than of 13 members (paragraph 1of article 12 of the Rules of Procedure). If in a secret vote the candidate obtains an absolute majority he is declared elected. The European Parliament aiming at enhancing the efficiency of its activity stated that if after three rounds of voting no one of candidates obtains an absolute majority in the fourth round only 2 candidates with more votes in the previous rounds are running for (articles 13, 17 of the Rules of Procedure). The same election procedure is established for filling vacancies if a mandate of a Member of Bureau is interrupted (for example, death, resignation and so forth).

Vice-Presidents are elected in accordance with the same procedure taking into account representation of different countries and political groups. The powers of Vice-Presidents are as follows: replacement of the President in case of his absence due to his presidency at the parliamentary sessions and presence at the formal ceremonies.

In total the President of the European Parliament has 14 Vice-Presidents and 5 Quaestors elected simultaneously (as well as the President for a term of 2,5 years) and under the guidance of the President are the members of the Parliamentary Bureau – collegiate body managing its functioning organization on administrative and disciplinary issues.

The agenda items are administrated by the Conference of Presidents the members of which are the President of the Parliament, leaders of parliamentary groups (factions) and committees and two non-attached members. Besides, the provisions of the Rules of Procedure provide for functioning of such entirely advisory and consultative structural units of the Parliament as Conference of Committee Chairs and Conference of Inter-parliamentary Group Chairs.

The most important regulatory power of the Conference of Presidents distinguishing its legal status from that of the Bureau is revealed through the duty of the President to consult with this governing collegiate body on issues of convening a special plenary session on request of the

majority of members, the European Commission or the Council of the European Union. Besides, the Conference of Presidents must seek to make consensual resolutions but in case there is no such the procedure of voting using weighted voting system according to the number of members represented by a certain Conference member is conducted.

Quite positive experience of the European parliamentarism in the organizational and administrative sphere is presented by the institution of Quaestors. It's interesting that in Italy a quaestor is not even a parliamentary position but a police rank [5, p. 184] that specifies its law enforcement nature. The Quaestors following article 29 of the Rules of Procedure are the officials of the European Parliament who are responsible for implementation of the administrative and financial tasks directly related to the members. They maintain a special roster of the members' professional activity. To that end every member of the Parliament must annually file to Quaestors a declaration including data on its professional activity and income. Among the authorities of Quaestors there is issuance of passes to the persons "who often visit the Parliament with the aim of providing members of the Parliament with information within their mandate" including the representatives of lobby groups. Thus regarding their legal status Quaestors in fact are supervisory officials the main task of which is ensuring that the Rules of Procedure are not breached, any corrupt practices are committed, the members of the Parliament don't obtain illegal benefit. The Quaestors have advisory votes at the Parliament's Bureau sessions and are also in charge of financial, economic and organizational issues of the Parliament's internal activity. In other words the Quaestors' functional activity practically ensures the full implementation of the EP members' legal status indirectly facilitating transparency of the Parliament's decision-making process in general. We believe that such experience may be recognized beneficial in the current terms of Ukrainian Parliamentatism reinforcement and may be examined in the further constitutional modernization of the domestic system of the supreme government bodies.

At the same time most of their time the Members of the European Parliament spend not at the plenary sessions and meetings of governing structural units but at the meetings of Committees which is common for the European countries Parliaments' members (plenary sessions take one week every month while no less than 2 weeks a month is set aside for the committees meetings).

The analysis of the Rules of Procedure of the European Parliament internal organization enables to state the existence of three types of committees as subsidiary bodies – specific structural units of the Parliament distinguished on the basis of the substantive specialized area of law-making regulation: 1) standing committees; 2) special temporary committees; 3) committees of inquiry.

The standing committees of the European Parliament exercise three main functions: legislative drafting, organizational and control. We believe we may fully agree with the due statement of V. Shapovalov concerning the committees of the Verkhovna Rada of Ukraine who considers that "one of the most important… is the legislative drafting [function] that includes preparation of laws and other acts' drafts reviewed by the Parliament, preliminary review and conclusions and proposals formulating as to draft laws, finalizing drat laws…" [6, p. 369]. This point of view regarding conformity of the functions and powers of the European Parliament standing committees with the corresponding elements of the Constitutional status of the committees and standing committees of the world Parliaments is supported by the USA President W. Wilson's statement that "the Congress in session is Congress on public exhibition, whilst Congress in its committee rooms is Congress at work" [7, p. 210–211].

The standing committees are set up according to their purpose which is at the same time is law-making object. Thus currently the European Parliament has 22 Standing Committees on: Budget; Budgetary Control; Economic and Monetary Affairs; Employment and Social Affairs; Environment, Public Health and Food Safety; Industry, Research and Energy; Internal Market and Consumer Protection; Transport and Tourism; Regional Development; Agriculture and Rural Development; Fisheries; Culture and Education; Legal Affairs; Civil Liberties, Justice and Home Affairs; Constitutional Affairs; Women's Right and Gender Equality; Petitions; Foreign Affairs;

Human Rights (Subcommittee); Security and Defense (Subcommittee); Development; International Trade.

The standing committees elect their governing bodies including the Chair and the General Rapporteur. Activities and decisions of committees are essential, it is also significant that the committees can review both issues submitted in accordance with the statuary acts and by the decision of the governmental bodies of the Parliament as well as the issues put on the agenda on their own initiative. No important issue can be reviewed at the plenary session of the Parliament without preliminary hearing in a committee but the decisions of the committee is not binding for it. According to its organizational and legal character the meetings of the standing committees are an integral part of the parliamentary session and this procedural rule is essential for implementing the institution of parliamentary immunity of its members.

Special temporary committees are set up according to the decision of the Conference of Presidents for a term of up to 12 months. Their specific tasks are determined by the decision of the setting-up of this committee itself and its functional activity is completed with submitting the final report to the Parliament.

Temporary committees of inquiry are set up to investigate certain facts or events related to a charge of offence or improper management issued against the European Union institution, Member Sate's authorities or any other person empowered by the EU to have the administrative powers. Certainly, due to this specific task character the activity of the committees of inquiry is confidential and not open to the public. On the organizational level it is ensured with holding executive sessions. Only certain persons are summoned upon the special invitations. However the principle of transparency is present in the activity of these committees and is ensured after the completion of their work with publishing relevant final report in the EU Official Journal and its submitting to the President of the European Parliament. Afterwards this report can be discussed at the plenary session of the Parliament. Besides, when the temporary committee of inquiry is set up the corresponding notification is also obligatorily published in the EU Official Journal. The committee of inquiry's term of powers as well as of temporary special committee is 12 months but it may be prolonged for 3 months twice by the Parliament. Thus a temporary committee of inquiry under no circumstances can function investigating one issue for more than 18 months on condition of EP members consent to such prolongation.

After the analysis of the European Parliament Committees' activity we may state that they perform the bulk of the work on preparing draft decisions for further reviewing at the plenary sessions of the EP. The committees take part in implementing constitutive, budgetary and financial activities etc. The committees also enable to discuss certain issues with representatives of the EU Commission and the EU Council. Parliamentary committees within its competence implement parliamentary control over executive power. Thus committees within its competence by means of exercising their legislative drafting, organizational and control powers take part in implementation of almost all general functions of the European Parliament.

Another European Parliament specific institution that is regulated by the Rules of Procedure provisions is an honoured post of doyen. The establishment of this post enabled to resolve the procedural problem of presiding the first session of the Parliament. Following the classical parliamentary tradition of the European countries a doyen is the oldest member of the Parliament.

The European Parliament doyen presides at the First plenary session of the new European Parliament when the President of the Parliament and the Bureau are elected. When the doyen presides it is impossible to discuss any other matters except election of the President and the Bureau and credentials of the newly elected members. As soon as they assume their position the doyen gives way to the President of the Parliament.

Thus to summarize we should mention that according to its organizational and legal nature the Parliament of the European Union is single-chamber permanent representative legislative body that expresses common interests of the EU citizens precisely in the capacity of institutional mechanism of integrative association with the elements of supranationality.

References:
1. Лиссабонский договор 2007 г. // Treaty of Lisbon. Official Journal of the European Union. – 2007. – 7 дек.
2. Rules of Procedure. European Parliament, Latest edition (16th), July 2004. Official Journal № L/52, 2004.
3. Ніццький договір про внесення та доповнень у Договір про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів 2001 р. Official Journal, C80/01.
4. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека: Учебник / рук. авт. колл. и отв. ред. д.ю.н., проф. Л. М. Энтин. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – М.: Норма, 2007. – 960 с.
5. Шляхтун П. П. Конституційне право: словник термінів / П. П. Шляхтун. – К.: Либідь, 2005. – 568 с.
6. Шаповал В. М. Комітети і комісії Верховної Ради України / В. М. Шаповал // Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Юридична думка, 2007. – С. 369.
7. Лафитский В. И. Конституционный строй США / В. И. Лафитский. – М.: Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации, 2007. – 320 с.

Торгіна К. С.,
студентка ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ДЖЕРЕЛА ПРАВА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Функціонування і розвиток системи джерел права України значною мірою здійснюється у контексті адаптації до європейських правових стандартів. Не менш важливим для створення належної системи нормативно-правової регламентації є процес її типологічної ідентифікації з континентальним правом, що дозволить відшукати найбільш ефективні форми адаптації до континентального права, європейських правових стандартів. А це можливо перш за все за рахунок проведення порівняльно-правового аналізу шляхом виявлення спільних та відмінних рис системи джерел права в групі правових систем європейського права.

Аналізуючи внутрішню організацію системи джерел права, тобто її структуру, необхідно вказати на те, що вона відображає взаємодію і взаємообумовленість нормативноправових приписів у межах нормативно-правових інститутів, галузей та інших системних утворень, а також їх об'єднання в підсистеми, що забезпечує цілісність системи з метою належного регулювання.

Аналізуючи ці структурні зрізи системи джерел права на прикладі Республіки Польща, Королівства Бельгії, Чеської Республіки, Королівства Нідерландів, Французької Республіки, Королівства Іспанія, Федеративної Республіки Німеччина, необхідно зауважити, що всі вони належать до романо-германського (континентальному) типу. Для цього типу правових систем характерним є високий рівень нормативності правової системи за рахунок використання переважно спеціальних правових засобів регулювання суспільних відносин (нормативно-правових приписів, джерел права інших юридичних актів, правового статусу суб'єкта, юридичних фактів, правовідносин і так далі). Більш того, їм притаманні такі ознаки: визнання нормативно-правового акту первинним джерелом права; наявність ієрархії в системі нормативно-правових актів (конституція, закони, підзаконні нормативно-правові

акти); наявність факультативних джерел (правових звичаїв, правових доктрин, принципів права); наявність значної кількості кодексів, що дозволяють ідентифікувати систему джерел права з континентальним типом.

Для сучасних систем джерел континентального права характерним є збільшення кількості нормативно-правових договорів, особливо міжнародних; підвищення значущості нормативно-правових судових прецедентів, істотний вплив європейських правових стандартів на зміст джерел права, його зміни, уніфікація та гармонізація з європейськими міжнародними джерелами права [1, с. 88].

У Королівстві Бельгія основними джерелами права є Конституція, кодекси, Пакт про соціальну солідарність, законодавство Європейського Союзу в галузі соціального забезпечення та охорони природи і ряд консолідованих актів, які нерідко називають кодексами (виборчий, лісовий, сільськогосподарський, податковий і ін.) [2, с. 34].

У систему джерел права Королівства Нідерландів включені Конституція, яка складається з декількох актів: Хартії (Статуту) Королівства Нідерландів і власне Основного закону (Конституції), судові прецеденти, постанови міністрів, підзаконні акти провінцій і муніципалітетів, акти органів управління водним ресурсами та інші акти, закони Королівства і звичайні закони, декрети (укази) Короля, звичаї і угоди [3 с. 27].

У Республіці Польща до джерел права належать нормативно-правові акти (Конституція, закони), нормативно-правові договори (міжнародні договори) [4], джерела права Європейського Союзу.

Під Французької Республіки до джерел права відносять нормативно-правові акти, нормативно-правові договори, правові звичаї, принципи права, джерела права Європейського Союзу.

У систему джерел права Федеративної Республіки Німеччина включені нормативноправові акти, нормативно-правові договори, принципи права, правові звичаї (з дуже обмеженою сферою дії) [1, с. 38; 5, с. 203], джерела права Європейського Союзу.

У Чеській Республіці до джерел права відносять нормативно-правові акти, ратифікаційні міжнародні договори, деякі рішення Конституційного Суду Чеської Республіки [5, с. 856], джерела права Європейського Союзу. Судові прецеденти, принципи права, правові доктрини і правові звичаї мають лише допоміжний характер.

Систему джерел права Королівства Іспанія складають нормативно-правові акти (конституція, органічні та звичайні закони, декрети Короля Іспанії – фактично Ради Міністрів; підзаконні акти органів державного управління), принципи права, ратифікаційні міжнародні договори [5, с. 310], джерела права Європейського Союзу.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що правові системи Європейського Союзу до національних джерел права відносять не тільки ратифіковані міжнародні договори, але і джерела права Європейського Союзу

Важливе місце у системі джерел посідають кодекси. Спільним є те, що у всіх національних системах діє цивільний, кримінальний, цивільний процесуальний, кримінально-процесуальний, трудовий кодекс. В правовій системі Європейського Союзу кількість кодексів обмежено, а в колишніх пострадянських системах їх кількість зростає.

Особливості співвідношення міжнародного і національного права притаманні кожній національній системі джерел права. У правових системах Європейського Союзу діє принцип пріоритету права Європейського Союзу, а в більшості випадків і міжнародного права.

Література:

1. Марченко М. Правові системи сучасного світу: [навчальний посібник] / М. Марченко. – М.: Зерцало-М, 2009. – 528 с.
2. Конституції держав Європейського Союзу / Под ред. А. Окунькова. М., Норма, 1997р. – 816 с.
3. Правова система Нідерландів / Під ред. Бойцової В. В. – М., 1998. – 420 с.

4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.sejm.gov.pl/ prawo/konst/polski/konl.htm.
5. Правові системи країн світу: [энциклопедичний довідник] / отв. ред. А. Суханов. – М.: Норма, 2003. – 990 с.

Чаусова А. В.,
студентка ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР В СИСТЕМІ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Особлива природа Європейського Союзу включає різні способи формування норм права, а також засобів їх вираження та закріплення у правових актах. Це, насамперед, обумовлюється використанням у правовій системі Європейського Союзу характерних правових актів, у тому числі актів неюридичного характеру та особливих джерел, які не властиві існуючій міжнародно-правовій системі. На даний момент існує достатньо велика кількість джерел права Європейського Союзу (далі – ЄС).

Серед вітчизняних та зарубіжних вчених питанням джерел права ЄС присвячені праці: Л. Ентіна, М. Ільїна, С. Кашкіна, М. Микієвича, В. Муравйова, О. Стрельцової, К. Смирнової, Б. Топорніна тощо. Необхідність класифікації джерел зумовлена об'ємом правових актів Європейського Союзу, що включає десятки тисяч документів. Зокрема, до джерел відносяться: нормативно-правові акти, нормативні договори, судові прецеденти. В той же час сформовані правові звичаї не визнаються самостійними джерелами права. Також не мають загальнообов'язкової сили індивідуальні, рекомендаційні та політичні акти. Такі акти, разом з правовими звичаями визначаються «м'яким правом», що є відмінним від «жорсткого права» традиційного розуміння. Вченими у цій сфері пропонуються різноманітні класифікації, до яких відносять: внутрішні та зовнішні, типові та нетипові, основні та допоміжні тощо. Але найбільш поширеною є класифікація за юридичною силою, яка передбачає поділ джерел на первинні та вторинні. Первинні джерела мають вищу юридичну силу, а вторинні, тобто похідні, приймаються на основі первинних джерел. Джерела первинного права ЄС становлять правові засади функціонування ЄС. Групу джерел вторинного права ЄС утворюють: регламенти, директиви, рішення.

У юридичній літературі вказується на особливе місце міжнародного договору в системі права ЄС. Залежно від предмета договору, цілей укладання, суб'єктного складу сторін, підсудності Суду ЄС та наслідків для країн, що приєднуються до ЄС, виділяються кілька груп договорів: установчі договори, договори про приєднання, угоди, що укладаються державами-членами між собою в рамках Європейських Співтовариств та ЄС, угоди, що укладаються з державами, що не є членами Європейського Союзу, та міжнародними організаціями [1, с. 8]. Крім того, учені звертають увагу на те, що, крім наявності «вертикальної» ієрархії між договорами, які не відрізняються між собою з точки зору міжнародного права, до особливостей міжнародного договору як джерела права ЄС слід віднести передачу Співтовариствам права одноосібно укладати обов'язкові для державчленів договори з третіми країнами. Водночас більшість видів міжнародних угод, укладених ЄС та/або державами-членами з третіми країнами або міжнародними організаціями, мають рамковий характер [2, с. 10] Досліджуючи міжнародні договори як складову системи права ЄС, варто звернути увагу на те, що джерелами первинного права ЄС є, насамперед, установчі договори, на підставі яких засновано Європейський Союз. Вони є основним інструментом правового регулювання суспільних відносин. Варто зазначити також основні риси установчих договорів. До ним відносять: вища юридична сила; застосування національними органами і судами незалежно від умов, які встановлюються державою – членом ЄС та їх згоди; положення договорів діють незалежно від прийняття національних актів імплементації

та мають пряму дію, не лише адресуються державам-членам, а й породжують права та обов'язки для їх громадян і приватних юридичних осіб.

Принцип прямої дії передбачається безпосередньо в самих установчих договорах, уперше його викладено в Рішенні Суду ЄС у справі «Van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration» від 05 лютого 1963 року № 26-62 та Рішенні Суду ЄС у справі «Flaminio Costa v E.N.E.L.» від 15 липня 1964 року № 6-64. Ці рішення свого часу зробили певну революцію, здійснивши тлумачення, відповідно до якого право ЄС має верховенство й пряму дію на території держав-членів та підлягає судовому захисту нарівні з національними нормами. Такі рішення становлять фундаментальну базу прецедентної практики Суду ЄС [3, с. 55].

У межах класифікації договорів особливе місце займають договори, що укладаються з державами, які не є членами Європейського Союзу, та міжнародними організаціями. Такі угоди поряд з іншими є джерелом права ЄС, правовий режим яких визначається не тільки правом ЄС а й Віденською конвенцією про право міжнародних договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 року та звичаєвим правом. На вищевказані договори поширюються певні принципи права міжнародних договорів, серед яких: принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань; верховенство стосовно внутрішньодержавних джерел права; незмінність в односторонньому порядку. В той же час існує певна невизначеність в науці щодо віднесення договорів, що укладаються з державами, які не є членами Європейського Союзу, та міжнародними організаціями відносно віднесення таких угод до джерел первинного або вторинного права. Одні науковці, як от С. Кашкін, В. Муравйов дотримуються позиції згідно якої вищевказані договори відносять до джерел вторинного права, тобто тих, які приймаються на підставі установчих міжнародних угод. Інші прихильники, у тому числі Л. Ентін вважають ці угоди такими які займають місце безпосередньо за установчими договорами, які є джерелами первинного права, але у той же час не є джерелами вторинного права.

Таким чином, міжнародний договір як складова системи права ЄС є зовнішньою формою вираження та закріплення юридичних норм, які приймаються відповідними інститутами ЄС у межах їх повноважень згідно встановлених процедур. Існує достатньо велика кількість класифікацій міжнародних договорів, що передбачає різні підстави, а саме: юридична сила; суб'єктний склад сторін; цілі укладення, місце міжнародного договору у праві ЄС; предмет договору тощо. За юридичною силою міжнародний договір є первинним правом ЄС, до якого зокрема відносять: установчі договори, договори про внесення до них змін та доповнень та договори про приєднання. Не зважаючи на ступінь вивченості вказаної проблематики, тематика стосовно місця, ролі та класифікації видів міжнародних договорів як складової системи права ЄС потребує подальших розробок.

Література:

1. Москаленко О. М. Джерела права Європейського Союзу (міжнародно-правовий аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11/ О. М. Москаленко // Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2006. – 17 с.

2. Смирнова К. В. Джерела права Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук:
12.00.11 / К. В. Смирнова // Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2005. – 20 с.

1. 3. Михайлова О. С. Міжнародні договори як первинне джерело права європейського союзу / О. С. Михайлова // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Вип. 1 (10). – С. 55– 59.

Шебаніц Д. М.,
к.і.н., доцент кафедри права та
публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Події Революції Гідності обумовили обрання Україною європейського вектору розвитку та продемонстрували необхідність суттєвих змін основних принципів як управління державою, так і побудови зовнішніх відносин.

Слід погодитися з думкою І. Юрчик, що євроінтеграційний курс для України є безальтернативним, хоча на цьому шляху нас чекає безліч труднощів, випробувань, розчарувань, національного егоїзму та прогнозування наслідків зовнішньополітичних і економічних рішень, а також позбавлення від ілюзій отримання вагомої зовнішньої допомоги та швидкого вирішення зовнішніми агентами наших внутрішніх глибинних проблем [1, с. 30].

Заслуговує на увагу й думка В. Віннік, яка пояснює зацікавленість в орієнтації України на членство в ЄС тим що, серед прихильників такого напряму зовнішньої політики поширилась думка про те, що вступ України в Європейський союз надасть можливість насамперед підвищити політичний авторитет держави на міжнародній арені і перебувати в центрі подій світової політики [2].

З моменту проголошення незалежності нашої держави країна постійно прагнула інтегруватися у європейський простір. Майже чверть століття Україна крок за кроком наближалася до Європи. Весь цей час значну роль у процесі інтеграції в Україні відігравала її співпраця з такими міжнародними організаціями як Європейський Союз, країнами СНД, СОТ, ООН, а також такими фінансовими інституціями як МВФ та Світовий Банк.

Формально Україна як член ООН входить до держав світового співтовариства. Вона визнає й виконує статут ООН та міжнародне право, які регулюють міждержавні, політичні, дипломатичні, соціальні, культурні та економічні міжнародні відносини [3].

Поступово у національне законодавство імплементувалися прогресивні норми європейського та міжнародного права, створювалися належні умови для розвитку прав та свобод громадян, запроваджуючи ефективний механізм їх захисту у разі порушення. Суттєву роль у захисті та поновленні порушених прав громадян України відіграє не тільки національна судова система, яка до речі в останні роки зазнала значних змін в процесі реформування, а й діяльність Європейського суду з прав людини. Особливий вплив на укріплення законності здійснює діяльність саме цього європейського інституту. Так, не зважаючи на те, що правова система України належить до романо - германської для якої прецедент не є джерелом права, українська Феміда дедалі активніше посилається у судових рішеннях на відповідні рішення Європейського суду з прав людини, тим само фактично не тільки запроваджує нове джерело права у національну систему, а й виступає певним гарантом справедливого розгляду справи по суті з урахуванням європейського досвіду. Шквал позовів українців до Європейського суду з прав людини свідчить не тільки про недосконалість національної судової системи, а й про підвищення правової культури населення, його намагання забезпечити собі належні умови життя, поновити порушені права та свободи, отримати відповідну компенсацію. Можна констатувати – судова реформа в Україні розпочата.

Нажаль, не можна за декілька років пройти той тернистий шлях, для подолання якого європейським країнам знадобилися десятиліття. Процес інтеграції розпочато і Україна вже багато чого зробила для наближення країни до європейських стандартів.

Головною проблемою сьогодення України залишається боротьба з корупцією. Цей напрямок реформування на наш погляд ще тривалий час потребуватиме значної уваги та адекватного реагування як з боку держави так і суспільства. Запровадження електронного декларування не тільки доходів, а й витрат – прогресивний крок у розбудові незалежної, економічно розвинутої, правової країни. За останні роки створено Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції,

Спеціалізована антикорупційна прокуратура, на черзі - створення Вищого антикорупційного суду. І хоча за декілька років своєї діяльності ще недостатньо суттєвих результатів в діяльності зазначених органів все попереду. Допомога європейської та американської спільноти у боротьбі з корупцією поступово надає свої результати. Влада продемонструвала, що в Україні недоторканих не має як з боку опозиції, так і з боку провладних структур. Навіть депутатська недоторканість не стає на заваді у притягненні до кримінальної відповідальності. Депутати Верховної Ради на особистому прикладі демонструють, що навіть статус народного депутата не «захистить» у разі скоєння злочину. Закон повинен бути однаковим для всіх не зважаючи на те, хто ти є депутат, або пересічний громадянин. Європейський досвід подає яскравий приклад у цьому.

На нашу думку інтеграція України у європейський простір – це лише питання часу. І якщо кожен з нас на своєму рівні намагатиметься внести свій вклад у розбудову справжньої демократичної, європейської держави – цього часу знадобиться значно менше.

Література:

1. Юрчик І. Б. Проблеми інтеграції України у світове співтовариство / І. Б. Юрчик, В. А. Урбанович // Науковий огляд. - № 3 (24), 2016. – С. 29-34.
2. Віннік В. В. Участь України в європейських інтеграційних процесах: тенденції та перспективи / [Електронний ресурс] / В. В. Віннік. – Ефективна економіка. – Режим доступу: http://www.economy.].
3. Дєліні М.М. Проблеми інтеграції України в світове співтовариство в сучасних умовах / [Електронний ресурс] / М. М. Дєліні. – Режим доступу: // http://global-national.in.ua/archive/2-2014/12.pdf

Шелухин А. Н.,
к. ю. н., доцент кафедры менеджмента и предпринимательства на морском транспорте
Азовский морской институт
Национального университета «Одесская морская академия»

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИЙ ДОГОВОР: ПРАВИЛА ИСЧИСЛЕНИЯ УБЫТКОВ

Ответственность сторон по внешнеэкономическому договору состоит в возмещении убытков, уплате неустойки, потере задатка или лишении определенного субъективного права, возникшего из договора. В силу принципа автономии воли, а также в виду общей диспозитивности правового регулирования в сфере международной коммерции, в частности положений Конвенции ООН о договорах международной купли-продажи товаров 1980 г. (ст. 6), стороны в договоре могут предусмотреть и другие средства правовой защиты, расширить их количество или удалить какие-либо из них.

Одним из основных видов ответственности по внешнеэкономическому контракту является возмещение понесенных убытков. Поскольку основную долю в международном коммерческом обороте составляют операции по купле-продаже товаров, рассмотрим, как решен порядок расчета и возмещения ущерба в Венской конвенции о договорах международной купли-продажи товаров 1980 г. (далее - Конвенция).

Статья 45 Конвенции предусматривает, что при нарушении продавцом кого-либо обязательства, вытекающего из контракта, покупатель имеет право требовать возмещения убытков. Анализ текста ст. 45 позволяет утверждать, что право покупателя требовать возмещения убытков может быть реализовано независимо от использования других предусмотренных контрактом или Конвенцией средств защиты, тем более что для случая, когда покупатель расторгает контракт, этот вопрос решен однозначно (ст. 75), как и для случая исправления продавцом недостатков исполнения в установленные для этого сроки

(ст. 48).

Конвенция содержит правила об исчислении убытков за нарушение контракта одной из его сторон (ст. 74-77). В этих статьях не устанавливаются отдельные нормы в отношении случаев возмещения убытков в зависимости от факта расторжения контракта: положения о возмещении убытков носят общий характер. Размер подлежащих возмещению убытков определяется как сумма, равная ущербу, понесенному потерпевшей стороной вследствие нарушения контракта другой стороной, включая упущенную выгоду. Устанавливается верхний предел убытков, которые может потребовать потерпевшая сторона, а именно ущерб, который нарушившая контракт сторона предвидела или должна была предвидеть в момент заключения контракта, принимая во внимание обстоятельства и факторы, о которых она в то время знала или должна была знать как о возможных последствиях нарушения контракта.

Такая сложная формулировка отражает стремление найти решение, максимально приемлемое для международной коммерческой практики, где всегда обнаруживалось намерение продавца ограничить размер возмещаемых убытков в условиях его, как правило, абсолютной ответственности.

Конвенция содержит указания на способы исчисления убытков, которые сложились в результате многолетней коммерческой практики. Следует заметить, что в научной литературе выделяются конкретный и абстрактный способы исчисления убытков. Конкретные убытки - это действительные убытки, которые одна из сторон понесла в результате нарушения контракта другой стороной. Поскольку доказывание таких убытков иногда представляется затруднительным, применяется более простой способ их исчисления, выступающий как разница между контрактной рыночной ценой товара, когда товар имеет рыночную или биржевую цену. Такой способ исчисления убытков именуется абстрактным [2].

Убытки покупателя, который произвел закупку взамен не поставленного продавцом товара после расторжения контракта, могут быть исчислены как разница между договорной ценой и ценой товара, купленного покупателем взамен. В отношении товаров, на которые имеется текущая цена (например, биржевые котировки), покупатель может требовать в качестве убытков разницу между договорной ценой и текущей ценой на день, когда у покупателя возникло право заявить о расторжении контракта. Исправная сторона во всех случаях помимо исчисления вышеназванными способами убытков может потребовать возмещения любых дополнительных убытков до пределов, предусмотренных в ст. 74 Конвенции. Следует отметить, что в американском праве существуют понятия сопутствующих и косвенных убытков. Сопутствующие убытки включают разумные расходы, связанные с проверкой, перевозкой и хранением товаров, от принятия которых покупатель обоснованно отказался, а также затраты в связи с покупкой заменяющих товаров у другого лица. Косвенные убытки включают любые потери, возникшие в результате особых требований покупателя, о чем продавец знал в момент заключения контракта и которых нельзя было разумно избежать путем покупки заменяющих товаров у других лиц [3].

Говоря об исчислении убытков, необходимо отметить, что сторона, ссылающаяся на нарушение контракта, должна принять разумные при данных обстоятельствах меры для уменьшения убытков, вытекающих из нарушения контракта, включая упущенную выгоду. Если такие меры не будут приняты, нарушившая контракт сторона вправе потребовать снижения возмещения убытков на сумму, на которую они могли быть уменьшены.

Для повышения ответственности сторон за выполнение принятых на себя обязательств в условиях контрактов обычно предусматриваются штрафные санкции, которые по своим размерам и порядку должны стимулировать выполнение обязательств. Положения о штрафных санкциях обычно формируются на основе взаимной ответственности: например, наряду со штрафами за просрочку поставки продавцом предусматривается штраф за задержку платежа покупателем. При этом включение в контракт положений о штрафных санкциях не снимает вопроса о возмещении убытков. Этот вопрос (включая соотношение

штрафов и убытков), если он не урегулирован в контракте, решается в соответствии с правом той или иной страны, применимым к данному контракту [4].

Необходимо подчеркнуть, что отличительной особенностью средств правовой защиты по Конвенции является то обстоятельство, что основанием их реализации, как устанавливается в статьях 45, 61, является лишь факт неисполнения стороной любого из своих обязанностей. Данные положения, а также то обстоятельство, что Конвенция не использует институт юридической ответственности, а оперирует категорией средств правовой защиты означает не только полное исключение концепции вины как основания применения к неисправному контрагенту ответственности или иных неблагоприятных мер воздействия, но и свидетельствует о недопустимости утверждений о закреплении в Конвенции принципа объективной ответственности. В подтверждение этого можно указать также на то, что Конвенция, в отличие от систем права, использующих концепцию вины, не только не закрепляет данную категорию в качестве условия возникновения ответственности (возмещения убытков), но и не использует ее в побочных сферах. Например, Конвенция устанавливает обязанность потерпевшей стороны принять меры по уменьшению ущерба (ст. 77), при невыполнении которой возмещаемые убытки могут быть уменьшены, что отличается от соответствующих норм ГК Украины, оперирующих категорией «вина» кредитора при уменьшении размера ответственности должника (напр., гл. 51 ГК Украины).

Изложенные правила исчисления убытков в равной степени относятся как к случаям нарушения контракта продавцом, так и покупателем [5, с.93]. Таким образом, нормы Конвенции направлены на установление необходимого баланса прав и обязанностей контрагентов при нарушении договора.

Литература:

1.Конвенция Организации Объединенных Наций о договорах международной куплипродажи товаров (Вена, 1980 год) (КМКПТ). Электронный ресурс. Сайт комиссии Организации Объединенных Наций по праву международной торговли. [Режим доступа] http://www.uncitral.org/uncitral/ru/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG.html

2.Смирнова Е. В. Возмещение убытков. Общие для продавца и покупателя средства защиты по Венской Конвенции / Е.В.Смирнова - Юридический мир. - 1996. - №10. - с. 56-60

3.Акимова И. Р. Практические вопросы составления внешнеторгового договора / И.Р.Акимова // Государство и право. - 2000 - №12. - с. 42-43

4.Трояновский А. В. Возмещение убытков как вид ответственности по внешнеэкономическому договору Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез Міжнародної наукової конференції «Шості осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 2627 жовтня 2007 року): У 3-х частинах. - Частина друга: Цивільне право. Сімейне право. Міжнародне приватне право. Комерційне право. Цивільний процес. Трудове право. Право соціального забезпечення. - Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2007. – с.263-265

5. Комаров А. С. Ответственность в коммерческом обороте / А. С. Комаров - М. : Юрид. лит., 1991. – 206 с.

Шрамко Д. П.,
студентка 4 курсу, спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СПІВРОБІТНИЦТВО ЄС ТА МЕРКОСУР ЯК ПРИКЛАД ДЛЯ ПОДАЛЬШОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Враховуючи, що найголовнішою складовою економічного та політичного розвитку будь-якої держави, що визначає її майбутнє, та констатуючи, що сьогодні консолідація

держав охопила майже усі континенти, а більшість інтеграційних об'єднань носить не лише економічний, але й політичний характер, в роботі досліджено інтеграційне об'єднання Південної Америки, а саме – МЕРКОСУР та його співробітництво з Європейським Союзом. Досвід співпраці двох інтеграційних проектів є надзвичайно актуальним і для України, яка сьогодні продовжує інтеграційний поступ до євроспільноти. Це два найпотужніші міждержавні об'єднання, що охоплюють більшість країн двох різних материків та претендують на лідерство у своїй частині континенту. Ці інтеграційні спільноти проводять не лише спільну економічну політику, але й також досягли значних успіхів у спільній політичній та соціальній сферах. Як МЕРКОСУР, так і ЄС, є міжнародними організаціями, що об'єднали держави у спільний простір, і є консолідуючими органами цих країн на Європейському континенті та в Південній Америці відповідно.

Вивчення досвіду інтеграційних процесів на різних континентах є актуальним, адже дасть змогу виробити відповідний напрямок зовнішньополітичного курсу для нашої держави, оскільки результати таких досліджень могли б бути аналітичним матеріалом для побудови подальших відносин України з найпотужнішими міждержавними об'єднаннями, особливо на сучасному етапі [1, с. 94].

На формування теоретико-методологічних засад нашого дослідження європейської інтеграції та інтеграційних процесів у Південній Америці істотно вплинули наукові праці зарубіжних дослідників: С. Маріз, К. Фрейзер, Н. Грін-Ковлес, Д. Дінан.

Мета роботи – проаналізувати історичний розвиток становлення та співпраці таких двох співтовариств, як ЄС та МЕРКОСУР, визначити основні пріоритети співробітництва, а також проаналізувати подальшу інтеграцію для України.

Дослідники зазначають, що європейська інтеграція стала поштовхом та зразком для консолідації держав у Південній Америці. Проте цей шлях не був такий легкий, як в Європі. Вже у 1960-х роках на континенті виникають ідеї про створення зони вільної торгівлі, а у подальшому – створення Центральноамериканського спільного ринку. У 1960 р. була створена Латиноамериканська асоціація вільної торгівлі (LAFTA) (що була перейменована з 1980 р. в Латиноамериканську асоціацію інтеграції (LAIA)), до якої увійшли 11 країн (Аргентина, Бразилія, Мексика, Уругвай, Парагвай, Перу, Чилі, Колумбія, Еквадор, Венесуела та Болівія). Проте економічна та політична кризи 1960 року не дозволила цим країнам інтегруватися на вищий рівень. Ще однією причиною неспроможності консолідації всіх держав Південної Америки є відмінності між цими державами, особливо в культурній та політичній сферах, що призвело до об'єднання лише окремих країн, економічно близьких одна одній. Внаслідок цього у 1969 р. всередині Латиноамериканської асоціації вільної торгівлі виникла Андська група, що включала такі держави, як Болівія, Колумбія, Еквадор та Чилі. Згодом до них приєдналася ще Венесуела, проте вийшла Чилі. Ця група також не досягла значних успіхів у розвитку спільної торгівлі [2, с. 139].

Наступний етап інтеграції в Латинській Америці розпочався наприкінці 1980-х років. Причинами пошуку нових форм співпраці стало розчарування латиноамериканських держав у допомозі США, яку останні перестали надавати після Фолклендської війни Аргентини та Великої Британії, що стало стимулом до зближення на південноамериканській регіональній основі. У 1986 р. дві найрозвиненіші держави регіону – Аргентина та Бразилія – оголосили про новий проект економічного розвитку та інтеграції, зазначивши при цьому, що він є відкритим для членства щодо усіх сусідніх країн. Як наслідок, у березні 1991 р. відбулося підписання договору про створення митного союзу та спільного ринку – МЕРКОСУР.

Першими державами-членами цього об'єднання стали Бразилія, Аргентина, Парагвай та Уругвай. Проте науковці вважають офіційною датою створення МЕРКОСУРу – 1995 р., оскільки саме з цього часу набула чинності угода між вищезгаданими державами, а також почали діяти спільні митні тарифи на імпорт товарів з «третіх» країн на зовнішніх кордонах держав-учасниць. Асоційоване членство в організації отримали Чилі, Болівія, Перу, Колумбія та Еквадор [3, с. 312].

Основним завданням МЕРКОСУР є створення організації, яка б гарантувала економічне зростання її учасників на основі інтенсивної взаємної торгівлі та ефективного використання інвестицій, а також підвищення міжнародної конкурентоспроможності економік держав регіону. Своїм прикладом МЕРКОСУР довів, що для успішного розвитку інтеграційного об'єднання необхідним є членство хоча б двох економічно сильних держав. За час існування МЕРКОСУР залишається одним з найінтегрованіших ринків Латинської Америки, що об'єднує держави з майже 200 мільйонним населенням, з сукупним ВВП більше ніж 1 трильйон доларів США. На це об'єднання припадає 40% прямих іноземних інвестицій (від усього об'єму, що надходить до Південної Америки), 60% сукупного товарообігу та 33% зовнішньої торгівлі континенту.

Проте, незважаючи на велику кількість позитивних здобутків, МЕРКОСУР також має і внутрішні проблеми, що спричиняють гальмування розвитку усіх держав-членів. Основна з них – це доволі низький рівень економічного розвитку. Так, якщо порівнювати держави, то, наприклад, найрозвиненішими в регіоні є Бразилія та Аргентина, що намагаються співпрацювати та інтегруватися зі слабшими державами Уругваєм та Парагваєм.

При створенні однакових умов для конкуренції це може призвести до того, що Уругвай і Парагвай опиняться в ролі підпорядкованих держав розвиненіших сусідів. Попри те, що для таких країн часто зберігаються деякі винятки з правил лібералізації торгівлі, все одно відбуваються ситуації, коли до цих держав збуваються товари, які складно експортувати в розвиненіші держави. Значним етапом подальшого розвитку регіону стала «Рамкова міжрегіональна угода» між МЕРКОСУР та ЄС, яка була укладена у 1995 р., що передбачає створення зони вільної торгівлі між двома інтеграційними об'єднаннями. Нагадаємо, що зона вільної торгівлі – це тип міжнародної інтеграції, за якої її учасники скасовують митні ставки, податки та збори, мінімізують кількісні й нетарифні обмеження, створюючи оптимальні умови для взаємовигідної торгівлі. При цьому держави-учасниці зберігають право на самостійне та незалежне визначення режиму торгівлі з «третіми» країнами. Між учасниками зберігаються митні кордони і пости, які контролюють походження товарів, що перетинають державні кордони. Є зустрічі глав держав та урядів держав Латинської Америки та ЄС, що проводяться один раз на два роки. Європейські та латиноамериканські засоби масової інформації висловлювали абсолютно різні точки зору щодо подальших подій. Хтось оптимістично дивився в майбутнє, вірячи, що в найближчі два роки зона вільної торгівлі між ЄС і МЕРКОСУР буде створена, хтось стверджує, що поява такого блоку взагалі неможлива. Однак і ті, й інші визнають, що як би не закінчився цей процес, він буде дуже складний, оскільки існує кілька проблем для прийняття такого рішення. Європейці дуже захищають своє сільське господарство від конкуренції з боку МЕРКОСУР, щорічні субсидії аграрному сектору становлять близько $ 120 млн. Однак південноамериканські країни чітко стоять на своїй позиції, вимагаючи забезпечити повний і відкритий доступ до ринків Європи для своїх товарів. Також країни МЕРКОСУР, передусім Бразилія, мають дуже сильну промисловість, яка також може скласти конкуренцію продукції Європейського Союзу, від чого останній хоче відгородитися. Але ж і МЕРКОСУР, досягнувши певних успіхів на міжнародній арені, буде також наполегливо захищати свої інтереси [4, с. 35].

Також ще однією з найголовніших проблем в Латинській Америці є наркобізнес та боротьба з ним, яка обов'язково відображається на зовнішніх відносинах регіону. Зазначаємо, що ЄС у цьому аспекті не має спільної узгодженої позиції. Основним механізмом співпраці в цьому напрямку є традиційне надання фінансової допомоги, проте існують певні суперечності щодо цього. Міністр закордонних справ Європейського Союзу Кріс Паттен підкреслив, що ЄС має врегулювати ситуацію з наркобізнесом, оскільки це не питання економічних вигод, а відповідальність перед людством. Попри це, різняться думки держав – членів ЄС щодо надання фінансової допомоги, оскільки основним джерелом наркобізнесу є Колумбія, для якої притаманна висока корупція, а тому деякі держави-члени не бачать перспективи в наданні такої допомоги. Загалом ідея створення зони вільної торгівлі

між двома об'єднаннями дуже приваблива. Для МЕРКОСУР така зона буде диверсифікацією відносин і зниженням залежності від НАФТА і США, а також підніме міжнародний авторитет цієї організації, не кажучи вже про ринки збуту продукції і політичний вплив після підписання угоди про Асоціацію. Інтерес ЄС полягає не тільки у великих комерційних можливостях МЕРКОСУР, а й у відновленні історичних взаємин з країнами Південної Америки, а також у можливості створення ще одного центру багатополярного світу [5, с. 163].

Отже, можемо підсумувати, що ЄС та МЕРКОСУР є двома найпотужнішими інтеграційними об'єднаннями, що мають вплив на окремих континентах. Історія становлення МЕРКОСУР починалася так само, як і розвиток Європейського Союзу, а саме – з економічного союзу країн. На сучасному етапі розвитку ЄС перестав бути суто економічною структурою, він робить заявку на політичний союз країн, що до нього входять. Ринок «південного конуса» порівняно з ЄС доволі молода організація, однак за 23 років свого існування вона продемонструвала власну життєздатність та дала перші результати. Керівництво цього латиноамериканського об'єднання має наміри трансформувати його у тісніший союз за прикладом ЄС. Як наслідок, відносини ЄС з МЕРКОСУР постійно розвиваються в бік поглиблення співпраці та налагодження тісніших економічних зв'язків, а саме – створення зони вільної торгівлі. Перспективним напрямом подальших досліджень все ще залишається процес інтеграції держав різних континентів до досліджених інтеграційних об'єднань, зокрема і України. Проте для реалізації цього курсу насамперед потрібно, щоб в Україні відбулися серйозні зміни та реформи, та політична еліта зуміла вибрати правильний курс для подальшого розвитку нашої держави.

Література:

1. Весела Н. М. Угода про асоціацію та вільну торгівлю між Європейським Союзом та Меркосур в контексті проблем міжнародної інтеграції / Н. М. Весела // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр. – Вип. 70, Ч. 2. – К.: ІМВ, 2007. – С. 90–96.
2. Забалета А. Европейский Союз – Меркосур: В направлении Соглашения о межрегиональной ассоциации / А. Забалета. – Мадрид: Издательство института латиноамериканских исследований, 2007. – 228 с.
3.Копійка В. Європейський Союз: заснування і етапи становлення: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл / В. Копійка, Т. Шинкаренко. – К.: Ін Юре, 2001. – 447 с.
4.Тайар В. М. Евросоюз Меркосур: стратегическое партнерство / В. М. Тайар // Латинская Америка. – 2007. – № 5. – С. 28–36.
5.Шишков Ю. Интеграционные процессы на пороге XXI века. Почему не интегрируются страны СНГ / Ю. Шишков. – М.: Деловая литература, 2001. – 257 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Алексєєв Б. В.,
студент ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У науці і в практичній діяльності термін «контроль» вживається досить часто, однак єдиного поняття контролю не вироблено. Існуючі підходи не стільки відображають прагнення дати універсальне поняття контролю, скільки є наслідком розгляду даного феномена через призму інтересів представників різних наукових напрямків - філософських, управлінських, політичних, правових тощо.

Поняття «контроль» пов'язане з усіма сферами людської діяльності і тому розглядається в механізмі управління як багатоланкова, багаторівнева система, структуру якої можна представити у галузевому, функціональному і територіальному розрізі. Е. Кочергін, С. Бєльчик визначають контроль як «завершальну стадію процесу управління, серцевиною якої є механізм зворотного зв'язку» [1, с. 12; 2,с. 3]. Разом з тим на думку З. Живко, контроль входить до числа найважливіших функцій управління суспільними процесами [3, с.7].

По визначенню Є. Калюги під фінансовим контролем розуміють спостереження, визначення та виявлення фактичного становища фінансових показників діяльності порівняно із заданими [4, с.207].

Розвиваючи цю тему, А. Юхимчук, сформулював найбільш чітке визначення фінансового контролю, під яким розуміє сукупність форм, методів, прийомів здійснення ревізій і перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, об’єднань, організацій, установ; законності операцій з формування, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів, збереження власності; правильності та своєчасності виконання фінансових зобов’язань перед бюджетом, державними позабюджетними фондами; постановки бухгалтерського обліку й достовірності звітності [5, с.29].

І. Басанцов [6], Л. Кінащук [7] розглядали питання підвищення дієвості системи контролю, визначили його роль, методи застосування в контексті забезпечення ефективності державного управління. Вчені наголошують на тому, що фінансовий контроль є одним з видів фінансової діяльності держави щодо перевірки застосування встановлених законодавством методів контрольної діяльності, законності та раціональності дій суб’єктів господарювання в процесі утворення, розподілу й використанню грошових фондів держави.

Доречно вважати, що державний фінансовий контроль (надалі – ДФК) у широкому розумінні слова є одним з видів фінансової діяльності держави щодо перевірки застосування встановлених законодавством методів контрольної діяльності, законності та раціональності дій суб’єктів господарювання в процесі утворення, розподілу та використанню грошових фондів держави.

Незважаючи на значну кількість нормативно-правових документів в галузі державного фінансового контролю в даний час в Україні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, що узагальнює структуру, суб'єкти та об'єкти державного фінансового контролю, що спричиняє ряд протиріч та суперечностей в правовому полі регулювання державного фінансового контролю.

Треба наголосити, що сьогодні виникла необхідність розробити принципово нові підходи до організації і здійснення державного фінансового контролю за бюджетними коштами, бо, нажаль, нецільове та неефективне їх витрачання, не повне надходження до бюджетів, тощо є нормою нашого життя. Цей контроль повинен бути публічним, висновки від його здійснення обов’язково повинні бути доступними для всіх зацікавлених осіб.

Але криза фінансового законодавства ускладнює проблему нормального функціонування фінансової системи держави, а отже і здійснення фінансового контролю. Вступивши в нові господарські відносини, Україна не повною мірою врегулювала їх здійснення, звідси існує проблема справляння податків, незаконне, нецільове та неефективне використання бюджетних коштів, великі обсяги тіньової економіки. Безсумнівно, без активного втручання органів державного фінансового контролю у відповідні сфери економічного життя України змінити ситуацію на краще, в принципі, неможливо. Але спочатку необхідно чітко регламентувати законодавчо як процес мобілізації коштів, так і механізм їх розподілу, потім вирішити проблему ефективності їх використання, що, в свою чергу, сприятиме і належному здійсненню фінансового контролю.

Метою державного фінансового контролю є:

1) виявлення відхилень на підконтрольних об’єктах від прийнятих норм та стандартів, порушень принципів законності, ефективності і економії витрачання

матеріальних ресурсів на найбільш ранній стадії для того, щоб мати можливість вжити коригувальних заходів;

2) притягти винних до відповідальності, отримати компенсацію за заподіяну шкоду;

3) здійснити заходи щодо запобігання або скорочення фінансовий правопорушень у майбутньому;

4) попередження фінансовий правопорушень

Таким чином, фінансовий контроль відіграє важливу роль у здійсненні фінансової діяльності держави, у ході якої проходить планомірне й цілеспрямоване утворення, розподіл і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів, що забезпечують виконання завдань і функцій держави. Функцію фінансового контролю здійснюють контрольні органи, які повинні розробляти відповідно до законів і виконувати власні нормативно-правові акти, прийняті у формі положень, інструкцій, регламентів.

Література:

1. Козырин А.Н. Финансовый контроль // Финансовое право: Учебник / Под ред. проф. О.Н. Горбуновой. – М.:Юрист, 1998. – 400 с.
2. Бєльчик С.В. Чому виникла потреба ревізувати ревізії (Про деякі істотні недоліки в роботі контрольно-ревізійних підрозділів у районах та містах) // Фінансовий контроль. – 2004. – № 3 (20). – С.4 – 5.
3. Живко З. Б. Контрольно-ревізійна діяльність. Конспект лекцій. Модуль 1 і 2: [навч. посіб.] / Живко З. Б., Франчук В. І., Живко М. О. - К.: Алерта, 2008. - 444 с.
4. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль в системі управління. – К.: Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
5. Ярошевич Н. Б. Проблеми вдосконалення системи зовнішнього державного фінансового контролю в Україні [Текст] / Н. Б. Ярошевич, І. І. Підтикана // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. − Вип. 20.9.– С. 145–150.
6. Басанцов І. В. Стандартизація фінансового контролю як один із початкових етапів реформування контрольної системи України // Вісник Української академії банківської справи. - 2008.- № 1.- с.33-39.
7. Кінащук Л. Фінансовий контроль в системі державного управління // Підприємство, господарство і право. – 2008. - №11. – с.97-99.

Анісімова Є. С.,
студентка ОС «Магістр», спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ

Сучасний етап соціально-економічного розвитку України супроводжується процесом становлення ринку праці. В цих умовах, робоча сила, як трудовий ресурс перетворюється на

товар. Ринок праці відображає певну кон'юнктуру попиту та пропозицій, забезпечуючи баланс інтересів роботодавців, найманих працівників, державних установ та громадських організацій.

Ринкова економіка визначає поняття трудових ресурсів як частини населення, яка забезпечує робочу силу на ринку праці для створення національного продукту. В свою чергу, трудові ресурси можуть перебувати у двох стадіях:

1) у стадії економічно активного населення, до яких належать зайняті та безробітні особи та,

2) у стадії неактивного населення - це учні та студенти працездатного віку, домогосподарки.

Так, згідно діючого законодавства, до трудових ресурсів країни належить населення працездатного віку, підлітки до 16 років та особи похилого віку, які працюють. Виключення зі складу трудових ресурсів становлять інваліди I-II груп працездатного віку та непрацюючі пенсіонери на пільгових умовах.

Варто зазначити, що на ринок праці потрапляють не всі трудові ресурси країни, а лише зайняті економічною діяльністю, яка полягає у діяльності працездатного населення зі створення національного продукту, який визначає економічний потенціал країни, забезпечує належні рівень та якість життя населення.

Ринок праці здатен формуватися під впливом економічних, демографічних, організаційно-правових, ресурсно-екологічних, макроекономічних, соціально - психологічних та інших факторів, набуваючи ознак єдиного національного простору.

Процеси формування, розподілу та використання робочої сили, що характерні для певного регіону, відображають особливості її виробничого, соціально-демографічного, екістичного та інших аспектів господарської системи, створюють регіональні ринки праці.

Регіональний ринок праці, можливо розглядати як єдиний об'єкт управління з питань регулювання попиту та пропозиції робочої сили, який здатен поєднувати компоненти соціального-економічного та природного середовища.

Динамічний розвиток ринкової економіки пов'язаний з постійним переміщенням працівників, зміною рівня їх зайнятості, структурною перебудовою самої економіки, що неминуче впливає на ринок праці та суміжні з ним ринки робочої сили і трудових ресурсів.

У свою чергу, всі ці процеси не відбуваються без участі держави. Державне регулювання забезпечує потужними матеріальними, фінансовими ресурсами і правовими важелями для впливу на формування стабільного стану державної економіки.

Теоретичною основою державного регулювання ринку праці в Україні є певна концепція, що покликана визначати основні принципи та цілі такого регулювання, з урахуванням соціальних, економічних цілей, а також особливостей існуючих завдань у сфері зайнятості та яка внесена в програму реформування та стабілізації економіки.

Основні функції державного регулювання ринку праці в Україні виконує Міністерство праці та соціальної політики, яке безпосередньо реалізовує заходи, спрямовані на підвищення зайнятості населення та скорочення рівня безробіття в країні. Державна служба зайнятості, реалізовує покладені на неї функції, через мережу регіональних центрів.
Фінансування державних програм, з цього напрямку, здійснюється з Державного фонду сприяння зайнятості населення.

Механізм регулювання ринку праці - це поєднання системи заходів державного сприяння зайнятості та ринкового механізму саморегулювання економічних процесів, яка передбачає та поєднує законодавче, нормативно-правове та інформаційне забезпечення політики зайнятості, а також соціально-політичні, економічні та організаційно - адміністративні можливості для її реалізації.

Одночасно, сучасні умови становлення та функціонування ринку праці залежать від процесів – глобалізації та регіоналізації, які породжують певні проблеми та протиріччя.

Глобалізацію можливо розглядати як інтеграцію у світогосподарський простір, конкуренції, міграції робочої сили, запозичення технологій, сучасних тенденцій, моделей поведінки, участь у міжнародних процесах поділу праці.

Процес регіоналізації можливо визначити як функціонування регіональних ринків праці у різній швидкості та якості, відповідно територіальної структури національного ринку, яка сприяє посиленню поляризаційних тенденцій в ефективності їх діяльності.

Подолання вищезазначених проблем та протиріч можливе саме за допомогою раціонального поєднання самоуправління на мезорівні з державною стратегією регулювання та розвитку ринку праці, спрямованою на захист національних інтересів.

Державне регулювання ринку праці полягає в застосуванні правових, економічних та організаційних заходів, направлених на збалансування, забезпечення зайнятості, раціонального використання робочої сили та створення належних умов праці.

Основними завданнями державного регулювання ринку праці в Україні є:

- детінізації ринку, його реформування, з метою подолання негативних тенденцій у сфері зайнятості;
- запобігання безробіттю;
- підвищення рівня продуктивної зайнятості;
- посилення соціальної захищеності безробітних.

Механізм державного регулювання зайнятості населення включає в себе:

- розроблення правової бази (регулювання ринку праці на підставі системи законодавчих та нормативних актів).
- розроблення та реалізації програм зайнятості населення (державні та регіональні програми зайнятості; програми перепідготовки та перекваліфікації та інші); - організація системи професійного навчання і перекваліфікації.
- формування Державного фонду сприяння зайнятості населення та управління його коштами.
- розвиток та впровадження гнучких форм зайнятості (використання режиму неповного робочого часу; створення нестандартних робочих місць та організації праці);
- стимулювання створення робочих місць для окремих категорій громадян, (інваліди, молодь, багатодітні матері), зокрема шляхом бронювання робочих місць та встановлення відповідних квот;
- запровадження єдиної інформаційно-довідкової системи ринку праці (формування банку професій, вакансій)
- створення мережі центрів та служби зайнятості.
- створення нових робочих місць.

Таким чином, метою державного регулювання ринку праці є сприяння ефективному розподілу і перерозподілу робочої сили за територіями, галузями, допомога населенню, насамперед із числа неконкурентоспроможних, у працевлаштуванні, соціальна підтримка і адаптація у відповідності до існуючих умов ринку.

Література:

1. Лібанова Е. М. Ринок праці: навч. посіб. / Е. М. Лібанова. – К. : Центр навч. л-ри, 2003. – 224 с.
2. Заїка О.В. Вдосконалення механізмів функціонування та регулювання ринку праці // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2007.– № 1.– С. 67–71.
3. Воробйова О.І. Регіональний ринок праці: сутність та умови функціонування/ О.І. Воробйова// Экономика Крыма. – №18. – С. 15-19.
4. Волкова О. В. Ринок праці [навчальний посібник]. - К.: Центр учбової літератури.- 2007, – С.62

5. Степура Т.М. Державне регулювання ринку праці (методологія, практика, шляхи удосконалення) Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.03 /; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л., 2005. – 19 с.: табл. – укр.

Батечко А. І., к.ю.н., старший викладач
кафедри права та публічного
адміністрування
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Правоздатність та конкурентоспроможність сьогодні є універсальною вимогою не лише стосовно економічних суб'єктів чи економічної системи, вона також має стати стратегічним орієнтиром у діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та територіальних громад. Підвищення їх ролі у створенні та реалізації конкурентних переваг територій, стримуванні негативних зовнішніх впливів, а відтак забезпеченні соціальної стабільності стає все більш необхідним, що підтверджується сучасними суспільними тенденціями та можливе лише за умови чітко викресленої, а також юридично закріпленої категорії правоздатності органів місцевого самоврядування.

У теорії права виокремлюються дві основні ознаки поняття «суб'єкт права». По-перше, це учасники суспільних відносин, які можуть бути носіями суб'єктивних прав та обов'язків. Для цього вони повинні мати відповідні властивості, до яких належать: а) зовнішня відокремленість; б) персоніфікація (можливість функціонувати як єдина особа - персона); в) здатність виражати і здійснювати єдину волю. По-друге, суб'єкти права - це такі особи, які набули якості суб'єкта права через правові норми. Інакше кажучи, саме на підставі юридичних норм індивіди, організації та суспільні утворення є суб'єктами права. Особливий зміст, яким наділяють юридичні норми перелічених суб'єктів, полягає в тому, що особи мають здатність бути носіями юридичних прав та обов'язків у певній сфері суспільних відносин, яку охоплено регулювальним впливом тієї чи іншої галузі права.

Головними об'єктивними чинниками, що спричиняють необхідність державного регулювання господарського життя, а, відтак, і участі в цьому регулюванні органів державної влади і органів місцевого самоврядування, є: а) виконання державою соціальних функцій - забезпечення умов для нормальної життєдіяльності суспільства, в тому числі - у сфері економіки (відповідно до ст. 13 Конституції України держава забезпечує соціальну спрямованість економіки); б) забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України (ст. 16 Конституції України); в) забезпечення економічної безпеки України (ст. 17 Конституції України); г) забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності; захист прав споживачів, здійснення контролю за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт (ст. 42 Конституції України).

Таким чином держава виконує функцію організації господарського життя суспільства. Участь органів державної влади та місцевого самоврядування в управлінні відповідно державним та комунальним секторами економіки, особливості якого встановлені статтями 22-24 ГК, обумовлена також наявністю у держави та територіальних громад на праві власності ще досить значного масиву майна (передусім, засобів виробництва).

Згідно зі ст. 2 ГК України, учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційногосподарські повноваження на основі відносин власності.

Важливо розмежовувати поняття "учасник господарювання" і "суб'єкт

господарювання" з метою усунення подальшої плутанини цих понять. Так, відповідно до ч. 1 ст. 8 ГКУ держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання. Відповідно до цього органи державної влади та органи місцевого самоврядування беруть участь у господарській діяльності, але не є суб'єктами господарювання. Рішення органів державної влади та органів місцевого самоврядування з фінансових питань, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів, а також з адміністративних та інших відносин управління, крім організаційногосподарських, в яких орган державної влади або орган місцевого самоврядування є суб'єктом, що наділений господарською компетенцією, приймаються від імені цього органу і в межах його владних повноважень. Господарська компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування реалізується від імені відповідної державної чи комунальної установи. Держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування в господарській діяльності можуть брати безпосередню участь лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені законами України.

Втручання державних органів у господарську діяльність підприємців забороняється, якщо вона не торкається передбачених законодавством України прав державних органів, пов'язаних зі здійсненням контролю за діяльністю підприємців.

Державні органи і службові особи можуть давати підприємцям вказівки тільки відповідно зі своєю компетенцією, встановленою законодавством. У разі видання державним або іншим органом акта, що не відповідає його компетенції або вимогам законодавства, підприємець має право звернутися до суду або до арбітражу із заявою про визнання такого акта недійсним.

Не допускається прийняття державними органами актів, що ставлять у привілейоване становище суб'єктів підприємницької діяльності однієї з форм власності щодо суб'єктів підприємницької діяльності інших форм власності.

Згідно ст. 43 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» виключно на пленарних засіданнях обласних рад вирішуються питання: 1) про продаж, передачу в оренду, концесію або під заставу об’єктів комунальної власності, що забезпечують спільні потреби територіальних громад і перебувають в управлінні обласних рад, а також придбання таких об’єктів в установленому законом порядку; 2) питання про управління об’єктами територіальних громад сіл, селищ, міст, що знаходяться в управлінні обласних рад; призначення і звільнення їх керівників. Проте, відповідно до Закону України «Про місцеві державні адміністрації», зокрема, обласні державні адміністрації також можуть набувати організаційно-господарських повноважень щодо управління майном спільної власності територіальних громад, але тільки у разі делегування їм таких повноважень обласними радами.

Отже, питання повноваженнями щодо управління майном спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст вирішується обласними радами в кожному конкретному випадку. У зв’язку з цим фактичний обсяг компетенції в даній галузі в різних місцевих державних адміністрацій є неоднаковим і може відрізнятися в залежності від рішень, прийнятих обласною радою. Крім того, згідно з Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст. 43) компетенція обласних рад у сфері управління майном комунальної власності має загальний характер, а повноваження цих рад у зазначені.

Виходячи з вищесказаного існує необхідність закріпити за органами місцевого самоврядування власні повноваження (доповнити перелік) щодо управління об’єктами спільної власності територіальних громад, а саме: розгляд та затвердження програм приватизації майна спільної власності територіальних громад; розгляд пропозицій щодо створення, реорганізації та ліквідації підприємств, установ, організацій, заснованих на базі майна спільної власності територіальних громад; видання відповідних рішень; підготовка висновків щодо передачі в оренду майна спільної власності територіальних громад, здійснення за нього інших господарських операцій.

Білоус К. В.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Ринок праці є складним, динамічним явищем в системі ринкових економічних відносин. Стан ринку праці залежить від умов розвитку економіки країни, підприємництва, цінностей та традицій професійного життя, що існують у суспільстві. Одним із впливових факторів, що регулюють насиченість ринку праці є фактор безпеки. Після початку збройних конфліктів на Сході України, відбулася масова міграція населення з окупованих та непідконтрольних українській владі територій, а також територій «буферної зони». Це вплинуло не тільки на зміну соціальної, економічної структури локальних територій, але й зачепило структуру ринку праці країни в цілому.

Щодо структури ринку праці не існує єдиного підходу. Так, Васильченко В. С, Василенко П. М. до елементів, за допомогою яких функціонує ринок праці відносять: товар - він виступає у формі робочої сили; ціна, яка виступає у формі заробітної плати; попит, який визначає потребу країни, галузі, регіону, фірми в робочої силі; пропозиція, тобто чисельність і структура наявних трудових ресурсів [3]. Інші автори до основних елементів ринку праці відносять попит та пропозицію робочої сили, ціну праці та конкуренцію [3]. згідно з більш розширеним підходом, до основних елементів ринку праці крім попиту і пропозиції, ціни робочої сили та конкуренції відносять також конюнктуру, вартість робочої сили та її резерв. Отже, проаналізуємо зміни структури ринку праці України у 2017 році.

Першим елементом структури РПУ (ринок праці України) є товар, що виражається у кількості здібних до праці громадян країни. У 2017 році продовжився згубний для національної економіки процес «витоку мізків» - трудової міграції. Найбільш схильними до міграції є допоміжний персонал та працівники професійної ланки. З огляду на впровадження безвізового режиму, підвищуються ризику «міграції» персоналу серед виробничих спеціальностей (робітників), ІТ-фахівців, працівників сфери обслуговування, продажів та аграрних фахівців. Впровадження 12-річної освіти в школах України зменшило обсяги робочої сили, також це призведе до зменшення кількості абітурієнтів вишів та обсягів навантаження викладачів, що може призвести до масових звільнень освітян. Внаслідок бойових дій більшість виробництв та промислових підприємств в межах непідконтрольних областей припинили свою діяльність, створивши тим самим проблему безробіття. Бойові дії спричинили відтік населення в інші регіони, у перш чергу – сусідні. Станом на кінець березня 2017 року найбільша кількість переселенців мешкає на підконтрольній території Донеччини (більше 532 тис.) і Луганщини (майже 291 тис.), 196 тис. розмістились у Харківській області, 163 тис. – у місті Київ, 76 тис. – у Дніпропетровській області та 59 тис. – у Запорізькій області. Найменше переселенців розміщено у Тернопільській (2512 осіб), Рівненській (3229), Закарпатській (3549) та Чернівецький (3556) областях.

Ціна – є другим основним фактором формування та функціонування ринку праці. Ціна на працю виражається в оцінці заробітної платні. Покажемо індекси середньої заробітної платні в Україні та окремих областях (Донецька, Луганська) станом на січень 2014-2018 років (за даними Мінфіну).

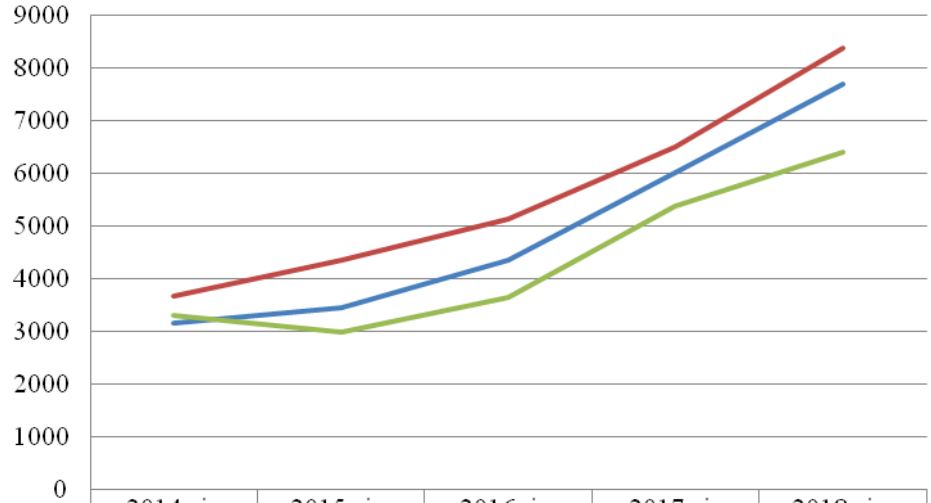

	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Україна	3148	3455	4362	6008	7711
Донецька обл.	3674	4359	5142	6503	8389
Луганська обл.	3295	2990	3642	5385	6406

Рис.1. Динаміка середніх показників заробітної платні в Україні та регіонах 2014-2018 рр.

Попит на ринку праці - платоспроможна потреба суспільства в робочій силі. За своїм економічним змістом попит характеризує обсяг і структуру загальної потреби на робочу силу, яка забезпечена реальними робочими місцями, фондом оплати праці й життєвих благ. Він активно впливає на відтворювальні зв´язки економічно системи, формуючи властиву для не організацію зайнятості на ринку праці. Попит на ринку праці визначається обсягом і структурою виробництва, рівнем продуктивності праці, ціною робочої сили, кон´юнктурою ринків капіталів, товарів, послуг та правовими нормами, визначається кількістю та якістю робочих місць, які існують в економіці та функціонують або потребують заповнення. При цьому розрізняють ефективний попит який визначається кількістю економічно доцільних робочих місць, і сукупний попит що включає також зайняті працівниками, але неефективні місця.

За даними сайту Work.ua маємо таку ситуацію: у першому півріччі 2017 кількість вакансій зросла на 29,3% більше, ніж в минулому році. Згідно зі статистикою найбільшим попитом користуються вакансії в сфері обслуговування, автобізнесу, будівництва, логістики і різного виробництва. А ось сфери освіти, фінансової, страхової та наукової діяльності практично не затребувані.

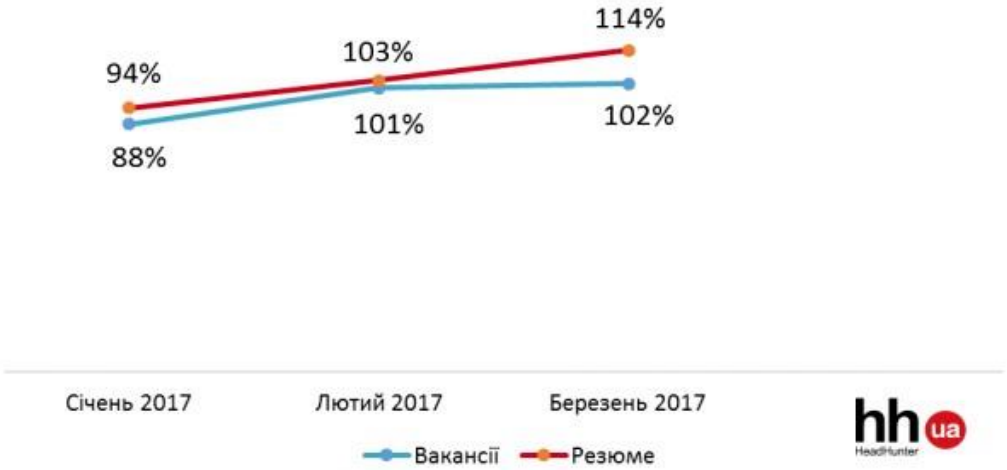

Мал. 2. Динаміка вакансій та резюме у 2017 році за даними сайту hh.ua

Розподіл кількості резюме та вакансій протягом першого кварталу 2017 року був дещо неоднорідним. У січні 2017 року на порталі hh.ua спостерігалось зменшення кількості вакансій та резюме по відношенню до грудня 2016 року. Адже, традиційно перший місяць нового року вважається місяцем затишшя. У лютому та березні тенденція змінюється, зростає рівень вакансій та резюме, всі учасники ринку праці стають активнішими. У лютомуберезні, після завершення періоду тривалих свят всі гравці ринку запрацювали у звичному режимі. Компанії готові були приймати нових співробітників, а пошукачі активніше почали розмішувати та промотувати свої резюме. У порівнянні з січнем у лютому кількість резюме на порталі hh.ua зросла на 10%, а вакансій - на 15%, такий самий приріст спостерігався і у березні.

Пропозиція на ринку праці - це контингент працездатного населення, яке пропонує свою робочу силу в обмін на життєві цінності. На пропозицію на ринку праці впливає демографічна ситуація, характер і зміст праці, інтенсивність вивільнення робоча сили, ефективність функціонування системи підготовки і перепідготовки працівників, система оплати праці.

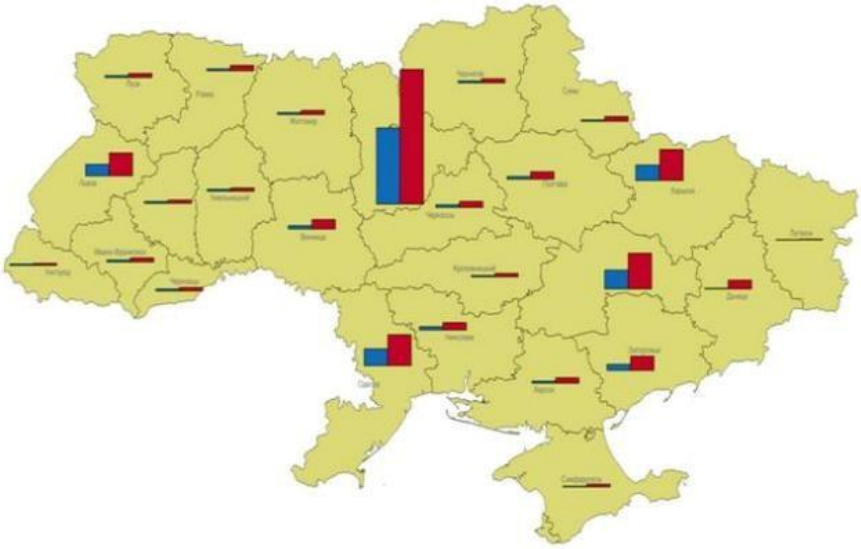

- Резюме
- Вакансії

Мал.3. Кількість резюме та вакансій в Україні у 2017 році за даними порталу

Work.ua

В умовах воєнного конфлікту та модифікації у звязку з цим внутрішніх ринків економіки та праці, вразливі регіони досі активно розвиваються (що показують дані середньої заробітної платні по Україні), існує попит та пропозиція на ринку праці, економічно активне населення сходу поповнює списки працівників компаній по всій Україні.

Література:

1. Портал Work.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.work.ua/
2. Портал Работа.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://rabota.ua/
3. Ринок праці [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://megalib.com.ua/content/6592_14_Stryktyra_rinky_praci_iogo _elementi.html

Буряченко А. С.,
студентка ОС «Магістр» спеціальності

«Публічне управління та адміністрування» Маріупольського державного університету

СИСТЕМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Місцеве самоврядування є одним з найефективніших інструментів місцевого управління та розвитку територій. Там, де воно дійсно функціонує, де місцеве населення має право та можливість самостійно вирішувати питання місцевого значення, спостерігається зростання доходів місцевих бюджетів і соціально-економічний розвиток в цілому.

Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1].

Конституція України від 28 червня 1996 року конституційно закріпила існування місцевого самоврядування в Україні і визначила в загальних рисах повноваження його органів, що є гарантією незворотності процесу зміцнення позицій місцевого самоврядування [2].

Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Проблема ефективності місцевого самоврядування є однією з найважливіших на сучасному етапі розвитку державності України. Головним чинником якісного управління є чіткій розподіл повноважень та компетенції між всіма органами державної влади як по горизонталі, а також між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Актуальні питання розвитку місцевого самоврядування в Україні розглядаються у різних контекстах, найважливішим з яких є якісне нормативно-правове забезпечення; досліджуються та визначаються можливі шляхи позитивного руху у цьому напрямку та надаються пропозиції щодо вирішення основних проблемних питань розвитку місцевого самоврядування в країні на сучасному етапі.

Конституцією України затверджено організаційну, фінансову, правову самостійність органів місцевого самоврядування, відповідно до Європейської Хартії місцевого самоврядування, але на практиці зазначені принципи реалізуються не завжди, що пов'язано з недосконалою нормативно-правовою базою.

На практиці органи місцевого самоврядування зустрічаються зі значною кількістю проблем через нечіткість законодавчого визначення їх функцій та сфери діяльності. Частина повноважень, якими мають бути наділені органи місцевої влади, зокрема органи місцевого самоврядування, залишається у межах компетенції виключно органів влади національного (центрального рівня). Ті ж повноваження, що належать до компетенції органів місцевої влади (органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій) чітко між ними не розмежовані [3].

За останні кілька років було розроблено та прийнято низьку документів, що визначали як необхідність здійснення децентралізації, так і шляхи її досягнення, але остаточне вирішення цієї проблеми має здійснюватися тільки на законодавчому рівні. В країні назріла необхідність внесення відповідних змін до існуючих законів та розробки нових, зокрема тих, що стосуються комунальної власності, місцевих податків і зборів, фінансової та організаційної автономії органів місцевого самоврядування тощо [4].

Однією з важливих проблем сучасного розвитку місцевого самоврядування є нечіткість нормативно-правового визначення його статусу, а саме - чіткої відокремленості від органів

державної влади, тобто дійсної самоврядності територіальних громад. Суть місцевого самоврядного управління полягає у реальній можливості місцевого населення вирішувати питання розвитку громад і всіх важливих питань, що належать до компетенції місцевого самоврядування. Більшість з громадян України взагалі вважає, що місцеве самоврядування також відноситься до органів державної влади. Тобто, місцеве населення не знає своїх реальних прав та можливостей впливу на ситуацію в їх регіоні.

Важливим аспектом територіального розвитку є надання широких повноважень органам місцевого самоврядування під власну відповідальність, що має бути забезпечено відповідним законодавством. Децентралізація владних повноважень (передача частки повноважень органів центральної влади на регіональний та місцевий рівень) є найкращим засобом забезпечення ефективного місцевого самоврядування та якісного надання послуг населенню.

У зв'язку з вищезазначеним є можливим визначити основні питання, що потребують якнайшвидшого вирішення:

- наділення органів місцевого самоврядування більш широкими повноваженнями, що зробить їх реальним суб'єктом територіального розвитку та вираження інтересів громад;
- чіткий розподіл функцій й повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій;
- розробка чіткої системи відповідальності та контролю;
- надання місцевим державним адміністраціям винятково контрольно-наглядових функцій за дотриманням законодавства органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами, за станом місцевого та регіонального розвитку тощо [6].

Вирішення зазначених питань розвитку та зміцнення системи місцевого самоврядування в Україні допоможе вирішити одну з найважливіших проблем сучасної системи місцевого управління в цілому – служіння народові України, забезпечення його потреб у послугах, ефективного їх надання, забезпечення соціально-економічного розвитку країни та її регіонів [5].

Література:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 07.09.2016 № 1492-VIII // Відомості Верховної Ради України(ВРР), 1997, № 24, ст.170.
2. Конституція України від 28.06.1996 //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
3. Конституція України від 28.06.1996 //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 140-144
4. Концепція державної регіональної політики України: Указ Президента України від 25 травня 2001 р., № 341/2001.
5. Про Координаційну раду з питань місцевого самоврядування: Указ Президента України від 13 05 1997р. № 421/97 // Уряд. кур'єр. - 1997. - 20. 05.1997 - С. 10;Офіц. вісн. України. - 20.05.1997. - С. 14-18.
6. Про місцеві державні адміністрації: Закон України зі змінами 01.01.2018 //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 20-21, ст.190

Гунза О. О.,
студент ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Лише визначивши функції і повноваження місцевого самоврядування, можна уявити, яку роль воно відіграє у механізмі вирішення питань місцевого значення та надання публічних послуг населенню, громадянському суспільству, політичній системі суспільства, конституційному механізму взагалі, яке її соціально-політичне призначення та роль у системі забезпечення прав і свобод громадян, громадського порядку, громадської безпеки тощо.

Значний внесок у дослідження актуальних питань організаційного забезпечення діяльності органів публічного управління зробили вітчизняні вчені Д. Бакуменко, О. Бобровська, С. Вдовенко, В. Григор'єв, І. Грицяк, А. Коваленко, В. Кравченко, В. Куйбіда, Ю. Куц, Ю. Наврузов, І. Мамонов, В. Погорілко, О. Руденко, Ю. Шаров та ін.

Місцеве самоврядування сьогодні виступає важливим фактором демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства, наближення влади до її джерела – народу.

Основу дослідження даної статті складають такі нормативно-правові документи: Конституція України, Всесвітня декларація про місцеве самоврядування, Європейська хартія про місцеве самоврядування, закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, акти парламентів зарубіжних держав та ін.

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Інструментами місцевого розвитку є стратегічне планування, формування місцевих бюджетів, муніципальне управління, використання фінансових інструментів розвитку приватного сектору, маркетинг території, залучення інвестицій, підтримка бізнесу, створення сприятливого бізнес-клімату, раціональне використання комунальної власності та ін

Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Крім того, влада місцевого самоврядування характеризується деякими особливостями:

- її джерелом є народ, а первинним носієм – територіальна громада;
- вона розповсюджується лише на територію адміністративно-територіальних одиниць;
- її органи діють від імені територіальної громади, а не народу чи держави;
- матеріально-фінансову базу її органів складають комунальна (муніципальна) власність і місцевий (муніципальний) бюджет;
- її органи пов'язані більш тісними зв'язками з населенням;
- у системі її органів відсутня жорстка ієрархія і підпорядкованість.

Найбільш суттєвою ознакою функцій місцевого самоврядування, на нашу думку, є їх визначення як напрямів і видів його здійснення. Визначаючи функції місцевого самоврядування, слід, насамперед, усвідомлювати основні зовнішні ознаки цього виду публічної влади, що дають змогу відрізняти їх від функцій інших видів влади та управління, а також інших, близьких до них явищ (цілі, завдання, повноваження, компетенція тощо.

Функції місцевого самоврядування є багатоманітними і різняться за своїм призначенням і юридичними властивостями. Наприклад, за об'єктно-цільовою характеристикою функції органів місцевої влади можна поділити так:

- бюджетно-фінансові;
- матеріально-технічні;
- інформаційні;
- планування та програмування розвитку відповідних територій;
- нормотворчі;

- соціально-культурні; екологічного контролю;
- політичні тощо.

Крім того, функції місцевого самоврядування також може бути класифіковано за суб'єктами місцевого самоврядування, що дає підстави виділити наступні функції:

- територіальних громад;
- місцевих рад;
- виконавчих органів;
- сільських, селищних і міських голів; - органів самоорганізації населення тощо.

Зазначені функції є загальними для всіх сфер місцевого життя та спрямовані на вирішення питань місцевого значення.

Можна визначити, що функції місцевого самоврядування – це основні або кардинальні, пріоритетні та постійні напрями і види його здійснення, передусім щодо реалізації природного права людини і громадянина на місцеве самоврядування; охоплюють основні сторони соціальної спрямованості місцевого самоврядування та призначення щодо вирішення завдань, які входять до кола питань місцевого значення; відображають недержавну природу місцевого самоврядування; дають відповідь на питання, чим має займатися місцеве самоврядування та розкривають матеріальний зміст публічно-владної діяльності суб'єктів його системи; характеризують способи, засоби, методи, за допомогою яких забезпечується реалізація публічно-владних прерогатив місцевого самоврядування.

Отже, зазначимо, що структура механізму реалізації функцій місцевого самоврядування значною мірою детермінована сутністю та змістом функцій, які воно здійснює. У зв'язку з цим, саме сутність та зміст функцій місцевого самоврядування детермінують конкретну конфігурацію механізму їх реалізації, елементний склад та принципи взаємо- дії між цими елементами. Розглянута у статті проблема є досить актуальною і тому потребує подальших наукових дискусій щодо її розуміння та теоретичного і практичного обґрунтування.

Вагома роль місцевого самоврядування в забезпеченні сталого розвитку країни зумовлена: – впровадженням концепції сталого розвитку, що потребує посилення інституційної спроможності як системи місцевого самоврядування, так і самоврядних організацій громад у напрямі підвищення рівня діяльнісного потенціалу посадових осіб органів місцевого самоврядування та максимального залучення жителів територіальних громад до прийняття управлінських рішень; – набутим позитивним досвідом співпраці органів місцевого самоврядування з міжнародними інституціями щодо реалізації спільних проектів у сфері сталого місцевого розвитку, який свідчить про важливість формування взаємодій на місцевому та регіональному рівнях на принципах партнерства, що приводить до спільної відповідальності як важливого чинника гарантування стійкого розвитку; – ефективною взаємодією і зв'язками, що формуються в результаті організаційнофункціональної діяльності органів місцевого самоврядування, спрямованої на підтримку процесів самоорганізації громади, посилення суспільної єдності на основі змін у поглядах суспільства на якість життя та стан довкілля.

Так, місцеві органи виконавчої влади по суті виконують роль виконавчих органів відповідної ради. Однак ситуація, коли органи державної влади підміняють собою власні виконавчі органи окремої недержавної підсистеми публічної влади є неправомірною та такою, що підриває базові принципи здійснення місцевого самоврядування. Очевидно проблеми правового регулювання повноважень органів місцевого самоврядування (які встановлені й іншими актами) впливають на їх спроможність як вирішувати поточні питання, так і брати участь у забезпеченні місцевого інноваційного розвитку.

Відтак, незважаючи на значний масив законодавчих актів, що прямо чи опосередковано впливають на вироблення та впровадження інноваційної моделі розвитку України, сьогодні на місцевому рівні існує низка проблем, які ускладнюють реалізацію органами місцевого самоврядування інноваційної політики в межах регіонів, територій та окремих населених пунктів (від концептуального до суто технічного, процедурного, характеру). Ці проблеми

потребують нагального вирішення враховуючи кризовий стан соціально-економічної сфери та інтенсифікацію євроінтеграційних процесів в державі.

Література:

1. Державне управління: основи теорії, історія і практика: навч. посіб./В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Іжа, Г. І. Арабаджи; за заг. ред. П. І. Надолішнього, В. Д. Бакуменка. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. 394 с.
2. Мамонов І. Л. Публічне управління, державне управління, соціальна політика та місцевесамоврядування як складові соціального управління. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej16/ txts/12MILSSU.pdf.
3. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України/ Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін.; Швейцар.-укр. проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ: Софія, 2012. 128 с].
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/ laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/.

Довжик А. Г.,
студент ОС «Магістр», спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ

Становлення інноваційно-орієнтованої економіки обумовило зростання важливості питань взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці. Постійна модернізація підприємств, використання високотехнологічних виробництв збільшує потребу економіки у висококваліфікованих фахівцях. В цих умовах необхідною організаційно-економічною передумовою розвитку людського капіталу виступає регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці.

На сьогоднішній день ринок освітніх послуг тісно пов'язаний з ринком праці, що є органічною складовою будь-якої ринкової економіки, в свою чергу виконуючи функції механізму розподілу і перерозподілу суспільної праці за галузями і сферами господарства, формами та видами зайнятості відповідно суспільних потреб і форм власності.

Основними суб'єктами ринку праці є роботодавці, державні та недержавні структури (біржі праці, навчальні заклади,центри підготовки кадрів, фонд зайнятості, комерційні центри бізнесу, державний фонд сприяння підприємництву та ін.) та наймані працівники.

Ринок праці в Україні, можливо визначити як механізм взаємовідносин між роботодавцем, який потребує робочої сили, і потенційним працівником, який пропонує свою робочу силу, в рамках певного економічного простору.

Обмін кваліфікації, знань, умінь, здібностей і часу людини на заробітну плату і прибуток є предметом відносин на ринку праці. Стійкі зв'язки між суб'єктами економічних відносин характеризують сутність ринку праці, що забезпечує досягнення економічно значимого результату.

Система управління ринком освітніх послуг спрямована на гармонізацію відносин учасників освітнього процесу та ринку праці, з метою підвищення рівня задоволеності якістю вирішення соціально-економічних завдань. В процесі такої взаємодії суб’єкти ринку праці та ринку освітніх послуг здійснюють взаємний вплив.

Таким чином, для забезпечення належного рівня економіки в країні, необхідно узгоджувати ринок праці та ринок освітніх послуг за наступними показниками, такими як: кількість і якість фахівців. Виходячи з цього, велике значення набуває процес

організаційного та інформаційного забезпечення узгодження ринку праці та ринку освітніх послуг, прогнозування і вдосконалення стандартів якості освіти, регулювання чисельності персоналу і розвиток відповідних напрямів освіти.

В період активного розвитку економіки та ринкових змін, існування певних об'єктивних та суб'єктивних умов на ринку праці, призводять до виникнення диспропорцій між попитом і пропозицією робочої сили.

1) галузеві диспропорції - складаються під впливом різних темпів розвитку галузей економіки, промисловості, сфери послуг;

2) територіальні диспропорції - виникають під впливом нерівномірного розміщення та розподілу сировинних і виробничих ресурсів, територіальних відмінностей у розвитку економічного і трудового потенціалу;

3) соціально-демографічні диспропорції - формуються під впливом різної конкурентоспроможності окремих груп населення на ринку праці;

4) професійно-кваліфікаційні диспропорції - є наслідком інтегрального впливу галузевих, територіальних та соціально-демографічних диспропорцій між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці і обумовлені недостатнім впливом держави на процеси відтворення і використання робочої сили.

Як приклад, пропозиція фахівців, випущених навчальними закладами I-II рівнів акредитації у середньому майже у 14 разів перевищує реальний попит на них з боку роботодавців, а у порівнянні з спеціалістами III та IV рівнів акредитації істотно вище. Це призводить до дисбалансу на ринку праці та використання випускників не за профілем їхньої підготовки.

Для зменшення існуючого дисбалансу, роботодавці зацікавлені в залученні кваліфікованих спеціалістів та шукають нові можливості для їх підготовки. Одним з методів пошуку фахівців є налагодження партнерських взаємовідносин між підприємствами та навчальними закладами. Партнерством є добровільна згода на співробітництво між двома або більше організаціями, за якої підприємства, навчальні заклади та інші зацікавлені суб’єкти погоджуються на співпрацю для досягнення спільної мети .

Основними формами співпраці між навчальними закладами і підприємствами є:

- організація стажувань на підприємстві.
- допомога в модернізації навчального обладнання;
- участь професіоналів (практиків з підприємств, організацій, компаній) у процесі навчання
- участь підприємств у розробці стандартів освіти.;
- створення навчальними закладами для ефективнішої співпраці з потенційними роботодавцями так званих центрів працевлаштування.

Структурою, що сприяла би плідній взаємодії підприємств та вищих навчальних закладів, можуть виступати освітньо-промислові групи. Освітньо-промислові групи – це сукупність навчальних закладів та підприємств, що об’єднують за принципом спільної участі свої матеріальні та нематеріальні активи.

Причиною розбалансованості структур ринків праці та освіти є також відсутність механізмів їх інформаційної взаємодії. Умовою ефективного функціонування будь-якого господарства є його адекватне інформаційне забезпечення і підтримка. Таким чином, однією з пріоритетних задач за погодженням ринків праці та освіти є створення інформаційної системи, що містить дані про ринок праці і освітні послуги, механізми правового, економічного та соціального захисту, формування мережі державних та недержавних організацій і установ, що займаються питаннями зайнятості студентів і випускників

Проблема інформаційної інтеграції ринків праці та професійної освіти має три аспекти:

- інституційно - організаційний; - інформаційно - технологічний; - фінансовий.

Інституційно-організаційний аспект являє собою побудову цілісної регіональної системи, яка встановлює взаємозв’язок між навчальними закладами та підприємствами. В

цьому випадку, саме навчальні заклади мають стати основними суб'єктами даних відносин, за допомогою діяльності молодіжних, студентських організацій та об'єднань, служб зайнятості та кадрових служб підприємств. Необхідно приділити особливу увагу освоєнню і активному використанню сучасних інформаційних мереж. Необхідне запровадження в мережі Інтернет електронної біржі вакансій, що працює в режимі реального часу, яка обробляла би інформаційні потоки між навчальними закладами, підприємствами та службою зайнятості. Даний процес запровадить створення та розвиток інформаційно-технологічної інтеграції ринку праці та ринку професійної освіти. В галузі фінансового забезпечення повинні взяти активну участь всі зацікавлені сторони: органи влади і управління всіх рівнів (державний, регіональний і місцевий), роботодавці підприємств регіону, а також освітні установи. До того ж освітні установи фінансову складову своєї участі могли б замінити інтелектуальною діяльністю.

Таким чином, існуючі тенденції розвитку економіки країни вимагають розробки більш досконалих заходів щодо регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці.

Література:

1. Міненко В.Л. Державне регулювання ринку праці та зайнятості населення: теоретичний аспект. [Електронний ре- сурс]/ В.Л. Міненко. – Режим доступу: http://www.kbuapa.kharkov.ua.
2. Спасенко Ю. Ринок праці кваліфікованої робочої сили: стан та умови ефективного розвитку/ Ю.Спасенко// Україна: аспекти праці. – №4. – С. 15-21
3. Гриньова В.М., Новікова М.М. Забезпечення продуктивної зайнятості на основі оцінки стану ринку праці/ В.М.Гриньова, М.М.Новікова// Зайнятість та ринок праці. – Вип.19. – С. 122-129.

Доля Р. В.,
студент ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогоднішній день, уже далеко не більшість фінансових відносин, які існують у країні, охоплює саме фінансова діяльність держави [1]. Яскравими прикладами такого факту є бюджетна, валютна, емісійна, страхова, податкова, видаткова діяльність органів публічної влади, яка охоплює соціально-економічні процеси в державі та її адміністративнотериторіальних утвореннях. В умовах здійснюваних докорінних структурних перетворень гостро постає питання чіткого визначення терміну, структури, особливостей та змісту правового регулювання публічної фінансової діяльності [2].

Питання відносно поняття та зміст фінансових правовідносин розглядалися ще на початку XX століття у роботах класиків науки фінансового права, таких, як С. І. Іловайський, Д. Львов, І. Х. Озеров, Н. І. Тургенев, І. І. Янжул. Значна увага цій проблемі приділялася й на сучасному етапі розвитку фінансово-правової науки у працях Л. К. Воронової, М. В. Карасьової, Н. І. Хімічевої та інших авторів [3]. Правове регулювання цієї категорії служить не вихідною причиною існування публічних фінансів, а більшою мірою, обов'язковою складовою, поза якою уявити існування організацію політичної влади нині просто неможливо.

Слід відзначити, що в чинному законодавстві відсутнє чітке та вичерпне значення терміну «публічна фінансова діяльність». У фаховій літературі підкреслюють, що фінансова діяльність держави – це спеціалізована галузь державного управління [1]. Виходячи з поданого значення терміну, така діяльність є плановою, тобто здійснюється в рамках точно

визначеного часу, засновується на приписах органів публічної влади, тобто є владною, координуючою та водночас, контролюючою.

Французький вчений П.М. Годме виділив направленість публічних фінансів на завдоволення загального інтересу держави та суспільства (структурна перебудова економіки, захист навколишнього середовища та споживачів, загальна освіта, підготовка кадрів, боротьба з монополізмом, соціальне забезпечення та страхування, податкові преференції, фінансування різних проектів, інвестиційна та інноваційна діяльність та багато іншого), а не на отримання прибутку, як це притаманно приватним фінансовим ресурсам.

Дії органів держави та місцевого самоврядування у сфері фінансів при розподілі й перерозподілі сукупного суспільного продукту, в тому числі й частини національного доходу, як форма впливу на зовнішній світ, на суспільні відносини дістала назву «фінансова діяльність держави та органів місцевого самоврядування». Є. О. Вознесенський стверджує, що фінансова діяльність держави пов'язана з організацією раціонального регулювання процесів формування і використання централізованих та децентралізованих грошових фондів, тобто, відповідно до його поглядів, держава «працює» у двох напрямах – формує фонди коштів і використовує їх [1]. Автор у визначені терміну оминає поняття «розподілу» фінансових ресурсів, за допомогою якого фінансові ресурси спрямовуються саме на вирішення основних, пріоритетних завдань і функцій, поставлених перед державою.

Тобто, таким чином, публічна фінансова діяльність становить планову та систематичну діяльність держави й органів місцевого самоврядування у сфері мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання коштів публічних фондів із метою виконання покладених на них завдань і функцій та задоволення публічного інтересу [1].

Використання фінансової системи зумовлює здійснення державою та її адміністративно-територіальними одиницями публічної фінансової діяльності, яка є однією з найбільш важливих сфер діяльності держави і проявляється у відносинах, врегульованих відповідними правовими нормами. За її допомогою створюється матеріальна основа, яка необхідна для функціонування органів державної влади й управління, правоохоронних органів, забезпечення обороноздатності та безпеки держави.

Публічна фінансова діяльність відноситься як до відання державних органів так і до органів місцевого самоврядування, також існують питання спільного відання держави та її місцевих утворень. Фінансова діяльність місцевих утворень (адміністративнотериторіальних одиниць), що здійснюється органами місцевого самоврядування, спрямована на вирішення завдань місцевого значення, які визначено Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Публічна фінансова діяльність впливає на безпосередній розвиток відносин між організацією політичної влади та місцевими адміністративнотериторіальними утвореннями. Вказані відносини проявляються, переважно, у процесах розподілу фінансових ресурсів між державними та місцевими органами. Цей факт має певне значення для регулювання та координації виробництва й розвитку соціально-культурної сфери, як на рівні держави, так і її у місцевих територіальних утворень.

Крім того, публічну фінансову діяльність можна розглянути, як діяльність органів держави, щодо утворення та використання фондів грошових коштів (централізованих та децентралізованих), які повинні забезпечувати всебічну та повну функціональність держави та її адміністративних утворень: публічні державні й муніципальні фінанси – централізовані фонди (Державний та місцеві бюджети України), позабюджетні централізовані фонди (Пенсійний фонд України, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання, з тимчасовою втрати працездатності, соціального захисту інвалідів), державні і муніципальні кредити, фонди державних установ (банки, фінансові підприємства), децентралізовані державні і муніципальні фонди (на основі державного або комунального майна) [1]. Саме об'єктивна необхідність розподілу та перерозподілу фінансових фондів виступає головним стимулом публічної фінансової діяльності. Під час проведення

формування та розподілу фондів, на державу покладається функції, пов'язані з проведенням певного стимулювання та інтенсифікації суспільного виробництва, проведення робіт за запровадженням нових інноваційних моделей розвитку. Не слід оминати необхідність планування та розподіл фінансів для виконання поставлених цілей та завдань, проведення чіткого контролю за законним та доцільним накопиченням та використанням грошових фондів.

Крім того, вплив на соціально-економічні процеси в країні та її адміністративнотериторіальних одиницях здійснюється не тільки у формі безпосередньої фінансової підтримки, наприклад, у виді виділення коштів на заплановані державою програми, а й непрямими формами, які передбачають застосування понижених процентних ставок, надання безпроцентних соціальних кредитів, податкових пільг, відстрочок або розстрочок за податковими платежами. Вказані непрямі форми фінансової діяльності держави проваджуються, переважно з метою стимулювання певного роду діяльності, яка у певний відрізок часу, визнана державою пріоритетною. Також, деякі автори стверджують, що публічна фінансова діяльність, як складова частина механізму державного регулювання та управління соціально-економічними процесами фінансова діяльність містить широкі можливості на розвиток ринкових відносин [3].

На відміну від інших векторів діяльності держави, публічна фінансова діяльність охоплює усі галузі державного управління, яка проводиться через акумуляцію, перерозподіл та використання фінансових фондів. Публічна фінансова діяльність є необхідним складовим елементом механізму соціального управління, яка спрямовує набуті державою ресурси в економіку, соціальну, культурну та інші сфери.

Поширеною позицією є розуміння публічної фінансової діяльності, як діяльності уповноважених органів держави та органів місцевого самоврядування щодо мобілізації, розподілу й витрачання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів із метою безперебійного функціонування держави та муніципальних утворень, а такі науковці, як А.А. Нечай, О.П. Орлюк, Н.Ю. Пришви, П.С. Пацурківський, Д.М. Щокина, Д.О. Вінницький, Л.К. Воронова, С.В. Запольський, О.В. Музика-Стефанчук, М.В. Карасьова та інші пов'язують поняття публічної фінансової діяльності з публічним інтересом до фінансової діяльності. При тому, як зазначають вищевказані автори, публічний інтерес не є стратегічним та плановим поняттям, а має постійну динаміку [2].

Ю.А. Ровинський поєднає публічну фінансову діяльність з економічними відносинами, які урегульовані нормами фінансового права [3].

У працях фінансистів радянського періоду (Р.О. Халіфіної, Є.А. Ровинського, Л.К. Воронової, Н.Н. Ровинського, С.Д. Ципкіна) поняття публічної фінансової діяльністі була буквально ототожнено з інтересом держави. Певним прогресом у дослідженні поданого терміну став вихід у світ праці Ю.О. Тихомирова, в якій автор висловлює ідею нового сприйняття терміну публічності. Автор запропонував не зводити його лише до державних інтересів, а розширити поняття за рахунок інтересів різного виду підприємств, товариств, об'єднань, територіальних одиниць. Тобто публічна діяльність держави, у тому числі і в фінансовій сфері є сумарним інтересом (результатом) в кожній окремій сфері суспільних відносин: економічних,соціальних, культурних та інших.

А.А. Нечай визначає публічні фінанси як суспільні відносини, що пов'язані із задоволенням усіх видів публічного інтересу і виникають у процесі утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання фондів коштів держави, місцевого самоврядування і фондів коштів, за рахунок яких задовольняються суспільні інтереси, визнані державою або органами місцевого самоврядування, незалежно від форми власності таких фондів. Публічні фінанси регулюються шляхом установлення владних приписів держави або органів місцевого самоврядування щодо утворення, розподілу (перерозподілу) та використання зазначених фондів коштів, а також щодо контролю за цими процесами [2]. Вона виокремлює наступні кластери публічних фінансів в Україні які:

1. переважно складаються із суспільних відносин, що виникають з приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання публічних фондів коштів держави;
2. пов'язані з акумуляцією фондів публічних коштів на місцевому рівні;
3. є фінансами суспільного (соціального) призначення.

Отже, таким чином, можна зробити висновки, що публічна фінансова діяльність держави це – правомірні дії державних органів, скеровані на мобілізацію, розподіл, перерозподіл та використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів, що забезпечують практичне виконання державою своїх функцій. Здійснення ефективної соціальної діяльності держави є необхідним фактором проведення справедливої соціальної політики.

Література:

1. Орлюк О.П. Фінансове право: Навчальний посібник / О.П. Орлюк. – К: Юрінком Інтер. – 2003. – 808 с.
2. Воронова Л. К. Общие принципы финансового права и его институтов / Л. К. Воронова /
Принципи финансового права: Материалы междунар. науч.-практ. конф, Харьков, 19-20 апр. 2012 г. / [ред-кол.: В. Я. Таций, Ю. П. Битяк, Л. К. Воронова и др.]. — Харьков: Право, 2012. - С. 48-50
3. Нечай А.А. Актуальні питання фінансового права: правові основи публічних накопичувальних фондів: монографія / А.А.Нечай. – Чернівці: Рута – 2004. – 376 с. – С. 3436.

Євтушенко К. Є.,
студент 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

РОЛЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ, У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КРИМІНАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА КОРУПЦІЙНІ ДІЯННЯ

Корупція проникла у всі сфери державного, регіонального та муніципального управління. Небезпечним наслідком поширення корупції стало розкладання державного, регіонального та муніципального апаратів управління, дискредитація влади в цілому.

Останнім часом проблема існування корупції в системі органів державної влади і, зокрема, місцевого самоврядування, стала найбільш актуальною. Сьогодні вже є значні досягнення в напрямку її вирішення, вона являє незмінний об'єкт досліджень як українських, так і зарубіжних вчених, серед яких: Л. Багрій-Шахматов, В. Гаращук, Д. Заброда, М. Коржанський, А. Сафроненко, С. Серьогін, Ю. Трунцевскій, В. Шамрай та ін.

Поряд з цим, про актуальність розглянутого питання свідчить пріоритетна діяльність органів державної влади спрямована на протидію корупції, що виражається у прийнятті ряду нормативно-правових актів, зокрема: Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 07.04.2011, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18.05.2015, Указ Президента України «Про Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 роки» від 21.10.2011, Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003, а також ряд постанов, розпоряджень органів місцевого самоврядування та накази міністерств і відомств.

Корупція стала не тільки різновидом злочинності, а й почала сприяти тісному зрощуванню кримінальних структур з усіма гілками і рівнями влади, проникненню

організованої злочинності в сферу управління державних структур, торговими організаціями, засобами масової інформації, інші сфери суспільного життя.

Найбільшу небезпеку для суспільства несе корупція в апаратах державної влади та місцевого самоврядування, насамперед у сферах вироблення і прийняття управлінських рішень. Численні дані свідчать про те, що злочинність, у тому числі організована і професійна, широко проникла і вкоренилася практично у всіх владних структурах. Певна частина працівників державних і муніципальних органів влади уражена корупцією в її найпоширенішому прояві – хабарництві.

Широко поширена практика вилучення особистої вигоди з користування державним чи муніципальним майном у формі здачі її за хабарі в оренду за заниженими ставками, придбання службовцями державного майна за символічну плату, його прямого розкрадання і привласнення.

Влада на місцях нерідко прагне монополізувати будь-який бізнес на своїй території, надають всілякі сприяння інтегрованим з ними бізнесменам, що повністю блокує конкуренцію і призводить до зростання цін, звужує асортимент, знижує якість товарів і послуг.

Виняткову небезпеку для суспільства представляють корупційні процеси в судових, правоохоронних та контролюючих органах, представники яких самі повинні протистояти злочинності та корупції. Відомі факти, коли судді вирішують справи на користь більш забезпеченої сторони. Однак у зв’язку з тим, що судова влада вкрай рідко реагує на зловживання суддівськими повноваженнями, а оцінка фактів неетичного і протиправного використання суддями свого суддівського статусу віддана на розсуд кваліфікаційних суддівських колегій, які часто керуються корпоративними інтересами, процес очищення суддівського співтовариства від корупціонерів відбувається вкрай повільно.

Згідно Конституції України, судова влада є однією з державних гілок влади. ЇЇ головне завдання – надавати справедливе правосуддя. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Їх діяльність спрямована на всемірне зміцнення законності та правопорядку, запобігання злочинів та правопорушень.

Одним з небезпечних кримінально караних видів корупції є одержання службовою особою неправомірної вигоди. Особливу небезпеку становлять отримання неправомірної вигоди працівниками судових органів, оскільки саме вони зобов’язань захищати права і свободи людини і громадянина, служити ідеалам добра і справедливості.

Згідно зі статтею 21 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 07.04.2011, відомості про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, крім відомостей про особовий склад органів, що провадять оперативно-розшукову або розвідувальну чи контррозвідувальну діяльність, вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, що формується та ведеться Міністерством юстиції України. Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення, порядок його формування та ведення затверджуються Міністерством юстиції України. Відомості про осіб, яких притягнуто до кримінальної, адміністративної або цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, протягом трьох робочих днів з дня надходження з Державної судової адміністрації України до Міністерства юстиції України електронної копії рішення суду, яке набрало законної сили, з Єдиного державного реєстру судових рішень.

Фактори успішної протидії корупції давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість і зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю діяльності державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода і незалежність засобів масової інформації.

З метою активізації цих складових публічної політики в органах місцевого самоврядування України необхідно:

1. Забезпечити системний підхід у реалізації антикорупційних ініціатив. Слід організувати систему збору та аналізу статистичних даних, іншої інформації про реалізацію заходів щодо запобігання та протидії корупції і оцінки їх ефективності, а також виявлення чинників, що сприяють корупційним проявам, та підготовку пропозицій щодо їх усунення.

2. Здійснювати гармонізацію та систематизацію національного антикорупційного законодавства відповідно до світових стандартів попередження та боротьби з корупцією, шляхом: аналізу законодавства з метою виявлення системних недоліків, які сприяють вчиненню корупційних правопорушень або полегшують їх вчинення, та підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства про запобігання та протидію корупції;

Таким чином, можна зробити висновок, що ефективна боротьба з корупцією – це необхідна умова подальшого існування держави. Кожна посадова особа зобов'язана дотримуватися високих стандартів поведінки, стверджуючи непідкупність і незалежність судової влади, органів місцевого самоврядування. Важливою складовою механізму протидії корупції є судова система, яка повинна гарантувати чесне і справедливе судочинство.

Література:

1. Клімова С. М. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення: навч. посіб. / С. М. Клімова, Т. В. Ковальова, М. О. Тучак. – Харків : ХарРІ НАДУ «Магістр», – 2012. – 200 с.
2. Про засади запобігання та протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI // ВВР України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
3. Щегорцова В. Н. Шляхи запобігання та протидії корупції в органах публічного управління України [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://www.kbuapa.kharkov.ua/ebook/db/2012-2/doc/3/02.pdf

Єфремова О. В.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Місцеве самоврядування сьогодні виступає важливим фактором демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства, наближення влади до її джерела – народу. В Україні закладено конституційні засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято низку базових нормативно-правових актів, які регулюють діяльність органів місцевого самоврядування.

Разом з тим, як зазначено в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, система місцевого самоврядування на сьогодні не задовольняє потреб суспільства. Функціонування органів місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку і самореалізації людини, захисту її прав, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг.

Вдосконалення системи місцевого самоврядування зумовлює необхідність всестороннього дослідження даного явища, що в свою чергу дозволить більш комплексно

вирішити існуючі проблеми. Саме тому, питання розкриття моделі місцевого самоврядування в аспекті сьогодення є актуальним.

Метою даної роботи є розкриття сучасних недоліків місцевого самоврядування в аспекті існуючої континентальної моделі місцевого самоврядування.

Сучасна система місцевого самоврядування перебуває у центрі уваги багатьох дослідників, таких як: І. Демченко, О. Євтушенко, В. Іляшенко, Ю. Кириченко, К. Ровинська, В. Тужик, О. Фролов та інші. І це не випадково, адже ґрунтовних досліджень вимагають не тільки прикладні аспекти функціонування цієї системи, які зумовлені терміновістю реалізації тих чи інших варіантів реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні [1, с. 7].

Науковцями виділяються три основні моделі місцевого самоврядування: англосаксонська, континентальна та іберійська. Для виділення даних видів критерієм є ступінь взаємодії з органами державної влади на місцях. Так, англосаксонська модель в першу чергу характеризується відсутністю органів державної влади на місцях, тоді як для континентальної це є характерною рисою, а органи місцевого самоврядування іберійської системи підлягають узгодженню з органами державної влади. Крім того, науковці часто виділяють четверту модель місцевого самоврядування – радянську, функціонування якої, не відповідає самоврядуванню в сьогоденному розумінні в рамках громадівської теорії.

Стан місцевого самоврядування характеризується чималою кількістю недоліків. Однією з проблем муніципального управління постає неточне визначення об'єктів його регулювання, часткова спільність їх з об'єктами регулювання місцевих державних адміністрацій. Наприклад, як місцеве самоврядування, так і державні адміністрації займаються соціально-економічним розвитком місцевості (ст. 13 ч. 1 п. 2 ЗУ «Про місцеві державні адміністрації» та ст. 27 п.1 ЗУ «Про місцеве самоврядування»). Подібна ситуація з розподілом природних ресурсів: використанням землі, охороною довкілля. До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить ефективне використання природних ресурсів, тобто іншими словами це - компетенція місцевих адміністрацій: "...використання землі, природних ресурсів, охорона довкілля"[2, с. 11].

Іншою проблемою, що ускладнює діяльність місцевого самоврядування - є їх фінансування, адже основними надходженнями до місцевих бюджетів і, зокрема до бюджетів місцевого самоврядування, є доходи з власних джерел, податки і трансферти[3, с. 1]. Проте не у всіх регіонах України наявні розвинені фінансові або трудові ринки, ринки нерухомості чи природних ресурсів. Залучення додаткових коштів через трансферти фактично не відбувається, а має місце перерозподіл фінансових ресурсів спочатку на загальнодержавному рівні, потім на регіональному і місцевих рівнях, бо ці фінанси не залучаються з якихось зовнішніх джерел, а нараховуються з обсягу коштів, перерахованих до бюджетного фонду з самих же місцевих бюджетів. І даних коштів вистачає лише на поточне утримання соціальних установ, не кажучи вже про необхідність їх удосконалення, на яке коштів завжди не вистачає. А у зв'язку з досить низькою платоспроможністю жителів сільських, селищних, районних громад, підприємницькі відносини тут майже не стимулюються споживчим ринком. Тобто систему фінансування місцевого самоврядування, яка є чинною, слід реформувати, так як насправді органи місцевого самоврядування не володіють прибутковими підприємствами, які б виконували роль стабільного наповнювача бюджету місцевого самоврядування, як це зазвичай прийнято у більшості розвинених ринкових держав.

Крім того, розпорошеність матеріальних та кадрових ресурсів на забезпечення одночасно й органів місцевого самоврядування (в тому числі обласні та районні ради, що не мають власних територіальних громад) та місцевих органів державної влади. Поширеною практикою є також адміністративне підпорядкування сіл селищам міського типу (так продовжують офіційно називати категорію населених пунктів, яку Конституція назвала селищами). Хоча дана проблема частково вирішується можливістю об’єднання

територіальних громад, але недосконалість адміністративно – територіального поділу зумовлює першочергову розпорошеність ресурсів[4, с 73].

Сучасний стан місцевого самоврядування в Україні характеризується низкою проблемних моментів, більшість з яких пов'язана із існуванням континентальної моделі на основі органів місцевого самоврядування, що притаманні радянській моделі. В свою чергу відхід від трьохрівневості системи рад, з залишенням представницьких органів при територіальній громаді, дасть можливість зменшити навантаження щодо фінансування. З іншого боку дані проблеми можна звести на мінімум зміною місцевого самоврядування. Так, перехід до англосаксонської моделі, з ліквідацією місцевих органів державної влади. Хоча практична реалізація даного варіанту є досить проблемною в сьогоднішніх реаліях.

Отже, важливо зазначити, що майбутня система місцевого самоврядування має бути сформована так, щоб не стримувався її розвиток, тобто слід визначати лише основні засади здійснення місцевого самоврядування та гарантії її державної підтримки, а детальна регламентація має здійснюватися через відповідні закони. Проблеми дублювання повноважень та розпорошення ресурсів між органами місцевого самоврядування та місцевих органів державної влади можна усунути шляхом зміни та наближення моделі місцевого самоврядування до англосаксонської моделі.

Література:

1. Ковбасюк Ю. В. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації, - за ред. Ю. В. Ковбасюка: Наукова доповідь, 2014 - 128 с.
2. Серьогіна С. Г. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні, - за ред. С. Г.Серьогіної: Право, 2011. - 338 с.
3. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 травня 1997 року N 280/97 ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр
4.Щебетун І. С. Модель місцевого самоврядування: поняття, взаємозв'язок з концепцією та системою місцевого самоврядування / І. С. Щебетун // Правничий часопис Донецького університету. - 2013. - № 1. - С. 67-74.

Клочко О. І.,
студент ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Тема доповіді стосується правових засад реформування судової влади в Україні на сучасному етапі розвитку. Нормативною базою здійснення судочинства в Україні є Конституція України та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. Реформування судової влади в Україні є необхідним для гарантування захисту прав і свобод людини і громадянина судом на засадах верховенства права, довіри населення до суду, справедливого і всебічного судочинства, принципу рівності всіх перед судом. Роль суду в суспільстві є головним проявом демократії в державі, а отже, судочинство має бути незалежною гілкою влади не лише номінально.

Головною метою роботи є дослідження правових засад реформування судової влади та визначення дієвих шляхів удосконалення законодавства. Реформування судової системи повинне бути зрозумілим кожному громадянину, та має носити функцію підвищення праворозуміння в державі. Система правосуддя, яка функціонує в державі на теперішній час є недолугою, та потребує докорінних змін, адже не може вважатися дієвим інститутом захисту прав людини. Якщо загострити увагу на останній реформі, то важлива новація, яка зачепить майже кожного українця – запровадження винятково професійної адвокатури в

судах, що є, з одного боку, шляхом до покращення надання послуг по захисту прав та свобод громадян в судовому порядку, але з іншого боку, не кожен громадянин зможе собі дозволити послуги адвоката. З Конституції прибрали норму про повну суддівську недоторканність. У разі затримання судді під час або одразу після вчинення тяжкого злочину ніякої згоди взагалі не буде потрібно. В інших випадках згоду на затримання судді даватиме Вища рада правосуддя. Судова реформа передбачає скасування низки судів та створення на їхньому місці нових з набранням суддів на конкурсах. Окрім того, на місцевому рівні в судах першої інстанції, до яких найчастіше звертаються громадяни, розпочнеться переатестація суддів – кваліфікаційне оцінювання. Переатестація чекає на всі суди, які не реформують [6].

Саме тому, актуальність теоретичних і практичних питань, пов'язаних з необхідністю подальшого розвитку та вдосконалення судової системи України є беззаперечною. Так, концептуальні засади, напрями й тенденції еволюції судової влади стали об'єктом дослідження таких вчених, практичних фахівців, суддів як: В. Маляренко, О. Костенко, С. Ківалов, В. Онопенко, М. Оніщук, М. Орзих, В. Тертишник та багатьох інших. Сучасні вітчизняні вчені та судді одностайні в тому, що на сьогоднішній день існує нагальна потреба ефективного реформування всіх ланок судової системи України, відмінність поглядів полягає в обранні певного методу такого реформування [4, 5]. Створення довершеної моделі судової системи досить складний, поступовий та тривалий процес, що потребує мобілізації багатьох ресурсів суспільства.

Головним завданням роботи є визначення ефективного шляху реформування судової влади в Україні, а також всебічний розгляд «Концепції вдосконалення судочинства для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів». Дану концепцію було затверджено Указом Президента України 10 травня 2006 року. Ця концепція розроблялась фактично без залучення служителів феміди, що є, на мій погляд, недопустимим. В даній концепції пропонується чотирьохрівневу судову систему в українській державі, де касаційний перегляд буде здійснюватися двічі, що є невиправданим кроком до затягування судового процесу, адже веде до нерозумності обчислення процесуальних строків. Також в цій концепції пропонується приділяти більше уваги до підготовки суддів, але по-перше, на мій погляд, треба приділяти більше уваги професійній етиці працівників суду, та відповідності вимогам високого звання судді, адже головним завданням судочинства в Україні є захист прав і свобод населення, адже яким би професіональним суддя не був, без дотримання правил професіоналізму будь-яка реформа зійде нанівець.

Численні хаотичні та суперечливі законодавчі ініціативи, спрямовані на зміну системи правосуддя, свідчать про те, що процес реформування є непослідовним, а політики і фахівці не мають узгодженого бачення того, як має виглядати судова система. Це все свідчить про те, що водночас в Україні потрібно реформувати законодавчу владу, адже вона є бездіяльною, а в деяких випадках пропонує законопроекти, які передбачають узурпацію судової влади, що є недопустимим [8].

Українська правова система відноситься до романо-германської правової родини, в якій основним джерелом права є нормативно-правовий акт. Україні вже час зробити крок вперед, та поступово впроваджувати інститут судового прецеденту на законодавчому рівні, де судовий прецедент є законотворчим актом, а суддя фактично законодавцем.

Таким чином реформування судової влади в Україні необхідно для подальшого етапу ставлення української державності, але реформа має бути якісною. Впродовж всього часу незалежності дієвої якісної та сучасної реформи, яка відповідала би вимогам часу та всім правовим засадам правової європейської держави ще ніким не було запропоновано. До теперішнього часу існують лише деякі законотворчі ініціативи, які були б схвалені сучасним українським правовим суспільством.

Література:

1. Зейкан Я. Проблеми судово-правової реформи // Дзеркало тижня. – 2007. – №25(654). – С .4. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http: // www. lex -line. com. ua/? Go = full _ article &id=197
2. Костенко О. Актуальні проблеми реформування судової системи України // Юридичний журнал – 2007. – №6(60). – С. 77-79. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lexline.com.ua/?go=full_article&id=197
3. Притика Д. Проблеми вдосконалення судової системи // Голос України. – 2007. – №63. – С.3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // www. lex – line. com. ua/ ? go = full _ article&id=197
4. Шицький І. Про окремі проблеми судової реформи // Судоустрій і судочинство в Україні. – 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // www. lex - line. com. ua/ ? go = full _ article & id = 197 – №2. – С. 3-11.
5. Ладниченко В. Гуманістичні цінності в організації судової влади // Юридична Україна. – 2007. – №2. – С.4-9. .[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lexline.com.ua/?go=full_article&id=197
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // www . bbc . com / ukrainian / society / 2016 / 09 / 160929 _ justice _ judiciary _ reform _ vc
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //www. Bbc .com/ ukrainian / politics / 2016 /
06 / 160602 _ rada _ justice _ reform _ constitution _ vc
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uba.ua/ukr/projects/15/

Корнієнко О. Є.,
студент ОС «Магістр», спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ МУНІЦИПАЛЬНИМИ ФІНАНСАМИ

У сучасній України на сьогоднішній день фінансова діяльність органів місцевого самоврядування є одною із головних елементів апарату державного регулювання на місцях. Метою фінансової взаємодії органів місцевого самоврядування та фінансової системи країни на місцях загалом, є діяльність з постачання коштів державою за для вирішення питань місцевого характеру через покриття усіх фінансових витрат. У свою чергу це передбачає збір коштів у фінансові фонди, розподіл таких коштів відповідно потребам та пріоритету, та безпосередньо реалізація діяльності органів місцевого самоврядування за рахунок таких коштів.

Проблематика управління муніципальними фінансами існує в їх природі, інакше кажучи на сучасному етапі існують публічні за природою створення, але не державні за своєю формою власності фонди за для збору коштів органів місцевого самоврядування. Стає питання у такому разі, розгляду, по-перше повноважень самих органів місцевого самоврядування та держави, по-друге можливості економічного розвитку як самої держави так і на місцях, та по-третє відносини які виникають при реалізації коштів з фондів місцевого самоврядування, які регулюються безпосередньо нормами фінансового права.

Однак практична потреба в розв’язанні цих питань та актуальність в сучасному суспільстві роблять цей напрям перспективним для дослідження.

В науці фінансового права питання фінансової діяльності та управління муніципальними фінансами розглядали такі вчені, як Т. П. Латковська, М. П. Кучерявенко, А. А. Нечай, А. О. Монаєнко, О. Ю. Грачова, А. Л. Худяков, І. М. Пахомов, М. В. Карасьова,

В. М. Вишновецький, Л. К. Воронова та інші.

Термін «фінанси» вперше був використаний у XIII ст. в Італії де на той час була уже розвинена торгівля, банківська справа та система розрахунків. Місцеві фінанси у свою чергу – є системою формування та розподілу і використання грошових та фінансових ресурсів для забезпечення місцевих органів влади покладених на них функцій, як власних так і делегованих [4, с. 124].

Якщо розглядати цю проблему з національного законодавства то виникають питання:

По перше: що є гарантією реалізації муніципального права з боку держави відповідно до фінансової системи органів місцевого самоврядування?

У свою чергу гарантією реалізації такого права з боку держави має виступати виділення фінансових коштів які визначають відповідне місце фінансового ресурсу,який нагромаджується та використовується на відповідній території. Такий фінансовий ресурс відводиться у місцевий бюджет, а його розмір визначає обсяг повноважень органів місцевого самоврядування, які можуть бути реально реалізовані у встановлений бюджетний строк. Місцеве самоврядування за Конституцією України як право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції й законів України, має відповідну фінансову базу. Стаття 142 Конституції України закріплює, що матеріальною та фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме й нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об’єкти їх спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад.[2] Зазначені положення дістали розвиток у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3, с. 23].

По друге: яка головна роль держави та органів місцевого самоврядування в аспекті регулювання та управління муніципальними фінансами?

Держава безпосередньо бере участь у формуванні доходу бюджетів органів місцевого самоврядування, вони взаємодіють у тісному зв’язку. Витрати на місцях, що виникають як наслідок рішень державних органів влади, компенсуються державою. Як приклад слід привести те, що держава фінансує в повному обсязі здійснення органами місцевого самоврядування міста Києва столичних функцій. Кошти, необхідні для здійснення цих функцій, щороку передбачаються в законі про Державний бюджет України[1].

Щодо проблем реалізації фінансового управління на муніципальному рівні, то слід зауважити, що Конституція закріплює за відповідними органами місцевого самоврядування право затверджувати бюджети відповідних рівнів, установлювати місцеві податки і збори згідно із законом тощо. Районні та обласні ради наділені повноваженнями затверджувати власні бюджети, що формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами, залучених для реалізації спільних соціальноекономічних і культурних програм. Органам місцевого самоврядування можуть надаватися ряд делегованих повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує їх здійснення у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету в установленому законом порядку окремих загальнодержавних податків. Органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов’язковими до виконання на відповідній території.

З огляду на це можна зробити такі висновки:

Юридична проблема полягає в дослідженні правової процедури та реальної реалізації дохідної бази місцевих бюджетів, які з одного боку поповнюються місцевими зборами та податками і з цього боку є «місцевими», а з іншого ті самі місцеві податки мають значення фінансового навантаження в аспекті податкового збору що з точки зору економіки є методом фінансової діяльності держави щодо забезпечення бюджету на місцях.

У правовій базі, необхідно чітко описати умови та процедуру виконання поповнення та використання бюджетів на місцях, та розкрити процес управління місцевими фінансами

загалом, стосовно усіх економічних, культурно-політичних, адміністративно-територіальних, та цільових потреб на місцях. Розглянути процес затвердження та внесення змін до місцевого бюджету, затвердження звіту про його виконання, процес встановлення податків, ставок та зборів підприємств, організацій які у свою чергу належать до комунальної власності територіальної громади.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Офіційний вісник України. - 2010. - № 59. - С. 9.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. (із змінами та доповненнями) // Відомос ті Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 142.
3. Монаєнко А.О. Правове регулювання фінансової діяльності органів місцевого самоврядування / А.О. Монаєнко // Підприємництво, господарство і право. - 2010. - № 10. - С. 20-24.
4. Фінансове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва та ін.]. - К.:Правова єдність, 2009.-395 с.

Кузьменко С. Г.,
д. н. з держ. упр., к. ю. н.,
доцент, професор кафедри права та публічного адміністрування,
Маріупольського державного університету

ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЕТИЧНИХ КОДЕКСІВ В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ ЗА КОРДОНОМ: НА ПРИКЛАД США

Необхідність регулювання етичної поведінки державних службовців у США з’явилася в ході боротьби з корупцією. Варто відзначити, що американське антикорупційне законодавство носить системний характер. Воно складається з правових актів, що регламентують лобістську, банківську, біржову та інші види діяльності. Проте, крім створення законодавчої бази, антикорупційна стратегія США включає розробку і впровадження, так званої, адміністративної моралі, що представляє собою етичні та дисциплінарні норми, якими повинні керуватися посадові особи всіх гілок державної влади [1, с. 30].

Вперше спроба представити зазначені норми в сконцентрованому вигляді була зроблена в 1958 році, коли у вигляді резолюції Конгресу було прийнято Кодекс етики урядової служби США (Code of Ethics for Government Service). Варто зазначити, що цей Кодекс поширював свій вплив на службовців лише однієї гілки влади – виконавчої. У Кодексі було закріплено, що кожна особа, яка знаходиться на державній службі, зобов’язана:

1) Ставити відданість моральним принципам і державі вище відданості окремим особам, партіям чи іншим органам.

2) Виконувати Конституцію, закони США, постанови органів влади і ніколи не підтримувати тих, хто ухиляється від їх виконання.

3) Працювати весь трудовий день за встановлену плату, докладаючи необхідних зусиль для виконання своїх обов’язків.

4) Знаходити і застосовувати найбільш ефективні і економічні способи вирішення поставлених завдань.

5) Ніколи не вдаватися до дискримінації, надаючи кому-небудь спеціальні блага або привілеї як за винагороду, так і без неї, не приймати для себе і своєї сім’ї блага або подарунки за обставин, які можуть тлумачитися як вплив на виконання посадових обов’язків.

6) Не давати ніяких обіцянок стосовно посадових обов’язків, оскільки державний службовець не може виступати як приватна особа при виконанні державної посади.

7) Не вступати у комерційні відносини, якщо це суперечить сумлінному виконанню посадових обов'язків.

8) Ніколи не використовувати конфіденційну та службову інформацію для отримання особистої вигоди.

9) Розкривати випадки корупції при їх виявленні [2, с. 215].

Другий та третій етичні кодекси були прийняті у 1977 році – це Кодекс етичної поведінки членів Сенату Конгресу та Кодекс етичної поведінки членів Палати представників. Дія даних актів поширилося як на членів Конгресу, так і на працівників апарату.

Сенатори, кандидати, які балотуються в Сенат, а також чиновники різних рангів, службовці Сенату зобов'язані подавати декларацію фінансового стану. Подаватися декларація повинна щорічно, а для кандидатів в Сенат – протягом 30 днів з моменту висунення кандидатури.

При цьому декларуватися повинно все, що стосується фінансових витрат і доходів за весь минулий рік: - повний заробіток, дивіденди, відсотки за вкладами, доходи від рухомого і нерухомого майна, гонорари; - фінансові та інші доходи, отримані від неурядових організацій; - оплата транспортних і пов'язаних з ними витрат; - подарунки, отримані від будь-яких осіб та організацій, в тому числі у вигляді оплати транспортних витрат, харчування, проживання в готелях, пригощання в ресторанах, різних розваг; - фінансові та інші зобов'язання, заборгованості по ним; - угоди і домовленості з різними організаціями про можливу роботу в них або для них і багато-багато іншого [2, с. 215].

Службовці Білого дому та інших виконавчих відомств повинні надавати керівникам своїх відомств наступну інформацію:

1. Список найменувань всіх корпорацій, компаній, фірм, а також загальноосвітніх та інших інститутів, з якими службовець безпосередньо або через дружину, неповнолітніх дітей або інших членів його сім'ї в даний момент має справу.

2. Список всіх особистих кредиторів чиновника, кредиторів його дружини, малолітніх дітей та інших, членів сім'ї, які проживають разом з ним.

3. Відомості про наявність у всіх вищевказаних осіб нерухомої власності [3, с. 56].

Перевіркою займаються спеціально призначені в будь-якому державному управлінні або департаменті особи або група осіб, комісії, які за необхідності можуть запитувати додаткову інформацію, викликати на бесіду самих чиновників, проводити розслідування. При серйозних порушеннях можливе залучення до кримінальної відповідальності.

Наступним етапом було прийняття у 1978 році Закону «Про етику службовців державних органів», головним завданням якого стало: «…збереження чесності державних чиновників та установ» [3, с. 56].

Для контролю за дотриманням вказаного Закону органами виконавчої влади при відділі з управління персоналом було створено Відділ з етики в уряді. Однак, варто зазначити, що мета, яку переслідував Закон, так і не була досягнута, і, як наслідок цього, почала помітно падати довіра суспільства до державних службовців. Миттєвою реакцією на це стало створення президентської комісії з реформи Закону. Сформульовані цією комісією пропозиції спонукали Конгрес прийняти в 1989 році новий Закон «Про реформу закону про етику», який вніс суттєві зміни до норм, що регулюють етику поведінки посадових осіб, і розповсюдив їх на всі гілки федеральної влади – законодавчу, виконавчу і судову. Основними нововведеннями нового Закону стали розділи про: - обмеження на працевлаштування та діяльність колишніх службовців; - правила звітності федеральних держслужбовців про їх фінансове становище; - прийом подарунків, здійснення відряджень за рахунок неурядових джерел фінансування; - обмеження на роботу за сумісництвом та отримання гонорарів; - створення громадської комісії з проблеми цивільної служби та зарплатою службовців [4, с. 26].

Були також створені спеціальні, нові відомства, які покликані здійснювати контроль за дотриманням етичних норм. Наприклад, Комітет Сенату з етики має широкі повноваження у

проведенні розслідувань. Він може проводити слухання з питань етики. Для цього він може затребувати кореспонденцію і необхідні йому документи та інше. Визначено, що особи, які відмовляються давати показання або надавати документи, можуть бути притягнуті до відповідальності за неповагу до Конгресу.

Варто зазначити, що етичні норми і правила створювалися не тільки для федеральних державних, а й для муніципальних службовців США. Так, у 1987 році в Чикаго було створено міське бюро з етики, яке розробило свій етичний кодекс. У 1990 році був прийнятий відповідний етичний кодекс для муніципальних службовців в Лос-Анджелесі [4, с. 26].

У 1989 році було засновано Управління державної етики як окрему установу в системі виконавчої влади. Керує ним директор, якого призначає на п'ять років президент за рекомендацією і за погодженням з Сенатом. Штат Управління налічує близько 80 співробітників [4, с. 26].

Управління державної етики у 1993 році розробило «Стандарти етичної поведінки для державних службовців», які обмежують отримання посадовими особами подарунків від приватних осіб і організацій. Так, державний службовець з жодного приводу не може приймати подарунки, які або пропонуються службовцю небажаною стороною, або пропонуються йому у зв'язку із займаною ним офіційної посадою [4, с. 26].

Цікаво, що, якщо ситуація не підпадає ні під один з вищевказаних випадків, подарунок забороняється приймати також тоді, коли службовець робить це занадто часто, що може навести інших на «думку» про використання ним свого службового становища для отримання особистого прибутку.

При вступі на державну службу претендент зобов'язаний присягнути державі і суспільству. Той, хто відмовляється це зробити, підлягає обов'язковому звільненню.

Таким чином, аналіз досвіду застосування етичних кодексів в публічному адмініструванні США показав, що в країнах розвиненої демократії з другої половини XX ст. впровадження засад етики державної служби стало пріоритетним напрямом при проведенні адміністративних реформ.

Література:

1. Василевская Т. Значимость ценностей профессиональной этики в пост-кризисный период /
Т. Василевская // Kryzys finansowy – przebieg i skutki spoleczno-gospodarcze w Europie Srodkowej i Wschodniej / pod red. Slawomira Partyckiego. – Tom II. – Lublin : Wydawnictwo KUL, 2012. – S. 25–31.
2. Медвидь Ф. М. История и теория становления системы национальных интересов Украины: правовые коллизии / Ф. М. Медвидь // Науч. зап. Ин-та полит. и этнонац. исслед. им. И. Ф. Кураса НАН Украины. – К., 2008. – Вып. 42. – С. 210–221.
3. Проблеми й тенденції розвитку галузі наук «Державне управління» в Україні: від теорії до практики: зб. матеріалів симп. за міжнар. участю/ за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна, С. В. Загороднюка. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 116 с
4. Василевська Т. Е. Етика державних службовців і запобігання конфлікту інтересів: навч.метод. матеріали / Т. Е. Василевська. – К.: НАДУ, 2013. – 76 с.

Мацука В. М., к.е.н., доцент
кафедри менеджменту
Маріупольського державного
університету

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ, БІЗНЕСУ, ЛЮДИНИ

Розвиток українського бізнесу, інтеграція до світової економічної системи передбачає активізацією процесів у сфері соціальної відповідальності в Україні. Бізнес не може діяти ізольовано від суспільства, оскільки він сам є частиною соціуму.

Чинна система управління розвитком відносин бізнесу, суспільства і держави, як найважливіша складова сучасної економічної системи не забезпечує ефективної реалізації інтересів населення. Функція держави, яка полягає у сприянні становленню сфери бізнесу, виконується неефективно і не забезпечує формування сприятливого організаційного та економічного середовища, що визначає правила функціонування бізнесу. Держава досі не сформувала чітких орієнтирів, визнаних у суспільстві, якими повинен керуватися бізнес, здійснюючи свою діяльність і вступаючи в соціально-економічні відносини з народом і владою. В результаті, бізнес, суспільство і влада поки-що не здатні спільними зусиллями кардинально поліпшити соціально-економічне становище в країні [2, с. 18].

Соціальна відповідальність має трьохрівневу структуру – макроекономічному (соціальна відповідальність держави), мікроекономічному (соціальна відповідальність бізнесу) та особистісному (соціальна відповідальність людини).

На кожному рівні соціальна відповідальність включає суб’єкти, об’єкти та інститути соціальної відповідальності, що є взаємозалежними й можуть одночасно або поперемінно виступати в різних з цих якостей. Будь-який суб’єкт соціальної дії, що усвідомлює її можливі наслідки, є автоматично й суб’єктом соціальної відповідальності.

Основними формами соціальної відповідальності є юридична, моральна, політична, громадянська, професійна, екологічна та ін. Найдавніша серед них – моральна відповідальність. Політична і юридична форми виникають з розвитком держави, коли вона формує політичні і правові норми.

Об’єкт соціальної відповідальності уособлює в собі те, за що саме покладається (чи приймається добровільно) відповідальність на суб’єкта соціальної дії.

Основними суб’єктами соціальної відповідальності є: громадяни України; гарант Конституції – Президент України; вищий орган законодавчої влади – Верховна Рада України; вищий орган виконавчої влади – Кабінет Міністрів України; органи державної влади різного рівня та органи місцевого самоврядування; суб’єкти господарювання різних форм власності, профспілкові та громадські організації.

Соціальна відповідальність держави (органів державної влади різного рівня та органів місцевого самоврядування) має системоутворюючий, багатофункціональний зміст, вона сприяє здійсненню всіх інших принципів сучасного державного управління, забезпечує позитивний імідж інститутів держави та її посадових осіб, стає обов’язковим засобом соціальної відповідальності на інших рівнях (зокрема, підприємств і громадян), запорукою соціального прогресу. Соціальна відповідальність влади виявляється в ефективному державному управлінні країною, що забезпечує соціальний, інноваційний, економічний, культурний, духовний розвиток суспільства. Вона означає реалізацію проголошених цілей, програм, зобов’язань, досягнення прогресивних соціальних стандартів, стабільне покращення умов життя в країні. Соціальна відповідальність влади передбачає звітування посадовців та державних інститутів перед громадськістю за виконання делегованих їм повноважень та обов’язків, зобов’язує їх бути відкритими, давати відповіді на питання життя суспільства тощо [3, с.41].

Соціальна відповідальність громадянина виражається в активній життєвій позиції, у максимальному розкритті свого творчого потенціалу, дотриманні норм соціальної етики у стосунках з іншими людьми, з державою, з природою, у свідомій передачі громадянином частини доходів (у вигляді податків) на суспільні потреби [3, с.41].

Соціальна відповідальність бізнесу - це відповідальність компанії за суспільну корисність своєї діяльності перед усіма людьми та організаціями, з якими вона взаємодіє в процесі функціонування, та перед суспільством загалом [3, с.41].

Основоположне значення формування і реалізації соціальної відповідальності всіх суб'єктів держави обумовлене тим, що вона:

- підвищує ефективність суспільства, сприяючи координації дій;
- створює сприятливий клімат для економічного зростання, підприємницької діяльності, соціального розвитку;
- зменшує соціальні, економічні, інвестиційні ризики;
- створює умови для сталого розвитку і передумови для успішного запобігання економічним кризам;
- сприяє людському розвитку за усіма напрямами та ін.

Узгодження інтересів і об'єднання зусиль усіх сторін у цій сфері здійснюється через регулювання, яке народжується в результаті складного консенсусу держави, бізнесу і суспільства, необхідного для забезпечення підвищення якості життя громадян. Органи влади повинні активно працювати у визначенні стратегій стосовно бізнесу та громадян. Вони мають великий набір засобів для досягнення цілей їхньої політики – законодавчі, економічні інструменти, інформація, освітні програми, ініціативи добровольців, соціальні стандарти тощо. Кожен з них передбачає взаємодію влади, бізнесу і суспільства на різних рівнях і кожен має свої переваги і недоліки. Необхідно отримувати вигоду від комплексного використання всіх цих інструментів і знайти правильне співвідношення засобів і визначених цілей.

Це співвідношення повинно враховувати сучасні тренди: завдання побудови соціального партнерства на основі взаємодії починають трансформуватися, акцент переноситься на рівноправне партнерство органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадського сектору та бізнес-спільноти, на функціонування цього партнерства на засадах гласності, взаємної зацікавленості та довіри.

На цей час актуальності набув пошук механізмів усунення протистояння між великим капіталом, владою і суспільством. Об'єктивні закономірності розвитку ринкового господарства, економічна раціональність і політична розсудливість змушують бізнес, також як і владу, відмовлятися від радикальних рішень і шукати баланс інтересів. Виникла необхідність у формуванні консенсусу між капіталом, владою і суспільством, який би спирався на більш-менш стійку систему взаємовідносин.

Механізм взаємодії держави, бізнесу й суспільства базується на оптимальному використанні таких системних принципів [2, с.20]:

- досягненні консенсусності інтересів влади, бізнесу й суспільства під час суспільної дискусії з ідентифікації основних напрямів економічної й соціальної стратегії держави;
- інституціоналізації взаємовідносин підприємницьких структур, суспільства й органів влади через зміцнення ролі інститутів громадських рад, лобіюючих структур, саморегулюючих організацій підприємців, реалізацію соціальних і доброчинних програм;
- участі бюджетоутворюючих і крупних фірм у соціально-економічному житті місцевої громади через інститут державно-приватного партнерства та інші моделі партнерства;
- транспарентності відносин держави й бізнесу;
- демократизації процесів ухвалення стратегічних рішень;

 диверсифікації соціальної відповідальності бізнесу і влади.

Основними економічними моделями взаємодії влади, бізнесу й суспільства можуть бути – соціальне партнерство, корпоративна соціальна відповідальність, благодійність, соціальне підприємництво, лобізм, соціальні мережі. При цьому типами економічних моделей взаємодії інститутів держави, бізнесу й суспільства мають бути: типи соціального партнерства – державно-приватне партнерство, локально-територіальне партнерство, суспільно-державне партнерство; типи благодійності – традиційна, системна, ендаумент; типи корпоративної соціальної відповідальності – базова, внутрішня, зовнішня; типи соціального підприємництва – види діяльності всередині основної сфери діяльності, спеціалізовані підприємства при громадських організаціях, малі інноваційні вузькоспеціалізовані підприємства; типи лобізму – законодавчий, виконавчий, судовий; типи соціальних мереж – професійні, загальноформатні, за зацікавленістю.

Таким чином, відносини між соціальною державою, суб'єктами підприємництва і свідомими громадянами мають формуватися на основі взаємної відповідальності, що є своєрідним способом обмеження політичної влади держави і створення цивілізованих рамок підприємницької діяльності та людської поведінки.

Література:

1. Господарський кодекс України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15
2. Бержанір А. Л. Становлення взаємодії влади, бізнесу і суспільства в ринкових умовах / А. Л. Бержанір // Сталий розвиток економіки. - 2013. - № 3. - С. 18-21. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_3_5.
3. Грішнова О.А. Соціальна відповідальність у контексті подолання системної кризи в Україні/ О.А. Грішнова// Демографія та соціальна економіка. - 2011.- №.1 – С.39-46. - Режим доступу: http://dse.org.ua/arhcive/15/3.pdf
4. Комарова К. В. Соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку бізнесу на підприємствах України / К. В. Комарова, Н. В. Ковальчук // Інноваційна економіка. - 2016. - № 5-6. - С. 25-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2016_5-6_6.
5. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства/ Ф. Котлер, Л. Ненсі; пер. з англ. С Яринич. – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.

Надежденко А. О., к.н.держ.упр.,
доцент кафедри права та
публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ У ЗДІЙСНЕННІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

В Україні існують дві форми здійснення публічної влади – державна і муніципальна. Кожна з них володіє специфічними ознаками, функціональними характеристиками. Державна є владою, що представляє спільні інтереси всього суспільства, а муніципальна – місцевої спільноти (територіальної громади). Відповідно інститути державної влади вирішують питання державного значення, а органи муніципальної влади – місцевого (локального). Сучасна наука визначає громадську участь як один з принципів функціонування громадянського суспільства, побудованого на засадах конституційної демократії. Найефективнішою громадська участь є на рівні відкритого партнерства між владою і громадянами, за умови продуктивного громадського контролю діяльності влади. Громадська участь відіграє важливу роль у розв'язанні саме місцевих проблем, оскільки вони

стосуються кожного громадянина і вимагають активного його включення у процес ухвалення рішень органами місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування, будучи видом публічної влади, за своєю природою та сутністю водночас є й формою самоорганізації жителів та їх асоціацій. Воно – потужний каталізатор формування громадянського суспільства, оскільки свідома участь жителів у процесі утворення гідних умов життя на певній території сприяє формуванню у них відповідальності за розв'язання місцевих проблем, тим само підвищуючи їхню загальну соціальну та громадянську активність. Підходи до визначення форм громадської участі можна класифікувати за такими характеристиками: рівень взаємодії громадян і органів влади; засоби налагодження комунікацій; чисельність осіб, що беруть участь у місцевому самоврядуванні; суб'єкти ініціювання громадської участі; відносинами між владою та громадянами; наявність посередників; модель прийняття рішень. Для теорії публічного управління більш важливою є класифікація не форм громадської участі, а видів взаємодії органів влади (зокрема, органів місцевого самоврядування) і громадян за ступенем впливу останніх на рішення, які ухвалюються владою. На цій підставі можна визначити такі види взаємодії з послідовним посиленням впливу громадськості на рішення органів місцевого самоврядування: інформування громадськості, консультування з громадськістю, висловлення громадської думки, громадський контроль, партнерство, лобізм.

Участь громадян в управлінні можна забезпечити на всіх етапах прийняття рішень органами місцевого самоврядування, а саме:

- на етапі діагностики проблеми – вона полягає у забезпеченні повного та якісного зворотного зв'язку;
- на етапі визначення обмежень і критеріїв – у пропонуванні обґрунтованих обмежень;
- на етапі визначення альтернатив –у висуненні власних альтернатив проектів рішень;
- на етапі оцінки альтернатив – у їх безпосередній оцінці за визначеними критеріями;
- на етапі прийняття рішення – у контролі за прозорістю та відкритістю обговорення рішень;
- на етапі виконання рішення та оцінки результатів – у підтримці дійового зворотного зв'язку, громадському контролі за реалізацією прийнятих рішень.

Отже, з позицій класифікації прав та свобод за змістом, сферами життя та діяльності людини і громадянина муніципальні права – це самостійні права та свободи, які характеризується особливою соціально-правовою природою, суб'єктно-об'єктним складом, сферою реалізації та функціональним призначенням.

В Україні незважаючи на значну законотворчу роботу, спрямовану на забезпечення відкритості та прозорості діяльності влади, якнайповніше інформування населення про діяльність органів місцевого самоврядування, громадськість недостатньо залучається до процесу прийняття управлінських рішень. Тому можна виокремити наступні проблеми, що потребують подальшого правового врегулювання: а) інформування органами місцевого самоврядування громадськості про перебіг обговорення напрямів вирішення проблем; б) наближення процесу прийняття рішень до громадян шляхом розширення механізмів консультації; б) удосконалення партнерства влади та інститутів громадянського суспільства у тих сферах управління, де спільні дії дають найбільший позитивний результат; в) урахування інтересів усіх верств населення, в тому числі тих соціальних груп, які не є домінуючим серед членів територіальної громади; г) залучення громадян до оцінювання дій місцевої влади; д) посилення впливу населення на ухвалення управлінських рішень та інформування про наслідки громадської участі у діяльності органів влади.

Разом з цим процес взаємодії має бути зрозумілим, прозорим і чітко визначеним як для представників влади, так і для громадськості. Місцева влада має бути чутливою до потреб

населення і швидко реагувати на зміну ситуації. Це можливо завдяки участі населення в прийнятті управлінських рішень, безпосередньому спілкуванню, обговоренню проблемних питань та ситуацій, які виникають. Для того, щоб володіти ситуацією, реагувати на зміни, органи публічної влади повинні постійно проводити моніторинг громадської думки та передбачати у програмах розвитку і планах щодо надання послуг населенню можливість внесення коректив та змін.

Розуміння необхідності застосування даного підходу базується на таких складових:

– органи влади можуть отримати від населення нову інформацію про ситуацію, яка спонукає їх розглядати проблему з різних боків і точок зору;

– розв'язання проблеми може відбуватися безпосередньо в процесі участі громадян;

– нові сфери громадського інтересу можуть розвивати сам процес участі громадян у діяльності органів влади.

В той же час повинні бути встановлені певні часові рамки та терміни участі громадян у спільному з владою вирішенні проблем, оскільки розуміння населенням своєї ролі арбітра, призначеного керувати при розв'язанні тієї чи іншої проблеми може цілковито відрізнятися від його реальних можливостей і повноважень, тобто процес може вийти за рамки допустимого і громадськість може почати втручатися в питання, якими повинні займатися лише спеціалісти. Саме для уникнення подібних ситуацій заздалегідь встановлюються рамки і терміни громадської участі. Для органів місцевої влади дуже важливо розуміти що саме вони очікують отримати від участі громадян у їхній діяльності і чого чекає від цього процесу сама громадськість. У зв'язку з цим необхідно враховувати кількість часу, терміни участі населення у розв'язанні тієї чи іншої проблеми, на якому етапі слід залучати громадськість, коли і як вона буде задіяна. Дуже важливо чітко визначати ліміти громадської участі. Громадськість та представники місцевої влади працюють більш конструктивно, коли існує певний момент припинення дебатів і обговорень у контексті проведеної роботи для прийняття остаточного рішення.

Процес залучення громадськості повинен включати просвіту населення з питань діяльності влади і законів, на яких ця діяльність базується. Тільки освідченні громадяни зможуть реально впливати на процес прийняття рішень та ефективно співпрацювати з органами публічної влади.

Отже, з метою забезпечення народовладдя і безпосередньої участі громадян в управлінні місцевими справами в Україні пріоритетними шляхами удосконалення забезпечення муніципальних прав громадян органами місцевого самоврядування стає:

1. Розширення п'яти основних типів взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю (інформування; консультування; партнерство; делегування; контроль) шляхом здійснення використання додаткових форми.

2. Впровадження нової форми взаємодії з громадськістю для органів місцевого самоврядування України – створення на місцевому рівні громадських дорадчих комітетів

3. Впровадження на місцевому рівні громадські та громадсько–професійні експертизи при розробці програм соціально-економічного регіонального або місцевого розвитку.

4. Більш широке використання технологій електронного урядування при взаємодії органів влади з громадськістю.

5. Впровадження критеріїв оцінки результативності діяльності органів місцевого самоврядування, які стають дієвим інструментом підвищення ефективності взаємодії органів публічної влади з громадськістю. Вони показують наскільки результативно працює влада, по яким напрямам вона використала наявні ресурси та в якій кількості. Завдяки цим критеріям громадськість має право та можливість контролювати діяльність місцевої влади.

Таким чином, для забезпечення участі громадян у процесі прийняття рішень органами місцевого самоврядування в сучасних умовах в Україні необхідно здійснити наступні кроки:

– розробити та прийняти Закон України «Про участь громадськості у процесі прийняття рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування України»;

– передбачити у зазначеному законі не тільки можливості для участі громадськості в процесі прийняття рішень, а й законодавчі зобов'язання для органів влади всіх рівнів співпрацювати з громадськістю, залучати її до розробки та реалізації програм суспільно– політичного та соціально-економічного розвитку тощо;

– забезпечити здійснення громадської просвіти населення щодо знання основного законодавства України у сфері суспільно-владних та суспільно-політичних відносин для того, щоб воно стало рівноправним партнером влади;

– вдосконалити систему навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з метою надання їм методологічної підтримки щодо того як працювати з громадськістю, яким чином її залучати та як отримувати бажані результати зазначеної взаємодії тощо.

Якщо в Україні буде можливим досягнути такого рівня суспільного розвитку, коли кожен громадянин досконало знає свої права, знає законодавство щодо основних сфер життєдіяльності, в тому числі законодавство з питань діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, володіє дійсно правдивою інформацією щодо практичних результатів цієї діяльності, то тільки тоді в країні буде розвиватися реальна та дієва демократія. Тому, вирішення питання ефективної та плідної взаємодії громадськості і місцевої влади є запорукою подальшого демократичного розвитку держави.

Папуш Т. В.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

СТАТУСНІСТЬ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕПУТАТА МІСЬКОЇ РАДИ: ТЕОРЕТИКО – ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ

З моменту проголошення Конституції України перетворення в бік самостійності та ефективності місцевого самоврядування тривають, вступ України на шлях євроінтеграції супроводжується імплементацією міжнародних норм права та удосконаленням національного законодавства, які безпосередньо торкаються подальшого розвитку та зміцнення місцевого самоврядування. Розпочата адміністративна та муніципальна реформа покликана визначити пріоритетні напрямки розвитку місцевого самоврядування.

Згідно ст. 5 Конституції України народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. З даного конституційного положення прямо випливає, що органи місцевого самоврядування не входять до єдиного державного механізму і, в силу цього, місцеве самоврядування можна розглядати як окрему форму реалізації народом належної йому влади [1].

У структурі системи місцевого самоврядування можна виділити два основних елементи територіальну громаду та органи місцевого самоврядування.

Згідно ст. 2 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», депутат місцевої ради - представник інтересів територіальної громади, виборців свого виборчого округу. Депутат сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради є представником інтересів територіальної громади села, селища, міста чи їх громад, який відповідно до Конституції України і закону про місцеві вибори обирається на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування на строк, встановлений Конституцією України [3].

Крім нормативно - правових актів, які мають вищу юридичну силу та дія яких поширюється на всю територію України, статус та повноваження депутатів закріплені в локальних нормативно – правових актах, зокрема регламентах відповідних міських рад. Так, в Розділі 2 Регламенту Маріупольської міської ради закріплено статус депутатів міської ради, його права та обов'язки, права депутатів на об'єднання у фракції [4].

На сьогоднішній день в Маріупольській міській раді свої повноваження здійснюють 54 депутата, обранні шляхом прямого, таємного голосування. Також депутатами сформовано три депутатські фракції:

 Фракція депутатів міської ради, обраних від політичної партії «Опозиційний блок»; Фракція депутатів міської ради, обраних від політичної партії «Сила людей»; Фракція депутатів міської ради, обраних від політичної партії «Наш край».

Відповідно до регламенту депутати Маріупольської міської ради виконують свою роботу сесійно, а саме пленарне засідання сесії (чергова, позачергова), засідання координаційної ради та засідання постійних комісій ради.

Щоб більш детально ознайомитись з порядком денним майбутнього пленарного засідання, депутати збираються аби заслухати проекти рішення, підготовлені структурними підрозділами міської ради або депутатами.

Усього у міській раді сформовано вісім постійних комісій: постійна комісія міської ради з питань гласності, законності, депутатської діяльності, розвитку місцевого самоврядування та євроінтеграції; постійна комісія міської ради з питань розвитку житловокомунального господарства, контролю за комунальною власністю і приватизації; постійна комісія міської ради з питань соціального захисту, охорони здоров'я, екології; постійна комісія міської ради з питань будівництва, архітектури та землекористування; постійна комісія міської ради з питань соціально-економічного розвитку, бюджету та фінансам; постійна комісія міської ради з питань промисловості, транспорту та зв'язку; постійна комісія міської ради з питань розвитку підприємництва, захисту інтересів вітчизняного товаровиробника, робочим місцям і інвестиціям; постійна комісія міської ради з питань освіти і науки, духовності, молодіжної політики, справах сім'ї, культури і спорту.

Таким чином, згідно розділу ІІ статті 5 Регламенту Маріупольської міської ради, закріплено наступні повноваження депутата:

- Депутат представляє інтереси всієї територіальної громади, має всю повноту прав, що забезпечують його активну участь у діяльності міської ради та утворюваних нею органів, несе обов'язки перед виборцями, міською радою та її органами, виконує їх доручення;
- Депутат міської ради зобов'язаний виконувати обов'язки, що покладені на нього діючим законодавством та регламентом, в т.ч. брати участь у роботі ради, роботі постійних комісій та інших її органів, до складу яких він входить, всебічно сприяти виконанню їх рішень;
- Депутат періодично, але не рідше одного разу на рік, зобов'язаний звітувати про свою роботу перед виборцями. Інші процедурні моменти звітування депутата визначаються законодавством або окремим рішенням ради;
- Депутат має право на депутатське звернення, яке оформлюється письмово і може надсилатись за вибором депутата через управління «Секретаріат ради» Маріупольської міської ради або самим депутатом;
- Депутат місцевої ради на території відповідної ради має право на невідкладний прийом посадовими особами місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, керівниками підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, розташованих на території відповідної ради, з питань депутатської діяльності;

- Депутат має право порушувати питання про недовіру посадовим особам органів місцевого самоврядування, голові, особам яких обирала міська рада або давала згоду на призначення;
- Депутат має право порушувати питання про розпуск органів, утворених міською радою, та звільнення посадових осіб місцевого самоврядування;
- Депутат має право вносити пропозиції про заслуховування на пленарному засіданні ради звіту чи інформації будь-якого органу або посадової особи, підзвітних чи підконтрольних раді, а також з питань, що віднесені до компетенції ради, інших органів і посадових осіб, які діють на її території [4].

Література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – Ст. 141.
2. Про місцеве самоврядування в України: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97– ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
3. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 року № 93-IV/02-ВР// Відомості Верховної ради України. – 2002.- № 40. – Ст. 290.
4. Про затвердження Регламенту Маріупольської міської ради: Рішення від 23 грудня 2015 року №7/2-12.

Пахомов І. І.,
студент ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НОРМАТИВНИХ ОСНОВ ФІНСЬКОГО ТА ШВЕДСЬКОГО НЕЙТРАЛІТЕТУ

Вивчення сучасної політики нейтральних держав Європи дозволяє виявити потенціал традиційно вживаних ними дипломатичних, морально-політичних, економічних та інших несилових мирних методів, що забезпечують безпеку і стабільний розвиток зовнішніх зв'язків. Простежуючи шлях розвитку інституту нейтралітету, можна бачити, що залежно від конкретних історичних і політичних умов, в яких виявлялася країна, що обрала шлях нейтралітету, міжнародно-правовий зміст цього поняття міг бути вельми різноманітним. Насамперед, різниться коло і обсяг обов'язків нейтральної держави.

У справжніх умовах нейтралітет і раніше служить захисту національних інтересів нейтральних країн і забезпечує їх безпеку, незалежно від того чи є він традиційним зовнішньополітичним курсом, або мова йде про статус постійного нейтралітету [1, с. 15]. Дивлячись крізь призму сьогоденних міжнародних відносин можна констатувати той факт, що поняття нейтралітету піддалося багаторічним змінам. Розглядаючи історичний спектр даного явища, слід відзначати схожі та відмінні риси моделі нейтралітету тієї чи іншої епохи.

Одним з найважливіших моментів у історії шведського нейтралітету вважається співробітництво Швеція та НАТО. Співпраця Швеції з НАТО активізувалася на початку 1990-х років. У 1992р. вона отримала статус спостерігача в Раді Північноатлантичного співробітництва (трансформована в Раду Євроатлантичного партнерства), у 1994р. – приєдналася до Програми «Партнерство заради миру» (ПЗМ), що суттєво розширило її військові та політичні контакти з Альянсом. Водночас, після вступу Швеції до ЄС була порушена тема можливого приєднання країни до НАТО. Так, у 1996р. Прем'єр-міністр Швеції І.Карлссон заявив, що вступ до НАТО може розглядатися як одна з перспектив розвитку країни, а лідер Поміркованої партії К.Більдт зазначив, що його партія повністю підтримує вступ Швеції до Альянсу. Проте, далі таких заяв справа тоді не зрушила. Швеція

обмежилася лише поглибленням співпраці та використанням контактів з НАТО для посилення своєї участі в забезпеченні регіональної і глобальної безпеки та в миротворчій діяльності і кризовому врегулюванні[2, с. 43]. Зрозуміло, що остаточний вступ до НАТО, повністю ліквідує досі існуючу модель нейтралітету Швеції. У теперішній ситуації навколо даного питання склалася велика кількість теорій, щодо подальшого розвитку зовнішньополітичної моделі держави. Варто зазначити, що зміна даного курсу відбувається, але насамперед, крізь призму розвитку політики безпеки. Кожна з декларацій Уряду НАТО обов'язково містить підтвердження позаблокового статусу Швеції, що свідчить про те, що й досі Швеція не вважає потрібним розгляд повного вступу до військово-політичного блоку.

Розглядаючи питання трансформації основ фінського нейтралітету, особливого значення набуває питання умов формування та напрямків прояву саме даної військовополітичної моделі Фінляндії у другій половині XX століття. Поразка скандинавської держави у війні 1941-1944, у якій Фінляндія виступала на боці гітлерівської коаліції, ознаменувала крах загальної зовнішньополітичної доктрини, якої протягом майже трьох десятиріч дотримувалася правляча верхівка. Загальна зміна тенденцій до співіснування у тогочасному міжнародному становищі ставили перед країнами нові завдання, з урахуванням наслідків Другої світової війни. На той час, найголовнішим питанням був пошук значно нових орієнтирів зовнішньої політики, та перш за все, в доцільному перегляді відносин із Радянським Союзом [3, с.7].

Найважливішої уваги, у даному контексті заслуговує питання закріплення намічених зовнішньополітичних орієнтацій на офіційному рівні. Подальшим розвитком планувань правлячої верхівки стало підписання у 1948 році Договору про дружбу, співпрацю і взаємну допомогу між Фінляндією та СРСР. Особливого внеску до подальшої діяльності Північноєвропейської держави мали статті щодо військово-політичної сфери, в яких зазначалась нова форма вирішення питання забезпечення взаємної безпеки Фінляндії та СРСР.

1991 рік поклав початок змінам політичного клімату у світі. Розпад СРСР, означав для Фінляндії та Швеції нову сторінку у відносинах із центром колишнього Радянського Союзу, нині Російською Федерацією.

В 1995р. Швеція приєдналася до ЄС і тим самим – до процесу формування і здійснення його політики безпеки. Як відомо, Маастрихтський договір про ЄС 1992р. передбачав розробку Спільної зовнішньої політики та політики безпеки, невід'ємною складовою якої стала Європейська політика безпеки і оборони (ЄПБО). У 2009 році вступив у силу Лісабонський договір про внесення змін до Договору про Європейський союз та Договір про заснування Європейського співтовариства, до якого було включено два види положень з взаємної допомоги: перший про солідарність у допомозі у разі теракту, стихійного лиха та другий про допомогу з боку НАТО [4].

Вступ Фінляндії до ЄС мав опосередкований прояв на формування нової концепції оборонної політики. Під час підписання Маастрихтського договору у 1994 р., уряд дав згоду на прийняття усіх його розділів, а також тих які саме стосуються спільної оборонної політики [3, с.112.]. Тим самим, політика нейтралітету Фінляндія почала відігравати значно іншу роль, і мала все менший прояв для загальної політики безпеки.

Література:

1. Соколов В. Нейтрализм: история и традиции / В. Соколов, Р. Бахтыев // История политики и политической мысли. - 2008. - С. 15-18
2. Пашков М. Шведська модель безпеки: миролюбний, добре озброєний нейтралітет / М. Пашков // Національна безпека і оборона. - 2009. - №1. - С.40-43
3. Кучинская М. Куда идут бывшие "евронейтралы"? (На примере Швеции и Финляндии) /
М. Кучинская // Проблемы национальной стратегии. – №6. – 2012. – С. 109-127.

4. Волков А. Северные страны: первые годы нового тысячелетия / А. Волков // Мировая экономика и международные отношения. –2007. –№1. – С. 70-76.

Пелих Г. В.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування.
Місцеве самоврядування»
Маріупольського державного університету

МОДЕЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ІСЛАМСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ІРАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Зовнішня політика країни безпосередньо залежить від внутрішньої, тому важливо проводити збалансовану політику всередині країни для її успішної реалізації на міжнародній арені. В Ірані, як і більшості сучасних держав, управління справами локального рівня здійснюється органами місцевого самоврядування, що формується на засадах прямого, рівного і загального виборчого права з допомогою тайного голосування.

В кожній країні існує певна модель місцевого самоврядування, тому доцільно розглянути існуючі типи організації та функціонування місцевих установ в зарубіжних країнах. Найбільш поширеними моделями є муніципальна (англосаксонська) та континентальна (французька) [6]. Представлені моделі істотно відрізняються одна від одної за принципами формування органів місцевого самоврядування, характером їх взаємовідносин із органами державної влади, за формами взаємодії представницьких і виконавчо-розпорядних органів у системі місцевого самоврядування.

Так, англосаксонська моделі охоплює Великобританію, Канаду, США, Австралію та інші, в основному колишні британські колонії. Характерними рисами для даного типу самоврядування є високий ступінь автономії місцевого самоврядування, виборність і контроль з боку населення; відсутність місцевих адміністрацій (органів державної влади місцевого рівня). Крім того, відсутня пряме підпорядкування нижчестоящих органів вищестоящим, на місцях немає уповноважених центрального уряду [1].

Протилежною концепцією до першої моделі стала континентальна, що застосовується у країнах континентальної Європи, франкомовній Африці, Латинській Америці та державах Близького Сходу. Для цієї моделі характерні особливості: 1) у порівнянні з англоамериканською моделлю тут більш високий ступінь централізації, а також наявне вертикальне підпорядкування; 2) поєднання місцевого самоврядування та прямого державного управління на місцях, а також створення інституції, яка буде здійснювати наглядову функцію за діяльністю муніципальних органів; 3) органам місцевого самоврядування дозволяється робити все, що не заборонено законом, що є негативним принципом правового регулювання [7]. Тобто, модель ґрунтується на поєднанні прямого державного управління на місцях і місцевого самоврядування, де присутня підпорядкованість нижчестоящих ланок вищим.

Виділяють ще декілька моделей місцевого самоврядування. Іберійська система місцевого самоврядування використовується в країнах Латинської Америки, де населення адміністративних одиниць (муніципій) цих країн обирає раду та головну посадову особу. Радянська система використовувалася в колишніх і використовується в нинішніх країнах соціалізму (КНР, В'єтнам, Куба) [9]. Існує ще п’ята модель, так звана змішана, що характеризується ознаками англо-американської та континентальної моделі та набула поширення в Австрії, Російській Федерації, ФРН.

На Близькому Сході існує своя, специфічна система норм та правил життя. Тому вкрай складно виділити модель місцевого самоврядування, що існує на місцевому рівні в країнах регіону. Питання управління на місцях для країн Близького Сходу на сьогодні залишається

дуже актуальним питанням, оскільки місцеве самоврядування передбачає створення інститутів громадянського суспільства. Це є невід'ємною частиною для функціонування та розвитку системи місцевого самоврядування, що також включає процес переходу від тоталітарного або авторитарного режиму правління до демократичного. Даний процес, як результат, потребує формування нової законодавчої бази, що буде регулювати діяльність органів місцевого управління та самоврядування. Тобто, важливою умовою розвитку місцевого самоврядування в країнах арабського сходу виступає децентралізоване управління, виступаючи насамперед необхідною умовою для демократизації суспільства та державної влади [11].

Місцеве самоврядування в країнах Близького Сходу здійснюється як в умовах адміністративної централізації, так і адміністративної децентралізації. Для ефективності існування системи місцевого самоврядування дане питання має важливе значення, оскільки правильний розподіл цих тенденцій забезпечує ефективне вирішення загальнонаціональних задач, надає можливість керівництвам у містах здійснювати свою ініціативу, та забезпечує суспільство правом на участь в управлінні державою.

Визначення моделі, яка характерна в даному регіоні, розглянемо на прикладі функціонування місцевого самоврядування стратегічно важливої держави Близького Сходу – Ірану. Досліджуючи особливості системи управління на місцях в Ірані необхідно відзначити те, що система не має яскраво виділених характеристик та ознак, за допомогою яких можна визначити певну модель місцевого самоврядування. Така ситуація спричинена, насамперед, структурою політичної системи Ірану (країна є шиїтською теократичною державою), що спрямована на мусульманські традиційні цінності та впливає на формування системи місцевого управління.

На місцевому рівні дуже сильно виражена залежність виконавчої влади від органів місцевого управління. Міські, сільські, провінційні ради формуються за допомогою проведення загального голосування в певному регіоні по мажоритарній системі. Такі ради мають доволі широкі повноваження, оскільки до їх компетенції входять: повний контроль за діяльністю муніципалітетів, відповідальність за вибори мерів, створення та розробка стратегії економічного та соціального розвитку округів [2, с. 7-10].

Особливістю існування політичної системи країни є той факт, що норми та принципи мусульманського права несуть серйозний вплив на конституційне законодавство та інші галузі існуючого права у країні. Необхідно також зазначити існування в правовій системі Ірану елементів мусульманської та романо-германської правових систем (в основному повторюючи французьку модель), які насамперед залучаються у створенні та регулюванні громадських інститутів [10].

Елементи системи місцевого самоврядування та управління Ірану проголошені в головному документі – Конституції країни від 1979 року. Але до революційних подій система місцевого управління розвивалась на основі принципів Конституції 1906 року, коли були проведені перші спроби створення органів місцевого управління - утворено анджоман (комітет) для народного спостереження за виборчим процесом, який в подальшому зберіг за собою право на управління містом Тербізе. 1907 року Конституція була розширена так званими «Доповненнями до Основного закону», де одним з глав стало проголошення створення провінційних та обласних рад (анджуманів) та визначення їх повноважень та задач. Так почалось формування муніципалітетів в інших містах держави, які були визначені законними народними представництвами і мали компетенцію тільки у хазяйській сфері. У зв'язку з подальшою зміною політичних режимів органи муніципалітету зазнавали реформування, але в цілому зберегли своє існування [2, с. 5].

Сьогодні структура формування влади на місцях в Ірані описана в Конституції Ірану від 1979 року, та доповнена у 1989 р.. Основні принципи та засади формування системи місцевого самоврядування відзначені в документі у сьомій главі про Ради, статті 100-106 [4]. В законодавчому порядку визначаються умови обрання представників місцевих органів,

сфера її прав та обов'язків, проведення контролю за діяльністю рад, встановлюється чітка ієрархія підпорядкованості органів місцевого самоврядування центральному керівництву.

Таким чином, Конституція відображає культурні, соціальні, економічні та політичні інститути іранського суспільства на основі ісламських норм. Згідно 7 статті Конституції, такі ради як рада провінцій, області, міста, району, села є «основними органами прийняття рішень та управління країною» [8].

Система місцевого самоврядування в країні розвита достатньо, не дивлячись на високий рівень централізації влади в країні. Таким чином, на сільському, місцевому, обласному чи провінційному рівні надається право здійснювати компетенції по вирішенню питань місцевого значення. Прийняті рішення є обов'язковими для виконання на території дії конкретної ради (чи то сільська, чи обласна), але в той же час рішення рад не повинні суперечити нормам ісламу та законам держави.

Таким чином, у висновку можна говорити про співвідношення іранської моделі місцевого самоврядування до французької, оскільки особливості системи найбільше підходять до даної моделі, а саме: в Ірані немає чіткої децентралізованої системи місцевого самоврядування на містах. Хоча ради й проводять самостійно політику вирішення місцевих питань, але в рамках допустимих норм ісламських принципів. Окрім того, існує чітка ієрархія системи місцевого самоврядування (провінції – області – райони – міста - села), що включає підпорядкованість від нижчестоящих до вищестоящих структур. Також, характерною рисою для континентальної моделі є створення такого представництва центральної влади, яке спроможне здійснювати державний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування. В Ірані такі органи створюються у разі невідповідності діяльності рад відносно законних повноважень. Тому дані інстанції залишають за собою право на розпуск відповідної ради та створення нової.

Отже, політичні традиції, що включають норми та закони національної єдності, ісламського республіканського ладу та підпорядкованості центральному уряду є своєрідною особливістю функціонування інститутів місцевого самоврядування в Ісламській Республіці Іран, що визначають формування моделі місцевого управління в країні.

Література:

1. Вольфович Р. Системы местного самоуправления в зарубежных странах / Р. Вольфович, Г. Грибанова // Местное самоуправление: проблемы и перспективы / под ред. М. Б. Горного. - СПб., 1997. - 345 с.
2. Галкина Е. С. Становление нации и пути национализма в Иране / Е. С. Галкина // Вестник Рязанского государственного университета. - Рязань : РГУ, 2011. - С. 5-17.
3. Иран. Местное управление и самоуправление [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://www.hyno.ru/tom2/514.html.
4. Конституционное развитие и религиозно-идеологические основы Исламской Республики Иран [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://web-local.rudn.ru/weblocal/uem/ido/konst_p_bsv/V1.htm.
5. Конституция Исламской Республики Иран [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://worldconstitutions.ru/?p=83.
6. ЛелеченкоА.П. Зарубіжний досвід організації функціонування місцевого самоврядування: імплементація в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу :http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=266.
7. Либоракина М.И.Зарубежный опыт организации местного самоуправления [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ecsocman.hse.ru/text/50330756.html.
8. Местное самоуправление Ирана [Електроний ресурс]. - Режим доступу: https://studwood.ru/851064/pravo/mestnoe_samoupravlenie_irana.
9. Скоков А. М. Местное управление и самоуправление в зарубежных странах [Електроний ресурс]. / А. М. Скоков // Российский медико-биологический вестник имени

академика И.П. Павлова. - М: 2003. - №1-2. - С. 184–192. - Режим доступу до документу: https://cyberleninka.ru/article/n/mestnoe-upravlenie-i-samoupravlenie-v-zarubezhnyh-gosudarstvah.
10. Хачатуров Р. Л. О правовой системе Ирана / Р. Л. Хачатуров // Вектор науки ТГУ. - Тольятти : ТГУ, 2009. - №6(9). - С. 58–61.
11. Хачим Ф. И. Правовое положение органов местного управления и самоуправления в республике Йемен / Ф. И. Хачим, Аль-Кадасси Халед // Проблемы государства и права за рубежом. - М.: Вестник РУДН, 2004. - №2. - С. 57-61.

Сидорова Н. В.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Діяльність органів місцевого самоврядування та судовий порядок захисту їх прав визначає Конституція України [1]. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачає, що органи та посадові особи місцевого самоврядування мають право звертатися до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, які обмежують права територіальних громад, повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування [2]. У той же час Європейська хартія місцевого самоврядування зазначає, що органи місцевого самоврядування мають право використовувати засоби правового захисту для забезпечення вільного здійснення своїх повноважень і поважання принципів місцевого самоврядування, які утілені в конституції чи національному законодавстві [3]. Таким чином, право звернення органів місцевого самоврядування до суду для захисту порушених прав гарантує як національне законодавство так і закріплено міжнародними актами.

Гарантії прав місцевого самоврядування можна поділити на гарантії реалізації та гарантії охорони та захисту. До гарантій реалізації прав місцевого самоврядування слід віднести норми права, які встановлюють підстави виникнення тих чин інших прав місцевого самоврядування.

Так, підставою впровадження тих чи інших прав місцевого самоврядування може бути відповідна нормативно-правова регламентація. Окрім того, основні права місцевого самоврядування закріплені на конституційному рівні, як такі, що діють безпосередньо та надає їм найвищу юридичну силу відносно правотворчої, правозастосовної, правоохоронної діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

Захистом є діяльність, що здійснюється у випадку порушення суб’єктивних прав і передбачає заходи щодо відновлення порушених прав. Під гарантіями охорони слід розуміти установчі контрольно-наглядові функції державних органів, а також норми превентивного характеру, що визначають ступінь відповідальності зобов’язаних осіб і органів, у випадку якщо їх дії чи бездіяльність перешкоджають здійсненню прав місцевого самоврядування.

Окрім того, одним з основоположних критеріїв розмежування «захисту» і «охорони» є форма діяльності відповідних суб’єктів, що беруть участь у забезпеченні прав місцевого самоврядування. Застосування захисту означає втручання в процес з боку вказаних суб’єктів з метою усунення негативних факторів, що заважають здійсненню прав місцевого самоврядування, а також відновлення прав у випадку їх порушень. Умови дії гарантій охорони полягають у діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування та посадових осіб, та виявляються у здійсненні контрольно-наглядових функцій, у вдосконаленні законодавства з урахуванням розвитку інституту місцевого самоврядування в умовах розвитку української держави, у роботі по підвищенню рівня правосвідомості тощо.

Багато в чому гарантії реалізації прав місцевого самоврядування забезпечуються можливостями гарантій охорони та захисту. Це цілком зрозуміло, оскільки юридичні засоби охорони та захисту покликані сприяти правомірному і найбільш доцільному використанню суб'єктами місцевого самоврядування наданих їм прав.

Найважливішим показником забезпеченості прав місцевого самоврядування є рівень їх охорони та захисту, насамперед у судовому порядку. Судова охорона та захист прав місцевого самоврядування здійснюється судами загальної юрисдикції, а також Конституційним Судом України.

На важливість судової охорони та захисту в системі гарантій прав місцевого самоврядування вказує багато факторів, наприклад, наявність значної кількості актів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що порушують права територіальних громад, права громадян на участь у здійсненні місцевого самоврядування, права органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Судовий захист прав місцевого самоврядування здійснюється судами загальної юрисдикції, а також Конституційним Судом України, а процедура регулюється відповідними процесуальними кодексами.

Охорона та захист прав місцевого самоврядування кримінальним судочинством здійснюється у випадках, коли:

- орган місцевого самоврядування або його посадова особа бере участь у процесі у якості цивільного позивача, оскільки раніше при вчиненні злочину були порушені права місцевого самоврядування;
- посадова особа місцевого самоврядування виступає у процесі в якості потерпілого, оскільки раніше ця особа зазнала майнової, фізичної або моральної шкоди від особи, в діяннях якої є ознаки злочину, а вчинене діяння може бути пов'язано із виконанням цією особою службових обов'язків;
- посадова особа органу місцевого самоврядування виступає в процесі у якості обвинуваченого (підсудного) [4, с. 5].

Участь органу місцевого самоврядування під час розгляду судової справи може бути у випадках, що виникають під час спорів у сімейних, трудових та цивільних правовідносинах. При цьому під час розгляду цивільних справ суб'єкт владних повноважень виступає у ролі не тільки позивача або відповідача, але й в якості третьої особи.

Господарські суди переважно розглядають справи про вирішення спірних питань орендних правовідносин, захисту комунальної власності, землекористування та інші.

Головна мета адміністративно-правової охорони прав місцевого самоврядування полягає в тому, що вона спрямована не стільки на визнання незаконності рішення, дій чи бездіяльності, скільки на відновлення права користуватися певними соціальними благами або спонукання державних установ щодо забезпечення реалізації цього права.

Особливе місце в процесі гарантування охорони та захисту прав місцевого самоврядування відіграє Конституційний Суд України. Охорона та захист прав місцевого самоврядування органами конституційної юрисдикції має місце і в зарубіжних країнах, досвід яких необхідно вивчати для застосування в Україні позитивних надбань в цій сфері.

У рішеннях Конституційного Суду України щодо органів місцевого самоврядування знайшли своє відображення недоліки, пов'язані з їх формуванням і становленням У ч.4. ст.71 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] гарантується право органів та посадових осіб місцевого самоврядування звертатися до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, які обмежують права територіальних громад, повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Проте в законі не вказується в який саме суд мають звертатись органи та посадові особи місцевого самоврядування, що, в свою чергу, породжує можливість різного тлумачення вказаної норми з питань підсудності даної категорії справ. Справи щодо оскарження законності та відповідності нормативно-правових актів органів місцевого

самоврядування правовим актам вищої юридичної сили розглядаються в порядку адміністративного судочинства, у випадку ж виявлення незаконності чи невідповідності суд у встановленому порядку визнає такі акти чи їх окремі положення незаконними або такими, що не відповідають правовому акту вищої юридичної сили. Судовий захист є гарантованим Конституцією України дієвим механізмом відновлення порушених прав органів місцевого самоврядування, хоча і потребує подальшого реформування.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.
2. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс]. – 1997. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – 1985. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
4. Абасов Г. Г. Судові гарантії охорони та захисту прав місцевого самоврядування: проблеми теорії та практики. / Г. Г. Абасов. // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Юридические науки».. – 2012. – №2. – С. 3–9.
5. Літвінова О. Судовий захист прав органів місцевого самоврядування, як одна з найважливіших гарантій місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / О. Літвінова. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/6212/%CE.
6. Барвіцький В. Ю. Захист прав і законних інтересів територіальних громад судами загальної юрисдикції та в досудовому порядку / В. Ю. Барвіцький // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право. - 2011. - Вип. 2. - С. 55-70. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2011_2_7.
7. Барвицький В. Ю. Судовий захист прав і законних інтересів територіальних громад: зарубіжний досвід / В. Ю. Барвицький. // Науковий вісник Академії муніципального управління серія «Право». – 2012. – №2. – С. 94 – 103.

Топузов Д. І.,
студент ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні триває процес реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Про це говорять на телебаченні, пишуть в газетах, дискутують під час публічних заходів. Але не завжди і публікації, і дискусії носять конструктивних характер – більше того, - відомі випадки, коли так званні «експерти» починають розповідати про реформу, абсолютно не розуміючись на предметі розмови. Це призводить до дискредитації ідеї проведення реформи та нівелює зусилля багатьох людей, які доклали значних зусиль, щоб цей процес все ж таки розпочався.

Функціонування органів місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання населенню органами місцевого самоврядування, утвореними ними установами та організаціями високоякісних і доступних адміністративних, соціальних та інших послуг на відповідних територіях [5].

Починаючи з 1991 року чисельність сільського населення зменшилася на 2,5 млн. осіб, а кількість сільських населених пунктів - на 348 одиниць. Разом з тим кількість сільських рад збільшилася на 1067 одиниць [4].

На сьогодні в Україні утворено близько 12 тис. територіальних громад, у більш як 6 тис. громад чисельність жителів становить менш як 3 тис. осіб, з них у 4809 громадах - менш як 1 тис. осіб, а у 1129 громадах - менш як 500 осіб, у більшості з них не утворено виконавчі органи відповідних сільських рад, відсутні бюджетні установи, комунальні підприємства тощо. Органи місцевого самоврядування таких громад практично не можуть здійснювати надані їм законом повноваження. Дотаційність 5419 бюджетів місцевого самоврядування становить понад 70 відсотків, 483 територіальні громади на 90 відсотків утримуються за рахунок коштів державного бюджету [3].

Здійснення постійної фінансової підтримки через районні бюджети малочисельних територіальних громад з використанням системи дотацій вирівнювання є обтяжливим для державного бюджету та стримує розвиток малих міст і великих селищ [4].

Удосконалення потребує також система територіальної організації влади з метою підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території.

Одним з етапів реформування системи місцевого самоврядування в Україні мав стати процес укрупнення територіальних громад. Україна вирішила піти по шляху добровільного об'єднання територіальних громад, в той же час створивши умови чітких стимулів та заохочень для громад, які пройдуть цей процес об'єднання. Саме об'єднання громад на сьогодні є однією з найбільш обговорюваних тем та напрямків реформ, а його успішна реалізація має стати підґрунтям для створення дійсно спроможних територіальних громад [2].

Для того, щоб детально презентувати особливості впровадження процесу добровільного об'єднання територіальних громад в Україні, маємо зазначити нормативноправову базу, яка є його основою.

Отже, окрім Концепції реформування місцевого самоврядування в Україні та Плану її реалізації, які фактично є лише рамковими документами і визначають стратегічні напрямки впровадження реформ, варто вивчити офіційні документи, які чітко регламентують форми реалізації цих реформ. Це, зокрема:

- Закон про добровільне об'єднання територіальних громад №157-19 від 05.02.2015 р., оприлюднений 04.03.2015 р. із змінами, внесеними згідно із Законами № 676-VIII від 04.09.2015, ВВР, 2015, № 37-38, ст.371 № 835-VIII від 26.11.2015 (http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19);
- Бюджетний Кодекс України, із змінами, прийнятими Верховною Радою № 928-VIII від 25.12.2015 (http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17);
- Методика формування спроможних територіальних громад, Постанова Кабінету Міністрів №214 від 08.04.2015 р. (опублікована 27.04.2015 р.) (http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248117469&cat_id=24671 1250).

Саме ці документи визначають основні етапи, умови та власне процес добровільного об'єднання територіальних громад, а також функції та обов'язки, які набудуть об'єднані територіальні громади (ОТГ), і фінанси, які будуть надані для їх реалізації після завершення процедури об'єднання [3].

Необхідно зазначити, що логічним мав би бути процес, коли спочатку мала б бути затверджена Методика формування спроможних територіальних громад, потім на її основі облдержадміністраціями розроблені Перспективні плани формування спроможних територіальних громад, ці плани в подальшому схвалені відповідними обласними радами, потім затверджені Кабінетом Міністрів, а тільки після цього розпочався б процес об'єднання територіальних громад. Через те, що сам Закон з'явився набагато раніше, ніж було затверджено Методику, це призвело до певних суперечностей, адже окремі громади розпочали процес об'єднання самостійно та у самостійно визначеному форматі [2].

В той же час, головними чинниками, заради якого об'єднуватимуться територіальні громади, є отримання економічної та податкової самостійності, отримання самостійних функцій, які фактично надають об'єднаним територіальним громадам статусу, наближеного

до статусу які сьогодні мають міста обласного значення. Найголовніше з цього – джерела надходжень бюджетів ОТГ було прописано ще на початку 2015 року в Бюджетному Кодексі, який також фактично визначив і функції ОТГ, оскільки було прописано видатки, які здійснюються з бюджету ОТГ [1].

Для того щоб узагальнити всі ці документи та відслідкувати зв'язок між ними, матеріал умовно розділено на кілька розділів: структура управління ОТГ, надходження та видатки ОТГ, процедура створення ОТГ та методика формування спроможних громад, яка є основою формування перспективних планів об'єднання громад [3].

Ці розділи дозволять сформувати узгоджену позицію підготовки та реалізації процесу добровільного об'єднання територіальних громад, а також надати певні рекомендації по підвищенню ефективності цього процесу. Отже, підсумовуючи всі аспекти процесу децентралізації влади в Україні та його складової – добровільного об'єднання територіальних громад, можемо зробити такі висновки:

1. Україна рухається в напрямку, закріпленому в Європейській хартії місцевого самоврядування та використовуючи досвід країн Європи (передусім Польщі), декларуючи пріоритетом реформ децентралізацію з передачею повноважень на рівень територіальної громади.

2. Процес децентралізації влади є складним та складається з багатьох елементів. Окремі з них – бюджетна децентралізація, податкова децентралізація, можливість передачі повноважень на рівень громад та формування незалежних бюджетів цих громад на сьогодні вже прописані в нормативних документах у вигляді Законів та Постанов КМУ. В той же час, попереду ще досить складний процес узгодження інших аспектів децентралізації та внесення необхідних змін до відповідних підзаконних актів, які мають забезпечити неухильне виконання реформ.

3. Напрямок реформування закріплено на рівні офіційних документів (Концепція реформування, План виконання та ін.), проте станом на січень 2016 року бачимо відставання від запланованих термінів, яке потребує внесення відповідних коректив.

4. Якщо розглядати процес добровільного об'єднання територіальних громад як окрему складову, то головною перевагою Закону є можливість майбутній об'єднаній – спроможній – територіальній громаді отримати чіткі і незалежні функції і повноваження по задоволенню потреб мешканців територіальних громад і фінансові ресурси, в т.ч. і місцеві податки, на їх реалізацію. Цей процес об'єктивно потрібний українським громадам, адже зважаючи на значну кількість малих територіальних громад, які є суто дотаційними, говорити про ефективне задоволення потреб мешканців таких громад неможливо. І саме об'єднання має призвести до значного покращення ситуації і створити умови для передачі відповідних повноважень таким громадам.

5. Окремо варто зазначити щодо добровільності процесу об'єднання. Зараз багато нарікань щодо того, що громади «змушують» об'єднуватись у відповідності до Перспективного плану і вони зобов'язані будуть об'єднатися абсолютно так, як визначено Перспективним планом. На справді це не зовсім так. Громади мають повне право об'єднуватися, як вони забажають. Головне, щоб це було у відповідності до Закону про об'єднання (наприклад, вимога щодо об'єднання виключно суміжних громад). Тобто кожна громада в процесі реформування місцевого самоврядування може обрати будь який з трьох можливих варіантів поведінки:

а) – взагалі ні з ким не об'єднуватись;

б) – об'єднатися з іншими громадами в довільній конфігурації – головне, щоб громади були суміжні;

в) – об'єднатися так, як визначено Перспективним планом. Але якщо громади хочуть отримати передбачені преференції з боку держави, то мусять об'єднатися у відповідності з Перспективним планом. Хоча досвід перших ОТГ показав, що Перспективні плани було

змінено у відповідності до реально створених ОТГ, але системність такого кроку є сумнівною.

Література:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80.
2. Про першочергові заходи з розвитку місцевого самоврядування в Україні на 2017 рік : Указ Президента України від 07.12.2016 р. № 545/2016 / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/545/2016.
3. Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 р. № 688-р / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249350402.
4. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій ряду на 2017 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. N 275-р / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249935442.
5. Децентралізація на власному досвіді: в яких регіонах найбільш позитивно оцінюють реформу? / Сайт Національної ради реформ [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://reforms.in.ua/ua/novyna/decentralizaciya-na-vlasnomu-dosvidi-v-yakyh-regionahnaybilshpozytyvno-ocinyuyut-reformu

Шаповалов В. П.,
студент ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ІБЕРІЙСЬКОЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Національні системи місцевого самоврядування Іспанії та Португалії стали моделлю для подальшого розвитку муніципальної влади країн Латинської Америки, а саме взаємодія її органів з урядовими установами. За цією моделлю у всіх ланках адміністративнотериторіального устрою країни (муніципіях) населенням обираються ради (хунти), які є представницькими органами місцевого самоврядування. Питаннями управління відає обираємий радою або безпосередньо населенням глава муніципії (алькальд, регідор, префект, мер). Він одночасно є головою ради та її виконавчим органом персоніфікованого характеру. Призначуваних посадових осіб з центру при такій моделі немає, але обираємий глава муніципії, все одно затверджується урядом в якості його повноважного представника. Тому він діє, з одного боку, як виконавчий орган ради, зобов'язаний виконувати всі його рішення, а з іншого - як представник уряду в муніципії, покликаний від імені держави здійснювати контроль за законністю рішень самого ради. На практиці в його руках зосереджені основні важелі по оптимальному поєднанню загальнодержавних і місцевих інтересів у муніципальному управлінні [3, с. 37].

Але варто зазначити, що в Іспанії, як і в Португалії, ще з 90-х років, були створені нові правила щодо створення секретаріатів міських ради, є частиною процесу дерегуляції

публічної функції і представляють собою якнайшвидше «повернення» до дев'ятнадцятого сторіччя. У цьому процесі держава втрачає компетенції на користь двох рівнів уряду, розташованих безпосередньо над ним і нижче: а саме Європа і самі регіони. Саме такі зміни були зроблені, бо влада боялась, що при єдиному державному управлінні, країна може створити «армію бюрократів», що приведе до збільшення рівня невирішених проблем й беззахисності громадян. Муніципальний секретар історично в Іспанії, як і в Латинських країнах, дуже важлива фігура місцевої адміністрації, але за останні два десятиліття ця посада відчула дуже помітне ослаблення, що негативно позначається не тільки на державній службі та адміністрації, але і в суспільстві. Але ж тут повинно бути зазначено, що вже довгий період впроваджують нові правила для секретарів та інших місцевих посадових осіб, і це пов'язано з глибокими адміністративними реформами, які мали місце в Європі в сучасний період. Ці норми і впровадження припускають в історичній перспективі інволюцію або адоптацію муніципалітету до умов XIX століття. Також основними змінами буде впровадження нової, самостійної політики окремих адміністрацій і часткова або повна відмова від іберійської системи місцевого самоврядування [1; 2].

Незважаючи на ці зміни у європейських країнах, іберійська система у своєму історичному вигляді залишилась у 17 країнах Латинської Америки, в тому числі в таких найбільших, як Аргентина, Бразилія, Чилі, Колумбія. В силу історичних причин вона не склалася лише в колишніх колоніях Великобританії (Антигуа і Барбуда, Барбадос, Гайана, Ямайка та ін.), В колишніх заморських територіях Франції (Гаїті) і на Кубі, де місцеве самоврядування взагалі ніколи не впроваджувалось. Окремо ж треба зазначити, що Мексика хоча і є іспаномовної країною Латинської Америки, в ній діє континентальна система місцевого самоврядування. Цей феномен пояснюється тим, що Мексика, здобувши в 1821 році незалежність, обрала в якості моделі законодавство не колишньої метрополії - напівфеодальної Іспанії, а буржуазної Франції [5].

Одним із знакових соціально-політичних наслідків неоліберальних реформ і ослаблення ролі держави як суспільного регулятора стало зростання активності і впливу інститутів громадянського суспільства. Цей процес почався ще в роки боротьби за демократизацію, проти авторитарних режимів і консолідувався на етапі ринкових перетворень. Причому, саме в умовах військових диктатур відбувалося становлення рухів і об'єднань, які стали основою незалежного від держави громадянського суспільства. У той період (наприклад, в Аргентині, Уругваї) виникли численні правозахисні організації, які об'єднали родичів політв'язнів і жертв репресій. Найчастіше в них входили жінки, радикальна частина молоді, ліберально налаштовані священнослужителі, представники творчої інтелігенції, журналісти. Крім цього створювалися різного роду асоціації взаємної підтримки в міських кварталах, жителі яких на собі відчули соціальні наслідки економічної політики військових диктатур і неоліберальних перетворень.

Феномен самоорганізації населення в протистоянні репресивної державної влади, спочатку носив неполітичний характер, згодом набув політичний вимір, оскільки «громадянське суспільство ставало заміною, субститутом політичної опозиції». В результаті мали місце в умовах диктатур відділення товариства від політики і фактична ліквідація публічної політичної сфери обернулися формуванням автономних інститутів громадянського суспільства, які вийшли з-під державного контролю. Це означало не що інше, як частковий демонтаж існуючої державоцентрічної моделі взаємовідносин влади і суспільства.

Головним наслідком розвитку зазначеного процесу в період демократизації, а потім проведення неоліберального економічного курсу було подальше ослаблення прямого впливу політичної влади на громадянське суспільство. Максимальне значення незалежні громадські організації придбали в роки кризових випробувань у часи XX і XXI ст [7].

Характерна особливість іберійської системи місцевого самоврядування полягає і в тому, що в здійсненні контролю за діяльністю органів муніципальної влади бере участь населення. Наприклад, населення кожної муніципії наділене правом звертатися до Конституційного

Суду із запитом щодо конституційності прийнятих муніципальних рішень. Для цього досить зібрати під петицією не менше 1% підписів жителів відповідної муніципії, що володіють активним виборчим правом. У багатьох країнах Латинської Америки в порядку здійснення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування виборцям надано право відкликати депутатів рад і голів муніципій достроково. Підставами відкликання можуть бути грубе порушення конституції і законів, рішень органів місцевого самоврядування, самоусунення від виконання наказів виборців і своїх обов'язків, вчинення дій, що порочать звання депутата або голови муніципії [6].

Органи місцевого самоврядування в країнах Латинської Америки не можуть безпосередньо займатися політичною діяльністю або приймати політичні рішення, хоча в їх ведення входить видача дозволів на проведення мітингів, походів, демонстрацій і зборів в громадських місцях, а також підтримання загального порядку під час проведення названих заходів. Для цих цілей зазвичай використовуються сили муніципальної поліції, безпосередньо підлеглі муніципальним органам. Особливістю муніципального управління Бразилії, наприклад, є, на відміну від інших латиноамериканських держав, закріплення в Конституції 1988 р підстав для здійснення втручання штатів в справи муніципалітетів і призначення урядом штатів своїх уповноважених (інтер-венторов), яким на певний термін може бути передано управління муніципії з одночасним припиненням діяльності муніципальної ради.

У іберійської системи, як і у кожної існуючої в світі, є свій ряд переваг і недоліків. Головною перевагою, яка і полягає в ефективності системи є єдність взаємовідносин між представницькою і виконавчою владою. Така єдність забезпечується за допомогою того, що керівник регіону, глава адміністрації і голова регіонального представницького органу - це одне і те ж обличчя, який хоч і затверджується державою, але обирається все ж таки народом, що і є справжнім прикладом демократії [4]. Однак, це можна назвати і головним недоліком, бо саме ця людина концентрує в собі величезну владу, найширші повноваження та великий вплив на прийняття рішень. Саме тому тут і виникає проблема авторитарності та велика залежність прийнятих муніципалітетом рішень, від особистості яка займає цей пост.

Говорячи про організацію публічної влади на місцях, слід визнати, що де-факто система органів місцевого управління в досліджуваних державах централізована (але з елементами відомої децентралізації, автономії) і будується в повній відповідності з адміністративно-територіальним поділом. Фундамент місцевого самоврядування складають представницькі органи, що формуються населенням в результаті вільних і змагальних виборів як на низовому (муніципальному), так і на середньому (регіональному, департаментські, провінційному) рівні. Характерною для другої половини XX століття і загальної для цих країн тенденцією є відмова від практичного використання або виключно системи централізованого управління, або адміністративної автономії, що дає привід віднести їх до так званої змішаної системи управління, що поєднує початку прямого державного адміністрування та місцевого самоврядування [1].

Але дуже важливо зазначити, що які б повноваження муніципалітетів (муніципальної публічної влади) не розглядалися, роль яких би місцевих органів ні досліджувалася, необхідно, відзначити залежний характер місцевої (муніципальної) адміністрації. На сучасному етапі політичної історії латиноамериканських держав муніципалітети здатні протистояти позиції центру, але ефективно діяти без його підтримки вони як і раніше не в змозі.

Література:

1. España el gobierno local [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://atlasflacma.weebly.com/uploads/5/0/5/0/5050016/espaa.pdf
2. Las nuevas normas sobre los secretarios de los ayuntamientos en España [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-270/sn-270-34.htm

3. Астахов О.М. Перспективи розвитку Латинської Америки та її місце у майбутньому світоустрій / О.М. Астахов // Латинська Америка. - 2009. - № 7. з. 32-37.
4. Иберийская правовая система местного самоуправления [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://knigi.news/munitsipalnoe/iberiyskaya-pravovaya-sistema-mestnogo-53584.html
5. Система місцевого самоврядування в різних країнах та в незалежній Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/books_ukr/semenov22.htm
6. Системы местного управления и самоуправления [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ecoedulaw.ru/ru/2016/2/13
7. Государство и общество в Латинской Америке: история и современность [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.perspektivy.info/rus/gos/gosudarstvo_i_obshhestvo_v_latinskoj_amerike_istorija_i_sovremennost_2014-02-28.htm

Швець С. А.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-АКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Процеси перетворення в Україні останніми роками відбуваються за всіма напрямами внутрішньої політики держави, у тому числі й у такій її сфері, як соціальна.

Соціальну політику держава проводить через регіональні й місцеві органи влади. Ефективна соціальна політика держави, пов’язана з розподілом матеріальних і духовних благ, задоволенням потреб людини, неможлива без активної участі всього населення країни, регіонів і місцевих співтовариств [2, с. 87]. У ході реформи місцевого самоврядування відбувалося впорядкування повноважень між Україною, її регіонами й муніципальними утвореннями щодо соціальних функцій як у галузі їх розмежування, так і за витратними зобов’язаннями в аспекті їх виконання.

Місцеве самоврядування сьогодні виступає важливим фактором демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства, наближення влади до її джерела – народу. В Україні закладено конституційні засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято низку базових нормативно-правових актів, які регулюють діяльність органів місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування – одна з фундаментальних демократичних засад конституційного ладу України. А тому процеси його конституційного реформування є найважливішим чинником розвитку всієї системи української державності.

Багато що залежить від ефективності діяльності регіональних і місцевих органів влади, від їх здатності брати на себе відповідальність, діяти енергійно, грамотно, своєчасно. Саме на місцеве самоврядування покладено вирішення значної частини питань, що визначають соціальне самопочуття громадян. Це дошкільна й загальна освіта, система первинної ланки охорони здоров’я, надання послуг ЖКГ, упорядкування міст і селищ, реалізація програм підтримки підприємництва, вирішення проблем ринку праці [3, с. 49].

Сьогодні в Україні вже не викликає сумнівів необхідність та актуальність планувальної діяльності на місцевому рівні. В нашій державі, як і в інших країнах світу, активно розвивається і запроваджується стратегічний підхід до планування сталого територіального розвитку.

Проекти місцевого розвитку, спрямовані на реалізацію стратегічних пріоритетів розвитку території та досягнення соціально-економічних вигод територіальної громади, затверджені у складі стратегії. Вони здійснюються під егідою органу місцевого самоврядування, мають центри відповідальності у структурних підрозділах органу місцевого самоврядування. За результатами їх виконання можуть бути отримані як позитивні фінансові потоки, економічні ефекти, так і суто соціальні вигоди.

Кожна територіальна громада має свою програму стратегічного розвитку, яку розробляють, погоджують та затверджують органи місцевого самоврядування разом з її мешканцями. Презентуючи програму стратегічного розвитку міста Маріуполя: «Маріуполь: Стратегії розвитку – 2021», міський голова наголосив наступне: «Місія Маріуполя в Україні – бути вітриною українського Приазов'я, центром динамічного розвитку. Місто – це будівлі, дороги, мости. Але перш за все, Місто – це люди, за яких міста конкурують між собою. Тому центральний фокус Стратегії розвитку Маріуполя – людина. Кожен із нас. І створення кращих умов для життя, навчання, роботи кожного городянина. І одночасно – створення яскравого, привабливого, впізнаваного образу нового Маріуполя, який будуть знати й любити в Україні та за її межами» [6].

Завданням органів місцевого самоврядування як найбільш наближених до населення є безпосереднє надання комплексу соціальних послуг, що забезпечують сприятливі умови життєдіяльності людини. На базі регіональних норм і нормативів органами місцевого самоврядування можуть розроблятися місцеві соціальні норми та нормативи, що враховують специфіку певного муніципального утворення.

Маріуполь не є винятком. Розроблені та презентовані наступні програми:

- міська цільова програма «Доступний Маріуполь» на 2017-2021 роки (з метою сприяння вирішенню проблеми соціалізації осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення шляхом створення на території м. Маріуполя безбар'єрного середовища, підвищення ефективності виконання програм соціально-економічного розвитку м. Маріуполя та стратегії розвитку міста «Маріуполь: Стратегії розвитку – 2021», затвердженою рішенням міської ради від 29.06.2017 № 7/19-1549 та згідно з розпорядженням міського голови від 15.08.2017 № 298р «Про розробку та порядок реалізації цільових програм на 2017-2022 роки» виникла необхідність затвердження цієї цільової програми);
- міська цільова програма «Маріуполь з турботою про Вас» на 2017-2021 роки (підвищення ефективності системи соціальної допомоги в місті Маріуполі через посилення адресності при її наданні та шляхом включення додаткових заходів щодо соціальної підтримки громадян для забезпечення їм гідної якості життя, вирішення проблем матеріально-технічного, соціально-побутового, культурно-масового характеру, здійснення конкретних заходів, спрямованих на надання адресної підтримки незаможним верствам населення, надання соціально-правової, трудової та медичної реабілітації особам з обмеженими фізичними можливостями, залучення до співробітництва громадських організацій, поліпшення становища людей з різними вадами) [1].

Давно назріла необхідність реформування діяльності органів влади й на місцевому, муніципальному рівні, здатних здійснювати свої функції, виходячи не з поточних цілей та інтересів, а на основі довгострокових планів розвитку місцевої території. Так, в Маріуполі, замість чотирьох територіальних (районних) Управлінь соціального захисту населення, утворений єдиний орган – Департамент соціального захисту населення. До його складу увійшли управління, які у свою чергу також поділяються на структурні підрозділи (відділи). Метою такої реформи є наближення соціальних послуг безпосередньо до їх споживачів, надання більш якісних соціальних послуг.

До функцій Департаменту належать:

Забезпечення у межах своїх повноважень додержання законодавства про соціальний захист та соціальне обслуговування населення.

Розроблення та організація виконання міських програм забезпечення якісного соціального обслуговування пільгової категорії населення та всебічне сприяння в отриманні ними соціального обслуговування та соціальних послуг.

Організаційно-методичне забезпечення та контроль за додержанням законодавства про надання соціальних послуг управлінь районних соціального захисту населення, територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), районних центрів соціальної реабілітації дітей-інвалідів, Маріупольського міського центру обслуговування осіб без визначеного місця мешкання, підприємств, закладів, установ та організацій сфери з питань соціального захисту населення м. Маріуполя усіх форм власності.

Визначення пріоритетів соціального розвитку, поліпшення становища сімей, попередження насильства в сім'ї, оздоровлення та відпочинку дітей та молоді, забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, протидії торгівлі людьми.

Створення соціально-економічних умов та гарантій щодо покращення стану сім'ї, жінок та дітей, виконання програм і здійснення заходів, спрямованих на забезпечення соціального та правового захисту сім'ї, у тому числі соціальної підтримки сімей з дітьми, малозабезпечених, багатодітних, молодих сімей та сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах, попередження насильства в сім'ї, оздоровлення та відпочинок дітей, забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, протидії торгівлі людьми.

Реалізація державної політики з питань соціального захисту дітей. Розроблення і здійснення самостійно або разом з відповідними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, громадськими організаціями заходів щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей.

Координація зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій всіх форм власності у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи із запобігання дитячій бездоглядності.

Ведення державної статистики щодо дітей відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів. Забезпечення реалізації державної політики у сфері соціальнотрудових відносин, оплати і належних умов праці, зайнятості населення [1].

Таким чином, реформа місцевого самоврядування має забезпечити розвиток самодостатніх територій регіонів, створити умови для покращення життєдіяльності територіальних громад. Децентралізація влади повинна створити умови поступової передачі повноважень від центральної влади до органів місцевого самоврядування, що дозволить покращити ефективність прийняття та реалізації рішень у багатьох питаннях, насамперед у соціально-економічній сфері.

Література:

1. Діючі програми соціального захисту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mariupolrada.gov.ua/page/dijuchi-programi-socialnogo-zahistu
2. Євсєєва О. О. Інноваційна спрямованість соціально-економічного розвитку України / О. О. Євсєєва // Економічний простір. – Збірник наукових праць. – № 62. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2012. – С. 85–93.
3. Євсєєва О. О. Стратегічні напрями соціального розвитку, шляхи державного регулювання : Монографія / О. О. Євсєєва. – Київ : СПДФО Коваленко В. Ф., 2011. – 524 с.
4. Євсєєва О. О. Удосконалення державного регулювання розвитку системи освіти в регіоні / О. О. Євсєєва // Бізнес Інформ. – 2012. – № 12. – С. 341–346.
5. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. – К.: Центр громадської експертизи, 2010. – 104 с.
6. Стратегія розвитку 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://mariupolrada.gov.ua/uploads/ckeditor/Економіка/Стратегія%202021/Strategy-2021-UKR%20%283%29.pdf

Мартиновський Д. П.,
аспірант кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ТА ФУНКЦІОНУВАННІ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

З метою системного дослідження питання забезпечення реалізації міжнародних правових стандартів (далі: МПС) при формуванні та функціонуванні законодавчої влади необхідно зробити декілька зауважень методологічної властивості, а саме:

- по-перше, виникнення МПС при формуванні та функціонуванні законодавчої влади в суверенній державі є пов'язаним з багатовіковим досвідом розвинених держав в сфері становлення, розвитку і вдосконалення демократичної правової державності, що підкріплений досягненнями буржуазних та соціалістичних революцій з проголошенням і спробами реалізації демократичних лозунгів щодо виборчого права, принципу рівності всіх перед законом, визнанням та дотриманням прав людини і громадянина;
- по-друге, виникнення і формування МПС в профільній сфері відбувається за принципом «єдність – у різноманітності», що детерміновано різними історичними, політичними, ідеологічними, нормативними підходами держав світу до формування власної державності, але при імперативі у цьому розвитку загальнодемократичних і загальнолюдських цінностей, що трансформуються з часом у цінності конституційні;
- по-третє, визначення МПС при формуванні та функціонуванні законодавчої влади стає можливим в процесі системного аналізу міжнародних міждержавних багатосторонніх договорів в сфері прав і свобод людини на предмет діяльнісно-поведінкових настанов держави щодо реалізації своїх міжнародно-правових зобов'язань, узятих при підписанні таких договорів – бо принципи і форми діяльності, норми поведінки держави, її уповноважених органів та осіб в процесі реалізації таких зобов'язань в середині держави проектуються не тільки в повсякденній діяльності наведених інституцій, а і співвідносяться з настановами загального міжнародного права, що демонструє засади державного режиму країни, не зважаючи на її форму правління та територіальний устрій;
- по-четверте, важливе значення у визначенні МПС в профільній сфері відіграє феноменологія глобального конституціоналізму, бо саме через неї конституційні цінності окремих держав, як в сфері прав людини, так і досвід в становленні демократичної правової державності, акумулюються на рівні їх міжнародного співтовариства та переносяться у тексти багатосторонніх міжнародних договорів, після підписання яких – повертаються на національний рівень, але вже як міжнародні зобов'язання держав, тобто, зобов'язання, що мають посилений рівень міжнародної обов'язковості та міжнародного контролю, – тобто, спостерігається відповідний редукціонізм, причому як прямий, так і навпаки – непрямий;
- по-п'яте, отже, обидва феномени – глобальний конституціоналізм та демократична правова державність – застосовуються напряму в системі координат «права людини», де ордината – права людини, а абсциса – відповідна поведінка держави, її органів, міжнародної спільноти держав щодо визнання, легалізації, захисту, охорони, гарантування, реалізації, дотримання таких прав людини;
- по-шосте, найбільш яскравим проявом формування МПС при формуванні та функціонуванні законодавчої влади є втілення принципу верховенства права в міжнародних

відносинах та його легалізація/легітимація саме в міжнародному праві. У зазначеному контексті ГА ООН вперше розглянула концепцію верховенства права на Всесвітній конференції з прав людини, що відбулася у Відні в 1993 році. Після проведення цієї конференції та створення Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини (УВКПЛ) Третій комітет ГА, який відповідає за виконання значного обсягу роботи з проблематики прав людини, якою займається ГА, до 2002 року обговорював і приймав щорічні Резолюції з питань зміцнення верховенства права.

Зі свого боку Третій комітет та спеціальні органи з прав людини ООН (Комісія з прав людини до 2005 року, бо в результаті реформи ООН була трансформована в Раду з прав людини з 2006 року) [1, с. 76] досягли значного прогресу в розробці міжнародної нормативно-правової бази і конкретних аспектів формулювання і втілення верховенства права. До сьогодні Третій комітет продовжує регулярно розглядати питання про верховенство права в межах здійснення правосуддя, позасудових, сумарних або довільних страт, прав людини й основних свобод в умовах боротьби з тероризмом, а також відповідно до реформи інститутів кримінального правосуддя [2].

У 2005 році керівники держав світу, які зібралися на Всесвітньому саміті ООН, встановили, що верховенство права є однією з чотирьох ключових областей, які заслуговують на більш пильну увагу. У Підсумковому документі, що був прийнятий Резолюцією 60/1 ГА ООН від 16 вересня 2005 року, вони одноголосно визнали необхідність «загального дотримання та забезпечення верховенства права як на національному, так і на міжнародному рівнях» і засвідчили прихильність держав-членів до «міжнародного порядку, заснованого на верховенстві права та міжнародному праві». Держави-члени прийняли рішення про створення спеціального підрозділу зі сприяння верховенству права в межах Секретаріату, з метою активізації діяльності ООН щодо зміцнення верховенства права [3].

Згідно з Підсумковим документом Всесвітнього саміту, до порядку денного Шостого (правового) комітету ГА ООН було включено новий пункт «Верховенство права на національному та міжнародному рівнях». Згодом започаткувалася практика щорічного обговорення у межах ГА ООН питання про верховенство права. До того ж, враховуючи його важливість, ГА ООН приймає у зв'язку із цим свої щорічні Резолюції (61/39, 62/70, 63/128, 64/116, 65/32, 66/102, 67/1, 67/97, 68/116, 69/123) [4]. Отже, формування такого питання у порядку денному ГА ООН торкається і національного рівня дії цього принципу, особливо торкаючись законодавчої діяльності держав в цій сфері;

- по-сьоме, основною метою визначення МПС при формуванні та функціонуванні законодавчої влади є виявлення процесу загального становлення: а) відповідної управлінської парадигми, б) алгоритму в діяльності органів публічної влади, насамперед, законодавчої, а також в) формування патернів (регулярних зв'язків сталого характеру), – скерованих на забезпечення виникнення феноменології правової демократичної державності;

- по-восьме, під забезпеченням реалізації МПС при формуванні та функціонуванні органів публічної влади в Україні слід розуміти, насамперед, систему державних заходів організаційного і нормативного характеру щодо запозичення і реалізації МПС в системі національного законодавства, тобто, відповідний функціонально-діяльнісний аспект діяльності держави в профільній сфері. Треба зазначити, що остання настанова методологічної властивості відноситься до становлення логістичної схеми формування та функціонування МПС для всіх видів та рівнів публічної влади, включаючи органи місцевого самоврядування.

Основні напрями та різновиди законодавчої діяльності парламенту обумовлюють зміст законодавчої функції Верховної Ради України. Це стосується й інших функцій єдиного органу законодавчої влади. Законодавча діяльність Верховної Ради, включаючи її законопроєктну діяльність [5], конкретизує зміст законодавчої функції Парламенту, тоді як

види такої діяльності вказують на її форми та засоби. Законодавчою функцію Верховної Ради визначаються напрями діяльності парламенту в сфері законодавства, тоді як його повноваження уточнюють конкретну сферу діяльності в межах конкретного предмета відання в кожному окремому випадку.

Отже, законодавча функція Верховної Ради України – це головний напрям і вид діяльності як єдиного органу законодавчої влади та уповноважених на те суб'єктів приймати, вносити зміни до законів і скасовувати закони. Тому, саме ця функція Верховної Ради є головною, пріоритетною у системі функцій Верховної Ради, оскільки головне покликання парламенту полягає саме у прийнятті законів, які визначають якість правової системи. До того ж в ході здійснення законодавчої функції її специфіка полягає в тому, що законодавчі повноваження знаходять своє логічне завершення в інших функціях Верховної Ради України на всіх стадіях парламентського процесу [6, с. 178].

Аналізуючи конституційні положення, які окреслюють законодавчі повноваження Верховної Ради України [7], до напрямів її діяльності в сфері творення законів відносяться наступні діяльнісно-поведінкові настанови: внесення змін до Конституції України за потребою (п. 1 ст. 85); прийняття законів (п. 3 ст. 85); затвердження Державного бюджету України (п. 4 ст. 85); внесення змін до Державного бюджету за потребою (п. 4 ст. 85); визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики держави (п. 5 ст. 85); затвердження структури, функцій, чисельності Служби безпеки України, Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань (п. 22 ст. 85); надання законодавчої згоди на обов'язковість міжнародних договорів України, денонсація міжнародних договорів України (п. 3 ст. 85); затвердження законом Конституції Автономної Республіки Крим та подальших змін до неї (п. 37 ст. 85); встановлення державних символів України (п. 24 ст. 85); визначення територіального устрою України (п. 13 ст. 92).

Отже, законодавча функція Верховної Ради України за своїм змістом наповненням проявляється у здійсненні / реалізації профільної законодавчої діяльності (включаючи законопроєктну діяльність), в межах власних повноважень. Треба зазначити, що законодавча функція Парламенту держави не відображається однаково в конституціях різних держав. Деякі конституції взагалі не передбачають таку функцію, і дане питання регулюється у спеціальному законодавстві.

Системний аналіз законодавчої діяльності парламенту України показує, що Верховна Рада України приймає закони фактично з будь-яких питань, за винятком вирішення питання про зміну території України, що є виключною прерогативою всеукраїнського референдуму, організація та проведення якого також регулюється виключно спеціальним профільним Законом України, який в умовах сучасних реалій є відсутнім і потребує своєї розробки і прийняття.

Одночасно, законодавча функція Парламенту в Україні достатньо тісно переплетена з його контрольною функцією. Більш того, в Україні існує конституційний орган Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, що є дієвим органом парламентського контролю за дотриманням прав і свобод людини і громадянина в державі. Хоча цей орган існує в Україні недовго, він довів свою ефективність і широкі можливості стосовно захисту прав людини. В нього є низка специфічних повноважень, що виокремлюють його серед інших. Впровадження подібного органу дозволило посилити гарантії захисту прав людини, надаючи кожній особі ширші можливості, скеровані на захист порушених прав.

Аналізуючи методологічні підходи до розуміння забезпечення реалізації МПС при формуванні та функціонуванні законодавчої влади в Україні, треба зазначити, що до таких стандартів відноситься володіння законодавчою владою держави належного переліку функцій для здійснення публічної влади в державі. Тобто, мова йде насамперед про створення

відповідної законодавчо- управлінської парадигми, алгоритму законодавчої та іншої (контрольної, установчої, бюджетної тощо) діяльності парламенту України щодо забезпечення його конституційної компетенції та створення патернів щодо реалізації відповідних МПС, що склалися в глобальному конституціоналізмі відносно діяльності парламентів в національному конституційному законодавстві України.

Посиленню та активізації зазначених процесів сприятимуть відповідні форми і методи з реалізації, зокрема, політичного діалогу та реформ, політичної асоціації, співробітництва та конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, юстиції, свободи та безпеки, торгівлі та питань, що пов'язані з торгівлею в контексті створення єдиного ринку України та ЄС.

Висновки. Отже, резюмуючи, можна зазначити, що процес входження України до асоціації з ЄС, з одного боку, допоможе продовжити політичні та економічні реформи, які базуватимуться на ринковій економіці та європейських нормах і цінностях, а з іншого – завдяки процесу адаптації законодавства, фактично через застосування МПС, в конституційному праві України створюється відповідний солідний блок європейського законодавства, що створює єдиний правовий простір нашої держави з Європейською спільнотою, що в перспективі може суттєво полегшити процес самого входження до ЄС.

Разом з тим, тут необхідно враховувати, що ефективний механізм багатопредметного та багаторівневого співробітництва знаходиться на порядку денному всіх держав-кандидатів, до яких гіпотетично можна віднести і Україну, та держав-членів ЄС. Підготовка держави, яка бажає вступити до ЄС, містить більший комплекс завдань, ніж проста адаптація існуючих норм європейського прав. Мова йде про формування в державі-кандидаті належної інституційної структури, яка зможе забезпечити розвиток адаптованого законодавства. Система державних інститутів повинна зміцнювати демократичні, політичні і державні органи, сприяти активізації діяльності громадянського суспільства та його інституцій, гарантуючи верховенство права, забезпечуючи реалізацію прав і свобод людини і громадянина, що повинно враховуватись законодавчою владою держави.

Використані джерела:

1. Баймуратов М. А. Организация Объединённых Наций в условиях глобализации: вопросы модернизации и повышения эффективности деятельности /М. А. Баймуратов, В. Б. Мелинишин, Ю. А. Волошин: моногр. под ред. проф. М. А. Баймуратова. – М.: ТрансЛит, 2008. 272 с.

2. Принцип верховенства права. Генеральная Ассамблея ООН [Електронний документ]. – Режим доступу: https://www.un.org/ruleoflaw /ru/general-assembly/

3. Резолюція від 16 вересня 2005 року № A/RES/60/1 ГА ООН «Підсумковий документ Всесвітнього саміту 2005 року» [Електронний документ]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/995_e56

4. Резолюция от 10 декабря 2014 года № A/RES/69/123 ГА ООН «Верховенство права на национальном и международном уровнях» [Електронний документ]. – Режим доступу: https://undocs.org/ru/A/RES/69/123

5. Чорнолуцький Р. В. Нормопроектна діяльність у конституційному праві України: питання теорії та практики: монографія / за ред. д-ра юрид. наук, проф., засл. діяча науки і техніки М. О. Баймуратова. – Одеса: Фенікс, 2016. 360 с.

6. Омельченко Н.Л. До визначення поняття законодавчої функції Верховної Ради України // Правова держава: Щорічник наукових праць, 2010. Вип. 21. С. 174-182.

7. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

Беззубченко О. А.,
к.е.н., доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Маріупольського державного університету

СПЕЦИФІКА РЕГУЛЮВАННЯ МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Аналіз сучасних тенденцій розвитку інтеграційних процесів показав, що розробка принципів формування організаційно-економічного забезпечення міжрегіонального співробітництва сприяє не лише підвищенню рівня розвитку регіонів, а й забезпечуватиме комплексний розвиток на основі посилення їх взаємозв’язків.

Організаційно-економічне забезпечення міжрегіонального співробітництва, в нашому випадку, повинне передбачати розробку і впровадження системи заходів і важелів впливу для вирішення нагальних проблем та спрямування розвитку регіонів у напрямі формування стійких інтеграційних зв’язків, формування полюсів росту та забезпечення синергетичних ефектів від взаємодії регіонів на засадах взаємодоповнення конкурентних переваг. Аналізуючи підходи вчених [1;2;3;4] до організаційно-економічного забезпечення співпраці, будемо спиратись на використання системного підходу, тобто на дослідження окремих складових елементів системи, що утворюють єдину систему міжрегіональних зв’язків.

Отже, організаційно-економічне забезпечення міжрегіонального співробітництва пропонується розглядати як комплекс принципів, які забезпечують стійку взаємодію та зв’язки між регіонами з метою досягнення синергетичних ефектів від нарощення конкурентних переваг на основі формування полюсів росту на території країни. Визначення та обґрунтування принципів дозволяє виявити ті суттєві характеристики, що відповідають за ефективне функціонування міжрегіональної системи, без яких організаційно-економічне забезпечення формування міжрегіонального співробітництва не виконує свого призначення. Аналіз досліджень в цій сфері дозволяє виділити наступні групи принципів:

- стійкість взаємозв’язків між регіонами;
- інтегрованість регіонів;
- взаємодоповнення конкурентних переваг регіонів;
- досягнення синергетичного ефекту від взаємодії регіонів;
- формування полюсів росту.

Зміст кожної з груп організаційно-економічного забезпечення міжрегіонального співробітництва представлений принципами, які лягли в основу змістових ознак та визначають процеси міжрегіональних зв’язків, що є об'єктивною умовою функціонування та розвитку системи зв’язків між регіонами.[5]

Однією з головних умов стійкого функціонування системи міжрегіональних зв’язків є ефективність співпраці між регіонами. Довготривалість взаємодії регіонів залежить від ефективності використання різних видів ресурсів, продуктивності живої, упредметненої і сукупної праці, рентабельності. Ефективність співробітництва може виражатися не лише в грошовій формі, а й мати форму економії часу, підвищення якості товарів та послуг, що сприятиме розвитку міжрегіонального співробітництва в довгостроковій перспективі. Тому необхідно здійснювати різного роду перевірки щодо відповідності отриманих результатів до запланованих результатів [4].

Поряд з тим важливим є виокремлення принципу мотивації до взаємодії регіонів, який ґрунтується на створенні передумов, що сприятимуть розвитку міжрегіонального

співробітництва, внаслідок чого забезпечується активізація стійких міжрегіональних зв'язків. При цьому використання матеріальних, нематеріальних, організаційних та психологічних стимулів, орієнтованих на задоволення потреб та інтересів регіонів, підвищить рівень інтеграційних процесів.

Аналіз принципів транскордонного співробітництва, яке здійснюється через кордон, призводить до думки, що особливої уваги заслуговує такий принцип, як територіальна цілісність. У нашому випадку це відображає взаємозв'язки регіонів – полюсів росту. Даний принцип передбачає формування та територіальне розміщення полюсів росту таким чином, що вони утворюватимуть каркас взаємозв'язків в межах країни з метою збереження цілісності країни через зв'язки полюсів росту та інших регіонів. Відповідно формування полюсів росту, які даватимуть імпульси розвитку прилеглим територіям, повинно передбачати таке рівномірне їх розміщення, щоб вплив полюсів росту охоплював усю територію країни[5].

У процесі розвитку взаємодії регіонів полюси росту мають різну інтенсивність дії впливу на інші регіони, що обумовлює необхідність пропорційного їх розміщення, яке полягає в просторовому співвідношенні різної дії впливу полюсів росту між собою відносно території країни. Крім того, полюси росту тяжіють один до одного, формуючи взаємозв'язки, що, в свою чергу, утворює так звані зони розвитку по всій території країни.

Враховуючи можливість впливу різних факторів на функціонування та розвиток міжрегіонального співробітництва, стійкість взаємозв'язків вимагає уваги з боку органів управління будь-якого рівня, адаптивного регулювання інтеграційних процесів, особливо в період практичної реалізації довгострокової стійкої співпраці, з метою збереження або досягнення оптимального функціонального стану міжрегіональної системи. Вважаємо, що цілі державної політики впливають на формування та реалізацію інтересів регіонів [6].

В умовах поглиблення європейської інтеграції важливим аспектом є міжрегіональна співпраця. Дотримання європейських стандартів та принципів слугує передумовою плідного співробітництва країн-членів ЄС з іншими державами. Опрацювання та виконання спільних програм та проектів сприяє невпинному розвитку, збереженню ресурсного потенціалу та поглибленню раціональної політики.

Найважливішим та головним центром прийняття стратегії розвитку країни та її успішного впровадження є органи державної служби. Тому від їх стану та можливостей співпраці саме не даному рівні, і залежить в цілому успіх національного розвитку.

Так, серед основних інструментів співробітництва між органами державної служби за стандартами Європейського Союзу є TWINNING, TAIEX, SIGMA.

TWINNING – це знаряддя інституціональної розбудови і нова форма безпосереднього технічного співробітництва між органами влади держав - членів ЄС та країн-бенефіціарів. TWINNING має на меті допомагати країнам-бенефіціарам покращувати та підсилювати адміністративне функціонування органів державної влади, їх структуру, людські ресурси, управлінський потенціал [7].

Програми TWINNING містить в собі рамки, які регулюють співпрацю між державним органом (бенефіціаром) та органом-партнером від країни – члена ЄС. Разом вони розробляють та впроваджують проект TWINNING в країні-бенефіціарі [7].

На відміну від інших видів технічної допомоги, проекти Twinning не є класичною технічною допомогою, яка передбачає односторонню підтримку. Проекти Twinning мають бути спрямованими на вирішення конкретної проблеми і мають завершитися досягненням обов'язкових результатів, за що несуть відповідальність керівники проекту – державні службовці високого рівня з країни – члена ЄС та країни-бенефіціара.

Наразі триває реалізація 6 проектів у сферах транспорту (3), статистики, сільського господарства та інтелектуальної власності. Завершується підготовка контрактів проектів у таких сферах: управління кордонами, фітосанітарні та ветеринарні норми, енергетика, а також комунальне господарство. Заплановано проведення оцінки та відбору проектних

пропозицій від країн-членів ЄС для 5 проектів, зокрема у сферах транспорту (2), юстиції , конкуренції та управління кордонами.

TAIEX (Technical Assistance Information Exchange) – це програми зовнішньої допомоги, що надається Європейською Комісією для обміну інформацією з метою розбудови інституціональної спроможності, необхідної для адаптації національного законодавства до законодавства ЄС [7].

Інструмент технічної допомоги та обміну інформацією (TAIEX) був заснований Генеральним Директоратом Європейської Комісії з питань розширення у 1996 році як програма, що покликана допомагати країнам-кандидатам у стислі терміни розв'язати питання запровадження законодавства ЄС. Завдання TAIEX полягає в спрощеному механізмі передачі та обміні передовим досвідом між країнами-бенефіціарами й країнами-членами Європейського союзу. Визначальними рисами інструменту TAIEX є сфокусованість на розв'язанні конкретних проблем розвитку та інтеграції, що вимагає від адміністрацій країнбенефіціарів ініціативного підходу, самостійного визначення своїх потреб, підготовки і подання заявок, мобільності (від подання заявки on-line до надання допомоги проходить від двох до трьох місяців), що дає змогу використовувати його для вирішення термінових питань.

SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management) – один з найпрестижніших аналітичних центрів Європейського Союзу, створений за ініціативи Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу [7]. Метою започаткування даної програми стала потреба у наданні допомоги країнам Центральної та Східної Європи з модернізації їх систем державного управління. Вказана програма відіграє ключову роль у підготовці країн-кандидатів до вступу у Європейський Союз.

Таким чином, європейські програмні інструменти відкривають для України нові можливості, пропонуючи велику кількість шляхів для реалізації поставлених цілей та виконання зобов'язань, взятих Україною відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Література:

1. Бєлєнький П. Ю. Формування транскордонних ринків України. / Бєлєнький П. Ю., Шевченко-Марсель В., Другов О. – Львів: Ін-т регіон. дослідж., 2005. – 216 с.
2. Герасимчук З. В. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації розвитку регіону: монографія. / Герасимчук З. В., Вахович І. М.; Луцьк. держ. техн. ун-т. – Луцьк: ЛДТУ, 2002. – 248 с.
3. Ковальська Л. Л. Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності регіону: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.05 / Л. Л. Ковальська ; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. − Львів, 2008. − 34 с.
4. Микитенко В. В. Діагностика стратегічного потенціалу підприємства / В. В. Микитенко, І. Ігнатієва // Вісник економічної науки України. – 2005. – № 2. – С. 77−80.
5. Клімович О. Організаційно-економічне забезпечення міжрегіонального співробітництва: дис. к. е. н: 08.00.05 / О. Клімович, - Луцький національний технічний університет. - Луцьк, 2015.
6. Виговський Д. Групи інтересів як центр політичного впливу на внутрішньодержавному рівні / Д. Виговський // Вісник Львів. ун-ту. Філософ. науки. – Львів, 2008. – Вип. 11. – С. 202–211.
7. Центр адаптації державної служби до стандартів європейського союзу. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/

Гнідіна В. С.,
студентка ІІІ курсу спеціальності «Міжнародна економіка»
Маріупольського державного університету

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку національної економіки питання отримання суб'єктами господарювання коштів задля втілення інноваційних розробок набуває ролі визначального фактору становлення інноваційної системи в Україні. В свою чергу, венчурне інвестування представляє собою інноваційне інвестування та на сьогоднішній день продовжує ефективно виконувати цю роль в країнах Європи та в США.

Зазначимо, що нормативно-правове регулювання венчурного інвестування в Україні знаходиться на початковому рівні, що перешкоджає можливості ефективно використати інноваційний потенціал венчурних інвестиційних фондів, та забезпечити можливість залучення коштів в інноваційний розвиток України. Тому дослідження, що спрямовані на аналіз правового регулювання венчурного інвестування, мають значення для сприяння гармонізації венчурного законодавства України зі світовими правовими здобутками.

Метою дослідження є систематизація підходів до визначення венчурного інвестування; дослідження особливостей його нормативно-правового регулювання в Україні.

Перед тим, як здійснити аналіз правового середовища венчурного інвестування, треба дати визначення поняттю «венчурний капітал». На нашу думку, більш передає сутність та значення цього поняття визначення Європейської Асоціації Приватних Інвестицій та Венчурного Капіталу (EVCA), де венчурний капітал – це приватні інвестиції в молоді, ризикові компанії з високим потенціалом, що займаються технологічними інноваціями [1]. Це визначення містить усі ключові ознаки венчурного капіталу, у тому числі приватний характер здійснюваних інвестицій, новоствореність компаній-реципієнтів, технологічні інновації тощо. Після визначення поняття «венчурного капіталу», перейдемо до аналізу нормативно - правового регулювання процесів венчурного інвестування в Україні.

Перш за все, зазначимо, що протягом останнього десятиліття у нормативно-правових актах України все частіше зустрічається термін «венчурний фонд», однак до цього часу відсутнє визначення його суті, принципів діяльності, функцій, а також інших термінів, пов'язаних із венчурним бізнесом.

Вперше поняття венчурний фонд було закладено у Законі України «Про інститути спільного інвестування (ІСІ) (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 р. [2]. Згідно з ним, венчурний фонд – це недиверсифікований ІСІ закритого типу, який здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів власного випуску та активи якого більш ніж на 50 % складаються з корпоративних прав та цінних паперів, що не допущені до торгів на фондовій біржі або у торговельно-інформаційній системі. Таке визначення проіснувало до 2009 р., оскільки пізніше були внесені певні зміни до відповідного Закону.

Наразі ж венчурним фондом є недиверсифікований ІСІ закритого типу, який здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів ІСІ серед юридичних та фізичних осіб і активи якого можуть включати цінні папери, емітовані пов'язаними особами компанії з управління активами такого фонду. Участь фізичних осіб із певними обмеженнями (фізична особа може бути учасником фонду за умови придбання цінних паперів на суму не менше ніж 1500 мінімальних зарплат) дозволена змінами, які набрали чинності з 13 лютого 2009 р. [2]. Проте в Законі йдеться лише про інвестиційні фонди, які проводять діяльність залучення коштів інвесторів для отримання прибутку від вкладень у цінні папери та нерухомість, тобто інвестиції у вже існуючий бізнес, а не новостворені підприємства.

Отже, в Україні, на жаль, венчурні фонди не є ефективним інструментом забезпечення фінансування інноваційної діяльності, а інструментом реалізації податкових пільг та відмивання капіталу, оскільки вони не сплачують податок на прибуток.

Ці проблемні питання не вирішує й Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40IV від 04.07.2002 р.[3], який визначає порядок і механізм державного стимулювання інноваційної діяльності в Україні та передбачає лише фінансову підтримку Державною інноваційною фінансово-кредитною установою інноваційних проектів шляхом кредитування під заставу майна, договору страхування, банківської гарантії, договору поруки.

Так, за умовами, прописаними у Законі, для того, щоб мати можливість реалізувати інноваційний проект слід отримати статус «пріоритетного» проекту, що є нереальним завданням для малих і середніх підприємств та ризикових проектів. Тому до такої форми фінансової підтримки, вітчизняні підприємства, в більшості випадків, ставляться без великого інтересу. Тобто без застосування дієвих економічних стимулів вітчизняні підприємці ще довгий час не будуть зацікавлені у активній інноваційній діяльності за допомогою застосування венчурного капіталу.

Ще один нормативно-правовий акт, пов'язаний з розвитком сфери інновацій є Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 3715-VI від 08.09.2011 р. [4]. Його основною метою є створення правової бази для концентрації ресурсів держави на провідних напрямах науково-технічного оновлення виробництва та сфери послуг у країні, забезпечення внутрішнього ринку конкурентною наукоємною продукцією та виходу з нею на світові ринки. В даному документі визначено основні стратегічні пріоритетні напрями на 2011-2021 роки та середньострокові пріоритетні напрями, що формуються на основі стратегічних, з метою поетапного забезпечення їх реалізації на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівнях. Одним із заходів держави для реалізації середньострокових пріоритетних напрямів є розвиток інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, технологічних парків, наукових парків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, інноваційних кластерів, венчурних фондів тощо). Але, на жаль, як повинен відбуватися цей розвиток і в чому полягає роль держави в Законі не визначено.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р [5] схвалено Концепцію розвитку національної інноваційної системи, одним із напрямків якої є створення умов для інвестування венчурного капіталу у високотехнологічні інноваційні проекти. Строк реалізації цієї Концепції зазначений до 2025 р. Основною метою розвитку національної інноваційної системи є створення умов для підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників для покращення добробуту людини та забезпечення стабільного економічного зростання. Ця мета може бути досягнута шляхом підвищення рівня інноваційної активності та виробництва інноваційної продукції.

Проте, щодо венчурного інвестування, то Концепція передбачає лише створення умов для інвестування венчурного капіталу у високотехнологічні проекти. Але, знову, у документі не прописані шляхи реалізації цих умов та методи досягнення результатів.

Також, враховуючи недосконалість законодавчої бази, яка наразі обмежує розвиток венчурного інвестування, було розглянуто законодавчу ініціативу, а саме проаналізовано створення Державним агентством України з інвестицій та інновацій проекту Закону України «Про венчурні фонди інноваційного розвитку» [6]. У законопроекті вперше робиться спроба визначити правові засади створення нового фінансового інструменту, а саме венчурних фондів, які б забезпечили спрямування інвестиційних потоків в інноваційні сектори економіки.

На нашу думку, даний законопроект заслуговує на увагу, оскільки розроблений у відповідності до законів України «Про інститути спільного інвестування (корпоративні та пайові інвестиційні фонди)» та «Про інноваційну діяльність», а також з врахуванням рекомендацій Європейської асоціації венчурного інвестування. Тут запропоновано

розширити коло інвесторів венчурних фондів, включити до них інституційних інвесторів, страхові компанії та недержавні пенсійні фонди, як це прийнято у США та Європі.

Однак цей законопроект має декілька значних недоліків. По-перше, Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» вже регулює організацію та методологічні підходи до професійної діяльності компаній з управління активами, і тому, визначення окремих положень в інших нормативних актах є недоцільним та призведе до плутанини і неузгодженості. По-друге, цей самий закон є першим нормативно-правовим актом, що передбачає створення і функціонування венчурних фондів, а отже і можливість їх участі в інноваційному розвитку економіки країни. До того ж, діяльність вже існуючих венчурних фондів пропонується регулювати нормами цього ж закону. Виходячи із цього, є недоцільним створення окремого акту з метою регулювання особливостей діяльності венчурних інноваційних фондів.

Підсумовуючи, можна сказати, що спроби розробити законопроекти, які регулюють відносини у сфері венчурного бізнесу звичайно заслуговують на увагу. Проте, запровадження законопроекту не призведе до розширення венчурного інвестування в Україні, а лише посилить суперечності та колізії у законодавстві. Тому це може призвести до дублювання правових норм у декількох законодавчих актах або до виникнення труднощів у роботі учасників ринку цінних паперів.

Проведене дослідження показало, що на сьогодні, в Україні відсутнє спеціальне регулювання венчурної інвестиційної діяльності і як наслідок відсутня система державної підтримки такого виду інвестицій (хоча існують окремі заходи державної підтримки ринку інновацій). Саме відсутність спеціальних нормативно-правових актів призводить до викривлення поняття венчурного капіталу, що веде до відсутності будь-яких гарантій для інституційних інвесторів в Україні, що тягне за собою проблему залучення венчурного капіталу та негативно впливає на інноваційний розвиток національної економіки.

Отже, подальші дослідження правового регулювання венчурного інвестування повинні спрямовуватися на розробку комплексного нормативно-правового регулювання венчурного інвестування, де венчурний фонд виконуватиме функції джерела фінансування інноваційних проектів шляхом створення та реалізації правових норм у доступній для розуміння широкого кола агентів формі. Так, зміни мають бути внесені до всіх системоутворюючих законодавчих актів, включаючи ГК України, ЗУ «Про ІСІ» та «Про інноваційну діяльність» тощо.

Література:

1. The Little book of private equity [Електронний ресурс]. / EVCA. – Режим доступу до ресурсу: http://evca.eu/what-is-private-equity/
2. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» № 5080-VI від 05.07.2012– [Електронний ресурс]. – Режим доступу // http://www.rada.gov.ua.
3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 року // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - N 36. - ст.266.
4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. - N19-20. - ст.166
5. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.09 № 680-р. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.
6. Про венчурні фонди інноваційного розвитку: Проект Закону України – Режим доступу: http://www.in.gov.ua/index.php?get= 118&id=1499

Горбашевська М. О., к.е.н., доцент
кафедри менеджменту
Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

На сучасному етапі розвитку господарських відносин дуже багато уваги приділяється формуванню економічної безпеки, будь то країна, регіон, або окремо взяте підприємство. Економічна безпека, з економічної точки зору – це стан «надійності», «стабільності», «захищеності» інформаційної, соціальної, інтелектуальної та інших елементів, які створюють розвиток господарських відносин. Розглядаючи економічну безпеку як такий стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних інтересів і гармонійний, соціально орієнтований розвиток країни [1], маємо докази її впливу та значимості на формування та розвиток основ соціально-економічного розвитку, інтегрованого макроекономічного показника, основи для розробки стратегії державної політики і заходів її реалізації та ключової умови узгодження системи економічних інтересів країни.

З правової точки зору «економічна безпека» почала розвиватися та формуватися в окрему категорію тільки у XX столітті. Під економічною безпекою суб’єкта господарювання, на думку О.А.Кириченко, М.П.Денисенко та В.С.Сідака, розуміється захищеність його науково-технічного, технологічного, виробничого, кадрового та іншого потенціалу від прямих або непрямих загроз, які спрямовані на дестабілізацію стійкої діяльності суб’єкта господарювання. Жодне підприємство не може відчувати себе в економічній безпеці, якщо його продукція не затребувана ринком; жодне підприємство, що виробляє засоби виробництва, не може відчувати себе в безпеці, якщо відбувається тривалий спад у технологічному розвитку країни [2, с. 23].

В момент сталого розвитку та функціонування господарської діяльності суб’єкти господарювання, для забезпечення своєї економічної безпеки на підприємстві, будують виробництво таким чином, щоб уникати будь-яких фінансових, матеріальних та інших збитків, а також несанкціонованого доступу до службової інформації, руйнування комп'ютерних баз даних, недопущені недобросовісній конкуренції та різним кримінальним проявам. Проте, у кризові періоди, періоди спаду та депресії на підприємстві вагому небезпеку для суб’єкта господарювання представляє руйнування його виробничого, технологічного та господарського потенціалів, які лежать в основі його можливостей (підприємства) та виступають основними факторами його життєдіяльності. Але тільки у небагатьох підприємствах є потенціал до його відтворення та ресурси, які могли би допомогти в цьому складному процесі. Інші просто не мають можливостей, або коштів для додаткових витрат і банкротують.

У цілому економічна безпека суб’єкта господарювання, на думку вчених, передбачає:

- високу фінансову ефективність, незалежність і стійкість роботи;
- розвиненість і конкурентоспроможність технологічної бази;
- високий рівень організації менеджменту;
- твердий кадровий відбір;
- забезпечення відповідності екологічним стандартам;
- дієвий механізм правового регулювання всіх напрямків діяльності;

- забезпечення інформаційної безпеки роботи;
- гарантії безпеки працівників, а також збереження їх майна та професійних інтересів [3, с. 233].

Інституційно-правові аспекти економічної безпеки – це наявність різних рівнів впливу на активізацію та диверсифікацію економічної безпеки. Враховуючи це, можна визначити, що існують інститути міжнародного, зовнішнього та внутрішнього впливу, які забезпечують зовнішньоекономічну складову функціонування та розвитку економічної безпеки, як окремого підприємства, так і країни в цілому. Наприклад, існує Державна стратегія регіонального розвитку України, яка надає основні принципи та стратегії розвитку України, враховуючи її економічну безпеку.

Розглядаючи інституційно-правові аспекти формування економічної безпеки, можна відокремити такі елементи, як:

1. Визначення та аналіз впливу політико-правових елементів на фінансову складову економічної безпеки.
2. Визначення загроз, щодо формування інтелектуальної складової економічної безпеки.
3. Визначення конкретних заходів з підтримання політико-правової складової економічної безпеки та практичних рекомендацій щодо їх реалізації.

Недосконалість інституційно-правових аспектів при формуванні економічної безпеки країни може привести к суперечностям та виникненню бар'єрів у прийнятті нормативноправових актів, які стосуються економічної безпеки, що призведе до блокування розвитку зовнішньоекономічних зв’язків та господарської діяльності країни в цілому.

Таким чином, для удосконалення інституційно-правових аспектів економічної безпеки особливо актуальними є: формування дієвого інституційно-правового полю; диверсифікація та введення інновацій у Державну стратегію регіонального та економічного розвитку України, з точки зору економічної безпеки та підтримка економічної безпеки на національному рівні.

Література:

1. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х.: Право, 2008. – 448 с.
2. Проблеми управління економічною безпекою суб’єктів господарювання: Монографія / О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, В.С. Сідак та ін. – К., 2010.
3. Гусев В.С. и др. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов: Учеб. – СПб., 2001.
4. Арєф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємств. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 170 с.
5. Єрмошенко М. М. Фінасова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 309 с.
6. Про затвердження «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року». Постанова КМУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF.
7. Білик Р. Завдання удосконалення інституційно- правового забезпечення регіональної політики в Україні / Білик Р. // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2014. – № 4. – С.40-45.

Захарова О. В.,
к.е.н., доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Маріупольського державного університету

УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Сучасні умови розвитку України, в тому числі нові виклики та додаткові ризики, вимагають впровадження нових підходів в управління регіональним розвитком. Стратегічною метою реалізації державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних та інших стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання [1].

Нова регіональна політика націлена насамперед на підвищення конкурентоспроможності регіонів та їх соціально-економічну інтеграцію, а отже, на економічне зростання, інноваційний розвиток, створення нових робочих місць, поліпшення якості життя людей, покращення екологічної ситуації. Новий підхід до регіонального розвитку передбачає ефективне використання державних ресурсів для впровадження проектів співпраці, які забезпечують в цілому підвищення конкурентних преваг регіонів.

Одним з дієвих інструментів подолання міжрегіональних диспропорцій та створення умов для забезпечення сталого соціально-економічного зростання є активізація розвитку міжрегіонального співробітництва та посилення транскордонної співпраці. Транскордонне співробітництво забезпечує прискорення євроінтеграційних процесів та наближення рівня життя населення прикордонних регіонів до середньоєвропейського.

На основі проведеного аналізу з використанням інструментів економіко-математичного моделювання було досліджено особливості впливу процесів міжрегіональної співпраці регіонів України, зокрема зовнішньоторговельного співробітництва, на можливості та темпи економічного зростання країни в цілому. Як показали розрахунки, в трьох регіонах України, зокрема в Донецькій, Луганській та Дніпропетровській обл., розвиток міжнародного торговельного співробітництва тісно корелює з динамікою економічного зростання. В таких регіонах, як Чернівецька, Черкаська, Івано-Франківська, Закарпатська, Тернопільська, Одеська, Рівненська, Волинська, Львівська, Хмельницька обл. спостерігається помірна кореляція між зростанням зовнішньоторговельного співробітництва та ВВП. В решті регіонів зв'язок між показниками слабкий або зовсім відсутній. З урахуванням цих взаємозв’язків була побудована матриця регіонів України, що враховує кореляцію зовнішньоторговельного співробітництва та економічного зростання, темпи зростання валового регіонального продукту та питому вагу регіонів у ВВП України. Критеріями диференціації регіонів на групи було обрано значення коефіцієнту кореляції, що дорівнює 0,5 та середній показник економічного зростання в середньому по Україні за період 2007-2015 рр., що дорівнює 113,5%.

Отже, регіони першої групи характеризуються середніми темпами економічного зростання (вище середнього по країні), однак, на динаміку темпів економічного зростання не суттєво впливає саме торговельне співробітництво. Частка цих регіонів, окрім Харківської та Київської обл. в структурі українського ВВП не перевищує 2,5%. Отже, для цих регіонів інші форми міжрегіональної співпраці можуть стати інструментами забезпечення економічного зростання.

В другу групу регіонів, що характеризується середніми темпами економічного зростання (нижчими за середній по країні) та низькою їх кореляцією з зовнішньою торгівлею, потрапила Запорізька обл., яка займає 5,8% в структурі українського ВВП та 6% в експорті товарів. Це пояснюється здебільшого монопрофільною орієнтацією експортної діяльності, в якій переважають саме продукція підприємств гірничо-металургійного комплексу, падіння обсягів виробництв та експорту яких визначають сповільнення

економічного зростання. Отже, для цього регіону саме диверсифікація форм та напрямків співробітництва є одним з можливих орієнтирів розвитку.

Третя група регіонів включає саме ті адміністративно-територіальні одиниці України, в яких темпи економічного зростання, що є вищими за середній показник по країні, тісно пов'язані з динамікою міжнародного торговельного співробітництва. При чому варто зазначити, що в цій групі 7 регіонів є прикордонними, а саме Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Чернігівська та Одеська обл. Отже, ці регіони спроможні забезпечувати підвищення темпів економічного зростання за рахунок розвитку зовнішньої торгівлі, у тому числі прикордонної та активізації співпраці в рамках різних форм транскордонного співробітництва.

В четверту групу, що характеризується високою кореляцією динаміки торговельної співпраці та економічного зростання з одного боку та нижчими за середній показник по Україні темпами економічного зростання потрапили Донецька та Луганська обл., що традиційно вважалися основними експортно орієнтованими регіонами країни. Ці регіони забезпечували свій економічний розвиток за рахунок експортно-імпортної діяльності підприємств, що наразі ускладнена військово-політичною ситуацією. Отже, їх подальший розвиток цілком залежить від розв'язання конфлікту та подальшого розвитку міжнародного співробітництва.

Ці особливості мають бути враховані при розробці та реалізації стратегій розвитку регіонів, ефективність яких залежить від комплексного бачення проблем регіонального розвитку та впровадження інструментів їх подолання. Україні потрібна нова модернізаційна державна регіональна політика, яка б дала змогу мінімізувати ризики від нинішніх глобальних викликів і перетворити регіональні відмінності у нові можливості для успішності держави. Важливим інструментом в реалізації нової державної регіональної політики має стати саме транскордонне співробітництво, розвиток якого має забезпечити сталий розвиток та конкурентоспроможність українських регіонів, їх інтеграцію у загальноєвропейський простір.

Література:

1. Негода В. Нова державна регіональна політика в Україні – шлях до успіху [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.regionet.org.ua/ua/Nova_derzhavna_regionalna_polituka_v_Ykrayini_shlyah_do_yspihy_1537.html#page_title
2. Регіони України 2017: статистичний збірник у 2-х частинах // Державна служба статистики. – Київ, 2017. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
3. Розвиток організаційно-економічних моделей міжрегіонального співробітництва в умовах поглиблення європейської інтеграції: колективна монографія / під загальною редакцією О.В. Булатової; відповід. ред. О.А. Беззубченко. – Маріуполь, 2017. – 226 с.
4. Розвиток транскордонного співробітництва: науково-аналітична доповідь НАН України.
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» ; наук. редактор В.С. Кравців. – Львів, 2016. – 125 с.
5. Соціально-економічний розвиток регіонів України: тенденції першої половини 2017 року
[електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/region_Ukr-d43fd.pdf

Кислова Л. А., к.е.н., доцент
кафедри менеджменту
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ БЕЗПЕЧНОГО ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Великим промисловим, фінансовим, науковим та економічно розвиненим регіоном України є Донецька область. Але сьогодні область відчуває найбільше соціально-економічне, політичне та інституційне навантаження, обумовлене стрімкою зміною геополітичної ситуації. Регіон переживає надзвичайно складний період – майже всі макроекономічні показники демонструють негативні тренди. В умовах стрімкої зміни геополітичних реалій та ведення воєнних дій на території області особливої актуальності для економіки набувають пошук шляхів та механізмів реформування регіональних економічних комплексів, визначення перспектив диверсифікації регіональної економіки. Від успішного вирішення цих питань залежать перспективи створення нових робочих місць, рівень та динаміка заробітної плати, доходи місцевих бюджетів, а в кінцевому підсумку – соціально-економічна стабільність в регіоні та його сталий і безпечний розвиток.

Для ефективної розробки та реалізації регіональної політики необхідно мати чітке уявлення про стан регіону. Одним із способів ефективного аналізу стану області є проведення SWOT-аналізу. SWOT-матриця описує стратегічні визначення, які можна реалізувати, знаходячи оптимальне поєднання між сильними і слабкими сторонами як внутрішніми чинниками, а також можливостями і загрозами як зовнішніми факторами.

До сильних сторін Донецької області можна віднести: багатогалузевий господарчий комплекс; розгалужена мережа залізничних, автомобільних доріг; розвинені міжрегіональні та міжнародні зв’язки; наявність місцевих енергетичних потужностей (ТЕС); істотний експортний потенціал; наявність рекреаційних та сировинних ресурсів; значна частина запасів корисних копалин України; більшість земельного фонду – чорнозем; значний інтелектуальний, освітній, науковий та науково-дослідний потенціал; достатньо високий рівень освіти населення; наявність висококваліфікованих кадрів у більшості секторів регіональної економіки; значна кількість різноманітних багатофункціональних об’єктів природно-заповідного фонду; розгалужена мережа об’єктів історико-культурної інфраструктури. Слабкими сторонами регіону є: руйнація та пошкодження значної кількості об’єктів виробництва, інфраструктури, житлового фонду та соціальної сфери внаслідок збройного конфлікту; залежність промислового потенціалу регіону від кон’юнктури світового ринку чорних металів; незавершеність реструктуризації та реформування вугільної галузі; фізично і морально застарілі основні виробничі потужності, об’єкти транспортної інфраструктури; екстенсивна розробка корисних копалин; висока ступінь залежності водопостачання від єдиного джерела – р. Сіверський Донець і єдиної системи транспортування; наявність деградованих малопродуктивних земель; наявність небезпечних та шкідливих виробництв, накопичення токсичних промислових відходів; погіршення інженерно-геологічного стану територій внаслідок закриття вугільних шахт; багатофункціональність більшості міст області та істотна залежність від місто- та бюджетоутворюючих підприємств; старопромисловий регіон, економіка потребує модернізації, активізації інноваційного розвитку; недостатність фінансування та призупинення низки науково-технічних розробок; низький рівень винахідницької активності; ознаки депресивного стану територій, де закриті містоутворюючі підприємства; тіньова зайнятість та тінізація фінансових потоків.

Можливостями Донецької області можуть стати: стабілізація суспільно-політичної ситуації; реалізація пілотних проектів державної регіональної політики; запровадження механізмів надання податкових та адміністративних пільг для суб’єктів підприємництва, що вкладають інвестиції в розвиток інфраструктури та бізнесу регіону; подальше реформування системи надання адміністративних послуг; залучення міжнародної фінансової, технічної та гуманітарної допомоги з метою економічної, соціальної та екологічної реабілітації регіону та безпечного розвитку. Але загрозами безпечного та сталого розвитку регіону є: продовження

на території області озброєного конфлікту; погіршення соціально-гуманітарної та екологічної ситуації внаслідок проведення бойових дій; погіршення міжрегіональних галузевих зв'язків, виробничої кооперації з підприємствами інших регіонів України; зростання цін на енергоносії; висока вартість та обмеженість довгострокових кредитних ресурсів; погіршення інвестиційної привабливості регіону; нестабільність та неузгодженість нормативно-правової бази на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Враховуючи сильні та слабкі сторони функціонування регіону, першочерговим завданням для розвитку середовища Донецької області мають стати стабілізація суспільнополітичної ситуації, відновлення безпеки життєдіяльності та економічна реабілітація регіону, зокрема, шляхом реалізації Державної цільової програми відновлення та розбудови миру у східних регіонах України, реалізації проектів Державного агентства з питань відновлення Донбасу та залучення міжнародної фінансової, технічної та гуманітарної допомоги.

Позитивний вплив від реалізації цих можливостей мають підтримати власні переваги природного, загального та унікального характеру, а саме: наявність вільних площадок, сировинних та рекреаційних ресурсів, наявність місцевих енергетичних потужностей, розвинені міжрегіональні та міжнародні зв'язки, істотний економіко-господарчий, експортних потенціал. Можливостями для реалізації регіональної політики Донецької області в контексті інтеграції України до європейського єдиного економічного простору є високий рівень забезпеченості мінерально-сировинними та земельними ресурсами, вигідне географічне розташування, розгалужена транспортна мережа, багатогалузевий господарчий комплекс, а також істотний експортний та науково-дослідний потенціал.

Донецька регіональна політика має бути направлена на подальше реформування системи надання адміністративних послуг, а також реалізації на державному рівні заходів з дерегуляції, розвитку підприємницької діяльності та покращення бізнес-клімату. Вже на сьогодні перевагою області є імплементація механізмів, спрямованих на спрощення започаткування та ведення підприємницької діяльності. Реалізація Державної цільової програми щодо відновлення мирного життя на східних територіях передбачає не лише відновлення зруйнованих виробничо-інфраструктурних об'єктів, а й залучення міжнародної технічної допомоги та ресурсів міжнародних організацій для реалізації проектів щодо реабілітації та реконструкції промисловості. Відповідні заходи сприятимуть частковому оновленню основних виробничих потужностей та об'єктів транспортної інфраструктури. Найбільшою загрозою для реалізації зазначених проектів є продовження на території області озброєного протистояння в межах антитерористичної операції, що супроводжується погіршенням соціально-гуманітарної та екологічної ситуації в регіоні. Також при реалізації регіональних програм необхідно враховувати високу енергоємність валового регіонального продукту та залежність від російського газу.

Для забезпечення сталого та безпечного розвитку Донецького регіону необхідна реалізація регіональної політики на базі поєднання трьох складових частин, а саме: секторальної, територіальної та управлінської. Кожна з цих частин полягає в наступному: секторальна (галузева) – підвищення рівня конкурентоспроможності області шляхом оптимізації і диверсифікації структури економіки, забезпечення ефективної спеціалізації області з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу; територіальна (просторова) – досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, розвиток міжрегіонального співробітництва, запобігання поглибленню соціально-економічних диспропорцій шляхом активізації місцевої економічної ініціативи та зміцнення потенціалу сільської місцевості, забезпечення соціально-економічної єдності і рівномірності розвитку області з метою створення рівних умов для розвитку людини; управлінська – застосування єдиних підходів до формування і реалізації політики розвитку регіону, узгодженість стратегічного планування та прогнозування розвитку держави і регіону. Сьогоднішній розвиток Донецького регіону, відповідно до показників інтегрального показника сталого

розвитку, свідчить про неефективність існуючої моделі економічного розвитку та макроекономічної політики в цілому, внаслідок чого ситуація в області набула масштабу катастрофи, у тому числі за умов окупації АРК та частини Донецької і Луганської областей.

Сталий та безпечний розвиток Донецької області полягає у досягненні трьох стратегічних цілей: 1) Територіальна соціально-економічна інтеграція та просторовий розвиток. Базується на відновленні безпеки життєдіяльності та економічній реабілітації регіону; запобіганні зростання диспропорцій; посиленні міжгалузевої та територіальної координації в процесі планування та реалізації міжрегіональних програмних документів; розвитку міжрегіонального співробітництва. 2) Підвищення рівня конкурентоспроможності реального сектору економіки та територій регіону. В межах цього необхідними є підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіону; підвищення ролі та функціональних можливостей міст у подальшому розвитку області; створення умов для поширення позитивних процесів розвитку міст та сільської місцевості. 3) Розвиток людського потенціалу та соціальну справедливість. Передбачає підвищення рівня життя населення; ефективне використання трудових ресурсів; збереження і зміцнення здоров'я населення; формування духовно багатої, інтелектуально розвиненої людини; охорону навколишнього природного середовища. В рамках реалізації цього завдання особливу увагу необхідно приділити такій категорії громадян, як вимушені переселенці.

В ході реалізації відповідних дій необхідний постійний моніторинг, що включає оцінку ступеню досягнення прогресу за визначеними стратегічними цілями. Відповідний аналіз може здійснюватися на основі розрахунку інтегрального показника сталого розвитку. Отже, реалізація проектів на основі поєднання вищезазначених принципів, з виконанням стратегічних цілей та постійного моніторингу дасть змогу Донецькому регіону стати економічно сильнішим, фінансово стабільнішим, еколого безпечнішим, соціально захищеним та взаємно інтегрованим з іншими регіонами.

Література:

1. Свида І. В. Завдання регіональної політики сталого розвитку: визначення пріоритетів, шляхи вирішення / І. В. Свида // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 6. – С. 574-578.
2. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2020 року / Донецька облдержадміністрація; Донецька обласна рада. – Краматорськ, 2015. – 106 арк.
3. Україна: перспективи розвитку. Консенсус-прогноз / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Департамент економічної стратегії та макроекономічного прогнозування. – К., 2017. – 35 с.
4. Форсайт та побудова стратегії соціально-економічного розвитку України на середньостроковому (до 2020 року) і довгостроковому (до 2030 року) часових горизонтах / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський // Міжнародна рада з науки; Комітет із системного аналізу при Президії НАН України; Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Інститут прикладного системного аналізу МОН України і НАН України; Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку; Фундація «Аграрна наддержава». – Київ : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Вид-во «Політехніка», 2016. – 184 с.
5. Харазішвілі Ю. М. Соціо-еколого-економічний розвиток регіонів з позицій економічної безпеки (на прикладі Донецької області) / Ю. М. Харазішвілі // Вісник економічної науки України. – 2016. – №1 (30). – С. 149–158.
6. Цілі сталого розвитку 2016-2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku. – Заголовок з екрану.

Ларіна Д. Є.,
студентка 3 курсу, спеціальності «Міжнародна економіка»

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТОРІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сьогодні в умовах протікання євроінтеграційних процесів соціально-економічний розвиток України безпосередньо залежить від створення сприятливого інвестиційного клімату, оскільки саме інвестиції є одним з найважливіших елементів, на чому ґрунтується економіка і добробут держави, розвиток виробництва, підприємництва і бізнесу. Одним із головних маркерів інвестиційної привабливості національної економіки є питання захищеності прав іноземних інвесторів. Чинне законодавство містить норми, що регулюють питання захисту прав інвесторів, але вони, як правило, мають декларативний характер, що потребує вдосконалення існуючої нормативно-правової бази та практики застосування цих норм. У зв'язку з цим актуальними є дослідження проблем захисту прав іноземних інвесторів в Україні.

На теперішній час в Україні прийнято цілу низку законодавчих актів, що регулюють іноземні інвестиції: «Про інвестиційну діяльність», «Про захист іноземних інвестицій на Україні», «Про режим іноземного інвестування», «Про інститути спільного інвестування», «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [1].

Значне місце в інвестиційному законодавстві має бути відведено гарантіям інвестиційної політики, оскільки інвестиційна діяльність пов'язана з певним ризиком для іноземного інвестора та обсяг іноземних інвестицій значною мірою залежить від ефективності правових гарантій, передбачених у національному законодавстві. Отже, для забезпечення сприятливого і надійного інвестиційного режиму держава встановлює державні гарантії захисту інвестицій.

У ст. 19 Закону України «Про інвестиційну діяльність» державні гарантії захисту інвестицій визначено як систему правових норм, які спрямовані на захист інвестицій та не стосуються питань фінансово-господарської діяльності учасників інвестиційної діяльності й сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів). Державні гарантії захисту інвестицій не можуть бути скасовані або звужені стосовно інвестицій, здійснених у період дії цих гарантій. Правові гарантії захисту іноземних інвестицій, відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування», поділяються на [2]:

- гарантії від зміни законодавства (якщо будуть змінюватися гарантії захисту іноземних інвестицій, то протягом десяти років з дня на брання чинності таким законодавством на вимогу іноземного інвестора застосовуються державні гарантії захисту іноземних інвестицій);
- гарантії від примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб (іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації);
- компенсація і відшкодування збитків інвесторам (згідно зі ст. 10 Закону України «Про режим іноземного інвестування», іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи втрачену вигоду й моральну шкоду, завданих їм унаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання держаними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора чи підприємства з іноземними інвестиціями);

- гарантії в разі припинення інвестиційної діяльності (іноземний інвестор має право на повернення не пізніше шести місяців з дня припинення діяльності своїх інвестицій у натуральній формі або у валюті інвестування в сумі фактичного внеску без сплати мита);
- гарантії переказу доходів, прибутків та інших сум у зв'язку з іноземними інвестиціями (Відповідно до ст. 12 Закону України «Про режим іноземних інвестицій» та ст. 398 ГК України іноземним інвесторам після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів гарантується безперешкодний і негайний переказ за кордон їх прибутків, доходів та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах внаслідок здійснення іноземних інвестицій.).

Інвестор повинен бути впевнений, що будь-які зміни в законодавстві не погіршать комерційних результатів його діяльності, на досягнення яких він розраховував, приймаючи рішення про свої капіталовкладення у визначений ним проект. Але нестабільність українського законодавства та його непередбачуваність нерідко породжують в іноземних інвесторів сумніви щодо цього. Під гарантією стабільності законодавства мають на увазі, що у випадку погіршення умов інвестування до іноземних інвесторів застосовуватиметься законодавство, яке діяло на момент вкладення інвестицій.

Серед головних порушень, які на сьогодні підривають довіру до українського ринку цінних паперів та сприяють відпливу капіталу можна віднести:

- ✓ порушення компенсації та відшкодування збитків іноземним інвесторам;
- ✓ порушення емітентами порядку проведення загальних зборів акціонерів;
- ✓ порушення порядку та термінів виплати дивідендів;
- ✓ порушення прав інвесторів під час реорганізації та ліквідації об'єкта інвестування, а також при його банкрутстві і санації;
- ✓ несвоєчасне та неповне розкриття інформації про поточну та майбутню діяльність емітента та ін.

Головними завданнями регулювання діяльності інозем них інвесторів (стратегічних та портфельних) є [3, с. 6]:

1. Надання національного режиму інвестиційній діяльності для іноземних інвесторів.
2. Створення умов, за яких в іноземних інвесторів переважала б не спекулятивна, а інвестиційна мета інвес тування.
3. Забезпечення портфельним інвесторам всього переліку можливостей та гарантій для здійснення їх діяльності на всій території України.

Засобами досягнення названих завдань регулювання діяльності іноземних інвесторів є створення в Україні умов для їх діяльності, що відповідають стандартам, рекомендаціям та практиці відповідної діяльності в країнах членах ЄС з вирішення таких питань [4]:

- необхідність сприяння, у першу чергу, здійсненню інвестування стратегічними (промисловими) та венчурними інвесторами;
- надання стратегічним і венчурним інвесторам при інвестуванні такого ж статусу, як і інвесторам резидентам;
- забезпечення виконання положень угоди між Україною та ЄС, що стосуються статусу фінансових організацій;
- лібералізація ринку землі, визначення чітких і простих процедур її викупу та оренди для провадження господарської діяльності;
- сприяння безперешкодному руху інвестиційного капіталу як в Україну, так і за її межі;
- забезпечення прозорості процесу здійснення інвестицій нерезидентами;
- усунення корупційної складової у дозвільній системі;
- зменшення кількості податків та спрощення їх адміністрування;

- спрощення реєстраційних, ліцензійних, сертифікаційних, митних та інших процедур, зниження бюрократизації економічної діяльності. Враховуючи кризову ситуацію та дефіцит ресурсів терміново прийняти поправки до положень НБУ, Державної комісії по цінних паперах, інших державних органів про скорочення термінів розгляду документів про реєстрацію іноземних інвестицій;
- встановлення певних обмежень діяльності офшорних компаній на ринку цінних паперів України, особливо у випадках, коли продаж пакетів акцій здійснюється з додатковими вимогами.

При виникненні спору між Україною й іноземним інвестором можливе застосування механізму щонайменше чотирьох юрисдикцій для його вирішення. Зокрема, ст. 26 Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р. No 93/96-ВР передбачає можливість передачі спорів між іноземними інвесторами й державою на розгляд до судів України або до Міжнародних арбітражних установ, якщо це передбачено міжнародними угодами або за згодою сторін спору [5].

Але спір за згодою сторін можна передати не в усі арбітражні установи. Отже, Міжнародний центр вирішення інвестиційних спорів (МЦВІС) вважається надзвичайно ефективним інструментом вирішення інвестиційних спорів. МЦВІС створено відповідно до Конвенції про вирішення інвестиційних спорів між державами й іноземними особами, яка була розроблена під егідою МБРР і прийнята 18.03.1965 р. (її зазвичай називають Вашингтонською конвенцією). На сьогодні в ній беруть участь понад 100 держав, у тому числі Україна.

Принциповою умовою застосування механізму МЦВІС є наявність угоди в письмовій формі, укладеній між сторонами про передачу спору на розгляд до Центру (ст. 25 Вашингтонської конвенції). Універсальними письмовими угодами є Двосторонні угоди про сприяння і взаємний захист інвестицій (Bilateral investment treaties, BIT), де в розділах «Спори між договірною стороною та інвестором іншої договірної сторони» закріплюють механізм застосування арбітражу МЦВІС. На сьогодні Україна підписала й ратифікувала 59 таких двосторонніх угод і одну багатосторонню між Урядом України й БельгійськоЛюксембурзьким Економічним Союзом [5].

Таким чином, дослідив основні проблеми та недоліки залучення іноземних інвестицій в Україні було визначено, що протягом усього періоду незалежності нашої країни погіршення інвестиційного клімату в Україні на різних етапах розвитку інвестиційної діяльності було пов’язано переважно з недосконалістю законодавчої бази, низьким рівнем захисту комерційних інтересів іноземних інвесторів, неефективною галузевою структурою залучення іноземних інвестицій, де частка високотехнологічних і наукоємних виробництв є мінімальною, неоптимальною географічною й регіональною структурою надходження інвестиційних ресурсів, результатом чого стали висока залежність від незначної кількості зарубіжних країн-інвесторів та поглибленням нерівномірності соціально-економічного розвитку регіонів України. Усе вище перелічене потребує нагального прийняття необхідних рішень і здійснення реальних кроків від органів центральної та регіональної державної влади, які мають бути націлені на досягнення узгодженості між короткостроковими інтересами окремих іноземних інвесторів й одержанням довгострокових ефектів для національного господарства та населення України в цілому.

Література:

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 р. зі змінами і доповненнями, внесеними законами України від 10 грудня 1991 р. № 1955-XII, від 5 березня 1998 р. № 185/98-ВР, від 21 травня 1999 р. № 697-XIV.

2. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 р. // Закони України. - 1997. - Т. 10. - С 111-118.
3. Румянцев С. Можливості залучення інвестицій в економіку України // Цінні папери України. - 2006. - № 23(212).- С.6.
4. Феськів, І.М. Іноземні інвестиції в Україні: чи готова Україна до боротьби за інвестиції у нових економічних умовах? [Електронний ресурс]/ І.М. Феськів // Режим доступу: http://www.kredobank.com.ua/news/8465.html.
5. Мельник В.В., Козак В.В. Міжнародна інвестиційна діяльність: навч. посібник. - Тернопіль: Карт бланш, 2003. - 249 с.

Мітюшкіна Х. С., к.е.н., доцент кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища
Маріупольського державного університету

РОЛЬ УНІФІКАЦІЇ ПОНЯТЬ В ОЦІНЦІ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

В сучасних умовах науково-технічного розвитку все більшої актуальності набуває теза про те, що природні ресурси є важливою, але не обов'язковою умовою розвитку економіки. Досягнення ведуть до того, що вплив природно-ресурсного чинника на економіку розвинених країн помітно слабшає. В останні десятиліття швидко розвивалися країни, де відсутні необхідні корисні копалини (Японія, Південна Корея, Сінгапур). Але при інших рівних умовах наявність багатих і різноманітних природних ресурсів дає країнам - їх власникам додаткові переваги. До таких країн відноситься, зокрема й Україна.

За офіційними даними Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року, мінерально-сировинний комплекс забезпечує вагому частку валового національного продукту. З видобутком і використанням корисних копалин пов’язано 48 відсотків промислового потенціалу країни і до 20 відсотків її трудових ресурсів. Ці показники наближаються до показників розвинутих країн з потужною гірничодобувною промисловістю, де зосереджено від 20 до 40 відсотків загальних інвестицій та до 20 відсотків трудових ресурсів [1].

Враховуючи те, що попит на мінеральні ресурси в світі зростає приблизно на 5% кожного року, а пропозиція є майже незмінною, постає необхідність чіткого визначення окремих категорій й понять, розробки загальної класифікації сировини з метою більш зручного обліку існуючих ресурсів на рівні окремих держав та світового господарства в цілому.

Наприклад, в законі України мінерально-сировинна база визначається як сукупність розвіданих і попередньо оцінених запасів корисних копалин і супутніх компонентів, що може бути застосована в галузях економіки за умови отримання економічної вигоди на рівні, достатньому для провадження розширеного виробництва з метою забезпечення економічної безпеки держави.

Державний інформаційний геологічний фонд України визначає поняття „Мінеральні ресурси” та „Родовище корисної копалини”. Так, мінеральні ресурси – це природні речовини мінерального походження, що використовуються у господарстві як сировина або джерело енергії. Родовище корисної копалини — скупчення мінеральної речовини на поверхні або в надрах Землі в результаті тих або інших геологічних процесів, по кількості, якості і умовам залягання придатного для промислового використання [2].

У світі відомо близько 150 офіційно визнаних національних класифікацій запасів і ресурсів твердих, рідких і газоподібних корисних копалин. Відмінності пов'язані головним чином з історичними особливостями відкриття і використання тієї чи іншої корисної копалини, з звичаями і національними традиціями. Іноді ці відмінності доволі значні, й

справа не тільки у мовних бар'єрах. У деяких країнах навіть по одному виду мінералу одночасно використовувалося кілька класифікацій (Австралія, США)[3].

Про глибину відмінностей можна судити на прикладі термінів «запаси» і «ресурси». У деяких країнах застосовується лише один термін або взагалі жоден з них. В інших «запаси» представляють собою частину «ресурсів», будучи при цьому «економічною» або більш геологічно достовірною складовою. В окремих країнах «запаси» не включаються до «ресурсів», а є доповненням до них. Зрозуміло, що при такому різному читанні термінів й визначень важко напрацювати єдину платформу для достовірної кількісної оцінки корисних копалин.

Наявним відмінностям між національними класифікаціями не додавалося великого значення до тих пір, поки запаси корисних копалин використовувалися переважно для задоволення потреб власних країн. З розвитком світової промисловості, різко зросли масштаби науково-технічного прогресу. Найбільші індустріальні країни, що є локомотивами світового розвитку, а також країни, що розвиваються, потребують великої кількості сировинних ресурсів й енергії.

Глобалізація фінансових і політичних структур зумовила необхідність створення інструменту, який дозволяє класифікувати світові запаси (ресурси мінеральної сировини) на основі єдиної системи, побудованої на базі критеріїв ринкової економіки. Створенню такої системи сприяв процес переходу країн Центральної і Східної Європи до ринкової економіки.

Головною метою створення такої системи є забезпечення більш точної оцінки наявних запасів, або ресурсів, зниження ризику та збільшення інвестицій в сферу видобутку енергетичної й мінеральної сировини. Ще одна мета полягає в створенні загальнодоступної і простої системи, яку могли б без проблем використовувати всі зацікавлені сторони. Така схема повинна бути гнучкою, вона має відповідати всім вимогам при її застосуванні на національному, корпоративному або інституціональному рівні, а також в процесі міжнародного спілкування і при порівнянні даних.

Багато міжнародних організацій, в першу чергу інститути ООН, проявляли зацікавленість у створенні міжнародної класифікації. Вже на при кінці 70-х років, була зроблена спроба підготовки альтернативних варіантів міжнародної класифікації по нафті і газу, а в 1979 р. ООН розробила звід нових термінів для уніфікації національних критеріїв[3].

В кінці 2003 р Європейська Економічна Комісія ООН розробила Проект міжнародної рамкової класифікації ООН запасів й ресурсів родовищ твердих горючих копалин і мінеральної сировини. У липні 2004 р. Рамкова класифікація енергетичних і мінеральних ресурсів ООН була затверджена [3].

Розроблена класифікація містить інформацію про геологічну оцінку корисних копалин, техніко-економічну обґрунтованість їх розробки та економічну ефективність. Для повної і компактної характеристики корисної копалини використовуються три незалежні вісі, що представлені гранями куба. Перша - вісь економічної ефективності (використовується для оцінки рентабельності промислового освоєння). Друга – технологічна вісь (характеризує ступінь здійсненності проекту, з точки зору техніко-економічної обґрунтованості розробки родовища). Третя вісь надає оцінку рівню геологічної вивченості (для вихідної оцінки на основі геологічних параметрів).

Інтеграція існуючих систем в класифікації ООН і їх зіставлення спрощені шляхом використання цифрової кодифікації. Додаткова перевага цифрової кодифікації полягає в тому, що вона дозволяє коротко і однозначно ідентифікувати категорії запасів або ресурсів, що полегшує машинну обробку даних і обмін інформацією.

Отже, з метою уніфікації підходів в оцінці ресурсного потенціалу країн під загальними мінеральними ресурсами пропонується визначати природні скупчення мінеральних копалин, що представляють економічний інтерес, але вимагають додаткових уточнень. В свою чергу, під мінеральними запасами слід розуміти частину загальних мінеральних ресурсів,

вилучення яких економічно ефективно відповідно до результатів оцінки техніко-економічної обґрунтованості розробки.

Література:

1. Закон України Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінеральносировинної бази України на період до 2030 року [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3268-17
2. Офіційний сайт Державного науково-виробничого підприємства «Державний інформаційний геологічний фонд України» [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://minerals-ua.info/
3. Халимов Э. Общий язык для энергетики [Електронный ресурс] / Э.Халимов. – Режим доступу: http://www.worldenergy.ru/mode.1349-id.9019-type.htm

Ніколенко Т. І.,
доцент кафедри економіки та
міжнародних економічних відносин
Маріупольського державного університету

МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ЄС: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Міжрегіональне співробітництво України з європейськими країнами у науководослідницькому просторі є одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики держави та важливим компонентом євроінтеграції як стратегії економічного розвитку. Широкомасштабне підключення до регіональних та глобальних програм науково-технічного співробітництва, вибір адекватних геополітичних пріоритетів, відповідно до реалій сучасного розвитку та згідно зі збалансованою концепцією загальнонаціональної та зовнішньоекономічної реформи, є важливими передумовами подолання кризового стану, створення більш сприятливих умов для участі України в процесах науково-технічної інтеграції.

Міжрегіональне співробітництво повинно сприяти входженню України як рівноправного партнера у світовий економічний і науково-технічний простір, прискорити реалізацію передумов щодо поліпшення якості української високотехнологічної й наукоємної продукції, а також сприяти спільному вирішенню загальних проблем. На глибину міжрегіональних відносин впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори: національні пріоритети, безпека держави, співвідношення економічного розвитку і потенціалів країнпартнерів тощо.

Правовою основою міжрегіонального науково-технічного співробітництва України є більше ніж 50 міжурядових і міжвідомчих угод з відповідними структурами й фондами ряду країн. Україною укладено також багатосторонні договори й угоди з міжнародними організаціями й інтеграційними об’єднаннями, зокрема з ЄС.

Слід зазначити, що уперше міжрегіональне співробітництво між Україною та ЄС у сфері науки і техніки стає предметом міжнародно-правового регулювання в Угоді про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським співтовариством (1994 р.) У 2002 році між Україною та ЄС була підписана ще одна Угода про науково-технологічне співробітництво, дія якої була відновлена у 2015 році. Дана Угода передбачає наступне:

- участь українських організацій у проектах Співтовариства у сферах спільної діяльності й, відповідно, участь організацій, створених у Співтоваристві, в українських проектах у цих сферах;

- вільний доступ і спільне використання дослідницького обладнання, включаючи установки та об'єкти для проведення моніторингу і спостереження, що стосується спільної діяльності;
- візит й обмін науковими кадрами з метою участі у семінарах, симпозіумах та інших наукових заходах, які мають стосунок до спільної діяльності в рамках цієї Угоди;
- обмін інформацією про практику, законодавство і програми, які стосуються науковотехнічного співробітництва.

У 2014 році була підписана Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка містить декларативні норми, що встановлюють норми, які розвивають науково-технічне співробітництво з метою посилення науково-технічного потенціалу, підтримує реформування системи управління науково-дослідницької сфери, а також сприяє залученню України до Європейського дослідницького простору [2].

Також, для реалізації міжрегіонального науково-технічного співробітництва з європейськими країнами укладаються договори й угоди між конкретними міністерствами, відомствами, науково-технічними організаціями, підприємствами в підвідомчих їм сферах.

Ключовим інструментом регулювання науково-технічного співробітництва України та ЄС виступають різноманітні програми, що реалізуються в рамках інноваційної спільноти. На сьогодні Україна є членом таких європейських програм:

- «Горизонт 2020» – рамкова програма наукових досліджень та інновацій;
- освітньої програми Erasmus Mundus;
- освітньої програми Tempus;
- Інструменту співробітництва у галузі ядерної безпеки (Instrument for Nuclear Safety Cooperation – INSC);
- програми прикордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна» в рамках Європейського інструменту сусідства й партнерства (European Neighbourhood & Partnership Instrument (ENPI));
- програми прикордонного співробітництва «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна» в рамках Європейського інструменту сусідства й партнерства (European Neighbourhood & Partnership Instrument (ENPI));
- програми «Центральна Європа» та ін. [1]

Для забезпечення міжрегіонального співробітництва у науково-дослідницькому просторі в Україні розроблено та прийнято Стратегію залучення міжнародної технічної допомоги, яка визначає наступні стратегічні напрямки залучення такої допомоги:

1) прискорення інтеграції України в міжнародну систему політичних та економічних відносин;
2) поглиблення демократичних перетворень, формування інститутів розвинутого громадянського суспільства;
3) поліпшення соціальних умов та покращення здоров'я громадян України, гуманітарний розвиток;
4) розвиток малого та середнього бізнесу;
5) підвищення конкурентоспроможності національної економіки, випереджаючий розвиток;
6) розвиток державної регіональної політики;
7) екологічна безпека та мінімізація наслідків Чорнобильської катастрофи; 8) гарантування безпеки та захисту держави та громадян.

Таким чином, слід зазначити, що на сучасному етапі співпраця України та Європейського Союзу розвивається за напрямами, головними з яких є підтримка демократичного розвитку і ефективного управління, регуляторна реформа та зміцнення адміністративного потенціалу, розвиток інфраструктури та ядерна безпека. Натомість

науково-технічне співробітництво в цілому між Україною та країнами ЄС розвивається більшою мірою за рахунок участі українських науково-дослідних установ та університетів у проектах рамкових програм наукових досліджень і технологічного розвитку.

Література:

1. Інноваційна Україна 2020: Національна доповідь / за заг. ред.В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ief.org.ua/docs/nr/4.pdf
2. Фетисенко В.О. Міжнародне співробітництво України з Європейським Союзом та організацією Північноатлантичного договору в науково-технічній сфери: правові питання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/4_2016/83.pdf

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Голіков Д. С.,
студент ОС «Магістр», спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У зв’язку з прагненням України до інтеграції до світового товариства одним з ключових питань залишається питання реформування правоохоронної галузі. Тому 02.07.2015 було прийнято Закон України “Про Національну поліцію”, що став правовою основою організації та діяльності Національної поліції України, яким визначено статус поліцейських, а також порядок проходження служби в рядах Національної поліції [1]. Разом з тим слід зауважити, що система суспільних відносин щодо функціонування Національної поліції є вкрай складною и це передбачає необхідність прийняття значної кількості підзаконних нормативних актів, а також узгодження із законодавством, яке діяло до цього часу та регулювало діяльність міліції і взаємодію між правоохоронними органами інших держав. Все це обумовлює актуальність розгляду сучасного стану адміністративно-правового регулювання поліцейської діяльності в Україні.

Зазначене питання не є новим по своїй суті. Вказаною проблематикою займались П. Біленчук, Л. Іщенко, М. Криштанович, М. Курко, А. Ярмолюк та ряд інших дослідників.

Завданням роботи є дослідження стану адміністративно-правового регулювання поліцейської діяльності в Україні в умовах сьогодення.

Перш за все слід наголосити на тому, що правове регулювання є одним з основних факторів у теорії права, оскільки відображає процес втілення положень правових норм в реальну поведінку суб’єктів правових відносин. Таке регулювання є категорією соціального регулювання, тобто спрямованим впливом на поведінку людей для її корекції в життєдіяльності та взаємодії з іншими особами. Як визначає В Гойман, право існує тому, що воно діє, здійснює вплив на учасників правового спілкування, проявляє активність у суспільній сфері. Подібно державі, право не може проявляти себе, не проявляючи енергії у відношеннях тих суб’єктів, які знаходяться у зоні його досягнення [2, с. 75]. П. Рабінович зазначав, що правовим регулюванням є здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх регулювання, закріплення, охорони і розвиту [3. с. 151] Трохи інше тлумачення визначає правове регулювання - це здійснюваний усією системою юридичних засобів вплив на суспільні відносини з метою їх впорядкування [4, с. 542]. Близьким за змістом дає визначення В.

Ткаченко, згідно з яким правовим регулюванням здійснюваний за допомогою юридичних засобів процес упорядкування суспільних відносин з метою забезпечення певної сукупності соціальних інтересів, які вимагають правового регулювання [5, с. 207-208]. Таким чином можна зробити висновок, що правове регулювання є процесом який встановлює зв'язок між між правовими нормами та відносинами, які ці норми регулюють. Тому з урахуванням вищенаведеної інформації адміністративно правове регулювання поліцейської діяльності потрібно розглядати як процес упорядкування за допомогою правових норм уповноваженими суб'єктами суспільних відносин, які з'явилися у зв'язку з організацією та діяльністю Національної поліції в Україні.

Слід зауважити, що адміністративно-правовий аспект діяльності цього центрального органу виконавчої влади є тим, що йому притаманні тенденції, які властиві іншим напрямкам адміністративного права сьогодення. Так це перш за все це зміна ролі і призначення системи органів влади зводиться до створення умов для забезпечення реалізації громадянами своїх прав та свобод. Ця різниця перш за все виявляється у шляху забезпечення Виконання своїх завдань та функцій. Тому наразі є актуальним вислів що поліція є сервісним органом.

В такому аспекті адміністративно-правового регулювання поліцейської діяльності доцільно розглядати такі його складові, як сфера адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції, цілі цього регулювання, адміністративно-правові норми і законодавча база у сфері діяльності поліції.

Отже, сферою адміністративно-правового регулювання у поліцейській діяльності характеризується наступними складовими: об'єктом адміністративно-правового регулювання виступають відносини у сфері організації та діяльності органів поліції, вона (ця сфера) зокрема, зосереджує в собі публічні відносини за участі органів публічної влади або їх представників; для цієї сфери буде актуальним застосування переважно імперативних норм і методів впливу на суспільні відносини та\або спеціального дозвільного методу правового регулювання. Слід зауважити що сфера діяльності Національної поліції виникає із завданнь її створення і діяльності. Тут важливим моментом є той факт що новим законодавчим актом завданням поліції зокрема є надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначеним законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Метою регулювання поліцейської діяльності є досягнення максимально можливого рівня законності та правопорядку у суспільстві, мінімального рівня злочинності та правового нігілізму. Разом з тим у зв'язку із змінами в моделі поведінки громадян є необхідність і оперативного зміну вимог законодавчих актів цієї сфери.

Немає необхідності нагадувати наскільки важливим є необхідність детального регулювання сфери поліцейської діяльності. Адже законодавство є найважливішою категорією інструментів державного регулювання, за допомогою яких держава коригує модель поведінки її громадян та інших суб'єктів.[8, с. 61]

Слід зауважити, що на сьогоднішній день існує досить висока кількість методів класифікації нормативно-правових актів які регулюють діяльність Національної поліції разом з тим, на мою думку, найбільш детальним є класифікація яку надала О.Ф. Скакун розділивши іх за юридичною силою:1) Конституція України, конституційні закони; 2) міжнародні договори згоду на які (ратифікацію) надала Верховна Рада України; 3) Кодифікофані та звичайні закони України; 4) Постанови Верховної Ради України; 5) укази Президента України; 6) постанови Кабінету Міністрів України; 7) накази міністерств та інших центральних органів виконавчої влади; 8) постанови Верховної Ради АРК; 9) рішення Ради АРК; 10) рішення органів місцевого самоврядування; 11) акти інших державних органів та посадових осіб у випадках передбачених законодавством; 12) акти місцевих адміністрацій [9, с. 459].

Безперечно, що найбільш значущою в діяльності будь-якого державного органу, в тому числі і Національної поліції є Конституція України. Досить багато дослідників акцентували увагу на статтях таких як ст. 17, 9, 55, 56, 63 Конституції., але моя особиста думка і вона досить часто знаходить своє підтвердження в судових рішеннях різних інстанцій, що регулювання поліцейської діяльності розпочинається зі ст. 19 Конституції України, а саме з другої її частини, яка зокрема передбачає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України[10]. Таким чином державою проголошено принцип про те що цивільні громадяни в своїх відносинах можуть діяти будьяким незабороненим законом способом, проте в даному аспекті поліція і його представники можуть виступати лише виключно згідно із порядком визначеним законодавчими актами.

Наступним за своєю силою ключовим аспектом є безумовно Закон України «Про національну поліцію» який регулює досить велике коло питань пов’язаних з діяльністю поліції, застосуванню превентивних та примусових заходів, вогнепальної зброї, визначає правовий статус поліцейського, а також досить велике коло питань стосовно проходження служби в рядах Національної поліції. Разом з тим законом визначено і ряд принципів діяльності такі як, законність, відкритість, верховенства права, безперервність, взаємодія з населенням на засадах партнерства та ін.

Також одним з важливих аспектів регулювання діяльності поліції є Постанова Кабінету Міністрів України №877 від 28.10.2015 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» яка є деталізацією попереднього закону та визначає координування діяльності.

Разом з ти слід виділити ряд наказів МВС серед яких наказ 1179 від 09.11.2016 «Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських» як у службовий час так і під час відпочинку, взаємодію з громадянами під час перебування на службі, у відношеннях із керівництвом тощо. А також звернути увагу на наказ №940 від 22.10.2012 «Про організацію реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення, інші правопорушення, надзвичайні ситуації та інші події та забезпечення оперативного інформування в органах і підрозділах внутрішніх справ України». Вказана інструкція передбачає дуже детальну схему дій поліції у разі отримання викликів на спец-лінію 102.

Отже підсумовуючи наведені вищенаведені аспекти слід наголосити на тому, що регулювання поліцейської діяльності в Україні здійснюється дуже великим об’ємом нормативно правових актів, що з однієї сторони досить детально конкретизує вимоги до діяльності поліції, з іншого боку слід зауважити на те, що великий та детальний об’єм ставить багато викликів перед посадовими особами які виконують функції поліції. Разом з тим головним завданням поліції залишається забезпечення прав і свобод людини і громадянина та протидія злочинності.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної ради. -2015. -№40-41. - Ст.379.
2. Общая теория права и государства : (учебник) / под ред. В Лазарева. - 3-е изд., перераб. И доп. - М.: Юристь, 2001 - 520 с.
3. Рабінович П. Основи загальної теорії держави і права / П. Рабінович. -К. : Атака, 1995. - 176 с.
4. Загальна теорія держави і права: (підручник) /(М. Кельман, О. Мурашин, Н. Хома). - 3-тє видання. - стереотипне. - Львів: Новий світ - 2000, 2009. - 584с.
5. Загальна теорія держави і права / (М. Цвік, О. Петришин). - Х: Право, 2009. - 684с.
6. Ропаков Н. Категория Цели :проблемы исследования / Н. Ропаков. - М.: Мысль, 1980 . - 126 с.

7. Пирожкова Ю. Адміністративно-правове регулювання у сфері автомобілебудування в Україні/ Ю. Пирожкова. - Запоріжжя: ЗНУ, 2008. - 230 с.
8. Рудий В. Законодавче забезпечення реформи системи охорони здоров'я в Україні / в. Рудий . - К. - Сфера 2005. - 272с.
9. Теорія держави і права: Енциклопедичний курс: (підручник) / О.Ф. Скакун. - Х. :Еспада, 2006. - 776с.
10. Конституція України від 28 червня1996року №254к/96-ВР//Відомості Верховної Ради України. - 1996. -№ 30 . - Ст. 141.
11. Положення про Національну поліцію: Затверджене Постановою КМУ від 28 жовтня 2015 року № 877 (Електронний ресурс). - Режим доступу :http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704.

Ковальов С. В.,
студент ОС «Магістр» спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена тим, що сфера діяльності Національного антикорупційного бюро України на сьогодняшній день законодавчо є визначеною не в тому обсязі, який можна було б назвати прийнятним. Є певна низка антикорупційних державних органів, які фактично дублюють один одного, а деякі інші органи державної влади також мають повноваження, що перетинаються з подібними повноваженнями Національного антикорупційного бюро. Так, корупційний злочин може доповнюватись іншими злочинами, що відносяться до сфери діяльності Служби безпеки України тощо (наприклад, державна зрада високопосадовця пов'язана з отриманням неправомірної вигоди). Необхідно системно розглядати сукупність як антикорупційних державних органів, так і правоохоронних органів, і органів державної влади в цілому, чітко визначаючи їх компетенцію. Окремо потрібно наголосити проблему дублювання повноважень. Державі потрібен новий формат взаємодії між органами влади, у тому числі – антикорупційними, через високий рівень корупції в Україні (130-те місце за рейтингом Corruption Perceptions Index 2017).

Метою є визначення місця Національного антикорупційного бюро України в системі органів державної влади України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти діяльності Національного антикорупційного бюро України в системі органів державної влади України розглядали Алфьоров С.М., Гайдук А.В., Гвоздецький В. Д., Дем'янчук Ю. В., Заброда Д.Г., Задирака Н., Йосипович Д. І., Кабанець Р., Мельник М.І.Сорокіна Н.Г., Ткаченко О.В., Тучак Р.М.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» [1], Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а

також запобігання вчиненню нових. Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Національному бюро та його працівникам для виконання покладених на них обов'язків надається право: за рішенням Директора Національного бюро, погодженим з прокурором, витребовувати від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, та інших кримінальних правопорушень, які не відносяться до його підслідності, але можуть бути використані з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; витребовувати за рішенням керівника структурного підрозділу Національного бюро та одержувати в установленому законом порядку у вказаному в запиті вигляді та формі від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного бюро, у тому числі відомості про майно, доходи, видатки, фінансові зобов'язання осіб, які ними декларуються у встановленому законом порядку, відомості про використання коштів Державного бюджету України, розпорядження державним або комунальним майном; знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом; на підставі рішення Директора Національного бюро або його заступника, погодженого з прокурором, отримувати від банків, депозитарних, фінансових та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків Національного бюро. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Законом України "Про банки і банківську діяльність" з урахуванням положень цього Закону, а отримання від Центрального депозитарію цінних паперів, Національного банку України та депозитарних установ інформації, що міститься у системі депозитарного обліку цінних паперів, - в порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про депозитарну систему України" з урахуванням положень цього Закону. Суб'єкти, яким адресовано зазначене рішення, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості її надання у зазначений строк з обґрунтованих причин за зверненням відповідного суб'єкта Національне бюро може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів; на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України; залучати на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців, з будьяких установ, організацій, контрольних і фінансових органів для забезпечення виконання повноважень Національного бюро; за письмовим рішенням Директора Національного бюро або його заступника, погодженим із прокурором, створювати спільні слідчі групи, що включають оперативних та слідчих працівників; за пред'явлення службового посвідчення входити безперешкодно до державних органів, органів місцевого самоврядування та зони митного контролю, а за письмовим розпорядженням Директора Національного бюро або його заступника - безперешкодно проходити до військових частин та установ, пунктів пропуску через державний кордон України; надсилати державним органам, органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних

правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро, а також отримувати від цих органів протягом 30 днів інформацію про розгляд таких пропозицій та рекомендацій; за наявності підстав, передбачених законом, подавати до суду позови про визнання недійсними угод у порядку, встановленому законодавством України; здійснювати правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування на підставі законів та міжнародних договорів України; одержувати у вигляді довідки від органів прокуратури України та Міністерства юстиції України у триденний строк матеріали, отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги, які стосуються фінансових і корупційних кримінальних правопорушень; виступати як представник інтересів держави під час розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ про розшук, арешт, конфіскацію та повернення в Україну відповідного майна, захист прав та інтересів держави з питань, які стосуються виконання обов'язків Національного бюро, а також залучати з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних.

З метою забезпечення взаємодії Національного бюро з органами внутрішніх справ, Служби безпеки України та іншими правоохоронними органами у штатних розписах центральних апаратів зазначених органів передбачаються посади осіб, до функціональних обов'язків яких входить здійснення взаємодії з Національним бюро.

Обмін оперативною інформацією між Національним бюро та органами внутрішніх справ, Службою безпеки України, іншими правоохоронними органами щодо спільних заходів здійснюється за письмовим розпорядженням керівників відповідних підрозділів.

Умови і порядок обміну інформацією між Національним бюро та органами внутрішніх справ, Службою безпеки України, органами, уповноваженими законом на проведення досудового розслідування, регулюються спільним нормативно-правовим актом Національного бюро та відповідних органів.

Передача оперативної інформації Національного бюро органам внутрішніх справ, Служби безпеки України, органам, уповноваженим законом на проведення досудового розслідування, допускається тільки за письмовим розпорядженням начальника відповідного підрозділу Національного бюро.

Національне бюро взаємодіє з Національним банком України, Фондом державного майна України, Антимонопольним комітетом України, Національним агентством з питань запобігання корупції, органами Державної прикордонної служби, органами державної податкової і митної служби, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі - спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу), та іншими державними органами.

Національне бюро може укладати з окремими державними органами угоди (меморандуми) про співпрацю та обмін інформацією.

Національний банк України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, орган державного фінансового контролю в Україні, Національне агентство з питань запобігання корупції, а також інші державні органи, що здійснюють державний контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами законодавства України, з метою запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним до підслідності Національного бюро, зобов'язані: 1) передавати Національному бюро одержувані при здійсненні контрольних функцій і аналізі інформації, що надходить, відомості, що можуть свідчити про кримінальні правопорушення або використовуватися для попередження, виявлення, припинення і розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро; 2) за зверненням Національного бюро проводити у межах своєї компетенції ревізії, перевірки та інші дії щодо контролю за дотриманням законодавства України фізичними та юридичними особами.

Таким чином, Національне антикорупційне бюро України має всі ознаки спеціалізованого антикорупційного правоохоронного органу, який має на меті співробітництво з іншими правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами, закладами різних форм власності для виконання повноважень, визначених антикорупційним національним законодавством. Законом прямо вказано структурну взаємодію з правоохоронними органами та органами, що здійснюють державний контроль за різними сферами діяльності людини.

Література:

1. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. // Голос України. - 2014. - № 206.

Колєсова О. В.,
курсант 107 навчального взводу
факультету №2
Донецького юридичного інституту
МВС України

Науковий керівник: Буга Г. С. к.ю.н., доцент кафедри
Юридичних дисциплін факультету №2
Донецького юридичного інституту МВС України

СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «МОЛОДІЖНА ЛІГА МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ»

Громадська організація «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських» була створена восени 2015 року за підтримки ГУНП в Донецькій області та ГУНП в Закарпатській області та їх тодішніх очільників – В'ячеслава Васильовича Аброськіна та Сергія Миколайовича Князєва, які нині займають посади Голови Національної поліції та першого заступника голови Нацполіції України. Організація була створена 27 школярами з прифронтових міст та селищ, таких як Мар'їнка, Красногорівка, Гранітне та Чермалик. Тоді, аби і надалі підтримувати стосунки із поліцейськими було прийняте рішення про створення такої організації.

Нині організація налічує більше 1500 членів, понад 40 стали курсантами ВИШів ситсеми МВС, а близько 20 колишніх учасників – нинішні курсанти Донецького юридичного інституту МВС України.

Згідно Статуту організації, в редакції від 17 лютого 2018 року «Ліга майбутніх поліцейських» має статус неприбуткової, політично незалежної.

Мета організації: здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист прав і свобод, творчих здібностей, удосконалення морального, патріотичного виховання молоді,

підвищення її правосвідомості, що направлене на профілактику скоєння правопорушень, бездоглядності та безпритульності, надання їм можливостей для самореалізації та підвищення їх творчої активності [1].

Відповідно до п. 4.1 та п.4.2 Статуту організації, учасниками організації можуть бути громадяни України або особи, які перебувають на території нашої держави на законних підставах. Учасниками організації можуть бути громадяни віком від 14 до 35 років, які мають бажання у подальшому присвятити своє життя службі у лавах Національної поліції або фізичному вихованню. Особи віком старше 35 років також можуть приймати участь у діяльності організації, став її почесним членом, але за умови, якщо їх кількість не перевищує 10% від загальної кількості учасників. Так, очільники поліції Донеччини В'ячеслав Аброськін та Микола Семенишин є почесними членами організації.

Структура організації:

1. Вищим керівним органом Організації є Загальні збори її членів.
2. Штаб Організації. Штаб Організації є її виконавчим органом. Штаб Організації несе відповідальність за виконання рішень Загальних зборів. Члени Штабу обираються Загальними зборами терміном на п'ять років у кількості не менше 3 (трьох) осіб. - Голова Штабу. Голова Штабу очолює Штаб і вирішує всі питання діяльності Організації, за виключенням тих, що входять до компетенції Штабу і Загальних зборів членів Організації;

-Заступник Голови Штабу;

-Члени Штабу;

3.Члени Організації.

4. Відокремлені підрозділи. Організація може мати відокремлені підрозділи (що не є юридичними особами), які утворюються за рішенням Штабу. Керівника відокремленого підрозділу призначає Штаб Організації. Керівник відокремленого підрозділу повинен бути членом Організації. - Структура відокремлених підрозділів: командири взводів, їх заступники і командири відділень, які обираються з числа найбільш авторитетних і дисциплінованих членів Організації [1].

Одними з головних напрямків діяльності «Молодіжної Ліги майбутніх поліцейських» відповідно до п.2.2 Статуту є:

- Сприяння захисту законних соціальних прав та інтересів членів Організації.
- Сприяння організації змістовного дозвілля підлітків та молоді.
- Сприяння формуванню правової свідомості та правової культури у молоді.
- Сприяння залученню молоді до практичної правозахисної роботи.
- Сприяння розвитку умінь, необхідних для захисту прав та свобод.
- Сприяння вихованню молоді в дусі патріотизму і дотримання загальноприйнятих норм та правил поведінки.
- Сприяння розвитку та удосконаленню здібностей і талантів, а також агітації здорового способу життя, залученню членів Організації та громадян в Донецькій області до фізкультурно-оздоровчих, культурно-просвітницьких і творчих заходів.
- Сприяння збиранню та поширенню за допомогою створення Інтернет - ресурсів, документальних фільмів, а також будь-яким іншим чином, інформації про діяльність Організації.
- Сприяння співпраці та встановленню зв'язків з навчальними закладами (установами), центрами дозвілля, організаціями, асоціаціями і фондами, які проводять правові, культурнопросвітницькі, творчі та фізкультурно-оздоровчі заходи, у тому числі іноземними і міжнародними [2].

ГО «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських» активно співпрацюють з вищими навчальними закладами, а особливо із навчальними закладами, які готують майбутніх правоохоронців. Як і зазначалося вище, в Донецькому юридичному інституті навчаються ті, хто свій шлях поліцейського розпочинав саме з цієї організації. Так, з числа лігівців на 2 курсі ДЮІ навчається 5 курсантів, а на 1 курсі факультету №2 – 14 колишніх лігівців.

Курсанти активно співпрацюють та надають практичну допомогу членам «Ліги». Так, курсант факультету №2 приймали участь у заходах до 2-ї річниці організації, у загальних зборах громадської організації. Окрім того, на посвяченні у курсанти, яке відбувалося 23 серпня 2017 року була присутня тодішня голова ГО Ірина Павленко.

Отже, громадська організація «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських» є організацією, яка сприяє патріотичному, моральному та правовому вихованню молоді. За 2,5 роки свого існування «Ліга» залучає до діяльності школярів, які проводять профілактичні рейди, співпрацюють з благодійними та міжнародними фондами. «Ліга майбутніх поліцейських» є чудовою можливістю для підлітків виразити свої думки щодо свого розвитку та розвитку країни в цілому.

Література:

1. Громадська організація «Молодіжна Ліга майбутніх поліцейських». Про організацію [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://liga-police.com.ua/about.
2. Статут Ліги. Нова редакція [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/file/d/1q6798vxkB4P7YgRtqWsuPY-lZW8kOFnw/view.

Свірський Б. М., к.ю.н., доцент,
професор кафедри права та публічного
адміністрування
Маріупольського державного університету

ДОДЕРЖАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ, У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Реалізація конституційних положень, що проголошують Україну як демократичну, соціальну і правову державу неможлива без усебічного зміцнення законності й правопорядку, забезпечення прав і свобод громадян. Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права людини є складним, багатовимірним явищем. Вони є комплексом істотних, невідчужуваних та непорушних свобод, юридичних можливостей, які замовлені фактом існування людини в суспільстві та одержали правове закріплення. Права людини охоплюють сферу відносин індивіда з державою, у якій вона розраховує не тільки на захист своїх прав від незаконного втручання, але й на активне сприяння держави щодо їх реалізації.

Пріоритет прав і свобод людини у XXI ст. є доктринальною аксіомою та системоутворюючим принципом, що конструює основи правопорядку демократичних принципів правових держав сучасності.

Права і свободи людини і громадянина – це певні можливості особи, необхідні для її існування і розвитку, які визнаються невід'ємними, мають бути загальними й рівними для кожного, забезпечуватись і захищатись державою в обсязі міжнародних стандартів. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава

відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Зазначені конституційні приписи є основоположними насамперед для діяльності органів поліції, їх закріплено в чинному законодавстві.

Одним із перших міжнародно-правових актів сучасності, що окреслив основоположні права людини є Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948р., яка визначила, що:

Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. (ст.1)

Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканість. (ст.3)

Ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання. (ст.5)

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950р.) підтвердила концептуальні положення Загальної декларації прав людини.

Генеральна Асамблея ООН 9 грудня 1975 року прийняла кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку, який посилаючись, зокрема, на Загальну декларацію прав людини та Міжнародні пакти про права людини; посилаючись також: на Декларацію про захист усіх осіб від тортур та інших жорстоких; нелюдських або принижуючих людську гідність видів поводження та покарання визначив:

Парламентська Асамблея Ради Європи у своїй резолюції № 690 (1979) «Декларація поліції» звернула увагу на те, що… «поліцейський повинен виконувати покладені на нього законом обов'язки щодо захисту своїх співгромадян і суспільства від насильства, грабежу та інших суспільно небезпечних дій, як це встановлено законом».

Подібні вимоги зазначені також у «Європейському кодексу поліцейської етики» (2001 р.).

Подальший розвиток інститут захисту прав людини знайшов у рішенні Конгресу ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками від 21 травня 1986 р., який прийняв основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами по підтриманню правопорядку, та звернув увагу на те,, що робота посадових осіб по підтриманню правопорядку має велику соціальну важливість і що тому необхідно підтримувати на належному рівні і, за необхідності, поліпшувати умови праці і становище цих посадових осіб.

Діяльність Національної поліції у сфері забезпечення реалізації міжнародних стандартів прав людини здійснюється у відповідності до Конституції України.

Свою діяльність поліція здійснює на засадах верховенства права, незалежно від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань; забезпечення захисту прав і свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності; здійснення діяльності у взаємодії з населенням на засадах партнерства; громадського контролю.

Безпосередньо вимоги до дотримання прав і свобод людини з боку поліцейських визначені у ст. 7 Закону України «Про національну поліцію», де визначено, що права і свободи людини і громадянина - це певні можливості особи, необхідні для її існування і розвитку, які визнаються невід'ємними, мають бути загальними й рівними для кожного, забезпечуватись і захищатись державою в обсязі міжнародних стандартів. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Зазначені конституційні приписи є основоположними для діяльності органів поліції, їх закріплено в чинному адміністративному та кримінальному,кримінально-процесуальному законодавстві.

У Стратегії розвитку органів внутрішніх справ від 22.10.2014 зазначено, що:

– поліція повинна захищати права людини, особливо ті, які є необхідними для вільної політичної діяльності в демократичному суспільстві;

– поліція має впроваджувати процедури та нормативні акти, які унеможливлюють здійснення свавільних арештів і затримань, забезпечують захист затриманих осіб від катування та жорстокого поводження;

– у поліцейських підрозділах має бути запроваджено спеціальне навчання персоналу з метою забезпечення прав людини в діяльності органів внутрішніх справ; випадки застосування сили та фізичного примусу мають суворо регламентуватися детальними нормативними приписами, у переважній більшості санкціонуватися і ретельно розглядатися керівництвом поліції спільно з іншими органами, що контролюють діяльність поліції.

Основний Закон (ст.64) зазначив, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Конституція України також забороняє протиправні дії, які безпосередньо порушують права на людську гідність, а саме: – катування; – жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження; – застосування жорстоких, нелюдських, таких, що принижують людську гідність, покарань; використання людини (без її волі) для наукових,медичних чи інших дослідів.

Згідно з Конституцією України кожен:

– має право на повагу до його гідності, не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню (ст. 28);

– має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. (ст. 55)

Згідно з Конвенцією проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (Конвенцію ратифіковано указом Президії Верховної Ради Української РСР від 26.01.1987 № 3484-XI) термін «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання (фізичне чи моральне) щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими або іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, з їх відома чи з їх мовчазної згоди.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10 грудня 1948р. № 475/97-
ВР // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – Ст. 3103
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950 р. № 475/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 32. – Ст. 270
4. Кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку: Міжнародний документ від
17.12.1979 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_282
5. Резолюція № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію»
[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_803
6. Европейский кодекс полицейской этики от 19.09. 2001 г. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31115134#pos=1;-171
7. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379

Стрелець Л. С.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що Україна вже багато років активно намагається зайняти високе місце у рейтингу демократичних країн світу, тому в умовах сьогодення у нашій державі чиняться суттєві зміни, яких особливо зазнала правоохоронна система.

Законодавче закріплення демократичних підстав вважається розпочатим з 1945 року, коли було засновано Організацію Об'єднаних Націй (далі – ООН), після чого було ратифіковано Загальну декларацію прав людини, ухвалену Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. Ця Декларація розкриває та характеризує особисті громадянські права, які повинні бути дотриманими усіма цивілізованими країнами; при цьому зауважується, що ставлення до людей має бути з повагою до її гідності, зокрема у статті 5 вказано, що забороняється катування, жорстоке, не людське, чи таке, що принижує людську гідність, ставлення, чи покарання будь-якого типу [1].

У 1979 році Генеральною Асамблеєю ООН був прийнятий Кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку. У цьому документі Генеральна Асамблея спонукає правоохоронні органи поважати людську гідність і дотримуватися прав людини. Організація рекомендувала всім країнам-учасницям ООН прийняти кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку як засади для законодавчих актів або як принципи практичної діяльності працівників поліції. Кодекс підкреслює, що застосування катувань з боку працівників поліції мусить бути заборонено, а фізичну силу слід застосовувати лише у разі крайньої необхідності [2].

У статті 44 Закону України «Про Національну поліцію» вказано, що поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом [3]. Зараз у законодавстві України не існує жодного нормативно-правового акту, у якому було б зазначено термін «рукопашний бій». Це визначення зустрічалось лише у Наказі Міністерства внутрішніх справ України від 13.04.2012 р. № 318 «Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України», який на сьогодні втратив чинність. Додаток 8 «Умови та зміст спеціальної фізичної підготовки працівників ОВС» зазначав, що прийоми самозахисту та фізичного впливу включають: рукопашний бій, самбо, дзюдо, айкідо, бокс, карате, кікбоксинг та інші види єдиноборств. Але знову ж таки, відсутній нормативний акт, який регламентував міру необхідного застосовування заходів фізичного впливу, аби не порушити права громадян та завдати шкоди їхньому життю та здоров'ю, а також не зазначено при яких саме обставинах необхідно застосовування цього виду примусу. Отже, виникає таке становище, за якої поліцейськими може перевищити свої повноваження та завдати катування, болю чи страждання.

Для того, щоб Україна могла належним чином відповідати рівню демократичної країни та вчиняти відповідні дії згідно з принципом законності, вважається за потрібним на законодавчому рівні закріпити такі положення:

 визначити низку прийомів, які мають право застосовувати поліцейські до громадян при застосування заходів фізичної сили;

 визначити, при яких саме діях правопорушників поліцейські мають право застосування фізичної сили, що є підставою для цього;

 визначити, які саме дії необхідно здійснювати поліціянту під час затримання особи, що здійснила правопорушення, а які – для забезпечення власної безпеки або/та безпеки інших осіб.

Таким чином, необхідно навчати і готувати правоохоронний персонал, підкреслюючи заборону катувань та інших жорстоких нелюдських або принижуючих видів поведінки з громадянами. Крім того, слід забезпечити строгий контроль за всіма посадовцями, які є відповідальними за затримання, арешт, утримання під вартою і ув'язнення, а також посадовцями, яким закон дає право застосовування заходів фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

Поліціянти в усіх країнах світу є віддзеркаленням урядів своїх країн. Лише у випадку, коли в тій чи іншій країні буде постановлено і надано чинності стандартам прав людини, кількість порушень цих прав зменшиться, а контроль посилиться. Ухвалення, імплементація та охорона універсальних норм прав людини збільшить рівень довіри не тільки до поліцейських різних країн світу, а й до урядів. Дані стандарти – по суті достатньо практичні засоби унормування поводження урядовців і поліцейських з громадянами не лише України, а й інших країн.

Література:

1. Загальна декларація прав людини: прийн. і проголош. резолюцією 217А (ІІІ) Ген. Асамблеї ООН від 10.12.1948. – Електронний ресурс. – [http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015]
2. Кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку : прийн. і проголош. резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979. – Електронний ресурс. – [http://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/995_282].
3. Про Національну поліцію : закон України від 07.01.2018 № 580-19. – Електронний ресурс. – [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19].
4. Рогатинська Н. З. Кримінально-виконаче право: навчальний посібник / В.І. Олефір, О.Г. Колб, Н.З. Рогатинська, В.Є. Ткачук – К., 2016. – 264 с.
5. Степанюк А. Х. Кримінально-виконавче право: навчальний посібник / К. А. Автухов, А. Х. Степанюк. – Х. : Право, 2016. – 158 с.

Урєкє А. В.,
студент 2 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Згідно зі ст. 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Реалії сьогодення, не проста політика-економічна ситуація у державі та підвищення криміногенної обстановки в Україні вимагають від держави рішучих заходів що до забезпечення національної безпеки та, в особливу чергу, безпеку громадян нашої держави [2].

Пріоритетним напрямком роботи поліції має бути служіння як потребам окремих громадян, так суспільним групам і суспільству в цілому. Це стосується готовності поліції ефективно реагувати на заяви окремих громадян, підтримувати з ними постійний зв'язок та інформувати про хід розгляду їх справ. Вбачається, що жодна із заяв та скарг громадян не залишається незареєстрованою та своєчасно нерозглянутою, незалежно від того, має заявник будь-які привілеї або ж навпаки – є обмеженим у частині реалізації певних прав.

Одночасно від поліції очікується високий рівень толерантності до вразливих груп населення, які потребують підвищену увагу та додатковий захист свої прав з боку поліції. До таких груп зазвичай відносять представників етнічних меншин, мігрантів та шукачів притулку, людей з фізичними або психічними вадами і тощо [1].

Варто зазначити, що проблемні питання дій працівників національної поліції з точки зору юридичного забезпечення, у своїх роботах висвітлювали такі вітчизняні вчені, як О. М. Бандурка, О. В. Тимченко, О. В. Шаповалов, М. І. Іншин, Р. А. Калюжний, С. В. Ківалов, Я. Ю. Кондратьєв, Ю. Ф. Кравченко, М. В. Корнієнко, С. О. Кузніченко, В. Г. Лукашевич, Н. П. Матюхіна, О. І. Остапенко, В. П. Пєтков, С. В. Пєтков, О. П. Рябченко та інші.

Проблема з якою зіштовхнулась наша країна – це реформування Національної поліції України, якому передувало бездумне знищення існуючих раніше підрозділів, скорочення та звільнення досвідчених працівників. Такий підхід не тільки не вирішив існуючих проблем, а у певній мірі значно їх додав. Після реформування, до структури Національної поліції входить 6 основних підрозділів:

1. Патрульна поліція – мета якої є підтримання порядку і контроль безпеки на вулицях міст та дорогах;
2. Поліція охорони – яка займається охороною об'єктів усіх форм власності та забезпечення особистої безпеки громадян;
3. Кримінальна поліція – основна мета протидія злочинності, захист прав та свобод, інтересів суспільства і держави від противоправних посягань (карний розшук, кіберполіція, департамент боротьби з наркозлочинністю, департамент захисту економіки тощо)
4. Поліція особливого призначення (КОРД) – це підрозділ для вирішення надзвичайних ситуацій, які є настільки небезпечними, складними чи незвичайними, що можуть перевищити можливості сил оперативного реагування чи оперативно-розшукових підрозділів.
5. Органи досудового розслідування – головний обов'язок це збирання, оцінка, перевірка та використання доказів з метою запобігання кримінальним правопорушенням та розслідування кримінальних проваджень, установлення об'єктивної істини, забезпечення правильного застосування закону.
6. Спеціальна поліція – основні функції якої є забезпечення громадського порядку на об'єктах і територіях, які мають особливе значення або постраждали від стихійного лиха, екологічного забруднення, катастрофи [3].

Фактично було створено два нових підрозділи: поліція особливого призначення (Корд) і спеціальна поліція. Ці органи виконують, скажімо так, «обслуговуючі» функції, і на рівень та розкриття злочинів фактично не впливають. На догоду політичним амбіціям, в керівництво новостворених служб прийшли особи, які не мають достатнього професійного (а іноді й життєвого) досвіду, але лояльні до певних політичних кіл. Крім того, в процесі люстрацій, постійних атестацій і переатестацій, скорочення штатів, та проведення незрозумілих конкурсних відборів, фактично було знищено середню ланку, яка безпосередньо займалася «чорновою роботою»: розкриттям і розслідуванням злочинів. Результатом цього стала нездатність реформованих підрозділів протистояти зростанню злочинності в умовах катастрофічної економічної та політичної ситуації. Про розкриття і розслідування більш складних та резонансних злочинів, таких як вбивства журналістів, адвокатів, викраденнях і вбивствах підприємців - взагалі поки не йдеться.

Крім того, система координації дій створених підрозділів фактично відсутня, а стара система, яка існувала у МВС, зруйнована вщент.

Природно, що з урахуванням всіх економічних, соціальних і політичних факторів злочинність пішла вгору, а розкриваність злочинів різко знизилася. Але ця тенденція була передбачувана з самого початку планування та проведення так званих реформ. Адже для людей, які більш-менш розуміються в діяльності правоохоронних органів, цілком зрозуміло, що потрібен більш виважений та скоординований підхід до реформування. І судячи з усього ця тенденція збережеться надовго, так як поліпшення економічної і політичної ситуації не передбачається. Економічна ситуація в країні погіршується [4].

Необхідного фінансування чекати не слід, а підготовка фахівців відповідного рівня в службах кримінальної поліції, слідчих підрозділах – набагато складніша і займає значно більше часу, ніж підготовка патрульних поліцейських. Це пов'язано з цілим рядом внутрішньовідомчих, і правових аспектів. Ось і вийшло, що «виливали воду й дитину вивернули». Все це робилося на догоду політичним амбіціям та в ім'я бажання задовольнити європейських партнерів і відволікати псевдо реформами населення країни від реальних проблем. Зміни в структурі правоохоронних органів, які ведуть боротьбу зі злочинністю, вимагають значно серйознішого, комплексного підходи.

Адже органи поліції, не можуть виконувати свої обв'язки, добросовісно, швидко, прозоро тощо. Прикладом є випадок який стався у шоу програмі «Таємний агент» на Новому каналі. Журналістка Нового каналу в інтернет магазині замовила пігулки для схуднення, в яких міститься речовина «сибутрамін». Ці пігулки являються забороненими для продажу. Тому вона викликала поліцію, і разом із ними прийшла на зустріч із кур'єром. Органи поліції, викликали слідчу групу, коли вона приїхала на місце, оперативники написали заяву, вилучили ці пігулки у цього громадянина, після опитування кур'єра, який приніс цей препарат, відправили баночки с цією речовиною на експертизу. Журналісти програми «Таємний агент», запросили офіційну відповідь від органів Національної поліції, щодо цього питання. Відповідь була такою: «Одночасно відповідаємо, що згідно зі ст.222 (недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування) КПК України відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим» с того часу минуло пів року, винних у цьому досі не знайдено і не покарано. Цей випадок не одиничний на жаль, таких дуже багато і мені від цього сумно.

Таким чином, відсутність загально державної стратегії боротьби зі злочинністю, прийняття непрофесійних профільних законів. Також провальна реформа правоохоронних органів, та відсутність координації між структурними підрозділами, так і між різними правоохоронними органами взагалі, і економічний занепад країни, та як слідство відсутність необхідного фінансування, а також упереджене ставлення в суспільстві до всіх, без виключення працівників правоохоронної системи, як діючих так і колишніх, дають можливість мені сказати, що сучасний розвиток Національної поліції в умовах реформування правоохоронної системи в Україні ще дуже не розвинений. Наша країна лише на самому початку розвинення та вдосконалення правоохоронної системи країни, але якщо органи державної влади, зможуть розробити, та прийняти загальнодержавну програму боротьби зі злочинністю. Я впевнений, це змінить ситуацію в цілому.

Література:

1. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/101834strategiya_rozvitku_organiv_vnutrishnih_sprav_tekst_proektu.html

2. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96

3. Закон України Про Національну поліцію: від 02.07.2015 № 580-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.
4. Проблеми реформування правоохоронних органів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/problemi-reformuvannya-pravoohoronnihorganiv-v-ukrayini/

Фесенко В. А.,
студент 2 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Національна поліція України на теперішній час стала значно потужнішою та більш злагодженою структурою, яка впродовж двох років в умовах недокомплекту зуміла побудувати чітку та ефективну роботу всіх своїх підрозділів із застосуванням інноваційних технологій та нових форм співпраці. Це єдиний підрозділ у країні, приведений у стан підвищеної боєготовності, що знаходиться в такому стані постійно. Правоохоронці працюють за ненормованим графіком у надважких умовах майже без вихідних. Зокрема, частина поліцейських проходять службу у зоні бойових дій, тим самим отримуючи певні професійні навички, що не можливо отримати у буденних умовах: несуть службу на блокпостах, бере участь у «зачистках». Співробітники відряджаються до прифронтових населених пунктів, допомагають мешканцям після обстрілів, а також виконують завдання від Штабу антитерористичної операції [3, с 45].

Працівник поліції стає учасником владних відносин у зв’язку з укладенням контракту і виникненням на цій підставі трудових відносин, без яких неможливе виникнення адміністративно-правової форми реалізації виконавчої влади, управлінських функцій.

Елементами правового статусу працівників поліції є функціональні повноваження та юридична відповідальність за неналежне їх виконання. Повноваження працівників поліції визначають межі їх діяльності: це права, обов’язки та певні обмеження, які пов’язані із здійсненням специфічних функцій з охорони громадського порядку, громадської безпеки та боротьби з правопорушеннями.

Так, поступово, країна переживає черговий етап реформування. Звичайно ж, як і в усьому, зміни даються нелегко і мають наслідки. По-перше проблема, з якою ми стикаємося це застаріла «радянська модель». Саме така модель правоохоронних органів, яка існує на даний час у нашій державі, є основною проблемою, яка заважає їх ефективній роботі. Це, перш за все, пов'язано із тим, що застаріла система правоохоронних органів не здатна виконати усі ті завдання, які постають перед державою, яка рухається у європейському напрямку. Крім того, слід зазначити, що незважаючи на все, основною метою функціонування правоохоронних органів у колишньому СРСР була покарання і стримування населення для забезпечення безперешкодного управління державою вузьким колом осіб. На даний час, основним завданням діяльності поліцейських повинно бути захист прав та інтересів населення від протиправних посягань. Для цього, безперечно, необхідним є реформування системи правоохоронних органів.

Реформування системи роботи поліції було і залишається пріоритетним завданням із самого початку утворення нашої держави. Проте, необхідно погодитися, що цей процес є доволі складним, оскільки провести його потрібно у найкоротших термін та для реалізації цього потрібно використовувати цілий комплекс засобів та методів [3, с 54].

Аналізуючи останні події, слід зазначити, що в нині Україні не склалося поняття, що правоохоронні органи за своєю суттю є захисниками порушених прав суб'єктів правовідносин - і громадян, і юридичних осіб. Навпаки, правоохоронну систему більшість

громадян сприймають як механізм репресій і тиску держави та її окремих представників на економічних конкурентів та політичних опонентів. Таким чином, перш за все необхідно викорінити із свідомості громадян таке сприйняття правоохоронних органів, що робить процес реформування ще більш складним.

Однак, пересічний громадянин під словом «поліція» розуміє органи, які повинні здійснювати повсякденний захист його прав, свобод та інтересів від різноманітних злочинних посягань і з працівниками яких йому найчастіше доводиться стикатися у повсякденному житті [4, с 103].

Таким чином, реформування національної поліції і повинно відбуватися в першу чергу. Однак, перед реформуванням цієї системи, потрібно детально її дослідити та проаналізувати для того, щоб побудувати нову модель, яка зможе повністю виконати завдання, які буде ставити перед нею сучасне суспільство.

Найбільшою проблемою є недостатня кількість кваліфікованих кадрів у лавах поліції призводить до того, що вся їх діяльність є поверхневою та неефективною. Той факт, що за офіційною статистикою некомплект в поліції становить понад 20 тис. чоловік, говорить про те, що дійсно існує проблема.

Посилаючись на керівників відомства можна стверджувати, що кадровий голод - це тимчасова ситуація і великої проблеми немає. Але працівники поліції в райвідділах дотримуються протилежної думки і стверджують, що проблема з кадрами дуже велика, і це впливає на розкриття злочинів і їх якісне розслідування.

Самі слідчі відзначають, що людей залишилося дуже мало і навантаження на кожного слідчого працівника висока. У пріоритет беруться резонансні злочини, а до «дрібних» вони не дістаються, тому що фізично не встигають. Що стосується дільничних, які знаходяться в постійному контакті з місцевими жителями, щоб оперативно виявляти потенційні злочину, то там ситуація ще гірше. Наприклад, якщо взяти один з мікрорайонів Києва - Березняки, - то там на 50 тис. жителів всього п'ять дільничних.

І це явище, на жаль, є системним у нашій державі. Проте, слід зазначити, що світова фінансова криза дещо позитивно вплинула на дану ситуацію, оскільки велика кількість комерційних структур перебувають у досить скрутному становищі. Зважаючи на це, вони були змушені зменшити та оптимізувати свої витрати, а тому почало відбуватися скорочення працівників, у тому числі і доволі досвідчених та кваліфікованих. Отже, вивільнені таким чином кадри для того, щоб "перечекати" вказаний кризовий період, пішли працювати до органів поліції, що позитивно відобразилося на їх діяльності [1, с 67].

Ще однією із проблем нової поліції є низький рівень правової культури правової культури працівників поліції та нехтування ними основними моральними засадами суспільства. Ця проблема з’явилася тому, що до ряду працівників поліції набирали різних громадянин України, головне не судимого. Тобто моральним засадам не надають належної уваги. На відміну від попередньої, дана проблема потребує більш глибокого вивчення та її вирішення відповідно є значно складнішим і довготривалішим. Дуже просто змінити структуру певного органу або прийняти якийсь нормативно-правовий документ, але доволі непросто проникнути та змінити свідомість людей. Так, підвищення правової культури населення є необхідним не лише для ефективного існування та функціонування системи правоохоронних органів, але й для забезпечення процвітання держави в цілому. Саме тому, ця проблема потребує негайно вирішення, перш за все, шляхом застосування відповідних заходів виховного і навчального характеру [2, с 312].

Також стосовно набору нових кадрів та переатестації бувалих професіоналів, можна винести таку проблему. Переатестація очистила ряди поліції не тільки від нечесних і некваліфікованих працівників, а й від професіоналів. Багато досвідчених людей, які багато років прослужили в органах, та не пройшли атестацію, і навіть якщо відновилися, то відразу написали рапорти на звільнення.

Власне, такими словами голова Нацполіції і описала ситуацію, що склалася з кадрами: проблема не стільки в тому, що багато підрозділів недоукомплектовані (можна набрати нових людей), а в тому, що йдуть професіонали. Адже, наприклад, слідчим за три місяці навчання не станеш. Для цього потрібен час. І хто може гарантувати, що ті нові люди, які прийдуть, будуть якісно розкривати і розслідувати злочини? В цьому і полягає найбільша небезпека, по всій видимості, настав кадрового колапсу в поліції [5, с 78].

Це люди, яким забезпечили кращі умови праці, зокрема, заробітну плату, люди, які прийшли не із системи, але які не пройшли належного професійного навчання. Оскільки поліція дотримувалась принципу, що людина в полі, тобто на практиці, навчиться набагато швидше, ніж з якихось теоретичних знань, народ отримав низку проблем, пов'язаних з елементарним невмінням поліції застосовувати норми права, які спостерігаємо протягом цього року, бо патрульна поліція працює на вулицях. Це дуже часто виражається у формі бездіяльності. Найпоказовіший приклад – ситуація з миколаївськими мажорами, коли поліція мала усі законні підстави для того, щоб застосовувати фізичну силу та спецзасоби, а у випадку опору, що загрожує життю поліцейського, й вогнепальну зброю, але поліція просто півгодини торгувалась з правопорушниками – по-іншому це назвати не можна. Так само показовою є практика складання протоколів за адміністративні правопорушення, які суд відмовлявся брати до розгляду, оскільки протокол складено неналежним чином: не вказано диспозицію статті, тобто визначення, в чому саме полягало правопорушення, так, як воно записано в Кодексі про адміністративні правопорушення. Якщо диспозиція не вказана в суті правопорушення, то це одразу робить такий протокол юридично нікчемним. І також ряд подібних речей, наприклад, відсутність типових схем, алгоритмів для дій в ситуації, коли особа відмовляється підкорюватись законним вимогам працівника поліції або коли особа починає закликати якихось громадян, перехожих на допомогу і тим самим перешкоджати складенню протоколу і т.д. Поліція кожного разу навмання намагалась вирішувати ці проблеми, і виникали дуже великі питання до законності її дій. Зазвичай, під час якихось резонансних випадків, ми це обговорюємо в суспільстві [6].

Рішення багатьох проблем залежить від того, наскільки органи влади та суспільство в цілому зацікавлені в забезпеченні та надійній охороні громадського порядку, громадської безпеки та боротьбі з правопорушеннями. Постійні зміни керівництва МВС України, керівників на місцях, не достатньо чіткий розподіл обов'язків, не визначена до кінця система нормування та оплати праці, недостатня соціальна захищеність не сприяє ефективності діяльності органів внутрішніх справ, і зокрема міліції, покращення її іміджу в населення. Завдання розбудови в Україні демократичної правової держави вимагають проведення в органах внутрішніх справ «якісно нової кадрової політики», розробку й прийняття «концепції розвитку служби в органах внутрішніх справ» [4, с. 237-238].

Література:

1. Бесчастний В.М. Реформування системи МВС України: шляхи та сучасні проблеми. Правове забезпечення діяльності міліції/поліції: історія, сучасні проблеми та міжнародний досвід: Тези доп. наук. – теорет. конф. / В.М. Бесчасний. – К.: КНУВС, 2007. – 108 с.
2. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник / За ред. Ю.Ф. Кравченка / В.М. Плішкін – К.: НАВСУ, 1999. – 702 с.
3. Колпаков В.К. Адміністративне права України: Підручник / В.К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.
4. Нижник Н.Р. Природа та зміст адміністративної реформи в Україні // Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / Н.Р. Нижник - К., 1998.
5. Пономаренко Г.О. Управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави: адміністративно-правові засади: Монографія / Г.О. Пономаренко. – Харків: Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2007. – 448 с.

6. Думка експерта: справжня реформа поліції - це набагато глибше і складніше: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nf.dp.ua/2016/10/mneniye-ekspertanastoyashchaya-reforma-politsii-eto-gorazdo-glubzhe-i-slozhneye/

Хараберюш І. Ф.,
д. ю. н., професор
професор кафедри права
та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ, ЗАВДАННЯ ТА СИСТЕМА ОХОРОННОЇ ТЕХНІКИ

Стаття 6 Закону України «Про охоронну діяльність» визначає, що охорона майна та фізичних осіб забезпечується персоналом охорони шляхом використання пунктів централізованого спостереження, технічних засобів охорони, транспорту реагування, службових собак. Тому потребує чіткого визначення поняття та системи охоронної техніки, що експлуатується поліцією охорони та іншими суб’єктами охорони.

Сутність застосування технічних засобів для охорони різних об'єктів досить проста. Вона полягає в обладнанні охоронюваного об'єкта приладами, здатними фіксувати будь-які несанкціоновані спроби проникнення на об'єкт або стати причиною пожежі на об'єкті і автоматично формувати сигнал оповіщення (тривоги) персоналу охорони. Очевидно, що в цій ситуації виключається навіть необхідність постійної присутності персоналу охорони на даному об'єкті. При зведенні сигналів оповіщення від декількох об'єктів в одне місце з'являється можливість централізованого контролю стану цих об'єктів та централізованого оперативного реагування за фактами тривоги. На відміну від людини технічні засоби не втомлюються, тривала робота не послаблює їх «увагу», вони можуть забезпечувати практично будь-яку заздалегідь задану ймовірність виявлення порушника.

Технічні засоби охорони використовуються для забезпечення охорони:

1) об'єктів, на яких зберігаються чималі матеріальні цінності (банки, склади, крамниці і т. ін.);

2) особистого майна громадян (квартири, гаражі, дачі і т. ін.);

3) місць утримання під вартою (ІТУ – ізолятор тимчасового утримання, СІЗО – слідчий ізолятор, УВП – установа виконання покарань) [1, с. 109-121].

Особливе місце в системі заходів протидії злочинності займає попередження розбійних нападів на об'єкти (каси, банки, кімнати зберігання зброї (КЗЗ), кімнати зберігання наркотиків (КЗН) тощо), що здійснюється шляхом встановлення *тривожної сигналізації*.

Тривожна сигналізація також встановлюється в УВП, СІЗО, при цьому використовуються потайні кнопки, педалі та ін.

Як засіб охорони об’єктів охоронна техніка – це сукупність технічних засобів охорони (охоронно-технічні засоби, охоронна сигналізація) і методів, які правомірно використовуються для виявлення, фіксації, дослідження, оцінки та використання інформації щодо охорони об’єктів різних форм власності.

Система охоронної техніки класифікується за двома ознаками:

1) за галуззю застосування;

2) за функціональним призначенням.

За *галуззю застосування* засоби охоронної техніки поділяється на три групи:

- охоронні;
- пожежні;
- охоронно-пожежні.

За *функціональним призначенням* засоби охоронної техніки поділяють на дві групи:

- технічні засоби виявлення (датчики), призначені для одержання інформації про стан контрольованого параметра;
- технічні засоби сповіщення, призначені для прийому, перетворення, передачі, зберігання, обробки і відображення інформації, яка надходить від датчиків.

Шлейф сигналізації – двопроводова лінія, що забезпечує зв'язок технічних засобів сповіщення (приймально-контрольних пристроїв) з датчиками.

Загальна система охоронно-пожежної сигналізації (ОПС) така:
- датчики охоронно-пожежної сигналізації,
- шлейф сигналізації,
- приймально-контрольні пристрої,
- оповіщувачі (світлові та звукові сигналізатори), - джерела електроживлення.

Датчики охоронно-пожежної сигналізації класифікуються таким чином:

1) за призначенням: для закритих приміщень; для відкритих майданчиків і периметрів об'єкта;
2) за видами зони, контрольованої датчиком: точкові; лінійні;поверхневі; об'ємні;
3) за принципом дії: електроконтактні; магнітноконтактні; ударноконтактні; п'єзоелектричні; ємнісні; ультразвукові; оптико-електронні (активні, пасивні); радіохвильові; комбіновані;
4) за кількістю зон виявлення: однозонні; багатозонні.

За дальністю дії ультразвукові, оптико-електронні і радіохвильові датчики для закритих приміщень поділяються на:
- малої дальності – до 12 м;
- середньої дальності – від 12 до 30 м; - великої дальності – понад 30 м.

За дальністю дії оптико-електронні та радіохвильові датчики для відкритих майданчиків і периметрів об'єктів поділяють на:
- малої дальності – до 50 м;
- середньої дальності – від 50 до 200 м; - великої дальності – понад 200 м.

За конструктивним виконанням ультразвукові, оптико-електронні та радіохвильові датчики поділяють на:
- однопозиційні (передавач-випромінювач і приймач суміщені в одному блоці, може бути декілька передавачів і приймачів в одному блоці);
- двопозиційні (передавач, випромінювач і приймач виконані у вигляді окремих блоків);
- багатопозиційні – більше двох блоків (передавачі і приймачі в будь-якій комбінації).

Датчики ОПС працюють за принципом фіксації яких-небудь змін середовища, що їх оточує, і розподіляються на:
- об'ємні – для контролю простору заборонених зон і приміщень;
- лінійні або поверхневі – для контролю підходів до об'єктів, що охороняються; - локальні або точкові – для контролю окремих предметів.

Датчики, що виявляють загрозу пожежі, реагують на зміну середовища під впливом підвищення температури, появи диму та інших продуктів горіння, виникнення світлового випромінювання. У зв'язку з різноманіттям умов у приміщеннях, що підлягають захисту, на практиці використовується дуже велика кількість протипожежних засобів.

Технічні засоби сповіщення (ТЗС) поділяють на:

1) приймально-контрольні прилади (ПКП);
2) концентратори малої ємності (КМЄ);
3) пульти централізованого спостереження (ПЦС).

В Україні вимоги до ПКП встановлено стандартом ДСТУ EN 54-2: 2003. Приймальноконтрольні прилади призначені для прийому від датчиків інформації (електричного сигналу), включення звукових та світлових сигналізаторів, передачі сигналу тривоги на ПЦС. ПКП поділяють на прилади з пам'яттю і без пам'яті щодо фіксування сигналів порушення цілісності об'єктів, що охороняються.

Концентратори малої ємності – це приймально-контрольні прилади, що дозволяють контролювати одночасно декілька шлейфів або окремих приміщень у межах одного чи декількох будинків, об'єднаних однією невеликою територією.

Пульти централізованого спостереження призначені для спостереження за станом сигналізації на об'єктах, що охороняються, з використанням абонентських телефонних ліній міських АТС, GSM-каналу, радіоканалу.

Впровадження в охорону об'єктів охоронної техніки дозволяє:

- значно покращити збереження цінностей;
- знизити вартість охорони;
- полегшити умови праці працівників охорони;
- підвищити рівень попередження та розслідування злочинів по гарячих слідах; - має профілактичне значення.

Література:

1. Хараберюш І.Ф. Спеціальна техніка в органах внутрішніх справ. Загальна частина: Навчальний посібник / І.Ф.Хараберюш. – [4-е вид., перероб. і доп.]. – Донецьк: Донецький юридичний інститут МВС України, 2013. – 246 с.

ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ 1932-1933 Р.Р: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ ТА ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Бараковських Д. О.,
студентка 1 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ОБ'ЄКТ ПРАВОПОРУШЕННЯ – УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ ЯК ПИТОМА ЧАСТИНА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Сьогодні не викликає сумніву твердження, що сталінський тоталітарний режим скоїв жорстокий злочин проти української нації, внаслідок якого мільйони українських селян було виморено штучно організованим голодом.

Вивченням цієї проблеми займалися такі дослідники, як В. Василенко, Р. Пиріг, О. Веселова, С. Кульчицький, В. Марочко, Ю. Мицик, В. Сергійчук, Є. Шаталіна, Ю. Шаповал та багато інших.

Метою дослідження є правовий аналіз подій 1932-1933 рр.

Навіть, якщо розглядати штучно організований голод поза національним контекстом, таке знищення також є тяжким міждержавним злочином – злочином проти людяності. Тож варто зазначити, що для юридичної оцінки і засудження вбивства селян голодом не варто винаходити нових термінів («геноцид», «класоцид»), а слід звернутися до міжнародного права, в якому, крім геноциду, є й інші категорії злочинів проти людяності, зокрема такий, як «винищення». У міжнародному праві під ним розуміють свідоме широкомасштабне або систематичне вбивство значної кількості людей, зокрема шляхом позбавлення їх доступу до продуктів харчування та ліків [1].

Спільними для геноциду й інших злочинів проти людяності є те, що їх скоєння тягне за собою широкомасштабні або систематичні порушення природних прав та основоположних свобод людини і є підставою для відповідальності винних держав, посадових і приватних осіб згідно з нормами національного і міжнародного права [1]. Отже, масове знищення українців у 1932-1933 рр. є тяжким міжнародним злочином, незалежно від того, кваліфікувати його як геноцид чи як винищення.

Геноцид і винищення є найтяжчими міжнародними злочинами відповідно до загальновизнаних звичаєвих норм міжнародного права, які знайшли віддзеркалення у міжнародних договорах, зокрема, в Конвенції про попередження злочину геноциду і покарання за нього 1948 р. [2] і в Римському статуті міжнародного кримінального суду 1998 року [3].

У ст. 6 Римського статуту відтворена кваліфікація злочину геноциду як вона викладена у Конвенції ООН 1948 р., а у ст. 7 дається перелік інших міжнародних злочинів під загальною назвою «злочини проти людяності», до яких віднесено і такий злочин, як винищення (частина 1 § b) [3].

Голодування і голод, перші ознаки якого з'явилися ще наприкінці 1931 р. і який став поширюватись в Україні та інших регіонах СРСР на початку 1932 р., слід кваліфікувати як результат злочинної недбалості комуністичного керівництва. Його дії мали ознаки цього злочину, оскільки воно могло і мусило передбачати небезпечні наслідки реалізації надмірних планів хлібозаготівель [4].

Такий підхід є співзвучним із положеннями ухваленого у 2006 р. Закону «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні» [5]. Однак він суперечить вимогам як ст. II Конвенції 1948 р., так і ст. 442 Кримінального кодексу України, в яких сформульовано склад злочину геноциду. Зауважимо, що у проекті цього Закону Голодомор кваліфікувався як геноцид української нації. В ході його обговорення тодішній голова Верховної Ради О. Мороз запропонував замінити слово «нація» на слово «народ». Верховна Рада України погодилася з

цією юридично безпідставною і провокативною поправкою, яка створила правову колізію і, по суті, спрямована на заперечення геноцидного характеру Голодомору. Цю колізію необхідно усунути шляхом внесення змін до Закону «Про Голодомор 1932-1933 рр. в Україні» і приведення його змісту у відповідність із вимогами ст. 442 Кримінального кодексу України [6] та ст. II Конвенції 1948 р. про попередження злочину геноциду і покарання за нього.

Голодомор 1932-1933 рр. був засуджений 64 країнами-членами ООН у спільній декларації від 7 листопада 2003 р., країнами-членами ОБСЄ у спільній декларації від 3 листопада 2007 року та ЮНЕСКО 1 листопада 2007 року у Резолюції щодо пам'яті жертв Голодомору в Україні в 1932-1933 роках.

Голодомор 1932-1933 років визнаний актом геноциду парламентами Австралії, Грузії, Еквадору, Естонії, Канади, Колумбії, Латвії, Литви, Мексики, Молдови, Парагваю, Перу, Польщі, Словаччини, Угорщини і Чеської Республіки.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що голодомор став найбільшою трагедією за всю історію українського народу. За масштабом, жорстокістю, цинізмом і організованістю з боку влади та наслідками для майбутніх поколінь він не має аналогів в історії людства. Демографічна катастрофа посіяла в душах мільйонів людей фізіологічне почуття страху, необоротно вплинула на генофонд нації. Згідно з Указом Президента України, починаючи з 2000 р. у четверту суботу листопада в нашій державі щорічно відзначається День пам'яті жертв Голодомору і політичних репресій.

Література:

1. Василенко В. Голодомор 1932-1933 років в Україні як злочин геноциду: правова оцінка / В. Василенко. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. – 48 с. – Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/epubl/epubl_2009_vasil/epubl_2009_vasil.pdf
2. Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього: Конвенція ООН від 09.12.1948 р. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
3. Римський статут міжнародного кримінального суду: Міжнародний документ від 17.07.1998 р. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
4. Сайт прав людини в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://khpg.org/ 5. Про Голодомор 1932-1933 років в Україні: Закон України від 28.11.2006 р. № 376-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – Ст. 504. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/

Бухля А. В.,
студентка 1 курсу спеціальності «Право» Маріупольського державного університету

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР. В УКРАЇНІ (З ТОЧКИ ЗОРУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА)

Найжахливішим злочином тоталітарної системи проти українського народу став штучний голод 1932-1933 рр. Наслідки, без сумніву, дають право історикам віднести голодомор до найбільш трагічних подій в історії людства. Він аналогічний злочинам, вчиненими фашистами в роки Другої світової війни. Голод 1932-1933 рр. – це історична минувшина, що живе у пам'яті очевидців, жагучим болем відгукується у їхніх душах, у серцях нинішніх поколінь українців.

Метою статті є на основі дослідження документів і матеріалів розкрити узагальнюючу картину суті та наслідків, а також з'ясувати характер сприйняття голодомору 1932-1933 рр. в Україні.

Розгляд поставленої проблеми ототожнення голодомору 1932-1933 рр. в Україні з геноцидом слід починати з термінології. Так, термін «геноцид» (народовбивство) застосував уперше польський адвокат Рафаель Лемкін у книзі «Правителі країн Осі в окупованій Європі», яка вийшла у 1944 р. Цим словом Р. Лемкін назвав суцільне винищення євреїв і ромів на підконтрольній нацистам території.

Оскільки масові винищення людей були поширеним в історії явищем, і загроза їх повторення залишалася актуальною, Організація Об'єднаних Націй визнала за необхідне внести поняття геноциду у міжнародне право. Це створювало юридичну базу для налагодження міжнародного співробітництва в боротьбі з подібними злочинами, в тому числі з боку осіб, наділених за конституцією вищою владою. Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1948 року одноголосно було прийнято Конвенцію про попередження злочину геноциду і покарання за нього [1].

Закріплені у Конвенції юридичні норми не давали 100-відсоткової гарантії на ідентифікацію всіх випадків масового знищення людей як геноциду. Цілком відповідав їм лише Голокост часів Другої світової війни: нацисти або знищували євреїв там і тоді, де і коли їх знаходили, або створювали їм фізично неможливі умови для життя. Власне, Конвенція й була розроблена по свіжих слідах Голокосту. Випадки масового знищення людей, які мали місце до Голокосту, не завжди ідентифікувалися як геноцид.

Голод 1932-1933 рр. в СРСР був забороненою темою. Керівники державної партії наважилися розповісти на XX з'їзді КПРС (1956 р.) про сталінський терор, спрямований передусім проти компартійно-радянської номенклатури та інтелігенції, але приховували до останньої можливості терор голодом у колективізованому селі. Лише після того, як українська діаспора домоглася створення в Конгресі США тимчасової комісії з розслідування подій 1932-1933 рр. в Україні, сталінське табу на згадування голоду було скасоване [2, с. 45].

Комісія Конгресу США назвала голод 1932-1933 рр. в Україні геноцидом. Але це визначення базувалося не на документах, а на суб'єктивних судженнях свідків голодомору. Крім того, ця комісія покликана була встановити факти (з чим вона блискуче справилася), а не давати їм правову оцінку. Тому після завершення її роботи українські організації Північної Америки вирішили звернутися до юристів. З ініціативи Світового конгресу вільних українців була створена Міжнародна комісія з розслідування голоду 1932-1933 рр. в Україні під керівництвом професора Джейкоба Сандберга. Представники північноамериканської діаспори звернулися до найбільш визначних правознавців, громадський і науковий статус яких служив в очах світової громадськості достатньою підставою об'єктивності їх суджень [3].

Звертаючись до тих, хто заперечував ідентифікацію голодомору із злочином геноциду тільки на підставі відсутності терміну «геноцид» до Другої світової війни, Міжнародна комісія юристів поставила запитання: чи можливо було у довоєнні часи вільно знищувати, в цілому або частково, національну, етнічну, расову або релігійну групу. Відповідь була очевидною. З усієї наведеної аргументації витікав вердикт: «Комісія вважає виправданою свою думку про те, що геноцид проти українського народу мав місце і суперечив діючим у той час нормам міжнародного права» [4].

Цей вердикт базувався на доступних комісії фактах. Однак юристи з властивою їм прискіпливістю заявили, що дослідження голодомору має бути продовжене, щоб підтвердити висновок про геноцид іншими фактами, тобто зміцнити його джерельну основу [5].

Відсутність переконливої відповіді на це запитання не означає, що її взагалі не може бути. Не випадково групи авторитетних фахівців – комісія Конгресу США у квітні 1988 р. і

Міжнародна комісія юристів у листопаді 1989 р. зробили висновок про те, що голодомор був геноцидом. Обґрунтування цього висновку обидві комісії залишили фахівцям. Слід подивитись, як фахівці використали наявний в їх розпорядженні час півтора десятиліття.

Література:

1. Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього: Конвенція ООН від 09.12.1948 р. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
2. Кульчицький С. В. Голод 1932 р. в затінку голодомору-33 / С. В. Кульчицький // Укр. іст. журн. – 2006. – № 6. – С. 77-97.
3. Грациози А. Великая крестьянская война в СССР. Большевики и крестьяне. 1917-1933. / А. Грациози. – М.: Росспэн, 2001. – 96 с.
4. Тотьев К. Ю. Публичный интерес в правовой доктрине и законодательстве / К. Ю. Тотьев // Государство и право. 2002. – № 9. – С. 13-19.
5. Пиріг Р. Я. Голодомор 1932-1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 2007. – 1128 с.

Голіков В. А.,
студент 1 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ГОЛОД 32-33 РОКІВ: ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ АБО ЗАГАЛЬНА ТРАГЕДІЯ НАРОДІВ СРСР

У 1932-1933 роках жертвами штучно організованого голоду стали не лише українські селяни. Однак лише український голодомор, який охопив Україну і Кубань, був геноцидом. Голод в інших регіонах СРСР мав ознаки іншого міжнародного злочину, відомого під назвою винищення. І річ тут не в тому, що, порівняно з іншими регіонами, рівень смертності та кількість людей, вимордуваних в Україні й на Кубані, були на кілька порядків вищі. Адже, з юридичного погляду, кількісні показники не є критерієм для кваліфікації протиправної поведінки злочином геноциду [1].

Між українським голодомором і голодом, який у той період охопив інші регіони СРСР, існувала якісна різниця: селян поза межами України та Кубані виморювали голодом як соціальний клас, а українські селяни стали жертвами злочину насамперед через свою приналежність до української нації. Правомірність і справедливість такої оцінки-очевидні у світлі політики більшовицького режиму щодо України та системного аналізу більшовицької доктрини і практики в національному питанні.

Ленінсько-сталінське керівництво завжди надавало виняткового значення Україні, вважаючи, що її утримання в орбіті московського центру є ключовою умовою для забезпечення життєздатності комуністичного режиму та нового імперського утворення у формі СРСР. Ленін вказував: «Втратити Україну – втратити голову». Звідси небажання більшовиків визнавати право української нації на створення незалежної держави. Незважаючи на проголошення Леніним гасла самовизначення націй, керівники більшовицької організації в Україні Горовіц і П’ятаков у червні 1917 р. на засіданні Київського комітету РСДРП(б) заявили: більшовики не можуть підтримати самостійності України, тому що Росія не може існувати без українських хліба, вугілля, цукру тощо [1].

Після проголошення Української Народної Республіки (УНР) у період з 1917 р. по 1920 р. Радянська Росія, використовуючи кишенькову Українську радянську республіку, утворену на противагу УНР, тричі завойовувала Україну. Підсумовуючи значення другого загарбання

України у 1919 р., Ленін висловився: «Ми тепер маємо Україну, це означає, що ми маємо хліб» [1].

Отже, відбулася широкомасштабна превентивна зачистка української провідної верстви, яка в умовах широкого спротиву сталінській політиці на селі могла очолити боротьбу селян за повалення комуністичного режиму і утворення незалежної української держави.

Починаючи з 2008 року, Служба безпеки України почала оприлюднювати списки осіб, причетних до здійснення голодомору в Україні в 1932-1933 роках. За словами директора архіву СБУ Володимира В'ятровича, для встановлення цих осіб широко застосовуються партійні документи, аби визначити відповідальних за голодомор вже на районному рівні [2].

22 травня 2009 року Служба безпеки України порушила кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого частиною 1 статті 442 Кримінального кодексу України [3] за фактом здійснення Геноциду в Україні у 1932-1933 роках, від якого загинули мільйони людей.У листопаді названо звинувачених по справі, першим з яких фігурував Йосип Сталін. 5 січня 2010 року президент України Віктор Ющенко заявив, що Генеральна прокуратура України передала справу до суду. 12 січня 2010 року Апеляційний суд міста Києва почав розгляд справи. Суд визнав, що Сталін, Молотов, Каганович, Постишев, Косіор, Чубар та Хатаєвич вчинили злочин геноциду, передбачений частиною 1 статті 442 Кримінального кодексу України (геноцид), який відповідно до Конвенції ООН від 26 листопада 1968 року [4] не має терміну давності, та закрив кримінальну справу на підставі пункту 8 частини 1 статті 6 Кримінально-процесуального кодексу України, у зв'язку з їх смертю [3].

14 січня 2010 президент України звернувся до лідерів інших держав Східної Європи, які постраждали від комуністичних режимів – Росії, Польщі, Грузії, країн Балтії та інших, з пропозицією про підписання угоди про створення міжнародного трибуналу над злочинами комунізму [2].

Російська Федерація, яка представляє себе на світовій політичній арені правонаступницею Радянського Союзу, відмовляється визнавати голодомор 1932-1933 років. Небажання Росії визнати голодомор навіть просто злочином спричинене взятим в останні роки російським керівництвом курсом виправдовування та відбілювання злочинного радянського минулого, у тому числі сталінського періоду історії СРСР. Вище керівництво Росії воліє, щоб тема голодомору взагалі не згадувалась, як така, що очорнює злочинне радянське минуле, до якого Росія має стосунок як правонаступник СРСР. У Росії суди приймають рішення, якими забороняється поширення деякої української історичної літератури, переважно історичних книг про Голодомор та злочини НК-ДПУ-НКВС в Україні.

Спираючись на міжнародний досвід проведення судів і трибуналів стосовно геноцидних дій на Балканах, у Руанді та Судані, юридичну відповідальність держави за наміри вчинити геноцид або незапобігання йому, Федеральний суддя США Богдан Футей вважає, що Російська Федерація, до якої перейшло 95 % власності СРСР, найбільшою мірою відповідає і успадковує відповідальність за дії та злочини радянських часів. Свого часу над тим, щоб досягти відповідного визнання в ООН, працювало багато експертів. Однак з політичних причин російська сторона заявила протест, заблокувавши навіть дебати із цього питання у Раді Безпеки ООН. Україні варто спробувати звернутися до Міжнародного трибуналу ООН у Гаазі. Україна сама має подавати судовий позов на РФ. За судовим прецедентом, що виник під час процесу «Боснія і Герцеговина проти Сербії» 2007 року, встановлено, що існує відповідальність держави за акти геноциду, хоча Конвенція ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (1948 року) й не містить окремих положень, які передбачають відповідальність держави. Остання навіть може бути притягнута до відшкодування потерпілим. У випадку Голодомору 1932-1933 років залишилося не багато живих свідків (зокрема, ті, хто дітьми пережив катастрофу), але є їхні родини, які можуть позиватися за те, що родичі потерпіли від Голодомору. Нині Україні потрібно діяти різними способами. Зокрема, й далі намагатися досягти визнання Голодомору геноцидом в ООН, а

також вести переговори з окремими країнами. Попри всі перепони, уряд України зобов'язаний і надалі працювати над тим, щоб ООН визнала Голодомор геноцидом [5].

Рафаель Лемкін, першим із фахівців міжнародного права, зокрема у статті «Радянський геноцид в Україні» визначив злочин сталінського комуністичного режиму – голодомор як геноцид та проаналізував геноцид в Україні в контексті міжнародного права.

Також злочинні дії представників сталінської влади, що спричинили смерть людей голодом, кваліфікувалися згідно з нормами тогочасного радянського кримінального законодавства як вбивство.

Література:

1. Василенко В. Голодомор 1932-1933 років в Україні: правова оцінка [Електронний ресурс] / В. Василенко. – Режим доступу: www.spas.net.ua/index.php/library/article/232 2. Кульчицький С. Український Голодомор в контексті політики Кремля початку 1930-х рр. / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2014. – 208 с. – Режим доступу: http://history.org.ua

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/

4. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства: Конвенція ООН від 26.11.1968 р. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/

5. Голод на Украине (1932-1933): материал из Википедии – свободной энциклопедии [Электронный ресурс]. – режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Голод_на_Украине_(1932—1933)

Дресвяннікова В. Д.,
студентка 1 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ НЕВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКІВ ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Правда про голодомор, викликаний свідомими і цілеспрямованими заходами вищого керівництва Радянського Союзу, що були розраховані на придушення українськоговизвольного руху і фізичного знищення частини українських селян, дедалі масштабніше поширюється серед української та світової спільнот.

Настав час в Україні прийняти закон про відповідальність за невизнання голодомору геноцидом, аби наші наступники дотримувалися закону України про визнання голодомору винищенням українського народу.

Вивченням голодомору займалися такі дослідники, як В. Васильєв, Л. Гриневич, Р. Пиріг, О. Веселова, С. Кульчицький, В. Марочко, Ю. Мицик, В. Сергійчук, Є. Шаталіна, Ю. Шаповал та багато інших, чий творчий доробок став підґрунтям задля кваліфікації голодомору 1932-1933 рр. в Україні злочином геноциду.

Метою дослідження є правовий аналіз подій 1932-1933 рр. та доведення доцільності прийняття закону про відповідальність за невизнання голодомору геноцидом українського народу.

Спланована радянською владою конфіскація врожаю зернових та інших продуктів харчування у селян впродовж голодомору 1932-1933 років, значні запаси зерна, що експортувалися за кордон, запровадження «чорних дошок» і натуральних штрафів, відмова від допомоги інших країн, – все це безпосередньо призвело до вбивства селян голодом у величезних масштабах. Відомий український історик С. Кульчицький оцінює прямі втрати від голоду 3-3,5 млн. людей [1].

Проте, навіть попри ухвалення в 2006 р Верховною Радою України Закону «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», деякі дослідники, політологи і політики-популісти як в Україні, так і поза її межами все ще не схильні вважати його злочином геноциду [2].

Згідно за ст. 1 Закону «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», голодомор є геноцидом Українського народу. Публічне заперечення Голодомору 1932-1933 років в Україні визнається наругою над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору, приниженням гідності Українського народу і є протиправним (ст. 2) [3].

Навіть, якщо розглядати масове знищення українських селян штучно організованим голодом поза національним контекстом, то така дія також є злочином міжнародного права, де окрім геноциду, є категорія злочинів проти людяності, серед яких виокремлюється злочин винищення. У міжнародному праві під винищенням розуміють свідоме широкомасштабне або систематичне вбивство значної кількості цивільного населення, зокрема і за рахунок позбавлення його доступу до продуктів харчування [2].

Специфіка геноциду як особливого міжнародного злочину зумовлює необхідність правової оцінки через розгляд Конвенції ООН 1948 р. про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Так, відповідно до ст. 2 Конвенції, під геноцидом розуміються дії, які здійснюються з наміром знищити, повністю чи частково, будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку:

- вбивство членів цієї групи;
- нанесення тяжких тілесних або психічних ушкоджень членам такої групи;
- навмисне створення членам групи життєвих умов, які розраховані на повне або часткове знищення групи;
- дії, розраховані на унеможливлення народження дітей в середовищі групи; - насильницька передача дітей цієї групи іншій групі [4].

Стаття 3 Конвенції визначає караними наступні дії:

- геноцид;
- змова з метою здійснення геноциду;
- пряме і публічне підбурювання до вчинення геноциду; - замах на здійснення геноциду; - співучасть у геноциді.

Стаття четверта наголошує, що: «особи, що здійснюють геноцид або будь-які інші дії з перерахованих у третій статті, підлягають покаранню, незалежно від того, є вони відповідальними за конституцією правителями, посадовими або приватними особами» [4].

Так, за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 442 Кримінального кодексу України за фактом здійснення посадовими особами геноциду в Україні у 1932-1933 роках, 22.05.2009 року Головним слідчим управлінням Служби Безпеки України було порушено кримінальну справу, за якою 13 січня 2010 року Апеляційний суд Києва підтвердив висновки слідчих Служби безпеки України про організацію вчинення в 1932-1933 роках на території УСРР керівництвом більшовицького тоталітарного режиму – Сталіним, Молотовим, Кагановичем, Постишевим, Косіором, Чубарем і Хатаєвичем геноциду української національної групи, тобто штучного створення життєвих умов, розрахованих на її часткове фізичне знищення, та закрив кримінальну справу на підставі пункту вісім частини першої статті 6 Кримінальнопроцесуального кодексу України, у зв'язку з їхньою смертю.

Виходячи з вищезазначеного, не залишається сумнівів, щодо справедливості Закону «Про Голодомор», адже за всіма міжнародними ознаками події 1932-1933 років можна ідентифікувати як геноцид українського народу, а тогочасні дії радянської влади є найтяжчим міжнародним злочином незалежно від того, сприймати його як геноцид або як винищення.

Наступною проблемою, що вимагає нагального вирішення постає Законопроект «Про відповідальність за невизнання Голодомору геноцидом».

Хоча й Закон «Про Голодомор», як вже було зазначено, визнає публічне заперечення геноциду наругою над пам’яттю жертв, зневагою усього українського народу і, навіть,

протиправною дією, потрібно прийняти законопроект, щодо кримінальної відповідальності за невизнання Голодомору геноцидом.

Група позафракційних народних депутатів зареєструвала проект закону, яким пропонує запровадити кримінальну відповідальність за заперечення Голодомору як геноциду. Як повідомляється на сайті Верховної Ради, законопроект № 7343 запропонували пропонує доповнити Кримінальний кодекс України статтею 442 (1), згідно з якою за публічне заперечення голодомору 1932-1933 років в Україні як геноциду українського народу передбачене покарання у вигляду штрафу у 3-10 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (17 гривень) або позбавленням волі терміном до п'яти років. Автори документу пропонують за повторні такі дії або якщо вони здійснені службовими особами карати позбавленням волі терміном до п'яти років без альтернативи штрафу [5].

Прийняття цього закону є важливим поступом у проблемі невизнання Голодомору геноцидом, адже, по-перше, ця подія нашої історії потребує ушанування пам'яті жертв, елементарного почуття справедливості та людської солідарності. А, по-друге, аби наступники зрозуміли, що невизнання Голодомору – це аморально і суперечить установленим міжнародним правовим нормам.

Отже, безперечно події 1932-1933 років можна визначити як злочин проти людяності. Дотримування Закону «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні» і вшанування пам'яті загиблих можливо реалізувати через прийняття Закону України «Про відповідальність за невизнання Голодомору геноцидом».

Література:

1. Кульчицький С. Демографічні наслідки Голодомору 1933 р. в Україні. Всесоюзний перепис 1937 р. в Україні: документи та матеріали / С. Кульчицький, Г. Єфіменко. – К., 2003. – 192 с.
2. Василенко В. Метадологія правової оцінки Голодомору 1932-1933 рр. в Україні як злочину геноциду / В. Василенко. – К., 2016. – 73 с.
3. Про Голодомор 1932-1933 років в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 28.11.2006 р. № 376-16. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
4. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього [Електронний ресурс] : Конвенція ООН від 09.12.1948 р. № 995-155 – Режим доступу: www.rada.gov.ua 5. Про відповідальність за невизнання Голодомору геноцидом [Електронний ресурс] : Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо кримінальної відповідальності за заперечення Голодомору) від 28.11.2017 р. № 7343 – Режим доступу: www.rada.gov.ua

Кононова К. С.,
студентка 1 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ ЗЛОЧИНОМ ГЕНОЦИДУ

Україна в 1932-1933 роках пережила трагедію – голодомор, який забрав мільйони людських життів. Злочинний комуністичний тоталітарний режим шляхом насильницького вилучення продовольства, заборони виїзду за межі охопленої голодом України, згортання сільської торгівлі, репресій щодо незгодних зумисне створив для українців такі життєві умови, що були розраховані на їхнє фізичне знищення [1].

Проблему визнання голодомору 1932-1933 років в Україні як злочин геноциду досліджували: Р. Лемкін, А. Ґраціозі, О. Сараєва та інші вчені та педагоги.

Метою дослідження є на підставі аналізу наукових джерел та нормативних актів, проаналізувати голодомор 1932-1933 рр. як злочин геноциду.

Масове фізичне винищення українських хліборобів штучним голодом було свідомим терористичним актом сталінської політичної системи проти мирних людей, проти українців як нації і, зокрема, проти селян як класу. Внаслідок злочинних подій 1932-1933 рр. зник не тільки численний прошарок заможних і незалежних від держави селян-підприємців, але й цілі покоління землеробського населення. Було підірвано соціальні основи нації, її традиції, духовну культуру та самобутність. Головною метою організації штучного голоду був підрив соціальної бази опору українців проти комуністичної влади та забезпечення тотального контролю з боку держави за всіма верствами населення.

Аналіз змісту опублікованих протягом 1929-1933 рр. близько 30-ти постанов ЦК ВКП(б), Раднаркому УРСР та СРСР, ЦК КП(б)У засвідчує факти свідомого створення таких умов життя для сільського населення, дві третини якого становили етнічні українці, які призвели до їх відвертого фізичного винищення.

Суть злочинних дій влади полягала в: жорсткому придушенні устрімлень Українського народу мати незалежну державу, знищенні існуючої структури сільського господарства шляхом: масового розкуркулювання селян, насильницького впровадження колективізації селянських господарств, накладання на райони України, окремі селянські двори непомірно високих планів хлібоздачі. Ізоляція великих територій в сільській місцевості у низці областей України шляхом позбавлення селян права мати паспорт громадянина СРСР, заборони селянам права виїзду з їхніх місць проживання, наказів про арешти селян, що виїхали самовільно з сіл, заборони листування і поширення інформації про фактичне становище [2].

22 січня 1933 року Сталін власноручно написав директивного листа ЦК ВКП(б) і РНК СРСР: «До ЦК ВКП і Раднаркому дійшли відомості, що на Кубані і Україні почався масовий виїзд селян «за хлібом» в ЦЧО, на Волгу, Московську область, Західну область, Білорусію». В листі вимагалося негайно заблокувати Україну і Кубань. Відповідно до цієї директиви продаж селянам проїзних квитків на залізничних і водних шляхах припинявся. На ґрунтових шляхах за межами поселень з'явилися загороджувальні загони з чекістів та міліції.

Поштовхом для розвитку голодомору став наказ Сталіна, за яким в Україні почалась діяти хлібозаготівельна комісія на чолі з головою радянського уряду В. Молотовим. Ця комісія викачала з села весь хліб у рахунок хлібозаготівель, але не виконала плану. Тоді для покарання боржників вона запровадила натуральні штрафи.

Рафаель Лемкін, співавтор правового визначення геноциду, вважав голодомор класичним прикладом радянського геноциду, найдовшою та найширшою спробою русифікації та винищення української нації. Українська нація надто велика для простого винищення. Натомість, релігійні, інтелектуальні, політичні еліти досить малі та можуть бути винищені, і саме тому радянська влада застосувала звичний набір засобів, зокрема, масове винищення, депортації, примусову працю, вигнання та голод.

В українському геноциді Лемкін вбачає чотири складові, а саме: знищення української інтелігенції, ліквідація Української Православної Автокефальної Церкви – «душі України», Голодомор українського селянства – зберігача української культури, мови, традиції тощо. Українське селянство було покладено в жертву створенню однорідного радянського народу. Всупереч спробам виправдати Голодомор тяжкими наслідками колективізації та розкуркулення, Станіслав Косіор в грудні 1933 року назвав головною загрозою радянської влади «український націоналізм», заселення України іноетнічними елементами для радикальної зміни складу населення, розпорошення нації по всій Східній Європі [3].

Андреа Ґраціозі пропонує, спираючись на сучасні дослідження, розглянути можливість трактування подій 1932-1933 за межами двох альтернатив. На його думку, голод в Україні має деякі особливості, які виокремлюють його від голоду в СРСР в 1931-1933 рр. Останній став небажаним та неочікуваним наслідком ідеологічно визначеної політики починаючи з 1929 року (примусова колективізація, розкуркулення, впровадження колгоспів, високі норми заготівель). До літа 1932 року голод в Україні був схожий на масовий голод в інших регіонах СРСР, де він розпочався трохи раніше. Однак, від літа 1932 голод в Україні набуває особливих рис, коли Сталін вирішує використати голод як зброю. Як свідчить листування Сталіна влітку 1932 року, він підозрював широкий фронт спротиву від рядових колгоспників

до високопоставлених комуністів, які саботували поставки хлібу на експорт та в міста [4, с. 42-43].

22 травня 2009 року Головним слідчим управлінням Служби безпеки України була порушена кримінальна справа за ознаками злочину, передбаченого частиною 1 статті 442 Кримінального кодексу України за фактом здійснення посадовими особами геноциду в Україні у 1932-1933 роках, від якого загинули мільйони громадян.

13 січня 2010 року Апеляційний суд міста Києва підтвердив висновки слідчих Служби безпеки України про організацію вчинення в 1932-1933 роках на території УСРР керівництвом більшовицького тоталітарного режиму: Сталіним, Молотовим, Кагановичем, Постешевим, Косіором, Хатаєвичем та Чубаром геноциду української національної групи, тобто штучного створення життєвих умов, розрахованих на її часткове фізичне знищення, та закрив кримінальну справу на підставі п. 8 ч. 1 ст. 6 Кримінально-процесуального кодексу України, у зв'язку з їх смертю [5].

Було доведено, що зазначені керівники більшовицького тоталітарного режиму організували та вчинили геноцид в Україні, створивши життєві умови, розраховані на фізичне знищення частини української національної групи.

Отже, теза про замовчування голоду не потребує документальних підтверджень внаслідок своєї очевидності. Навіть у суворо секретному діловодстві партійних комітетів тему голоду дозволялося порушувати тільки в «особливих папках» з особливим режимом зберігання. Це робилося, цілком зрозуміло, не з метою приховування інформації, а для того, щоб виключати можливість допомоги тим, кого влада прирекла на повільну смерть, наслідком таких спланованих дій став Голодомор 1932-1933 років.

Література:

1. Про Голодомор 1932-1933 років в Україні: Закон України від 28.11.2006 р. № 376-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – Ст. 504. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
2. Історія України (у таблицях і структурно-логічних схемах): навчальний посібник / Уклад. О. В. Сараєва. – Маріуполь: ДВНЗ «ПГТУ», 2014. – 377 с.
3. Лемкін Рафаель. Радянський геноцид в Україні (стаття 28 мовами) / Ред. Р. Сербин; Упоряд. О. Стасюк. Міжнародний благодійний фонд «Україна 3000». – К.: Майстерня книги, 2009. – 208 с.
4. Граціозі А. До читачів українського видання «Листів з Харкова» // Листи з Харкова. Голод в Україні та на Північному Кавказі в повідомленнях італійських дипломатів. 1932-1933 роки / Упоряд. Андреа Граціозі. – Харків: Фоліо, 2007. – С. 42-43.
5. Постанова Апеляційного суду м. Києва від 13 січня 2010 р. № 1-33/2010 за кримінальною справою, порушеною за фактом вчинення геноциду в Україні в 1932-1933 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ssu.kmu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article? art_id=97099&cat_id=63245

Кузьмінова О. О.,
студентка 1 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВА ОЦІНКА ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКУ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Актуальність теми пояснюється тим, що з кожним роком правда про голодомор 19321933 років в Україні все більше поширюється серед української і світової спільноти. Сьогодні не викликає сумніву, що сталінський тоталітарний режим вчинив жорстокий злочин

проти української нації, внаслідок якого мільйони українських селян були виморені штучно організованим голодом.

Дослідженням даної категорії займалися у різні періоди такі вчені, як Олеся Стасюк, Володимир Сергійчук, Зимен Гергард, Мирослава Бердник, Володимир Корнілов, Васильєв Олександр та ін.

Метою статті є теоретико-правове дослідження голодомору 1932-1933 року в Україні.

Для юридичної оцінки і засудження вбивства селян слід звернутися до міжнародного права, в якому, крім геноциду, є й інші категорії злочинів проти людяності, в зокрема такий, як «винищування». У міжнародному праві під ним розуміють свідоме широкомасштабне або систематичне вбивство значної кількості людей, зокрема шляхом позбавлення їх доступу до продуктів харчування та ліків.

Деякі дослідники, політологи і політики, як в Україні, так і за її межами, визнаючи його злочинний характер, не вважають голодомор злочином геноциду, незважаючи на прийняття в 2006 року Верховною Радою України Закону «Про голодомор 1932-1933 рр. в Україні». Така постановка питання ігнорує національний вимір українського голодомору, на який аргументовано вказують багато дослідників, зокрема такі авторитетні, як Роберт Конквест та Джеймс Мейс [1, с. 1-6].

Голодомор виник, як то кажуть, на рівному місці. Ніяких економічних передумов не було. Навпаки, зерна і продовольства на Україні стало більше у 1932 р. Але всю продукцію було вивезено з сіл. За інформацією жителів селища Ялта Мангушського району Донецької області, зібрані на залізничній станції, в порту Маріуполя купи зерна, картоплі нерідко гнили просто неба. Сувора охорона не підпускала до них людей.

7 серпня 1932 р керівництво уряду СРСР ухвалило постанову «Про охорону соціалістичної власності». За крадіжку колгоспного майна вводилася «вища міра соціалістичного захисту» – розстріл з конфіскацією всього майна або позбавлення волі на термін не менше 10 років. Спроба принести додому з колгоспного поля жменю зерна, щоб нагодувати голодних дітей, кваліфікувалася як крадіжка. Саме за це всі називали цю постанову «законом про три колоски». Колективізація «по-сталінськи» була також однією з причин голоду.

Люди масово винищували худобу, щоб не втрачала вагу, з’їдали швидше, ніж в тому була потреба. Восени, на різні податки, вигрібали з села все до зернини, не залишаючи навіть на посів. За трудодні народ нічого не отримував. Мізерні запаси домашнього господарства танули з кожними днем. Замість борщу, вареників, їли листя на фруктових деревах, діти тоненькими пальчиками вискубували молоденьку травичку і відразу пхали до рота. За свідченнями жителів, в селищі Ялта Мангушського району Донецької області, траплялися навіть випадки людожерства. Людей, заморених голодом, ховали в городах, силосних ямах, бо не було сил віднести тіло до кладовища. Так тривали жахливі роки голодомору.

У шкільному музеї «Пам'ять» селища Ялта Мангушського району Донецької області про події 30-х років в Україні, історичні джерела свідчать, що «масове фізичне винищення українських хліборобів штучним голодом було свідомим терористичним актом тоталітарної системи проти мирних людей, внаслідок чого зник не тільки численний прошарок заможних і незалежних від держави селян-підприємців, але й цілі покоління землеробського населення. Було підірвано соціальні основи нації, її традиції, духовну культуру та самобутність» [2, с. 224-231].

Було заборонено будь-яку допомогу з боку міжнародної та радянської громадськості. Уражені голодом райони були оточені армією, загонами НКВС, вони завертали тих, хто намагався дібратися до міста, бо там селяни намагалися врятуватися від голодної смерті. Масові жертви злочинної політики радянського режиму складали до 10 млн. осіб. 17 людей гинули щохвилини, 1000 – щогодини, майже 25 000 – щодня. У грудні 1932 року постали каральні «чорні дошки», що прирікали на повільну голодну смерть цілі села.

Згідно протоколу № 1 УНКВС СРСР Сталінської області від 29.09.1933 р. за підписом начальника Маріупольського УНКВС Єгорова, встановлено кількість жертв голоду в селищі Ялта Мангушського району Донецької області за місяцями 1933 р.: січень – 57 осіб, лютий – 32 особи, березень – 15 осіб, квітень – 22 особи, травень –12 осіб, червень – 24 особи, липень – 12 осіб, серпень – 26 осіб [3, с. 102], [4, с. 56].

Ленінсько-сталінське керівництво завжди надавало виняткового значення Україні, вважаючи, що її утримання в орбіті московського центру є ключовою умовою для забезпечення життєздатності комуністичного режиму та нового імперського утворення у формі СРСР. За словами Леніна, «втратити Україну – втратити голову». Звідси небажання більшовиків визнавати право української нації на створення незалежної держави.
Незважаючи на проголошення Леніним гасла самовизначення націй, керівники більшовицької організації в Україні Горовіц і П'ятаков у червні 1917 р на засіданні Київського комітету РСДРП заявили: більшовики не можуть підтримати незалежність України, тому що Росія не може існувати без українських хліба, вугілля, цукру ... [1, с. 5455].

Знаючи силу українського визвольного руху і розуміючи неможливість тривалого підкорення України лише силою зброї, Ленін в грудні 1920 р підписує з підконтрольним йому радянським урядом України Союзний договір, який визнав незалежність Радянської України – Української Соціалістичної Радянської Республіки – УРСР. Водночас було зроблено інші тактичні поступки, переважно в національно-культурній сфері. В Україні почала запроваджуватись політика українізації, спрямована на дерусифікацію, що об'єктивно сприяло зміцненню української ідентичності.

Підтвердженням штучного характеру голодомору 1932-1933 рр. і навмисного використання його як інструменту знищення українських селян є продемонстрована сталінським тоталітарним режимом спроможність «контролювати голод». З середини 1933 р смертність від голоду в Україні почала знижуватися, і він припинився наступного року, хоча врожай 1934 р становив лише 12,3 млн. і був набагато нижчим, ніж врожаї 1932-1933 рр., які сумарно дорівнювали 36,9 млн. [1, с. 94-96].

Отже, відбулася широкомасштабна превентивна зачистка української провідної верстви, яка в умовах широкого спротиву сталінській політиці на селі могла очолити боротьбу селян за повалення комуністичного режиму і створення незалежної української держави.

Між українським голодомором і голодом, який у той період охопив інші регіони СРСР, існувала якісна різниця: селян поза межами України і Кубані виморювали голодом як соціальний клас, а українські селяни стали жертвами злочину насамперед через свою приналежність до української нації.

Правомірність і справедливість такої оцінки очевидні в світлі політики більшовицького режиму щодо України та системного аналізу більшовицької доктрини і практики в національному питанні.

Таким чином, події 1932-1933 рр. були не випадковим явищем, а наслідком цілеспрямовано застосованого більшовицькою владою терору голоду геноцидом. Сталінським режимом було підірвано сили в обстоюванні національного відродження та споконвічних прав українського народу. В Україні перша публічна згадка про голодомор як злочин проти української нації була ще 1989 р. – у преамбулі Програми Народного руху України за перебудову. Після проголошення незалежності нашої держави порушення кримінальної справи за фактом голодомору ініціювала Асоціація дослідників голодомору, яка подавала клопотання до Генеральної прокуратури України, прокуратури міста Києва. Тоді органи прокуратури відповіли відмовою.[1, с. 100-102].

У 2001 р. ухвалено новий Кримінальний кодекс України, ст. 442 якого зафіксувала склад злочину геноциду. Наступного року Верховна Рада України провела присвячені 70-м роковинам трагедії слухання, в документах яких голодомор на офіційному рівні названо геноцидом. 2006-го ухвалено Закон «Про голодомор 1932-1933 років в Україні», ст. 1 якого

характеризувала голодомор як геноцид українського народу. Впродовж 2007-2008 рр. СБУ разом з Українським інститутом національної пам'яті та міжнародним благодійним фондом «Україна 3000» вжила заходів, спрямованих на виявлення, розсекречення та оприлюднення величезного масиву документів стосовно цієї трагедії. Нарешті, до 75-х роковин голодомору опубліковано 18-томну «Національну книгу пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні». Вона містить як документи, так і свідчення тисяч людей з усіх постраждалих від голоду регіонів України [5].

Порушення СБУ кримінальної справи за фактом вчинення геноциду в Україні, зазначає В. Василенко, не суперечить ні принципу заборони зворотної дії закону, ні принципу «немає злочину без визначення його законом». Воно ґрунтується на принципах загального міжнародного права і нормах Конвенції 1948 р., які є частиною кримінального законодавства України [6].

Варто зазначити, що кримінальну справу порушено не проти конкретних осіб, а за фактом злочину. Головні його ідеологи, організатори та виконавці відомі. Але їм не можна висунути їм обвинувачення і притягти їх до справедливого земного суду, оскільки вони давно вже пішли з життя. Розслідування має на меті покарати когось за злочин чи висунути претензії, а, насамперед, з'ясувати всіх обставини трагедії голодомору. Тому безпідставними є спекуляції на тему антиросійської спрямованості офіційного розслідування трагедії. Результатом його має стати реабілітація (скоріше за все, посмертна) осіб, репресованих тоді за спротив владі та спроби самодопомоги чи полегшення долі інших голодуючих.

Література:

1. Василенко В. Голодомор 1932–1933 років в Україні як злочин геноциду: правова оцінка. — К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. – 104 с. – Режим доступу: http://www.ereading.club/bookreader.php/1001117/Vasilenko_Volodimir_-_GOLODOMOR.html
2. Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд.
р. Я.Пиріг. - К.: Політвидав України, 1990. – 605 с. – Режим доступу: http://www.samprodav.com/books/sell/38978-golod-1932-1933-rokiv-na-ukrayini-ochimaistorikiv-movoiu-dokumientiv-uporiadniki-r-ia-pirigh-a-v-ki
3. «Книга пам’яті греків України». Наукове видання / [В. Нікольський, О. Бут, П. Добров,. В. Шевченок]. – Донецьк: Вид-во КП «Регіон», 2005. – 336 с.
4. Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні. Донецька область. Частина друга. – Донецьк: видавництво КП «Регіон», видавництво «ФОП Колесніченко», 2009. – 784 с. – Режим доступу: http://memorialholodomor.org.ua/storage/files/2017-01-18/donecka_obl_t2.pdf
5. Постанова апеляційного суду міста Києва у кримінальній справі за фактом вчинення геноциду в Україні в 1932-1933 роках від 13 січня 2010 року. – Режим доступу: http://khpg.org/index.php?id=1265039604
6. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього: Конвенція ООН від
9 грудня 1948 року. – Режим доступу: http://rada.gov.ua

Михайленко І. Ю.,
студентка 1 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ГОЛОДОМОР 1932-1933 В УКРАЇНІ: НАВМИСНІ ДІЇ ЧИ ПОЛІТИЧНА ПОМИЛКА. ГЕНОЦИДНИЙ ХАРАКТЕР ГОЛОДОМОРУ

В історії бурхливого XX ст. голодомор 1932-1933 років в Україні посідає особливе місце. Деякі дослідники, політологи та політики як в Україні, так і за її межами, визнаючи його злочинний характер, не вважають голодомор навмисним діянням, фактом геноциду, не зважаючи на прийняття Верховною Радою України Закону «Про голодомор 1932-1933 рр. в Україні» [1]. Вони аргументують свою думку тим, що в той час на просторах Радянського Союзу від голоду масово гинули не лише українські селяни, і тому немає сенсу відокремлювати геноцидний характер голодомору та кваліфікувати його як навмисні дії радянської влади. Деякі з них висовують припущення й про те, що події цього часу є звичайним прорахунком у планах влади. Опоненти висовують власну думку про те, що 85 років тому сталінський тоталітарний режим вчинив жорстокий злочин проти української нації, внаслідок якого, навмисними діями, мільйони українських селян були виморені штучно організованим голодом.

Метою даного дослідження автор визначає з'ясування максимально повної правди про обставини виникнення, перебіг і наслідки голодомору, висвітлення цієї теми під різними ракурсами, за різних поглядів.

Широке коло питань, пов'язаних з причинами, мотивами, обставинами, механізмами і наслідками голодомору, визнання голодомору 1932-1933 рр. як акту геноциду українського народу досліджували, зокрема, С. Миронін, С. Покровський, А. Морозова, О. Веселова, В. Марочко, В. Нікольський, С. Кульчицький, Г. Єфіменко, Ю. Шаповал, П. Вознюк та інші.

Для доведення геноцидного характеру голодомору, тверджень, що дії радянської влади були навмисними, за думкою деяких дослідників, необхідно насамперед довести наявність наміру сталінського тоталітарного режиму організувати голодомор , підтвердження фактів документально – де-юре, адже на сьогоднішній день не знайдено жодної постанови Радянського уряду і ЦК партії, що наказують убити за допомогою голоду певну кількість українських чи інших селян.

Аналізуючи зміст опублікованих протягом 1932-1933 рр. близько 30-ти постанов ЦК ВКП(б), Раднаркому УРСР та СРСР, ЦК КП(б)У, ми маємо можливість прослідкувати наявність свідомого створення жахливих умов життя для сільського населення, дві третини якого становили етнічні українці. Прикладом цього є такі факти:

- у документах Політбюро ЦК КП(б)У збереглися свідчення про те, як восени 1932 року організовувалися з України так звані «зелені ешелони» для забезпечення промислових центрів Росії продуктами харчування до жовтневих свят. З України вивозили вже не тільки посівний матеріал, але й, навіть, квашені огірки, капусту та помідори, напевно залишаючи людей приреченими на голодну смерть [2].
- за розпорядженнями ЦК КП(б)У, заборонялась будь-яка торгівля в сільській місцевості, призупинялося продовольче постачання сіл, переслідувалося та каралося на 10 років ув'язнення і розстріл будь-яке використання хліба для оплати праці в районах, що не виконали хлібозаготівельних планів, запроваджувалася система натуральних штрафів, товарних репресій [3].
- питома вага українського зерна в загальносоюзному обсязі хлібозаготівель сягала більше третини, а по окремих регіонах перевищувала планові завдання для Північного Кавказу, Центрально-Чорноземного регіону, Казахстану та Московської області разом узятих.

Аналізуючи дані факти, слід заперечити вище приведеній думці про необхідність документального підтвердження навмисної організації Голодомору, адже голод в Україні та інших частинах СРСР був породжений свавільним вилученням у селян вирощеного ними врожаю та інших сільськогосподарських продуктів на основі надмірних хлібозаготівельних планів, встановлюваних державою за рішеннями вищих партійних органів. Реалізація таких планів неминуче прирікала село на голодну смерть – де-факто. Отже, планування надмірного вилучення в селян виробленої ними сільгосппродукції є рівнозначним плануванню голодомору.

Якщо розглядати масове знищення українських селян штучно організованим голодом поза національним контекстом, таке знищення є і тяжким міжнародним злочином. Для юридичної оцінки цього діяння слід знати та вміти застосовувати загальні положення міжнародного права. Крім геноциду, є й інші категорії злочинів проти людяності, одним із яких є винищування. Під винищуванням розуміють свідоме широкомасштабне або систематичне вбивство значної кількості людей, зокрема шляхом позбавлення їх доступу до продуктів харчування та ліків [4].

Отже, на основі цього ми можемо зробити висновок, що дії радянської партії 1932-1933 рр. не є політичним прорахунком у діяльності влади. За антиукраїнською спрямованістю та масштабністю застосування, голод 1932-1933 рр. виявився найжахливішою зброєю масового знищення та соціального поневолення селянства, якою скористався тоталітарний режим в Україні. Без належної оцінки голодомору 1932-1933 рр. в Україні – цієї найбільш цинічної форми політичного терору в історичному, соціологічному, правовому і політичному аспектах, неможливо сьогодні уявити історію Європи XX ст., збагнути саму суть тоталітаризму. Слід з повною підставою говорити про глобальну соціо-гуманітарну катастрофу в історії людства та української держави.

Література:

1. Про Голодомор 1932-1933 років в Україні: Закон України від 28.11.2006 р. № 376-V, за станом 28.11.2006 року // Відомості Верховної Ради України. –2006. № 50. ст. 504. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua
2. Про необхідність подолання відставання України у виконанні плану хлібозаготівель: Постанова Політбюро ЦК КП(б)У від 25.10.1932 р. № 100. – Режим доступу: www.archives.gov.ua
3. Про вжиття репресивних заходів по відношенню до колгоспів, які саботують хлібозаготівлі: Постанова Політбюро ЦК КП(б)У від 27.11.1932р. № 109.– Режим доступу: www.archives.gov.ua
4. Статут Міжнародного військового трибуналу для суду і покарання головних військових злочинців європейських країн осі від 08.08.1945 р.– Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

Мозалевська В. В.,
студентка 1 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНЕ ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Актуальність даної теми пояснюється тим, що необхідно привернути більше міжнародної уваги до однієї з найбільших трагедій українського народу. А пам’ятні заходи до 85-ої річниці Голодомору 1932-1933 років допоможуть підняти міжнародну обізнаність стосовно цього питання.

Вивченням проблеми Голодомору 1932-1933 років займалося багато вчених. Серед них: Роберт Конквест, Станіслав Владиславович Кульчицький, Руслан Якович Пиріг, Джеймс Ернест Мейс, Василь Іванович Марочко та інші.

Спочатку потрібно чітко визначити тлумачення поняття геноциду. У міжнародноправове поле поняття «геноцид» було введено лише ухваленою 11 грудня 1946 року резолюцією 96 (I) Генеральної Асамблеї ООН, яка визначила: «Згідно з нормами

міжнародного права, геноцид є злочином, який засуджує цивілізований світ і за здійснення якого головні винуватці мають бути піддані покаранню» [1].

В Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 р. під геноцидом розуміються такі дії, що вчинюються з наміром знищити, повністю або частково, будь-яку національну, етнічну, расову, або релігійну групу як таку:

- вбивство членів такої групи;
- завдання важких тілесних ушкоджень або розумового розладу членам такої групи;
- навмисне створення для будь-якої групи таких життєвих умов, які розраховані на повне або часткове її знищення;
- заходи, розраховані на запобігання дітонародження в середовище такої групи;
- насильницька передача дітей з однієї людської групи до іншої [2].

Згідно зі статтею 442 Кримінального кодексу України: «Геноцид, тобто діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу» [3].

Відповідно до закону, ухваленому Верховною Радою України 28 листопада 2006 року, Україна офіційно визнає Голодомор 1932-1933 років актом геноциду українського народу [4].

Рафаель Лемкін, співавтор правового визначення геноциду, вважав Голодомор класичним прикладом радянського геноциду, найдовшою та найширшою спробою русифікації та винищення української нації. Радянська влада застосувала звичний набір засобів: масове винищення, депортації, примусову працю, вигнання та голод.

17 країн офіційно визнали Голодомор геноцидом українського народу. Серед них:

- Естонія – заява Рійгікогу від 20.10.1993 р.,
- Австралія – резолюція Сенату від 28.10.1993; резолюція Сенату від 31.10.2003 р.; заяву Палати представників від 22.02.2008 р.,
- Канада – резолюція Сенату від 20.06.2003 р.; акт Палати громад від 28.05.2008 р.,
- Угорщина – постанова Національних зборів від 26.11.2003 р.,
- Італія – резолюція Палати депутатів від 24.02.2004 р.,
- Ватикан – компендіум соціальної доктрини Церкви від 02.04.2004 р.,
- Литва – заява Сейму від 24.11.2005 р.,
- Грузія – документ Парламенту від 20.12.2005 р.,
- Польща – постанова Сенату від 16.03.2006 р.; закон Сейму від 4.12.2006 р.,
- Перу – резолюція Конгресу від 19.06.2007 р.,
- Бразилія – рішення Комісії з прав людини і меншин Національного конгресу від 19.09.2007 р.,
- Парагвай – декларація Сенату від 25.10.2007 р.,
- Еквадор – декларація Сенату від 30.10.2007 р.,
- Колумбія – резолюція Палати представників від 21.12.2007 р.,
- Мексика – постанова Палати депутатів від 19.02.2008 р.,
- Латвія – декларація Сейма від 13.03.2008 р.,
- Португалія – резолюція Асамблеї Республіки від 03.03.2017 р.

У деяких країнах голод був визнаний геноцидом на регіональному та муніципальному рівнях. Серед цих країн: Аргентина, Італія, США, Чехія, Чилі, Великобританія та інші [5].

Отже, необхідно сповістити світ про трагедію українського народу. Та привернути міжнародну увагу до помилок минулого, щоб уникнути їх повторення в майбутньому.

Література:
1. О прогрессивном развитии международного права и его кодификации: Резолюция 96 (I) Генеральной Ассамблеи ООН от 11 декабря 1946 года. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
2. Конвенция о предупреждении преступления геноцида и наказании за него:
Международный документ от 9 декабря 1948 года. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст.131. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
4. Про Голодомор 1932-1933 років в Україні: Закон України від 28 листопада 2006 року № 376-V / Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – Ст. 504. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
5. Визнання голодомору геноцидом: матеріал з Вікіпедії. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Визнання_Голодомору_геноцидом
6. Колективізація і голодомор на Україні 1929-1933 р.: Збірник документів і матеріалів / АН України. Інститут історії України та ін.: Упоряд.: Г. М. Михайличенко, Є. П. Шаталіна; Відп. ред.: Кульчицький С. В. – К.: Наукова думка, 1993. – 736 с.

Ровнягіна К. С.,
студентка 1 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ГОЛОДОМОР – ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Історія Голодомору в Україні 1932-1933 рр. належить до найбільш актуальних проблем історіографії. Наукова і систематична розробка розпочалась відносно недавно — з набуттям Україною державної самостійності і співпадає із утвердженням та розбудовою власне української історичної науки, яка пишеться з позицій саме українського народу.

Усі роки незалежності Україна йде шляхом визнання та осмислення голодомору як геноцид українського народу. Спочатку треба розібрати поняття «голодомор» та «геноцид». Голодомор - соціальне лихо, викликане тривалою нестачею продовольства і приводить до масової загибелі населення на території великих регіонів. Як відомо, термін «геноцид» уперше вжив 1944 р. американський правник польсько-єврейського походження Рафаель Лемкін у своїй праці «осі Берлін - Рим» в окупованій Європі, окреслюючи цим гітлерівські злочини щодо цивільного населення. Перша частина терміна - genos -з грецької означає «раса», друга -з латинської означає «мордувати». Отже, поняття геноцид – це цілеспрямовані дії з метою знищення повністю або частково окремих груп населення чи цілих народів за національними, етнічними, расовими або релігійними мотивами. До таких дій відносяться:

1) убивство членів цієї групи;
2) завдання тяжких тілесних або психічних ушкоджень членам такої групи;
3) навмисне створення членам групи життєвих умов, які розраховані на повне або часткове знищення групи;

4) дії розраховані на унеможливлення народження дітей в середовищі груп; 5) насильницька передача дітей цієї групи іншій [1].

Саме витяги із кримінальних справ, зокрема про людоїдство, та численні інструкції і вказівки з Москви віднайдені в архівах Служби безпеки України, стали доказами під час кримінальної справи про голодомор. 13 січня 2010 року апеляційний суд Києва підтвердив факт геноциду України [2] і визнав керівників тоталітарного більшовицького режиму винними у штучному створенні умов для винищення частини українців. Сьогодні й в Україні, та за її межами існують дві позиції щодо голоду. Одна кваліфікує голодомор як геноцид, інша обмежується простим визнанням факту голоду [3].

Якщо проаналізувати уважно положення 1948 року Конвенції Організації Об'єднаних Націй, стає очевидно, що в Україні був все ж таки геноцид. Стаття 2 цього документа визначає геноцид: «як будь-яке з діянь, які здійснюють із наміром знищити повністю або частково яку-небудь національну, расову чи релігійну групу» [4].

З положення пункту 3 статті 2 Конвенції існує єдиний можливий висновок – щодо українців було застосовано геноцид, засобом реалізації якого став голодомор. Адже для населення України штучно створювали умови, розраховані на повне або часткове фізичне знищення (вилучення в селян не лише зерно, а й інших харчових запасів) [5]. Під час голоду тоталітарна влада не лише не припинила примусове відбирання їжі, а й відхилила допомогу з-за кордону та кинула всі сили на те, щоб ізолювати голодуючі райони. Голод став зброєю масового біологічного знищення українців. Він на довгі десятиліття порушив природний генетичний фонд, призвів до морально-психологічних змін у свідомості нації. Наслідком злочину геноциду також стало руйнування традиційного українського устрою життя. 1933 рік став для України часом національної катастрофи. Фактично тоді знищили те покоління 1917-1918 років, яке виступало не просто за народну революцію, а й за національну революцію. У цьому контексті відомим є висловлювання Й. Сталіна про те, що національна проблема є селянською проблемою. Крім того, у свідомості українців посіяли страх, сумні наслідки якого відчуваємо й дотепер.

Отже, голодомор в Україні 1932 - 1933 років офіційно визнали геноцидом українського народу і засудили: Австралія, Андорра, Аргентина, Бразилія, Ватикан, Грузія, Еквадор, Естонія, Іспанія, Італія, Канада, Колумбія, Латвія, Литва, Мексика, Парагвай, Перу, Польща, Словаччина, США, Угорщина, Чехія, Чилі.

Література:

1. «Колективізація і голод на Україні: 1929-1933». Збірник матеріалів і документів / АН України. Інститут історії України та ін.: Упоряд.: Г. М. Михайличенко, Є. П. Шаталіна; Відп. ред.: Кульчицький С. В. – Київ: Наукова думка, 1992. – 736 с.
2. Постанова Апеляційного суду м. Києва від 13 січня 2010 р. № 1-33/2010 за кримінальною справою, порушеною за фактом вчинення геноциду в Україні в 1932-1933 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ssu.kmu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article? art_id=97099&cat_id=63245
3. Осипов В. М. Голодомор 1932-1933 років у документах СБУ / В. М. Осипов // Інтелігенція і влада. – 2009. – Вип. 16. – С. 156-163.
4. Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього: Конвенція ООН від 09.12.1948 р. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/
5. Сербин Р. Осмислення Голодомору у світлі конвенції ООН про геноцид / Р. Сербин // Архіви України. – 2008. – № 3-4(261). – С. 53-62.
6. Лехан Л. Б. Голодомор 1932-1933 рр. як механізм упокорення українського селянства / Л. Б. Лехан // Інтелігенція і влада. – 2012. – Вип. 24. – С. 127-135.

Рожченко М. С.,
студент 1 курсу спеціальності «Право»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ГОЛОДОМОРУ

Досліджувана тема є дуже важливою, інколи незрозумілою та загадковою. На жаль, тільки нещодавно люди усвідомили серйозність цієї теми, необхідність в її вивченні. Нарешті ми позбулися остраху вільно говорити, на весь голос розповісти людям правду про «національну трагедію» , про цю «особливу» сторінку з історії. Поступово предметом поглибленого вивчення стає дедалі ширше коло питань, пов'язаних із причинами, мотивами, обставинами, механізмами і наслідками голодомору. В результаті у корпусі досліджень цієї жахливої трагедії меншає білих плям і спірних проблем. Проте триває і, як мені здається, набуває інтенсивності дискусія навколо питання кваліфікації голодомору геноцидом.

Метою статті є дослідити правову кваліфікацію явища голодомору 1932-1933 рр. і встановити, чи була політика радянського режиму умисною, чи мала вона етнічний чинник і чи була вона спрямованою на створення масового штучного голоду, наслідком якого була смерть мільйонів людей.

Деякі дослідники, політологи і політики як в Україні, так і поза її межами, визнаючи його злочинний характер, не вважають голодомор злочином геноциду, попри ухвалення у 2006 р. Верховною Радою України Закону про Голодомор 1932-1933 рр. в Україні. Вони аргументують свою позицію тим, що в той час на безмежних просторах Країни Рад від голоду масово гинули не лише українські селяни, і тому, мовляв, немає сенсу виокремлювати геноцидний характер українського голодомору.

Така постановка питання ігнорує національний вимір українського голодомору, на який аргументовано вказують багато дослідників, зокрема такі авторитетні, як Роберт Конквест, Джеймс Мейс, АндреаГраціоз. Навіть якщо розглядати штучно організований голод поза національним контекстом, таке знищення також є тяжким міждержавним злочином – злочином проти людяності.

Варто зазначити, що для юридичної оцінки і засудження вбивства селян голодом не варто винаходити нових термінів («геноцид, «класоцид»), а слід звернутися до міжнародного права, в якому, крім геноциду, є й інші категорії злочинів проти людяності, зокрема такий, як «винищення». У міжнародному праві під ним розуміють свідоме широкомасштабне або систематичне вбивство значної кількості людей, зокрема шляхом позбавлення їх доступу до продуктів харчування та ліків. Спільними для геноциду й інших злочинів проти людяності є те, що їх скоєння тягне за собою широкомасштабні або систематичні порушення природних прав та основоположних свобод людини і є підставою для відповідальності винних держав, посадових і приватних осіб згідно з нормами національного і міжнародного права. Отже, масове знищення українців у 1932-1933 рр. є тяжким міжнародним злочином, незалежно від того, кваліфікувати його як геноцид чи як винищення [1].

Поза сумнівами, голод охопив у 1932-1933 рр. більшу частину європейської території СРСР. Не викликає суперечок серед українських науковців і те, що масштаби трагедії були найбільшими саме у двох українських регіонах [2]. Щоб встановити факт злочину проти людяності й злочину геноциду в Україні та на Кубані, треба сукупно розглянути події 19301933 років.

Після завершення суцільної колективізації була введена система, за якою колгосп мусив спочатку розрахуватися з державою за спущеним згори планом («перша заповідь», за виразом Й. Сталіна), а вже потім розподілити між працівниками те, що залишиться, за трудодні. Але плани, які були надані, були нереальними, і в результаті колгоспи не могли розраховуватися за трудодні. Це і зробило хліб на селі величезним дефіцитом. Дефіцит хліба створювався сталінською політикою «підхльостування» (вираз Сталіна): попередній план, який вже був недосяжним, несподівано збільшувався, щоб мобілізувати на виконання

попереднього плану. Це призводило до все більшого дефіциту хлібу і, в кінцевому рахунку, до голоду.

Коли кажуть про голод 1932-1933 рр., необхідно розрізняти три різні типи голодування, кожен з яких окрім схожих явищ мав свої специфічні причини, риси та наслідки, різні за своїми масштабами. Голод у першій половині 1932 року був викликаний невиконанням плану заготівель з урожаю 1931 року і політикою Кремля щодо села у зв'язку з цим невиконанням. Той голод був припинений поверненням з портів частини зерна, яке передбачалося для експорту, а також закупкою зерна за кордоном. У третьому кварталі 1932 року голод повторився внаслідок невиконання плану заготівель врожаю 1932 року. Необхідно підкреслити, що характер голоду в Україні до листопаду 1932 року був такий самий, як і в інших хлібовиробних районах СРСР. Голодну смерть під час голоду першого та другого типів слід розглядати як подію злочину проти людяності.

Голод третього типу був викликаний конфіскацією хліба і будь-яких продуктів харчування, яка проводилася тільки в сільських районах України і Кубані. Ця конфіскація у листопаді-грудні 1932 року була частковою, а в січні 1933 року – повною. При цьому внаслідок заходів, організованих партійним та радянським керівництвом СРСР та УСРР, виїхати в пошуках продуктів або отримати їх ззовні було заборонено. Залишившись без продуктів харчування, селяни вмирали від голоду. З лютого 1933 року ця смерть набула масового характеру: з лютого по серпень в Україні від голоду загинули мільйони, а на Кубані – сотні тисяч селян. За даними демографічної статистики прямі втрати України від голоду 1932-1933 р. становлять за одними даними 3-3.8 млн., а за іншими – 4-4.8 млн. осіб.

Визначальним елементом для кваліфікації голодомору 1932-1933 рр. як злочину проти людяності є доведення усвідомленості дій, спрямованих на «створення умов життя, зокрема, позбавлення доступу до продуктів харчування, розрахованих на те, щоб знищити частину населення» [3].

«Перша заповідь» і «підхльостування» показували, що керівництво СРСР ставилося до села суто функціонально, тобто лише як до джерела хлібопостачання для прискорення індустріалізації. При цьому вироблена в колгоспах продукція вважалося такою ж державною власністю, що й продукція радгоспів. Проте працівники радгоспів отримували заробітну платню, а з працівниками колгоспів повинні були розраховувалися натурою за трудодні. Оскільки весь хліб був зданий державі за планом, і майже нічого не лишилося, колгоспники працювали задарма. За свідченням Косіора, половина колгоспів України не видала за трудодні у 1931 році зовсім нічого [2].

Г. Петровський і В.Чубар у своїх листах Сталіну і Молотову на початку червня писали про голод на селі внаслідок неможливості виконання нереального плану і необхідність збільшення продовольчої допомоги. Відповіддю була роздратована реакція Сталіна і припинення ввозу продуктів в Україну . Незважаючи на прохання української партійної організації зменшити план хлібозаготівель на 1932 р., обнародування на III Всеукраїнській партійній конференції 6-7 липня промовистих фактів голоду і критики політики на селі, Молотов і Каганович примусили конференцію ухвалити спущений з Кремля нереальний план .Обґрунтовуючи необхідність додаткової продовольчої допомоги, і Чубар, і Петровський у своїх листах писали про можливі крадіжки хліба нового врожаю. Чубар попереджав: «Щоб забезпечити себе на зиму краще, ніж торік, почнуться масові крадіжки хліба. Те, що спостерігається тепер, – викопування посадженої картоплі, бурякових посадок, цибулі тощо – буде відтворене в набагато більших розмірах у період визрівання озимини, оскільки фондів харчування з відпущених ресурсів пізніше, ніж до 1 липня, не вистачить»[4]. Про те ж саме написав Петровський: «Допомогу треба надати ще й тому, що від голоду селяни зніматимуть недозрілий хліб, і його багато може загинути даремно». У відповідь Сталін з Кагановичем припинили продовольчу допомогу та ініціювали «закон про 5 колосків» – постанову «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперативів та зміцнення соціалістичної власності», якою за розкрадання колгоспного і кооперативного майна

передбачалася вища міра покарання із конфіскацією всього майна з можливістю заміни на термін ув'язнення не менше 10 років у випадку пом'якшувальних обставин.

Відповідно до ст. II Конвенції, геноцидом вважаються злочинні дії, спрямовані проти будь- якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи як такої, а не просто випадки масового знищення людей. Як уже зазначалося, масове знищення людей становить окремий міжнародний злочин під назвою «винищення».

По-друге, хоч норми Конвенції 1948 р. і були сформульовані під впливом трагічних подій часів Другої світової війни, вони є нормами загального міжнародного права і розраховані на кваліфікацію актом геноциду всіх випадків злочинних дій, які відповідають юридичним критеріям, визначеним цим документом, і лише цим документом.

Вирішальним і критичним для юридичної оцінки тієї чи іншої поведінки як злочину геноциду є встановлення спеціального наміру знищити певну групу і доведення того, що цей намір стосувався саме цієї національної, етнічної, расової або релігійної групи як такої, а не пошуки відповіді на запитання чому, з яких причин і мотивів, де й коли було вчинено злочин, або щодо так званого кількісного порогу, тобто чисельності жертв злочину.

Усі надмірні плани хлібозаготівель виконували злочинні функції, але лише хлібозаготівельні плани 1932 і 1933 рр. стали планами геноцидного винищення українського селянства. Водночас не викликає сумніву той факт, що більшовицьке керівництво не могло не усвідомлювати: систематичне продовження свавільної грабіжницької практики хлібозаготівель через запровадження таких планів викличе широкомасштабний голод і приречe мільйони селян на голодну смерть. У критичній ситуації, що склалася в Україні, цивілізована альтернатива виходу із кризи полягала в кардинальному перегляді надмірних планів хлібозаготівель, припиненні варварського визиску села, оголошенні охоплених голодом районів зонами гуманітарного лиха та наданні їм термінової широкомасштабної допомоги. Натомість сталінський тоталітарний режим не лише не відмовився від реалізації надмірних планів хлібозаготівель, а й застосував щодо українського села безпрецедентні репресії, спрямовані на забезпечення їх беззастережного виконання та супроводжувані позбавленням селян всіх продуктів харчування [1].

В Україні перша публічна згадка про голодомор як злочин проти української нації була ще 1989 р. - у преамбулі Програми Народного руху України за перебудову. Після проголошення незалежності нашої держави порушення кримінальної справи за фактом голодомору ініціювала Асоціація дослідників голодомору, яка подавала клопотання до Генеральної прокуратури України, прокуратури міста Києва. Тоді органи прокуратури відповіли відмовою.

У 2001 р. ухвалено новий Кримінальний кодекс України, ст. 442 якого зафіксувала склад злочину геноциду. Наступного року Верховна Рада України провела присвячені 70-м роковинам трагедії слухання, в документах яких Голодомор на офіційному рівні названо геноцидом. 2006-го ухвалено Закон «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», ст. 1 якого характеризувала «голодомор» як геноцид українського народу [5].

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що голодомор став наслідком умисних системних дій тоталітарного радянського режиму, що знайшло історичне та документальне підтвердження. Смерть мільйонів людей в Україні від голоду і політичних репресій в період від листопаду 1932 р. до серпня 1933 р. відповідає поняттю злочину геноциду, передбаченого Конвенцією ООН від 9 грудня 1948 року. Жахливі наслідки Голодомору 19321933 років потребують правової кваліфікації Голодомору як злочину тоталітарного комуністичного режиму СРСР.

Література:

1. Василенко В. Голодомор 1932-1933 років в Україні як злочин геноциду: правова оцінка [Електронний ресурс] / В. Василенко. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. – 48 с. – Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/epubl/epubl_2009_vasil/epubl_2009_vasil.pdf

2. Кульчицький С. В. Голодомор 1932-1933 років як геноцид: навчальний посібник [Електронний ресурс] / С. В. Кульчицький. – Київ, 2008. – Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Stanislav_Kulchytskyi/Kulchytskyi_S_Holodomor_1932-1933_rr.pdf 3. Захаров Є. Є. Правова кваліфікація голодомору 1932-1933 [Електронний ресурс] / Є. Є. Захаров – Харків, 2008. – Назва з екрану. – Режим доступу: http://21.helsinki.org.ua/index.php?id=1388605505
4. Шаповал Ю. І. Командири великого голоду: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Ю. І. Шаповал – Київ, 2001. – Режим доступу: http://history.org.ua/LiberUA/966-504-2343/966-504-234-3.pdf
5. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Г. І. Трофанчук – Київ, 2010. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1658022643298/pravo/pravova_otsinka_golodomoru_19321933_ukrayini#69

Шамара Р. П.,
студент 1 курсу спеціальності «Право»
Маріупольського державного університету

ЮРИДИЧНА ОЦІНКА ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми пояснюється тим, що деякі вчені, політичні діячі як в Україні, так і за її межами, визнаючи протизаконний характер голодомору, не вважають його злочином та геноцидом, не звертаючи увагу на прийняття в 2006 році Верховною Радою України Закону «Про Голодомор 1932-1933 рр. в Україні». Вони аргументують свою позицію тим, що в той час на великих просторах СРСР від голоду масово гинули не лише тільки український народ, і внаслідок того, немає значення виділяти геноцидний характер українського голодомору. Цей методологічний погляд на питання ігнорує національний вимір українського голодомору. Наслідки цього злочину є демографічними, соціокультурними, психологічними, що досліджуються до сьогодні, оскільки до кінця 80-их років в УРСР тема дослідження голодомору була повністю заборонена.

Теоретичні та практичні аспекти правової оцінки голодомору в Україні знайшли відображення у працях таких науковців як В. А. Василенка, В. В. Головко, Б. А. Футей, М. М. Антонович та інших.

Метою статті є осмислення суті трагічних подій 1932-1933 р. в Україні, їх наслідків та відображення оцінки голодомору з юридичної точки зору.

Можна справедливо стверджувати, що сталінський тоталітарний режим вчинив жорстокий злочин проти української нації, внаслідок якого мільйони українських селян були заморені штучно організованим голодом. Навіть якщо розглядати штучно організований голод поза національним контекстом, таке знищення також є тяжким міждержавним злочином – злочином проти людяності. Тому варто відзначити, що для юридичної оцінки і засудження вбивства селян голодом не варто винаходити нових термінів, а слід звернутися до міжнародного права, в якому, крім геноциду, є й інші категорії злочинів проти людяності, зокрема такої, як «винищування» у міжнародному праві під ним розуміють свідоме широкомасштабне або систематичне вбивство значної кількості людей, зокрема шляхом позбавлення їх доступу до продуктів харчування та ліків. Спільними для геноциду та інших злочинів проти людяності є те, що їх вчинення спричиняє широкомасштабні або систематичні порушення природних прав та основоположних свобод людини і є підставою для відповідальності винних держав, посадових і приватних осіб відповідно до норм національного та міжнародного права. Отже, масове знищення українців в 1932-1933 років є тяжким міжнародним злочином, незалежно від того, кваліфікувати його як геноцид чи як знищення. Сьогодні навіть противники визнання українського голодомору геноцидом

погоджуються з тим, що голод в Україні та інших регіонах СРСР спровокувало довільне вилучення у селян вирощеного ними врожаю та інших сільськогосподарських продуктів за надмірними хлібозаготівельними планами, встановлених державою за рішенням вищих партійних органів СРСР. Реалізація таких планів неминуче прирікала село на голодну смерть. Тому планування надмірного вилучення в селян виробленої ними сільгосппродукції рівнозначним плануванню голодомору. Іншими словами, план знищення українських селян було замасковано під надмірні плани хлібної заготовки, а на мільйони українських селян чекала голодна смерть [1].

Плануючи і здійснюючи хлібозаготівлі 1930-1931 рр. більшовицьке керівництво, напевно, не мало наміру викликати голод їх головна мета полягала тоді не у знищенні українських селян, а в створенні великих централізованих запасів сільськогосподарської продукції, необхідних для отримання валютних надходжень і використання їх на індустріалізацію, створення потужного військово-промислового комплексу, а звідти – для силового поширення комунізму. Голод, перші ознаки якого з'явилися ще в кінці 1931 р і який почав поширюватися в Україні на початку 1932 р, слід кваліфікувати як результат злочинної недбалості партійного керівництва. Його дії це ознаки злочину, оскільки воно могло і повинно передбачати небезпечні наслідки надмірних хлібозаготівель. На 1932 і 1933 рр. заготівельні плани для України передбачали трохи нижчу квоту поставок – 5,8 мільйона тонн щорічно. Однак вони виявилися непосильними, оскільки в попередні роки село було виснажене. Затвердження цих квот означало затвердження планів знищення українського селянства. Через насильницьку реалізацію плану хлібозаготівель, початком голодомору в Україні вважають 1932 рік [1].

Аналіз наказів і постанов кремлівського керівництва і їх дублювання партійногосподарської верхівкою України свідчать також про наявність непрямих доказів застосування голоду для знищення українських сіл. По-перше, в розпал голодомору їм заборонили виїжджати за межі України. На кордонах УРСР і на залізничних станціях розташовувалися військові частини і підрозділи міліції відповідно до постанови Політбюро ЦК ВКП (б) і РНК СРСР від 22 січня 1933 року [3]. Ця заборона свідомо позбавила голодуючих можливості придбати необхідні для порятунку продукти поза межами ураженої голодом території УРСР, прирікаючи людей на смерть. По-друге, держава вкрай негативно реагувала на спроби полегшити становище селян. Систематичних і жорстких репресивних заходів вживали до тих партійних і радянських керівників усіх рівнів, котрі висловлювали незгоду з надмірними планами хлібозаготівель і прагнули допомогти хліборобам - видавали їм продукти з колгоспних фондів. По-третє, хоча в державних резервах накопичилося багато зерна, цей ресурс не було використано для надання допомоги голодної України. По-четверте, вироблені і заготовлені в Україну продукти харчування експортували за її межі – в інші регіони СРСР і за кордон нафтопродукти, тим більше, що світові ціни на зерно тоді впали і відповідно воно було продано за безцінь. По-п'яте, тодішній радянський режим проголосив, що голоду в Україні немає, і на цій підставі відмовлявся від міжнародної гуманітарної допомоги. Це є додатковим переконливим свідченням наміру влади приховати голод як знаряддя знищення українського селянства [1].

Підтвердженням штучного характеру голодомору 1932-1933 рр. і навмисного використання його для ліквідації українських селян є продемонстрована сталінським режимом здатність «контролювати голод» 8 травня 1933 року за підписом Й. Сталіна і. В. Молотова виходить таємна Директива-інструкція партійно-радянським працівникам, покликана покласти край репресіям. Вже знесилені голодом та ізольовані у своїх селах селяни вже не становили загрози режиму, директива передбачала припинення масових виселень, «впорядкування» арештів і «розвантаження» місць ув'язнення [2]. Український голодомор був складовою превентивної каральної політики, спрямованої проти української нації як такої, оскільки її відродження загрожувало єдності і власне існування радянської імперії. Голодомор планувався і здійснювався проти української нації, оскільки саме вона

була суб'єктом державного самовизначення, і тільки вона могла реалізувати зафіксовано в радянських конституціях право на самовизначення шляхом виходу з СРСР і утвердження незалежної держави. Варто зазначити, що під час голодомору, крім української, гинули і представники національних меншин, які оселилися в Україні з деяких історичних причин. Вони також ставали жертвами злочинних дій кремлівського керівництва. Але злочин геноциду було спрямовано не проти них, а проти української нації. Саме українські селяни як основна її частина, а не представники національних меншин, були поживним ресурсом і двигуном народних повстань і національно-визвольних рухів, відігрівали в них провідну роль. Тому і стали об'єктом голодомору. Те, що від голодомору постраждали представники національних меншин України, аж ніяк не може бути підставою для заперечення його антиукраїнської спрямованості [1].

В Україні перша публічна згадка про голодомор як злочин проти української нації була опублікована ще в 1989 р – в преамбулі Програми Народного Руху України за перебудову. Після проголошення незалежності нашої держави і порушення кримінальної справи за фактом Голодомору ініціювала Асоціація дослідників голодомору, яка подавала клопотання в Генеральну прокуратуру України, прокуратури міста Києва. На той час правоохоронні органи відповіли відмовою. У 2001 році прийнятий новий Кримінальний кодекс України, де зафіксовано склад злочину геноциду. У наступному році Верховна Рада України провела присвяченій 70-й річниці трагедії слухання, в документах яких голодомор на офіційному рівні названий геноцидом, а в 2006-му прийнятий закон «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні» [1], який постановив голодомор як геноцид українського народу, що публічне заперечення голодомору в Україні визначається наругою над пам'яттю мільйонів жертв голодомору, приниженням гідності Українського народу і є протиправним. Згідно Закону (стаття 3) органи державної влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень зобов'язані:

- брати участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу;
- сприяти консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості та культури, поширенню інформації про голодомор 1932-1933 років в Україні серед громадян України та світової громадськості, забезпечувати вивчення трагедії голодомору в навчальних закладах України;
- вживати заходів щодо увічнення пам'яті жертв та постраждалих від голодомору 19321933 років в Україні, в тому числі спорудження у населених пунктах меморіалів пам'яті та встановлення пам'ятних знаків жертвам голодомору;
- забезпечувати в установленому порядку доступ наукових та громадських установ і організацій, вчених, окремих громадян, які досліджують проблеми голодомору 1932-1933 років в Україні та його наслідки, до архівних та інших матеріалів з питань, що стосуються голодомору.

Держава повинна забезпечувати умови для проведення досліджень та здійснення заходів з увічнення пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні на основі відповідної загальнодержавної програми, кошти на виконання якої щорічно передбачаються в Держаному бюджеті України (стаття 4 Закону) [4].

Впродовж 2007-2008 рр. СБУ спільно з Українським інститутом національної пам'яті та міжнародним благодійним фондом «Україна 3000» вжила заходів, спрямовані на виявлення, розсекречення та оприлюднення величезного масиву документів по цій трагедії. Нарешті, до 75-ї річниці голодомору опубліковано 18-томну «Національну книгу пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні». Вона містить як документи так і свідоцтва тисяч людей з усіх постраждалих від голоду регіонів України [1].

Отже, події в 1932-1933 рр. це був не голод, а голодомор, тобто сплановані дії комуністичної влади з метою знищення так званого куркульства в українському селі як класу. Також метою голодомору була остаточна колективізація села, ліквідація осередків

селянського спротиву, збільшення обсягів хлібозаготівель для зовнішнього експорту з метою отримати валюту, яку тратили на індустріалізацію. Голодомор був політичною проблемою і наслідки – теж політичні (як і діяння націонал-соціалістичної партії Німеччини). Тому він був і буде тісно переплітатися з політикою і шкода, що за ці страшні діяння неможливо притягти причасних осіб до юридичної відповідальності.

Література:

1. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб / Г. І. Трофанчук. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 384 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uchebnikionline.com/pravo/istoriya_derzhavi_ta_prava_ukrayini__trofanchuk_gi/pravova_otsinka_golodomoru_1932-1933_ukrayini.htm.
2. Трагедия советской деревни. Коллективизация и раскулачивание: документы и материалы в 5-ти томах / В. Данилов, Р. Маннинг, Л. Виола. – Том 3. – Москва: РОССПЭН, 2000. – С. 746–750.
3. Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – 605 с.
4. Про Голодомор 1932-1933 років в Україні: Закон України від 28.11.2006 р. № 376-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – Ст. 504. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО, АДМІНІСТРАТИВНОГО, ЦИВІЛЬНОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Агагаджиєв А. Т., ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ У ПРОЦЕСІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ 2018 РОКУ 3

Анушкевич О. Д., ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ, ЯК ЕФЕКТІВНОЙ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 4

Бабенко В. О., АДМІНІСТРАТИВНО - ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ 7

Балабан В. С., ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ 9

Балджи К. В., ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 11

Барегамян С. Х., СУЧАСНИЙ СТАН КОДИФІКАЦІЇ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ 14

Беспалов С. І., ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ 16

Бобкова А. Л., НАЯВНІСТЬ ЧИ ВІДСУТНІСТЬ ОСВІТИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СКОЄННЯ ЗЛОЧИНУ 19

Буга В. В., РЕФОРМА ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЯК РЕЗУЛЬТАТ СПІВПРАЦІ З КРАЇНАМИ ЄС 21

Буга Г. С., ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ В РЕЗУЛЬТАТІ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ 23

Волік В. В., СТРАХУВАННЯ В СФЕРІ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ПАСАЖИРІВ МІСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ 25

В'юшкова Є. С., СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 28

Гадималиев А., ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПОНЯТИЮ «РЕФОРМА» В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ 30

Галушко К. В., ПРОБЛЕМАТИКА ЗАВЕЩАТЕЛЬНЫХ РАСПОРЯЖЕНИЙ НА ДЕНЕЖНЫЕ СРЕДСТВА В БАНКАХ ИЛИ НЕБАНКОВСКИХ КРЕДИТНО-ФИНАНСОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ 32

Годованик Є. В., СУЧАСНІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НОРМА ПРАВА» 34

Головізіна О. Є., АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДЯНИНА 35

Горгун Д. А., РЕШЕНИЕ СОБРАНИЯ КАК САМОСТОЯТЕЛЬНЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ ФАКТ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ 38

Гречана Т. А., КАЛЕЙДОСКОП ПОГЛЯДІВ НА СУДОВУ РЕФОРМУ УКРАЇНИ 40

Курчин О. Г., РОЛЬ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ 42

Григорян А. С., ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 44

Гузікова К. С., КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ЯК ОСНОВНА ГАЛУЗЬ ПРАВА 46

Давидюк Т. В., ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЙОГО УЧАСНИКАМИ У ЗОВНІШНІХ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИНАХ 48

Дідик А. В., ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ 50

Дроздова І. І., ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ 53

Тисячний Д. В., МНОЖИННЕ ГРОМАДЯНСТВО: ВИЗНАЧЕННЯ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ 55
Єлісєєв С. О., КОДИФІКАЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ В СФЕРІ ПРИРОДОРЕСУРСНОГО ПРАВА 57
Єфесько В. С., ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ 59
Захарова А. В., ГАРАНТІЇ ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ОСОБИ НА ЖИТТЯ В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ У СХІДНОМУ РЕГІОНІ КРАЇНИ 61
Каверда Л. О., НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ 62
Кіор А. О., ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАННОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ 64
Кіор А. В., ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ЗА ОНОВЛЕНИМ КПК 66
Ковальова В. В., ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УСИНОВЛЕННЯ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНОГО ЕЛЕМЕНТА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ 68
Ковейно Ю. В., ПРАВОВА ОХОРОНА ЛІСІВ 70
Колосов Р. В., ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДВІДОМЧОСТІ КОРПОРАТИВНИХ СПОРІВ 72
Котова А. В., ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РИНКОВОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) НЕХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ 75
Красавін Р. В., СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ 77
Єпіфанов О. В., ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЯК ОБ’ЄКТ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ:ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ 78
Максимов М. А., СУДОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ 80
Малюкова Ю. В., СУДОВО-ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ 84
Матях А. А., ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА 87
Мацишина О. М., ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР ЯК РІЗНОВИД ЦИВІЛЬНИХ ДОГОВОРІВ У СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ 90
Мишак А. В., ПРОЦЕДУРА ІМПІЧМЕНТУ ТА ЇЇ РОЛЬ В УКРАЇНІ 93
Моїсеєнко В. С., АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ 95
Носирева І. М., ПРАВОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ 97
Носова Ж. В., СТАНОВЛЕННЯ НАУКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ 100
Орлова В. Є., СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ 102
Оробченко Д. В., ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ З НАПРАВЛЕННЯМ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ДО СПЕЦІАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ УСТАНОВИ ДЛЯ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ 104
Пихтіна А. В., ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ 105
Пієнко С. О., ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ 107
Подсікера С. С., ВПЛИВ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ 110
Польщиков В. В., ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ПИТАННЯ ПРО ПРИЧИННИЙ ЗВ’ЯЗОК 111

Резницька В. О., ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ НІМЕЧЧИНОЮ 113
Решетняк А. С., АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА 116
Романова К. О., МІНІСТЕРСТВА ЯК ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ 118
Рябов С. М., ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕДИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ 123
Садовнича О. О., ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ 125
Садовнича О. Г., ПРАВО ВЛАСНОСТІ 128
Святодух І. С., ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ 129
Серпик В. Д., ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРЇНІ 131
Сєдих В. І., ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ТРУДОВИХ КОНТРАКТІВ ЗІ СПОРТСМЕНАМИ 133
Скриннікова А. О., КОНСТИТУЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ РЕФОРМУВАННЯ 135
Скрипченко А. С., СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 138
Старостенко А. І., ЕЛЕКТРОННИЙ ЄВРОПРОТОКОЛ В КОНЦЕПЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ 139
Терещенко С. І., ОСНОВНІ ЗАКОНИ І ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ 141
Томін А. Л., МІЖНАРОДНЕ ПРИРОДООХОРОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ 144
Турбін Д. О., ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ 146
Утянський К. К., ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ 148
Хотлубей О. М., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЛІСІВ В УКРАЇНІ 150
Черних Є. М., СПОНТАННІСТЬ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВА 152
Чечета Н. О., ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 154
Шевченко С. С., КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАСИЛЬНО-АГРЕСИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ 157
Шелухин Н. Л., ХОЗЯЙСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И БЕЗОПАСНОСТЬ: ПРАВОВОЙ ДИСКУРС 158
Шеремета А. С., ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ 161
Якубовський Е. М.,ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 163
Яскевич О. Є., ПРАВОСВІДОМОСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СУЧАСНУ ПРАВОВУ СИСТЕМУ 166
Яценко А. О., ПРАКТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ОСОБИ НА ДОНОДОНОРСТВО 168

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА У СВІТЛІ МІЖДЕРЖАВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Арапова А. С., МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ: СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ 171
Бобкова А. Л., УКРАЇНА І КІОТСЬКИЙ ПРОТОКОЛ 174
Дудар Н. І., ПРОБЛЕМИ ЗБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЗІ СТАНДАРТАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗА ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З

ВІДХОДАМИ 176
Жолболдин Т. К., ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ ТЕРРОРИЗМУ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ 178 Загородня Н. В., ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД 1950 РОКУ В
ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ 180
Кондратенко А. В., МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЙ РЕЖИМ АРКТИКИ ТА АНТАРКТИКИ 183
Красінський В. М., «М'ЯКЕ» МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕСИ МІЖДЕРЖАВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 184
Лафазан І. М., ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АССОЦІАЦІЄЮ З ЄС 186
Мітько Н. В., ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЕВТАНАЗІЮ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ 188
Пилипчук В. В., МІЖНАРОДНА УНІФІКАЦІЯ ПИТАННЯ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ МОРЕПЛАВСТВА 190
Русаневич А. Т., МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ «ГІБРИДНИХ» ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ 192
Tykhomyrova G. INTERNAL INSTITUTIONAL MECHANISM OF THE EUROPEAN PARLIAMENT FUNCTIONING 195
Торгіна К. С., ДЖЕРЕЛА ПРАВА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ 200
Чаусова А. В., МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР В СИСТЕМІ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 202
Шебаніц Д. М., РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 204
Шелухин А. Н., ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИЙ ДОГОВОР: ПРАВИЛА ИСЧИСЛЕНИЯ УБЫТКОВ 205
Шрамко Д. П., СПІВРОБІТНИЦТВО ЄС ТА МЕРКОСУР ЯК ПРИКЛАД ДЛЯ ПОДАЛЬШОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 207

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Алексєєв Б. В., ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ 211
Анісімова Є. С., ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ 213
Батечко А. І., ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН 215
Білоус К. В., ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ 217
Буряченко А. С., СИСТЕМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 220
Гунза О. О., РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 222
Довжик А. Г., НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ 224
Доля Р. В., ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 226
Євтушенко К. Є., РОЛЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ, У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КРИМІНАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА КОРУПЦІЙНІ ДІЯННЯ 229
Єфремова О. В., ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО

САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 231
Клочко О. І., ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ 233
Корнієнко О. Є., ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ МУНІЦИПАЛЬНИМИ ФІНАНСАМИ 235 Кузьменко С. Г., ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЕТИЧНИХ КОДЕКСІВ В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ ЗА КОРДОНОМ: НА ПРИКЛАД США 237
Мацука В. М., СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ, БІЗНЕСУ, ЛЮДИНИ 240
Надежденко А. О., ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ У ЗДІЙСНЕННІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 242
Папуш Т. В., СТАТУСНІСТЬ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕПУТАТА МІСЬКОЇ РАДИ: ТЕОРЕТИКО – ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ 245
Пахомов І. І., ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НОРМАТИВНИХ ОСНОВ ФІНСЬКОГО ТА ШВЕДСЬКОГО НЕЙТРАЛІТЕТУ 247
Пелих Г. В., МОДЕЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ІСЛАМСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ІРАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ 248
Сидорова Н. В., СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ 251
Топузов Д. І., ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ОБ’ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ 254
Шаповалов В. П., ОСОБЛИВОСТІ ІБЕРІЙСЬКОЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ 257
Швець С. А., РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-АКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ 259
Мартиновський Д. П., ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ТА ФУНКЦІОНУВАННІ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ 264

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Беззубченко О. А., СПЕЦИФІКА РЕГУЛЮВАННЯ МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ’ЯЗКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА 268
Гнідіна В. С., АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ 270
Горбашевська М. О., ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 273
Захарова О. В., УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА 274
Кислова Л. А., ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ БЕЗПЕЧНОГО ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ 276
Ларіна Д. Є., ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТОРІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 279
Мітюшкіна Х. С., РОЛЬ УНІФІКАЦІЇ ПОНЯТЬ В ОЦІНЦІ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ 282
Ніколенко Т. І., МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ЄС: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 284

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Голіков Д. С., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 287
Ковальов С. В., МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ 290
Колєсова О. В., СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «МОЛОДІЖНА ЛІГА МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ» 293
Свірський Б. М., ДОДЕРЖАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ, У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 295
Стрелець Л. С., НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ 297
Урєкє А. В., НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ 299
Фесенко В. А., НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ 301
Хараберюш І. Ф., ПОНЯТТЯ, ЗАВДАННЯ ТА СИСТЕМА ОХОРОННОЇ ТЕХНІКИ 304

ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ 1932-1933 Р.Р: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ ТА ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Бараковських Д. О., ОБ’ЄКТ ПРАВОПОРУШЕННЯ – УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ ЯК ПИТОМА ЧАСТИНА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ 307
Бухля А. В., ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР. В УКРАЇНІ (З ТОЧКИ ЗОРУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА) 308
Голіков В. А., ГОЛОД 32-33 РОКІВ: ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ АБО ЗАГАЛЬНА ТРАГЕДІЯ НАРОДІВ СРСР 310
Дресвяннікова В. Д., ПРАВОВІ НАСЛІДКИ НЕВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКІВ ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 312
Кононова К. С., ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ ЗЛОЧИНОМ ГЕНОЦИДУ 314
Кузьмінова О. О., ПРАВОВА ОЦІНКА ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКУ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ) 316
Михайленко І. Ю., ГОЛОДОМОР 1932-1933 В УКРАЇНІ: НАВМИСНІ ДІЇ ЧИ ПОЛІТИЧНА ПОМИЛКА. ГЕНОЦИДНИЙ ХАРАКТЕР ГОЛОДОМОРУ 319
Мозалевська В. В., МІЖНАРОДНЕ ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 321
Ровнягіна К. С., ГОЛОДОМОР – ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 323
Рожченко М. С., ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ГОЛОДОМОРУ 324
Шамара Р. П., ЮРИДИЧНА ОЦІНКА ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ 327